BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
12 L
27

Al ... 1605

Seguir ... dottrina il Scaligero 78

... ... Belgarch 79

... ...

... e ... ... B...
vita

... ... 72

... ... 71

... ... 710

... ... 72

... ... 76

... ... 73

... ...

... ... 70

... ... 71

... ...

... ... 4 ... 70½

... ... 79

... ... epistole ... ... summa

... ... 100

Theoremata.

MARCI ANTONII ZIMARAE

SANCTIPETRINATIS, PHILOSOPHI SOLERTISSIMI, ſeu memorabilium Propoſitionum limitationes: cum additionibus ab ipſo auctore poſt primam impreſsionem factis.

Mendis quàmplurimis repurgata, & ad normam prioris ac fidelioris impreſsionis diligentiſsimè reſtituta.

Repertorijs tum Theorematum, tum materierum ſcitu dignarum appoſitis.



VENETIIS APVD IVNCTAS, M D LXIII.

TIPOGRAPHUS LECTORI.

MENS fuerat humanissime Lector, hæc M. Antonij Zimaræ Theoremata iuxta librorum Aristotelis ordinem excudere, ne tibi oneri esset inter naturalia, supernaturalia petere, ac inter propositiones Metaphysicas, Logicas inuenire. Verum, quia grauissimorum hominum iudicio visum est, ut eo ipso ordine quo Autor iam excudenda curauit, à nobis impræssioni darentur; iccirco in Indice hoc, ordinem ipsum texuimus, ac seriem Librorum seruauimus, ita, vt quàm facile sit famosiores has in qua vis facultate propositiones requirere. Vale.

INDEX THEOREMATVM, SIVE PROPOSITIONVM, QVÆ PER ORDINEM LIBRORVM ARISTOT.

HOC IN OPERE HABENTVR.

LOGICALIA.

EX PRÆDICAMENTIS.

EX I. POSTERIO.

PHYSICALIA

EX I. PHYSICORVM.

EX II. PHYSIC.

EX III. PHYSIC.

EX IIII. NVLLÆ PROPOSitiones habentur.

EX V. PHYSIC.

EX VIII.

EX IX.

EX X.

EX XI. NVLLÆ SVNT.

EX XII.

EX LIB. DESTRVCTIO. DESTRVCTIO.

EX LIB. DE SVB. ORBIS.

PROPOSITIONES QVÆ IN HOC OPERE STVDIOSE LECTOR HABENTVR, VT

cognoſcere valeas, Titulos earum ſecundum alphabeticum ordinem appoſui, necnon, in qua facultate huiuſmodi propoſitiones, quoue Libro ſcribantur, adnotare perplacuit.

Media

uenit

PROPOSITIONVM, SENTENTIARVM,

quæ hoc in opere cognitu digniores viſæ ſunt, alphabeticus Index.

ſiones

Contra-

Forma

Prin-

Scibilia

Theori-

FINIS.

MARCIANTONII ZIMARAE

PHILOSOPHI SOLERTISSIMI, limitationes propositionum famosarum, siue Theoremata.

PROPOSITIO I.

Actus est ratio intelligendi, & cognoscendi.

B SVMITVR ista propositio ex 9. primæ philosophiæ. tex. com. 20. vbi incipit textus. Intelliguntur autẽ diagrammata actu; vbi aduerte quòd cum actus & potentia, vt dicit Commen. primo de anima. cõmen. 6. sint differentiæ entis valde oppositæ, & circuant omne genus. & quia oppositorum opposita sunt proprietates: sicut actus est ratio cognoscendi, sic
C potentia est ratio occultationis, ex quo infero, ꝙ intelligibilitas nõ est
Contra Scotum. passio per se primo competens enti, sub ratione quà ens, sicut Scot⁹ quãdoq; opinatus est: sed est passio per se primo, competens enti in actu, quatenus est in actu: nam stat aliquid secundum se participare rationem entis; quod tamen secundũ se non participat rationem intelligibilitatis. qđ ostenditur de prima materia, quæ ꝯm se considerata est ens: vt clarissime deduci põt ex his quæ habet philosophus primo phy. tex. cõmen. 79. vbi ponit differentiam inter essentiam materiæ secundum se, & ipsam priuationem: quã differentiã ignorauit Plato: & ex hoc nõ distinxit inter materiam, & priuationem: nam materia est ens, & est propriè substantia aliqualiter: sed priuatio est non ens per se. vnde Commen. ibi in cõmen. inquit, ꝙ priuatio non est accidens, nedũ vt sit substantia. patet autem ꝙ ibi comparatur nuda essentia materiæ ad priuationem. Et confirmatur: quia Cõmen. in 1. cap. de substantia orbis, ponit differentiam inter materiam, & potentiam materiæ, penes hoc ꝙ materia est de numero entiũ per se: sed potentia est de numero entium ad alterum, vbi nuda essentia materiæ cõparatur ad ipsam potentiam. F Nec obstat, si dicatur ꝙ materia nõ est ens per se, sed per formam: quia licet materia non sit; nec esse possit naturaliter ĩ effectu seu in actu sine forma: quia, vt scribit Cõmen. in 1. physi. cõmen. 12. sequeretur ꝙ illud quod non est in actu, esset in actu: tamen entitas formæ non est causa entitatis materiæ, sed est diuersa ab illa mã: igitur per propriam rõnem includit rõnem entis: tñ per propriã rationẽ nõ est primo cognoscibilis, sicut colligitur de mẽte Philosophi 7. metaphy. tex. com. 35. vbi habet quòd materia secundum se est ignota, &

E

Contra Platonicos. H

G ta.& 1. physi.tex. com.69. subiecta, inquit, natura scibilis est per analogiam. vbi Cõm. reddit causam dicens. ista natura subiecta substãtiæ, non potest intelligi per se, cũ nõ sit aliquid in actu habens quidditatẽ.

Ex quibus verbis elicitur primo, ꝙ non quilibet actus est ratio intelligendi: actus.n. subsistẽtiæ, siue hypostaticus, qui est ipsius singularis, nõ est prima ratio intelligibilitatis: sicut opinati sunt noïales, qui posuerunt singulare eẽ primo cognitũ ab intellectu: quod tamen in via Peripateticorum locum nõ habet. nam

Cõtra nominales.

H vt recitat Commen. in. 3. de aïa. cõ. 36. ex sententia Auempacis fuit magna difficultas, vtrum ĩtellectus intelligat singulare, & Aristot. in 3. de aïa. tex. c. 9. & expositores multũ laborant in declarando modũ, quo intellect⁹ intelligit singulare. Sic etiã actus entitatiuus, quẽ posuit Henricus de Gãdauo, & Sco. post ipsum, non est prima rõ intelligendi, si dabilis est talis actus: nã mã ſm ipsos p se ẽ in actu entitatiuo: & tñ nõ est ſm se intelligibilis. Similiter et in-

I telligibilitas non insequitur actum medium inter puram potentiam, & actum purum: nam orbis secundũ Auer. in lib. de substantia orbis, est quędam natura media inter puram potentiam, & actum purum. & dicitur materia in actu, & subiectum; & tamen non est per se intelligibilis, nec habet de se rationem intellectam in actu, vt dicit Cõm. 1. cęli. cõ. 95. Orbis. n. seclusa intelligentia non est natura composita ex materia & forma, nec de se est principiũ alicuius operationis, qua mediante cognosci possit. Actus igitur, qui est forma, & quidditas, & est per se principium operationis, est rõ per se prima intelligibilitatis. forma. n. vt in- K quit Cõm. primo cęli, est subiectum vlitatis: & vle ſm Arist. 2. de anima, tex. com. 60. est obiectum intell's, & singulare ipsius sensus: hoc etiã habet Auer. expresse in disput. 6. in lib. destruc. in solut. 6. dubij, & ideo forma à Philosopho nuncupatur rõ, & quod quid erat esse rei. secundũ igitur regulam Arist. in. 1. poster. analitic. in cap. de vl'i. illa passio primo competit alicui quę ita se habet, ꝙ cuicunq; competit ratione eius ꝯpetit: Tex. c. 11. & ipso primo posito ponitur, & ipso L primo remoto primo remouetur. sed actus, qui est quidditas posita rõne eius immediate ponitur intelligibilitas, & remota rõne eius, qualibet alia ratione remanente remouetur. sicut patuit in exẽplo de prima materia. quę cum non sit actus, qui est quidditas, licet ens sit, est tñ occulta: ad formam, aut ad habẽs formam: sicut scribit intellectui, & non potest cognosci nisi per analogiam ad formam, aut ad habens formam. sicut scribit Cõment. in lib. de subst. orb. & in. 12. metaphy. in com. 14. quod M quõ sit intelligendum, infra declarabo, cum de materia loquar.

Contra Scotum.

PROPOSITIO II.

Actus est qui separat, & distinguit.

Propositio est Philosophi in. 7. primæ philosophiæ. tex. cõ. 49. verum est principaliter: nam etiam quandoq; aliqua distinguuntur nõ solum per formas, verumetiam & per materias. & licet materia non sit prima ratio distinguendi, potest tamen esse, vt stat sub forma esse distinctiua. dantur. n. materiæ ꝓpriæ sicut

A sicut,& formę proprię, vnde materia prima in se considerata non est distinctionis principium, in fundamento.n.naturę nihil est distinctū. vt patet. 1.meta. fm translationem arabicā, in tex.cō.17.materia aut se cunda potest esse distinctiua, & hoc trahit a forma si bene consideras.& pro hoc vide.8.meta.t.cō.11. & 12. meta. tex. com. 27. Amplius autē propositio vera est in suppositis. talia.n.principaliter non distinguunt nisi per formas. Principia autem distinctiua non oportet, ꝙ per alios a-
B ctus,aut formas distinguantur:tunc.n.esset processus in infinitū in ipsis differentijs. Vndę regula est,ꝙ oīs distinctio rerum differentium reducit ad aliqua primo diuersa. vnde ponentes materiam cęli,& istorum inferiorum esse diuersarum rationū, habent dicere, ꝙ tales materię seipsis intrinsecē distinguuntur,licet diuersitas suarum formarum sit causa diuersitatis earū in genere causę finalis:sic.n sunt materię diuersæ, quia sunt ordinatę ad diuersas formas, materia.n.est propter formam,non
C autem forma propter materiam. vt scribit Arist.2.phy.tex.com.91.

PROPOSITIO III.

Accidentia sunt entia,eo quia taliter entis.

ADDIT. Vide Boe. poe. arithmetri-æ,vbi hēt ꝙ qualitates, & quā titates, & proportiōes ... ere sunt, sed cōtra- ... tu corpo

Propositio Philosophi est in.7. metaph.tex.com.2.satis famosa,& allegata,nō intelligitur, ꝙ accidentia sint formaliter entia ratione habitudinis ad substantiam, ita ꝙ inhærētia sit de quidditate accidentis,vt quidam asseruerunt. & Ioan. de Ianduno, & sequaces eius sustinent hoc de intentione Aristot. & Auer. quod quidem stare non potest: subiectum enim, & habitudo
D ad subiectum non est forma, neque quidditas accidentis. attributio.n. accidentium ad substantiam est in genere causæ materialis nō formalis. glossa est expressa Auer.4.meta. in com.2.vbi istam propositionem septimi expresse declarat. nā Arist. ibi in tex. dixerat, ꝙ ens dicitur de entibus, sicut sanum de sanis. vbi Cōmen. ad literam hęc verba subnectit. similiter hoc nomen ens, licet dicatur multis modis, tamen in omnibus dicitur ens, quia attribuitur primo enti,scilicet substantiæ,&
E istę attributiones in vnoquoq; eorū sunt diuersę. pdicta enim attribuuntur substantiæ,non quia est agens, aut finis eorum,sed quia cōstituuntur per illam,& subiectum est eorū: & vniuersaliter non dicuntur entia nisi, quia sunt dispositiones entis,& multi homines negant ea esse. albedo enim nō est,sed album. hęc Cōment.formaliter. vbi patet quōd ipse interpretatur propositam propositionem septimi in tex.2.& rememorat dubitationem antiquorū introductam in tex.3.ibidē. vbi Arist.
F inqt. vnde & dubitauit aliquis vtrū vadere. & sanare, & sedere sit ens, aut non ens.& sic intelligitur dictū Cōmen.in com.2.septimi,in principio commenti. vbi inquit,ꝙ Aristo. intendit declarare ꝙ hoc nomē ens principaliter, & simpliciter significat prędicamentū substantiæ,secundario, & determinate. s. relatiue ad subam,alia prędicamenta accidentium,quę non dnr esse, nisi quia accidunt enti quod est ens per se, scilicet substātiæ, hoc enim si nobis fas est interpretari Auerroem per Auerroem, veritatem non habet nisi in

rum fiunt mutabiles Cōtra Io. & sequaces.

G genere causæ materialis. Huic etiã
sententiæ astipulatur authoritas Ari-
sto. in 9. primę philosophiæ. tex. cõ.
1. vbi rememorans quæ dixerat in
7. & in 8. inquit. De primo quidem
igitur ente, & ad quod aliæ catego-
riæ entis referuntur dictum est. vide
licet de substantia. Nam sm substã-
tiæ rationem alia dicunt entia quã-
titas, qualitas, & alia sic dicta, oĩa
nanq; habebunt rationem substan-
tiæ, vt diximus in primis sermonib⁹.
vbi Arist. seipsum declarat q̃o ac-
cidentia dicuntur entia ratione sub
stantiæ, quia videlicet diffiniuntur
H per substantiam, & rationem substã
tiæ recipiunt. Manifestum est autẽ
ex his quę docuit in 7. primæ philo
sophiæ, ꝙ substantia in ratione acci
dentis non cadit tanq̃ forma, sed tã-
quam subiectum & materia, cadit
.n. vt additum, & licet dicatur in eo
dem 7. tex. com. 35. ꝙ partes diffini-
tionis sunt formæ, intelligit de par-
tibus, quæ sunt de quidditate, sicut
est genus & differentia.

ADDI. Amplius Alex. in principio libri
priorum dicit ꝙ modus abstrahen-
di mathematicus in aliquibus deser
uit naturali, puta de forma, quæ est
I separabilis a materia sm rationem,
2. physic. tex. com. 12. Et sicut ẽ de
accidentibus, quę tñ licet sint in sub
iecto sm esse, sunt separabilia a sub-
iecto sm rationẽ: quod non esset ve
rum si inhęrentia esset de quiditatę
accidẽtis. Amplius rationibus illud
probari potest, non magis est de qd
ditate accidentis habitudo eius ad
substantiã, q̃ sit habitudo primę ma
teriæ ad formã, aut habitudo formę
materialis ad materiam: sed habitu
do primæ mãę nõ est de prima no-
tione materię, sicut pulchre declara
uit lucidissimus Them. in 1. physi. K
auscultationis in digressione de po-
tentia, & priuatione materiæ, & etiã
Com. 1. physi. in com. 70. & in libro
de substantia orbis, & in sua media
expositione super libro physico. vbi
vult potentiam esse sicut proprieta-
tem quandã materiæ, & ꝙ non sit
vera differentia eius, & quandoqui-
dem materia est ens absolutum, &
potentia est ens ad alterum, & idem
est iudicium de habitudine formæ
materialis ad materiam propter eã-
dem causam. Et confirmatur simi-
litudo: quia formæ eductę de poten
tia materiæ dicuntur constitutæ in L
esse per subiectum, sicut accidentia
dicuntur constitutæ in esse p substã
tiam. nã ęque bene essentiali depen
dentia dependet forma materialis a
mã, sicut accidens a subiecto.

Vnde Arist. in prædicamẽto sub- ADDI.
stantię inuestigans ꝓpria substãtię,
asserit ꝙ non esse in subiecto est cõe
omni substantiæ. tunc sic: sicut non
esse in subiecto est ꝓprietas substan
tiæ, sic esse in subiecto est proprie-
tas accidentis, vnde illud non potest
esse ratio cõstitutiua substãtiæ: quia
effectus positiuus dr̄ habere causam
positiuam. sic per oppositum, esse in M
subiecto est proprietas accidẽtis, qa
diuersorum entium diuersę sunt ꝓ-
prietates. Amplius Com. 1. meta.
com. 51. mixtio intentionis vniuer
salis substantialis, cum suis particu-
laribus est fortior mixtione accñtiũ
cum suis subiectis. Amplius Auic.
in 2. suæ metaphy. expresse testatur
ꝙ inhęrere non constituit accidẽs;
queãdmodum nõ inhærere, nec pos
se inhærere nõ cõstituit substantiã.
Amplius Arist. in 5. met. tex. cõ. 14.
vbi prius diuiserat, ens in ens p se, &

A in ens per accidens: diuidit ens per se in decem prædicamenta.

ADDI. Et subdit. Cōm. ibidem. com. 14. quod hoc nomen ens, quod significat essentiam rei, est aliud ab ente quod significat verum, & ideo expositores diuersantur in quæsito simplici. s. dicere aliquid est in 2. topi. vtrum collocetur in quęstionib' generis, vel quæstionibus accn̄tis: qui .n. intelligit de ente, id quod est cōe decē p̄dicamētis, dicit ꝙ collocat̄ in qōnibus gn̄is, & q intelligit de ente id qd̄ dr̄ de vero, dicit ꝙ collocat̄ in quæstionibus de accidente, & 1. B phy. cō. 27. inquit ꝙ dicere aliquid esse, non est p̄dicatio per acidens, sicut p̄dicatio albedinis. Et eandem diuisionem repetit in 6. primę phylosophię. tex. com. 4. vbi Com. in cō. expresse testatur ꝙ ens essentialiter est qd̄ diuiditur in decem p̄dicamenta. & ita ēt dicit in 5. meta. ꝙ postq̄ Com, 14. Arist. diuisit modos entis per accn̄s, incepit declarare sm̄ quot modos dicitur ens essentialiter. vbi exp̄sse colligitur ꝙ accn̄tia formaliter p rōnē propriā includunt ens, & rōnē entis.

ADDIT. Amplius Arist. 1. phy. cōtra Parmenidem tex. com. 25. ostendēs ra- C tionē eius esse malam de mā, vt exponit Com. inquit ꝙ vtebatur ente multipliciter dicto, ac si esset simpliciter dictum. vnde ꝓpositio ista est falsa, quicquid est pręter ens, est non ens: si ens .n. significat substantiam tm̄, aut quantitatem tm̄, vt inquit Com, non sequitur ꝙ quicquid est pręter ens, quod est substātia, aut quantitas, sit non ens. vbi colligitur ens formaliter dici de oībus decem prędicamentis. Amplius Arist. 12. meta. tex. 19. vbi mouetur illa quęstio. vtrum principia decem prędicamentorum sint eadem vel diuersa, D tandem per longum processum decidit ꝙ sunt eadem proportione, & ꝙ principia proxima decem p̄dicamentorum sunt diuersa, licet remota sint eadem, vt patet tex. cōm. 20. 21. & 22. vsq; ad 26. & Com. in cō. 19. vbi Arist. facit illam rationem, ꝙ si substantia esset elemētum omnium, omnia reliqua p̄dicamēta essent substantiæ, & si prædicamentū oīum esset relatio, omnia p̄dicamēta essent relationes. quia omne cui' elementum est substātia, ipsum est substantia, & si relatio, oīa essent relatiua. Cōm. ibi in calce cōmenti in- E quit. cōtingeret vt aliqua hora dissolueret̄ substantia in relationē, aut relatio in substantiam, & subdit, & hoc contingit in gn̄e, quod est mā, non in eo quod est forma. Nam cōsuetudo Auer. est respōdere ad quæstionem ante magistrū. Et quia intentio Aristo. inferius est ista, quod substantia est principium, & elemētum, ad quod oīa alia habent resolui, & hoc in genere causę materialis non formalis, vt diximus de mente eius in com. 2. 4. metaphy. & ex hoc potest bene patere error, tenentium habitudinem accidentis ad substan- F tiam essę causam formalem accidētis. cum Auer. vbiq; huic sententiæ aduersetur, & Aristo. expresse in prędicto loco, vbi ex intentione determinat accidentia ex proprijs constare principijs, ex quibus sua forma dependet, vt a causa proxima: licet dependeat a principijs substātię, tanq̄ a causa remota. Amplius Arist. 1. topicorum. capit. 3. expresse vult ꝙ in omni genere est inuenire ꝓpriā quidditatem. Amplius Arist. in 12. metaphysi. in tex. cōmen. 3. quod

Consuetudo Auer. ē rñdere a.d q. ante magistrum.

G pulchre exposuit ibi Cōmen. determinat quō accidentia non sunt entia, nisi quia entis. volens. n. Aristo. aliā assignare causam, quare de substantia tantum si considerādum, inquit. Et insuper nec entia, vt simpliciter est dicere, alia: sed qualitates & motus, aut & non album, & non rectum: dicimus. n. esse & hoc puta est non album. vbi Cōm. in cōmento inquit. Hæc est alia causa propter quam considerādum est de substantia tantum. Nullum. n. aliorum inuenitur simpliciter, sed in substan-
H tia, verbi gratia, qualitas nō dicitur ens simpliciter, neq; motus: sed dicit esse qualitas, & eē motus. Motus. n. est motus alicuius, & qualitas ē qualitas alicuius. Substantia vero nō est substantia alicuius. Ens igitur simpliciter, & principaliter est substantia. Et quia aliquis pōt dicere, quomodo alia prędicamēta diminuuntur tantum à substantia, & hoc nomēs ens dicitur de omnibus? Dixit respondendo, similiter inuenitur nō album. i. & hoc nomen ens, quāuis dicatur de eis, tamē dicitur ꝙ hoc est
I album, & hoc est mobile, tamē hoc non dat vt perfecte habeant eē, quoniam hoc etiā dicitur ens in negando esse cum dixit, hoc est non albū, & non rectum. Vbi manifeste colligitur de mente Philosophi, & Cōm. ens formaliter dici de subā, & de accidentibus, licet simpliciter, & absolute dicatur, vt sic de substantia tm̄: quia accidentia nō habent esse simpliciter ita perfectū, sicut habet ipsa substantia, & ratio, vt inquit Aristo. & Cōm. in com. est, q̄a sola substantia separabilis est, quia ipsa p se existit, aliorum autem nullum. vnde sola substantia, vt inquit ibi Cōmen. in commen. est constans per se: sed K
alia sunt in substantia, & isto modo accidentia dicuntur non entia, quia non per se existunt sine substantia, non tñ quod nullum eē formale de se habeant, quia habent, licet nō ita perfectum sicut est esse substantiæ. Nam creaturæ etiam nō habent esse æque perfectū sicut habet Deus, propter hoc tñ non dicimus, neque negamus creaturā esse ens formaliter, nec dicimus creaturam formaliter esse ens per essentialē habitudinem, seu dependentiam, qua dependet à Deo. Nam vt scribit Aristo. 5. L
metaph. tex. com. 23. hominis multæ sunt causæ, sed quare homo sit homo nulla est causa: secundum se. n. homo est homo, vnde non quia Deus ē Deus, ideo homo est homo, licet à Deo sit hō. Forte dices, quod impedit analogia entis ne accidens formaliter sit ens, quia analogice dicitur de substantia, & de accidente. Sed nec hoc stare potest. Nam suba etiam analogicè dicitur de materia, & de forma, & de suba composita ex materia, & forma. vt dicitur. 7. met. tex. com. 7. Attamen materia secun M
dum se est substantia, sicut suo mō forma. Nam vt inquit Albertus cognomento magnus. 5. suę metaph. tract. 2. com. 4. in speciali digressione, quam facit declarando quomodo forma causa sit, quod materia sit in actu, & quę sit causa vnitatis materiæ, inquit, forma secundum se actus est, sed forma non est causa, quare materia sit substantia, tamen forma est causa, quare materia est, seu sit in effectu, siue in actu, non tamen est causa, quare materia sit materia. Bene verum est, quòd forma est quæ dat esse in actu ipsi materię,

A tertiæ,& non dat esse in actu inquantum est hæc forma, vel illa, sed in-quantum forma,&c. Cōfirmatur, quia natura etiā analogicè dicitur de materia,& forma,& tamen materia est natura,& alia à natura formæ. Amplius, cùm accidentia sint principium formale agendi,& in actione reali, sicut corpora cęlestia agunt mediante lumine, & motu, de quo Ari. dixit in principio. 8. de physico auditu, quod est tanquam vita omnibus natura subsistētibus. & in principio lib. metheororum, inquit.
B oportet mundum inferiorem superioribus lationibus esse cōtinuum, vt omnis eius virtus inde guberneť. & in 2. de generatione & corrupt. & in 4. metheororum reducit oēm alterationem,& transmutationē substantialem ad quatuor primas qualitates,& virtutes elemētorum, quarum duę sunt actiuæ,& duæ passiuę, sunt ēt accñtia principium in actiōe spirituali iā sēsitiua, q̃a obiecta sensuum, aut sunt sensibilia ꝓpria, aut sūt sensibilia cōia,& talia sūt qualitates,& accñtia sicut patet. nā sensi-
C bilia propria sunt qualitates de tertia specie, quę dicuntur passiones, & passibiles qualitates, vt inquit Arist. in prędicamētis, eo quia passionem inferunt in sensu: sunt etiam principium agēdi in actione spirituali intellectus, quia primo de anima tex. commen. 11. accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendū quod quid est. Accidentia igitur formaliter sunt entia per propriam, & intrinsecā rōnem. non. n. quia sub̄a est sub̄a, ideo accidens est accidens.

Sūma totius limitationis. Propositio igitur famosa quæ dicit, accidentia sunt entia, quia entis, vera est in gn̄e causæ materialis, non formalis. nota. n. reduplicationis potest vnumquodq; genus causę redu-
D plicare. Tot enim modis dicitur sine, quot modis dicitur causa. 5. met. tex. com. 23. & sic intelligitur dictū Auer. in libro destruc. in disputat. 6. in solutione sexti dubii, vbi inquit, radix nanq; accidentiū est, quòd ab aliis habeant sustētationē, & quidditatem. Similiter etiam quando dicitur, accidentia non esse entia simpliciter, intelligitur quia nō habent esse perfectum, sicut habēt substantiæ, quia eē simpliciter est per se existere,& p se constare,& tale esse sub-

Accidētia nō esse entia simpl'r quō intelligitur.

E stantiarum est, quia omnia accidentia fundantur in substantia, & nullum separari potest ab ipsa. ita gloſsat Commen. 12. metaph. com. 3.

PROPOSITIO IIII.

Accidens vni non potest alteri esse substantia.

FAmosa est propositio,& elicitur ex dictis Philosophi primo physicę auscultationis. tex. com. 27. & 30. vbi dicitur, quòd vere est, accidit nulli. Aduerte igitur, ꝙ accñs apud Philosophos sumitur quandoq; vt
F distinguitur contra substantiam: & qn̄q; sumitur ꝓ extraneo, ut distinguiť cōtra id, quod est de rei quidditate, eo modo quo logici sumunt in fallacia accidentis,& diuini oē id qđ nō est de quidditate rei accñs appellant. sic dicimus, ꝙ hō accidit animali, & vł'r omnia inferiora dicunť suis superioribus accidere.

Sic etiam Aristo. in prædicamentis dicit, quòd homo est accidens domino, & in secundo de anima tex. cō. 65. inquit, ꝙ accidit albo Diarij filius. vbi Themist. inquit, quòd in more Aristotelico est substantię

ADDI.

G & subiecto nomẽ accidentis assistere. & Boethius in prædicamentis vbi supra dicit, q consuetudinis Aristotelicę est, quę secundo loco & extrinsecus prędicantur, dicere secundum accidens prędicari. Accidens igitur vt distinguitur contra substantiam respectu vnius, non potest esse substantia respectu alterius, in his quæ vniuoce participant rationem eius. sic damnatur Alex. ab Auer. 8. met. cõ. 25. qui posuit caliditatẽ esse formam substantialem in igne; cũ tamen sit qualitas in mixtis, & sit eiusdem rationis in vtroq;, nam sensus

H tactus, qui est verus iudex qualitatum tãgibilium, vniformiter immutat à calore ignis, & à calore mixti sine aliquo discrimine. Scientia tamẽ in nobis est qualitas, vt patet ex sententia Philosophi 7. phy. tex. cõ. 20. vbi probat q ad primam speciẽ qualitatis non est per se motus, quia virtutes & scientię non acquirũtur per alterationem, & tamen scientia in Deo est substantia, & rõ est quia scientia non vniuoce, sed æquiuoce dicitur de scientia nostra, & de sciã Dei, sicut scribit Commen. 12. metaphys. tex. 51. & in libro destructio,

I in disputatione. 6. in solutione. 5. & 18. dub. accidens igitur non prò extraneo, sed vt distinguit contra substantiam respectu vnius, non potest esse substãtia respectu alterius, si eadem ratione vtriq; conueniat.

PROPOSITIO V.

Accidentia solo numero differentia in eodem subiecto esse non possunt.

Colligitur propositio ista ex intẽtione Philosophi in. 5. primæ Philosophię, in cap. illo. [Eadem vero dicũtur] & est in tex. com. vacantis, post tex. com. 15. vbi Arist. modos secundum quos aliqua diuersa dicuntur ponit quinque dicens, & quęcunq; in eadem substantia entia differentiam habent. Vera est

K propositio de accidentibus realibus eductis de potentia materiæ, per verum motum & trãsmutationẽ quæ fit, cum abiectione contrarii, nam actio est merito cõtrarietatis. ex primo de generat. & corrupt. tex. com. 50. ideo Arist. dixit in lib. de sensu, & sensato, q ignis non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus, quia ratione qua calidus, contrarie-

L tatem habet. Ex primo etiam de generatione, & corru. tex. com. 55. habitibus pręsentibus in materia nondum generatur aliquid, sed iam est, propter hoc agens inueniens subiectum informatũ aliqua forma, nõ põt cõsimilem eiusdem rationis introducere per verum motum, & alterationem, quia nõ reperit illud sub forma contraria, talis aũt contrarietas est necessaria in tali actione. Fallit aũt de accidentibus non eductis per verã actionem, q est merito contrarietatis, sicut probatur argumẽto

M sensato de duabus candelis, producentibus in eodem medio duo lumina. Nã si fuerint tres candelę accẽsæ in aliquo medio posita tabula perforata tribus foraminibus, causantur tres vmbræ, quod non esset nisi ibi essent tria lumina. Fallit etiã propositio in accidẽtibus spiritualibus, quia in eodem intellectu possunt esse plures cognitiones numero differentes, aut saltem in eadem virtute cogitatiua. vt inquit enim Philosophus ex pluribus sensibus fit memoria, & ex pluribus memorijs fit experimentũ, ex

A ex proemio metaph. Itē in eodē medio pñt esse duę spēs sensibiles eiusdem speciei. Item propositio vera ē in accñtibus absolutis, fallit s m aliquos in respectiuis, quia in eodem possunt esse plures paternitates. Ista aūt dicta vera sunt apud tenētes accidentia nō distingui primo per subiecta. sed qui tenent accidentia numero distingui ad distinctionem subiectorum, negant omnia prędicta.

Opi. Heruei naturalis in quoli. 7. q. 9.

vnde Herueus in quolibetis, quol. 7. q. 9. tenet duo accidentia solo numero dr̄ia in eodē subiecto simul eē nō posse, & ratio sua est, quia vt in-

B quit. in omni actione p̄ter illud qđ facit aliqđ tale effectiue, oportet ponere aliquod intrinsecū, quo sit tale formaliter, ita etiam pręter illud qđ facit aliqua esse distincta effectiue, oportet dare ex parte facti aliqd intrinsecū, quo sint distincta formaliter. Vnde impoſſe est à quocūq; agente fieri duos hoīes specie differētes. quia nō hñt aliquid intrinsecū quo differant formaliter specie s m quod hoīes. Sed duę formę numero nō hñt aliquid intrinsecum quo sint duę: nisi vel quia sunt, vel quia natę sunt esse in diuersis subiectis,

C vel in diuersis tp̄ibus in eodē successiue. ergo duę forę solo numero differentes nō possunt eē simul in eodē subiecto. Maior vr̄ plana. C quod oportet ex parte formę dare aliqua intrinseca quibus formaliter distinguant. Minorē probo, quia formæ non possent distingui, nisi vel p suas rōnes formales, vel per hoc ꝙ natæ sunt esse in diuersis subiectis vel diuersis tēporibus in eodem subiecto. Distinctio aūt formarum per suas rationes formales est distinctio specifica. ergo distinctio numeralis formarum non potest intelligi nisi per

D hoc ꝙ sunt, vel natæ sunt esse in diuersis subiectis, vel in eodē in diuersis temporibus, & tunc talis forma ex hoc solo ꝙ est talis, habet quandā latitudinē, non ad intensum. & remissum, sed ad pluralitatem numeralem, excepta quātitate, quæ ex seipsa habet quandam latitudinē partium solo numero differentium. Et ita etiam tenet in quolib. 3. q. 9. qua quęrit vtrū in cōpositis ex materia, & forma materia sit principium indiuiduationis, artic. 3. vbi mouet in 4. dubio talem difficultatem, si vnūquodq; per essentiam numeraliter

E distinguitur ab alio, quare duo accidentia solo numero differentia non possunt concurrere in idem subiectum, recipiēdo suam distinctionē. Et ad hoc respondet ꝙ licet vnaquęque res non habeat distinctionē intrinsecā nisi suam essentiam: tamen istud principium in quibusdā non sufficit, salt ē naturaliter sine aliis cōcurrentibus subiectiue, vel dispositiue. & ideo sicut impoſſe est subam habere partes integrales sine quantitate, ita vr̄ ꝙ impoſſe est accidēs plurificari in eodē subiecto, quandiu à

F subiecto dependet, p̄pter hoc, ꝙ sibi deest illud qđ natum est ipsum plurificare subiectiue. Et ista ēt est opinio beati Thomę in. 5. meta. lectione. 10. ad finem. Nobis aūt prima opinio rōnabilior apparet, nā vt inquit Cōm. in. 7. meta. cō. 2. indiuiduum sub̄æ p̄cedit indiuidua aliorū p̄dicamentorū, & per ꝯns in vnoquoq; prædicamēto accñtium, possumus imaginari duas formas indiuiduales seipsis ītrinsecè differētes, nec est verū ꝙ oīs distinctio formarū sit distinctio specifica, sed uerum

Opi. beati Tho. Cōprobatio primæ opinionis.

est

G est de formis q̃ sunt qdditates. nam nõ est dubiũ ꝙ Sortes, & Plato differunt ab inuicẽ per suas formas indiuiduales, & tñ nõ differũt specifice. Nec obstat quod dicit, ꝙ distinctio accidentiũ non põt intelligi, nisi per hoc ꝙ natæ sunt eẽ in diuersis subiectis, vel in eodẽ subiecto in diuersis tpibus successiue, quia hoc cõtingit intellectui qñ à posterioribus, & extrinsecus venatur numerũ, & distinctionem formarum, nã vt superius diximus, subiectũ, & habitudo ad subiectũ non est cã formalis entitatis H ipsius accidẽtis, & vnitatis eius. Sed extrinseca, & subiectiua tantum.

PROPOSITIO VI.

Omnium natura constantium terminus est, et ratio magnitunis, & augmenti.

ADDIT. No tamẽ ꝙ ista propositio etiã vẽr atte stati sole- at ia hoc intellectu, q̃ nũlia I maximq. & minimo conueniat, tamẽ hoc ẽ extra mentẽ Philoso- phi, qu'a arguit de motu augmẽti aiatorum, & et. d. cõ. 41 cõ. argumẽtũ. 2. figura, vt patet.

PHilosophi est propõ in propria forma in. 2. de aĩa. in tex. cõ. 41. vbi argumentatᷣ cõtra Empedoc. ad probandum motũ augmenti in corporibus non ꝓuenire principaliter ab igne, sed ab ipsa anima. Ignis aũt concurrit, vt concausa, & instrm̃ animæ, cum aũt instrumentum nõ moueat nisi motũ à principali agente, agit secundum, ꝙ est regulatũ à forma cuius est instrm̃, terminatio aũt rebus à forma proficiscitur, nõ à materia, nec ab instrumento principaliter. Non intelligitur tñ propositio quod natura constantia sint terminata per formã ad certam mensuram quantitatis, aut qualitatis, punctualem. Sed cum certa latitudine, q̃ inter duo extrema vagatur, sicut dicit optime Princeps de cõplexione humana. Nam experimento sensato cernimus nõ omnia indiuidua eiusdem speciei esse eiusdem precise quãtitatis, nec eiusdem complexio- K nis. dedit. n. Deus, & natura vnicuiq; indiuiduo propriam complexionẽ, in qua aliud indiuiduũ cõicare est impossibile, & imaginari debes, ꝙ est aliqua, tam magna quantitas vltra quam species humana nõ potest saluari, & alia tam parua vltra quam humanitas non cõstat. Et ita intelligas etiam de qualitatibus, & aliis dispositionibus. nam formę naturales pro se, & suis operationibus non solum prędicto modo limitant sibi certum terminũ ex parte dimensionum: verum etiam ex parte alia- L rum qualitatiuarum dispositionũ, sicut testatur Cõm. in plerisq; locis in philosophia. Et pręsertim in lib. de substantia orbis, & in. 6. physi. in commen. 91. vbi scribit, omne generabile naturale habet aliquã quantitatem naturaliter in initio generationis & fine. Et ista quantitas habet extrema, & medium, verbi gratia, quoniam quantitates embryonum sunt terminatæ. s. minimi embryonis, & maximi embryonis. Vnde impossibile est augeri in infinitum, aut minui in infinitum: nam M si transierit quãtitatem naturalem in diminutione, & in additione, statim corrumpetur ens. Actio. n. cuiuslibet entis perficitur per quantitatem, & qualitatem terminatã: sicut est dispositio in entibꝰ artificialibus. Et ideo dixit Cõmen. in 3. cęli, com. 6. & in tertio phy. com. 60. ꝙ naturalis non conuenit cum geometra in hac propositionę dicente. continuum est augmentabile in infinitũ, quia ire ad augmentum est ire ad formam, attamen bene conuenit cũ geometra in alia propositione dicẽte. continuum est diuisibile in infinitum,

A nitum, quia diuisio conuenit in infinitum ipsi magnitudini in se, & etiã vt est in materia. Sed tunc in hac re est maxima difficultas. Nam ex auctoritate Cōme. in. 3. cęli. augmentatio in infinitum prouenit à materia, vt declaratum est I physicis, vt expresse dicit in com. 6. si igitur materia de se est causa augmenti in infinitũ, sicut de se ē causa diuisionis in infinitum: Igitur mathematicus, puta geometer, debet concordare in vtraq; illarum propositionum, videlicet, tam in illa quę dicit. continuũ

No. arduã difficultatem de naturali, & geometra

B est diuisibile in infinitum, quã etiã in ista quę dicit. cōtinuum est augmentabile in infinitum, quia continuum vt est in materia rōne materiæ, sicut est diuisibile in infinitum, sic etiam ratione eius est augmentabile in infinitum. Quod cōfirmatur ex pręfato tex. 2. de anima. vbi Aris. contra Empedoclem arguit, ꝙ si augumentatio in animatis proueniret ab igne iret in infinitum, manifestũ est autem ꝙ ignis in mixto animato concurrit, vt materia, & vt instrumētum, & vt imperfectius respectu

C animæ, respectus autē imperfectioris ad perfectius, & instrumenti ad agens est respectus materię ad formã. 2. de anima. tex. cō. 24. & 3. de anima. com. 36. & in eodem tex. 41. Philosophus concludit, ꝙ augmentatio potius ē rationis, & formę quã materiæ. Habet igitur lucidissimè, ꝙ si augmentatio proueniret à materia qd vbi desinat nō habet. Ignis .n. apposito combustibili in infinitum crescit. Et est locus multũ perscrutabilis sicut vides. Et solutio ista Auer. in hoc non satisfacit, immo videtur sibimet contradicere si bene consideras. Dicamus igitur conse-

Solutio.

D quenter in doctrina eius, ꝙ augmentatio ꝑt cōparari, tam ad mãm, quã etiam ad formam, tanquam ad duo principia diuersa. Et tunc certũ est, quòd augmentatio diuersis comparata principiis, diuersa contrahit, & opposita, diuersorum. n. diuersę sunt proprietates, vnde finitas ē à forma, & infinitas est à materia, sicut dicit Commen. 3. physi. com. 60. Et vniuersaliter aduerte, ꝙ omnes conditiones quæ sunt inuentæ in composito, si attestãtur imperfectioni proueniunt à materia, & cōpetunt composito propter materiã. Et illæ quæ

E attestantur perfectioni proueniũt à forma, & competũt composito propter formam. augmentatio igitur quantum est merito materiæ finem non habet, quia infinitas stat ꝑ materiam, & ideo in infinitum progrederetur merito ipsius propter naturam suæ potentialitatis inuētam in substantia eius, quæ est causa infinitudinis. Et ideo bene sequitur ratio Arist. ꝙ si augmētatio in viuentibus principaliter ꝓueniret à virtute elementali, tunc vbi desinat nō habet,

F sed quia simpliciter augmētatio est de dispositionibus attestãtibus perfectioni, augmentatio. n. est motus de quantitate imperfecta ad quãtitatem perfectam, vt dicit in. 5. phys. tex. com. 18. ideo absolute attribuit formę, & hoc est quod dicit Cōm. ꝙ ire ad augmentum est ire ad formã, per oppositam rationem eius quod in diminutione cōtingit, quia ire ad diminutionē est ire ad nihil, & non esse, vt inqt, cuius causa est materia. Et ꝑp hoc diminutio in infinitum simpliciter attribuit materiæ, quia attestatur ĩperfectioni, & corruptioni. Vnde naturaliter substantię com

positæ

G positæ resistunt diuidẽtibus causis. Et ideo Philosophus in. 2. de anima, in tex. allegato, simpliciter augmentationẽ attribuit aïæ, quę concurrit sicut forma, & non igni qui concurrit, vt materia, & instr̃m. vt inquit, hęc autem aïę sunt, sed non ignis & rationis magis quã materię. A fine .n. denominare vnumquodq; fas ẽ, vt scribit̃ in. 2. de anima, tex. cõ. 49. quia igitur ire ad augmẽtum est ire ad esse, & ad formã, inde physice loquendo simpliciter, & absolute pp prędictas rõnes ascribitur formę, & qa denoïationes fiunt à talibus sim

H pliciter absolute loquendo, inde est quod in ista propositione geometra nõ dicitur concordare. videlicet, continuũ est augmentabile in infinitũ, quia vt dicit in com. 6. tertij de cęlo „ Auer. cũ consideraucrit mathematicus in continuo f̃m additionẽ non „ erit impoſſe augmẽtare corpus ĩ infinitum, cũ consideret in eo inquan„ tum est abstractum à corpore nãli. „ Naturalis aũt dicit hoc eẽ impoſſe, „ quoniam inquantũ est vltimum ter„ minãs, corpus nãle est quasi forma: „ forma aũt inquantũ forma impoſſe „ est augeri in infinitũ. Augmentatio

I .n. in infinitũ est ex mã non ex for„ ma, vt determinatũ est, in physicis. „ Et ideo dicit Aris. ꝙ geometer debet „ ponere quod magnitudines augent̃ „ in infinitum, sed potest ponere magnitudines in quacunq; quantitate voluerit &c. Cũ igitur augmentatio simpliciter reducatur ad formã, & non ad materiam, nisi f̃m quid, & denoïationes fiũt ab eo qd̃ est simpliciter, non ab eo, quod est f̃m qd, nam homo mortuus nõ est homo, & continuum, vt respicit augmentũ habet rationem finis, & perfecti, & à fine vnumquodq; denominare iu- K stum est, & absolute augmentatio, vt dicitur in primo de generatione, & corrupt. fit per formam, non per materiam principaliter, vt bene declarat Commen. in primo de generatione, & corruptione, in tex. com. 38. hinc est quòd naturalis nõn cõcordat cum geometra in illa, continuum est augmentabile in infinitum, secus autem est de illa, continuum est diuisibile in infinitum, quia diuisio in infinitum attestatur imperfectioni, & ire in diuisione est ire ad non esse, & est ire ad nihil. vt dicit. 3. phy. com. 60. & talis dispositio simpliciter reducit̃ ad materiã: L nam forma per se indiuisibilis est, & si diuiditur hoc est per accidẽs, & secundũ qd, & ideo in ista simpliciter & absolute geometer concordat cũ naturali. vterq; igitur sermo verus est f̃m diuersos respectus, nã si augmentatio comparetur materiæ, & formę, à materia habet interminationem, à forma vero finem, & terminum. sed si absolutę augmentatio & simpliciter consideratur, vt est motus, qui à fine denominationem sumit, sic simpliciter ẽ ipsius formæ non materiæ, & hoc expresse dicit M Aristo. quòd hæc animæ est, & non ignis, & rationis magis quàm materiæ, vt Commen. ibi in commento In tex. cõ. 4. 3. d aia in fine. inquit, & dixit hoc, quia apparet. ꝙ actio augmenti est composita ex actione ignis, & ex aliqua intentione „ in igne, alterare enim quod est ĩ eo „ debet attribui igni, & quia est termi„ natum debet attribui virtuti cõiun„ ctę cum igne, & dat exẽplum de arte, quod vide si placet.

Pro-

A **PROPOSITIO VII.**

Priora secundum naturā sunt quæcunq; possunt esse sine alijs, et alia non sine ipsis.

PRopositio est Arist. in 5. primæ philosophiæ in cap. de priori, & etiam in prædicamentis, non intelligitur ista propositio quo ad separationem in esse reali, nam in hoc sensu vtebatur eā Plato, vt scribit Cōm. 12. metaph. com. 27. nam certum est quòd motus natura præcedit tēpus, & tamen non pōt esse sine tempore, & subiectum natura præcedit propriam passionem, sed nō potest esse in re sine ipsa, & vniuersale est prius natura singulari, sed non pōt eē sine singularibus. vnde Cōment. 12. metaph. com. præallegato declarans quomodo singulare est prius vniuersali ex mente Alex. inquit, q̄ hic non est intelligendum secundū esse, sed secundum intellectum, vniuersalia secundum intellectum sunt priora particularibus, quæ cum auferuntur, auferunt particularia, vnde existimatur vniuersalia esse ratio substantiæ, quæ verba Cōmen. asseruit propter opinionem Plato. qui vtebatur diffinitione prioris secundū naturam, opinando, q̄ quemadmodū vniuersalia possunt intelligi per intellectum abstracta à singularibus, sic etiam in rerum natura subsistūt separataq; à singularibus, & sunt rerū substantiæ, sed Aristot. opinio fuit q̄ intellectus multa pōt separare, quæ natura non potest, sicut scribit Commentā. 12. metaphys. com. 39. Et confirmatur, quia secundum omnē viam propositiones per se primi, & secundi modi sunt simpliciter necessariæ, nam demōstrationes sunt necessariorum, & impossibilium aliter se habere. si igitur prius secundum naturam posset esse secundum rem sine posteriori, tunc sequeretur q̄ conclusio demonstrationis, in qua concluditur propria passio de subiecto, nō esset simpliciter necessaria, quandoquidem subiectum de quo demōstratur posset esse sine ipsa, cum sit natura prius, & ita demonstratio esset de contingentibus, & vniuersaliter de his quę sic & aliter se habere possunt, & ita etiam contingeret de propositionibus per se primi modi, nam partes diffinitionis etiam natura pręcedūt diffinitum. vnde Cōm. 2. physi. & Arist. cum eo tex. cō. 19. inferunt contra Plat. q̄ formę naturales secundum rationem deberent esse separatę à materia sensibili, qua ipse posuit, q̄ sunt separatæ secundū esse. nam vt deducit Commen. manifestum est quòd quicquid separatur secundum esse, separatur ratione, sed non conuertitur. Ecce igitur quòd ista separatio in diffinitione prioris secundum naturam, non est intelligenda secundum esse, sed secundum intellectum. Et mirum profecto, mirum, quomodo Scotus vir sublimis ingenij, & in scientia diuina acutissimus, cum quo incedit Antonius Andr. & sequaces, quomodo ī hac propositione defecerit, qui in hoc sensu vtitur ea in secunda q. quolib. art. primo, vbi probat q̄ anima intellectiua prius natura ē hęc, quam vniatur materię, quia est prius natura terminus creationis q̄ infundatur, quam propositionē isto modo probat, quia illud quod sine contradictione potest esse sine alio, & non econuerso, est prius naturaliter illo, hoc accipitur, vt inquit. ex quinto

Addit. Itē 2. phy. c. 19. Manifestū ē, q̄. 2. figura, vt patet. quicquid separatur in eē separatur rōne, & n̄ cōuertit.

Cōtra Scotum.

B C D E F

G quinto metaph. cap. de priori. aliqua, inquit, secundum naturam, & substantiam sunt priora quæcunq; contingunt esse sine aliis, & illa non sine illis, & in fine capi. ad istum modum reducit omnes modos prioris, & in. 7. met. tex. commen. 4. Esse inquit substantiæ est primum omniũ, & hoc probat. aliorum enim nullũ est separabile a substantia, id est potens esse sine substantia. hæc autem substantia potest esse sine aliis quantum est de se. concludit ergo sm philosophum separabilitas ista prioritatem secundum naturam: anima autem non solum sm substãtiam & essentiam, sed sm existentiam, & vt terminus creationis diuinæ potest esse sine materia. ergo potest eẽ sine hoc ꝙ vniatur materiæ, nullo autẽ modo potest eẽ in materia, nec aliquo modo qualitercũq;, nisi ipsa sit hęc, propria singularitate. sequitur ergo ista propositio prima, quæ fuit hic probanda, vbi patet ꝙ vtitur illa propositione prioris sm naturam quo ad posse separari a posteriori sm eẽ quantum est merito sui. Sed si ita intelligat, sequitur cõtra ipsum, qa ipse tenet ꝙ propria passio est eadẽ

H

I realiter cum subiecto, sed cum subiectum possit esse quantum est merito sui sine propria passione, cum sit natura prius illa: ergo nõ est idẽ realiter illi per regulam positã, per ipsummet in. 3. q. quolibetorum ar ti. 3. vbi habet, vn̄ enim ꝙ conuenit alicui, sic ꝙ omnimoda contradictio sit illud esse sine hoc, hoc est idẽ realiter illi, & per oppositum, vbi nõ est omnimoda contradictio non oportet idem esse omnino.

ADDI. Et mirum etiam de Ioan. de bac. I quolibetis, quoli. prima quęstione qua quærit vtrum Aristot. & Com. rationabiliter negauerunt creationem, vbi tenet contra Scotum, ꝙ esse, & non esse sunt extrema ordine naturæ, & non solũ dependens, & independens ex malo intellu isti propositionis, vnde in æternis non põt intelligi aliqd signũ in quo priuatio, aut non esse positiuè competere possit. vide. 1. cęli in com. 115. in calce coin. contra Plato. Nec valet si pro Scoto dicatur ꝙ subiectũ ad propriã passionem dupliciter cõparari potest. vno modo sm essentiã inquantum videlicet non dependet ab alia. alio modo inquantũ est cã necessaria respectu illius. primo quidem modo subiectum quantum est merito sui, põt esse sine propria passione, sed non secundo modo, & est responsio eius. 7. meta. q. 1. Nam data ista responsione adhuc argumentum stat in suo vigore, quia non est omnimoda contradictio subiectum posse esse sine propria passione, sed solum ex parte qua est causa. Præterea. Retorqueo argumentũ quo ad istam rationem, quia ẽt subiectũ sm, ꝙ est causa necessaria passionis, est natura prius ipsa passione, sed prius secundum naturam sub ratione, qua est prius, potest esse sine posteriori. ergo subiectum & sm suam essentiam absolute consideratum, & etiam sub ratione qua cã põt esse sine ꝓpria passione, & ita sequitur ꝙ demonstratio nõ est simpliciter necessariorum, & impossibilium simpliciter aliter se habere contra Aristo. & veritatem. Sed illud qđ decepit ipsum si fas est ita loqui de tanto viro, fuit, quia non distinxit de separatione secundum esse qua vtebatur ea Plato, & de separatione secundum

Euasio Scoti. 7. meta.

L

Impugnatio.

M

A cundum intellectum, qua vtebatur ea Arist. Nec auctoritas Arist. mouet, quam allegat ex 7. meta. tex cō. 4. vbi probat substantiam esse priorem ratione, cognitione, tempore, & natura. Nam secundum expositionem diui Thomæ probatio illa, nullum. n. aliorum quæ prædicantur separabile est, sola autē substantia separabilis. adducitur ad probandam prioritatem temporis, & non prioritatem naturæ. & fm expositionem Auerr. illa probatio cōiter deseruit ad quamlibet primitatem, & Arist. secundum ipsum intellexit nullum accidentium esse separabile a substātia, quia vniuersalia accidentium diffiniuntur per esse in subiecto, & istamet est expositio Arist. 1. physi. tex. cō. 14. & ita ista separatio est quantū ad intellectum, dū dicitur in diffinitione prioris, ꝙ potest separari ab alio, & aliud non ab ipso. Et confirmatur quia Cōmen. 4. physi. cō. 97. contra Galen. inquit ꝙ quia tempus non imaginatur sine motu, & motus potest imaginari extra tēpus, significat hoc ꝙ motus præcedit tempus naturaľr, & ꝙ tēpus accidat motui, licet sint ꝯñtia se complete, & dicit expresse ꝙ ista fuit opinio Arist. & non sicut intellexit Gal. & manifeste patet ex illo loco, ꝙ prioritas naturæ de motu respectu tēporis probatur. quia potest abstrahi p primā operationē intellectus, cū in diffōne motus non ponatur tps, sed in diffinitione temporis ponitur motus. nō autem intellexit Cōmen. motū posse imaginari esse sine tempore, nam 12. meta. cō. 29. expresse hēt ꝙ īpoſe est imaginari motum sine tēpore.

Nullū accītium eē separabile a substantia, qūo intelligitur.

B

C

Amplius Porphyrius in communitatibus ostendit ꝙ genus est natura prius drīis, quia substantia animata sensibilis pōt subintelligi, esto ꝙ non sit rationale, nec irrationale. Ecce quomodo illa prioritas naturæ est quo ad intellectum. Aduerte tñ ꝙ in primo sensu, etiam qñq; vtitur ea Arist. & Cōmen. videlicet. quo ad separationem fm esse. vt patet 2. de anima. tex. cōmē. 17. de sensu tactus respectu aliorum sensuum, & de virtute motiua respectu aliarum virtutum, vt patet ibi, sed dico ꝙ hoc nō est semper vniuersaliter verum.

D

PROPOSITIO VIII.

Posterius non potest abstrahi a suo superiori.

E

Famosa est propositio & deducitur ex eadem auctoritate Philosophi iam allegata, quia posteriora non possunt esse sine aliis, quæ sunt natura priora illis. Intelligitur de posterioribus quæ comparantur ad vera priora respectu illorum, quia videlicet, includunt illa quiditatiue. Sed non opus est vbi prius non fuerit de quidditate posterioris, quod posterius non possit intelligi sine illo. Nam certum est fm Aristo. ꝙ mathematicæ disciplinæ abstrahūt a substantia, excepta astrologia, quæ sola inter mathematicas disciplinas de substantia theoriam facit. geometria. n. solam magnitudinem contēplatur, & arithmetica numerum. & colligitur de mente etiam Aristo. & Cōmen. 4. primæ philosophiæ. text. cō. 1. vbi habet ꝙ scientia diuina speculatur ens inquantum ens, & quæ huic insunt: aliæ autem scientiæ particulares abscindentes aliquam partem entis, circa hanc speculantur ipsum accidens velut scientiarum mathematicæ.

Limitatio pria illius propōnis.

F

G thematicę. vbi Cõm. in com. 1. sup
„ his verbis, inquit. Manifestum est ꝙ
„ non est alicuius scientię sciẽtiarum
„ particularium consideratio de ente
„ s͠m quod est ens, sed tantum est con
„ sideratio de accidentibus, quę acci-
„ dunt alicui parti partium entis, acci
„ piendo illam partẽ quasi distinctã
„ ab ente, sicut faciunt scientię mathe
„ maticę, quę accipiunt numeros, &
„ magnitudines distinctas ab ente, &
„ considerant de eis, & suis accidenti-
„ bus essentialibus. vbi clarissime pa-
„ tet ꝙ istę scientię abstrahunt à sub-
„ stantia manifeste. quid. n. est accipe
H re magnitudines & numeros separa
„ tos ab ente, quã separatos à substan
tia? Nã diuina scientia est quę con
siderat de ente, inde substantia in eo
quod ens, & in eo q͠d substantia, ipsa
. n. est verum ens simpliciter, & pri-
mum, & alia non dicũtur entia nisi
quia entis. Amplius Cõm. 3. physi.
com. 60. expresse testatur ꝙ in hac
ꝓpositione, continuum est diuisibi
le in infinitũ, cõuenit geometer cũ
naturali philosopho, sed nõ in hac.
continuum est augmentabile in in-
finitũ. Nam vt inquit, propositiones
I mathematicę sunt fundamẽta ima-
ginationis, modo cõtinuum in via
augmenti s͠m imaginationem au-
geri põt in infinitum, imaginatio. n.
terminum nõ habet nec in sursum,
nec in deorsum. vñ Seneca ad Lucil.
desideria inq̃t nãlia finita sunt, quę
aũt ex falsa imaginatione ꝓueniũt,
vbi desinãt non hñt. Sed q͠a ire nãr
ad augmentũ est ire ad formã, q̃ est
cã terminatiõis & finitudinis, oĩum
. n. nã constantiũ determinatus est
numerus magnitudinis & augmẽti.
„ 2. de aĩa tex. cõ. 42. Ideo nãlis discre
„ pat in hac propõne à geometra, sed

in alia ꝓpõne q̃ est de diuisione cõ- K
tinui in infinitum cõcordant, quia,
vt inquit, diuisio in infinitũ conue-
nit cõtinuo, tã prout est in materia
q̃ est cã in rebus physicis, intermina
tionis, & infinitudinis, quã etiã vt ẽ
abstractũ à mã. vbi expresse Cõm.
vult, ꝙ geometer abstrahit magni-
tudinem à mã. & non cõsiderat ip-
sam nisi s͠m intell͠m, & imaginatio-
nẽ, quo ad sui nãm. Et inde colligit
manifeste de intẽtione Cõm. ꝙ mã
intelligibilis à qua nõ abstrahit ma
thematicus, nõ est suba, sicut tenuit
Scotus, & Ægidius Ro. & Alber. ma L
gnus, qui voluerũt subam corporeã
subiectã quantitati, esse subiectum
sciãrum mathematicarum. Immo
materia intelligibilis subiecta ma-
thematicis disciplinis, est ipsa quan
titas, prout s͠m rationẽ abstrahit à
qualitatibus sensibilibus. Nec ob- Quod materia intelligibilis a qua non abstrahit mathematic⁹ ratio est substãtia, contra Sco. Aegidiũ & Alber.
stat ꝙ dicit Magnus Albertus in. 5.
suę metaph. tract. 3. cap. 2. vbi facit
digressionem declarando esse, & na
turam quãtitatis. vbi inquit hęc ver
ba formaliter. Diximus. n. ꝙ substã
tia quę corpus est, constituit ex ma-
teria, & forma corporeitatis tali, q̃
suscipit bĩmodo mensuram trium
diametrorum. Et in hac forma, nul-
lum corpus differt ab alio corpore, M
nec ẽ maius vnũ corpus quã aliud. Opi. Alb. in. 5. suæ metaph.
Et ex hoc patet ꝙ mensura dimen-
sionum actualium s͠m quã compa-
rantur adinuicem s͠m maius, & mi-
nus, & ęquale est mensura, & quan-
titas suscepta ab huiusmodi suba,
s͠m hoc ꝙ susceptibilitas per actum
formę substantialis est in ea. igitur
quantitas quę mensura est, inest cõ
posito, & non materię simplici, ad-
huc hoc habitum est supra, quod „
forã corporeitatis substantialis non „
relinquit

A relinquit vnquam materiam, & est in ipsa ante omnem morum & mutationē, non dependēs nisi ex principiis ſubæ ſimplicibus. Istæ aūt dimēſiones ſm quas corpus cōparatur ad corp⁹ ſm maius, & minus & æquale vno corpore manente ſm ſubam insunt, & non insunt, ſicut paret in cera extenſa & contracta, & nube contracta & dilatata, & generaliter ī cōdenſatis & rarefactis. Igitur, iſta inſunt ex prima ratione, & non ſicut quædā pars cum conſequuntur eſſe compoſiti. Et ex ſecunda ratione inſunt, & non inſunt eidem ſaluato ſe-
B cundū ſe eſſe ſubiecti. Oportet igiť ꝙ iſta ſint accidētia, & eſſe ipſorum eſt eſſe accñtis, hoc tñ Plato nō dicit nec plures ſtoicoꝝ. Attēde igř ꝙ qa quantitatū menſuræ non inſunt ſubiecto determinato ſm aliquam ſpecialem formā, ſed ſm ipſam formā corporeitatis primā. iō in diffinitiua rōne quantitatū diſciplinabiliū nō intrat ſubiectū ſēſibilis materiæ, nec concipiunt illud ſm ſubiectū intellectualis, ſiue ītelligibilis materiæ tm̃. Nec eſt dicendū ꝙ concipiunt materiam imaginabilē. ipſæ. n. diſciplina-
C les quantitates ſunt imaginata quædam, ſubiectum autem quod in ſua ratione diffinitiua concipiunt, non eſt imaginatum, ſed in intellectu cōceptū per prima principia ſubæ corporeæ ſolum, & hoc eſt valde notādum in tota iſta philoſophia. Ex hoc autem ꝙ ſubiectum nullam hẽt dřiam ex imaginatis circa ipſum & ſenſibus contingit, ꝙ dimēſiones diſciplinales omnes vnius ſunt rationis in oī materia, quod eſſe nequaꝗ̃ poſſet ſi ſubiectū imaginatū, vel ſenſatum concipit, quia per imaginata & ſenſata differunt corpora. Et ſi ſub talibus dřijs caderent, in diffini-
D tionibus diſciplinabilium oporteret ipſa æquiuocari, qñ vnum eſſet nomen, & rō ſubæ diuerſa, ſubiectū. n. per ſe, & ſm ipſum cadit in paſſionis diffinitione. hæc illæ formaliter. Ex quib⁹ verbis clarè colligitur, ꝙ quia ipſe poſuit corporeitatis formam de prædicamento ſubſtantiæ inſeparabilē a materia, imitatus in hoc Auicen. in 1. ſuæ ſufficientiæ, & in. 2. ſuę metaph. quę erat forma gñalis, perficiēs primitus materiā. Et erat materiæ primæ coæterna, & in tali cōpoſito fundabantur dimenſiones interminatæ, quæ ſunt corpus de prædi-
E camento quantitatis, tāquā in ſubiecto. vñ vt inquit Auerr. in 1. cap. de ſuba orbis. Auicē. exiſtimauit ꝙ eadem eſſet diſpō accñtium terminatorum, & interminatorum, nō quia opinatus fuerit ꝙ queadmodum accidentia terminata fundantur in cōpoſito ex materia, & forma ſpeciali, ſic interminata fundantur in compoſito ex prima mā & forma corporeitatis, quæ ſm Auic. erat fora ſpecialis ſicut peſſime impoſuit Auicē. Ioā. de Iandu. & ſequaces pp verba iſta Auer. male intellecta. Nā Auic. nullibi dixit hūc errorem. īmo op-
F poſitum, vt alias declaraui. & Alber. imitatus ad vnguem in hoc oppoſitum dicit, ſed pro tanto dixit Auerr. illa uerba, quia ſicut accidētia terminata fundātur in compoſito: ita voluit ēt Auicē. ꝙ accñtia interminata fundarentur in cōpoſito. pp hoc igř vult Alber. ꝙ dimenſiones iſtæ cum ſint ſicut paſſio in ſubiecto ī tali corpore quod eſt cōpoſitum ex prima materia, & forma iſta ſubſtantialis corporeitatis quæ eſt prima forma generalis, quod tale ſubiectum po-

Opio Sco. 6. suç mét. Genitur in diffinitionibus talium entium mathematicorum. Et hoc fundamentum ẽt Auic. & Alber. imitat' Sco. in 6. suæ metaphysicæ qõne prima inquiens. Restat ergo substãtia corporea cui absolute consideratæ in est primo quantitas continua, & fm aliquos discreta. Et mediãte quãtitate oĩa quæ quantitatẽ consequũtur, vt relationis fundatæ in quantitate, & qualitates quartæ speciei. Et istæ passiones sunt de ipsa cognoscibiles ex principijs notis uia sensus. Ergo ipsa potest esse, & est scientiæ speculatiuæ subiectum possibilis nobis alterius a metaphysica, & hæc vocatur mathematica, quæ licet dicatur de quanto, vel quantitate, quia non multum mathematica comparat quantitatem ad substantiam corpoream: tñ subiectum primum virtute continens omnia est substantia corporea. hæc ille. Cõfutatio Sed mirabile est de istis viris qui erant in talibus sciẽtiis exercitati, & tñ non est aliquam diffinitionẽ inuenire in geometria, nec in arithmetica in qua appareat tale subiectũ quod est substãtia corporea. Euasio. Nec valet si dicat' (vt qñq; Alber. dicere cõsueuit, & sequaces istorum) quod apparet confuse. Impugnatio. Cõtra, hoc stare nõ põt, quia artifex specialis debet distinctam cognitionẽ habere de suo subiecto sub ratione speciali qua est subiectum. Nã vt dicit Tex. 43. Aristo. in 1. posterio. vnaquæq; sciã est vnius generis subiecti partes, & passiones ipsius demonstrans atque considerans & circa duo versat' quælibet sciã, videlicet in cognoscendo quiditatem ipsius subiecti per diffinitionem, & in cognoscendis proprijs passionibus eius per demõstrationẽ. nõ igr̃ mathematica sciã esset perfecta sciã in suo gñe, si suũ subiectũ in propria rõne non cognoscit. Preterea. Quõ põt isti saluare auctoritatẽ Philosophi in 12. met. tex. cõ. 44. vbi habet, ꝙ mathematicarũ nulla de substãtia theoriã facit excepta astrologia? Si dicant quia ipsa distincte pertractat de substantia. Contra. quia distincta cognitio de substãtia inquantũ substantia nõ pertinet ad astronomũ, sed ad diuinũ. Forte dices, astronomia facit sola theoriã de subã sensibili, quia meminit de corpore cęlesti: sed mathematicę faciũt mẽtionẽ de subã intelligibili. sed si L sic dicat', oñdãt ipsi aliquã ex diffõnibus libri elñtorũ Euclidis, uel aliquã diffõnem arithmeticæ, in qua appareat corp' de pdicamẽto subæ, put dicit formã gnalem. Forte dices ꝙ geometræ vtunt' demrõnibus sensatis in puluere, & descriptis in tabula & pgñs demrões illę psupponũt corpus de pdicamẽto subæ. Sed hoc nihil mouet, quia si hoc aliquid cõcludit, sequeret' ꝙ subiectũ eaꝝ eẽt corpus sensibile nõ intelligibile, manifestũ est. n. per se ꝙ qñ Geometrę descẽdunt ad actum deducẽdo aliquã demrõnem sicut cõiter cõtingit qñ p doctrinã, & disciplinã acquirunt', M ꝙ tunc vtunt' corpore aliquo sensibili, tñ talia exẽpla non sunt necessaria pp sciam in se, nec de illis verificãtur passiones demõstratæ, sed de illis q̃ per illas intelligunt', scripsit. n. nõ rectam geometer rectam assumens in puluere. vt dicit Arist. in 1. poste. vñ Tex. 14. aliud est considerare scias mathematicas in puritate suę essentiæ, & aliud est considerare illas, vt respiciũt possibilitatem, & facilitatem intellectus nr̃i debẽtis illas adipisci, quẽadmodũ dũ p doctrinã acquirit eas. vnde

credo

A credo ꝙ ſciæ mathematicæ puræ, vt eſt geometria, & arithmetica ſolum rimantur quiditates magnitudinũ, & numerorum, & accidẽtia propria ipſorum, nullam prorſus conſiderationem hñtes de ſubſtantia, nec in genere, nec in ſpecie, nec cõfuſe, nec diſtincte: ſed ſolum conſiderant magnitudinem, & numerum tanquam quaſdam eſſentias p ſe de nulla alia priori eſſentia conſiderantes. Nam ſi intellectus antiquorũ potuit hoc intelligere, quare nos hoc non poſſumus? vñ videtur mihi ꝙ iſta fuerit mens Ariſt. in principio quarti pri-
B mæ philoſophiæ. tex. cõ. 1. qui voluit unam dari ſciam vlem, quæ conſideret ens inquãtũ ens, & accñtia q̃ enti inſunt inquantum ens, aliæ aũt ſciæ quę ſunt particulares abſcindũt quandam partem entis, circa quam ſpeculantur ipſum accñs. vnde vt dicit Cõmen. ibi in cõ. geometer accipit magnitudinẽ, & de magnitudine conſiderat, & demõſtrat accñtia propria. & ſic arithmetica abſcindit numerũ, manifeſtum eſt aũt ꝙ ſi iſtæ ſcię haberent pro ſubiecto ſubſtantiam corpoream, ꝙ hoc non eſſet abſcindere partem entis ab ente. quia
C iſtæ conſiderarẽt de accidente, & de vero ente, quod eſt ſubſtantia. Vnde vr̃ mihi ſine pręiudicio melioris, & ſanioris ſententiæ ꝙ arithmetica ſumit numerum, non curando an ſit ſuba, aut accñs, nec vtrũ ſit in ſubſtãtia corporea, aut ĩ corporea, ſed ſolũ eſſentiam numeri per intellectũ rimatur, inquantum numerus eſt, & ſm imaginationem rimatur, oĩa propria quæ fluunt, a numero aliter cõſiderato, & ita facit geometer de magnitudine. Et cõfirmat̃, quia conſiderare de numero an ſit ſubſtantia, aut accñs, non pertinet ad arithmeti-
D cũ inquãtum arithmeticus eſt, quia ſubſtantia, & accñs ſunt de drĩis entis inquantum ens. vt dicit Cõmẽ. 2. phy. cõ. 4. & 7. meta. in prologo ſuo, & eſt ſnĩa Ariſt. 5. & 6. meta. vbi diuidit ens in ſubſtantiã & accñs. Et iſta fuit mens Auer. & antiquorũ Peripateticorũ ſine dubio. vt colligitur ex cõ. 60. tertij phyſi. præcipuè quia ipſe non ponit formam corporeitatis ſubſtantialẽ coæternã primæ materiæ, vt poſuit Auic. Bene veꝝ eſt ꝙ iſtæ ſciæ q̃n per doctrinã traduntur, tunc (quia vt inquit Philoſophus in 1. priorũ exemplis vtimur, nõ vt ita ſint, ſed vt audiãt qui addiſcunt) ſm hoc vtuntur ipſa ſuba corporea ſenſata deſcribentes figurã in puluere, vel in tabula. ne videat̃ tibi mirum hoc, quia multa non ſunt neceſſaria in ſcĩa, in natura ſuæ puritatis conſiderata, q̃ tñ expediũt & ſunt vtilia addiſcenti, & cupiẽti adipiſci ſciam: ſicut. n. inquit. Auer. in principio ſui Coll. Diuiſiones nõ ſunt neceſſariæ in ſcĩa, ſed adducunt̃ pp debilitatem virtutis diſcretiuæ ſcholariũ, & ſic ẽ de exẽplis, & multa alia ſunt in ſcĩa q̃ nõ ſũt de ſuba eius, ſed ad bene eẽe. Ca. 14. in medio.
E
F Quod fecit iſtos ſublimes viros in hoc deuenire, fuerunt tria meo iudicio. Primũ, quia poſuerũt primã formã in prima materia primitus exiſtentẽ, eẽe formã corporis de pdicamẽto ſubę. Scdm vero, quia crediderũt ꝙ q̃titates cõſideratæ in ſcĩa mathematica, cõſiderant̃ vt ſunt ꝓprietates talis ſubæ. Tertiũ fuit, quia videtũt hmõi ſcĩas vti plerunque ipſa ſubſtãtia corporea dũ tradunt̃ p doctrinã. Sed primum nõ eſt Ariſt. dictum, nec Auer. vt alibi demõſtratũ eſt per nos. Secũdum ẽt falſum eſt,

Margin: ꝓpria Põ. — Motiuum opinionũ — Impugnatio.

G quia mathematicus non habet considerare quantitatē vt est passio substantiæ, sed hoc pertinet ad artifices de substātia considerantes, nam vt sunt passiones substātiæ inquantum sub̄a, pertinent ad diuinum: vt aūt sunt passiones sub̄æ sensibilis transmutabilis, pertinēt ad Philosophum naturalem, sub rōne illa gn̄ali, vt sūt substātiæ mobilis, in speciali aūt sūt in substantia sensibili determinata, puta in cœlo ad vtrunq; ad naturalem, & ad astronomum, & alio tñ; & alio modo. vt patet in 2. phy. tex. cō. 17. & 18. sed sciæ mathematicæ puræ, vt geometria & arithmetica nō
H considerāt de istis, nisi vt sunt essentiæ quædam particulares de quibus tanq̄ de subiectis multa demrāt.

Amplius ad principale propositū nostrū, ꝙ posterius p intellectū possit circūscribi a priori quod non est de quidditate eius, ostendit̃ p Arist. in prædicamentis. qui docens modū assignandi correlatiua propria inuicem dat artē, circūscribēdo oēs rationes aduētitias reseruādo ꝓprias rōnes relatiuorum, si eis remanentib⁹ circūscriptis oībus aliis rationibus q̄ accidunt illis inquantū relatiua sūt,
I si talia inuicē referant̃, & si illis ablatis aliis positis tollat̃ relatio, illa sunt uera relatiua, & ita circūscribit a domino, & seruo rōnem hoīs, & p ꝯns rōnē quālibet q̄ accidit dn̄o, vt dn̄s relatiue dr̃ ad seruum. manifestū est aūt ꝙ ēt sub̄a accidit dn̄o inquantū refertur ad seruū. Ecce igr̃ ꝙ in casu intell'us pōt circūscriber̃ accn̄s a substātia, sicut vides, quia pōt diuidere q̄ sunt coniuncta in esse. Præterea, hoc ēt hēt concedere Sco. in doctrina sua. Nam certum est ꝙ prima entitas in diuinis est essentia diuina, & est simpliciter prima, & tñ ipse circū- K scribit per intellectum entitatem relationis, quæ est posterior a ratione essentię in. q. 5. quolibetorum. art. 1. in fine. vbi quærit qūo sit intelligendus titulus qōnis, dum quæritur an relatio originis in diuinis sit formaliter infinita. Inquit. n. ꝙ hoc non est quęrere si relatio est eadem realiter alicui infinito, de quo non est dubiū cōiter loquendo, quia realiter est eadem essentia. Nec ēt est quærere, si relatio sit per identitatem illud infinitum: sed est quærere si relatio formaliter, hoc est fm suam entitatem L propriam quæ est entitas ad alterū sit entitas infinita intensiue, infinitate illius entitatis, hoc est si entitati ꝓprie huius paternitatis, vt est entitas propria huius paternitatis sit infinitas intensiua modus intrinsecus per se: Ita per se intrinsecus quod nō rōne tm̄ alicuius alterius ꝙ sit realiter illi entitati idem: Sed non includendo aliquam entitatem, nisi istā, īmo circūscribēdo quodlibet præter istā ad alterum, adhuc esset entitas illa q̄ est ad alterum intensiue infinita in seipsā. Amplius scire debes, ꝙ posterius non pōt abstrahi a priori in cognitione distincta, fallit aūt in cogni M tione confusa. colligit̃ hoc expresse ex mente Pilosophi in 1. physicæ auscultationis tex. commen. 5. vbi habet ꝙ diffinitum est prius notū quo ad nos quam partes diffinientes. Et lucidissimus Themistius 1. posteriorum, in cap. 2. inquit. Neq; enim ullum tam stupidum mancipium est, „ modo eadem nobiscum lingua sit, „ ꝙ audiēs hominem rogari, equum „ adducat, aut circulū posci, caligam „ afferat. quid tñ res illæ sint, & quod illis esse, non nisi exercitatissimi facile

Sco. in. 5 q. quolib. art. 1.

Seunda limitatio.

Themi.

A facile traditu depromptuq; est. Sic igitur posteri' à priori, quod est de quiditate eius, & dum distincte cognoscitur per intellectũ absolui nõ potest intellectu completo quietante animum, quod dico propter accidentia, quæ dum considerantur, vt passiones substãtię, distĩcte cognosci & diffiniri nequeũt sine proprijs subiectis, licet vt essentiæ quædam in proprijs generibus dialectica diffinitione diffiniri possunt, vt tenuit egregius Aristotel. in primo topico. tex. 7. &c.

Sũma totius limitationis.

B PROPOSITIO IX.

Substantia est prior ratione: natura, cognitione, & tempore.

VVlgata satis auctoritas est in. 7. primæ philosophiæ. text cõ. 4. & a paucis bene intellecta, sed intellect' verus, ni fallor est. vt scribit Cõmen. intelligendo ipsam de quiditate substantiæ vñis gñabilis & corruptibilis. Nã vt scribit ipse in prologo super. 7. met. cũ substãtia alia est abstracta & separabilis, alia inseparabilis, perscrutatur in hoc tractatu, & in sequenti de substantiis inseparabilibus, id est in. 7. &. 8. meta. vnde ab C Arist. in 9. met. tex. cõ. 1. isti duo libri appellantur tractatus de substantia, & de ente. Et per hoc, vt vides, cessant argumenta Scoti & Ant. Andreæ de accidentibus ipsius cœli & vniuersaliter de æternis substantijs, quia de talibus non est sermo. Substãtia igr̃ talis est prior ratione, id est diffinitione respectu accidentium, quia in diffinitione accidentiũ debet poni proprium subiectum. vt docet Aristote. in tex. commen. 14. &. 17. Et ratio est, quia illud quod est constitutiuum alicuius debet poni in diffinitione eius: sed accidentia D constituuntur per substantiam, ergo debent diffiniri per ipsam. substãtia autem non constituitur per accidentia. & est ratio Commen. in cõ. 4. Accidentia. n. vt scribit Commẽ. 4. metaph. constituuntur per substãtiam, saltem in genere causæ materialis, sicut etiam nos superius declarauimus. Substantia etiam præcedit cognitione accidentia: nam substantia demonstrata quę est verissimum ens, & manifestum, & concessum ab oĩbus, vt inquit Cõmenta. cõ. 2. 3. & 5. melius notificatur per prædicata quiditatiua substantię, quam per prędicata vniuersalia de genere accidẽtium. Et regula est, ꝙ in his quæ sũt citra primum in aliquo genere, ordo eorum attẽditur penes accessum maiorem, vel minorem ad primũ: E quia igitur in hac diuisione qua diuiditur hic ens in substantiam, & accidens simpliciter primum sit prima substantia, volo. n. contra vulgares ꝙ deus, & intelligentiæ sunt principium, & causa talis entis extra animam diuisi in substantiam, & accidens, & non sunt partes subiectiuæ, vt alias infra ostendam, & vt inquit Commen. in 7. metaph. commen. 2. F manifestum est per se, ꝙ indiuiduũ prædicamẽti substantiæ præcedit indiuidua aliorum prædicamentorũ; quia igitur quidditates de prædicamento substantię sunt magis intimę primę substantiæ, quàm sint quiditates accidentium, ideo substãtia sic est cognitione prior. Nec obstat si dicatur contra istam expositionem Commen. quia non vr̃ ad mentem Philosophi, quia cõclusio ista a Philosopo in tex. proponit̃, ꝙ sub̃a simpliciter est primũ rõne, cognitione,

 tpe,

G tempore,& natura, & non in ordine ad substantiam primã. & hoc forte fuit in causa, ꝙ Scot.& Anto. Andr. aliter formãt istã rōnē ibi, volunt.n. ꝙ Philosophus isto mō deducat illã ad hūc sensum, ꝙ cognitio subæ via perfectionis est prior Nã cognitio ipsi⁹ quodquidest, est perfectissima. vt dr̃ in tex. quod ergo maxime hēt quodquidest.est maxime cognoscibile, sed substantia hēt perfectissime quodquidest. ergo est perfectissime cognoscibilis. Maior patet, quia etiã in his quę non hñt simplr̃ quodqnid est, vt sunt accidentia perfectissima,
H est eoꝝ cognitio qñ cognoscit̃ quid eoꝝ eo mō quo habent quid. Tñ minor adhuc a Philosopho nō est probata, nec est euidens de se fm istã deductionem, quia nō est adhuc declaratum, an quid substantiæ sit simpliciter, & aliorum sit p addicamētum;

Sed quicquid sit de hoc, expositio Cōmen. saluari pōt, quia ex hoc ꝙ substantia est cognitione prior accidente in ordine, ad primam substantiam, sequitur ꝙ simpliciter, & absolute sit prior. Nec est fallacia ad fm quid ad simplr̃, quia in his quæ sunt
I citra primum, ordo eorū, in illo gñe simplr̃ est ex rōne primi in tali ordine. Substantia etiam talis, vt tradit Cōmen. si comparatur ad accidentia separabilia, clarum est ꝙ ista pręcedit tempore talia accidentia cū nō semper permaneãt in illa, si uero fuerint inseparabilia, saltem sunt posteriora tp̃e materia, quæ est pars integralis substantię demfatæ. Nam licet ignis nō est prior tēpore sua caliditate, quæ est accñs inseparabile ab ipso, est tñ materia ignis prior, & ipsa forma ignis, & sua caliditate. Nec oportet exponere prioritatem tp̃is,

Expō. Sco. 7. me. q. 2

prout exposuit Sco. in. 7. suæ meta. q. 2. inquit. n. ꝙ tempus hic non accipit̃, vt diffinit̃. 4. ph. quia primitas tē„ poris est substantiæ in quantum sub„ stantia est, sed hmōi nō est esse in tē„ pore, quia tp̃s non est mensura, nisi „ motus, & quietis, & eorum quæ sunt „ in motu, & in quiete. substantia aūt „ fm se non est tale. nec accipit̃ ꝓ qua„ cunq; duratione extensa successiua „ alia ab essentia rei, quia de illa esset „ qō, quia tunc substantia posset præ„ cedere illud cum sit accñs ei, & præ„ cederet illud duratione. & quæro de „ illa, & sic in infinitum, tunc dr̃ prius „ tp̃e esse quod pōt separatim esse sine L alio, & aliud non sine illo, quia sic di„ cit Philosophus in litera, isto modo „ oīs substãtia est prior oī accñte vnō „ modo, alio modo nō est. ergo prius „ tp̃e est posse hr̃e exñtiam actualem „ priorem alio, siue sine alio quãtum „ est ex se: ita. s. quod sibi nō r̃pugnat, „ quia in nullo ab illo alio dependet. „ Et hoc satis pōt dici prius natura, ni„ hil. n. est sic prius natura, quod non „ sit sic prius, & tp̃e. Quod aūt sic pos„ sit præcedere ondit̃ duplr̃: vł quia „ non dependet ab illo, vel quia nō est M causa necessaria respectu illius. & ꝙ „ hoc sit verum, patet ex oppositis eo„ rum, quia si non potest separari, hoc „ est vel quia depēdet ab illo uel quia „ non est causa necessaria respectu il„ lius. Dico ꝙ substantia respectu acci„ dētiū separabilium est prior vtroq; „ mō cōparata, respectu passionis est se„ parabilis, & prior vno mō, quia non „ dependet, sed non inquantum cau„ sa, quia habet necessariam cãm hu„ iusmodi intra essentiam suam. ideo „ non est separabilis illo mō. s. inquan„ tum est causa accidentis. hæc illæ.

Impugnatio.

Sed ista expō, salua reuerētia, non „ vide-

A videtur quod sit de mente Philosophi ibi. „ tunc quia Aristo. in tex. rememorat „ multiplicem acceptionem prioris, & „ non nisi illã, quã posuit in. 5. meta. „ in cap. de priori. inquit. n. quare pri- „ mum ens, & non aliquod ens, sed ens „ simpliciter substantia vtiq; erit. Mul-
Tex. 26. tipliciter quidem igitur dicitur pri- „ mũ, sed substantia omnium primũ „ ratione, notitia, & tpe, & natura. Ma- „ nifestum est autem quod in. 5. meta. in „ distinctione prioris, prioritas tpis nõ „ sumitur pro prioritate naturæ: imo „ est modus ille distinctus. Nã ibi in- „ quit, alia sunt priora sm tps. hoc qui-
B dem. n. eo quod remotiora nunc, vt in „ factis. priora nãq; troica medis, quia „ remotiora nũc, hoc aũt eo quod propin „ quius nunc, vt in futuris. priores n. „ propterea ludi Iouis, ludis Apollinis esse dñr, quia propinqui⁹ nũc. oportet igr quod eodẽ modo vtatur istis modis, sicut vsus fuit I distinctione quã rememorat. Amplius esset nugatio, & superfluitas in sermõe philoso phi, quia dr quod substantia est prior tẽpore, & natura, ergo si per prioritatẽ tpis intellexit illam taliter descriptã quæ eadẽ est cũ prioritate naturæ, vt ipsemet fatet, superfluus ergo est ser
C mo eius. Confirmat, quia noĩa synonyma non vsitantur in doctrina demõstratiua, vt dicit Cõmen. 1. physi. in cõ. 1. &. 1. cœli. cõ. 1. Forte dices quod vsitantur ad exponendum. vt dicit Cõmen. 4. phy. cõm. 45. Sed contra, hoc stare non potest, quia licet vbi nomina synonyma ita se hñt quod vnũ sit notius altero, notius potest adduci post ignotius, vt sermo sit clarior, tñ in textu græco, & nostro adducitur Imediate, post pri⁹ tpe, prius, natura, patet aũt quod prius natura, nõ est notius prius tẽpore. Amplius nõ est

Noĩa synonima qũo. nõ vsitanť in doctrina demõstratiua.

consuetudo Philosophi in scientijs
D vti locutionibus metaphoricis, & abusiuis, in hoc. n. ipse plerunque damnauit Platonẽ, & in. 2. posterio. docuit non esse definiendum, neq; disputandum in metaphoris, vnde Cõmen. 1. cœli, & mũdi. cõ. 105. & 106. inquit quod Arist. increpat Platonẽ & sequaces, quia aut male sentiunt, aut male doceant accipere igitur prioritatem temporis pro prioritate naturæ est abusiue loqui, quod non licet in scĩa præsertim altissima qualis est scĩa diuina. vñ lucidissimus Themis. 1. de aĩa. cap. 20. inquit. sane dubitari non põt Plat. ex his dialogis quos scriptos reliquit, aĩam esse corpus putasse. Alioquin nec Arist. contra Platonem inuehitur, sed contra Timęũ, qui siue corpus circulũ crediderit, siue qũo corpus esse nõ crediderit crederet, ita tamen ei appellare collibuerit, certe reddere rationem debuit, aut cur ita sentiret, aut cur nomine abuteretur, præsertim cum nõ sit æquum in altissimis philosophiæ quæstionibus aliud dicere, aliud sentire. Cum. n. semper res digna homine est, ne a mente verba dissentiãt, tũ id maxime I uerbis obscuris, & cereris maxime obseruãdum, quo ea quæ suopte ingenio remota & condita videnť, verbis illustribus & quã maxime põt declarantibus vendicentur a tenebris. hæc Themist. Amplius si Arist. sumeret prioritatẽ tẽporis pro prioritate naturæ, incideret in foueam quam fecit, quia ipse increpat Plato. de gñatione mundi qui dixit, quod partes mundi inordinate præcesserunt gñationem mundi, quia non distinxit Plato inter prioritatem naturæ, & prioritatẽ tpis, sicut dicit expresse Cõ. 3. cœli. cõ. 1 51

Tex. 22.

Themisti.

E

F

G Similiter ꝙ arguunt de substãtia cœli, quod accñtia sua tpe nõ præcedit, nihil est, quia vt inquit Cõm. 1. cœli, & mundi. in cõ. 106. ꝙ innatũ est inueniri in tempore, non hẽt sine tẽpore esse, & quod non est innatum inueniri in tempore, non habet prius, & posterius nisi fm esse, quod est de lineis, cum figuris, & magis de rebus abstractis. quia si aliqua est generatio in rebus non temporalibus, ibi non sunt res priores nisi in esse tm̃. Et hoc idẽ hẽt expresse in. 2. cap. de substantia orbis. & vt dixit Arist.

H loquitur de substantia generabili, in 7. & 8. meta. Amplius si subiectum fm Scotum respectu proprię passionis potest esse fm se sine illa, quia nõ dependet ab illa, licet non possit esse sine ea, quia est causa, aut habet cãm intra se necessariam respectu illius: tunc non esset oĩmoda cõtradictio, subiectum non posse esse sine propria passione, sed fm expõnem Scoti, vt supra visum fuit, prius nã in eo ꝙ prius potest esse ĩ re sine posteriori. ergo vtroq; modo subiectum posset esse sine propria passione, quod nullus vnquam neq; somniare potuit.

I Et quia non est nobis præclusa via ad philosophandum, aliam expositionem do ad auctoritatem Philosophi, ꝙ concedendo id quod verum est in se, ꝙ in septimo &. 8. agatur de substantiis corruptibilibus. In talibus aũt accidentia sint in duplici differentia, separabilia, & inseparabilia: Aristotel. in litera ponit tempore, & natura, tunc dico ꝙ substantia ipsa separabilium accidentiũ comparatione est prior tempore, respectu aũt inseparabilium est prior natura, quia non credo illa duo abs te fuisse posita ab Arist. in litera, quia

Expõ propria.

vt inquit Cõmen. 1. de gñatione, & corruptione, primus magister nunquã credit aliquid dixisse sine ratione, & ita est de quolibet verbo eius. Cum igr̃ textus habeat prioritatem temporis & naturę, oportet igitur ꝙ non sine causa ponantur illa verba. & mirum est quomodo expositores non aĩaduertant ad hoc. Nam text⁹ ponit quadruplicem prioritatẽ, fm rõnem, fm cognitionẽ, fm tp̃s, & fm naturam. Si teneat igr̃ ista expõ, non credo contra eam posse demrari.

K

PROPOSITIO X.

Forma est prior materia, & eadẽ ratione est prior & magis ens composito ex utrisq;.

L

Septimo primæ philosophiæ textu cõmen. 7.

Cõtra modernos.

NOn intelligit propõ prima, ꝙ forma sit prior mã, quia operatio formæ, & modus operãdi sit pręstantior operatione, & mõ operandi materię, vt quidã somniauerũt. abusiue. n. esset, & absurda nimis cõparatio, ac si nix, & coru⁹ in albedine cõparent: qualr. n. materia cũ forã in operationibus cõparari pñt, cũ materia de se nullã habeat operationem? nam 1. de gener. & corru. tex. cõ. 55. Materia fm ꝙ materia passiuũ. idẽ. 12. meta. tex. cõ. 30. vñ queadmodũ dicit Cõ. 9. met. cõ. 2. in diffõne cuiuscumq; potẽtiæ passiuæ sumit diffõ potẽtiæ primæ materiæ. ita in diffõne cuslibet potẽtiæ actiuæ sumit diffinitio actionis primę formæ. Ista. n. sunt duo extrema latitudinis entiũ prima forma, & prima materia, iuxta illud Auer. 12. met. cõ. 18. omnes formæ sunt in põa in prima mã, & sunt in actu in prĩo motore, vñ sicut in

M

A in prima forma, quæ est Deus glo. nulla prorsus est passio, sicut scribit Commen. 3. de anima in com. 5. in solutione tertię q̄onis, & in com. 14. Sic in prima materia nulla prorsus est actio. vnde Com. in lib. destruct. disputa. 6. in solu. 6. dubii, inquit. ꝙ Philosophi posuerunt signum subiecti ex passionibus, sicut signum formæ ex operationibus. impossibile enim est ꝙ actio, & passio ab vna, & eadem natura procedant. quapropter diffinitiue dixerunt, ꝙ omnia corpora composita ex duabus naturis componuntur. s. ex agente, & patiente. s. ex materia, & forma. Nuncupatur enim agens substantia, & quiditas, & nuncupatur patiens subiectum elementum, & materia.

B Et. 3. de ani. com. 12. nisi esset materia, non esset passio. Nec obstat dictum Comm. 1. cœli, & mundi. cō. 20. vbi scribit ꝙ operatio istius potētiæ, quæ est ex ea similis ei, quæ est abscissio ex acumine gladii est generatio: & corruptio. nam hoc non est verum nisi, vt subiecti. generatio. n. & corruptio sunt operationes agentis generantis, & corrumpentis, quęadmodum dicimus ꝙ motus est actus mobilis vt subiecti, tamen dicitur esse actio, & operatio motoris, & sic transmutatio substantialis est actus subiecti transmutabilis, tamen est actio seu operatio ipsius trāsmutantis. vt bene determinatum est in 3. physicę auscul. Amplius perfectio entium, & formarum non attēditur penes perfectionem operationū primo & principaliter; sed a posteriori, & a signo ex nobilitate operationū arguimus perfectiones formarum. Dicamus igitur ꝙ iuxta doctrinā Arist. in. 2. primæ philosophiæ. vnumquodq; est maxime tale propter quod aliis inest vniuocatio, & 10. meta. tex. com. 7. In omni genere est vnum primum, quod est metrum, & mensura omnium in illo genere existentium, vt inquit Cōmen. sic in genere substantiæ est vnum principium primum. & istud est Deus glo. qui est principium tam quam forma, & finis omnium. quia igitur Deus glor. est actus purus, & est metrum & mensura omniū entium & substantiarum, quatenus entia & substantiæ sunt penes approximationem, & recessum attenditur principaliter entitas, & perfectio rerum tanquam circa primam regulā, a qua primo venamur huiusmodi drīam entium, vnde inquit Com. 2. cœli & mundi. com. 63. distantiæ entium sunt valde diuersæ in hoc. & Arist. in. 1. cœli, & mundi, text. com. 100. A primo inquit principio communicatum est esse, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obscurius. quia igitur forma substantialis est imago quædam, & participatio primæ formæ, ipsa magis participat de entitate, & prius quā ipsa materia, quæ ex natura sua est multum remota, & elongata ab actualitate, & ipsa in tantum participat de ꝑfectione primi principii, & actualitate eius inquantum recipit formā quæ est actus participans de perfectione, quæ est ꝑ essentiā ī actu simpliciter primo. & hoc expressit solertissimus naturæ rimator Aristot. 1. physicæ auscula. dum dixit, existente. n. quodam diuino & optimo, & appetibili. vbi Com. in com. 81. inquit; quia priuatio accidit materiæ ex necessitate, & est hic perfectio diuina maxima, cui omnia entia appetunt

G petunt assimilari, & ex qua appetűt
„ acquirere, fm ꝙ natura eorum po-
„ test recipere. dicim⁹ nos ꝙ materia
„ secundum ꝙ accidit ei priuatio est
„ innata appetere se assimilari primo
„ principio secūdum ꝙ potest, & hoc
„ est appetere receptionem formæ, & propter hoc dicamus cum omnib⁹ sapientibus, ꝙ prima conclusio pro posita ostenditur ista ratione, nam cum forma sit actus, & materia sit potētia, & actus simpliciter est prior potentia: ideo forma est magis ens, & perfectius ens quàm materia, & in hac deductione concordat, cū Auer. H Alber. sanctus Tho. & Sco. Sed in secunda conclusione in qua dicitur ꝙ eadem ratione forma est prior cō posito, est non parua difficultas. Alber. & Tho. & Sco. videntur in hoc esse concordes. nam cum forma sit prior materia, quæ quidem materia cum sit principium compositi prior est composito, eadem ratione forma erit prior composito, quia quicquid est prius priore, est prius posteriore. Sed contra istam deductionem arguitur: quia videtur argumentum procedere ex quatuor terminis, nā nō ē eadem prioritas ma- I teriæ respectu compositi, quæ est respectu formæ ad materiam. nam si materia est prior composito, nō est nisi quia est principiū, & pars cōpositi. forma autem neq; principium, neq; pars est ipsius materiæ. Amplius materia est prior composito prioritate generationis. forma autē non est prior materia via generationis. nam vt inquit Comment. 7. meta. com 4. materia ignis est prior tē pore caliditate, & forma ignis. Et est ratio, quia materia est in generabilis, & incorruptibilis: forma autem

Contra deductioné Alb. Tho. & Sco.

quælibet educta de potentia materiæ corruptibilis est. Quod si dicas K forma est prior cognitione materia, & materia est prior cognitione cōposito. Hoc iterum stare non potest, quia licet forma sit prior cognitione materia, materia tamen secundum se ignota est, vt dicit Aristot. 7. meta. tex. com. 35. nec secundum se est principium cognoscendi compositum, nisi vt stat sub forma. Forte dices ꝙ materia est prior ratione composito, quia in ratione compositi ex materia & forma, ponitur tam materia quàm forma, vt patet. 1. de anima. tex. com. 17. & 7. meta. text. L commen. 37. Sed contra, quia tűc forma non est prior ratione materia: isto modo videlicet ꝙ forma ponitur in diffinitione materiæ, & materia nō ponitur in diffinitione formæ. nam materia & forma, vt sunt relatiua, & a naturali cōsiderantur, mutuo se diffiniunt vnde in diffinitione animæ ponitur corpus. Si dicas materia est prior perfectione composito, quia causa est perfectior causato, & sic forma est perfectior materia. Sed hoc stare nō potest, quia nec ipsi concedunt materiam esse perfectiorem composito, tum etiam quia illa propositio. causa est M perfectior causato, fallit in causa materiali, similiter in causa integrali eiusdem rationis, vt sunt partes quātitatiuæ respectu totius, vt dicam infra, cū de cā loquar. Et si dicas mā est prior natura composito, sic etiā forma est prior nā mā. Sed contra, prioritas naturæ, aut est fm viā perfectionis, aut fm uiam generationis, & qūocūq; dicat̄ nunq̄ inuenies eadē prioritate qua mā præcedit cō positū eadē prioritate formā eē priorem

Euasio.

Impugnatio.

Euasio.

Impugnatio.

Qūo non sit uera simplr. Propō dicens, ꝙ cā est perfectior cāto.

A rem eodē modo respectu materiæ. Præterea. Neq; materia potest esse sine forma, neq; forma sine materia. 2. phy. 26. sunt enim relatiua. Et ideo dicamus cum Auer. quia dixit consequenter iuxta principia facta, ꝙ eadem ratio, & causa qua forma erat prior, & magis ens quā materia, eadem est propter quam est prior composito, & est actualitas ipsius. Nam compositum non est in actu, nisi propter formam, quemadmodum & ipsa materia, & ideo eadē causa, & ratione forma est prior vtroq;: nec aliter dici potest. vr enim

B vt dicit. Com. dispō eadem inuenta in cā, & in causato. si in causato fuerit inuenta propter causam de causa dr̄ simpliciter & per prius, & de causato dr̄ per posterius, & fm quid. 7. meta. com. 3. & 8. meta. com. 7. illud enim est maxime tale, propter quod aliis inest vniuocatio.

ADDI. Amplius si forma non esset perfectior composito, tunc liber de anima in nobilitate subiecti non excederet sciētiam de animalibus, & plātis, vt patet. Nisi dicant ꝙ anima nō sit ibi subiectum: cuius oppositum

C tenet Alber. & Tho. Comment.

Rō Sco. Nec valet ratio Scoti, & Antonij And. ꝙ cum compositum vltra formam contineat materiam, plus perfectionis continet composita substātia quàm materia. Tum quia cō-

Solutio. positum omnem perfectionem quā habet, habet a forma non a materia fm Peripateticos, & imperfectiones a materia contrahit. perfectio enim insequitur actum qui est forma, & quiditas: & non insequitur actum entitatiuum: vnde si materia habet aliquam perfectionem habet eā, vt recipit formā: sicut scribit Aristo. & expresse Com. in. 1. ph. te. c. 81. D

ADDI. Et confirmatur authoritate Lincolensis in. 2. posterio. in illo capi. [Iterum autem speculādum] vbi habet. causa, quæ est eadem rei, est eius causa formalis: quia forma totum, & verum esse rei in se habet: & si sit forma, quæ non egeat materia ipsa, est vere res ipsa. Et forma quæ eget materia, si posset subsistere absq; materia, esset verius res ipsa, quam sit res monstrata: sicut si figura statuæ posset esse sine materia, esset ipsa figura verius, & nobilius, quàm sit statua mōstrata. Vel dato, ꝙ aliquā 2. solutio.

E perfectionem haberet, illa virtualiter, & nobiliori modo continetur in ipsa forma. vnde sicut dicunt Theologi, sicut Deus & creatura non dicunt plus perfectionis, quam Deus solus: sic forma cum materia nō dicit plus perfectionis, quàm forma sola. vnde etiā ipse Scotus, in. 5. q. quolibetorum arti. 2. dicit: ꝙ qñcunque plura bona excedunt in bonitate vnum bonum, & hoc quando in quolibet illorum plurium est ęqualis bonitas: sicut in vno illorum est maius bonum, quā illud vnum: & ita ꝓbat ꝙ si essent plura infinita, possent excedere ī bonitate vnū solū infinitū, & ita illud nō esset infinitū. Et si di- F cas, ꝙ sic argueret̄, ꝙ Deus, & creatura excedūt Deū, nō valet. tū qa qđlibet illorum non est æque bonū; cū vno illorum, & idem est, ꝙ bonitas cuiuscunq; illorum alterius ab illo vno eminēter cōtinet̄ in illo vno: & ideo ipsum cum illo vno bono acceptum, non auget, nec excessum facit super illud bonum in se. oppositum est in hypotesi: quia ibi vnum bonum non continetur eminenter totaliter ī altero: quia hoc est cōtra rationem

rationem infiniti. hæc Scotus. & ita iuxta principia sua solui potest argumentum cōtra Auer. sicut vides. sed prima solutio magis est de mente eius. Sed instatur subtiliter, ꝙ compositum sit perfectius, quia .2. „ phys. tex. com. 31. id. n. cuius gratia optimum, & finem aliorum vult eē sed materia, & forma sunt propter compositum, vt patet quia ista est „ intentio agentis. vnde Comm. in. 2. „ de anima. com. 37. inquit, ꝙ anima, „ & corpus sunt propter corpus ani- „ matum. Ampli⁹ Com. 12. metaph. com. 15. dicit ꝙ compositum sit maioris nobilitatis, quā materia & forma.

Instantiæ pulchræ contra Auer.

H Ad hęc respondetur ꝓ Auer. ꝙ finis, vt dicit Arist. in. 2. de anima, tex. com. 35. & 37. est duplex: cuius gratia, & cui. exempli causa. in moralibus est duplex finis. videlicet, felicitas, & est cuius gratia omnia expetuntur. alter finis est homo, cui parari debet ista fęlicitas. similiter etiā in medicina sanitas est finis, gratia cuius vocatur medicus, & actionum medici. alter finis ē ęgrotus, cui īparatur sanitas. finis igitur qui est nobilior ordinatis ad finem, est finis cuius gratia. Non autem habet locū, I de fine cui pręcipue, quando ordinatum ad talem finem, ordinatur ad perficiendum illud, & non vt perficiatur ab illo: ita forma, & materia sunt propter substantiam compositam, tanquam propter finem, non cuius gratia, sed cui, & ita dicit expresse Commen. in tali proposito, ꝙ anima & corpus sunt propter corpus animatum: & forma non ordinatur ad compositum vt perficiatur a composito, sed vt perficiat illud, & ideo est perfectior illo. Sed dices: immo forma videtur perfici a composito: quia vltra proprium esse, est esse compositi, quod communicat formæ & materiæ, quæ dicuntur generari, & existere ad existentiam, & generationem compositi. & ita male dictum fuit, ꝙ forma nullam perfectionem recipit a composito. K

Dubitatio

Dicimus nos ꝙ non oportet multiplicare entia sine necessitate apud peri pateticos, præsertim qui studuerunt quo ad eius fieri potuit, præferre paucitatem multitudini, vbi apparentia saluari possunt. sic. n. Aris. 1. physicor. præposuit opinionem Empedoclis ponentis principia finita, opinioni Anaxagorę ponēti principia infinita: vt patet tex. com 50. Dico, vt inquit diuinus Boetius in libro de vnitate & vno omne esse in rebus creatis est a forma: quod etiā describentes philosophi dixerunt, esse est existentia formæ in materia, & ista fuit opinio omnium antiquorū, Peripateticorū: vnde infinities Themistius, Alex. & Com. dicunt: a forma est esse, & vnum esse. Dico igitur, ꝙ esse actu quod habet tam materia, quàm substātia composita, est ab ipsa forma, cui debetur tale esse per essentiam: sed materiæ & composito debetur per participationem, vnde sicut non alio calore calet calor, si calere dici potest, & lignum calidum, sed eodem: sed ipsi calori p essentiam competit. nam rectius dicitur, calor est calor, quam calor calet; sic non alio esse existit compositum, & alio forma, sed vno & eodē, vnde falsa est imaginatio, ꝙ alio eē existat compositum per se ab illo, quod habet a forma: nec alio esse distincto ab esse formæ compositum, terminat generationem, sed est vnū & idem; licet non sit eadem entitas, sicut

Solutio.

ADDI. Nota tñ ꝙ Sim. 1. ph. in expōne. L t. c. 70. & l. 2. ph. ī expōne. t. 4. uult subā primo dici de composito 2. đ forma, & mā & allegat auctoritatē. 7. meta. aīt vcȝ, ꝙ si forā ē prior mā eadem rōne cōpositū M ex vtrisq; ī prius erit & ita legit Argyropylus & tūc ītelligit ꝙ cōpositū ex utrisq; ē pri⁹ vcȝ vtrisq; vcȝ mā & forma, sed mō dicim⁹ ꝙ lrā grę ca quę cōiter inuenit est

A sicut etiam de materia, quæ licet sit diuersa entitas ab entitate formæ: non tamen habet esse actuale nisi a forma. volo igitur ꝙ istarum trium substantiarum vnum sit, esse tamen formæ est per essentiam: aliis autẽ competit per ipsam. & mirum est de viris illustribus, quomodo nõ viderunt hoc: & præsertim in via Cõmen. & ita bene intelligis modo demonstrationem Arist. qualiter eadẽ ratione qua forma est prior materia, eadem ratione est prior substantia composita: quia omne esse actuale, quod competit materiæ, & composito, est a forma: sed quia viderũt

sicut lr̃a nr̃a, & dato ꝙ ita esset vt. d. ad huc non hẽt intẽtũ suũ: qa sensus est, ꝙ cõpositũ ex utrisque eadẽ rõne prius est mã̃ sicut forma est prior mã̃, ita ꝙ refert ad eadẽ rõnẽ

B denominationem istam dici de cõposito, & non de forma: quia compositum dicitur per se existere: ideo crediderunt aliud esse habere compositum, ab esse quod recipit a forma. Sed non viderunt ꝙ tale eẽ nobiliori modo competit formæ: quia denominationes proprie fiũt in participatiue habentibus formam: non autem in his quæ sunt per essentiã. vnde rectius Deus dicitur quiditas, alia autem dicuntur habere quiditatem. vt dicit Commen. in. 6. disp. contra Algazel. in solu. 18. dub. For

qua forã est prior mã̃ quia ẽ in actu. similiter cõpositũ qa est in actu ẽ pri⁹ mã̃ quæ est in potentia. Cõpositũ esse magis ens quõ d̃ bet intelligi.

C ma itaq; non dicitur recte existens, sed existentia: est enim quo omne existens existit, in his materialibus.

Ad auctoritatem dico vt patet. Comm. ibi loquitur ex mente Alexan. & si quandoq; inuenitur Commenta. dixisse compositum esse magis ens, debet intelligi quantum ad famositatem, non quantum ad rei veritatem, vnde vt dicitur in. 7. meta. tex. com. 8. non est manifestum per se formam esse substantiam, antiqui enim materiam solũ dicebãt esse substantiam ex ratione ibi addu cta. unde concludit Philosophus ibi, D ex his ergo speculãtibus accidit substantiam esse materiam. & Com. in 2. phy si. com. 9. hoc idem asserit ex intentione Alexan. vnde Com. dicit in. 7. meta. com. 2. ꝙ indiuiduũ substãtiæ est prius indiuiduis aliorum prædicamentorum: & hoc est manifestum per se. & in com. 5. eiusdem inquit: quoniam indiuidua substãtiæ sunt substantiæ, est manifestum per se, & null⁹ dubitat in hoc. & ista est glossa ipsius Com. expresse in. 2. de anima. vbi Aristo. diuidit substãtiam in materiam, formam, & in substantiam compositam. Com. deinde in com. 3. continuando ita exorditur. cum demonstrauit nobis numerum substantiarum incepit declarare nobis, quæ earum est magis digna, vt habeat hoc nomen. & dixit ꝙ corpora composita, habẽt hoc nomen substantia, magis proprie, sm̃ ꝙ est magis famosum. Ne videatur tibi mirum hoc, quia in simili „ etiam Com. dixit in. 2. meta. com. „ 16. ꝙ generabilia, & corruptibilia „ sunt magis naturalia sm̃ famositatem, quãm corpora æterna. Et si „ instes quia Arist. in prædicamentis „ dicit primam substantiam esse proprie, principaliter, & maxime substãtiam. F Respondetur, ꝙ in prædicamentis non comparauit substantiã compositam ad formam, sed ad substantias secundas. vnde vt inquit beatus Thom. in. 7. meta. in lectione secunda, super tex. com. 7. de quiditate. Arist. non meminit in prædicamentis, quia talis non ponitur in ordine prædicamentorum, nisi sicut principium, quia non est genus, neque species, neque indiuiduum, sed „ horũm omnium formale principiũ „ dicitur

¶ dicitur etiam ibi substantia prima maxime substantia, quia omnia alia a prima substantia, aut de prima dicuntur, aut in prima sunt, maxime enim substat. Si vlterius instetur ꝙ respectus totius ad partes est respectus formæ ad materiam, & respectus partium ad totum est respectus materiæ ad formam, sic enim partes dicuntur priores toto, & totum pri⁹ respectu partium. vt scribit Commen. in. 7. meta. com. 35. ergo tota substantia composita præcedit perfectione formam & materiam. Respondetur ꝙ ibi loquitur Philoso-
H phus de toto integrali ex partibus eiusdem rationis, sicut sunt partes quantitatiuæ, & non loquitur de toto essentiali, seu integrali resultante ex partibus integralibus diuersarũ rationum, sicut sunt materia & forma. Et aduerte pro argumẽto Scoti, ꝙ refert dicere compositum continere plus de essentia quàm forma, & dicere ꝙ continet plus de quiditate, aut de perfectione. essentia enim & quiditas in conceptis cum mate-
ADD. I. tia distinguuntur. vt dicit Philosophus. 7. metaphy. tex. commen. 41.
Vide pro hoc in. 1. ph. c. 74. & Themi. ibid.
I substantia composita quo ad essentiam dicitur importare plus quàm sola forma, sed nõ quo ad perfectionem, quia perfectio primo non insequitur essentiam, sed primo insequitur quiditatem, & si reperitur in essentia est propter quiditatem.

PROPOSITIO II.

Forma est subiectum uniuersalitatis: & iste est intellectus cuiuslibet formæ.

PRopositio ista est Philosophi in primo cœli & mundi. & elicit eam Com. ibi in propria forma K
in tex. com. 92. Glosaui eam alias, de formis cõmunibus, & de formis constitutis in esse per materiam, sicut sunt formæ materiales. primum apposui pp formas indiuiduales.

Simplicius autem. 1. cœli, facit o- ADD. I.
biectionem, quia tunc forma Sortis, ita erit ꝙ in ea aliud est forma, & aliud congregatum, & ita erit communicabilis. & soluendo dicit negãdo assumptum, quia Sortes non est nisi aggregatum. & ideo Arist. vt inquit ibi in exemplis, nõ adduxit nomina aliquorum ĩdiuiduorum, sed communium, quia loquitur de sphæ L
ra cõi, & circulo, non de sphæra Saturni, aut circulo zodiaco. Sed⁹ ista solutio nulla est, quia in eodem tex. Arist. ponit casum de circulo, ꝙ si vnus esset circulus, adhuc in eo aliud est species, & aliud congregatũ. Amplius ibidem ponit casum de simo, & carne, & de homine in. 94. & patet, ꝙ dato ꝙ vnus esset nasus simus, & vnus homo, adhuc differt species, & cõgregatum. Amplius eadem est forma specifica, & indiuidualis secũdum rem, & non differunt nisi ratione, quia vt est abstracta, & in creata, est vniuersalis, vt est in materia M
est singularis. 1. metaph. 27. esse formarum duplex imaginatio & scientia. & Boethius dicit ꝙ singulare est dum sentitur, & vniuersale dum intelligitur. Et ex hoc patet etiam error aliorum, asserentium ex ista propositione formam non posse esse principium indiuiduationis, quia est subiectum vniuersalitatis, sed nõ animaduertunt ꝙ forma in esse abstractionis est subiectum vniuersalitatis, sed in re est subiectum singularitatis, omne enim, quód est vnũ,

A & continuum, est vnum per suam formam, & non per suam materiã, videlicet principaliter. Sed dices, & forma a quo habet in re ꝙ sit vna? Respondetur, ab agente effectiuè, a materia subiectiuè a se formaliter vnde. 3. physic. commen. 68. omnis res est vna per suam formam, & forma est indiuisibilis per se. vnde Cõmenta. 1. metaphy. commen. 27. expresse dicit ꝙ vniuersale non habet esse, nisi sm ꝙ est scientia, idest secũdum ꝙ est in anima. & 1. de anima commen. 18. intellectus est qui facit vniuersalitatem in rebus. Et secundum

B apposuit, sm philosophos propter formas abstractas a materia, in quibus non est nisi vnum suppositum in vna specie. tales enim ex sua intrinseca ratione habent, quod statim sint ens, & vnum ens numero, vt testatur expresse Aristo. in. 7. metaphysico. in text. commen vltimi. Vnde male quidam opinati sunt, ꝙ abstracta ex hoc habent primo, ꝙ nõ sunt cõmunicabilia in plura numero differentia in eadem specie, quia carent materia, quia licet in eis sit carentia materiæ, tamen cum talis carentia sit pura priuatio, non po

C test esse ratio prima suæ vnitatis numeralis. effectus enim positiuus per se habet causam positiuam. & ideo bene dixit Aristote. vbi supra ꝙ simplicia se ipsis sunt ens & vnum. & per oppositum ratio propter quam forma communis materialis est, cõmmunicabilis ẽ ex sua ratione intrinseca principaliter, & non est primo ista communicabilitas in ea ex mã, quia mã non potest esse prima cã multitudinis in forma, in via Arist. sed ẽ causa secũdaria. vbiq; enim locorum Arist. dicit materiam esse ꝓpter formam, & diuersitatem in ma

D teria prouenire ex diuersitate formæ, potius quàm econuerso. unde Commẽ 1. de anima commen. 53. membra cerui non differunt a mẽbris leonis, nisi quia anima differt ab anima. & 2. de ani. com. 60. melius existimare, ꝙ diuersitas formæ est causa diuersitatis materiæ, quàm econuerso. Vnde si forma asini est multiplicabilis: hoc est ex sua intrinseca natura prĩcipaliter, & est ex materia tanquam a causa secundaria, & quasi concomitanter. & per oppositum forma solis: si non multiplicatur in plura supposita, hoc nõ

E est principaliter propter defectum materiæ, quia dato ꝙ forma solis ex sua ratione intrinseca est multiplicabilis in plures soles, & tamen quod non potest ista aptitudo reduci ad actum propter defectum materiæ, sequitur igitur quòd sit otiosa ĩ natura contra Philosophum primo cœli tex. commen. 32. vbi habet, quòd Deus & natura nihil frustra faciunt. Confirmatur, quia natura nunquã deficit in necessariis. vnde philosophus. 2. cœli, & mundi. tex. commen. 50. probat. quòd si natura dedisset astris potentiam, respectu motus ꝓ

F gressiui. vtiq; tribuisset sibi organa necessaria. & eodem modo in proposito, si natura posuisset aptitudinem naturalem in forma solis, ad multiplicationem tribuisset vtique oportunitatem ex parte materiei sui, & cum in cæteris non differat posse ab esse, de facto essent plures soles. Nec valet dicere, quòd ipsa bene est realiter multiplicabilis, sed impedimentum prouenit a materia, sic enim dicere nihil est dicere, quia eodem modo ratio Arist. solueretur.

Amplius

G Amplius quicquid est possibile ex parte formæ, est possibile ex parte materię, & econtra. potentia enim passiua diffinitur per actiuam & ecõtra, vt patet 9. meta. tex. commẽ. 2.

Dubitatio

Solutio.

Sed dices, quare ergo Arist. 1. cœli & mundi tex. com. 93. isto modo soluit quæstionem ibi inductam, inquiens quod mundus, quia constat ex tota sua materia, ideo vnus est?

Respõdetur, ꝙ Arist. & sui sequaces, videntes istam indiuiduorum multiplicationem non contingere, nisi in formis materialibus, in quibus tota speciei perfectio non poterat in vno saluari supposito, perpe-

H tuo tempore, proprer ꝙ solicitudo diuina miserta, dedit modum per quem possint saluari in specie, ideo dixerunt hanc multitudinem prouenire a materia. sed qui ĩ libro qui dr̃ Timæus, perscrutat⁹ fuerit, inueniet illud quod nos diximus sine dubio.

Sed dices Auer. & Arist. absolute videntur enuntiare quamlibet formam esse plurificabilem, quia Cõmen. dicit, & iste est intellectus cuiuslibet formæ. Respõdetur ꝙ Auer. glossat Arist. debet sua glossa ire iuxta textum. manifestum est autem,

I ꝙ tex. Arist. loquitur de formis existentibus in materia, siue sint naturales, siue artificiales. uel si vr̃ intelligatur. glosso sic (quia est mihi data glossandi licentia) ꝙ forma quælibet inquantũ forma, est multiplicabilis in plura supposita, sed ista ẽ potentia logica, non physica. Differentia autem magna valde est, inter vtranq; potentiam, vt alias declaraui. quia potentia logica. non dicit aliquid reale, sed dicit solam non repugnantiam, causatam ex rationibus terminorum inquantum non repu-

Formã inquãtũ formam esse multiplicabilẽ in plura suppositaquõ glossãri ꝺ bet.

De potentia logica, vide.j.i ꝓpõne. 41.

gnant, & de tali potentia multæ propositiones verificantur in philosophia naturali, sicut illa in. 6. physic. tex. com. 15. de motu qui inquantũ motus velocitabilis infinitum. & illa. 5. phy. tex. com. 45. motus, quilibet inquantum motus potest esse irregularis. & illa Auer. 7. physi. com. 2. vbi habet ꝙ cœlum inquantum corpus, potest quiescere & mille cõsimiles, quæ tamen potentia physica, & reali non possunt verificari, alioquin aliquid reale frustraretur ĩ natura. vnde de tali potentia physica loquens Auer. 1. cœli. in. c. 20. inquit, ꝙ si aliqua materia fuerit, cui⁹ potentia nunquam exit ad actum, » ista potẽtia eẽt ociosa, & superflua. » sic igitur vulgata Aristo. propositio, & Commen. vr̃ intellecta, habet veritatem de potentia logica. vnde ibidem Comm. dicit, ꝙ ideo dicitur in diffinitione vlis quod est aptum dici de pluribus. forma enim est subiectũm vr̃itatis. ecce quõ s̃m logicam considerationem, habet veritatem allegata authoritas. Et ex hoc patet quomodo argumentum Scoti, in 2. sentẽtiarum. distin. 3. q. vlti. de multiplicatione angelorum in eadẽ specie, quod innititur huic propositioni videlicet, ꝙ omnis quiditas est dę se multiplicabilis, non procedit. quia si propositio intelligat illam multiplicabilitatem esse ex natura rei, sic negatur a philosophis. Si autem intelligatur secundum logicam considerationẽ, tunc non habet intentũ suum ibi. Nota tamen ꝙ Com. 1. cęli & mundi. com. 96. inquit. demonstrationem illam qua Arist. demonstrauit mundum esse vnum, ex hoc quod constat ex tota sua materia, eẽ demonstrationem propter quid, &

K

Ꝃ

Frustra est põa ꝗ nũquam exit ad actũ. ꝺ qua potẽtia intelligatur.

M

per

A per causam. Quare igitur si materia est causa multiplicationis indiuiduorum in eadem specie. Auer. dixit formam esse subiectum vniuersalitatis, & dixit istum esse intellectũ cuiuslibet formæ, nisi esset ꝙ comparando in istis, quæ multiplicantur, in eadem specie formam, & materiam, forma veriori modo est cã communicabilitatis. communitas enim, quæ est ex materia, est secundum ꝙ intelligitur, & est in anima tantum, quia non intelligitur nisi ꝑ priuationem omnium formarum, materia enim negatione cognoscit.
B 10. meta. tex. commen. 24. sed communitas ipsius formæ vniuersalis, ẽ extra animam in potentia. Amplius autem vt inquit Commen. materia non habet aliquam intentionem, intellectam in actu de se, sm quam eẽ possit prædicabile, & vniuersale aliquod. Vnde Alexan. scripsit demonstratiuę, ꝙ materia non est genus. materia etiam est causa multiplicationis merito dimensionum, a quibus recipit diuisionem in suis partibus, vt dicit Commen. in lib. de substantia orbis. & ideo demonstratio illa est a priori, & per causam. Sed
C aduerte, & considera ꝙ ratio prima ex forma mundi proficiscitur, & sic sunt vna causa completa, ne videatur tibi mirum hic. nam vide in tex. commen. 100. in eodem. 1. de cœlo in simili. vbi Arist. facit demonstrationem propter quid, respectu ęternitatis motus. Commen. dicit in cõmen. ꝙ illa demonstratio non est ꝑ causam completam, sed solum procedit secundum necessitatem materiæ istius corporis, quia natura eius non est innata moueri violẽter, nec naturaliter, tamen causa completa, & principalis, est natura intelligentiæ, quæ est abstracta a materia, & non cadit labor, aut fatigatio in ea. D

Sed quod decipit multos in hoc, ẽ dictum vulgatum apud Peripateticos, qui consueuerunt dicere frequẽter multiplicationem indiuiduorũ in eadem specie, a materia prouenire. Vnde Commen. in. 7. meta. com. 28 multiplicatio indiuiduorum in eadem specie, ab vno generante: prouenit propter multitudinem materierum in quas agit. idem in lib. destruct. in dispu. 1. in solutione. 7. dubii. inquit. ꝙ ponere plures animas E separatas numero a materia, est opinio non concessa ab omnibus philosophis. Causa enim plutalitatis, siue numeralitatis, est materia apud philosophos. Et causa conuenientię in multitudine numerali, ẽ forma. hoc idẽ asseuerat lucidissimus Themi. in plerisq; locis, vt. 1. de ani. ca. 24. & in. 5. de anima. cap. 32. & Alexan. & plures alii, sed hoc ideo cõtingit, quia vt supra dictum est huiusmodi multiplicatio non inuenitur nisi in formis existentibus in materia. & sic per oppositum dixerunt talem conuenientiam eorũ, quæ sunt F in eadem specie, esse a forma iuxta illud Porphyrii, participatione speciei plures homines sunt vnus homo, sicut in simili dixerunt sensibilitatem prouenire a materia, & intelligibilitatem a forma, quia solum res in materia existentes, sunt sensibiles. & quia materia propinqua, est per se sensibilis, sed forma nõ est sensibilis nisi mediante sua operatione, & dixerunt ꝙ illa comprehenditur ab intellectu, vt dicit Comm. in. 12. meta. in com. 14. sic pariformiter, quia multiplicatio in eadem specie.

In cap. de specie.

G non prouenit,nec inuenitur fm Philosophos,nisi in rebus mãlibus,non aũt in rebus abstractis a mã,quia nihil nã superfluum operatur,ideo dixerunt,cõiter multiplicationẽ rerũ numero differentium, prouenire a mã.Sed cum Peripatetici interrogati fuerint de forma,& mã in istis materialib',vtrum quia mã est primo cõicabilis,ideo forma est cõicabilis, an quia primo forma est cõicabilis, ideo fuit materia cõicabilis?Respondebunt sine dubio in hoc, ꝙ potius cõicabilitas formæ coegit multiplicari mãm,quàm econtra. In hoc n.
H vt inquit Com.in.2.physi.auscul.in com.87.Arist.resistit,& aduersatur antiquis.Nã ipsi opinabant', ꝙ formæ sequuntur de necessitate naturam materiæ.& quod diuersitas earum,est ex diuersitate materiæ. Et ipse intendit destruere hoc,qm̃ ipse opinatur econtrario.s. ꝙ materia sequitur formam.vnde Arist.ibidem in tex.com.91.inquit. & vtræq; quidem physico dicẽdæ sunt causæ, ma„ gis aũt ea cuius gratia.cã.n.hęc ma„ teriæ est,sed non hæc,ipsius finis.

„ Et.7.meta.tex.com.39.non solũ
ADDI. enim de materia oportet scire phy-
I sicum,sed & de ea,quæ fm rõnem,& magis,vbi Com. naturalis non dẽt perscrutari de substantia,quæ ẽ materia,quia materia est propria entibus naturalibus,sed & de substantia, quę est forma,sed tamen ad terminum notum,& perscrutatur de hac substantia magis,quàm de substantia,quæ est per materiã,& hoc declaratum est,in.2.phy.videlicet.t.c.91. Et in primo de physico auditu.tex. commen.55. vbi adducit discordiã „ inter Platonem, & alios antiquio„ res,quia illi ponebant duo ex parte formæ,& vnum ex parte materiæ. K Plato autem opinabatur econtrario ꝙ duo erant ex parte materiæ.s.magnum,& paruum, & vnum ex parte formæ,quæ erat idea fm ipsum. Aristo.autem in tex.com.56. videt' magis fauere prioribus in hoc,& discrepat a Platone, quia ad patiendũ inquit,sufficit vnum,& ita Arist.opinatur,ꝙ in rebus habentibus multitudinem,non est prima ratio multitudinis à principio passiuo, sed potius à forma,licet materia sit causa secunda,comparata ad formam, & ista non possunt(per vitam meam) L negari ab homine exercitato in via Peripateticorum.& pauci peruenerunt ad hoc.

PROPOSITIO XII.

Ab uno agente, inquantum unũ, immediate non prouenit nisi unum.

FAmosa nimis est propositio, & colligi potest ex dictis Philosophi.in.2.de generatio.& corrupt.in tex.commẽ.56. & habetur ab Auer. contra Auic.in.12.meta. in cõ. 44. & in lib.destructio destru.in dispu. M 3.in solu.25 dubii. inquit magnus Alber.in cõ.sup lib.de causis. ꝙ ista propõ ab oĩbus fuit concessa philosophis,excepto Auicebron, qui negat eam in lib.fontis vitæ. Ista propositio male intellecta deduxit plures sapientes præcipites in graues errores. Et Auic.est vnus de illis, qui fundans suã intentionẽ super hoc, i. 9.suæ primæ philoso.ca.4.de productione intelligẽtiarũ, posuit ꝓuentũ,& cõsequutionem,quia prima intelligẽtia,cũ sit maxime vna,& maxime simplex,immediate solũ vnũ producit,

Alber.magnus.

Opinio Auic. suæ met.ca. 4.

A producit,& erat essentia secundę intelligentiæ,quæ est primũ cãtũ primæ, & est deficiẽs a simplicitate, & vnitate primæ. vnde in natura eius est multitudo. vnde si ab vno simplici,immediate possent plura prouenire,tunc nõ esset aliqua ratio distinctionis in eis. si enim cã est vna, oĩbus modis respectu eorum,tũc illa essent eadem. oĩs.n. distinctio, q̃ est in cãtis,debet reduci ad aliquam distinctionem ĩ cã. Sed in prima cã, nulla prorsus est distinctio, quia est in fine vnitatis,& simplicitatis, vt testantur omnes. oportet igitur, ꝙ vnum immediate a prima cã proueniat,& tale non potest esse aliquod materiale, quia tunc aliqua multitudo,& compositio,& nouitas esset in prima cã igitur est abstracta sũba,& ita dixit secundã producere tertiam & sic deinceps. Sed ista opinio est imaginaria,& falsa. vt inquit Com. in locis prædictis, quia tunc esset aliqua pluralitas sine cã, quia Auic. in illa secunda intelligẽtia,quæ est primum cãtũ,posuit aliquam multitudinem.& sic videbatur Auic. dicere duo repugnantia. Nã si ab vno non prouenit nisi vnũ,& in. 2. dicto asserebat Auic.ꝙ ĩ tali vno erat aliqua pluralitas,ergo illa est sine causa.

B

Impugnatio.

C

Subtilis ẽt doctor in hac materia vř defecisse. Nã in. 4. sñiaꝝ distin. 1. q. 1. in rñsione ad rõnes Auic. inquit, ꝙ si illa ꝓpõ ab vno inquantũ vnũ, intelligatᷣ de oĩno uno in re,qđ non possunt immediate plura prouenire falsa est. Sufficit.n. in agente per intellectum,& voluntatem, distinctio cognitorum,siue distincta cognitio plurium,ad hoc ꝙ plura immediate proueniant. Et vř prima facie ista esse rñsio Auer. 12. met. in Com. 44 vbi inquit,ꝙ non est impossẽ, vt illud quod est per se intelligentia, & intellectus,sit cã pluriũ entiũ, ſm ꝙ ex eo intelliguntur multi modi.

Opinio Sco. 4 sen tẽtiarũ distin. 1. q. 1.

D

Sed ista positio non potest stare in uia Peripateticorum,nec est de mẽte Auer. quia ipsi ponunt, ꝙ prima intelligentia non solum in re est oĩbus modis vna,& simplex: verũetiã & in cognitione. etiam volunt ꝙ vnum solum distincte intelligit & est sua essentia. nõ enim intelligit aliud extra se,quia oĩs intelligentia intelligens aliud, est causata ſm ipsos. vt dicit Com. in lib. destru. in dispu. 3. in solu. 18. dub.& ista est põ eorum in. 12. meta. in tex. com. 51. Ioãnes Baccho etiam in hoc vř defecisse. nã in. 2. sñiarum distin. 2. q. 1. arti. 2. dicit de mente Arist.& Com. ꝙ Deus inquantum intelligit seipsum in rõne finis diuersimode immutabilem siue attingibilem ab aliis intelligentiis,quæ ab ipso dependent, vt a fine per viam resultationis deriuatur illa multitudo in ipsis,& non per viã efficientiæ. Et ita etiã posuit Grego. Arimin. in eodem loco quasi, ꝙ nõ inconuenit vnum esse finem pluriũ immediate,licet inconueniat de efficiente. Sed ista opinio stare nõ potest in via istorũ,quia cognitio Dei est absoluta,& non relatiua. In hoc enim Com. arguit Themi. in. 12. meta. quia dicebat ꝙ Deus cognoscit entia inquantum cognoscit se esse causa, omnium entium. Amplius, finis significat agens significatione necessaria, aut dicit Commentato. in libro de substantia orbis capitulo secundo. Si igitur aliquid immediate non potest terminare depẽdentiam plurium in ratione efficientis,nõ poterit ẽt terminare ĩmdeiate in rõne

Impugnatio.

E

Opinio Bac. in. 2. sententiarum dist. 2. q. 1. arti. 2. Et Greg. Arimin.

F

Impugnatio.

G finis, quia finis est propter quē agēs agit. Dicamus igitur prædistinguentes multiplicitatem propositi Theorematis. Nam vt inquit Arist. in. 1. cœli, & mundi. in tex. com. 110. vbi est multiplicitas, & æquiuocatio, semper est confusio apud intellectum. Aduerte igitur, vt inquit Auer. in libro destruct. in dispu. 3. in solution. 1. dub. Agentia sunt duobus modis, immo tribus modis. Primus modus agentium est eorum, quorum sua actio est vna tantum per se, sicut calor agit calorem tantum per se, & frigiditas frigiditatem, & talia agentia vocantur naturalia. Secundus vero modus est, quando aliquod agens quandam interdum agit actionem, & interdum eius contrarium, & talia agentia a philosophis vocantur volentia, & eligentia, & quodcunq; agens fuerit huiusmodi agit sine dubio, cum deliberatione, & meditatione. Et subdit tertium modum agentium, dum inquit, vnde primum agens benedictū nequid aliquo istorum modorum denominari agere, eo modo quo generabile, & corruptibile agere denominantur. Nā vt ipse scribit in. 11. dispu. in solutione 1. dub. dicunt Peripatetici loquentes sm veritatem, ꝙ entia procedunt ab eo modo altiori, quā sit natura, & quàm humana voluntas, & iste modus clare non potest comprehendi nisi ab ipso. Si igitur loquamur de agente naturali, dicendum est, ꝙ ab vno per se (vt glossat Auer.) non potest prouenire nisi vnum, quia, per accidens possunt plura prouenire Nam calidum per se calefacit, sed per accidens infrigidat, & sic frigidū per se infrigidat, & per accidens calefacit. ꝓpter ꝙ ventres hyeme, & ve

Proposi- tio ꝓpria.

H

I

re calidissimi sunt natura, vt dixit Hippo. in prima particula separatorum sermonum. In talibus etiam requiritur, ꝙ sit agens eodem modo dispositum, & ꝙ sit idem finis, & intentio agendi, & modus agendi consimilis, & ꝙ actio naturalis agentis sit respectu eiusdem passi. propter primum dicimus, ꝙ idem sol per diuersas sui dispositiones accessus & elongationis operatur contraria. videlicet, generationem, & corruptionem, & nauta per præsentiam est causa salutis nauis, & per absentiam submersionis. sic enim idem erit cā contrariorum. 2. phy. tex. com. 30. Similiter quando aliquid agit, vt instrumentum aliud agit, quam dum operatur, vt agens principale, vt dicam in ꝓpria propositione de hoc. Similiter idem aer in sphæra ignis existens descendit, in sphæra autem aquæ ascendit, propter diuersos fines, & intētiones, quia quod est graue respectu alicuius in simplicibus, debet esse sub illo, & ꝙ est leue respectu alicuius debet esse supra illud. Similiter tepidum infrigidat calidū & tamen frigidum calefacit ꝓpter diuersitatem passorum, & quia comparatione calidioris tepidū est frigidum, respectu vero frigidioris est calidū. Et similiter ignis liquefacit ceram, & lutum condensat. Similiter ab eo eodem agente naturaliter possunt prouenire diuersi modi agēdi, quorum vnus est realis, alter intentionalis, vt clarum est.

K

L

M

In agentibus etiam naturalibus abeodē agente sm diuersas mensuras possunt in idem passum plura ꝓduci, vt calor ignis per calorem excedentem, vel conuertit in salsum saporem, p ampliorē adhuc in ama-

A D D I

rum

A rum, sed vltimate adhuc intensus calor generat in ipsum acutum saporem, vt dicit Isaach in diætis particularibus cap. 14. in agentibus etiã naturalibus diuersimode dispositis ex materia vna habente etiam in se diuersas dispositiones, possunt plura prouenire, vt idem calor naturalis secundum medicos, secundum diuersas mensuras ex eodem chylo, qui tamen si vniformis apparet ex natura rei, tamen est difformis, generat quatuor humores. nam calor naturalis si sit remissus generat phlegma, si temperatus generat sanguinem, si exce-

B dens choleram, si adurens melãcholiam. ita chylus habet diuersas substantias, videlicet, aquã ex qua phlegma. vnctuosũ ex qua sanguis, sub tilẽ ex qua cholera, grossum ex qua melancholia. Sed est dubium de motu cordis, qui est dilatationis, & constrictionis. Nam talis motus nõ videtur esse motus insequens cognitionem animæ, neq; electionem voluntatis, quia istæ semper est in nobis, & si est a virtute naturali, quomodo ab agẽte naturali proueniũt motus contrarii? Forte propter

Difficultas de motu cordis.

Opinio Aris. in li. de morte & vita.

C hoc Arist in libro de morte, & vita huiusmodi motum attribuit quantum ad dilatationem spiritui ficationi sanguinis, quæ fit a calore naturali ipsius cordis, & ideo in tali spiritui ficatione intumescit, & rarefit, ad magnam extensionem, & sic contingit fieri eleuationem in ipso corde. Constrictio autem fit ab alia natura, scilicet a grauitate propria membri vim passi, & concurrit cum hoc frigiditas aeris occurrẽs, quæ per anhelitum attrahitur per pulmonem, & ita motus isti contrarii sm philosophum non ab vna, & eadem natura proficiscũtur, sed a duabus distin

D ctis. Verum ista positio Arist. non placuit posteriorib⁹. & Auer. in hoc discrepat, in: 2. Collig. Et bea. Tho. in speciali opusculo de motu cordis. & omnes medici tenentes huiusmodi motus a virtute procedere, & in hac via oportet dicere q̃ proueniũt a virtute animæ sine cognitione operante, & non inconuenit q̃ oppositi motus proueniant ab eadem virtute, quæ ad instar naturalis agentis operatur propter diuersos fines, & necessitates, maxime, quia nõ simul immediate ambo producuntur, cũ

Opinio medicorũ Auer. & beati Tho. in opu. suis.

E inter eos mediat quies. ꝓbatum est enim in. 8. physi. q̃ duo motus oppositi insimul continuari non possunt, vt patet tex. com. 61. & sic intelligis quomodo propositio ꝓcedat de agẽte naturaliter. Sed tunc iterum est vna difficultas de virtute informatiua existente in semine, quæ est naturaliter agens, & tamen ab ipsa plura procedunt. Nisi esset q̃ talẽ diuersitatem ipsa non operatur, nisi inquantum rememoratur a superioribus causis, & ab ipsa intelligentia. opus enim naturæ est opus intelligentiæ non errantis, vt. d. Com. 12

Dubium de virtute in formatiua.

Solutio.

F met. in com. 18. Vnde cum duo sint principia agentia, natura, videlicet, & intellectus, nec plura, natura autem sit ad vnum, relinquitur q̃ omnis diuersitas sit ab intellectu, nec ab alio potest esse principio, & ita virt⁹ informatiua non ratione, quã forma est, aut natura, sed inquantum est exemplar, vel instrumentum intelligẽtię plura operat. Ita notabilit scribit Alber. magnus in lib. de causis. trac. 2. ca. vlti. In agẽtibus autẽ cũ cognitione, & electione locũ nõ hẽt ꝓposita enũtiatio, q̃a a talibus

Quomodo in agẽtib⁹ cum cognitione &, electione l o cum non habeat ꝓpo ista.

 possunt

G possunt prouenire oppositi effect^9. Nam vt scribit Philosoph' in.9.primæ philosophiæ.tex.com.20.sunt oppositorum.vnde Scotus in.1.sententiarum.distin.39.q.1.inquit, voluntas inquantum est actus primus „ libera est ad oppositos actus contra B riè, vt velle,& nolle,vel amare,& odire,& ad oppositos actus contradi- „ ctoriè,vt velle,& non velle, & mediantibus illis actibus oppositis libera,est ad opposita obiecta ad quæ tẽdit. Et ista est glossa etiam Auer. in dispu.3.in lib.destru.in solut.1.dubii. Fallit etiam illa propositio vni- H uersaliter in animalibus,quæ sunt hic in quibus prouenīũt plures motus,licet illud fit per accidens, vt de- „ clarat Commen.in.8.physi. in com „ men.51.vbi inquit.non est opinandum,ꝙ primus motor in illis mouet pluribus motibus ex se. vnus.n. motor non mouet essentialiter nisi vno motu. Et hoc quod inuenitur in istis motis,scilicet habentibus animas,ꝙ vnus motor in istis mouet pluribus motibus est per accidens,& paruũ infra subdit,ab vno enim motore essentialiter non prouenit nisi I vnum motum,sed multa intrant ip „ sum per accidens. Pro quo debes sci „ re ꝙ isti motores sunt moti. Nam anima talium mouetur ab appetibili,quod concurrit, vt primus motor in motu animalium, & ideo videmus animalia plures motus exercere,vt declarat Philosophus, & Commen.in.8.physico.in text com.20. & in.3.de anima. Radicalis autem, & præcipua causa huius est compositio inuenta in eis,quia sunt formę in materia,sicut per oppositum causa vnitatis,& simplicitatis motus ꝓuenientis in abstractis est simplici-tas sua,sicut declarat Com. & Arist. K in.8.phy.tex.com.53.& etiã Auer. in libro de subst.or. Sed videam' in tertio modo agentium,quæ vide licet non agunt naturaliter, neq; agunt voluntate noua,sicut est in nobis. vtrum in talibus ab eodem plura possunt prouenire. Et sm qd recitat Auer.ista propositio sm Algazelem,& Auicẽ. ab vno non prouenit nisi vnum,non habet veritatem in formis materialibus, sed in formis abstractis a materia, vt est videre in 3.disputa.in solutione dubii.20.vnde super hac propositione Auicen. fundauit suam positionem de pro- L uentu intelligentiarum, & consecutione earum, sicut supra diximus.

Quomodo locum habeat ꝓpositio in intelligẽtijs.

Sed ista opinio non est vera. nam vt inquit Com.in.12.meta.com.44 in intelligentiis non est actio ꝓprie loquendo, neq; consecutio, ita ꝙ vnum concomitetur vnum. sed tantum est illic causa, & causatum, secũdum ꝙ intellectum est cã intelligẽtis. vbi patet ꝙ in actione spirituali, quæ non est verus motus, nisi ęquiuoce, vt dicit Com.in.8.phy.in commen.40.qualis est intellectio, & volitio.intelligentiæ.n.de virtutib.animæ non habent nisi intellectum,& M virtutem desideratiuam per q̃ mouent in loco, vt dicit Com.in.12.meta.in com.36.vnde non inconuenit in tali actione idem intelligibile, & idem appetibile immediate mouere plures intelligentes, & plures appetentes sicut manifeste videmus in cognitione sensitiua, quæ est vilior intellectiua, vbi idem obiectum sensibile potest immediate mouere plura media, & plures sentientes. Et hoc est, quod dicit pulchre Commen. ꝙ non est inconueniens, ꝙ illud quod est

A est per se intelligentia, & intellectū sit causa plurium sm ꝙ de eo intelliguntur multi modi, quod non est intelligendum, ꝙ primus intellect⁹, ex hoc, ꝙ plures modos intelligendi, aut quia plura distincte intelligit producat plura, sed est pro quanto ipse causat diuersas intellectiones in diuersis, & sunt ipsę essentiæ intelligentiarum. & hoc est, quod dicit Cōmen. ibi in com. illud. n. quod intelligit motor corporis cœlestis, de primo motore, & est causa in anima cęli est aliud quod intelligit ab eo motor Saturni. Et animaduerte ꝙ Auer. ĩ hoc loco videtur sentire ꝙ duplex est actio, vera & metaphorica. vera est quando per actionem agentis res extrahitur de potentia ad actū & de tali, vera est propositio, ꝙ vna actio sequitur unū agens, vnde dicit ꝙ ista propositio ē imaginabilis. vnde dicit ꝙ ibi non est agens, neq; ꝓuentus, neq; consecutio. & parū infra dicit, ꝙ mos modernorū in dicēdo, ꝙ a tali motore prouenit talis motor, aut consequitur, aut præcedit, aut talia verba non vere intelliguntur de istis principiis abstractis, omnia enim ista sunt dispositiones agentium superficietenus. nam vere ab agente non prouenit nisi extrahere rem de potentia ad actū. vnde in tali actione est vnum agens, & vna materia, & vna forma respectu vnius. Vnde. 12. meta. tex. com. 27. aliud est mouens, & materia tua, & mea, & species tua, & mea, est etiam alia productio per viā causæ, & causati sm ꝙ intellectū est causa intelligentis, & in tali vnum potest esse cā plurium, sm ꝙ de eo intelliguntur multi modi & hoc habet ipse in simili in tertia disputa. in solu. 18. dubij. vbi habet ꝙ in talibus ab vno potest prouenire pluralitas in exemplo pulcherrimo, in quo comparat vniuersum animali, quod teste Philosopho in. 8. physi. tex. com. 17. dicitur Microcosmos, vnde quemadmodum in vno animali est vna aīa a qua prouenit motus localis, qui assimilatur motui cœli, & motus aliorum orbium sub orbe stellato assimilantur particularibus motib⁹ existentibus in cæteris membris: & in tali animali est vna virtus, a qua ꝓueniunt omnes virtutes, quæ coadunatæ tendunt ad vnum finem, qui ē conseruatio ipsius animalis: multo magis oportet ĩmaginari hoc eē in animali maiori. videlicet in vniuerso, vnde concludit ꝙ est vna virtus spiritualis, quæ connectit omnes virtutes spirituales, & corporeas, & est vnigenea in toto orbe, & in toto vniuerso, & non sequitur ex extensione vnius virtutis in pluribus rebus, qđ sit in ipsa virtute pluralitas, & concludit. patet igitur ex istis, ꝙ pluralitas potest prouenire ab vno. vbi patet sm mentem Auer. in tali agente quod non agit, sicut agens naturale extrahendo rem de potentia ad actum. Sed agit altiori modo quā natura, & humana voluntas, ꝙ & si sit in summa simplicitate, & vnitate qđ ab eo possunt plura pronenire, & cāri. Nec valet si dicatur, ꝙ hoc habet veritatem in genere causæ finalis. Nam Commen. infra parum ibidē loquens qualiter entia intellectualia sint a primo principio, inquit hæc verba formaliter. Amplius declaratum est a philosophis, quod id quod dat entium separatorum a materia finem, est illud, quod dat eis esse. forma enim, & finis sunt

In fine. 13 dubii.

G idem in hac specie entium. ergo illud, quod dat finem huic esse est agens. apparet idcirco, ꝙ primũ principium est omnium istorum principium. s. agens & forma, & finis. Ex quibus verbis bene patet quantum deuiauerit Gregor. Ariminensis, & alii in via Auer. ibi etiam ponit modum tactum in. 12. meta. in comm. 44. ꝙ in eis solum est causa, & causatum secundum ꝙ intellectum est cã intelligentis. Nam. 3. de anima. text. com. 54. obiectum mouet intelligẽtem, & est causa eius efficiens sub ratione, qua est intelligens.

Cõtra Gregoriũ de Arimino.

H Vnde Cõmen. 5. metaph. dicit, ꝙ intelligens constituitur per intellectum & non econtra, vt patet commen. 20. & inquit, rursus ex aliorum principiorũ separatorum eẽ cõstat, in eo ꝙ imaginantur de primo principio; & nõ est impossibile ꝙ ab vna, & eadẽ resumantur diuersæ imaginationes, sicut non est impossibile. ꝙ ex aliqua pluralitate sumatur vna imaginatio. iam igitur inuenimus viã, q̃uo intelligentiæ sunt a prima, & est qa intellectus diuinus est obiectum in

I telligibile a quo producuntur multæ intellectiones in diuersis intelligẽtibus ſm suæ naturę capacitatem. vnde cum intellectio, & scientia Dei, & res intellecta sint omnib⁹ modis eadem, & sciẽtia Dei est causa entium: sic dicimus ꝙ sicut intellectum mouet plures intelligentes, sic scientia Dei est causa omnium. talis igitur pluralitas per viam intelligibilis põtest prouenire ab vno sine aliquo inconuenienti, sicut ab vna, & eadẽ re sumuntur diuersæ imaginationes. Et aduerte ꝙ non est opinã dum, ꝙ intellectus intelligentiarũ præsupponatur huic actioni, immo talis actio est ipsa productio qua ꝓducuntur, & conseruantur perpetuo ab ipso primo triplici causalitate. Et animaduerte bene, & considera, quòd licet a tali agente plura immediate procedant, non tamẽ ęquali processione proueniunt. nam entia sunt sicut numeri, vnde quemadmodum omnes numeri prouenĩũt ab vnitate simplici ordine quodam seruato, nam vnitas geminata constituit binarium, & eadem triplicata ternarium, & eadem quater sumpta quaternariũ, ita ꝙ omnis multitudo numerorum causatur in virtute vnitatis inferentis modo prædicto. K

L & si bene, & subtiliter contemplatus fueris, inuenies, ꝙ numerus prior secundum propriam formam non est causa posterioris, quia ẽ ibi prioritas naturæ, sine causalitate. nã vt scribit Aristo. 5. metaph. tex. commen. 19. substantia cuiuslibet quod semel, vt ipsorum sex non quæ bis, aut ter sunt, sed quæ semel, sex enim semel sunt sex, & Auicen. dixit in tertio tracta. suæ metaph. commen. 5. ꝙ decem non sunt nouem, & vnum aut quinque, & quinq; 5. apparet igiť ꝙ multitudo in numeris est in virtute vnitatis inferentis, non in virtute numeri sub propria forma, qa licet Euclides dicat in. 4. elẽntorum, in. 7. conclusione, ꝙ omnis numerus minor est pars maioris, hoc locum habet quo ad materiale. Nam vnus numerus secundum propriam formam non est pars, neq; causa alterius. Ita pariformiter imaginare ĩ entibus, ꝙ a prima entitate, & vnitate oĩs numerus, & pluralitas entiũ immediate procedit tanquã a cã efficiente finali, & formali, sed nõ ęquali processione, sed secundũ ordinem inuen- M

Omnis numerus minorẽ pars maioris, in quibus habet locum.

A inuentum in eis, ex suis rationibus formalibus. Non.n.oĩa entia æqualiter possunt participare esse diuinũ, & hoc est quod clarissime enũtiauit solertissimus naturę & Dei rimator Arist in 1. cœli & mundi, ꝙ à primo cõicatum est esse, & viuere omnibus, iis quidem clari⁹, iis vero obscurius, vt patet text. cõ. 100. sic intelligas ꝙ omnes intelligentiæ dependent ĩmediate quantũ ad rationẽ triplicis causalitatis, a prima quæ simpliciter est in causata, & licet hmõi intelligentiæ ab eadem causa procedant, non tamẽ æquali processione, quia vna

Oẽs intelligẽtias dependere imediate a prĩa quo itelligat.

B plus appropinquat in participando perfectiones primi quã altera, sicut vnus numerus plus appropinquat vnitati, q̃ alius numerus. distantię.n. entium in hoc sunt ualde diuersæ, & sicut in numeris inter se comparatis erat ordo prioris, & posterioris ꝑ accessum, & recessum ad vnum. sine tamen causalitate prioris ad posterius in propria forma, & omnis pluralitas inuenta in numeris erat a virtute vnitatis inferentis, pariformiter crede ꝙ in intelligẽtiis est ordo prioris, & posterioris ſm perfectionẽ in

C intelligendo primum, & in participando perfectionem primi. Et hoc pulchre declarat Auer. in tertia disputatione, in lib. destructionum in solutione. 18. dubij. vbi inquit, amplius ꝙ dictæ intelligentiæ inter se differunt in nobilitate ſm statũ quẽ hñt de primo principio, in propinquitate, & longitudine, vnde primus intellectus, non intelligit nisi seipsũ, & intelligens seipsum oĩa entia intelligit, sed in nobiliori esse, & ordine qui esse potest, substantia tamen dicti intellectus primi posterioris, est id quod intelligit de formis, & ordinibus in primo intellectu existentibus, & dictæ separatæ intelligentiæ abinuicem differunt in hoc pũcto. vnde sequitur in hoc ꝙ nullus inferiorũ intelligit de nobiliori illo, qđ ille nobilior intelligit de seipso, neq; conuerso. c ꝙ q̃libet intelligentiarũ entia intelligit in vno & eodem gradu: si.n. ita esset, sequeret quod eẽnt vnum & idẽ, & nõ differrẽt in numero. Et hoc dixit ẽt in. 12. meta. in cõ. 44. & aliud est quod intelligit de primo motore, motor Saturni, & cæteraq; quæ sequunt, sicut ẽt in numeris, numerus prior nõ est cã in propria

D

E forma posterioris, sic prima intelligẽtia causata nõ est cã sequẽtis, & posterioris in perfectiõne. oẽs.n. sunt a prima tanquã a cã, nõ tãquã ab agẽte causante per verã actionẽ q̃ fit extrahẽdo aliquid de põa ad actũ, quia hæc actio est agẽtiũ superficieten⁹, i. agentiũ corporaliũ, q̃ agunt ꝑ contactũ, sed talis actio est ĩmaterialis, & est eo modo quo intellectũ est cã intelligẽtis. & iste fuit error Auic. quia credidit intelligentiã primę in nobilitate propinquiorẽ esse cãm posterioris, & nõ vidit ꝙ oẽs sunt ĩmediate a prima tanquã a cã, licet nõ inæquali pfectione causant. & hoc voluit

F Auer. iudicio meo occulte dicere in eadẽ dispu. 3. in solo. 25. dubij. vbi finalr cõcludit ꝙ si vera est propositio dicẽs, ꝙ ab vno nõ prouenit nisi vnũ, ẽt erit vera propõ dicens, ꝙ ab vno ꝓcedit pluralitas. nam dicit hoc declaratũ fuisse in fine. 11. met. & est locus allegatus in 11. Auer. sup 12. Arist. I tex. cõ. 44. & aĩaduerte ꝙ cã intrinseca illi⁹ multitudinis inuẽtæ in intelligentiis, est ex suis rõnib⁹ intrinsecis. & ꝑ naturã põæ inuẽtę ĩ eis, vt dicit Cõ. in 3. de aĩa in cõ. 5. in solutione

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

G solutione tertiæ.q. & in cō. 14. licet causa efficiens, & finalis sit primum principiū.& ita cessat ratio Aui.dicētis, ꝙ si oēs immediate procederent a prima, tunc cum illa sit vna simpliciter, nulla esset rō distinctionis ī eis, īmo ratio distinctionis in eis est ex rōnibus intrinsecis earū. quia.n. intelligentia Saturni est talis, & intelligētia Iouis talis, ideo hæc nō est illa, licet oīum eadē sit causa. & pōt dari exēplum in re difficili de sole. sol.n. est lucidus per essentiam. & illuminat oīa in instanti.2.de aīa.tex cōm.
H 70.tam cœlestia corpora q̄ elmēta, tñ lux ista non æqualiter participatur ab istis, & a sole: quia sol ex se lucet, & differēter ēt est in stellis, & in ipsis elemētis, quia nobiliori mō sunt lucidæ stellæ q̄ sint elemēta, quia sunt nobilioris naturæ, & differenter lux ista reperitur in elemētis, quia nobiliori modo participatur ab igne, qui est formalissimū inter omnia, licet non luceat nobis in propria sphæra propter suam maximā raritatem, vt dicit Cōmen.in 4. cœli & mundi in cō. 32.& nobiliori modo est in aere, q̄ in aqua, & in aqua q̄ in terra, pro-
I pter eandem rationem. vnde sic considera de sole intelligibili, qui Deus est, ꝙ illæ est qui omnem lucē producit intelligentiarū sm ꝙ natura earū requirit. & sic dici pōt, ꝙ licet de⁹ in se cōsideratꝰ sit maxime simplex, & maxime vnus, tñ in virtute est plures, quia pōt plura producere. Vnde sm istum intellectum dixit Cōmē. in lib. destruct. in disp.3. in solo.17. dubij, quod potest dici ꝙ nō est summe vnus nisi alio modo probetur. & Alber. magnus in coæuis coæuo. 4. q. qua quærit an angeli distinguanť numero vel spe inquit, ꝙ licet Deus in se sit simpliciter vnus, tñ inquan- K tum creans est quodammodo plures inquantum habet in se, & præhabet multas ideatorum ideas. nā alia ratione conditus est homo. & alia ratione cōditus est equ⁹, vt inquit beatus Aug. in lib. 83. qōnum. q. 46 & tunc proposita propositio aliā glossam recipit, sicut vides ꝙ a simpliciter vno quo ad essentiam, & quo ad virtutem non potest nisi vnum prouenire, sed ab vno simpliciter quantum ad essentiam, multiplici autem quo ad potentiam, & virtutem, possunt immediate plura prouenire. L

PROPOSITIO XIII.

In omni genere est unum primum quod est metrum, & mensura omnium existētiū in illo genere.

PRopositio vulgata & ab oībus passim allegata extrahiť ex mente Philosophi. in. 10. meta. in tex. cō. 7. vbi datur exemplum ī coloribus, ex quo ēt colligitur ex mente Philosophi, ꝙ in genere entium est inuenire vnum primum, penes quod tanquam penes mēsuram oīa entia possunt mensurari in entitate, & perfe- M ctione, & illud est primum principiū quod est forma liberata ab oī materia, & ab omni imperfectione, sicut bene notat ibi Cō. in cō. Ex hoc colligē ꝙ prima mensura ad cognoscendum perfectiones rerum est per cōparationem ad summum, vnde male opinati sunt, rerum perfectionem attēdi penes multitudinem, aut paucitatem. Vnde lucidissimus Themist. Themist. inquit in 3. de aīa, perfectio rerum non numero aut multitudine corrogatur, sed pondere, vbi etiā dicit capite

A pite. 45. ꝙ qui non plura intelligit pluris est, sed qui meliora, & nobiliora. Unde intellectus agens non intelligit, vt inquit, priuationes, nec aliquid eorum quæ sunt hic, vt asserit etiam Cõmen. 3. de aĩa. cõ. 19. & tñ est longe præstantior intellectu possibili. agens n. semper existimabitur nobilius passo, vt ait Aristo. ibidem. Amplius fm Philosophum intellectus primi principij tm vnum intelligit, tñ in nobilitate, & pfectione excedit oẽm intellectũ, cum sit ens simpliciter perfectũ 5. meta. cõ. 21. Nõ etiam attẽditur rerũ perfectio principaliter penes duratione, alioquin B elementa, & mineralia essent perfectiora plantis, & animalibus, contra Philosophum in 1. de generatione animalium cap. 1. & contra beatum Aug. in. 1. de trinitate, viuentia non viuẽtibus, intelligentia non intelligentibus, beata miseris præferenda iudicamus. tunc etiam materia esset perfectior forma, quia illa est permanentior cum sit æterna. Forma autẽ corruptibilis est, cuius tñ oppositũ hẽt Arist. 7. & 8 primæ philosophiæ vtrobiq;. tex. cõ. 7. licet. n. perfectum ratione, natura, & tempore sit prius im C perfecto, & incorruptibile corruptibili, vt asserit Arist. in. 8. physicæ auscultationis tex. cõ. 75. non tñ quodlibet æternum perfectius est ipso corruptibili. hoc. n. fuit causa erroris antiquorum in opinando materiã esse solam substantiam, & naturã, vt habetur in secundo de physico auditu. in tex. cõ. 10. & in. 8. primæ philosophiæ. in tex. cõ. 8. contingeret etiam hominem non esse perfectissimum animalium cõtra sniam Arist. in. 2. lib. de part. anim. c. 10. vbi hẽt, ꝙ solus hõ ex aĩalibus nobis cognitis diuinitatis particeps est, aut oĩum maxime, nã vita hoĩs naturalis non est D nisi vsq; ad. 70. annos, si vera est opinio medicorum, ꝙ tempus iuuentutis sit vsq; ad 35. annos, & tps profectus, & iuuentutis est ęquale tempori defectus & senii, & magister dixit (videlicet Arist.) ꝙ vita est media inter 70. annos, & 90. vt recitat Cõ. in. 1. de gener. & corrup. in tex. cõ. 58. attamen elephas, vt scribit Arist. in lib. 8. de nã anim. cõ. 8. fm aliquos 200. annos, fm vero alios 300. viuere perhibetur. Nec perfectio entium attẽditur circa multitudinẽ indiuiduorũ in eadẽ specie. nam ĩ mineralib⁹, & lapidibus videm⁹ plerũq; rariora E esse in nobilioribus naturis quàm in vilioribus.

Et longe plꝛes sunt fœminæ q̃ mares, vt d. Cõ. 7. met. cõ. 31. sic etiã in aĩalibus, & plãtis: lõge plures. n. sunt lapilli ĩ littore maris, q̃ hyacinti, aut topazii. & lõge plures sunt ficus, aut nuces, q̃ pini, cupress⁹, & palmę. Nec perfectio entium principaliter attenditur penes localem distantiam, nã licet verũ sit ꝙ nobiliori enti debetur nobilior locus. vnde Arist. 1. cœ. & mundi. tex. cõ. 22. inquit, omnes gentes, & græci, & barbari, eũ qui sursum est locus, Deo attribuũt, vtpote F ĩmortale ĩmortali coaptatũ sit, ĩposse enim, aliter. Tñ nõ est ista prima rõ, ex qua rerũ pfectio venat, alioquin pisces q degunt in aqua, & aues in aere, essent hoĩbus pfectiores. Amplius aũt contingeret terrã sursum locatã nobiliorẽ euadere igne deorsũ exñte. Unde et beatus Dion. in lib. cœlestis hierarchiæ, & ẽt in suis epistolis expresse testatur, ꝙ beatæ mẽtes in sua perfectione non mensurantur penes localem distãtiam. si. n. angelus supremi

Dionysius de cœlest. hierar.

premi ordinis locaretur in loco infimi ordinis, & angelus infimi in ordine supremo, adhuc angelus iste sic sursum locatus esset distātior in perfectione. Et beatus Grego. inquit. ꝙ diabolus vbicunq; fuerit, semp in inferno est. vñ licet Cōmen. 12. meta. cō. 44. contra Ptolemæū ponat ordinē ī intelligentiis, & orbibus vniformiter attendi in nobilitate, & ignobilitate. ista tñ non est prima ratio, sed est a signo non per causam. non enim ignis est terra nobilior, quia locus ignis est nobilior loco terræ, sed quia ignis est terra nobilior. ideo
H natura tribuit ignem esse in nobiliori loco, quandoquidem natura rerū nobiliorū maiorem gerit solicitudinem. Non etiam eadem rōne perfectio rerū principaliter ex operationibus potest venari, quia operationes sūt signa operātiū causarū. Nec ex multitudine, aut paucitate actionū simpl'r, & absolute vnū ens alio perfectius iudicari pōt, licet. n. in caducis, & mortalibus, ꝙ plēs actiones hēt perfectius sit, & quod pauciores est imperfectius. Vnde testātur hoc elementa q̄ sunt imperfectissima omniū, & hñt pauciores actiones q̄ mi-
I neralia, & mineralia pauciora vegetantibus, & vegetantia pauciora brutis, & bruta hoībus. In æternis tñ fm mentem Auer. in. 2. cœli & mundi. in tex. cō. 63. oppositū cōtingit, hoc tñ in istis est signū non causa, sicut intuenti patet. Dicamus igitur ꝙ prima mensura entium in entitate, & perfectione inquantum entia sunt, & inquantum perfecta sunt, est primum ī entitate, & perfectione quod est Deus gloriosus, qui est prima cā entitatis, & veritatis, & oīs perfectionis 2. primæ philosophiæ. tex. cō. 4.

Propō ꝑpria.

vnūquodq; est maxime tale ꝑꝑ qd' K aliis inest vniuocatio, & ideo per eius accessum, & recessum ad primum rerum perfectiones, a priori venantur. vnde. 4. primæ philosophiæ tex. cō. 18. illud ē verius quod est primo vero propinquius. & 1. cę. tex. cō. 100. „ a primo quidem principio cōicatū ē „ esse, & viuere oibus, iis quidem cla- „ rius, ijs vero obscurius. & 2. cœli, sē „ per id melius quod est optimo pro- „ pinquius. & Cōmēt. in cō. 64. inquit „ distantiæ entium sunt valde diuersę in hoc. & ꝑ hoc facit authoritas eiusdem. 12. meta. tex. cō. 44. Amplius in prædicamentis docuit substantias L secundas, quæ sunt species, magis dici substātias per appropinquare primis magis, quæ sunt maxime substātiæ. Amplius. 10. ethicō. c. 4 fm vnūquodq; optima est operatio optime dispositi, ad potentissimū eorū, quæ sunt sub ipsa, hoc est, circa optimum obiectū talis operatiōis. Amplius. 1. posterio. docuit ꝑ cōparationem ad prima principia, quæ sunt prima in certitudine, & cognitione venari ꝑstantiā demrōnū in sciētiis. hā q̄ procedunt ex proximioribus primis pricipiis sunt maioris certitudinis, & nobilitatis. & 1. phy. auscul. tex. cō. 54. M ꝑponit opinionem antiquorū qui posuerunt pro principio materiali aliquod medium, opinionibus illorū qui posuerunt vnū ex extremis eētis: & opinionem eorū qui posuerūt aerem, ꝑponit opinioni eorū qui posuerunt aquam. & cā, vt inquit ibi Cōmen. non est nisi quia tales comparationes fiunt ad verum subiectū, quod est prima materia, quæ oīno latet pp eā esse ens in potentia. nam qualitates, & contrarietates sunt minus sensibiles in medijs, q̄ in extremis,

A mis,& qualitates aeris sunt min' sensibiles qualitatibus ipsius aquæ. Amplius in 6.ethi.cap.1.hoc præcipit.in quit.n.in oibus dictis habitibus quē
" admodū & in aliis est quoddam si-
" gnum ad quod inspiciens rationem
" habens intendit,& remittit.

ADDI. Amplius pro hoc facit authoritas Philosophi,& Auer.7.phys.tex.cō.17.de pulchritudine & fortitudine. Amplius attestantur veritati propositæ propositionis oēs medici, qui ponunt corpus tēperatū esse metrū, & mēsurā respectu oīum aliorū. vñ Gale.in.2.paruæ artis asserit, ꝙ est sicut statua Polycleti. Aduerte tñ ꝙ

B hoc intelligitur in bonis quod p accessum, ad summū dēt fieri cōparatio. Fallit autem in malis, quia non datur summū malū, sicut quidā opinati sunt, qui posuerunt vnum Deū boni,& aliū mali. non .n. datur malū simplr, vt probat Aris.in.4.meta. & Diony.in lib.de diuinis noībus in cap.4.sed in talibus magis, & minus attēdūtur penes distantiam a bono simplr, vt illud magis malū dicatur, ꝙ a summo bono magis remouet. Aduerte tñ ꝙ cōparatio entiū in perfectiōe,& entitate dupl'r fieri po-

Nō datur malū simpliciter.

C test. Vno mō sub rōnibus trāscendētibus, videlicet inquātum entia sūt, & inquantum substantię sunt,& isto modo fit per cōparationē,ad primū ens simpl'r, quod est primū in gñe entium inquantum entia,& tale est deus sublimis qui est prima forma, & primus finis entium inquantum entia,& hoc est ꝙ largitur nobis prima philosophia, & iste est finis vltimus quē promittit nobis illa scīa, vt asserit Cōmen.& Alex. in plerisq; locis. præsertim.12.met.cō.5.& 6.& ī suo prologo sup illo lib.& in 7.met.

Comparatio entiū ī perfectiōe & entitate dupliciter fieri potest.

D in cō.5.& 9. Alio mō cōparationes entium possunt attēdi fm speciales cōsiderationes, & tunc fiunt p cōparationē ad primum in tali gñe sic cōsideratoꝵ, & istę cōsiderationes spectant ad scīas speciales, & ad artifices speciales, & sic veritatem habet propositū Theorema, quod ī oī gñe est vnum primum quod est metrum,& mensura oīum in illo genere existētium. Et ex hoc patere pōt, quantum deuiauerint a veritate sophistæ, & calculatores volentes intēsionem, & remissionē in formis attēdi penes recessum a non gradu, & multa alia q̃ lōge intellectum impediunt,& a ve-

Cōtra sophistas & calculatores.

E ritate diuertunt. Sed hic est vna difficultas pp quā quidā conati sunt negare propositā veritatē. nā inquiūt, cū Deus gloriosus sit infiniti vigoris, oēs igr creaturæ æquali distabūt distantia ab ipso, quia finiti ad infinitum nulla est proportio, sicut habet Aris.in 3.phy.&.1.cœli. vbi de infinito pertractat, & istud vr esse vnū de potissimis fundamentis asserentium perfectionē in entibus non attendi penes accessum ad summum, sed penes recessum a non gradu. Sed hoc argumentū nullius est roboris apud Philosophos antiquiores. nam

Difficultas.

solutio.

F vt scribit. Cōme.in plerisq; locis, finitas vigoris fm philosophos cōtingit formis inquantum formæ, licet finitas durationis cōpetat formis inquantū sunt in materia, vt patet.2.cœli in cō.38.& in cō.70.& in.3.cap.de substantia orbis, tñ ne videamur eorum captiones euitare,& subterfuger, cōcesso (sicut est rei veritas) ꝙ De' gloriosus sit infiniti vigoris, nō pp hoc tollit quī eē possit metrū, & mēsura oīum entiū sub rōne assignata. Nā licet perfectio Dei in se considerata sit

G fit forma, & infinita, tñ vt est imitabilis, & participabilis a creaturis nõ est infinita sub tali ratione, quia nulla creatura potest participare perfectionem infinitam sub ratione qua infinita est. sic autem est mensura creaturarum, vt imitabilis est a creaturis, vnde inquit beatus Augu. q alia ratione conditus est homo, & alia ratione conditus est equus, & ideo vt sic potest habere rationem mensuræ omnia mensurantis penes accessum, & recessum ad ipsum, quia non omnia in æquali gradu entitatis, & perfectionis participant, & imitantur diuinam perfectionem sicut supra dictum est.

Beatus Aug.

H

PROPOSITIO XIIII.

Vniuersalia ordine doctrinæ præcedunt particularia.

ARistotelis est propositio, in. 1. physicæ auscultationis. in tex. cõ. 4. & passim allegatur ab omnibus Ordo doctrinæ non est aliquod genus demonstrationis, aut aliqua disciplinæ maneries, sicut quidam suspicantur. tunc. n. via doctrinæ non differret a doctrinæ ordine, contra omnes antiquos expositores, & contra Themistium, Alexan. & Auerr. qui posuerũt inter illa. 8. capita quæ in principiis librorum apponi solẽt, aliud esse viam doctinæ in scientiis, aliud autem doctrinæ ordinẽ. Via. n. doctrinæ est triplex genus demonstrationis, videlicet demonstratio signi, demonstratio causæ tñ, & demõ causæ, & esse. Sed ordo doctrinæ est dispositio illa, quæ est inter scibilia scientia fm prius, & posteri⁹, quæ in considerandis attenditur, nã vt inquit Auer. in 5. meta. in cap. de priori, ordo est respectu primi positi, aut intellecti. vnde cũ oĩs scĩa rei habentis causas nõ potest haberi nisi cognitis causis, & proprietatibus cognoscendis per illas causas, cũ vnius, & eiusdem rei contingat plures causas esse, quarum quædã sunt vñiores, quædam minus vñes, quædam vero sunt particulares, & proxime, ita etiã contingit accidentia quædã esse cõmunia, & vniuersalia pluribus, quædam uero appropriata quibusdam. Merito igitur inter ista insurgit difficultas, an incipiendum sit in scientia ab inquisitione causarum remotarum, & maxime vñium in tali genere spectantium, an a cognitione, & inquisitione causarum particularium. & penes hoc attenditur ordo doctrinæ scientificus, & eodem modo est circa demonstranda accidentia de ipsis rebus, sicut in philosophia naturali pulchre dat exempla Auer. in suo prologo super lib. physicæ auscultationis, & Arist. vult in proposito Theoremate, q ab vñibus ad particularia sit procedendum, cuius tres causas adduxit Auerr. in suo prologo, & etiam 1. phy. tex. cõ. 57. tum quia vña sunt notiora nobis: tum etiam ne cõtingat reiteratio in scĩa, tum vt demrões procedant ex primis, & ĩmediatis, quas etiam causas hinc inde colligit ex mente Arist. hic, & in 1. de partibus anim. & in posterioribus analiticis. Et pp hoc doctrina ordinata, vt inquit ipse 1. ph. cõ. 1. innata est incipere a cognitione causarum primarum rei cognoscendæ perfecte, deinde intendere in cognitionem aliarum causarum remotarum secundum ordinem, donec deueniamus ad causas propinquas existentes in re. Vbi patet quã tum

I

Quid sit uia doctrinæ. Quid ordo doctrinæ.

G L M

tum errauerit Conciliator in differentia octaua. & Vgo Senensis in 1. techni, & sequaces eorum volentes Auer. per hoc voluisse scientias ordinarias procedere per demonstrationem propter quid, quæ fit incipiendo, & demonstrãdo per causas remotiores, & demum per causas propinquas, non aïaduertentes demonstrationem per causas remotas non esse de numero demonstrationum propter quid: immo sunt de numero signorum & demonstrationũ quia, vt notat expresse Arist. in 1. poster, quod non aduertit ille bonus Iacob. de Forliuio, dum asserit de mente plusquam Comment. demonstrationem propter quid in via resolutiua incepere, & fieri per causas remotas, cum falsò sibi illud imponat, vt manifestant exempla eius. Nec animaduerterũt Auer. authoritatem eandẽ esse, cum illa Aristo. in qua iubet ab vniuersalibus esse incipiendum, & proficiscendum ad particularia. vbi sm omnes expositores, illud de ordine doctrinę intelligitur fuisse dictũ. Manifestum est aũt ꝙ causæ primæ entium sensibilium in naturali philosophia non inuestigantur per demonstrationem propter quid, sed p demõstrationẽ signi, sicut est prima materia, & primus motor Sed quod decepit ipsos fuit, quia non distinxerunt inter ordinem doctrinæ, & viã doctrinæ, vnde falsus est sermo eorum. Nam doctrinæ ordo non est nisi habitudo. & essentialis dependẽtia in scibilibus sciæ, sm prius & posterius, vt considerationi subiiciuntur. & talis est, vt a remotioribus, & vniuersalioribus procedamus, quod in plerisq; locis obseruat Arist. vnde in lib. phy. prius proponuntur considerãdę, & inuestigandę causę & principia vniuersalium rerum sensibiliũ & cõia accñtia oĩbus, sicut tẽpus, motus, & locus, deinde in sequentibus libris descendit naturalis, secũdum ordinem ad causas magis particulares. Proposita autem propositio ueritatem habet in vlibus per vniuocationem dictis, fallitã ũt in cõibus cõitate analogiæ, quia in talibus ordo doctrinæ incipit a priori analogato sub illo, in quo simplr, & absolute saluatur natura eius: in alio autem sm quid, & secundum respectũ. Quo argumento est processus Aris. in scientia diuina, vbi posita diuisione entis in substantiam, & accidẽs, incipit in septimo metaph. pertractare prius de substantia in qua simpliciter, & absolute, & primo saluatur natura entis, & deinde de accidente in quo saluatur secundum quid, & secundum respectum. Et ita prius occurrit in ordine doctrinæ cognitio substãtiæ, quã cognitio entis, aut accidentis. vnde Arist. in 4. meta. text. cõ. 2. vbi dixerat, ꝙ ens dicitur de entibus, sicut sanũ de sanis, inquit, Palam ergo quia & entia vnius est sciẽ speculati in quantum entia, vbiq; vero propriæ primi est scientia, & ex quo alia pendet, & ꝑ quod dñr. ergo si hoc est substantia subarũ oportet principia, & causas habere Philosophũ. Et. 7. primæ philosophię vbi dixerat, ꝙ subãẽ simpliciter primũ, ens ratione, cognitione, tpe & nã, respectu accñtium, concludit in text. cõ. 5. Quapropter nobis maxime, & primum, & solum, vt est dicere de sic ente speculandum. Et in principio 12. meta. hoc idem asseuerat vbi habet, ꝙ de substantia theoria est, quia substantiarũ principia, & causę quęruntur

Margin notes: Cõtra Cõciliatorẽ, & Vgonẽ Senẽsem, & Iac. de Forliuio. — cõtra Iac. de Forliu. — B — C — Causa erroris. — Coarctatio propositionis. — E — F

G runtur. & probat ibi p rationes, quare de substantia dicitur esse considera-ratio, vt poteris videre in tex. 2. & 3. Etiam animaduerte, & cōsidera diligenter ꝙ nō inuenies in scīa diuina, quæ est de substātia, & ente Aris. prius determinasse de ente, & demōstrando proprietates de ipso in propria forma, & deinde de substantia, ita ꝙ ex entis cognitiōe deducat nos ad cognitionem substantiæ, sed potius econtra, quia natura entis salua tur in substantia principaliter, & ex eius cognitione deducitur intellect⁹ ad cognitionē entis, & accidentium,

H licet ſm rationē p assiones illę cōperant substantiæ ratione entis, & ista est opinio ponentium entis analogiam. Et Albertus magnus lōge ante nos istam limitationem posuit dicēs. ꝙ in multipliciter dictis incipiēdum est ab eo quod principalius est, quia cognito eo de quo per prius dicitur, natura illius cōmunis redditur manifesta.

Albe. ma.

ADDI. Vide ēt cō tra Albert. Auer. 1. de aia. cō. 7. & 1. cœli.

Licet Auer. in 2. phy. cō. 3. opposi tū teneat. inquit. n. ꝙ definitio naturæ nō dr̄ vniuoce, nec æquiuoce, sed ſm prius & posterius, & in talibus incipiendū est a cōibus, & veniendum

I ad propria, sicut fecit in definitione motus, & loci. & ad instantiam Alberti, de ente secundum istam viā, dico ꝙ propter eius claritatem despicitur a scientia, & hoc potest esse, vt patet primo poste.

Aristo. de aiæ. diffini tionibus.

Opinio ꝓpria.

Mihi tamen videtur ꝙ ista propositio famosa, sicut multæ aliæ istius generis veritatem habet vt in pluribus. Nam quandoq; inuenimus oppositum obseruasse Aristo. nam. 1. cœli prius determinat ꝙ cœlum nō est generabile neq; corruptibile: deinde aūt gn̄aliter inquirit, vtrum oē ingenerabile sit incorruptibile, vt

K manifeste fatet Aris. ibi in tex. com. 109. vbi habet ad quos natural'r qui dē de cęlo dictū est, vl'iter aūt de omnibus speculabilibus erit, & de hoc manifestum. vbi manifeste fatetur sæpius disputasse in particulari ꝯtra Plato. argumēto cęli in particulari, quod non est gener. neq; corrupt. & deinde ī vniuersali. vbi probatur oē æternum a parte ante, esse æternum, a parte post, & econuerso.

ADDI.

Et in 3. phy. tex. cō. 45. vsq; ad te. 48. prius. disputat in speciali, contra ponētes aliquod corpus sensibile īnfinitum extra mundū, & contra po-

L nentes vnum ex elementis esse infinitum. deinde vero per rationes cōmunes vtriq; opinioni arguit generaliter, ꝙ vniuersaliter nullum corpus sensibile potest esse infinitum, sicut etiam testatur Arist. & Com. expresse in principio cō. 48. ibidem.

Cā diffic.

Et vt scias quid est quod facit difficultatem in hoc est, quia ordo doctrinæ in scientiis pręsertim, quæ nō procedunt ex notioribus naturæ, & nobis quales sunt mathematicæ, qn̄que attēditur ſm naturas scibilium, & qn̄que attenditur penes habilio-

M rem tradendi modum, ut talis scientia a nobis haberi potest. Et iō ordo scientiæ ex natura scibilium debet a prioribus, & cōmunioribus, & vniuersalioribus proficisci, sed non sem per sic procedit, qn̄ artifex tradēs illā respicit modum quo faciliori, & expeditiori potest tradi per doctrinā nobis. & hoc ego colligo de intētione Philosophi, & Com. Auer. in. 5. meta. tex. cō. 1. vbi inquit principiū doctrinæ nō est semper principium rei, sed vnde quis facillime addiscēs erit aliquando, vbi Commenta. in com.

Ordo doctrinæ duplex.

A com. 5. habet ista verba, principiũ doctrinæ in scientiis, est aliud ab eo quod est in rei veritate principium, sicut fecit Arist. in multis libris. Et ex hoc patet quõ tot, & tantæ altercationes inchoatæ post Arist. in principio libri metheororum. Et motæ per Auic. in. 6. nãlium, & per Auer. in lib. metheororum. Et per latinos » nostros in lib. de anima, conciliari » possunt in se, licet nõ ad id quod de » facto obseruauit Arist. Auic. enim, & Auer. & Mag. Alb. & diuus Tho. ex latinis, in hoc sunt cõcordes, & multi alii, quod in ordine doctrinæ sciã B de vegetabilibus, & plantis debet præordinari lib. de animalibus. Nã procedunt super proposito fundamẽto ꝙ vniuersaliora fm ordinem doctrinæ præcedunt minus vniuersalia: anima autem vegetatiua communior est anima sensitiua, & natura prior in mortalibus. Et cum hoc met fundamento processit Arist. in secũdo de anima. ĩ tex. com. 34. vbi » inquit, quare primo de alimento, & » generatione dicendum est. vegetatiua. n. aĩa & aliis inest prima, & maxime communis potentia est animæ, secũdum quam inest viuere omni- C bus. super qbus verbis notat Cõm. » hæc verba. Et innuit, ꝙ propter ꝓ- » prietatem, & eius vniuersalitatem » oportet præponi in consideratione. vniuersale. n. est notius apud nos, ꝗ proprium, vt dictum est alibi. Et tamen Arist. de facto in princ. lib. metheororum hunc ordinem penes huiusmodi fundamentum consideran do prætermittit. Nam vt inqt Alex. Aphrodisieus in commento illius libri Arist. in illo loco est tanquã arbiter, & tãquam in medio mari philosophiæ constitutus. Nam cum in

Cõciliatio olum opinionum.

ADDI. Aiaduerte hic differentiam

præcedentibus libris de quorum ordine nullus vnquam adhuc dubitauit. s. in libro de principiis, & de motu. videlicet in libris. 8. phy & de cœlo & mũdo, & de generatione, & corruptione pertractauerit sufficiẽter. nũc meteorologica fm ordinem scibiliũ aggreditur, & hic decernit quò velit dirigere intentionem suam, vt ad terminũ nauigationis attingat. Manifestãt autem verba eius quod ipse præordinat librum de animalibus libro de plantis. Inquit. n. pertranseuntes autem de his speculabimur, si quid possumus fm inductũ modum assignare de animalibus. & plãtis, & vniuersaliter, & sigillatim.

Ad rationem aũt Alberti volẽtis scientiam de aĩa præcedere scientiã animatorum, quia vnũquodq; cognoscitur per suam formam. respõdetur, verum ẽ à priori, sed ordo doctrinæ non semper est à priori, fm naturam, sed quandoq; quo ad nos, & composita quo ad nos sunt notiora suis causis, primo physi. tex. cõ. 3. vnde etiam in. 2. physi. tex. com. 80. vbi naturam agere propter formã probat, primo incœpit, ab animalibus, in quibus, vt dicit ẽ maxime manifestum, & demum à plantis ĩ quibus magis latet, vt ẽt fatetur Cõm. ibi. & hoc etiã fatetur Philosophus expresse ibidem, & Themist. in tex. com. 83. Et in principio libri de sensu, & sensato inquit. quoniam autẽ de anima fm seipsam determinatũ ẽ prius, & de virtute qualibet ex parte ipsius, consequẽs est facere cõsiderationem de aĩalibus, & vitam hñtibus omnibus. Et in fine libri de causis lõgitudinis, & breuitatis vitæ expresse inquit. Sed de his, in his quæ de plantis determinabitur, nunc aũt

D inter vñe, ꝙ ẽ totũ ꝓ̃titum & ĩter totum integrale, qa vt plurimũ ex toto vñi ad partes ꝓcedimus, sed de toto integrali secus ẽ, qa cognitio partiũ fm ordinẽ doctri- E næ præcedere dẽt cognitionẽ totius: ita notabiliter. d. Boe in. 2. editiõe sup pra. 1. Perihermenias. sup. f. cap. Est aũt simplex enunciatio.

F

G de alijs aĩalibus, dicta ẽ causa de magnitudine vitæ, & breuitate vitæ. reliquum aũt nobis considerare de iuuentute, & senectute, & vita, & morte. his enim determinatis finẽ vtique habebit de animalibus methodus. vbi de facto Ari. vult librum de aĩalibus pręcedere librum de plantis. Nam hic ordo doctrinæ attenditur penes aliam cãm, videlicet penes illud, vnde quis facillime potest addiscere. Facilior aũt traditu est scĩa de aĩalibus, quàm scientia de vegetabilibus, & plantis, tam quo ad organa, q̃ etiam quo ad operationes, & proprietates, vnde Cõm. in. 2. de aĩa inquit. & Arist in tex. com. 6. Organa aũt & plantarum sunt partes, sed penitus simplices, vt foliũ fructiferi coopertmentũ, vbi Cõm. Et cum narrauit, ꝙ oẽ corpus viuum est organicũ. & hoc fuit manifestũ in animalibus, sed latuit in plãtis: incepit demonstrare quod organa existant in plantis. operationes ẽt & proprietates aĩalium sunt magis manifestæ, & sensatę, q̃ operationes, & proprietates plantarum, & plures sunt, quã in plantis, quia sortita sunt nobiliorem formã. & vt inquit Cõmẽ. in. 2. cœli, & mundi in com 63. In rebus mortalibus quanto aliquid nobiliꝰ est, tanto pluribus actionibus consequitur finem suum, & suam perfectionem, secus aũt est in rebus separatis à materia. Et sic etiam fecit in 2. de aĩa. vbi de sensibus prius incipit à visu, qui est posterior tactu ſm naturam. Nã tactus est primus inter oẽs, & cõis omnibus aĩalibus, sed visus non est nisi in perfectis tm̃.

ADDI. Vide pro his quæ dixi de lib. d aial. in. 1. de partib. aial. ca. 10

ADDI. In primo cœli locuturus de partibus mundi incepit à nobiliori. vnde Cõm. 1. cœli, com. 5. idem in tractatu de infinito ibidẽ com. 35. Vnde etiam Io. Grã. in. 2. poster. in principio quęrit quare prius determinauit Philosophus de cõnibus compositis, quàm simplicibus. Respondet ꝙ hoc ideo est, quia voluit respicere ad nostram cognitionem, nam quo ad nos composita sunt notiora simpliciotibus, & in. 2. de anima Arist. K

Verũ vl'ia sint priora nã singularib⁹.

Est tamen hic difficultas vtrum vniuersalia sint priora natura singularibus, & videtur ꝙ non, quia primæ substantiæ sunt priores secundis, ꝙ sunt vniuersales. Ex aduerso autem videtur oppositũ, quia destructis secundis primæ destruuntur, & nõ econtra. Boethius in prædicamentis ita soluit, primo quidem, quia ĩ vna prima substantia non tota nã simpliciter cõtinetur, sed in oĩbus simul iunctis. sed hoc non satisfacit, quia vt dicit Porphyr. in cõmunitatibus, genus est natura prius speciebus, nã & si oẽs species animalis destruãtur, tamen ratio animalis potest remanere, ita à pari dicam, ꝙ & si omnes primæ substantiæ auferantur, tamen ratio speciei potest intelligi. secũda solutio eius est, ꝙ primę substantiæ sunt sensibus proximæ, ideo sibi prius nomẽ subæ fuit impositũ, sed hoc non soluit vtrũ dicãtur priores natura, an posteriores. Ideo aliter soluo, & est solutio quę elicit̃ auctoritate Alexandri, vt recitat Cõm. 12. met. com. 27. ꝙ vniuersalia quoad intellectum sunt priora natura singularibus, sed in esse singularia sunt priora, & isto modo Ari. loquitur in prędicamẽtis dum dixit, ablatis primis substantiis impossibile est aliquid aliorũ remanere. & illo modo animal vniuersale, aut nihil est, aut posterius est, primo de anima. & L M

Sol. ppria

Non

A Non igitur ordo sciæ semper à communioribus ad particularia proficiscitur, immo variat iste ordo, qñque respiciendo etiam capacitatē addiscentis, fm quē facillimē potest addiscere. Auic. autem. in. 6. naturaliū noluit respicere hoc, sed ordinem naturę scibilium, & ita prius incœpit à tactu, & vltimo deuenit ad visum, nā tactus est prior via generationis, & via vritatis, licet visus sit prior via pfectionis. Et mirum est de viris istis illustribus, quomodo tm̄ vim in illa quæstione faciant, fundātes suas positiones super ꝓpositiones, quæ vniB uersaliter verificari non possunt. vt quod communiora debēt esse priora, & simpliciora compositis, & forma materia. & per vitam meā multoties viri magni decepti sūt ex hoc quia credunt famosas ꝓpositiones in philosophia, & in scientia diuina semp veras eē, cum tñ plures sint veræ sicut frequenter. Nā sicut ea quę à natura sunt, quędam sunt semp, & quędam sunt frequenter: sic ꝓpositiones naturalis, quædam sunt veræ semp, & quædam sunt frequēter. nā sicut res se habet ad esse sic, & ad veritatem, ex eo. n. quod res est, vel nō C est, redditur oratio vera, aut falsa. & si bene consideras longe plures sunt propositiones in sciētijs de rebus in materia variabili existentibus quæ sunt tales vt plurimum, q̃ illæ quæ sunt semper tales. Cuius argumentum potissimū est, ꝙ demrones simpliciter dantes cām, & esse in talibus sunt rarissimę, & ita est de propositionibus medicinę, & in consimilibus sine dubio, & multi ex hoc sunt decepti. Dicamus igitur ad eorum concordiam, ꝙ si ordo doctrinæ attenditur penes scibilia, liber de plantis debet præcedere librum de animalibus, vt respexit Auic. quem oēs ferè latini sequuntur, & Auer. in lib. metheor. Si vero consideretur quò ad faciliorem modum traditionis, oppositum contingit, & hoc obseruauit Aristo. ad hoc, & omnes græci expositores. Concludamus igitur, ꝙ ordo doctrinæ non semper à communioribus proficiscitur. & hoc cōsiderans Auic. dixit in principio lib. sexti naturaliū, placet autem mihi ponere ipsum sextū in ordine. Et q voluerit aliter ponere, non prohibeo ipsum. D

Cã erroris multorū in scijs.

In prædicamentis. in fi. cap. de subã.

Cōciliatio olum illorum.

E

PROPOSITIO XV.

Materia non est quid, nec quale, nec aliud aliorū, quibus ens est determinatum.

Propositio ista est Philosophi in septimo primę philosophiæ. in tex. com. 8. & volunt aliqui illā non esse de mente Arist. sed de mente antiquorum, quorum opinionem recitat ibi, volentium solam materiam esse substantiam, & hoc vidētur prima facie persuadere, ex epilogo Philosophi in illo tex. inquit enim. Ex his ergo speculantibus accidit substātiam esse materiam, sed impoſſe, etenim separabile, & hoc aliquid in esse videť maxime substantiæ, quapropter species, & quod ex ambob' substantia videtur esse magis, q̃ materia. Sed ista positio stare non pōt. Tū quia antiqui cōtra quos arguit Philosophus, nō loquebanť de prima mã, quę vere est in potentia ad oīa prædicamenta, quia illa nō fuit cognita vsq; ad tempora Platonis & Arist. vt dicit Cōm. in. 1. physic. immo solus Arist. potuit vere pertingere ad veram materię primæ notitiā, F

Sco. in. 7. suæ meta. q. 5. & Anto. And. q. 7.

Impugnatio.

G quia Plato non distinxit inter materiam & priuationẽ, vt patet. 1. physi. tex. com. 79. immo vt recitat Arist. I princ. 2. libri de generatione, & corruptione. tex. com. 2. & patet etiam per longum processum in erroribus primi phy. quòd antiqui loquebant̃ de principio materiali, quæ erat substantia quędam in actu, & erat corpus, licet in illa fuerint diuersificati, quia nonnulli dixerunt illud esse aquam, nonnulli aerem, & sic de aliis. Amplius tex. dicit. Dico autem materiam quæ secundum se nullatenus est, neq; quid, neq; quantitas.

H Consuetudo autem Arist. est vbi habet consimilem modum loquendi quod loquitur ex mente propria, sicut notant in simili expositores gręci in libro priorum. vbi Arist. inquit. terminum autem voco in quem resoluitur propositio, & super librum de interpretatione de nomine, & de „ verbo infinito idem notant. Amplius Cõm. in com. dicit illã descriptionem esse de mente Philosophi. nam epilogando secundum expositionem suam Auer. illas rõnes antiquorum vna cum conclusione, quæ sequebatur ex illis. Dicit deinde in-

cap. 1.

I cępit declarare qualis mã est ista, & dicit. Et dico materiam, id est intelligo materiam illud quod est exñs per se. i. ens absolutũ, iste. n. est modus loquendi Auer. in primo cap. de „ substãtia orbis. dum loquitur de prima materia ponẽdo dñam inter ipsam, & suam potentiam. inquit. n. sed posse quo sustẽtatur hoc subiectum, differt etiam à natura subiecti quod substantiatur per hoc posse in hoc, quod posse dicitur respectu formæ. Hoc autem est subiectum elementum vnum ęternũ existentium per se, quorum substantia est in posse. Vult dicere, ꝙ natura materiæ est vna substantia æterna, & per consequens est ens quoddam absolutum in quo fundatur potentia quæ ẽ relatio. Et breuiter Cõm. dicit. ꝙ materia non est substantia nec accidẽs, „ sed est in potentia ad omnia decem „ prædicamenta, vt declaratum est in „ physicis, vbi patet ipsum velle illam declarationem esse de mente Arist. & ita sequitur etiam Albert. cognomento Magnus, & diuus Tho. Amplius Aristo. 10. meta. ex mente propria dixit materiã negatione cognosci, vt patet tex. com. 24.

K

L Alij antem qui volunt concordare illos, qui volunt esse discordes, dicunt, ꝙ ista propositio est de mente Arist. & est etiã de mente Platonis, & dicunt, ꝙ ens sumitur bifariam. Vno modò vt distinguitur contra nihil. Alio modo pro ente ꝙ diuidit̃ in decẽ ꝓdicamẽta. Et tunc dicunt Arist. dũ dixit hic mãm non esse quid, neq; quantum manifeste negat ipsã eẽ ens isto mõ quo determinat̃ per decẽ ꝓdicamẽta, vñ isto mõ dr̃ non ens, sed sumeñ dọ nõ ens, quod est idẽ quod nihil, sic mã dicitur ens, & isto modo dñt Platonem ẽt dixisse materiã esse nõ ens, vt distinguit̃ non ens cõtra ens, ꝙ diuidit̃ in decẽ prædicamenta, sed non est non ens, ꝙ est idem quod nihil, immo isto mõ materia est ens.

Opin. moder.

M Sed ista positio nullo pacto stare pt̃, quia certum est, ꝙ Arist. in. 7. meta. tex. com. 4. & in princ. septimi diuidit ens extra aĩam, in decem ꝓdicamenta, proposi. a autem multiplici, seu quadruplici acceptione substantiæ, sũba in quarta significatione diuisit in materiã, & formã, & in substãtiam compositam ex materia, & forma.

Impugnatio.

A forma. Manifestum est aūt, ꝙ substantia talis est sub ente, quod diuiditur in decem prędicamenta. vt arguatur sic. Materia est substantia, & substantia est ens. ergo materia est ens, per regulā maximam in logica, qn̄ alterum dę altero prędicatur, quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur, & de subiecto. vnde quęrendum est ab istis, an substantia quæ est vnū de condiuidentibus ens prædicatur de materia, aut non. Si prędicatur, ergo quicquid prædicatur de prædicato, vt supra deducatur. Si dicas non prædicatur talis substantia, sed est alia substantia quæ est inferior ad ens, quod distinguitur contra nihil, & ita oportet etiam dicere de accidente quod erit vnū accidens quod condiuidit ens cū tali substantia, quod diuiditur cōtra nihil, & ita erunt duæ diuisiones entis in substātiam, & accidens. Et ita Arist. fuisset diminutus in prima philosophia.

In phīis. cap. 3.

B

Amplius hoc est cōtra Arist. in principio. 2. de anima, qui diuidit ens in decem prędicamenta. & substantiā, deinde diuidit in materiam, formā, & in substantiam cōpositam ex materia, & forma, & Commen. ibi. & lucidissimus Themist. fatentur hoc, & probant, ꝙ tā forma, q̄ materia sunt substantiæ, quia substantia nō fit ex non substantijs.

C

Amplius Arist. 7. meta. tex. com. 8. volens probare diuersitatē materiæ ab alijs ostēdit id per hoc, qđ omnia alia prędicamenta accidentium dn̄r de substantia. Substantia aūt dicit de materia. igitur substantia quę est vnum de condiuidentibus ens prędicatur de mā. ergo & ens tale prędicatur. Præterea. Quærendū est ab istis, cū omne ens, aut sit reale, aut sit rationis, aut in anima, aut extra aīam, istud ens, quod distinguitur contra nihil, qđ est, aut est extra animam, aut in anima, vel sub aliis verbis, ens reale, vel ens causatum ab opere animę. Si dicas quod ē ens reale, tunc sic, ens extra aīam diuiditur per subām, & accidens, ergo materia isto modo erit ens extra aīam, & continebitur sub ente quod diuiditur in decē prædicamenta. Si autem dicas, ꝙ tale ens nō est aliquid reale, sed rōnis, ergo materia est ens rationis. Et per ꝯsequēs subiectum transmutationis substātialis, & pars substantiæ compositæ realis est aliquid ens rationis.

D

E

Prętereą Arist. reprehendit Platonem in primo physicæ auscultationis. in tex. com. 79. quia non distinxit Plato inter materiam, & priuationem. Et ipse ostendit talem differentiam sm̄ rationem, quia priuatio, vt inqt per se non est ens, sed materiam nō esse secundum accidens. & materia est prope substātiam aliqualiter, priuatio aūt nullatenus. Tunc priuatio est per se non ens, materia non est p se non ens. ergo priuatio distinguit à materia ratione. Tunc arguo sic. qn̄ non ens per se dicitur de priuatione in quo sensu sumitur? aut p eo quod est nihil, aut pro eo quod diuiditur contra decem prædicamēta; si primū, tunc vera est maior, sed minor erit hoc modo falsa, quia materia non est p accidens non ens, quod distinguit contra nihil. quia est ens per se qđ diuiditur contra nihil, mō do in prędicatis quæ per se dicūtur, vel in primo modo, vel in secundo modo dicendi per se de aliquo, quia quæ per se insunt, necessario insunt opposita illorum prædicatorum nō possunt inesse nec per se, nec per ac-

F

G ridés, sicut si rationale per se dicitur de homine, irrationale nullo pacto, nec per se, nec per accidens dici pōt de illo. Si autem dicas priuationem esse per se nō ens quod distinguitur contra ens, quod diuiditur in decem pdicamenta, hoc est falsum, quia priuatio est non ens per se, vt est idem quod nihil, sed aliud est hoc nō ens, & illud secundum vos, quare. Præterea. Dato φ maior illo modo vera sit, tunc minor secundum vos est falsa, quia sumendo nō ens, quod opponitur enti, quod diuiditur in decē prædicamenta, materia per se est nō
H ens illo modo, & non per accidens. si autem sumatur non ens alio modo in maiori, & alio mō in minori, tūc argumentū Philosophi erit in quatuor terminis. Amplius idem ē ens extra aīam quod diuiditur per substantiam, & accidēs, & quod diuiditur per potētiam & actum. Et quod diuiditur per vnū, & multa, vt dicit Cōm. in prologo paruo super. 7. primæ philosophiæ. sed Aris. 12. meta. volēs inuestigare cuiusmodi esse, sit esse materiæ, ideo pręposuit diuisionem entis qua diuiditur per potentiam, & actum in omnibus prędica-
I mentis, & ista etiā est opinio Alexā. ibidem. vnde Arist. ibi in tex. cō. 8. proposita diuisione entis quam posuerat in nono de potentia, & actu, ostendit ibi quomodo materia comprehenditur sub altero mēbro illius diuisionis. videlicet, quod est ens in potentia. Sed tale ens, vt diximus diuisum per potentiam, & actum, est ens quod diuiditur per decem prædi
" camenta, nam vt inquit Cōmen. pri
" mo de anima. com. 6. actus & poten
" tia sunt differentię entis, valde oppo
" sitæ, & circuunt omne prædicamentum. Et confirmatur, quia Arist.
K 12. metaph. inquirit per longū processum, an principia decem prædicamentorum sint eadem, vel diuersa. Et tandem concludit, φ sunt eadem proportione, quia actus & potentia sunt in vnoquoq; pdicamento proportionabiliter, & ostendit, φ principia proxima decem prædicamentorum sunt diuersa, principia autē remota sunt eadem, vt patet ibi I tex. com. 22. Talia autē sunt principia pdicamenti substantiæ. s. potētia, & actus, sed potentia in prędicamento substātiæ reducitur ad materiam, &
L actus ad formam, vt dicit Cōm. expresse in. 12. meta. in com. 26. igitur sub ente quod diuiditur in decē prædicamenta comprehēditur ipsa materia sm sententiam Aris. vnde non est credendum, de tanto philosopho φ in scientijs speculatiuis, quarum finis ē veritas aliud dixerit, & aliud senserit, quomodo. n. primo physic. tex. com. 79. inquit de Platone. Tan "
gentes igitur, & alij quidam fuerunt "
ipsam. sed nōn sufficienter. in quo e- "
nim, vel ad quid reprehendit Plato- "
nem, si illamet fuit eius opinio? Confirmatur quia Plotinus in tract. quē
M facit de materia cap. 13. expresse testatur Arist. à Platone in hoc dissentire, & nitit soluere argumenta Aris. contra Platonem, ostendendo materiam nullo modo distingui à priuatione, qui tñ præcipuus fuit inter sectatores Platonis. Sed quid causæ fuit, quòd aliqui decepti sunt? est qa cum Arist. fuerit discipulus Platonis, quem. 4. annos audierat, nō possunt suspicari illum potuisse secundum rem contradicere magistro. Et mirabile est de multis illustribus doctoribus, qui volunt cōcordare illos, Cā erroris
qui

A qui volunt esse discordes, & Boethi⁹ quandoq; promisit se facturũ hoc. Sed videant isti Ari. 3. cœli. tex. cõ. 101. vbi disputaturus contra Platonem, an mundus sit generatus præmittit, ꝙ disputatio debet esse remota ab amore, & odio, & Cõment. in com. reddit causam, quia maxima causa diuersitatis est amor, & odiũ, & 3. cœli. tex. com. 61. reddens causam ob quam in pluribus errauerit Plato ĩ naturalibus, inquit, hoc fuisse propter amorẽ magistri, & geometriæ, vnde plerunq, ipsum appellat iuniorem Socratem. Et primo ethi.

Boe. in 2. editione ĩ lib. de interpretatione.

Solutio.

B ca. 7. inquit, de q̃ōne illa de ideis, q̃d illa q̃ō perardua est, ob amicos, qui ideas introduxerunt. Sed pro defensione veritatis, etiam propria impugnare oportere, præsertim Philosophos magis forsan existimandũ est. Nam cũ ambo sint amici, pium est veritatẽ in honore præferre, & hoc multũ accidit Conciliatori, & medicis, volentibus Arist. cũ Gal. concordare, cum tamen Gal. de composito contra Arist. in illis quęstionibus velit esse discors. Et non est mirum, si hac nostra tempestate sit multitudo errorum in oĩ sciẽtia, quia expo-

Cã erroris Conciliatoris.

C sitores faciunt quandam confusionem ex diuersis scientijs, ex quibus non põt prouenire vnus actus, sic damnauit Auer. Auic. quia sermo eius semper inuenitur medius inter Peripateticos, & loquentes. Deus sit dator auxilij in tanta confusione. Reuertamur igitur ad propositũ Theorema, & dicamus materiam ſm se non esse quid. i. quidditatẽ in actu, nec quãtitatem, nec aliquod ex alijs accidentibus, per q̃ diuiditur ipsum ens. bone Deus, quõ hallucinantur ingenia in re nouissima? vbi. n. locũ

Opi. propria.

manifestum habemus, in ipsomet D Aris. in quo seipsum declarat, manifestum est. n. de mẽte eius in 1. physicę auscultationis, soluens rõnes antiquorum, negãtium gñonem propter rationem illã, quę famosa erat apud eos quod si generatio eēt, aut esset ex ente, aut ex non ente: non ex ente, quia ens nõ gñatur, neq; ex nõ ente, quia ex non ente nihil fit, posita prima sol. deinde ponit secũdam in tex. com. 78. inquiens. vnus quidẽ igitur modus hic est, alius aũt, quod contingit eadem dicere secundũ potentiam & actum, hoc aũt determinatum est in alijs, cum diligẽtia ma- E gis, vbi patet quod vult mãm non esse ens in actu, quæ est subiectum generationis, nec esse nõ ens per se, & simpliciter, sed est ens mediũ inter actum & purum, nihil videlicet, est ens in potentia, & ideo quando Arist. dicit materiam non esse quid, non intelligitur quod nullo mõ sit substãtia, in quam diuisum est ens, vna cum accidente, sed intellexit q̃d non est substantia in actu, hoc autẽ non est inferre ipsam non ens esse, & negare entis rõnem, quod in decẽ prædicamẽtis determinatum est, sicut isti inferebant. Sed obiicies. nã F Commen. in primo meta. in cõ. 17. inquit, quod materia non habet aliquam dispositionem, neq; substantialem, neq; accidẽtalem, & per consequens videtur, ꝙ non sit, neq; substantia, neq, accidens. Nisi esset, ꝙ pro tanto dixit illud, quia nullã habet formam in actu de se sibi propriã, neq; etiã priuationem, vt dicit expresse Philosoph⁹ in. 7. met. ĩ tex. cõ. 8. quia vt inquit Cõm. si haberet aliquam sibi propriam, nõ esset igit̃ in potentia ad omnẽ formam.

Mãm nõ esse quid quõ intelligitur.

Obiectio.

Solutio.

G Vnde Psellus inquit, mã est res quędam, ac si aliquis dicat immaterialis, quæ non potest sensu, sed tñ consideratione,& intelligentia percipi despicatissima rerum, quoniam in formis est, atq; in ordinata essentia, non existens substantia, nõ subsistẽs,& si daretur à corporibus posse seiungi separariq; id qđ est quantum, aut quale, aut respectus, aut habitus, aut regressiones motusve, aut alterationes, atq; permutationes, oẽ aliud quodcunq; remaneret, plane posset dici materia. Item vt dicit in lib. de substantia orbis. nullam aliã posset recipere nisi illa corrupta, q̃a non põt subiectũm habere, nisi vnã formam ñ,& ita si esset aliqua forma substantialis coæterna materiæ, oĩs transmutatio esset in accidẽtibus, sicut deducit Commen. 1. physi. in cõmen. 63.& 69. Et in lib. de substan. orbis. Sed adhuc remanet alia difficultas, quia si mã dr̃ ens in potentia, ita ꝙ nullum habeat actum, tũc igitur materia nihil esset. Et confirmatur, nam Auer. 3. cęli & mundi, I com. 29. inquit. quod ens in potẽtia, fundatur in ente in actu. ergo materia prius est aliqua actualitas in se, I & deinde fundatur potẽtia in actualitate eius. Et confirmatur etiam per lucidiss. Themistiũ, in 1. physicę auscultationis, vbi expresse testatur, ꝙ materia in sua prima notione cõsiderata est quoddã ens actu. Confirmatur. quia certũ est, ꝙ si materia dicitur esse in potẽtia ad oĩa, nõ intelligitur quod sit in potentia ad seipsam. nihil. n. potest respectu sui met esse in potentia, vnde prius mã fm nãm est actu materia, deinde ẽ potẽtia ad alia. Et cõfirmatur, quia certũ est, ꝙ mã cum sit ingenerabilis,& incorruptibilis, pręcedit viã generationis oẽm formam. q̃o igitur intelligunt Peripatetici dum dicunt mãm non eẽ quid, nec quantũ, aut quale, sed esse ens in potentia? Et pterea in potentia, non est ens nisi fm quid, vt dr̃ in. 9. meta. tex. cõ. 7. q̃a sunt entia in aĩa, aut cogitatiua, aut appetitiua: sed ens in aĩa est ens diminutũ. 6. meta. tex. cõ. vlti. & iõ si materia est ens in põtentia. ergo non est ens, aliter arguendo eẽt fallacia fm qd, ad simpliciter,& ita iterum videtur sequi, ꝙ mã sit nõ ens. Forte propter ista motiua, Henricus de Gand.& Scotus, coacti sunt ponere actum entitatiuũ, distinctum ab actu formali: vnde Scotus in. 7. met. q. 5.& in. 2. senten. dist. 12. q. 2.& ante ipsum Henr. de Gandauo in quolibetis. videlicet quol. 4. q. 16. in quã quærit vtrum angelus sit cõpositus ex materia & foꝛa. in fine illius quęstionis, expresse habet ista verba. Et quod assumitur quod distinctio, siue differentia, est per actum, vel per formam, qualem non habet aliquã materia, de se. Dicendum, ꝙ licet materia nõ habeat de se actum formæ, habet tamen actum suæ essentiæ,& existentiæ. inquantum est effectus Dei, non existens pure nihil; Sed aliquid in sua essentia, & inexistentia sua differẽs à formę existentia,& ab eius essentia, licet incomposito super actum suæ existentiæ nata sit recipere actum formę, inquantum forma est actus cõpositi,& materiæ incomposito, hæc ille. Et Gregor. de Arimin idem sequitur in secundo sentent. in pręallegata distin. 12. q 2. artic. 3. Dicimus nos, ne sint contentiones de nominibus, si per actum entitatiuum ipsi intelligant gradum

ADDI.

Difficultas.

K

L

Scot. in. 7. meta. q. 5. & i. 2. sen. d. 12. q. 2.

Opi. Hẽri. quolib. 4. q. 16. & Grego. de Arim.

M

Propria opinio.

A gradum entitatis, vt idem sit dicere aliquid esse in actu entitatiuo, quod est participare entitatem, ita q tale sit quędam entitas, aut natura. Tūc sine dubio non est negandum materiam esse actum entitatiuum. quia est quędam entitas, & alia entitas, & alia natura, & alia substantia quam forma aut substantia composita ex mā, & talis actus entitatiuus, specialiter dr̄ materia. nam materia, actu est materia, non. n. materia dicitur esse in potentia ad omnia simpliciter, ita q intelligamus ipsam esse in potentia ad seipsam, nam tunc omnino nihil eēt mā. igitur, ex sua intrinseca rōne, est mā. sicut forma est forma, & ideo mā non est forma.

Distinctio de duplici actu entitatiuo.

B

ADDI. Hoc cōfirmatur auctoritate Comment. in. 3. de aīa. com. 5. in solutio. q. 3. vbi dicit. q propositio dicens recipiens debet esse denudatum à natura recepti, non intelligitur sic, q recipiens oīno nihil sit actu, sed respectu eorum quæ recipit. & ita materia prima, ex quo recipit oēs formas, sequitur, q nō habet de se aliquam primam, propter hoc tamen nō tollitur, quin ipsa materia aliquid sit actu, quia materia est actu materia, licet sit potentia ad alia à se. sed sic materia actu materia, ens; est in secunda sui notione potentia ad alia, puta ad omnem formā, tam substātialem, q̄ accidentalem, ita pulchre declarat lucidissimus Themist. in. 1. physicæ auscultationis, in digressione de potentia, & priuatione materiæ, quia inquit, q materia in se cōsiderata, est quędam substantia absoluta, & est quoddam ens actu, non intelligas quod habet de se actum existendi, sed est quædam entitas, & quæ entitas materiæ. nam materia

C

Themist.

D est substantia quędam quæ non est forma, nec habens formam, & sic vt alias declaraui, ista consideratio ptinet ad primū Philosophum. in tali aūt substantia materiæ, insurgit potentia ad omnē formam, & hoc sibi contingit, dum consideratur in scda sui notione, quādo, videlicet comparatur ad alia, & sic intelligunt Peripatetici, dum dicunt materiam esse in potentia ad omnia, videlicet, quia est in potentia ad alia à se, non quia materia sit potentia materia, hoc. n. intellectus non capit, si bene cōsideras. Alius intellectus esse potest, q per actum entitatiuum intelligam' actum existendi, in quo sensu ipsi capiunt, qa ponūt actū entitatiuū opponi potētiæ obiectiuę, & actū formalē opponi potētię obiectiuæ, nā istę potētię separantur. quia alicubi est potētia obiectiua, vbi non est potentia subiectiua, sicut ī creatione mundi, vbi ante sui creationē erat in potentia obiectiua, & nullū tamē erat subiectum, ex quo fieri posset. Sed quia erat in virtute actiua creatoris, inquātum poterat eē terminus creationis, sic erat in potentia obiectiua. Et etiam distinguuntur istę potētiæ alia ratione, quia potentia subiectiua non multiplicatur ad multiplicationem formarum, sicut obiectiua, & etiam potentia obiectiua non est subiectum transmutationis, sed terminus, sed potentia subiectiua bene est subiectū transmutationis. & ita oē quod ē extra cām, & intellm̄, sm̄ istos est in actu entitatiuo, ita qd est idem quod actus existentię, & ita ponunt triplicem actum entitatiuum in composito. videlicet vnum respectu materiæ, alium proprię formæ, alium respectu tertię entitatis, & ista est

Mām oē ī pōa ad omnia quo intellr.

Intelrs in quo Scot. E pōit actū entitatiuum.

F

Impugnatio ponentiū actū entitatiuū vt Sco. posuit.

G est via istorũ sine dubio. Dicamus nos, ꝙ huiusmodi intellš non fuit de mente Peripateticorum, vt alias declaraui. Nam secũdum ipsos quicquid est possibile ex parte agẽtis, est possibile ex parte passi, vnde ipsi. 9. metaph. in tex. com. 2. diffiniunt potentiam passiuam per actiuam, & actiuam per passiuam, alterum enim sequeretur aliquam potentiam frustrari in natura, quod ipsi multum abhorrent. vnde Aristo. in. 2. cœli, & mundi. in tex. com. 50. inquit, ꝙ si natura tribuisset astris virtutem respectu motus progressiui, vtique
H tribuisset sibi pedes & organa, quia Deus & natura, nihil frustra faciunt primo cęli & mundi. tex. com. 32. & ideo in quolibet subiecto transmutationis naturalis, est respectus, & ad subiectum, & ad ipsum agens. vnde omnes formæ sunt in potentia passiua materiæ. per respectum ad potentiam actiuã primi motoris. 12. met. com. 18. & secũdum ipsos actus existendi à forma est, quia forma est, ꝑ quam est hoc aliquid, & in actu, & quod vere est, actus est, ex. 2. de anima, tex. com. 7. sic itaq; materia prima de se non existit, nec existere po-
I test sine forma, & isto modo nullũ habet actum, vnde Cõm. 5. physic. com. 8. vbi Arist. ponit differentiam inter generationem, & motũ penes subiecta, quia quod generatur non est, sed quod mouetur est. inquit, qđ
„ in esse primæ materiæ non admisce
„ tur actus omnino, & ideo impossibile est, vt moueatur. & hoc dicit diuinus Boet. in lib. de vnitate & vno, ꝙ oẽ esse ĩ rebus creatis est a forma, quod ẽt Philosophi describentes dixerunt; quod esse est existẽtia formę in mã. Nec valet respõsio, & glossa

Euasio.

istorũ, ꝙ intelligitur solũ de esse specifico, ĩmo loquitur vł̃r de actu, & essexñdi, sicut patet inspicienti verba eius. vñ dicimus nos, ꝙ Deus gloriosus cum sit actus purus, cui nulla est permixta potentia, ideo est per essentiam: vnde vt inquit etiam Damascenus, vr̃ quidem principalius oĩum, quę de Deo dñr nominum, esse qui est, totum. n. in se comprehendit eẽ, velut quoddam pelagus substãtiæ infinitum, & interminatum. sic ẽt per oppositam rõnem in nuda essentia materiæ, nulla est actio, vnde actum istum existendi, recipit ex præsentia formæ in ea, & sic intelligitur dictum Auer. In lib. de substã. orbis. vbi habet, ꝙ natura materiæ substãtiatur per posse, quia de se nullum habet existere in effectu, sed à forma. vnde licet forma non sit causa, ꝙ materia sit materia, est tamen causa, ꝙ materia sit in effectu. Nam vt inquit Aristo. in. 2. de anima. tex. com. 7. vnũ. n. & esse cum multipliciter dicatur, quod proprie est, actus est, vnde Themist. ibidem, & Cõm. à forma est esse, & vnum esse. Amplius in via Peripateticorum non oportet multiplicare entia sine necessitate, si igitur possumus saluare materiam, & substãtiam compositam, vnomet esse existẽtiæ existere, quod acquirũt à forma, cui per essentiam competit existere, materiæ autem, & compositæ substantiæ per participationẽ, ideo Philosophus bene dixit, ꝙ illud quod vere est, actus est. vnde forma rectius dicitur existentia, q̃ existens, sicut albedo dicitur albedo, non alba per formam. igitur est in actu materia, & per formã est in actu cõpositum, & sic cõclusit Arist. 7. & 8. meta. vtrobiq, tex. com. 7. ꝙ forma

K Impugnatio.

L

M

A forma est magis ens, quàm materia, & quàm substantia composita, ex vtrisq;, & ideo non oportet addere aliud proprium existere materiæ ab illo quod habet a forma: Et ꝯfirmatur. quia Com. dicit in .2. de anima. com. 7. ꝙ materia non differt a forma in composito, nisi potentia & cõpositũ non est in actu, nisi per formam, & tunc cõpositũ non dr̃ vnũ, nisi quia sua forma est vna, & ideo Com. animaduertẽs ad id quod modo dixi, quod actus existendi quilibet a forma est, intulit in .2. phy. q̃d si materia existeret sine omni forma, tunc quod non est in actu esset in actu. manifeste autem patet, quod nunquam ista consequentia potest deduci, nisi innitat̃ huic medio, videlicet quod omnis actus existendi a forma proficiscitur. Vnde mirum est, quomodo aliqui in via Peripateticorum, & præcipue in via Auer. nituntur tenere actũ existentiæ, non semp esse a forma, quia tribuunt primæ materiæ actum entitatiuum, in sensu quo illi Theologi attribuunt, cum hoc sit valde remotum, in doctrina eius, & sui magistri, vnde Arist. 8. meta. tex. com. 15. nullam aliam assignat causam, quare ex materia & forma fiat per se vnum, nisi quia materia est potentia, & forma ẽ actus, & ideo inquit. in .2. de anima. ꝙ non oportet quærere si vnum est anima & corpus, sicut neq; cera & figura, neq; omnino vniuscuiusq; materia, & id cuius est materia, vnum enim & esse, cum multipliciter dicatur, quod vere est, actus est. Et ibidem in principio diuisit substantiã, in materiam & formã, & in substantiã cõpositã, & describendo mãm, inquit. quod materia est quæ fm se quidẽ, non est hoc aliquid: vbi Com. inquit. quod mã non est forma, nec aliquid per se in actu, vt dictum est in .1. phy. & immorari amplius in hoc, ẽ superfluũ.

Contra ponentes actũ entitatiuũ i uia Aristot. & Com.

Ad auctoritatem igitur Com. in 3. cœli & mundi. in com. 29. dico ꝙ noluit Com. dicere. ꝙ ens in potentia, fundetur in ente in actu, per ens actu intelligẽs actum entitatiuum, eo modo quo ipse exponit videlicet in actu existentiæ, qui sit ipsius materiæ. sed fundat̃ in ente in actu existentiæ, ipsius compositi, quia nõ potest materia esse, nisi in cõposito q̃d existit per se, per formam, & ista est mens eius, dicit. n. ens in potentia nõ inuenitur nisi in ente in actu, & si separaretur, esset ens. Differentia inter non esse, & esse in potentia, est quia nõn esse non est in actu ens, neque in aliquo in actũ, non distinctũ ab eo, & hoc intendimus, cũ dixim' ĩ hoc loco ď prima mã, q̃d nõ est ĩ actu, & ens est ĩ ente in actu, nõ distĩcto ab eo, & hæc est intẽtio mei sermonis, q̃d est in eo ĩ potẽtia: Et hoc clare ẽt colligitur ex mente Auer. in com. 31. ibidem. vbi oñdit, qũo elemẽtũ æquiuoce dr̃ de primis eľntis, s. de prima mã, & forma, de quibus egit Arist. in lib. phy. & de eľntis, q̃ sunt corpora, quia vt asserit, qñ cõpositũ corrũpitur, nõ existunt in actu, forma. n. corrũpit̃, & mã induit aliã formã, ꝑ hoc vide clarissime ipsum ĩ 3. phy. tex. com. 65. vbi inuenies qũo mã semp inuenit̃ in alio, & qũo differt ĩ hoc ab acciñtib' & formis & q̃d inuenit̃ semp in cõposito q̃d est p formã, inuenit̃ semp cũ aliquo. i. cũ forma. Et ad auctor. The. dico, vt supra dixi, q̃d mã est quoddam ens actu. isto modo, quia scd̃m

Exp͡o auctoritatis Comm.

so

G se considerata, est quædam entitas. & quædam substantia, & deinde cōpetit sibi potentia, quia sm primam eius notionem, prius natura dicitur esse ens, & substantia, quam quod dicatur esse in potentia ad formam. sed non est in actu existentiæ, quia illum habet in composito, cuius est pars, & hoc ratione formæ. Sic igitur propositum Theorema de mente Arist. intelligitur materiam non esse quid, nec accidens, quia non est quiditas, nec quiditatem habens in actu, nec substantialem, nec accidentalem, sed est entitas quædam in potentia, ad omnem formam. *(Summa totius propositionis)*

H similiter esse ens in potentia, nō distrahit intellectum materiæ, quia materia in secunda sui notione, constituitur per potentiam, vt dicit Commen. in libro de substan. orbis, & Themi. in 1. physicorum.

PROPOSITIO 16.

Conueniens fit a conuenienti.

VUlgata est propositio, & habetur in. 7. primæ philosophiæ. tex. com. 28. & glossatur per Auer. 12. meta. in com. 13. vbi per alia residua exponit accidentia, & vult quod in accidentibus veritatem nō

I habet, sed in substantiis, & pariformiter dixit iuxta hoc in. 2. cœli, & mundi in com. 42. Sed est instantia de igne, quia ignis generatur a motu. Amplius si in substantiis habet locum, ꝙ simile fit à simili, aut hoc est secundum speciem, & tunc vniuersaliter vera nō est nisi in substantiis genitis ex semine: aut intelligitur à simili, & conuenienti, quantum ad virtutem, & tunc vsr videtᷣ esse vera in omnibus. *(Instantia.)* Quidam autem in via Auer dicunt ad primū de generatione ignis, quod simile fit à simili. vel quo ad speciem, vel à *(Positio modernorum.)*

K simili in gradu prædicamenti. & tūc dicunt quod ignis non generatur a motu dispositiuè, sed generatᷣ a ferro, & lapide, prīcipaliter, & quia ista sunt subæ, sic ē silitudo ī gradu pdicamēti substātiæ. Quod si replices, quia ita erit etiam de accidentibus, quia possunt semper dici, quod generantur a simili: dant rationem diuersitatis, q̄a ia accidentia non semper ab accidentibus generantur, immo quandoq; generantur a substantia, quæ nō est eiusdem prædicamēti, & ideo est ratio diuersitatis. *(Replica ipsorum.)*

L Sed ista solutio stare non potest, in via Commen. quia. 7. Meta. contra Auicen. com. 31. inquit. quod idem est agens disponens materiam, & inducens formam, nam inter alia motiua, quæ mouerunt Auicen. in ponendo datorem formarum, fuit illud de motu generante ignem, quia dicebat, quod motus cum sit accidēs non potest generare substantiam, & voluit quod agens materiale solum disponebat materiam, & agens separatum largiebatur formā, sed Auer. ibi obuiet illi, quia tunc sequeretur, quod generatum non esset vnum ens in actu, si aliud est alterans, & aliud generans. *(Solutio eorundem.)* *(Impugnatio positionis.)*

M Amplius ista solutio manifeste contradicit Auer. 12. Met. in cō. 18. vbi expresse dicit, qđ ignis genetatur ab ipso motu, sicut generatur ab igne, patet autē, quod ab igne non generatur dispositiuè.

Amplius si ferrum, & lapis generant ignem principaliter, aut hoc est in genere causæ materialis, aut hoc ē in genere causæ efficientis. si primū ergo vniuocatio erit penes materiā, non penes agens, quod est contra omnes. Si penes efficiens. Tunc igitᷣ vnius

A vnius effectus numero, erunt duæ efficientes causę, in eodem genere causæ, æquè primo concurrentes ad eundem effectum numero, cuius oppositum asserit Arist. 12. meta. in tex. comm. 27. Amplius in genitis ex putri materia, quomodo s̃m istam glossam locum habet, quod fiant a simili in genere prædicamenti? cum talia generentur a virtute caloris cęlestis, & stellarum, diffusa in aere, & aqua, vt vult Commen. 12. meta. in commen. 18. Dicamus igitur, ꝙ illud quod monit Auer. ad ponendum hoc, fuit, quia tenuit nullã speciem in genere substantiæ esse a casu, & ideo dixit illud veritatem habere in substantiis, non autem in accidentibus, vnde tales sunt per se intentæ a natura. nam si quæ substantiæ a casu essent, maxime essent animalia, & plantæ, quæ ex putri materia generantur. & tamen non sunt a casu, quia hñt ordinẽ, & hñt cãs determinatas, ita ꝙ fiunt incertis tpibꝰ determinatis, & ĩ locis determinatis. vñ The. recitat. 1. de aĩa. ca. 24. qđ in Ægypto ex putri mã gñanť mures, & in nr̃o cęlo vermes, & locustę.

Positio propria.

B

C Amplius habẽt determinatas materias, nam ex cadauere ęqui generãtur vespæ, & ex cadauere bouis, generantur apes. Talia autem non cõpetunt rebus factis a casu, vel a fortuna, vt inquit Com. 12. met. com. 13. &. 18. &. 8. physico. comm. 46. &. 7. metaph. commẽ. 31. & propter hoc, quia substantiæ sunt entia perfecta, & requirunt determinatas causas, sic in substantiis conueniens fit a conuenienti. Tamen limitat eam Commen. 12. Metaph. com. 18. quod nõ est omnibus modis ista conuenientia, sed oportet, vt ista conuenientia

Limitatio ꝓpositionis secundum Cõ.

sit isto modo, vt agens sit tale in potentia, & virtute, quale est effectus in actu. Nam operatio agentis, nihil aliud est, quàm extrahere rem de potentia ad actum, & ideo dixit Commen 12. Metaph. commẽ 24 quod prim' motor, est omnes formę quo quo modo. Nam in calce com. 18. dixit ꝙ omnes formæ sunt in potentia in prima mã. Et sunt in actu ĩ primo motore. pro quanto igitur in qualibet generatione substantiæ, inter suam causam, & effectum ipsum requiritur determinatum agens, virtute cuius possit extrahi de potentia ad actum, talis intelligitur esse conuenientia, & similitudo, quæ currit in generatione substantię, inter causam & effectum, & non oportet qđ currat quantum ad omnia, & quod similitudo. sit omnibus modis. Nã vt inquit Commen. domus in materia generatione conuenienti, & vniuoca fit a forma domus, existente in anima artificis, & tamen non est omnimoda similitudo, inter formã domus in anima, & domum in materia, quia illa est in potentia, & ista est in actu. Sed in accidentibus propter imperfectionem suæ naturę, nõ sequitur vnum certum agens determinatum, quia talia possunt primo venire ex diuersis causis agentibus, & diuersis modis, & ista est mens Auerr. sine dubio. Si autem velis vlterius inuestigare similitudinẽ quo ad speciem inter generans & genitum, oportet tunc recurrere ad illas tres conditiones positas ab Auerr. in 12. Meta. in com. 24. ex mente Alexan. videlicet quod agens debet esse principale, non instrumẽtum, & qđ sit agens propinquum, & non remotum, & quod sit agens per se, nõ per accidens,

D

E

F

G accidens, & in hoc discrepat Auerr. ab Alexan. vt patet ibi, & clare ponitur alia conditio in cō. 28. 7. meta. in his quæ generantur generatione actuali, idest. non cessabili propter generationem muli, vt notat etiā Arist. in tex. Et per hoc patet solutio ad argumentum de igne, nam secundum mentē Auer. formæ elemētales, quia sunt multum propinquæ materiæ, non sunt verè substantiæ, nec vere accidentia, sed mediant inter substātiam & accidens. quia posuit quod intenduntur, & remittuntur sicut accidentia, & sic videntur sapere natu-

H ram accidentis, & ideo quando Cō. glossauit propositum Theorema, quod simile fit à simili, & dixit q͛d habet veritatem in substantiis, p sub stantijs intellexit veras substantias, sicut sunt substantię perfectæ, quæ nō recipiunt intensionem, & remissionem, ignis igitur quia est de numero formarum imperfectarum, quæ sunt valde propinquę materiæ, potuit generari tam a motu, quā ēt ab igne. Ad aliud respōdetur, vt supra dictum est, nāq; vr̄ter intellecta propositio, hēt locum in substātiis quod conueniens fit a conuenīēti, pro quā

Propō nō hēt veritatem in oibus sub̄is sed īperfectis.

I to non quodlibet fit ex quolibet, sed determinatum, ex determinato, tamen non oportet quod ista conuenientia sit omnibus modis. Sed si requiris cōuenientiam secundū spēm, inter generās & genitum tunc oportet quod concurrant illæ tres conditiones, positæ ex mente Alexan. 12. meta. in cō 24. Adde etiam, quod vt inquit Arist. 1. de gnatione, & corruptione. tex. cō. 30. generatur aliquid ab aliquo ente in actu, aut homogeneos, aut homoideos. Ignis. n. generator ab igne qui ē eiusdē speciei, & sic sunt homoidea, sed durum generatur a non duro, puta dum generatur a frigido, talia sunt homogenea, quia semper generans est in actu, & quatenus est in actu, generat, & genitum est in actu, & sic conueniunt in gn̄e actus, qui est genus ambiguum secundum Peripateticos. & sic dicit ibi litera. Et sic generatio ranæ a sole, licet non sit ab homoideo, est ab homogeneo sub tali ratione generis, multipliciter dicti. Considera ēt, ꝙ si propositio locum habet de similitudine quantum ad speciem, fallit in qualitatibus pręsertim, quia Cō.

Aliqd generari ab aliquo dupliciter.

K

L dicit in septimo meta. in cōmen. 32. aliqua qualitas generatur a sibi simili in specie. Et alia est, cuius generatio sequitur formam mixtionis primarum qualitatum. Fallit illo modo in causa materiali, quia quod generatur, nō generatur ex materia sibi simili in specie, immo requiritur quod materia ex qua aliquid generatur, habeat dispositiones oppositas generando. Et vniuersaliter propositio dicens etiam quod causa & causatum debent esse proportionata, intelligitur quo ad vniuersale, & particulare quo ad per se, & per accidens,

M quo ad potentiam. & actum, quę sūt diuisiones per modos causarum, vt patet 2. phy. sic enim dicimus quod effectuum vniuersalium causæ sunt vniuersales, & particularium causæ sunt particulares, & effectuū in potentia, causæ sunt in potentia, & effectuum in actu causæ sunt in actu, & effectuum per se, causæ sunt per se. Alber. vero magnus super 12. meta. tract. 1. cap. 8. vult ꝙ omne quod fit, fit ab vniuoco, vel formaliter, vel in virtute, & ita dicit etiam in cap. 11. ibidem.

Alb. mag.

Propō

A PROPOSITIO XVII.

Calidi est rarefacere, et frigidi est condensare.

PRopositio famosa est, & est de mente Aristo. in 2. de generatione & corruptione. & i quarto me theoro. & est Auerr. in propria forma in septimo physic. in commen. 15. vbi habet densitas & raritas sunt apud rerum qualitates, insequentes calidum & frigidum. Prima pars de calore, intelligitur de calore elementali præsertim in sua natura cōsiderato, fallit autem de calore naturali regulato ab anima, & de calore cœlesti, nam calidum naturale in generatione, & digestione, & in aliis operationibus animæ, calor agit pro ut est concausa, & instrumentum secundo de anima text. commen. 24. contra Empedoclem, & agit vt est ordinatum ad diuersos fines, secundum exigentiam animæ, pro suis actibus exercendis. vnde sic plerunque condensat, sicut dum ex sanguine menstruo generat ossa, & membra solida, similiter digestio quæ ab innato, & naturali calido procedit, quarto meteo. ingrossando procedit calidum etiam elementale, licet per se rarefaciat, per accidens tamen quandoque condensat, sicut consumptis humiditatibus existentibus in poris, videmus quod accidit constipatio, sicut videmus in rebus quæ assantur ab igne, quæ teste Philosopho in 4. metheor. habent interiora humidiora, q̄ elixata, exteriora vero magis sicca, cōclusis enim vt inquit exterioribus poris, non potest segregari intus existens humidum. Sed includitur, cum pori reclusi fuerint,

imitatio propōnis.

B

C

& ideo princeps medicorum Gal. in 7. de inge. sanit. cap. 6. vbi tractat de cura malę cōplexionis siccæ sine materia, præcipit ægrum non debere poni in aqua frigidiori temperata, quia latentem frigiditatem in imbecillibus corporibus operatur. Nec etiā in calidiori temperata, quia cogit & stringit poros, & dēsat. sed aqua dēt esse eucrata. i. tēperata, quia illa dilatat. nō igr, vt vides, caliditas sm oēm mēsuram rarefacit, nec quodcunq;. vn̄ Auic. dicit, ꝙ natura sagax est, & distribuit calidū quod est naturę instrumentū, & carnē quidē cōplet per calidum, & humidū, & ossa per calidū & siccū, & cartilaginē per mediū, vnde cū epsesis, & optesis fiant a natura, gn̄atio ossium erit per optesim, quæ fit a calido sicco, & ita calidū inducit duritiē, & dēsitatē in hoc casu.

D

Gal. in 7 de ing. sa. cap. 6.

E

Vnde animaduerte, & considera, quod actio alicuius agentis, dum ipsum fit instrumentum, potest habere operationes specie differentes, ab operationibus quæ sibi competebāt, in ratione principalis agentis. vnde sicut scribit Cō in 2, de anima. ignis seu calor eius, quatenus igneus est, habet mollificare ferrum, ad faciendum aliquod instrumentum, sed inquantum illa mollificatio progreditur ad certum terminum notum, in vnoquoq; instrumento sic attribuitur virtuti artis, a qua regulatur.

F

Nota etiam hic, ꝙ non omne densum est graue, licet frigiditas operetur densitatem, grauitatem, & quietem, nam nubes sunt densæ, & tamē sunt leues. Similiter non omne rarum est leue, licet caliditas operetur modum & raritatem, nam lapis diaphanus est grauis, & tn̄ est rarus, ita dicit Cōmen. in 3 cœli. cō. 20.

ADDI.

Ani-

G Animaduerte etiam, quod raritas pôt prouenire ab humiditate, sicut patet in conuersione terræ in aquam. Et. Auic. in prima Fen primi, in capi. de elementis, inquit. quod humidū largitur sicco extensionem. Vide igitur, quomodo raritas cum sit accns, a pluribus agentibus potest proueniré. quia in accidētibus, vt dixit Auer. superius, locum non habet vniuersaliter, quod omne quod fit, fiat a suo sibi,

Auicen.

Secunda vero propositio, quod frigiditas condensat, vera est, tamē vt supra declaraui, pôt etiam a calore prouenire, regulato ab agēte, quod agit fm exigētiam finis. & ideo cessaret admiratio quorundam, quærentium propter quid mares cum sint fœminis calidiores, nonnulla tamē mēbra in mulieribus sunt latiora, & maiora, quam sint in viris, vt mammillæ & instrumenta vrinæ. Nam audiāt Galenum dicentem, quod compositio insequitur complexionem, & rem diuinam. i. virtutem informatiuam, de qua ipse dubitauit, vt inquit Cōme. in 7. meta. an esset Deus, aut cretura. vnde virtus informatiua, directa ab intelligentia non errante, propter finem largitur vnicuique mēbro accidentia terminata, vt expediunt ipsis membris, in ordine ad actus.

Secūda pars propositi Theorem.

H

Solo diffi- cultatis ex incidend.

Gal. 31.

I

ADDI. Et propter hoc ēt prouenit, quod licet digestio perficiatur calido & humido, virtutes tamen puerorū non digerunt res duras, sicut cōtingit in iuuenibus, quia vt Auic. dicit in prima Fen primi, doc. 6. in summa de virtutibus in cap. 3. de virtutibus naturalibus ministrātibus, non. n. pueris prouenit non posse illud, & iuuenibus posse, proprer hoc, sed pp homogeneā, & homogeneæ elongatione, qđ. n. ex rebus durum existit, complexioni puerorum non est homogeneum. Condensatio ēt pôtest prouenire ab īpulsione. vt inquit Arist. in 1. metheo. quod in Aegypto flantib⁹ ventis etesiis impellentibus aerem & vapores ad Arabicos montes, aer ex tali impulsione constipatur, & in aquam conuertitur, & hoc etiam apparet experimēto sensato in balneo. in quo uapor eleuatus vsq; ad tectū balnei, a quo repercutitur, videmus tamen ipsum in aquam conuerti, quando enim aer uenerit ad tantam paruitatem, cum qua saluari nequit, necesse est vt corrūpatur, quia res natura terminum habet, & secūdum qualitatem, & secundum quātitatem.

L

PROPOSITIO, XVIII.

Remissio fit per admixtionem contrarii.

FAmosa est propositio, & colligitur ex mente Philosophi in 5. physi. tex. cō. 9. & 2. cœli. tex. cō. 37. vera tamen est in habentibus contrarium, nam in contrarietate carentibus, locum non habet, lumen enim intenditur, & remittitur, propter virtutē, aut debilitatem agentis. In habentibus etiam cōtrarium vniuersaliter, etiam locum nō habet, nam in simplicibus in sua puritate consideratis, vnum elementum in vna qualitate est remissum, respectu alterius. Et videtur esse intentio Arist. in 2. de generatione, & corrup. in tex. cō. 22. & 23. vbi habet, quod ignis est plus clalidi, quam sicci, & aer plus humidi, quam calidi, tamen caliditas aeris non est remissa propter admixtionem frigiditatis, vt dixit Iaco. de Forliuio, & multi iuniores. nam tunc Arist. non sufficienter

Coarctatio propõnis.

M

Cōtra Iac. de Forl. & alios.

A ficienter venatus fuisset.in.2.de generatione & corrupt. ex cóbinationibus quatuot qualitatum primarũ sufficienter numerum quaternariũ elementorum.cum in quolibet elemento sint fm illos tres qualitates, & nõ duę,sic Philosophus ibi testat. Et Alex.Aphr.in com.suo super lib. 1. metheor.inquit ca.4. Magis quidem frigida est aqua terra, sed non ,, mixtura alicuius caliditatis terra,est ,, minus frigida, q̃ aqua, & magis sic- ,, ca quidem est terra,q̃ ignis, sed non ,, mixtura alicuius humiditatis ignis, ,, est minus sicca q̃ terra. Et aer quidẽ B magis humidus est aqua,sed nõ mi ,, xtura alicuius solidi aqua est minus ,, humida,q̃ aer: non.n. vtiq; aliquod simplicium corporum esset. hęc ille. Bene verum est,ꝙ elemẽta dum misceñt,tunc remittuntur in suis qualitatibus,per actionem inuentam in eis,merito contrarietatis. illa igitur remissio ĩ altera qualitate in elemẽtis,non est per admixtionem aliquã cum cõtraria qualitate,sed insequitur debilitatem virtutis agẽtis. nam propinquitas motui cœli,largitur caliditatem,leuitatem & motum. Et remotio à motu cęli,largitut frigidi C tatem,grauitatem,& quietẽ. 2.cœli & mundi.com.94. Et ista etiam fuit opinio Auicen.in suo lib. de cęlo & mũdo. cap.vlt.vnde etiam Cõmen. 4.cœli & mundi.com.39.inquit. aeris grauitas, est maior, q̃ leuitas, qa causa leuitatis in eo est calor, & causa grauitatis in eo est humiditas, & omnes cõueniunt in hoc,quod humiditas in eo est maior, q̃ caliditas, cũ vr̃ esse humidior elemẽtis, ex diffinitione humiditatis, vt declaratũ est in lib.Perigeneseos. Arist.etiã.4. metheor.tex.cõ.10.dicit,ꝙ aqua est

Alexã. Aphrod.

Qualitates primæ non sunt oẽs ĩ summo in elemẽtis.

magis frigida,q̃ aer sit calidus.Et ex D illo loco manifeste patet, de mente Philosophorum,& eius,fuisse quod non oẽs qualitates sunt ĩ summo in elementis. Et istam opinionem imitatur etiam Cõm. in.4. metheor. in com.10.licet alibi contrariam sentire videtur. Et collige ex illa auctoritate grauitatem,& leuitatem,in elementis insequi qualitates primas; quarum duæ sunt actiuæ,& duę passiuæ. Et tũc est difficultas,quia si in simplicibus summa leuitas insequit summam caliditatẽ,sic summa grauitas insequitur summam frigiditatem,sed summa frigiditas,iuxta illã E viam,est ipsius aquę.igitur aqua est grauior terra. cuius oppositum habet Philosophus in lib. 1. metheor. Grauissimum autem omnium terra,quę est in medio. Et tunc terra esset magis frigidi,q̃ sicci,contra Arist. in.2.de generatione & corru.in tex. com.23. Nisi esset,quod vt inquit Cõmen.grauitas & leuitas non sunt eiusdẽ rationis in mixtis, & in simplicibus,nec etiam in simplicibus omnibus modis,sunt idem.3.cęli cõ. 9.vnde dici potest,ꝙ licet summa leuitas in simplicibus insequatur summam caliditatem,summa tñ grauitas in simplicibus,insequit summã F siccitatem,& non summã frigiditatem. Et ratio est,quia caliditas,& frigiditas non sunt æqualiter actiuæ, nã formalior est caliditas ipsa frigiditate,& ideo nõ sequitur,si summa caliditas est causa summæ leuitatis, igitur summa frigiditas erit cã summæ grauitatis, licet enim contrarię causæ sint contrariorum effectuum, tamen non oportet quod hoc sit in æqualitate graduum,præsertim vbi contrariæ causæ non sunt æquales

Obiectio.

Solutio.

G virtutis,nec adæquatæ causæ. Dico igitur summã grauitatem insequi summam terræ siccitatẽ. in aere aũt, qui contrariatur terræ in ambabus qualitatibus, insequit̃ humiditatẽ.

Dubitatio Sed dices,quid causæ fuit,quod cum grauitas in simplicibus insequat̃ humiditatem,& siccitatem, cur cũ aer ita sit primo humidi, sicut terra est primo sicci,non potius ista summa grauitas,insequitur humidũ aeris, sicut siccum terræ? Nisi esset,quod non sunt cætera paria,tum rõne distantiæ maioris à motu cœli,q̃ largitur grauitatem, tũ quia humiditas H aeris coniuncta est caliditati, à qua prouenit rarefactio,& in terra est cõiuncta frigiditati,& ita non sunt cætera paria,si bene consideras. Solutio.

ADDI. Quod aer sit summè humidus,ostenditur ex definitione humidi, in 2.de generatione,& corrup.tex.c.8. quia est id quod est male terminabile,termino alieno. modo hoc magis competit aeri,q̃ aquæ, vt dicit Ioan. Gram.& ꝙ vnum elementũ primo, vnam sibi qualitatẽ appropriet,vide tex.29. 7.phy.vide etiam in. 4. metheo.in cõ.1.vbi Cõm.scribit,ꝙ siccitas,& humiditas aliter suæ definiI tiones verificantur in compositis, & aliter in simplicibus. Ex istis igitur patet,quod grauitas,& leuitas ĩ simplicibus ita se habent,quod grauitas ex diuersis causis potest ꝓuenire,qa quandoq; insequitur humiditatem, & quandoq; siccitatem. in mixtis autem est alia rõ,vt dicit Cõm.in 3.cœli.com.9.& in primo canticæ, com. 13. inqt.quod qualitates primæ aliter attribuuntur elementis, & aliter aĩalibus,& tempori,& loco,& sic iuxta istum dicẽdi modum, sicut leuitas in igne insequit̃ caliditatem, sic grauitas in aqua insequitur frigidiK tatem. nam oẽs conueniunt in hoc, quod aqua est magis grauis,quã leuis,& quod aqua est magis frigidi,q̃ humidi,vnde inquit Cõm.in.1.cœli & mundi,com 17. quod aqua est magis grauis,quã leuis, quia descendit in duobus elementis.s.igne,& aere,& ascendit in vno tantum,nam si esset in centro mundi, id est in loco naturali terræ,moueretur ad concauitatem aeris. Aduerte igitur,quod in elementis contrarietatem habentibus,in ambabus qualitatibus,sicut ignis & aqua,grauitas & leuitas,insequuntur contrarias causas, videlicet L caliditatem,& frigiditatẽ:in habentibus autem symbolum secus est.nã grauitas in aere,qui symbolum habet cum igne in caliditate, & cum aqua in humiditate, grauitas insequitur humiditatem aeris, in aquá vero frigiditatem,& in terra siccitatem,vt bene demonstrat ratio.& ratio totius est,quia elementa nõ sunt eiusdem rationis inter se,nec cõpositis comparata,vt dicit Cõment.loco præallegato.Et ita dicendũ est de leuitate,quia in elementis cõtrarijs in ambabus qualitatib⁹ insequitur cõtrarias causas. nam in igne est leuiM tas merito caloris,& quia caliditas ẽ summa in igne, ideo est summa leuitas,in aqua autẽ grauitas insequitur frigiditatem,non humiditatem, qa ad humiditatem sequebatur in aere. & quia aqua est plus frigida, quã humida, ideo est plus grauis, q̃ leuis. Sed dices,quod aqua sit sumDubitatio mè frigida, igitur debuit eẽ summæ grauis. Negatur consequentia. tum quia non sequitur,summa caliditas est causa summæ leuitatis,igit̃ summa frigiditas est causa summæ graSolutio uitatis,

A uitatis, quia frigiditas non est tantæ formalitatis, quãtæ est caliditas, sed solum sequitur, quod summa frigiditas est causa grauitatis. Tum ẽt quia summa leuitas sequitur summam caliditatem, cum tanta distantia, & non absolute, vt dicit Cõmen. in prima disputat. ad xj. & causa grauitatis terræ, est maxima distantia, & ideo minor frigiditas intẽsiue est sufficiens. Tum etiam, quia nõ sunt cætera paria, quia frigiditas aquæ, est iuncta humiditati, quæ habet rarificare aliquo mõ, & ex consequenti impedit summam grauitatem.

B Ideo dicimus grauitatem summam insequi summam siccitatem, sicut illam quæ est in terra, præsertim cum illa sit associata frigiditati. Dubium. Sed dices, cum aqua sit grauior aere. igitur aqua est humidior aere. Patet quod consequẽtia nulla est, quia grauitas in aqua non prouenit ab humiditate, solutio. sed à frigiditate. Sicut in igne qđ est elementum contrarium, leuitas prouenit à caliditate. Replica. Si aũt replicetur, summus effectus ꝓuenit à summa causa, sed leuitas in vltimo, prouenit à caliditate in vltimo, igit̃ grauiditas in vltimo, proueniet à frigi-C ditate in vltimo, sic. n. cõtrariorum effectuũ erũt contrariæ causæ. solutio. Soluitur quod vera est ꝓpositio, quod effectus in vltimo prouenit à causa in vltimo: sed tũc dico, quod in simplicibus grauitas ĩ vltimo, prouenit à distãtia, & siccitate in vltimo q̃ debet ipsi terræ, vñ Cõm. in. 1. cantic. cant. Auic. inq̃t terra ẽ siccior igne, & aer est humidior aqua. sic itaq; effectus intẽsus in summo, insequitur summam cãm, vnde qñ causæ contrariç aliquotũ effectuum, non sunt æquç potentes, nec sunt causæ adequatç illorum effectuum contrario-D rũ, qui sunt intensi in vltimo, nõ oportet quod habeant, vt sic, attribui contrarijs causis sub tali gradu summo, quod sufficit eo modo, quo põt esse. modo grauitas & leuitas in simplicibus, non solum actiuas qualitates insequi possunt verũetiam passiuas, vt vidisti. Et ista vr̃ esse verior opinio, quæ teneri potest in hoc, in via Arist. & Cõm. in varijs, & diuersis locis. & nõ mihi innotuit, nisi in longo tpe, & non sine maximo labore vitæ meæ. Dubitatio Et si obiiciatur contra istã opinionem, per auctoritatem. Cõm. in 3. cœli & mũdi, in com. 67. E vbi habet quod ignis in actu, habet caliditatem, & siccitatẽ in summo. solutio. Possum dupliciter respondere. primo quidem quia arguit ad hoĩem. Auicen. nã Auic. contra quẽ arguit, ibi tenebat, ꝙ ignis habet ambas qualitates in summo, vt est videre in lib. de cœlo ipsius Auic. cap. vltimo. vbi ponit modum generationis ignis, ex motu cœli, vbi expresse ponit calorem, & siccitatem ignis, esse in summo. Et enim ipsemet Cõm. oppositũ tenuit in alijs locis, vt in. 4. metheor. cõ. 10. & in cõ. 15. super primo cantico cãtic. Auic. vbi habet qđ aer est F humidior aqua, sed aqua est potentior ad humectandũ corpora, & ibidem dicit, ꝙ terra est siccior igne.

ADDI. Et istius opinionis etiã fuit magnus Basilius, ĩ examero, sup primo verbo. & vocauit Deus aridã terrã, vbi reddens rationem illius nomenclaturç, asseruit, qđ siccitas est ꝓprietas terrç. & vult, ꝙ vnũquoq; ẽntũ in sua simplicitate cõsideratũ, habet vnã qualitatẽ sibi ꝓpriã, vt terra siccitatẽ, aqua frigiditatem, aer humiditatem, & ignis caliditatem, & hoc

G ratione cognoſcitur, quia elementa inexiſtentia rerum conſiderata, ſunt permixta adinuicē, ſed ſimplicitas eorū, ratione capitur ſolum. Et iſta videtur fuiſſe ſententia Ariſto. in. 2. de gñone, & corrup. in tex. com. 22. & 23. vbi Ariſt. vnicuiq; elemēto videtur attribuere vnam qualitatē in ſummo, propter naturam iuſtitię diſtributiuæ inuentā in entibus. credēdum. n. eſt, cum elemēta ſint de partibus q̄ ſunt de integritate vniuerſi, quod maximo ordine inuicē connexa ſunt, iuxta illud diuini Boethij I tertio de Philoſophica cōſolatione.

H Tu numeris elementa ligas. Aut aliter dici pōt, ꝙ Auer. vult ibi ponere differentiam inter elementa exiſtentia in ſuis locis, vbi dicuntur habere eſſe in actu, vel eſſe liberum, & vt ſunt in mixto, in quo dñr habere eſſe ligatum, & confuſum. nā in mixto ſunt refracta, & qualitates eorū ſunt ambę remiſſæ à contrarijs. Sed in proprijs locis, habēt qualitates in ſummo. i. non remiſſas p contrariū. noluit aūt dicere propter hoc, quod eſntum habet ambas qualitates in ſummo, id eſt in vltimo gradu, quia oppoſitum dicit in pleriſq; locis. Et

Secunda ſolutio.

I ideo vna vnicuiq; elemento in ſummo debetur, altera vero eſt remiſſa, non tamen eſt per admixtionē cum contrario. non. n. ſemp remiſſio fit p contrarium, vt Alexan. dixit in multis locis, vt ſcribit Comment. 2. cœli & mundi. com. 15. quod dicit, quia in cœlo eſt differentia ſecundū magis & minus in nobilitate, quia vna pars eſt nobilior alia. nam ſtella eſt nobilior pars ſui orbis, & ꝓpter hoc non ſequitur, vt ſit cœlum compoſitū ex contrarijs virtutibus. Quod autem multi decepti ſunt in creden

Cā erroris

do oppoſitum. & quod terra ſit ſummè frigida, propter maximam remotionem cęli, quæ largitur frigiditatem, & grauitatem, & quietem vt dicit Cōm. 2. cœli & mundi. cō. 94. nihil eſt, quia actus actiuorum fiunt I patiente diſpoſito, & pōt aliquis eſſectus ex diuerſis cauſis variari, vnde terra non eſt capax ſummæ frigiditatis, quia illa fuit præoccupata ab aqua, quæ non potuit habere ſummā humiditatem, quia illa fuit præoccupata ab aere, qui non potuit habere ſummā caliditatem, quia ignis pręuenit aerem in hoc, natura. n. eſt cauſa ordinis, & tribuit vnicuiq; qđ ſuum eſt. Amplius illa diſtantia nō ſufficit, quia eſt cauſa priuatiua, & ſi inueniť locus in quo Ariſt. & Cōm. aſſerat terram eſſe frigidiſſimam, vt in primo metheor. gloſſa ad intellectum datum, quia videlicet frigiditas eius non eſt admixta calori, non tamen in gradu frigiditas terræ eſt maior frigiditate aquæ. immo aqua eſt illo modo primum frigidorum, & iſta fuit ſine dubio mens Ariſt. & Auer. in. 2. de generatione & corrup. & Alex. Aphrodiſiei in com. ſuper libro metheor. Et quod dicit Auic. in hoc non eſt ſufficiens, qui reſpiciens ad ſolam diſtantiam à motu, dixit terram eſſe frigidiſſimam, & nō inſequitur conſequenter Auicen. ſua principia. nam ipſe tenuit in prima Fen primi, doctrina prima. in capit. de cōplexionibus humorum, quod frigidius quod eſt in corpore noſtro eſt phlegma, & tamen attribuitur aquæ à prædominio, & melancholia attribuitur terræ à prædominio. Similiter etiam quod dixit D. Thomas ibi, quod ignis eſt ſiccior terra, propter caliditatem conſumentem, & aduren-

K

ADDI. Nā vnicuique corpori ſimplici debet vna qualitas ſimplex appropriari.

L

Terrā eſſe frigidiſſimā quō gloſſari debet

M

Contra Auic.

Opi. diui Tho.

A & adurentem humiditatem, nã motus cœli, est causa caloris in eo quod potest calefieri, & ideo necesse est, ꝙ in illa materia maxime profundet, quæ semper est iuxta velocissimum motum. vnde hæc est materia ignis, vnde ignis est calidissimum omniũ calidorum, vt dicetur. 2. metaphy. & ideo potentior est caliditas ignis ad consumendum humidum, quã terræ frigiditas, & ideo concludit, quòd ignis est siccior terra. Sed cum reuerentia hoc nõ mouet, quia caliditas illa ignis, nõ est in actu, vt dicit Alexan. & Cõm. ex mente eius in commento allegato super lib. canticæ. & in quarto cœli cõmen. 32. ibi enim est maxima raritas, & non est caliditas illa combustiua. sicut est caliditas istius ignis, qui est in extranea materia, iste enim est, qui est in fine ebullitionis, & feruoris, vt dicit Cõment. in. 2. de generatione & corruptione. in com. 21. vbi expresse inquit. & Alex. dicit quòd hoc nõ inuenitur nisi in igne, qui ẽ hic. ignis autem, qui est hic in vltimo continentis, non est in fine caliditatis, & ebullitionis. Et hoc, vt alias declaraui, intelligitur quãtum ad actum secũdum, quia nõ summe calefacit ille ignis propter maximam raritatem, nam vt inquit Cõm. 2. de aĩa. com. 97. maxima dimensio quã recipit materia, est raritas cũ qua stat forma ignis, tamen bene caliditas illa, quantum ad actum primũ in illo igne, est summa in gradu. & ideo Cõm. ibi dicit, & in hoc est quæstio de qua perscrutabimur. Dico igitur, ꝙ illa caliditas iguis, licet sit sufficiens ad consumendum omnẽ humiditatem, tamen non est sufficiens ad largiẽdum summam siccitatem,

Contra. s. Tho.

B

Quo caliditas sit summo igne, & quo non.

C

qa illius nõ est capax materia ignis, sed materia quę stat sub forma terrę, vñ in gradu, terra est siccior ignẽ, licet siccitas ignis nõ sit permixtione alicuius humiditatis, facta remissior. vnde imaginari debemus, cœlum & naturam largiri ordine quodam hmõi formas, & qualitates, qa bonum vniuersi consistit in ordine. D 1

Ista in veritate videtur esse principalis causa, quod formę proueniunt ab agente, eo mõ quo aptę sunt peruenire, vnde sicut dicunt Medici, & Gal. compositio insequitur complexionem, & rem diuinam, mulier habet instrumenta vrinæ latiora maribus, & vbera maiora, & tamẽ mas est calidior fęmina, natura enim cũ minori instrumento, potest ſm exigentiam finis producere in materia perfectiorem effectũ, & ita quia formæ elementorum sunt diuersę, & requirunt diuersas proprietates emanare à corpore cœlesti, sicut sua natura requirit, & ita qualitates primę non videntur esse causa adæquata grauitatis & leuitatis, & Cõm in. 3. cœli dicit illam rationẽ esse à signo, de aere, ꝙ sit grauior, q̃ leuior, quia vidit quod non est causa adæquata in veritate. Et quod dixit etiam dominus Aegid. Ro. in illa qõne distinguendo de duplici frigiditate inuenta in elementis virtuali. vl. seu cęlesti & elemẽtali, non vr̃ cum supportatione dictum rõnabile in via Peripateticorum, pręsertim ponentium corpa cęlestia agere lumine, & motu, vt declarauit Cõment. egregie in secundo cœli & mundi. in com. 42. tum etiam, quia non oportet multiplicare entia sine necessitate, in via ipsorum, vnde ipsi omnẽ alterationẽ in substãtia in istis inferioribus,

ADDI.

E

F Aegidius.

Cõtra Aegid.

G reducunt ad quatuor primas virtutes, seu qualitates elementorum, vt est videre à Philosopho in. 2. de generatione & corru. & in. 4. metheor. Et similiter non sufficienter ex com binationibus virtutum istarũ, Philosophus venatus fuisset numerũ quaternarium elementorũ, vnde rationes istorum respicientium ad distãtiam cœli, in hac materia videntur peccare per fallaciam consequentis, si bene consideras. Pręterea. Etiam sensus tactus de qualitatibus tangibilibus, est verus iudex, & non videmus aliquam differentiam inter fri

H giditatem, quã Aegidius nuncupat cœlestem, & illam quę est elementalis. Sed remanet vna difficultas, contra istam decisionem, quia Arist. in 4. metheor. in tex. cõ. 39. inquit. dñr autem elementorum proprissime, sicci quidẽ terra, humidi vero aqua, & ita videtur, quod aqua erit primũ humidorum. Nisi esset quod Aris. loquitur ibi de istis elementis, vt veniunt ad compositionem mixti: in mixtis enim vniuersaliter residentibus circa medium ista duo elemẽta quãtum ad molẽ dominantur terra & aqua. vnde memorię manda hoc,

I quod secus est de elemẽtis in se consideratis, & secus, vt sunt in mixto. vnde similem solutionem dat Cõm. in 4. metheor. in com. 1. de qualitatib° primis, cum tamen dicantur à Philosophis omnes esse actiuæ, & tamẽ ibi dicitur, ꝙ duę sunt actiuę, & duę sunt passiuæ, inquit enim, ꝙ licet quatuor qualitates in se considera tæ, sint actiuæ, quia sicut calor generat calorem, & frigus generat frigus, sic humiditas generat humiditatẽ, & siccitas siccitatem, tamen si considerentur in gñone mixti, quia duæ

Difficultas contra decisionẽ

Solo pria.

Duplex cõsideratio de elẽntis haberi pt.

istarum inueniunt dominari & obtinere, duæ vero dominatæ. Vñ Aris. ibi diffiniens mixti generationẽ dixit tex. com. 1. Est autem simplex, & naturalis generatio ꝑmutatio ab his virtutibus, cum habeant rationẽ ex subiecta materia vnicuiq; naturæ, in se igitur aer ẽ humidior aqua, tñ in ordine ad mixtũ, plus operat humidũ aqueum, & siccũ terreum, quo ad molẽ. Aut aliter solui põt, ꝙ quo ad sensum aquę humidũ est manifestius, plus. n. humectat aqua, q̃ aer in se, tamen aer est humidior, & ita etiã dicit Cõm. in prędictis locis. Prima tamẽ solutio, est de mente Philosophi, vt patet ipsum inspicienti ibi, quia inquit, ꝙ aqua, & terra materia sunt corporum compositorum. passiuæ autẽ qualitates sunt aquæ humiditas, & terræ siccitas, q̃a ista quo ad molem in mixtis dominantur, præsertim perfectis, & residentibus circa medium. Sic igitur intellexisti, quomodo non est semper vniuersaliter verum, remissionem fieri per admixtionem contrarij, quia nou omnia contrarietatem habent. Nec vniuersaliter res habẽs cõtrarium, remittitur per suum contrarium, nisi vbi adinuicem miscen tur, & agunt inuicem.

K

Solo alia.

L

M

PROPOSITIO XIX.

Nullum violentum perpetuum.

VVlgata nimis est propositio, & scribitur in. 2. cœli & mundi. in tex. com. 18. Glossant nonnu li istã propositionem, vt Cõciliator in differentia. 14. & sequaces, dummodo cãm non habuerit sempiternã, & hoc addunt propter motum perpetuum ignis circularẽ, & aeris in propria sphæra, & propter fluxum, & refluxum

Glossa Cõciliatoris in differẽtia. 14.

A fluxum maris, & propter mediã aeris regionem, quę perpetua frigiditate affecta est. Similiter etiam ꝓpter terram, quæ contra propriam naturam, detecta est in sui conuexo. Et hoc, vt aiunt, contingit propter stellas quasdam, quæ sunt extra zodiacum ꝓhibentes oceanum, & sunt in polo septentrionali, quæ quidem omnia violẽta sunt & perpetua, quia causam habent sempiternã. Auer. autem in .3. cœli & mundi in com. 20. & in .2. metheor. aliter sentire videtur, vult enim hmôi motus in talibus elementis inuẽtos non esse naturales, quandoquidem non sunt à principio intrinseco, quia fieri non potest, vt duo motus naturales vni corpori simplici debeantur. Sed dicit istos motus etiam violentos non esse, cum sint perpetui, & sic imaginatus est dicere, ꝙ tales motus sunt neutri. In consimilem solutionem deuenit beatus Tho. in .1. cęli & mũdi. in lectione quarta. dicit. n. ꝙ ille

Auer. opi.

B

Opin. beati Tho.

» motus nõ est naturalis, neq; violen-
» tus, sed est quodammõ supra natu-
» ram, quia talis motus est ex impres-
» sione superioris agentis, puta corpo-
» ris cœlestis. Et quia aliquis obiicere
C posset, ꝙ tunc igitur talis motus eẽt
» violentus, cum sit ab extrinseco mo-
» tore, ideo subdit ꝙ talis mot⁹ violen
» tus non est, quia talia corpora apta
» nata sunt moueri, ſm sui naturam à superiore corpore. Sed contra istos viros, nobis occurrit multiplex dubitatio. Primo quidem quia nullibi apud Arist. legimus dari aliquẽ motum simplicem, pręsertim, qui neq; naturalis sit, neq; violentus. nam. 7. de physico auditu, omne quod mouetur, aut mouetur ab ĩtrinseco, aut mouetur ab extrinseco. Si ab intrinseco, patet quod ille motus sit naturalis, quia natura est principiũ motus eius, in quo est per se, & non ſm accidens. Si autem talis motus fuerit ab extrinseco, tũc talis motus est violentus. vnde ibi diuidit spẽs motuum violẽtorum, vt pulsio, vertigo, tractio, vectio, & expulsio, sicut patet tex. com. 10. vnde in motoribus & motis corporeis, de quibus loqui videtur ibi, sequit̃, ꝙ omne corpus quod ab extrinseco motore mouet̃, quod tale violenter moueatur. & ita vr̃ sequi, ꝙ si talia corpora à motore extrinseco perpetuo mouẽtur, qđ violenter moueantur. Nec videtur dictum S. Thomæ, salua pace, satisfacere in hoc, dum dicit, ꝙ talia corpora sunt apta nata moueri à supiori corpe. nã quæramus ab ipso, talis aptitudo in eis inuẽta, vt sic mouẽatur, aut est ex parte materiæ, aut ex parte formæ, aut est ex parte cõiuncti. non primum, neq; ſm dari posset, quia tunc talis motus esset naturalis, quia eẽt à principio aliquo intrinseco. vñ dicimus, ꝙ elementa naturaliter alterant̃, licet non habeant principium intrinsecum suæ alterationis actiuũ, vt. d. Themis. & Cõm. in princ. 2. phys. quia tamen habent principiũ intrinsecum passiuũ, ideo natura dicimus talia alterari, nõ violentia. & pręterea sequeretur, vni corpori simplici, duos motus simplices à natura competere. Si aũt talis aptitudo non est ex parte principiorum intrinsecorum, sed est merito cõpositi, tunc ista rectius dicitur potẽtia, quam aptitudo sicut dicimus, quod lapis põt moueri sursum, licet nõ sit aptus illuc moueri. Patet aũt, quod oĩs potentia inuenta in aliquo mobili, si reducat̃ ad actũ ab extrinseco

Cõtra Auer. & D. Thomã.

D

E

F

G motore, ad aliquã formam, ad quã ab intrinseco inclinationem nõ habet, dicitur reduci per violẽtiam, vnde etiam motus ferri ad magnetem, simpliciter est violentus, & secundũ quid naturalis dici potest. Amplius cõtra Commen. & diuum Tho. data illa responsione, quod dabilis est motus, qui non est naturalis neque violentus, tunc solueretur ratio Ari. in primo de cœlo & mundo. in tex. com. 76. & 77. & infra, vbi demonstrat quod nõ potest esse alius mundus. Nam vnũ de suppositis, & præcipuis fundamentis illius demõstra-
H tionis est illud, quod omnia q̃ mouentur, aut natura mouent, aut violentia mouentur. vnde inquit. ꝙ si esset alius mundus, esset alia terra, & tũc illa, aut moueretur ad medium istius mundi naturaliter, aut violenter. & quodcunq; datum fuerit, sem per sequitur inconueniens, vt deducit. mõ dicam sibi illam ratione pro cedere ex insufficienti. & per consequẽs peccat p fallaciam ꝯñtis, quia

Euasio. non assumit oẽs causas veritatis. Nã talis terra põt moueri motu, qui nõ

Impugnatio. est naturalis, neq; violentus, sed motu neutro. vt loquitur Auer. vel mo-
I tu supra naturam, vt loquitur diuus Thomas. Nisi velint dicere illã rationem non demonstrare simpliciter, sed ad hominem, quia procedit ex datis. ꝙ nullus vnquam ex exposi toribꝰ dixit, imo illa ratio innuit su per principia data, & cõcessa in phi-

Opin. propria. losophia Arist. tam in libris de motu, quam etiam in lib. cęli & mũdi.

Et ideo aliter mihi occurrit dicere in hoc, quod propositio ꝓpõsita locum habet per se, sed potest contingere oppositum p accidẽs, vnde nulla causa naturalis per se, producit effectum violenter perpetuo duratu- K rum. Sed si euenit, est per accidens. vnde quia corpus cęleste per se mouetur motu circulari, cui accidit, inquãtum sic mouetur. quod ignis locetur sub eo, inde prouenit qđ ignis locatus perpetuo mouetur tali motu, vnde etiã ignis p accidens sic mouetur, quia non ratione sui habet illum motũ, sed quia est sub cęlo locatus, & sit cœlo inquantum circulo mouetur accidit, vt sic quod sub eo sit corpus rectarũ dimensionum locatum sub illo, & ideo glosa Conciliatoris, & aliorum non procedit, qa illi imaginantur aliquam cãm per L se intendere aliquod violẽtum perpetuo duraturum, sed hoc nõ est verum. Vnde Arist. ratio in. 2. cœli sic procedit fm viam nostram. nam ibi probat, quod neq; cęlum, neq; cœli pars aliqua violenter potest quiescere, quia tunc non posset esse sempiternus motus. loquitur. n. in his quę sunt per se, non per accidens, quia p se in omni moto circulari requirit aliquod per se quiescens in medio. Nam multa per accidens intenta à natura perpetuo durant. Nam corruptio perpetuo durat, tamẽ per accidens est intenta à natura, & gene- M ratio per se, ad ea autẽ quę sunt simpliciter violenta non potest esse per se naturæ intẽtio. Natura enim semper rei melioris, quo ad eius fieri potest auttrix est, vt sæpe dixit Aristo. Nã si quid violentũ per se perpetuari posset, tũc aliqua potentia frustra esset in natura, quia si aliqua nã habet appetitũ naturalem ad aliquam formam, qui appetitus nunquã reducetur ad actũ. tunc igitur Deus, & natura frustra illum appetitum indidit illi rei. Cuius oppositum dicũt Philo-

A Philosophi.nã.1. cœli. tex.com.32. Deus & natura nihil frustra faciũt. Pro complemento tñ, & pro excludendis multis obiectionibus,quę fie ri possent contra nos. iuxta istã viã, aduerte, ꝙ talia elemẽta,licet in propriis sphęris per accidens violenter moueantur,tamen quando sunt extra sua propria loca, mouentur suo motu naturali,qui rectus est.

ADDI. Vbi aduerte,ꝙ sicut aĩa in aĩalib⁹ & plantis,est illa quę dat terminum in motu augmenti non ignis,qa ipse apposito cõbustibili augeť in infinitum, sed in hoc regulatur ab aĩa, B ita est in vniuerso,ꝙ Deus gloriosus est forma cõis,& viuersalis, ĩponens terminum,& legem corporibus cœlestibus,& elementis,quia sunt partes primarię vniuersi,& ideo scriptura dicit,ꝙ sapientia Dei,legem ponebat aquis,ne trãsirent fines suos. Et sic ẽt dicimus de terra,ꝙ licet ſm aliquam sui partem, nõ sit nãliter locata, quia hoc præcipue est ratione finis & Dei, disponentis propter habitationẽ,tamen pro maiori sui parte,non caret sua dispõne naturali. Pro hoc faciat auctoritas Cõment. in.2.cœli & mũdi,com.108.vbi ha- C bet,ꝙ omnis res semper, aut pluries inuenitur in sua dispositione nãli, non violenta,& forte ita est de figura terræ,quæ est separabilis à parte, non à toto,sicut est de generatione. vnde Philosophi nullum violẽtum per se,& simpliciter,& ſm totũ negarunt posse perpetuari,tamen ſm qd, & per accidens,illud incõuenit.Nec videatur tibi nouum hoc,quia multæ sunt propositiones per se veræ in sciẽtia naturali,quę tamen sunt falsæ per accidens, sicut dicit Cõm. in 6.phy.in commen.15.

PROPOSITIO XX. D

Vnum subiectũ habere nisi vnam formam,est impossibile.

Propositio est Auer.ĩ lib.de subã orbis. Ratio est,quia vnius rei ẽ vnum esse. Nam id quod est vnum, est vnum per suam formam vnicã, quia est vnũ per id quod est, sed habet esse per formã suam,quia si non daretur vna forma, non daretur per quod eẽt vnum. nisi per aliquod posterius ad suum eẽ,quod est ipsa materia.ista est probatio Cõm.in.3.de partibus animalium in cap. de corde. Intelligitur autem ꝓpositio de forma substantiali, quia per formã substantialẽ,res est hoc aliquid,& in actu.2.de anima.tex.com.2.Et ideo qcquid aduenit enti in actu,est accidens.vnde Cõm.1.physi. com.63. & 69. inquit,si materia haberet aliquam formã substantialem sibi ꝓpriam,nullam aliam posset recipere illa remanente,& tota transmutatio esset in accidentibus,& generatio esset alteratio. Sed est instantia in via eius,de elementis quæ ſm ipsum in 3.cęli & mundi,in cõ.67,sunt in mixto formaliter. Ad hoc autem dupliciter respõderi potest.primo quidem, ꝙ tales formæ in mixto sunt quasi in esse medio, inter substantiã & accidens,sed propositio allegata locum habet de formis, quę sunt veræ substantiæ. quæ videlicet,nõ intenduntur, nec remittuntur quoad esse substantiale, & cum hac glossa processit Butlęus in primo physic.in expositione tex.cõmen.69. & multi pręclari Auerroistæ post ipsum, vnde formæ elementales, cum secundum Auerro.sint multum imperfectæ, & intendantur, & remittantur, possunt

Rõ,& probatio propõnis.

E Limitatio propõnis.

Instãtia.

F Solutio.1. & aliorũ.

G possunt esse in vna, & eadē parte materię. secus autem est de formis cōpletis, & perfectis, & istum modum dicendi, nos etiam imitati sumus in

Sol. ꝓpria plerisq; locis. Nunc tamen occurrit mihi subtilior dicendi modus, & est ꝙ semper vnum subiectum non habet nisi vnam formā. & ad argumentum de mixto, dico ꝙ subiectū receptiuum formæ mixti, quod est vnū, non habet nisi vnam formā. tale autem subiectū non est nisi prima materia informata ꝑ quatuor formas elementales. nam elementa cōcurrunt vt subiectum, & forma sola mi

H xti, concurrit in rationem formæ. & ista est vera mens Auer. in. 3. cœli & mundi. com. 67. si bene aduertis. Nam ibi mouet dubium contra se, quō fieri pōt, ꝙ materia habens formas elementarias, possit recipere vlteriorem formā, cum recipiens debeat esse denudatum à natura recepti. Et soluendo dicit, glossando propositionem il ā, si subiectum fuerit receptiuum oīum formarum oportet tale subiectum esse denudatū ab omni forma, sicut est prima materia, q̄ ſm sui nām est receptiua omnium formarum, & ideo nullam ha

I bet formā de se, sed est in potētia ad oēm formam. Si aūt subiectū non fuerit receptiuum oīum formarum, sed alicuius, non oportet ipsum denudatum eē ab omni forma, sed solum modo à forma, respectu cuius ē in potentia receptiuū, sicut dicimus de organo tactus, quod non oportet ipsum esse denudatum simpliciter à qualitatibus tangibilibus, sed respectu illarum, respectu quarum est in potentia, ideo enim æqualiter calida, & ęqualiter frigida nō sentimus, vt patet. 2. de anima tex. com. 118.

Elementa autem, vt inquit, sunt subiectum receptiuum, non oīum formarum simplr, sed respectu mixti, K
iō non oportet, ꝙ sint denudata simpliciter ab omni forma, sed à formæ mixti tantum. in hac igitur solutione concedit elementa esse subiectū mixti, & sic semper vnū subiectum recipit vnam formam.

Confirmatur, quia natura, vt di- ADDI.
cit lucidissimus Them. in. 3. de aīa. ca. 27. semper imperfectioribus vtitur loco materiæ, respectu perfectorum, & semper vtitur perfectioribus loco formarū, respectu imperfectorum, & ideo dicit intellectum agen- L
tem eē supremam hominis formā. deforis tamē perficiētem, & dantem esse, & est forma formarum, vt dicit. Et confirmatur, quia certum est, ꝙ mixtū componitur ex quatuor elementis, non tanquā ex partibus ſm quantitatem, sed ſm qualitatē. Non .n. mixta, vt inquit Cōm. in. 2. de generatione & corrup. com. 48. sunt in elementis in potentia sicut, partes in continuo, quę sunt in potentia, sicut partes quousq; diuidantur, & fiant partes in actu. Sed differunt, quia istæ sunt partes in quantitate, & illę in qualitate. M

Amplius Cōmen. 3. de aīa. com. ADDI.
36. omnia quorum subiectum est vnum, & quorum vnū est perfectius altero, semper respectus perfectioris ad imperfectius, est respectus formę ad mām, sed formę mixti, & formæ elemētarię est subiectum vnū, quia materia recipit vtrūq; ordine quodam. 12. metaph. com. 11. & 3. cœli. 67. & forma ęl'nti est imperfectior forma mix.i. igitur forma elementi respectu mixti, cōcurrit vt mā, & forma mixti, vt forma respectu eius.

Amplius

A Amplius Cō. 1. phy. cō 82. ponit conuenientiam & differētiam inter subiectum primum & secūdum. dicēs ꝙ subtum secūdum, & primū. cōueniūt, in hoc, quia ꝙ gñatū ex eis inuenit p se, sed differūt quia primū est in pōa pura, & secundū in actu, aut modo medio, & per ꝯñs mixtū cum gñetur ex pluribus vno subiecto, ut dicit ibidem primo, & secūdo ex vtrisq; per se gñari dr, licet vnum sit remotum, & aliud propinquum.

Cōtra modernos. Quod autem moderni dicere volue rūt elemēta in mixto nō cōcurrere ī B ratione subiecti derisio est, quia dūt ꝙ concurrunt vt dispositiones subiecti. nā aperte contradicunt Auer. in solutione prædictę dubitationis. Nā illa solutio manifeste declarat elīta esse verō subiectum respectu mixti, sicut patet recte ponderāti verba eius.

Cā erroris Sed cā erroris eorū fuit, quia Arist. in. 1. de generatione & corru. aperte dicit in tex. cō, 24. generatio, & trāsmutatio totius in totum, nullo sensibili remanente, vt subiecto modo si elīta in mixti gñatione, vt asserūt, remanerent vt subiectū, tūc quando mixtum corrumpitur, tunc C in tali trāsmutatione remaneret aliquod sensibile, vt subiectum. elementa, enim sunt sensibilia corpora.

Sol. moti. uorum. Sed hoc dictum eorum nullū est. nam mixtio non est generatio ibi diffinita, sicut clare testatur Aristo. in fine primi de generatione, & corruptione. in tex. cō. 83. nā mixtio est miscibilium alteratorum vnio, vnde mixtioni non opponitur corruptio, sed dissolutio: generationi uero opposita est corruptio. & hoc etiam expresse testatur Cōmē. in. 2. de generatione, & corruptione in com. 48. Vnde æquiuocatio decepit eos. Nam generatio diffinita in lib. de generatione, D & corruptione, est alia a generatione diffinita in 4. metheor. vbi dicit. est autem simplex & naturalis generatio, permutatio ab his virtutibus, cum habeant rationem ex subiecta materia vnicuiqꝫ naturæ, & alia est diffinitio generationis, data in libro de morte, & vita ab Arist. in qua dr, gñatio est prima participatio animæ, in calido naturali, & vita est eius permāsio. Manifestum est. n. quod diffinitio prima data in libro de generatione, & corrup. competit generationi, in qua vnum fit ex vno, qa E ibi agitur principaliter de generatione, & modo generationis elemētoꝝ, sicut bene notauit Ioan. Granim. in princ. illius libri, & sicut est rei ueritas. vnde Arist. librum illū in secundo de anima appellat librum de elementis, vt patet in text. cōmen. 117. vt exponit ibi Com. & Them. in tali autē gñatione vnius ex vno fit trāsmutatio totius in totum, nūllo sensibili remanente vt subiecto. Et ratio est, quia vt testatur Cōmentator in plerisque locis, elementa non diuidūtur, nisi in primam materiam, & in formam. vnde Commentator ter tio cœli, & mundi commen. 31. in- F quit quod elementum æquiuoce dicitur de elementis simplicibus, scilicet de prima materia, & forā de quibus Aris. egit in physicis, & de elītis quæ sunt corpora, quia dum compositum diuiditur, non remanent, sed forma corrumpitur, & materia induit aliam formam. secus autem est de elementis, quæ sunt corpora, quia quando mixtum diuiditur talia remanent. Generatio autem diffinita in quarto metheororum est illa, in qua vnum generatur ex pluribus:

Aequiuocatio ē in uariis diffinitionibus generatiōnis.

G bus,& illa est idem subiecto cũ mixtione,& in tali est necessarium, qđ aliquid sit sensibile,quod concurrebat in ratione subiecti. Dicas igitur, quod omne corpus,& substantia cõposita,aut est de numero simpliciũ, aut est mixtum . si fuerit simplex,vt sunt quatuor elementa, tunc prima materia dimensionibus interminatis,& qualitatiuis dispositionibus ꝑdisposita,non habet nisi vnam formam,à qua ipsum elementũ fit hoc aliquid,& in actu.si vero fuerit mixtum,tunc subiectum est totum,resultãs ex materia, & quatuor formis
H elementorum ibi refractis, & ibi est vna forma sola,videlicet forma mixti. Sed dubium pulchrũ est de homine in quo est anima cogitatiua, & anima intellectiua,quæ sunt formæ substantiales,perfectę,& sunt distinctæ secundum perfidum Auer.

Difficultas.

Dicimus nos,quod illi,qui ponũt de mente eius animam intellectiuam, habent maximam difficultatem,dicendo ipsam dare esse formaliter homini,& oportere istos dicere consequẽter quod totum aggregatum ex elemẽtis,& anima cogitatiua,sit vere subiectum, & anima intellectiua
I sit sola forma hominis. sic.n.vnum subiectum habebit semper vnã formã,tamen illi habent varias responsiones,& extraneas à mẽte istius hominis,vt alias probaui. Nobis autẽ tenentibus mentem eius fuisse animam intellectiuam eẽ postremam hominis pefectionẽ,sicut nauta nauis,nullum inconueniens cõtingit. nam homo habet esse per vnam formam,quæ est anima. A forma autẽ quæ non est anima, sed intellectus, aut si est,est aliud genus animæ,habet solũ operari. Vnius igitur rei,est forma perficiens,quia est vnũ esse. K

Solo cõuenients fm aliquos

Sol. ppria.

Quod autem anima intellectiua ꝯm Auer. non sit vera forma homini dans esse deducitur, quia nullum corruptibile est vera materia ęterni, glossa est Commen 3.de anima.cõ. 36.licet corruptibile respectu æterni,possit habere respectum,& propositionem naturæ,sed non vere,sic.n. Cõmen.ibi soluit instantiam de intellectu in habitu, & primis propositionibus,& intellectu agente,vt patet intuenti,& in eodem commento dicit,quod postrema forma quæ est in nobis,est composita ex intellectu in habitu,& intellũ agente per quã L creamus intellecta,& intelligimus, ea,& est opinio Alexan. & vt inquit Cõm. etiam est opinio Arist. Et si arguatur contra hoc.nam Cõmen. primo physic.cõm. 1.inquit quæcunq; sunt præter primam materiã, & vltimam formam cuiuslibet rerũ naturalium,sunt materiæ compositæ, & formæ compositæ. Amplius primo metaphy. com.17.inquit. ꝙ prima materia non habet aliquam formam in actu,& ex eis quę recipit nullam habet formã omnino, neq; vniuersalem,neq; particularem, sed primo recipit formã vniuersalem, M & postea mediante forma vniuersali,recipit formas alias,vsque ad indiuiduales. Dicimus,ꝙ prima materia,quę est prima in via compositionis,& vltima forma in via compositionis, istæ dicũtur causæ simplices ipsius mixti. elementa autem in mixto remanentia,sunt materiæ compositæ,& formæ compositæ,quia talia non sunt naturæ, sed naturata, ideo nuncupantur per Auerroem talia materiæ cõpositæ,& formæ compositæ,quia non sunt materia, neq; forma,

ADDI.

Dubia.

Sol.ad primum.

A forma, sed sunt materia composita cum forma, & sunt forma composita cum materia. vnde materia prima in se considerata, est materia simplex,& causa simplex, & forma vltima in via cōpositionis,quæ perficit & dat esse, etiam est forma simplex,sed elementa media, q̄ sunt proximum subiectum formæ mixti,sunt materia composita cum forma; & sunt forma composita cum materia,Vnde Commen.3. cœli cō
„ men.29.ens in potentia non inue-
„ nitur nisi in ente actu.3.phy si.com-
„ men.65.scribit declarando hoc. &
B debes intelligere hic per delatum,
„ non illud qđ dr̄ in subiecto, aut de
„ subiecto,materia.enim non dicitur
„ de subiecto,nec ī subiecto:sed delatū accipitur hic,loco eius quod non inuenitur nisi in alio,& hæc est dispositio materiæ,& dispositio accidentium,& formarum, sed accidentia, & formæ differunt a materia in hoc qđ sunt in subiecto,aut de subiecto. materia aūt est ipsum subiectū. intendebat igit̄ per delatum illud, in quo materia cōuenit cum accn̄tib⁹, & formis. Et qđ non inuenitur p se, sed in aliquo.s.in composito, & cū
C aliquo.s.cum forma. & ista est melior e xpō,quæ dari pōt sup illa auctoritate,quicquid dixerit Burlæus Et alij ibi.

ADDI. Sed in expositione mea remanet difficultas,quia propō Cō.est vl̄is respectu cuiuslibet rei naturalis, vt dicit,modo expositio saluat dictū Cōmentato.in mixtis tantum. Respondetur,ꝙ sic debet intelligi, ꝙ forma simplex in oī habente formā. est illa quæ dat esse,& talis in elemētis est forma ipsa,vnde in elementis nō est aliquid ꝑter naturā primā & vltimā formā,quia sunt simplicia,sed mixta inter primā materiā, & vltimam formā,habent materias cōpositas,& formas cōpositas mō ꝓdicto.ī saluādo igitur Auer.sufficit ꝙ vltima forma est illa quę perficit. Ad scd̄m dico,ꝙ non fuit mens Auer. ꝙ formæ multiplicatæ sint realiter in rerū natura,sicut sunt prædicata quiditatiua,quæ plura sunt,& de vno dn̄r, vt voluit Ioan.de Ganda. Nam nō per aliam formā homo est viuēs, & per aliam est aīal.vegetatiuum.n.est in sensitiuo,sicut trigonum in tetragono.ex.2.de ani.in tex.cō.31.nec per aliam formam sortes est sortes, & p aliam est homo. Nam vt colligitur ex.7.ex primæ philosophiæ.text.cō. 11.quæcunq; per se quiditatiue prędicatur de aliquo, illa sunt eiusdem naturæ,& eiusdem rei, quia non oportet ꝙ entia multiplicentur sine necessitate, in via philosophorum, quia natura nihil frustra operatur, sed per eandē formā realiter loquēdo,idem reponitur in genere generalissimo,& in genere subalterno, & proximo,& in specie, tamen forma illa sm̄ naturam,quæ non facit saltū nec progreditur de extremo ad extremum,sine medio & est causa ordinis,prius intelligit̄ coafficere materiam & informare illam, sub gradu abstractiori,quā sub gradu min⁹ abstracto, donec deueniat ad vltimū gradum cōpletū, quia ordo naturæ sm̄ viā gn̄onis attenditur isto modo videlicet ꝙ imperfectiora in tali ordine,præcedūt pfectiora. videmus.n.ꝙ natura prius dat viuētibus quātitatē impfectā,q̄ pfectā. Vñ Arist.9.primæ philosophiæ.t.c.15. loquendo de tali ordine dixit, quòd puer est prior viro.& etiā in primo de gene-

D

Solo ad secundū cō tra Ioā. de Ganda.

E

F

G de generatione animalium dixit, ꝙ homo prius viuit vita plantæ, quàm vita animalis, & prius vita animalis, quàm vita hominis, quia prius videmus ipsum vegetare, quã sentire, sicut in embryonibus, & ĩ pueris sunt magis sensatæ operationes, virtutis vegetabilis, quã operationes virtutis animalis, vnde virtutes naturales ĩ pueris sm medicos sunt multũ potentes. vnde Hipp in. 1. particula separatorum sermonum scribit, qui crescunt, plurimum habent calorẽ innatum. plurimo igitur indigent
H nutrimento. Similiter prius apparẽt opera virtutis sensitiuæ in homine, quàm intelligere quod est opus intellectus, vt clarum est. sic igitur philosophi ex sensatis cognouerunt naturã via generationis procedere ab imperfectioribus ad perfectiora, & quia forma materialis, quãto est vniuersalior, tanto est imperfectior, idõ materia prius dicitur recipere formam sub gradu vniuersaliori, quã sub gradu minus vniuersali, non tñ ꝙ istę formæ in eodem sint realiter distinctæ, sed sunt vnum in re, & nõ distinguũtur nisi ratione, & ista est
I via vera Auer. & Arist. sine dubio, quia ipsi multum abhorrent multitudinem entium & principiorum. vbi paucitas est sufficiens ad saluanda apparentia, sicut patet exercitatis in doctrina eorum. Et Com. 7. metaph tex. commen. 11. inquit, prædicata substantialia adunantur cum subiectis, & adunantur inter se. vnde infert ibi, ꝙ si nouem prædicamẽta accidentium per se, & essentialiter dicerentur de substantia, tunc essent eiusdem naturæ, cum ipsa substantia. idem habet. 7. meta. com. 17. de genere & differentia.

PROPOSITIO XXI.

Omne quod est sensibile, est sensibile per materiam, & omne intelligibile & intelligibile per formam.

Elicitur propositio ista ex mente Philosophi. 1. cœli. text. com. 92. vbi dicit, ꝙ qui dicit cœlum, dicit formam, quæ vt dicit Commen. ibi in com. est subiectum vniuersalitatis. Qui autem dicit cœlum hoc, dicit materiam, quæ est subiectum sensibilitatis, vt colligitur de intentione Commen. 12. meta. com. 14. L
vbi inquit. materia est illud ad qđ innuitur sm sensum. forma enim non comprehenditur secundũ sensum, sed sm suam actionem. & ideo non cõprehenditur nisi ab intellectu.

Caueant qui tenent intelligentiã ADDI.
dare esse orbi formaliter, quia tunc cœlum per idem esset sensibile & intelligibile, quia non est sensibile, nisi inquãtum est in actu, & per te est in actu per intelligentiam, & per illam etiam intelligitur. igitur p idẽ sentitur, & intelligitur. si dicatur sentire inquantum materia cœli est actuata per intelligentiam. Contra, M
quia sic etiam intelligitur, sic arguit Commen. 3. cœli. com. 28. contra illos, qui dicunt elementum moueri per se passiue, & moueri per se actiue. quia dicunt inquantum est materia elementi informata forma, sic est subiectum motus, quia subiectũ motus est in actu. & mouetur actiue a forma, cõtra inquit ibi Cõ. tũc idẽ est rõ p se motionis passiue, & actiue, si argrm hoc valet ꝓ Cõ. ẽt & hoc valet. Amplius Cõ. 1. cœli. 92. dicit cęlum sentiri per materiam, & intelligi

Cõtra illos qui tenent intelligentiam dare esse formam orbi.

A telligi per formam, sic enim probat ipsum esse compositum. Sed est instantia manifesta, quia mã fm se est insensibilis, sed si efficitur sensibilis, hoc est per aliud, quia hoc nõ habet nisi per formã, per quã est in actu. & iõ vr̃ ꝙ id qđ fm se insensibile est, nullius sensibilitatis rõ eẽ vr̃. vnde Arist. in. 2. de partibus animalium. cap 7. dicit, cerebrum nullam habere continuitatem, cum reliquis particulis sentien tibus, quia sensu caret. Nisi esset, quod vt scribit Commen in vlti. cap. de substan. orb. materia habet gradus. multiplex est n.

Obiectio.

Solutio.

Mã habet gradus.

B materia, quædam enim est sensibilium, & quædam intelligibilium, sicut enim scribit Com. 3. de anima. in com. 5. in solutio. 3. q. intellectus possibilis est materia intelligibiliũ. materia etiã rerum sensibilium, gradus habet, quia quædã est in potentia ad esse, & quædã est in potentia ad vbi. Sumitur ẽt mã apud philosophos, in rebus sensibilibus, pro ꝓprietatibus insequentibus mãm, & pro appendiciis materiæ, sicut est quantitas. nã primũ de accidentibus receptis in substantia mãæ est quãtitas, vt. d Cõ. in lib. de subst. or. sił'r ẽt

C q̃litates sensibiles mãę sensibilis nũcupantur. sensibilitas igitur nõ prouenit a materia prima, quæ est ĩ potentia ad esse, nisi tãquam a causa remota in generabilibus & corruptibilibus. nam talis cum sit ens in pura potẽtia, de se ignota est, quacũq; cognitione. & sic intelligit̃ dictum Cõ. 12. met. com. 14. vbi dicit ꝙ mã est hoc fm ꝙ vr̃. Materia aũt, quæ est in potentia ad vbi, est illa ꝑ quã aliquid cõstituitur in esse mobili. & de hac locutus fuit Arist. in. 2. meta. in tex. comme. 12. vbi scribit oportet imaginari materiam in re mota, & sic orbis cęlestis dicitur materia ĩ actu, seu subiectum, vt vult Auer. 8. meta. cõ. 12. & in. 2. ca. de substã. orb. Sumẽdo aũt materiã vltimo modo, sic illa est per quam aliquid efficit̃ sensibile, & talia, sunt accidentia terminata, vt quãtitas, & qualitates sensibiles, talia autẽ sunt tam in rebus habentibus materiam quæ est in potentia ad esse, vt sunt generabilia & corruptibilia, quã etiã in rebus in quibus est materia, quæ est in potentia ad tãtum, vt corpora cœlestia. & sic intelligitur rem esse sensibilem a materia. Sed est pulchrum videre, cur contingit ꝙ ad hoc qđ res sit sensibilis cum duo cõcurrant. nam oportet id quod sensu capi possit sit in actu, vt patet. 9. meta. tex. com. 7. & 20. & ẽt requiritur ꝙ tale sit signatum. cum autem primum habeat a forma, quia forma est per quam est hoc aliquid & ĩ actu. 2. de ani. tex. cõ. 2. & 7. esse aũt signatũ est a quãtitate, q̃ est de cõsequẽtibus mãm, ꝑp quid igr̃ philosophi sensibilitatẽ simpl'r attribuunt materiæ, & intelligibilitatẽ simpl'r formæ attribuerũt? Nisi eẽt, ꝙ rõ adæquata ipsius intelligibilitatis est ipsa forma, q̃ est quiditas, sicut supra dictum est. Rõ aũt formæ cõis, est ĩ abstractis & sensibilibus. nã formæ liberatæ a materia sunt intellectæ ĩ actu in rebus ẽt sensibilibus, q̃ sunt intellectæ in potentia, forma est tota quiditas, sensibilitas aũt nõ inuenit̃, nisi in rebus corporeis, & inexistẽtibus in mã. Et hoc, vt mihi videtur, fuit in causa, quare philosophi attribuũt sensibilitatem ipsi materiæ, intelligibilitas autem iure merito attribuitur formæ, q̃a ipsa ẽ subiectum

D

E Inquisitio subtilis.

F Solutio.

G iectum vniuersalitatis, & vle est obiectum intellectus. ideo Arabes, intelligere appellant formare per intellectum. Vnde Cō. 1. cę. & mundi. cō. 92. dixit ꝙ ille est intellectus cuiuslibet formæ, sed si iste duæ causæ adinuicem compareńtur. in re quæ sētit, videlicet materia & forma, vtiq; talis res quātum ad hoc magis depēdet a forma, ꝑquā est in actu, q̄ a materia ꝑ quā ē in pōa. Aut aliter dici-

Solutio. 2. potest, iuxta doctrinā Auer. 12. met. cō. 14. in 2. sua expositione, quæ fuit tertia illarum quæ fuerūt adductæ ꝑ Alex. ꝙ materia quæ est per se sensibilis, est materia propinqua, non re-

H mota, sed forma est per se intelligibilis. Forma. n. nō sentitur per se, sed merito suæ operationis, ideo appropriate forma dicitur intelligibilis, & materia sensibilis, & hoc intelligitur de materia propīqua, nō de remota.

PROPOSITIO XXII.

Motus unus ab una natura prouenit, & una natura est principium unius motus.

Colliguntur istæ propositiones ex primo cœli & mundi. in tex.

I cō. 7. & 8. declarat in cō. 18. Cōmēt. in 1. cœli de motu vno in specie debere intelligi, inquit. n. motus vnus specie est vnius corporis in specie.

Dubium. Sed est dubiū de motu aeris, & ignis, qui sunt motus ad superius, & videt esse vnus motus specie, & tamen insequūtur diuersas naturas specie differentes, & est obiectio Ioā. Grāma.

Obiectio contra solutionē. vt dicit Cōmen. ibi in cō. 8. & vult ꝙ illi motus differunt specie, quia proueniūt a naturis specie differētibus, mouētibus a loca specie dr̄ia. & ista est solutio Auerr. in commen.

Sed nec ipse satisfacit ī hoc, quia q̄d K dicemus de motu aeris, vt est ī sphæra ignis, & de motu eiusdem, vt est in sphæra aquæ? in igne. n. aer descēdit, & in aqua positus ascendit. ascensus autem, & descēsus sūt motus specie differētes, vt patet ex. 5. phy. nam sunt contrarij motus, sunt. n. ex cōtrariis & ad cōtraria. Soluitur quod solutio. obiectio. isti motus sunt eiusdem speciei, ratione eiusdem termini. Sed contra, nam apposita non pn̄t esse in eodem natura, modo ascēsus & descēsus sint motus oppositi. Alij aliter dn̄t, ꝙ nō solo alia aliorum. incōuenit ꝙ aliqui motus sm vnam rationem sint diuersarum rationū, L & sm aliam rōnem sint eiusdem. Di sol. ꝓpria cimus nos. ꝙ Arist. in. 5. phy. de motu generaliter loquutus est, considerando ea q̄ cōpetunt motui inquātū motus, nō applicando ad aliquā specialē nām mobilis nec motoris, & il la rōne vl̄i dicit motus quoslibet q̄ sunt ex contrariis terminis, in cōtrarios, esse cōtrarios. & isto modo quilibet ascēsus cōtrarius est cuilibet descēsui. In libro autem cœli, & mūdi, & in aliis particularibus libris, vnitas specifica motus, attēditur particulariter penes vnitatem principij actiui, naturaliter mouētis ad vnum M finem intētum, & ad vnum terminum naturaliter intētum. Et quia aer, siue in igne, siue in aqua, uel in alio quouis loco constitutus, extra suum locum naturalem semper appetit ad illum reuerti, cum semper il lo modo sit præter propriam dispositionem naturalem dispositus, ideo per eādem formā descēdit ab igne, & per eādem etiā ascēdit semper eūdem terminum appetēdo, licet igitur ascēsus sm rationem cōmunem opponatur specie cuilibet descensui,

non

A non tñ quilibet ascẽsus determinat⁹ specie opponitur cuilibet descẽsui determinato. Multa.n. verificantur rõne generis, quæ nõ verificãtur ratione speciei. Et hãc nostram sniam adiuuat dictum sancti Thomę, in 1. cęli & mundi super expositione tex.
Btũs Th.
» cõ. 20. prope finem. inquit.n. ad id
B autem quod dicitur de aere, dicen-
» dum ꝙ contradictio quę includitur
» in oĩbus oppositis, habet in sui ratio-
» ne ꝙ sit, & s̃m idem & ad idem, & re-
» spectu eiusdem. motus autem naturalis aeris sursum, & deorsum nõ est respectu eiusdem, sed est sursum qui
B dem respectu aquæ & terræ, deorsũ autem est respectu ignis. vnde hm̃oi motus non sunt contrarii, quia non sunt ad contraria loca, sed ad eundẽ locum qui. s. supereminet aquæ, & subsidet igni. Et ex hoc pulchre colligi potest, ꝙ simplicitas motus, & vnitas, non attenditur penes principium passiuum, quod non habet naturalem aptitudinem, vt moueatur contrario motu ab illo, qui naturaliter mouetur vt dicit Ioan. de Iandu. Sed intelligitur penes vnitatem formæ, mouentis s̃m speciem in ordine ad vnum finẽ. Et ita licet distinctio motuum in genere, attendatur pe-
C nes distinctionẽ terminoꝝ ĩ particulari attẽdat̃ penes foꝛas mouẽtes specie distinctas, vt mouẽt ad terminos spẽ distinctos, alir motus ignis, & aeris essent eiusdem speciei contra Cõ. & veritatem. Et si motus ascẽnsus aeris existẽtis in aqua, & descẽnsus eiusdem existentis in igne, essent specie distincti, cũ ambo sint naturales ipsi aeri, sequeretur igit̃ quod vni corpori simplici, naturaliter in essent duo motus simplices, specie distĩcti, quod est contra Philosophum & veritatem primo cęli locis adductis.

Penes qd attẽdat̃ vnitas & simplicitas motus cõ ẜa Ioan.

D Amplius. 6. ph. tex. c. 39. vbi inuestigauit iam omnem diuisibilitatis motus causam, siue sit ex parte moti, siue temporis, finaliter concludit, secutum aũt maxime hoc diuidi omnia, ab eo ꝙ mutatur. i. a subtũm ꝙ mutatur, nam moti diuisibilitas infert vrr diuisibilitatem, ĩ reliquis aũt per se, aut per accñs, vt dicit Cõ. ibi. ADDI.

Vide & 6. phy. tex. c. 49. & ca. 66.

Et aduerte hic, ꝙ diuersitas partium motuum, non facit diuersitatẽ formarum specificarum, in corporibus cœlestibus, sicut in animalibus, quæ sunt hic, vt dextrum, & sinistrũ, & talem diuersitatem non efficit, sed
E bene diuersitas centrorum facit diuersitatẽ in corporibus simplicibus, vt diuersitas ignis & aeris, sicut. d. Cõmen. 2. cœli. & mundi. cõ. 49.

PROPOSITIO. XXIII.

Motus specificatur a terminis.

PRopositio ista elicitur de mente Philosophi. 5. phy. tex. cõ. 21 intelligo ꝙ non in omnibus dispositionibus motus principaliter insequitur naturam terminorũ sed solum quo ad illas dispositiones, quę primo insequuntur ipsos terminos.

Limitatio propõnis.

Amplius ꝑ opinione mea facit. t. 70. in. 3. ph. vbi Arist. dicit ꝙ infinitum non eodem modo reperitur
F in motu, tempore, & magnitudine, sed tempus est infinitũ propter motum, & mot⁹ propter magnitudinẽ, & dicit quia prius est in magnitudine in qua mouetur, aut alteratur, aut augmentat̃. vnde lucidissimus Theb. ibi exponit subiectum motus, oĩs. n. motus, siue localis, siue augmenti, siue alterationis, in magnitudine quæ corpus est tãquã in subiecto fundatur, & ita exponit etiã Cõmẽ. si. n. in-

G telligatur de termino, falsum est, alterationeē esse in magnitudine. Amplius stat motū esse cōtinuum, licet spatiū super quo fit, fit interruptum, vt patet ex snīa Philosophi in. 5. ph. te.cō. 23. vbi habet. cōtinue aūt mouetur, ꝙ nihil aut paucissimū deficit rei, & nō tpi, vbi (vt notat ibi lucidissimus Thom.) cōtinuitas motus, nō oīs hinc prouenit, videlicet ex spatio, nam illo quidem mō, decursus equorum in stadio lacessitus erit, & dissitus. nō igr̄ rectius fuerit cōtinuationeē motus, ex serie tpis accipi. ita vt his uideat̄ cōtinuus, qui nihil tpis interceperit, nam rei quidē, p quam fit motus biare aliquid, atq; intermitti posse pars vr̄, & tn̄ nihilominus iugis & cōtinuus motus, intelligitur.

H

Nā cōtinuitas, & diuisibilitas, in infinitum competit motui, intimius per subiectum motus quàm ratione terminorum, sicut colligitur de mente philosophi. 6. de physico auditu. tex. co. 39. vbi dr̄. sequutū est aūt maxime hoc, diuidi oīa, & infinita esse, ab eo quod mutatur. i. ab ipso subiecto, quod mutatur. vn̄ licet motus, possit dici diuisibilis, rōne terminorum, tn̄ hoc primo non hēt motus a terminis, sed a subiecto, quod oñditur, qa quilibet motus, inquātū motus est, hēt subiectum diuisibile. nā qd mouetur, partes hēt, vt demr̄atum est 6. phy. tex. cō. 32. Indiuisibile n. nullo mō motus p se moueri pōt. Non tn̄ quilibet motus est ad terminos, p se diuisibiles. Nā licet termini mot' ad quātitatē, & ad locū sint diuisibiles p se, motus tn̄ alterationis terminat̄ ad qualitates, quæ nō diuidunt̄ nisi p accñs, vt dicit Arist. in. 6. phy. tex. cō. 37. Et Cō. 3. cœ. cō. 8. vbi vult ꝙ diuisibilitas cōpetit qualitati per assimilationē, & qñātitati essentialiter.

I

[Margin: Mot' ꝙ sit diuisibil' p'rio hēt a subiecto.]

[Margin: ADDI. Vide Pro hoc etiam Auer. I primo de aīa t.c. 38. ubi vult ꝙ ī so lo motu lo cali iueniē mot' esse tialī oībus modis, sed alteratio, liquo mo do ē in alterabili ess̄etialiter, & aliquo mō ē ī eo accñtalr̄]

K

Et eodē modo simplicitas motus, licet cōpetat motui, & rōne subiecti, & rōne termini siue spatii, intimius tn̄ cōpetit pp subiectū, q̄ pp spatiū, vt recte opinatur Auerr. & magnus Alber. sup. 1. cę. & mūdi. tex. cō. 5. Licet beatus Thomas oppositū teneat ibi, propter propositā propōnem, q̄ dicit, ꝙ motus specificatur a terminis, motus. n. vt dicit Cō. in. 5. phy. t. cō. 9. nō differt a termino motus, nisi sicut perfectū a diminuto. Amplius vr̄ esse mēs Arist. in 5. meta. t. cō. 18. & est capitulū de quāto. vbi Aris. declarando qūo motus & tēpus dnr̄ cōtinua, & quāta. Dicit, alia vero vt tēpus, & motus, etenim hmōi quædam quāta dnr̄, & cōtinua, eo quod illa diuisibilia sunt, quorū sunt hæ passiones. Dico aūt, nō quod mouet̄, sed p quod motū est. vbi expresse determinat p opinionē diui Thomæ. Et licet istud problema sit satis arduum, & difficile. Nā vbi est discordia in philosophia, inter Auer. & Thomā, difficile est videre veritatē. præsertim concurrēte snīa Alberti, qui fuit re, & cognomēto magnus. Tn̄ dicā id quod mihi vr̄ in tā ardua qōne, p ueritate perscrutāda, sicut est natura Philosophi. 2. met. tex. cō. 15. Aris. n. in. 2. de gñatio. & corrup. super tex. cō. 62. de cōposito mouet hāc quæstionē, de motu dicens. Cōtinuus autem motus, utrum quia quod mouetur continuum est, aut in quo mouetur, velut locū. Dico aūt passionē, & soluendo inquit. Manifestum autē vtique, quia in eo quidem, quod id quod mouetur, qūo. n. passio continua est, nisi quia res cui accidit, cōtinua est? si aūt & hoc, eo quod ī quo solo loco existit, magnitudinem. u. aliquam

L

M

[Margin: quia albedo nō tūc mutatur ī nigredinē, quia sit p se diuisibilis, sed qa corpus qd alterat̄ est p se diuisibile.]

[Margin: Op'io beati Thom.]

[Margin: Op'o propria, & peripatetica]

A aliquam habet, huius aũt, quod circulo solum cõtinuum, quo circa idẽ sibi ipsi semper continuum. hoc igit̃ est quod facit cõtinuum motum, qđ in circuitu corpus fertur. motus aũt tp̃s. Et beatus Doctor ibi exponẽdo, expresse dicit, quod manifestum est, quod motus cœlestis est continuus, quia id quod mouetur, est cõtinuũ, & non quia locus in quo est motus, est cõtinuus, quia primus orbis non est in loco p se, nec est motus continuus ab eo loco, in quo mouet̃, motus .n. in gñe nõ hẽt cõtinuitatẽ ab eo, in quo mouetur, quia aliqñ est

B motus in passione, q̃ non est continua, nisi per accñs, quia id cui accidit est cõtinuum. Si aũt aliquis motus hẽt continuitatem ab eo in quo mouetur, hoc solum hẽt motus localis, quia locus habet aliquã magnitudinẽ, sed nec omnis motus localis, sed circularis, quia quod mouetur circulariter est idem semper, & seipso continuum. & iõ facit motum sempiternũ, & continuũ, & mot⁹ sempiternus facit tp̃s sempiternum. Et ita etiã dicit Cõ. ibi in cõmento. Et Albertus, & oẽs. Et ideo bene dixit Cõmen. & Alber in .1. cœli. super tex. cõ. 5. quod

C simplicitas motus, principaliter causatur ex simplicitate magnitudinũ motorũ, vt quia magnitudines simplices motæ sunt duæ, ideo mot⁹ simplices sunt duo. Amplius motus etiã distinguitur a mutatione, & per subiectum, & per terminos. per subiectum quidem, quia subiectum motus est in actu: subiectum, autem mutationis est ĩ põa, quia quod mouet̃ est, & qđ gñatur nõ est. 5. ph. t. cõ. 8. p terminos aũt, quia motus est de affirmato in affirmatum, sed mutatio est de affirmato in negatũ, aut econtra. sũt .n. primi termini mutationis

D oppositi fm affirmationẽ, & negationẽ, & tñ magis p se, & intima cã distinctionis, inter gñationẽ, & motũ, est illa q̃ sumit̃ ex subiectis, quã illa q̃ sumitur ex terminis, quia qđ gñatio fit ex subiecto ente in põa, hoc p se cõpetit sibi: sed quod fit ex nõ ente, hoc est per accidens. Nã. 1. ph. priuatio est principium gñonis, p accidẽs, materia aũt, & forma, sunt principia gñonis p se. Et hoc tenet Cõ. 5. phy. cõ. 8. licet Scotus, & sequaces oppositum teneant in hoc.

E Amplius Cõ. 7. phy. cõ. 29. dicit q̃ simplicitas motus non attendit̃ principaliter in motu, quia fit per breuiorem lineam ad medium mundi, vel a medio quia large dr̃ lineam rectam esse breuissimam, nã linea recta, & curua, nõ sunt comparabiles, quia sunt diuersarum specierum. Amplius Cõ. in. 4. cœli. cõ. 32. dicit q̃ si terra moueretur ad mediũ, fm q̃ mediũ est extremũ lineæ rectæ, & interim grauis esset, id qđ mouet̃ fm lineam rectã, posse esset inueniri corpus grauius ipsa, descendens sub ea.

F Amplius ẽt motus prius, quãtum ad denominationẽ, attribuitur mobili, q̃ terminis, aut motori. vñ Com. 5. phy. cõ. 3. inquit. motus in sua substantia ex istis tribus integratur, videlicet subiecto, termino a quo, & termino ad quem. & primum quod disponitur per motum, ex istis trib⁹ est subiectũ. deinde termin⁹ ad quẽ, & postremo terminus a quo. vñ nõ oportet quod oẽs dispõnes competẽtes motui, prius competant motui p terminos, q̃ per subiectum, sed solũ illæ q̃ primo insequũtur motũ, merito terminorum. Et ideo vr̃ mihi, q̃ magis intima, & prima cã continui-

G tatis motus, & diuisibilitatis, & similiter simplicitatis generaliter, sumi dēt ex subiectis, q̄ ex terminis, quia non quilibet per se terminus motus, est per se diuisibilis, sed bene quodlibet subiectum cuiuslibet motus est per se diuisibile, fm naturales. Vnde Arist. in 2. de generatione, & corruptione. tex. cō. 52. dicit ꝙ magis naturaliter loquuti sunt, qui assignauerunt principium materiale generationis q̄ illi qui assignauerūt formā. & Cōm. ibi reddit causam, quia fora cum inuenitur, cessat transmutatio.

ADDI. Confirmatur. quia motus materialiter sumptus pertinet ad naturalem, formaliter autem ad logicum. H 3. phy. cō. 4. & 5. phy. cōm. 9. Vnde Arist. in 1. de anima te. cōm. 16. vult diffinitiones naturales, dari per materiam, & diffinitiones datas per formam, appellat dialecticas, qnia dialecticus diffinit per formam. qui igitur inuestigant simplicitatem, & cōmunitatem a terminis, magis dialectice loquuti sunt. Et q̄ scrutant̄ ista ex subiectis, magis physicè. Ad auctoritates añt Philosophi. 5. met. ca. de quanto. respondeo, ꝙ ibi loquitur de motu, pro quanto est in prædicamento quantitatis, & sic verum est, I ꝙ per se habet hoc a termino, non a subiecto. Nam. 3. phy. tex. cō. 4. quot sunt species entis, totidem & motus.

Sol. ad auctoritatē philoso. in 5. meta.

PROPOSITIO. XXIIII.

Vni unum dicitur esse contrariū.

PRopositio ista est philosophi. 10. met. tex. cō. 14. vbi ista propositio demōstratur, vt vult ibi Cō. licet Arist. vtatur ea, vt suppositione in 1 cœli & mundi. tex. cō. 10. Nam nō incōuenit, ꝙ id quod demōstratur in scīa diuina, sit suppositio in naturali philosophia, sicut etiā esse substantiarum separatarum, demōstratur in scīa naturali, & est suppositū K in scīa diuina. Propositā tñ propositio, ab Auer. duabus cōditionibus limitatur, in 8. ph. in cō. 62. prima quidem, ꝙ sit maxima distantia, vnde maxima distantia, vnum contrariat̄ vni tm̄, vt albedo nigredini, talis aūt est extremi ad extremum. & ista vē ratio Philosophi, ibi. Nihil tñ propter hoc prohibet, ꝙ vni & idem plura sint contraria, sed vnum erit contrarium vt extremū, & aliud vt medium. auaritiæ. n. aduersatur liberalitas, & etiam prodigalitas. medium L enim inter extrema, licet sic vnū fm subiectum, tñ pro quanto comparatum ad vnum extremorū, subit rationem alterius, sic quodāmodo est duo, & contrariari potest duobus.

Limitatio propōnis.

Secunda conditio est, ꝙ vni vnū est contrarium, fm vnum modum, tñ diuersis modis vnū potest plura habere contraria. Nam motui contrariatur motus, & cōtrariatur etiā quies, tñ alius modus oppōnis inter motum, & motū, & alius inter motum, & quietem.

ADDI. Genitum opponitur corruptibili M contrarie, & ingenito contradictorie, primo cœli Simplicius in 113. vide etiam Alex. in 2. topi. in cap. 20. in loco qui est ex coniugationibus contrariorum, vbi Philosophus infert. Palam autem, q̄m eidem simul contraria accidit fieri, nam & ei ꝙ ē amicis benefacere, ei ꝙ inimicis benefacere, & id quod est amicis male, contrarium est. vbi Alex. dicit, ꝙ q̄n hoc sumitur simpliciter, sic vni vnū est contrarium, sed q̄n non intelligitur simpliciter, non incōuenit, vni plura esse cōtraria, nam aliquid fm aliud

A aliud, & aliud, licet numero sit idē, potest plura habere cōtraria. nā eadem nix numero, alba & frigida est, & habet calorem, & nigritiam contraria, respectu alterius, & alterius, sic & in coniugationibus contrariorum, ſm aliud huic, amicis est benefaciēdū: ꝯtraria ei ista, amicis est malefaciēdum: & ſm aliud ista, inimicis est benefaciendum. nā in prima est contrarietas prædicatorum contrariorum, respectu vnius, in ſecūda vero coniugatione est, quia contrariis subiectis attribuitur idē prædicatū.

PROPOSITIO XXV.

B *Finitum est, cui pōt fieri additio,*

Propō nō ē vēr uera. VVlgata nimis ē propositio, sed nō ē vēr vera. nō. n. oī finito additio fieri potest. Nam circulus, figura finita est, non tñ sibi additio fieri pōt, 1. cę tex. cō. 12. & 2 cę tex. cōm. 23. quod aūt circulus sit figura finita, manifestum est, quia est vno contenta termino. Sed est obiectio. nam

Obiectio. Arist. 1 cęli. vbi supra, probat ꝙ nulla linea recta, perfecta est. nam si infinita fuerit, caret fine, & per ꝯñs perfectione, si aūt fuerit finita imperfecta est, quia recipit additionē. Nisi es-

Solutio. C set, quod illa non procedit ex ratione formali finitatis, inquantum finitas est, quia tunc quodlibet finitum, esset imperfectū: sed procedit, vt concernit materiam, puta magnitudinē iunctā rectitudini, talis. n. est, cui additio fieri potest. Sed tūc iterum est

Dubium. difficultas, quia si infinitum, quatenus infinitum imperfectum, cū motus cœli circularis sit infinitus, tunc

So. aliorū igitur esset imperfectus. Dixerunt qnq; quidam ad hoc, ex amicis nostris, ꝙ motus cœli non dicitur esse perfectus ea ratione qua est infinit⁹, sed alia rōne, quia coniungit finē cū D suo principio. & ista vr esse rō Arist. in 8. physi. & in. 12. meta. Sed ista so-

Impugnatio. lutio stare non potest. nam licet vera sit ratio illa adducta per Philosophum, nihilominus nunquā Aristo. fateretur motum cœli esse imperfectum, ex parte qua caret fine: immo ista est alia ratio, ad eandem conclusionem, vt est videre tex. cō. 75. vbi habet textus. Amplius autem prior est, quē contingit perpetuū esse, non contingente, & vt inquit ibidē. prius autem, & natura, & ratione, & tpe; est perfectum imperfecto, corruptibili autem incorruptibile. vnde ista E est sine dubio, alia ratio a prædicta. nā ex hoc, ꝙ motus circularis cœli, pōt esse perpetuus. i. infinitus in duratione, est perfectior quocunq; nō contingente. i. non potente habere perpetuitatem. Et ratio est, quia per

Sol. ppria petuum natura, ratione, & tempore prius est non perpetuo, & corruptibile, incorruptibili. Et ideo dic resolute in hac materia, dum quæritur an infinitum rōne, qua infinitū sit imperfectum distinguendo. nam qui quæstionem multiplicem, vt vnā interrogat, aut male interrogat, aut ca- F

Duplex est infinitas. ptiose interrogat. Dico ꝙ duplex est infinitas, quædam. n. est ex materia, & quædam est a forma. licet Aristo. videatur dicere. 3. phy. tex. cō. 60. & 65. quod materia est infiniti, & forma est causa finitudinis. Vbi aduerte, quod infinitas in diuisiōe magnitudinis, physice loquendo, est a materia. & ideo Cōm. inquit in 3. physi. quod naturalis conuenit cum geometra, in hac propositione, dicente continuum est diuisibile in infinitum, quia diuisibilitas in infinitū, cōpetit magnitudini, siue sit in mate-

G ria, quemadmodum contingit dñi a physico consideratur, siue abstracta a materia, sicut accidit, dũ a geometra speculatur. Sed nõ cõuenit in hac propõne, q̃ dicit, cõtinuũ est augmẽtabile in infinitũ, quia ire ad augumẽtũ, est ire ad formã. & a forma ẽ finitudo, & terminatio. infinitas igr̃ cõtingẽs magnitudini pmanẽti, est a materia, & attestatur impfectioni. & finitas est a forma, & attestatur perfectioni. Quędã aũt est infinitas insequẽs formã, & ista põt dici infinitas actionis, in duratione, & talis prouenit a forma liberata a materia, & ista arH guit perfectionẽ. nã ꝙ operatio alicuius formæ sit infinita in duratiõe, hoc puenit merito, quo est fora in materia cui, vt sic accidit, ꝙ sit cõstituta in esse p subm. Vñ Cõ. in 2. cęli, & mundi. in cõ. 38. cã abscissionis esse cõtinuitatis, & æternitatis, ẽ materia. Nõ. n. est dignũ, vt inqt Auic. vt forma q̃ est in materia, perpetua sit. vñ Cõ. 12. meta. cõ. 41. vult quod „ æternitas, & infinitas motus cęli, est „ a motore tm̃. nã in cęlo, ut inqt, nul„ la alia est põa, nisi ad quietẽ. & iõ cœli motus de se est poñs, & aliũde cõseI quitur suã necessitatẽ, & ppetuitatẽ essendi, videlicet ab ipsa intelligẽtia mouẽte, q̃ nõ est cõstituta in esse per suũ subiectũ. Sed si instes Arist. isto mõ arguere vr̃, ꝙ linea recta quia finita est, põt recipere additionẽ, & iõ est imperfecta: linea vero infinita, quia caret fine, caret perfectione, ergo oẽ infinitũ, quatenus infinitũ, imperfectum est. Et ẽt ex hoc sequi vr̃, ꝙ oĩ finito quatenus finitũ est, põt sibi additio fieri. Nisi esset ꝙ rõnes illæ Philosophi procedũt sm mathematicã rõnẽ. nã licet Cõ. dixerit ĩ. 2. cœli, & mũdi. cõ. 59 ꝙ demõnes doctrinales nõ sunt ĩnatæ poni in scia naturali. & est ẽt doctrina Aristo. in 1. posteriorũ analyticorum, ꝙ non licet demõstrãtem trãscẽdere de genere in genus, nam vt inquit Cõ. 4. cęli. cõ. 20. demõnes naturales debẽt esse ex causis naturalibus, vñ in hoc plerũq; taxãtur antiqui, & Plato ab Aristo. quia voluerũt reddere cãs rerum sensibilium, ex rebus, & causis mathematicis, & intelligibilibus. Tñ aduerte, ꝙ sunt aliquæ causæ, quæ quodãmodo sunt naturales, quodãmodo sunt mathematicæ. accidit. n. causis mathematicis. s. propinquis in mathesi, vt sint causę primæ plurium rerum naturalium, sicut accidit sciẽtiis subalternantibus cum subalternatis, sicut arithmetica cum musica, & geometria cum perspectiua, sicut testatur Cõ. in. 8. phy. in cõ. 76. & in. 3. cęli, & mũdi. cõ. 6. vñ etiam in casu nostro diuus Tho. in 1. cęli super expositione tex. cõ. 2. & clarius ĩ lectione 3. in expositione tex. cõ. 5. inquit rñdẽdo ad obiectionem factam cõtra Arist. qui probauit duos esse motus simplices, quia solum duæ sunt magnitudines simplices, cum hoc medium sit mathematicum, inquit. Sed dicẽdũ ꝙ scia q̃ se habet ex additione ad aliã, vtitur principiis eius, sicut geometra vtitur principijs arithmeticæ. Magnitu » do. n. se habet per additionem supra » numerum. vñ punctus dr̃ esse vnitas » posita, similiter corpus naturale addit materiam sensibilem, vltra magnitudinem mathematicam, & non est inconueniens, si naturalis in suis demõnibus vtatur principiis mathematicorum. nõ. n. est oĩno aliud genus, sed quodãmodo sub illo continetur. Quod dictum diui Thomæ mode-

Instantia.

Solutio.

K

L

Diuus Th.

M

Coarctatio D. Th. 2. Cõmen.

A moderādū eſt,nā certū eſt,ꝙ ſcię naturales nō ſunt ſubalternatę mathematicis,vt patet ex 6.primæ philoſophiæ.tex.cō.2.ſunt n.tres ſciæ ſpeculatiuę.diuina,naturalis,& mathematica,nō ſubalternatim poſitæ,ſed diſtinctæ penes diſtinctos modos abſtrahendi,& diffiniendi,ſed debet intelligi ſicut dixit Auer.in illis,vbi cōtingit ꝙ cauſæ propinquæ ī matheſi ſunt cauſæ priæ.i. remotæ reſpectu eoꝝ q̄ ſunt in naturali philoſophia, quia eædē ſubiecto ſunt lineæ naturales,& mathematicæ, ſed alia rōne formali cōſiderātur in naturali philoſophia,& alia in mathematicis. B

ADDI. Silr definitio lineæ quæ eſt longitudo ſine latitudine, eſt ſm geometricam imaginationem, ſed non eſt ita in ſenſu. ita dicit Philoſophus & Cō.in.1.priorū.tex.cō.24. Quo ad accñtia igitur inſequētia magnitudines, cōicant iſte ſciæ, & quia talia prius fluūt ſm naturā a magnitudine ſimplici,q̄ a magnitudine, vt eſt in materia,ſic.n. entia naturalia, & magnitudo naturalis ſe hñt p additionē,ad magnitudinē mathematicā.vñ Cō.3.cœli & mūdi.cō.6.inqt in fine cō.ꝙ cā diuiſionis qualitatū, C eſt quantitas in eo ꝙ quātitas, & ita mathematic⁹ dicit ꝙ magnitudo recta eſt imperfecta. quia eſt, aut finita,& ſic recipit additionē vel infinita,& ſic caret fine.Figura aūt,& magnitudo rotūda,eſt pfecta, quia cōiūgit finē ſuo principio. Nō tñ ſm naturalē cōſiderationē oī finito pōt fieri additio,ſm rem ipſam,quia res naturales ex hoc ſunt finitæ, qđ hñt formā,& ab ea eſt terminatio. vñ vt bene notauit Cō. in hac propoſitione,naturalis nō cōcordat cū geometra,ꝙ continuū eſt augmentabile in infinitū,quia ire ad augmētū,eſt ire ad formā a qua eſt terminatio, & finitudo.Nec videat̃ tibi mirū hoc,q̄a multa verificant̃ ſm vnam cōſideratione, in aliqua ſcía, q̄ tñ in alia ſcía q̄ procedit ſm aliud gen⁹ abſtractionis,nō verificātur de eodē. nā dum ens diuidit̃ ſm diuiſionē demōſtratiuā,nō inconuenit vt vna & eadem res ingrediat̃ duas, aut plures artes, vt colligit̃ de mēte Philoſophi.2.ph.tex.cō.18.& ē ēt ſnīa Auer. in 2.phy. in cō 61.naturalis dicit,ꝙ motui circulari null⁹ motus pōt eſſe cōttari⁹, & tñ mathematici in motibus circularibus imaginariis factis ſup eiſdē polis & eodē axe, ſub oppoſitis modis ponūt cōtrarietatem,quia ſe impediūt,vt expreſſe dicit Cō.in 1.cœli & mundi,in cōmen. 32. D Notabile. E

ADDI. Silr dici pōt, ꝙ rectum & rotundum ſunt cōtraria, vt dicit Ariſto.1.phy.41.in figura,licet.3.cœli.7 ſ. dicatur contrariū, & licet Cō. dicat ꝙ illud eſt ſm famam,& in ptimo aſpectu.& Them. dicit ꝙ illud eſt ad hominē, quia Democ. talia pro cōtrariis accipiebat.pōt tñ dici,ꝙ illud eſt mathematice, licet phyſice rotundo nihil ſit contrarium.

Silr mathematici imaginant̃ corpus ſphæricū,motū ſup plano,cōtāgere illud in pūcto, ſed naturalis negat cōtactum corpoꝝ fieri in pūcto, vt patet 1.de aīa.te. cō.13.Et ſilr Logicus dicit quātitati nō eſſe cōtrariętatem.Et tñ naturalis,qui dicit motū eſſe de ecōtrario in cōtrariū pōit in prædicamēto quātitatis eſſe cōtrarietatem,& verū nō cōtradicit vero, ſed hoc eſt ſm diuerſas rōnes, & abſtractiones. Silr mathematici in ſequētes imaginationē,q̄ eſt fundamētum ſuarum propōnum,dñt, ꝙ vbi F

 datur

G datur maius,& minus,ibi daťæquale,& tñ,hoc naturalis dicit non habere veritatem vŕr, quia datur corpus in natura minus luna, & daťcorpus maius,& tñ nõ daťæquale. Sic igr̃ in simili,non cuilibet finito additio fieri põt,nãliter loquendo, nec quodlibet tale imperfectum est. Ex his igr̃ modo intelligere potuisti,qũo infinitas in duratione perfectioni attestať& nõ im pfectioni,quia insequiť vim formæ,non vim materię,qualis erat infinitas in magnitudine.

Dubium. Sed est difficultas de finitate, & infinitate vigoris,an talia attestenť pfectioni,

H aut imperfectioni, & vtrũ cuilibet finito, vt sic possit fieri additio, & an quodlibet tale sic finitum, imperfectum sit. Et præsertim hoc difficultatem habet in intelligẽtiis apud

Solutio. Philosophũ. Et ad hoc qñq; Auerr. conatus est cito aufugere difficultatem,innuendo in 8.physico. cõ. 79. ꝙ in talibus nõ est finitum,nec infinitum.finitum.n. & infinitum solũ de corporibus dici pñt. Rõ aũt est, quia.1.phy.tex.cõ.15. rõ finiti & in-

Impugna. finiti,soli quãtitati cõgruit. Sed illa solo est vna fuga.nã certũ est in via

I Arist.species entiũ sunt inęquales,in perfectione & vigore. nã sunt sicut numeri, vt dicit ex mente ẽt Plat. in 7.meta.tex.cõ. 10. & fm ipsum. 10. met.tex.cõ.7.in oĩ gñe est vnũ primũ,quod est metrum, & mensura oĩum,quæ sunt in illo genere. & in. 2.primæ philosophie.te.cõ.4.vnum quodq; est maxime tale,propter qđ aliis inest vniuocatio, sed indiuidua in eadem specie fm Arist. sunt ęqualis perfectionis. vnde. 5.met.tex. cõ. 11.in indiuiduis eiusdem speciei,nõ est hoc prius,& illud posterius. vnde nõ negaret Arist. quin in abstractis substantiis,sit inæqualitas in perfectione & hoc testaťẽt Cõ.12.met. K cõ.44.& in 3.de aĩa. cõ.19.& in lib. destru.destructi.dispu.3.in solutione 18.dub.Immo etiam ipse Auer. ab ipsa tãdem veritate coactus mutauit rñsionem ad illã obiectionem motam,in.8.phy. & distinguit finitatem,& infinitatem,in duratione a finitate,& infinitate vigoris,vt patet in.3.ca.de substãtia orbis.& in 2.cę. in cõ.71.expresse testatur in cõsimili dubio,ꝙ qñ nõ fuerit facta talis distinctio,tũc accidit ista perplexio. L

Si quis aũt sustinendo illam solutionem Auer.in 8.phy.c.79.dicat illam esse ex mente philosophi. in.3. phy.tex cõ.35.vbi arguit cõtra antiquos.ꝙ nõ potest esse aliqua substãtia infinita, separata a sensibilib' quia finitum,& infinitum sunt passiones numeri,aut magnitudinis, dic ꝙ arguit ad hoĩem ,quia antiqui & ipse, vt patet in illo tex.loquũtur de infinito,vt est impertransibile. ADD I.

Cõcessa igitur ista distinctione, quicquid asserãt Philosophi de altero membro,videlicet,de infinito in vigore, dico ꝙ entia finita ĩ vigore, quæ sunt citra primum,nõ pñt recipere additionem fm rem in propria M natura,quia vnumquodq; ens emanata 1.principio,fm ꝙ est aptũ natũ emanare,& nõ aliter. vñ distãtiæ entium in hoc sunt valde diuersæ.vt scribit Cõ.in 2.cęli.& mũdi.in cõm. 63.& ideo talia sunt perfecta in gñe, sed nõ sunt perfecta simpľr,quia perfectio simpliciter nõ competit nisi Deo glorioso,sicut dicit Cõ.5. met. in ca.de perfecto. tale antem est ens infinitum in vigore, quicquid ĩ hoc senserint Philosophi, nõ nobis curæ de hoc. Sic igiť infinitũ in duratione,

A ne,non arguit imperfectionem, nec proprie loquendo dicitur ex priuatione finis,qui est perfectio, sed potius ex priuatiõe vltimi. vnde.2.physic.tex.commen. 23. derisoriè apposuit dicere hunc finem, cuius quidē causa factus est. vult enim non omne vltimum esse finem,sed optimũ, sed infinitum in magnitudine,dicitur ex priuatione finis, qui est perfectio,quia tale insequit potētialitatē materiæ,ab illa enim progreditur, vt patet. 3.physi.tex.com.65.infinitum etiam in vigore secundũ theologos, & veritatem nullam poten-
B tialitatem insequitur, quia est proprietas,vel modus primæ formæ, q est Deus sublimis.

PROPOSITIO XXVI.

Grauissimum omnium quod est in medio.

PRopositio ista est philosophi in primo meteororum:terra enim ẽ graue simpliciter,quia residet sub omni corpore, vt patet.4.cœl.& mũdi.tex.commen.26. Intelligitur inter corpora simplicia,sed fallit com-
intellect⁹ propõnis. parando eam ad corpora mixta, qa datur aliquod mixtum,grauius ipsa
C terra,vt plumbum.Glossa est Auer. in.3.cœli,& mundi. in commen.9. vbi inquit,ꝙ simplicia nõ sunt eiusdem naturæ adinuicem, nec simplicia cum compositis,sicut nec ipsa cõposita inuicem comparata. nã quãtitas minor terræ,grauior est,& plus ponderat aliqua maiori aquę, & aliqua pars minor plumbi,plus ponderat maiori certa terræ,& aurum pl⁹ ponderat plumbo, ita etiam scribit Auer.in suo tract. de theriaca.Nam grauitas aquæ,est grauitas compara-tiua,sed grauitas terræ, est grauitas D absoluta. Et similiter grauitas plũbi est alterius naturæ a grauitate terræ,quia illa est grauitas compositi, sed grauitas terræ est grauitas simplicis.plumbum enim ex mixtione acquirit maiorem grauitatem, quàm sit in ipsa terra,quia habet grauitatem terræ & aquę. Vel ex mixtione multa resultant, quæ non sunt in miscibilib. vnde theriaca habet multas nobiles operationes,quas nõ habent simplicia ex quibus componitur. Auer.etiam in.1. canticæ. com. 13.inquit,ꝙ primæ qualitates, aliter attribuuntur elementis, & aliter E animalibus,& tempori, & loco.
Dubium. Sed dices,si mixta mouentur ab elemento dominante,& propter ꝙ vnumquodq; tale,& illud magis, videtur igitur ꝙ ipsa elemẽta sunt maioris grauitatis, quàm mixta, & ita plumbum non erit grauius ipsa ter-
solutio.1. ra. Nisi esset ꝙ in mixto residente circa medium dominantur, quo ad molem terra,& aqua, vt testatur Aristo.in.4.meteo. & sic ex vtroque fit vna cã totalis,& ita grauitas terræ est minor illa,quæ est in plumbo.
solutio.2. Aut aliter grauitas terræ, & simplicium, dicitur summa intensiue, & F quia est principium grauitatis. In aliis tamen,non plus semper grauitat terra cæteris paribus,quàm mixtum.vnde aqua est intensiue frigidior,opio,tamen plus infrigidat opium,quàm aqua,& flamma est calidior intensiue ferro ignito,non tñ plus calefacit. Actio enim insequitur multitudinem formæ, quæ pluris est in pluri materia. grauissimũ ergo omnium est inter simplicia elementum terræ, quoniam dum est extra locum suum mouetur

ad

G ad concauum aquæ, non secundum quòd est finis aquæ, sed inquantum est medium totius. nam nisi ita eēt, sequeretur quòd in quacunq; distātia esset aqua, terra moueretur ad aquam, sicut ferrum ad magnetem; quod tamē non videmus, vt scribit Commentā. 4. physic. commen. 42. Ratio autem est, quia superficies cōcaua aquæ, non est locus formalis terræ, absolute considerata, sed vt cōcernit talem, & tantam distantiam a cœlo, & a polis mundi. vnde si aqua esset in loco in quo est aer, terra nō
H posset locari sub concaua superficie eius, nec partes terræ mouerentur ad totum, vt dicit in simili Aristot. in. 4. cœli, & mundi. in tex. commē. 22. quòd si terra esset sub luna, partes non mouerentur ad totum. nam si partes terræ mouerentur ad totā terram, non mouerentur ad totum ratione qua totum, sed ratione loci, in quo totum est locatum naturaliter. nam idem, est locus conseruatiuus toti⁹, & partis. Et aduerte quòd Commen. 4. cęli, & mundi. comm. 22. dicit quòd Aristot. vocauit vlti-
I mam superficiem aquæ, quæ est locus terræ, medium mundi, & concauum lunæ, quod est locus naturalis ignis, appellauit illud vltimum, siue extremum. nam tex. habet extremum, & medium. vbi habes, ꝙ concauum aquæ & medium mundi sunt idem subiecto, & non differunt nisi ratione. nam tale non locat terram, ratione qua concauum, sed ratione qua est medium totius, & per hoc multas argutias euitabis de loco terræ.

PROPOSITIO XXVII. K

Elementum est ex quo fit aliquid: ut in existente indiuisibile, secundum speciem in aliam speciē.

ADuerte ꝙ ista descriptio ponitur ab Arist. 5. meta. tex. cō. 4. Extat etiam alia descriptio elemēti, posita ab eodē. 7. met. t. c. vlti. vbi dr̄ elementum est in qd̄ diuiditur, inexistens, vt in m̄am, vt puta syllabæ, vt qd̄, B, & A. Extat etiam alia descriptio elementi, posita ab Arist. in L
3. cęli. in t. cō. 31. vbi scribit. sit itaq; » elementum illud corporum, in qd̄ » alia corpora diuidunt̄, qd̄ inest po- » tētia, aut actu, hoc. n. vtro modo, adhuc ambiguum est. Aduerte igit̄, ꝙ vbi est multiplicitas, ibi est confusio apud intellm̄, vt scribit philosophus in. 1. cęli, & mū. t. c. 110. Scias igr̄, ꝙ elm̄ta rerū existentiū in actu, quędā sunt in actu, & quædam sunt in potētia, vt scribit Com. in. 12. met. cō. 20. illa elm̄ta dr̄ in actu, q̄ dissoluto composito remanent in actu; sicut dissoluto mixto, dr̄, remanere quatuor corpora simplicia s3 Aui. & A- M
uer. vnde mixtioni nō opponit̄ corruptio, sed dissolutio, vt. d. Cō. in. 2. de gener. & corr. in cō. 48. mixtio. n. non est gn̄o, sed est miscibilium alteratorum vnio, vt scribitur in fine primi de gn̄a. & corru. Elm̄ta autem in potentia, dr̄ illa q̄ corrupto composito nō remanēt actu abinuicē separata, sed sic se habet, sicut sunt elm̄ta ex quibus cōponunt̄ corpora simplicia, vt3, prima materia & forma, quia in talibus forma corrūpitur, & materia, induit aliā formam, vnde Cō. in. 3. cœli. cō. 31. inquit, qd̄ ele-
mentum

Elementa i actu duplicia.

A mentum æquiuoce dicitur de elementis corporum simplicium, quæ non sunt corpora, vt prima materia & forma simplex, & de elementis, quæ sunt corpora, quæ sunt elementa mixtorum corporum. Nota est, ꝙ vt scribit Commen. 5. meta. com men. 4. elementum, principium, & causa differunt, quia elementum solum dicitur de causis intrinsecis, & dignius dicitur de materia, principium autem de causis extrinsecis, cã autem est minoris ambitus, quàm principium, quia omnis causa est principium, non autem omne prin

D^a ia ē īter principiũ cãm & elementum.

B cipium est causa, quia principium etiam dicitur de priuatione, quę est principium transmutationis, & etiã dicitur de quatuor causis. elementũ autem ideo ſm Auer. digniori modo dicitur de materia, quia elementum diffinitur per esse, id ex quo fit aliquid, famosior autem ex significationibus est, vt testatur Commẽ. 5. meta. com. 29. est quando dicitur de causa materiali, vnde etiam materia. 2. ph. tex. com. 31. isto modo describitur, vz, materia est id ex quo fit aliquid inexistente, & aduerte ꝙ materia prima, sicut est prima in via

C cõpõnis, ita ē vltima ĩ via resolutionis, ideo definitio illa data. 5. meta. tex. com. 4. præcipue verificatur de prima materia in via compositiõis, quia est id ex quo fit aliquid, vt inexistente & cætera, sed quia in via resolutionis forma corrũpitur, & materia remanet, tunc diffinitio elẽti posita. 7. met. tex. com. vlti. quæ dicit. elementum est in quod diuidit inexistens, vt in materiam, non n. isto modo compositum in via resolutionis diuiditur in formã, vt in prĩcipium inexistens, quia in resolutione forma corrumpit, & materia remanet, licet sub alia forma, vñ alio, & alio modo diffinitur elementum ſm quod diuersimode apprehendit ab intellectu, vel in via resolutionis

D vel in via compositionis. sicut in simili duæ dantur diffinitiones de cõtinuo, vna est illa quæ datur in prædicamentis, cõtinuum est cuius partes copulantur ad vnum terminum & ista est, considerando continuum in via compositionis, & talis diffinitio est dialectica, quia datur per formam. vnitas enim continui, est quasi forma totius, nam. 5. metaph. tex. com. 19. substantia cuiuslibet quod semel, vt sex semel sex, vnitas enim attestatur formæ, quia forma est eẽ

E vnum esse. Alia autem diffinitio datur de continuo, in via resolutionis, & datur per materiã, & ideo est naturalis, quia. 1. de anima. tex. cõ. 16. physicus diffinit per materiã, & dialecticus per formam, & ponitur. 1. cœli, & mundi. tex. com. 2. continuũ est, quod est diuisibile in semper diuisibilia, nam talis diffinitio datur p partes q. 2. phy. tex. cõ. 31. reducunt ad materiam. & Com. 7. meta. com. 33. inquit, prioritas partium ad totum, ē prioritas materiæ ad formã.

Duæ diffõnes contiui.

F Tertia aũt diffõ elementi, est respectu elementorum quæ sunt corpora, & illa dat ab Arist. 3. cœli & mundi tex. cõ. 31. vbi dr. sit itaq; elẽtum illud corporũ, in quod alia corpora diuiduntur, quod inest potentia, aut actu. hoc enim vtro modo, adhuc ambiguum est. Et aduerte ꝙ cęlum potest dici elementum isto modo, quia licet non ingrediatur formaliter compositionẽ corporis mixti, tñ est de ptib' q̃ sunt de ĩtegritate vniuersi, vnde Arist. ĩ principio. 3. de cęlo

Cœlũ põt dici elẽtũ

G cęlo,& mundo nuncupat ipſum primum elementum,eſt enim principaliſſima pars,quæ eſt de integritate vniuerſi. Et aduerte ꝙ elementa quæ ſunt in mixto quandoq; a philoſophis dicuntur eſſe in potentia, pro quanto non ſunt in eſſe libero in proprijs locis,ſed ſunt in eſſe ligato,vnde appetunt ire ad ſua loca, vt patet.2.cœli,& mundi.tex.com.37. vbi Commen.ſcribit ꝙ elementa ꝑpter contrarietatem, quam habent inuicem in mixto tranſmutātur inuicem,& quia non ſunt in ſuis locis

Elſa dñr eẽ;in pōa in mixto.

H appetūt ſeparationem, & reuerti ad ſua loca. Et ex illo loco patet error Thomæ de Garbo,in ſumma ſua,& multorum medicorum aſſerētium ꝙ ſi humido ſubſtantificum æque perfectum reparari poſſet aſſidue, quod tunc vita hominis poſſet perpetuari, peccat quidem, ſicut vides ratio per fallaciam conſequentis,qa eſſent adhuc aliæ cauſæ ſuæ corruptionis,nam elementa ſunt in mixto violenter,& appetitu naturali appe-

Contra Thom.de gar. in ſua ſumma,et multos medicos.

I tunt continue ſeparationem, & reuerti ad ſua loca naturalia. mō nullum violentum perpetuum,ex.2.cęli.tex.commen.18.& nullus appetitus naturalis eſt ocioſus in natura, quia Deus & natura nihil fruſtra faciunt,& ideo ſub illa ratione dicunť eſſe in potentia,quia ſunt ligata.Tū etiam,quia ſunt refracta, aut in qualitatibus tantum,vt tenuit Auicen. aut in qualitatibus,& ſubſtantiis,vt tenuit Commen.3.cœli.comm.37. non tamen conuertitur iſta, ꝙ licet omne elementum ſit in potentia in re,cuius eſt elſtum,ꝙ oē qđ eſt in pōa in aliquo ſit elemētum illius, ē enim locus conſequentis,quia vniuerſalis affirmatiua ex primo priorum non conuertitur in terminis,

K ſed in partem,eſt enim inſtantia vltra hoc,nam fex eſt in potētia in oleo & vino.non tamen dicimus ꝙ ē elementum eorum.gloſſa eſt Auer. in.2.Colliget.cap.1.Et aduerte etiā ꝙ talia element.,quæ ſunt in mixtis dicuntur habere figuram accidētaliter,ſed corpora cœleſtia habent figuram eſſentialiter,vt ſcribit Commen.1.cœli.com.22.& reddit cauſam,quia eſſe elementorum eſt vicinum primæ materiæ, & eſt cauſa occulta ſicut vides. Sed aduerte, ꝙ

L ſemper in his caducis, potentialitates,imperfectiones,& defectus a materia trahunt originem, & quia ipſa de ſe eſt informis,& infigurata,ideo cum primæ formæ: quæ in materia recipiuntur ſint formæ elementales,vt teſtatur Commen in.3.cœli.com.67.& 12.meta.commen.11. ideo contrahunt iſtas imperfectiones,qđ ſunt de ſe infigurata, & ſunt propter potentialitatem acquiſitam a prima materia propter vicinitatē in potentia ad omnem figuram, & ideo nullam de ſe habent figuram, ſed figurantur ad figuram continentis,vnde ſi acquirunt figuram rotū

M dam eſt,vt ſcribit Commen.in.2. cęli.commen.24.quia ſunt in rotundo.& quia vacuum non eſt.Quia autem cœlum eſt,vt ſcribit Commen. in libro de ſubſtantia orbis,capit.2. materia animalium cœleſtium, & eſt perfectior modorum materiæ, quia in eo non eſt potentia ad eſſe, ſed ad vbi tantum,& quia motus intelligentiæ eſt motus animæ,videlicet,circularis,ideo cęlum ſortitum neceſſario eſt figuram ſphæricam ex neceſſitate finis,intelligentia.n. eſt illa,quæ conſtituit ipſum in diſpoſitio-

A positionibus necessariis, sicut est in corpore hominis facto propter finem. Sed est difficultas, cur si elementa de se nullam figuram habēt, tamen communiter appellātur corpora rectarum dimensionum, & dicuntur moueri motu recto, & vnde hoc fuit deriuatum. Nisi esset ꝙ Aristo. 1. cœli. text. commen. 5. per mathematicam rationem ostendit duos esse motus simplices, quia duę sunt figuræ simplices, & magnitudines simplices, videlicet, recta & circularis, & quia prima figura ex simplicibus est circularis, & prima figura simplex debetur primo corpori simplici, tale autem cœlum relinquitur quod alia figura recta debeatur cæteris corporibus simplicibus, vnde Cō. in 2. cœli, & mundi, cō. 22. declarans hoc inquit. propositio autem dicens ꝙ prima figura debetur primo corpori est manifesta, cum posuimus quod prius secundum substantiam est prius, & debet eē prius, ſm accidentia essentialia propria. s. accidentibus eius quod est posteri⁹, sicut est prius per substantiam corporis. & cum posuimus ꝙ figura est accidens, quod sequitur ad substantiam corporis, necesse est, vt figura cœli sit prior aliis figuris, quoniam figura cœli non est in eo accidentaliter sicut in elementis, in quibus intendebatur receptio multarum figurarum, cum esse elementorum sit ꝓpinquius ad esse materiæ, quàm ad esse formæ, corpus autē cęleste ecōtrario, quoniam suum esse est vicinum formis. Cognouerunt etiam naturales hoc ex motu, nam mixta, quæ mouentur ad motum elementi dominantis determinant sibi ad motum rectum magis figuram rectam, vt ignis flamma, quæ determinat sibi figuram pyramidalem, & quia mouentur a medio, & ad medium, qui sunt motus recti. moueri enim circa medium est motus corporis circularis. Et aduerte ꝙ ēst alia etiam diuersitas inter cœlum, & talia elementa, nam quanto elementa magis inuicem congregantur, seu ad maiorem spissitudinem reducuntur, tanto minus luminosa sunt, & minoris actiuitatis, vnde terra est fex elemētorum, & est opaca, & paruæ actiuitatis, sed in corporibus cœlestibus, secus est, quia quāto ibi fuerit maior congregatio, tanto ibi est maior luminositas, & maior actiuitas, vnde stella quæ est densior pars sui orbis. 2. cœli, tex. commen. 41. & 2. cap. de substantia orbis, magis lucet, & magis actiua est, alias autem differentias require in libro de cęlo & mundo. & in libro de substantia orbis. nos enim multum a proposito diuertimus non sine causa, quia multos vidimus in his valde errare.

Margin notes: Difficultas. Solutio. B C D E

PROPOSITIO XXVIII.

Principium rerum sensibilium sunt sensibilia. F

Propositio ista est Aristo. 3. cęli & mundi. tex. comm. 61. & glosatur per Auer. ibidem de principiis propinquis, non autem habet veritatem, vt inquit, propositio de principiis remotis, quia principia remota rerum sensibilium, non sunt sensibilia, vt prima forma, & prima materia. Quidam autem illum locū perscrutantes dixerunt istam primā formam esse formam corporeitatis de prædicamento substātiæ, quæ est coæterna primæ materiæ, & ista est prima

Margin notes: Glo. Auer. Contra ponentes formā corporeitatis.

prima de principiis generationis in genere causæ formalis. Sed ista opinio est purus error, nam Auer. in. 1. physic. auscultа. com. 63. reprehendit Auicen. ponentem huiusmodi corporeitatem substantialem, sed expresse vult ꝙ corporeitas coæterna materiæ sit accidens, & in lib. de substantia orb. vbi declarauit ꝙ natura materiæ substantiatur per posse, ita ꝙ potentia est differentia substantialis materiæ vult ꝙ prima forma, quæ in materia primitus recipi-

Enasio tur est trina dimensio. Nec valet sicut aliqui dicunt, ꝙ Auic. posuit illā

H tāquam specificam, & Com. posuit eām tanquā genericam, & in hoc asserunt esse differentiam inter Auic.

Impugnatio. & Auer. cum hoc tamen sit purum mendacium, immo oppositum reperitur de mente Auicen. in primo suę sufficientiæ. & in secūdo suæ meta. quia posuit illam esse formam cōfusam & generalem, & Linconiensis, & Alber. qui imitati sunt Auicē. in hoc isto modo ponunt eam. Pręterea. Argumenta quæ facit Auerr. in primo capit. de substantia orbis,

I æque bene procedunt si ista forma ponat specifica esse, siue ponatur generica, immo maiora inconuenientia sunt, si ponatur generica secundum quod sequitur ex verbis eius, quod ostenditur. inquit. n. vnde putauit Auic. ꝙ dispositio trium dimēsionum existentium, in materia simpliciter. s. non terminatarum est dispositio dimensionum terminatarum in ea, quapropter dixit necesse est primam formam existere in prima materia, antequam dimensiones existant in ea. Ex quo accidūt ei impossibilia, quorum vnum est, formam non diuidi ad diuisionem subiecti, quapropter non recipiet di K nisionem, & ipsam esse æternam nō diuisibilem, per diuisionem sui subiecti, & ipsam non habere contrarium succedens sibi in eodem subiecto. quòd si ita esset, rūc materia nō reciperet aliam formam præter istā sibi primam. Manifestum est autē ꝙ si forma ista secundum ipsum ē recipitur in materia prius natura, q̄ trina dimensio quod ipsa remanet indiuisibilis, quia secundum ipsum extensio, quæ est in formis est per subiectum extensum merito dimensionum. Maius autem inconueniens

L est ponere aliquam formam genericam substantialem esse indiuisibilem, & æternam, & remotam a contrarietate quàm aliquam formam specificam. testatur hoc experimentum, quia quando aliqua forma est magis eleuata a materia, & magis elōgata a potentialitate, tanto magis recedit a contrarietate & diuisibilitate, & accedit ad vnitatem, & actualitatem. vnde formæ elementales propter maximam propinquitatem ad materiam sunt imperfectissimæ, & sic ascendendo per ordinem ad mineralia, & a mineralibus M ad plantas, & a plantis in animalibus: in quibus etiam sunt gradus, nam animalia imperfecta ita se habent quòd partes eorum decisæ viuunt, habent enim animam vnam in actu, & plures in potentia, sicut in plantis, sicut testatur Aristo. in. 2. de anima tex. com. 20. & vniuersaliter ita est his, quæ Græci zoophyta appellant, idest, ancipitis naturæ inter plantas, & animalia. Illa autem quæ sunt perfecta, hoc non patiuntur, quia partes illorum decisæ non viuunt, vnde quidam ex magnis tenuerūt

A nuerunt animas animalium perfectorum esse indiuisibiles. Et ita patet quod longe inconuenientius est dicere dari aliquam formam substantialem generalem consistere in indiuisibili quàm specialem, propter gen⁹ magis assimilari materiæ,& differētiam formæ,teste Porphyrio in cap. de differentia. Amplius autem magis inconueniens propter eandē causam aliquam formam generalem esse remotam a contrarietate, quā formam specificam. vnde forma & cōplexio humana secundum omnes sapientes est magis remota a contra B rietate,& magis appropinquat naturæ cœli,in quo nulla prorsus est cōtrarietas,vt testantur etiam medici, & Auic.in prima Fen,primi in doctrina prima capi.de complexionibus.& Aristo.2.de anima, in tracta. de olfactu,& est in tex.comm.94.

Amplius, quō naturalis resolueret vsq; ad primam materiam si habet formam corporeitatis sibi coæternam?nam nulla via potest cognosci compositio ex materia,& forma, nisi per transmutationem substantialem,vt inquit Com.1.phy.com.vlti.&.1.phy.com.51.inquit,altera- C tio cōtrariorum inuicem coegit omnes credere,quod omnia corpora sunt composita non simplicia, & qđ in eis sunt aliqua plura vno,& maxime prima corpora.s.quatuor elēta. In talibus sicut ipse testatur. 4. phy. Com.71.&.8.phy.com.30.&.4.cœli 22 nō est nisi prima materia,& forma elementi,& ideo non diuidunt in partem per se motam & mouentem,& propter hoc,si in vacuo ponerentur,nō possent moueri,&.12.meta.com.14.expresse habet ꝙ materia non habet aliquam formam cōmunē,& ideo dicit,qđ non est gen⁹. D & dixit Alexan.scripsisse demonstratiue materiam non esse genus. Amplius autē quō Arist. solus vidit naturam primæ materiæ, & Plato fuit propinquus,sed non perfecte attinxit,quia nō distinxit inter ipsam , & priuationem,vt dicitur. 1. phy. tex. com.79. Manifestum est enim, ꝙ antiqui posuerunt vnum principiū corporale omnium,& multi fuerūt, qui illud non specificauerūt aliqua forma & contrarietate,sed dixerunt illud esse separabile,quorum opinionem expresse damnat Arist.in principio.2.de genera.& corrup. in tex. com.2.&.3.vbi inquit,sed facientes E quidē vnam materiam extra prædicta,hanc autem separabilem,& corpoream,peccant. impossibile enim sine contrarietate eē corpus hoc sensibile,aut enim leue, aut graue, aut calidum,aut frigidum , necesse esse infinitum hoc,quod quidā dicūt eē principium.patet aūt quod pro tanto illud infinitum asserebant, vt bene notauit Ægidius Roma.ibi,quia posuerunt illud non habere formā aliquam specialem,sed generalem.

Amplius,error istius opinionis deprehenditur ex his quæ Arist.docuit F 1.de genera.& corru.vbi docuit generationem esse transmutationem totius in totum,nullo sensibili remanente, vt subiecto. manifestum est autem si materia informata corporeitate substantiali sibi coæterna, cū impossibile sit reperire corpus sine contrarietate, in mixtis generabilibus.remaneret igitur in corruptione simplicium aliquod sensibile subiectum,hoc aūt falsum est,vt inq̄t Arist.& etiam Cō.in.3.cœl. cō. 31. inquit,quod ī talibus forma corrūpit,

&

G & materia induit aliam formam, & immorari contra istos amplius in hoc est superfluum. Dicamus igitur ꝙ per primam formam Auerr. non intellexit formam aliquam naturalem, & a naturali considerabilē. sed intellexit Deum gloriosum, nā. 12. meta. commē. 5. & 6. prima forma, primus motor, & primus finis, sunt idem subiecto, sed differunt fm modum, & alias declaraui in contra dictionibus Auer. qualiter in vnoquoq; genere causæ est status, vt ꝓbatur in. 2. primæ philosophiæ, & ē deuenire ad primum in quolibet genere, & dixi ꝙ licet naturalis considerat omnes causas, non tamen considerat omnia prima causarum genera, sed tantum duo, videlicet, primam materiam, & primum mouēs. diuinus autem considerat duo reliqua, videlicet, primum finem, & primam formam, vnde. 7. meta. inquit commen. 5. assignando differentiā inter inquisitionem, quam facit naturalis de principiis substantiæ sensibilis, & inter inquisitionem quā facit diuin⁹. Et ista quæstio differt ab illa, quæ est in scientia naturali, qm̄ ista quæstio inducit ad sciendū primam formam omnium entium, & vltimum finem, & prima quæstio, quàm incepit in scientia naturali, inducit ad sciendum primam materiā & formas naturales, & primum motorem, vbi loquitur in plurali numero de formis, & non dicit ad primam formam. Et mirum est de istis qui prædicant se esse doctiores Auer. & Arist. quomodo adhuc nō habent terminos in via istorum, videant quæso Arist. hoc aperta voce asserentem in fine primi lib. de physica auscultatione, vbi sic scribit. de principio quidem fm speciem vtrū vnum, aut plura, aut quot, aut quæ sunt, per certitudinem primæ philosophiæ opus est determinare. ergo in illud tempus apponatur. De physicis autem, & corruptibilibus speciebus in posterius demonstrandis dicemus. Nam quia in. 1. phy. inuestigans principia generationis sensibilium substantiarum iam determinauerat de prima mā, posset quispiā opinari, quod ordo requirit, vt de prima forma pertractet, & ipse dicit istam considerationem pertinere ad diuinum, sed naturalis solum habet determinare de physicis, & corruptibilibus specieb. & hoc erat quod dixit Auer. in præfata authoritate, & etiam in eodem. 1. physi. com. 69. in calce commenti. inquit. quod entia habent aliud principium a subiecto & est forma, sed primum principiū in hoc genere nō potuit sciri in hac scientia, sicut primum subiectū, vbi patet ꝙ primum in genere causę formalis, non potest sciri in scientia naturali, quod verum non esset si prima forma esset corporeitas substantialis, & ista est opinio eius in. 3. meta in commen. 3. & 12. meta. com. 5. & 6. & fuit opinio etiam Alex. vt scribit ibi Commen. Sed hic est ardua difficultas, propter quid naturalis sicut considerat de prima materia, ita etiam non considerat de prima forma, & sicut considerat de primo motore, cur non considerat de primo fine. Et quod auget difficultatem est. quia si ista sunt eadem subiecto, & scientia. 3. de anima. text. com. 38. secatur quemadmodum, & res considerans igitur de primo mouente, videtur posse considerare de prima forma, & de primo fine, & econtra

Margin notes: G — Vera interpretatio. — H — I — K — L — M — Optima difficultas

A econtra. & tanto magis augetur difficultas, quia tunc opinio Auicē. stabit in suo robore, dum dixit, primū philosophum posse demōstrare primum principium esse, quia dicet qđ non demonstrat ipsum esse inquantum est primus motor, sed altiori modo, videlicet, inquantum est prima forma, & primus finis, & ita ruūt rationes Auer. contra ipsum. 1. physico. commen. vlti. & 12 meta. commen. 5. & a talibus dubiis (per vitam meam) non nisi solers ingeniū euadere potest. Ad primum tamen videtur respondere Commē. in. 7. primæ philosophiæ. com. 9. & inquit, quod illa ex quibus peruenitur ad cognitionem essentiæ rerum ignoratæ sunt actiones earum propriȩ, & actio materiæ est transmutatio, vult dicere, ꝙ naturalis habet medium ad deueniendum ad notitiam primæ materiæ, & tale medium est trāsmutatio substantialis. Non autem naturalis habet medium ad inuestigandum primam formam omniū entium. Sed replicabis, sicut ex trāsmutatione communi inuenta in generabilibus naturalis demonstrat esse primæ materiæ, quia transmutatio est actio materiæ, vt ipse dicit pariformiter ex operatione, quæ est actio formarum poterit naturalis demonstrare esse primæ formæ. Ad hoc ipse respondet, ꝙ est ratio diuersitatis. Nam formæ naturales non conueniunt in vna actione propria, sicut generabilia conueniunt in trāsmutatione propter naturam materiæ in eis inuentam. Nam diuersarum formarum diuersæ sunt operationes, vnde prima materia participatur a generabilibus. & corruptibilibus, & est intrinseca pars compositionis eorum. Non sic autem prima D forma, quæ liberata est ab omni materia, & ab omni potentia, & compositione & componibilitate cū istis. Et ideo ex operationibus formarū sensibilium non potuit declarari primam formam esse. Et subdit ꝙ illud quod fuit declaratum de illis. ilic. s. in naturali philosophia fuit, qđ actiones formarum perueniunt ad actionem primæ formæ, quæ non est in materia, & est primus motor. Pro quo debes scire, ꝙ formæ naturales dupliciter considerari possunt, vno modo, vt naturales sunt videlicet, vt sunt termini mot⁹, & vt sic ex actionibus ipsarum peruenit naturalis ad cognitionem primæ formæ, E quæ non est in materia sub ratione qua est primus motor, non sub ratione qua est prima forma. nam in. 8. physic. ostenditur, quod omnem motum nouum præcessit motus. & quod in mouentibus, & motis est deuenire ad vnum motum ex se sempiternum, quod mouetur a motore, qui non est corpus, nec virtus in corpore, ex hoc mouet sempiterno tempore, vt patet tex. commē. 78. & 79. F & ita naturalis ex cognitione formarum ex suis actionibus, quæ dependent a primo motu, agnoscit primū motorem. Alio modo formæ naturales possunt considerari inquantum sunt substantiæ, & isto modo considerantur in scientia diuina, & ex ista consideratione diuinus ascendit ad cognitionem primæ formæ, & primi finis, sicut dicit ibi. Sed tunc est magna difficultas quomodo ex ista consideratione cognoscit prima forma, & prim⁹ finis, nam ipse non declarauit hoc, nec aliquis alter expresse dicit aliquid de hoc.

Margin notes: Solutio. B — Replica. C — Solutio. — Formæ naturales dupliciter cōsiderari possunt. — Pulchra & notabilis difficultas

G Dicamus igitur, vt inquit Auer. in.3.disputa.contra Algazel.in lib. destruct.destru.in solutione.18. dubii.quod est sensibilium plures gradus habet,quorum vilior est in materia,nobilior vero illo est esse quod habent in humano intellectu,& nobilior isto est esse quod habent in separatis intelligentiis, deinde in dictis separatis intelligentiis dictę formæ gradus habent adinuicem differentes,secundum quod differunt illę intelligentiæ adinuicem,& per consequens nobilissimũ esse quod habẽt formæ,est esse quod habent in prima intelligentia, quæ est purissima forma liberata ab omni potentia, & imperfectione,quę est forma formarum. Et prima & cõis oĩum vt dicit Com.12.meta.com.44.

solutio.

H

Obiectio. Sed dices tunc sm istam declarationẽ potest forma dici exemplar primæ formæ, aut ideæ eius existentis in intellectu primæ formæ, & ita credit opinio ponentium ideas in mente diuina, cum tñ declaratum sit in 12.primę philosophiæ,quod diuinus intellectus solum vnum intelligit.videlicet,suã essentiam,vt patet.12.met.tex.cõ.51.

I Ad hoc respondetur quod qualibet forma inquantum est participatio primæ formæ in certo, & determinato gradu actualitatis, & perfectionis,quia species entiũ sunt sicut numeri,põt isto modo dici exẽplar non aũt sicut ponentes ideas. Vnde lucidissi.The.in.2.phy.auscul.super expositione tex.28.forma apud Aristo.dr nonnunquam exemplar, nõ eo modo quo hi qui ideas separatas posuere species quasdam nullo materiæ inexitu subsidentes,sed propterea,quia diffinita præscriptaq; est eorũ oĩum forma, q̃ a natura prouenium,hominis,equi,bouis,fici,oleę, K platani. Et hoc etiam asseuerat Cõ. 12.meta.cõ.18.dũ dicit, quod hæ sunt ideæ quas cõminiscitur Plato. Et pp hoc antiqui & peripatetici nuncupant formam lumen seu radiũ, inquantũ participatio est primi luminis.sic igitur intelligis modo,qũo diuinus ex forma considerata, vt substantia,& vt ens ascendit ad cognitionem primæ formæ,quia talis forma nobilissimo modo continetur in prima forma,cuius ista est participatio,& exemplar inquantum partici- L pat de perfectione primæ, prout est capax.

Themist.

Sed quomodo ascendit ad cognitionem primi finis videamus. Debes scire quod deus sublimis est optimũ oĩum, & sic habet rationem finis,& mouet omnia in ratione amati,& desiderati,& omnia entia habẽt appetitum naturalem in participando bonitatem primi,secundũ quod possunt Et quia appetitus naturalis in entibus non potest frustrari, quãdoquidem Deus & natura nihil frustra faciunt.1.cœli, & mundi,text. commen.32.ideo omnia participãt bonitatem secũdum quod possunt, intantum quod etiam prima mate- M ria appetẽdo formam sic participat de bonitate.vt dicitur.1.phy.tex.cõmen.81.existente quodam diuino, & optimo,ista autem est ratio finis optimum esse.Nam.2.phy.tex commen.31.Quod autem est cuius causa potissimum est, & finis aliorũ voluit esse,bonum autem est,quod oĩa appetunt,primo Ethicor.vnde. 12. primæ philosophiæ tex.cõmen. 36. demonstratur quod mouet sicut appetibile,& intelligibile,& per consequens in ratione amati & desiderati,& ista est motio finis. Ex entibus

Quõ deuenimus in cognitione primi finis.

A busigitur & formis, vt sunt substantiæ, & entia participantia bonitatē, prouehitur intellectus in scientia diuina ad cognitionē summi boni, qđ naturaliter mouet omnia vt amatū & desideratum. nam omne ens per participationē habet reduci ad ens per essentiam. Sic igitur colligendo fragmenta ne pereant, naturalis bene inquantum naturalis cognoscit primam materiam, quia habet proprium mediū, per quod demonstratione signi potest demonstrare ipsam esse, tale autem est transmutatio substantialis, quia ista est actio ꝓpria materiæ, vt subiecti, sicut motus est actus mobilis.8.meta.cō.11.

summa di ctorum.

B Similiter potest demonstrare primum motorem esse, quia medium proprium ad illud est motus, & nullum aliud efficaciam habet ad vere demonstrandum esse abstractorum vt inquit Com.1 physic. com. vlti. &.12.meta.com.5.vnde Auic. peccauit peccato manifesto, qui dixit primum philosophum demonstrare primū principium esse, quia certior illorum sermonum non pertrāsit ordinem sermonum probabiliū,

C vt declarauit Com.in dispu.4.in li. destruct.in solu.5.dub.primam autem formam, & primum finem naturalis non cognoscit, quia non habet medium ad illa, & diuinus est q de illis loquitur. Sed aīaduerte, vt inquit Com.12.meta. in com. 5. & 6.ꝙ diuinus postquā accepit pro cōstanti a naturali abstractas substantias esse, tunc declarat ꝙ mouens æternam substantiam est substantia, & est forma & finis. nam scientia diuina est vltima via, seu ordine doctrinæ, licet sit prima via naturæ, & perfectionis.6.meta.comm.3. &.7. meta.com.39. Et quô declaret iam

D vidisti modum quem pauci intelligunt. Et ita patet solutio ad obiectiones, quia licet prim⁹ motor, prima forma, & primus finis sint eadē subiecto, sunt tñ tria in rōne, vt dicit Com.12.meta.com.6. modo qñ ens diuiditur fm diuisionem demōstratiuam non incōuenit, vt vna natura ingrediatur diuersas artes, vt scribitur per Auer.in.2.phy.cō.71.

Intellectus uer⁹ propositionis Arist.

Propositio etiam philosophi.3. de anima.tex.com.38.scientia secat quemadmodum & res, intelligitur quo ad diuisionem quæ fit per potētiā & actū, & ista est intentio philo-

E sophi ibi, vt intuenti patet, vnde illa propositio solet allegari extra propositum ex illo loco, sicut inquam pluribus aliis euenit, dicit enim tex. secatur igitur sciētia, & sensus in res, quæ quidem potentia est in ea quæ sunt potentia: quæ vero actu in ea q sunt actu. vnde Com. ibi in com. inquit. res enim quarum differēt iiæ sunt eædem, ipsæ sunt eædem in illo modo, fm quem habent easdem differentias, intellectus igitur est intellectum, & sensus est sensatū bene autem volo ꝙ distinctæ scientiæ sunt

F de distinctis rebus formaliter considerati, sed non de distinctis fm subiectum, quia.2.physi.tex.com.18. de eisdem negotiatur magnitudinibus naturalis, & mathematicus. sed tñ fm diuersas rationes formales.

Obiectio.

Sed est replica, nam.2.phy.tex.commen.26.materia & forma dicuntur relatiue, & considerans vnum correlatiuum debet considerare de reliquo, vt ibi dicitur. cum igitur prima materia dicatur correlatiue ad primam formam, considerās de prima mā dēt considerare de prīa for-

G ma, similiter. 2. capitu. de substantia orbis. finis significat agens significatione necessaria, igitur considerans de primo fine, debet considerare de primo mouente. Et ad hæc dici potest, ꝙ licet materia & forma, vt a naturali considerantur, in relatione consistant quadam, vt alias demonstraui: non tamen secundum eē primum relatiua sunt, & ideo materia, vt a naturali consideratur habet habitudinem ad formas naturales, & ideo naturalis considerat primam materiam, & formas naturales, vt dicit Commen. in com. 9. & 7. meta. & philosophus. 1. phy. tex. vlti. Quod si replicetur ꝙ prima materia etiam relatiue dicitur ad primam formā, quod extrahi potest ex dictis Arist. & Commen. 9. primæ philosophiæ. tex. commen. 2. vbi diffinit potentiā actiuam per passiuam, & econtra. Auer. ibi in com. 2. inquit, in diffinitione enim omnis potentiæ passiuæ accipitur potentia primæ materiæ: & similiter in diffinitione omnis potentiæ actiuæ accipitur diffinitio actionis primæ formæ, quæ est diffinitio primæ formæ, quæ est absoluta a materia. & ita adhuc sicut vides remanet eadem difficultas, quia prima materia non solum dicitur relatiue ad formas nāles: imo ēt dr̄ relatiue ad primam formam, & tunc ratio Arist. si valet in. 2. phy. ꝙ considerans de materia debet considerare de forma. quia relatiue materia dicitur ad formas naturales, pariformiter cum prima materia dicatur relatiue ad primam formam, debet naturalis considerare de prima forma, quia considerans vnum correlatiuorum debet considerare, & reliquum. Dicimus nos, ꝙ materia relatiue dicitur ad formas naturales, & etiam ad primam formam, vt bene demonstrat ratio: tamen aduerte ꝙ alia est relatio primę materiæ ad formas naturales ſm rationem saltem, & alia ad primam formam. quia primus respectus est, vt subiecti, & vt potentię ad actum. Secundus autem est respectus moti ad motorem. & ideo semper verum est ꝙ considerans vnum relatiuum debet considerare, & reliquum, verum est sub illa ratione, quæ sunt correlatiua. sic enim considerans de sensu considerat de omni sensibili, & considerans de intellectu considerat de omni intelligibili, vt dicit Aristot. in principio libri de partibus animalium. prima igitur materia, vt subiectum, & vt potentia respicit formas naturales, & sic considerat formas inquantum sunt perfectiones, & actus perficientes materiam. vnde quælibet forma quantuncunque perfecta describitur isto modo, vt dicitur eē actus suæ materiæ, dicitur. n. in diffinitione animæ, ꝙ anima est actus corporis organici physici potentia vitam habentis. sed prima materia, vt potentia passiua refertur ad primam formam, vt est potentia actiua, & sic formaliter dr̄ primus motor, & sic nālis ēt considerat vtrunq; sicut diximus, vnde Com. 12. meta. cō. 18. inquit. oēs formæ sunt in potentia in prima mā, & sunt in actu ī primo motore, & ibidē. cō. 24. inqt. forma primi mouentis est quodāmodo omnes formæ. mā igitur prima, vt a naturali consideratur dr̄ relatiue ad formas nāles inquantum naturales sunt, & ideo de vtrisq; cōsiderat: tn̄ vt a naturali consideratur, dr̄ relatiue ad id, qd ē prima forma, non

[Margin notes: solutio. (beside "primo mouente"); Replica difficilis. H (beside "philosophus... Quod si replicetur"); I (beside "remanet"); solutio. (beside "tiuorum debet"); K, L, M (right margin section letters)]

non

A non tñ vt sic, sed inquantum est primus motor, & potentia actiua, quia licet ista sint vna res numero, sunt tamen plura sm rationes formales. Similiter patet quod finis, vt terminat motum, pertinet ad illum qui considerat agens per motum. sed finis vltimus cognoscitur altiori medio, q̃ sit via motus, sicut diximus. Et ita mihi videtur in tanta difficultate dicere, & si alij melius possunt dicere, dent laudem & gloriam Deo.

B PROPOSITIO XXIX.

Oportet principia semper manere.

SCribitur ista propositio in primo physicæ auscul. tex. com. 50. Intelligitur tamen isto modo, sicut glossat eam Commen. videlicet, ꝙ principia non debent esse transmutabilia, & generabilia ex aliis. Nam

Glo. Auer. sicut patet ponderanti ad hunc sensum vadit intentio philosophi ibi, vult enim ibi ostendere quod nedũ principia non sunt infinita, immo etiam quod nec quæcunq; contraria sunt, principia. Nam contrariorum quædam sunt prima, & quædã posteriora: quæ autem posteriora

C sunt, non possunt eē principia, quia facta sunt ex primis. De ratione autẽ principiorum est quod semper permaneant, hoc est dictu, vt permaneant in ratione primi, nam. 5. meta. tex. commẽ. primi. De ratione principii est primum esse. & primo posteriorum, idem dico primũ & principium. vnde loquitur ibi tex. de albo, & nigro, & dulci, & amaro, quæ sunt extrema contraria, ex quibus media generantur. Manifestum est autem, ꝙ sicut seminat in præmissis, sic debet colligere in conclusione. si igitur intendit probare quod non omnia cõtraria sunt principia, quia D principia oportet manere, sed contraria posteriora non permanent, quia fiunt ex aliis, ideo nõ sunt principia. Si per permanentiam philosophus intellexisset permanẽtiam sempiternam secundum genus, vel sm speciem, patet quod contraria etiam posteriora illo modo semper permanent, stante æternitate mundi. oportet igitur per permanentiam, vt intelligat id quod diximus. Ex quo patet quod nõ propter istam authoritatem oportet ponere aliquã formam coæternam in prima materia, nec aliquam priuationem, sicut quidam conati sunt dicere. Nam materia non habet aliquam formam, nec aliquam priuationem sibi propriã, sed est in potentia indifferẽter se habens ad quamlibet formã, & ad quã libet priuationẽ. materia enim non est quid, nec quale, nec quãtum, nec aliquid eorum quibus ens est determinatum, sed vt inquit Commen. ibidem. 7. meta. tex. com. 8. materia est in potentia ad omnia decem prędicamenta, & ad omnes priuationes eorum, & in sui substantia nullam habet, neq; formam, nec formæ priuationem, sicut etiam superius ostẽdimus contra fingentes corpus de p̃dicamento substantiæ coæternum in prima materia. Et aduerte ꝙ vt dicitur primo physicorum principia generationis sunt tria, materia forma, & priuatio: & hoc intellige vniuersaliter respectu cuiuslibet generationis. siue sit generatio simpliciter quemadmodum est in substantiis. siue sit generatio secundũ quid, sicut est gñõ in accñtibus. Nã Arist. ibi. te. c. 57. ꝓponit ſe inuestigaturũ principia gñonis in cõi. vbi lucidissi

Cõtra ponentes sm̃ formã corporeitatis. E

G mus Themi.& Auer.in com. exponunt per generationem in communi tam illam quæ est in substantia, quàm illam quæ est in accidẽtibus, & aduerte ꝙ est differentia magna inter cās generationis,& inter principia generationis. Nam causæ reales generationis sunt duæ tantum, videlicet, materia,& agens seu motor. Sed principia generationis sunt tria, materia, forma,& priuatio: in plus enim est principium quàm causa, vt dicitur. 5.meta.tex.com. 1.Nam oīs causa principium, non omne autem principium causa. Nā priuatio principium est, sed non causa. Vnde scire debes ꝙ forma etiam dicitur generationis principium proprie loquendo, non tñ causa, vt ostendam. primum probatur, quia generatio, vt est quidam motus, seu mutatio requirit terminos duos oppositos, & requirit subiectum, quia transmutatio est actus transmutabilis inquantum transmutabile, tale autem materia est. termini autem sunt priuatio,& forma, quia generatio est transmutatio de non esse ad esse. ꝑ quāto igitur generatio in sui intellectu, ex istis tribus intrinsece componi͛, sicut & motus, qui teste Auer. 5.physi.com. 3.ex istis tribus in sua substātia componitur, videlicet, subiecto, & termino a q̃uo,& termino ad quẽ non loquendo de causis extrinsecis, sicut est motor & tempus. sic forma erit generationis principium. Secũdum dictum ostenditur, ꝙ forma non est generationis causa, quia cā est ad cuius esse sequitur aliud, modo ad esse formæ in materia, cessat generatio. primo enim de generatione,& corrup.tex.com. 55.habitibus præsentibus in materia, nondũ generatur aliquid, sed iam est. Et hoc confirmatur pulchra authoritate philosophi,& Com.in. 2. de generatione,& corrup.in te. com. 52. quod dicētes cām generationis materialem, rectius dicunt, cum dant cām transmutationis, inquantũ est transmutationis principiũ. Alij autem non dāt principium conueniēs transmutationis. Forma.n.cũ inuenitur, quiescit trāsmutatio. q̃uo igi͛ potest esse causa trāsmutationis? vnde in esse reali istæ duæ sunt veræ causæ generationis. videlicet, materia, & motor, vt potes colligere ex secundo physicor.text. comm͛. 72. & primo de generatione. text. com. 14. vnde. 8. physic. super hoc fundamento Arist.& Cō. arguũt ꝙ si mobile semper fuit, & motor semꝑ fuit, quare igitur motus nõ fuit semper. patet aũt ꝙ si alia causa esset realiter necessaria, ad causandum motum, q̄ mobile & motor, quod tunc argumentum eorũ procederet ab insufficienti. Forma aũt,& finis, nõ sunt causa realis respectu generationis loquēdo de fine generationis, nisi metaphorice, vt fatetur Arist in primo de genera. & corrup.te.cō. 55. sic igitur intelligis, q̃uo principia cuiuslibet generationis oportet semper ꝑmanere. Et q̃uo principia cuiuslibet generationis sunt tria, materia, forma,& priuatio, quia in intellectu cuiuslibet gñationis, cadũt termini, & subiectum: & cum hoc causæ reales cuiuslibet gñationis sunt materia, & agens seu motor. & ita volo intelligi dicta mea, quantum ad hoc, sup his quæ dixi, dum essem iunior in concordantijs Auer. in primo de gener.& corrupt. super com. 14. & in secundo de generatione, in cõm. 52. vbi

Margin notes: G; Dĩa inter cās & principia gñationis.; H; I; K; L; M

A vbi occulte tetigi istam solutionē, „ vbi dixi, quicquid sit de principijs „ generationis in esse rationis, duæ tñ sunt causæ in esse reali. nunc autem declarando mentem meam, dico, secus est de principijs generationis loq, secus de causis. principia tria sunt, causæ vero duæ, quia sumo causam ad cuius esse sequitur aliud, non aūt sumo causam, metaphorice causan tem. Pro hoc vide te. cō. 24. 12. meta. Et aduerte etiam φ proposita ꝓpositio q̄ dicit quod principia opor tet manere, quia non fiunt ex alijs, B nec ex alterutris, & quęcunq; fiunt, fiunt ex eis, vt dicitur. 1. ph. tex. com men. 42. intelligitur in generē causæ materialis, & intrinsece, & p hoc tollitur instantia, de intelligentijs, quæ sunt principia extrinseca, & remota, sicut diximus respectu sensibilium generabiliū, & corruptibiliū, principia autem quæ inuestigantur de generatione, in communi rerum naturalium, in physicis sunt principia intrinseca existentia in re, vt patet primo physi. tex. com. 6. 7. & 57. intelligentia aūt sunt principia entium sensibilium, non inquantum sensibilia sunt, sed inquantum entia C & inquantum substantiæ sunt in ge nere causæ efficiētis, & finalis. vt dicit Commen. 12. meta. cō. 36. & etiā formalis quoquo modo, sicut rex di citur forma serui. 12. meta. cō. 37.

Dubium Sed dices, tunc igitur forma non esset principium, quia fit ex materia, & de ratione principiorum est, quod non fiant ex alterutris. Rñdetur negādo assumptum, quia for ma non fit, sed compositum ex materia, & forma, per se fit, vt dicitur, 7. metaph. te. cō. 26. & Com. ibi di-

Solutio. cit notabiliter in cō. agens non facit in alio aliud, sed ex alio aliud, nō D .n. facit in materia formā, sed facit ex materia formatum. & 12. me. cō. 18. inquit. Imaginatio super creationes formarum, fecit existimare ideas esse, & datorem formarum. & 7. me. com. 31. consimilem sententiam habet, vnde Arist. in hoc præci pue aduersatur Platoni, quod non fit per se forma, nec materia, sed synolon. i. simul totum. id est compositum, actus enim & generationes sunt suppositorum.

PROPOSITIO XXX.

Eadem sunt principia omnium prædicamentorum. E

Propositio Ista scribitur 12. primæ philosophiæ, vbi fuit longe ventilata a tex. com. 19. vsq; ad tex. com. 27. Et tandem intelligitur φ sunt eadem proportione. in omni enim prædicamento est aliquid simile materiæ, & aliquid simile formæ, & aliquid simile priuationi. Similiter etiam veritatem habet de principijs remotis, fallit de proximis. glossa est Auerro. ibidem cōmen. 22. Nam principia proxima vniuscuiusque prædicamenti sunt diuersa a pricipijs proximis alteri⁹. nam teste Themistio. coordinationes decē prædicamentorum sunt in permixtæ. sunt enim (vt inquit Por phyrius) decem genera generalissima, tanquam decem rerum prima principia, tamen principia remota omnium sunt eadem, quia principia substantiæ sunt principia omnium aliorum, vt dicit etiam Commē. in primo ph. com. 36. Aduerte tñ, φ si quæratur in quo gene-

Intellect⁹ ꝓpositionis.

F

Cap. de specie.

G re causæ principia substantiæ, sunt causæ principiorum aliorum prædicamentorum, dicendum puto, in genere causæ materialis. substantia enim, vt dicit Commen. 4. meta. cō. 2. est causa accidentium, non secundum agens, neq; secundum finem, sed quia est subiectum eorum, & constituuntur per
» illam. & hoc videtur velle etiā philo
» sophus. 1. ph. tex. commen. 80. vbi inquit. quod subiecta quidem materia, cum forma, causa est omniū eorum quæ fiunt, sicut mater. patet autem, quod vtr loquitur de omnibus generatis, mater autem concurrit, tan-
H quam materia in generatione prolis, vt est sententia philosophi, in lib. de generatione animalium primo, vnde materia, & forma, appellātur principia materialia generatorum, quia sunt inexistentia generatis, vnde proprie elementa dicuntur. elementum enim proprie dicitur de causis intrinsecis, existentibus in re, vt dicit Commen. 1. phy. com. 1. licet ab antiquis minus vsitate loquētibus, dicantur principia. sicut testatur philosophus. 1. phy. te. cō. 48. inquit enim. oēs. n. eīnta, & ab ipsis vocata
I principia, & quāuis sine ratione, ponentes, tñ contraria dicūt, tanquam ab ipsa veritate coacti. & ibidē text.
» com. 57. epilogans inquit. ex prædictis patere elementa non esse vnū, vbi Com. per elemēta exponit principia existentia in re, & idem dicit primo phy. com. 6. & 7.

PROPOSITIO XXXI.

Color, & sapor, & odor sunt passiones mixti corporis.

VVlgata satis est propositio. Tamē sic intelligitur, quod tales qualitates secundæ cum causentur ex a- K
ctione primarum, sunt proprium mixti, quia competunt soli mixto, sicut homini esse medicum, non tñ omni mixto hæc insunt, sunt nanq; mixta quæ colore carēt, & sunt mixta quæ carent sapore, & quæ odore. Nam organum visus quodcunque ponatur esse, vel pupilla, vel humor crystallinus, vel nerui optici, colore carent. oportet enim organum visus abscolor esse, vt patet. 2. de ani. text. com. 71. & ibi dicitur quod susceptiuū omnium colorum debet esse abscolor, & receptiuum soni debet esse ab L
sonum, & ibidem com. 118. inquit Commen. & intelligo quod sensus ta- »
ctus impossibile est, vt careat simpli- »
citer calido, & fridigo, & sicco, & hu- »
mido, sicut fuit in visu colore, & in »
auditu carere sono, & ideo isti sen- »
sus comprehendunt sua sensibilia se- »
cundum totum: sensus autem tactus, solum extrema comprehendit, & idem dicit in commento sequenti ibidem, & in tertio de anima. com mento. 66. Amplius medicorum sententia datur vrina sine colore, vt testatur Auicenna in secunda Fen primi, doctrina tertia, & est illa, quæ M
est tenuis translucens, & translucentia pro certo non est, nisi omnium colorum priuatio. & est in promptu ratio, quia color secundum Aristotelem in libro de sensu & sensato, est extremitas perspicui terminati, modo nullum translucens est terminatum, & tamen tale est mixtum, datur ergo mixtum sine omni colore. Et idem dicendum puto, de sapore, & odore, & sono. Vnde Commentator secundo de anima. commen. 31. inquit. quòd sunt animalia, quædam quæ nutriū

tur

A tur ex rebus caretibus sapore, vt spõgia maris, quæ nutritur ex radicib'. Manifestum est autem, q nutrimentum est corpus mixtum, simplex.n. & purum elementum, verè nutrire non potest, ex eisdem enim nutriuntur mixta, ex quibus constant, vt dicit Philosophus in secundo de generatione, & corrup.tex.cõ. 50. Nam vt inquit. quæ vno solo videntur nutriri, vt aqua plantæ multæ nutriuntur, mixta est enim aquæ terra, ideo rustici tentant miscentes irrigare.

Amplius Auer. 5. Colliget. ca. 27. inquit. non est necesse vt omne mix-

B tum saporem habeat, vt est demonstratum in naturali philosophia. Si quis autem contra prædicta de colore instaũ voluerit, authoritate Philosophi in libro de Sensu & Sensato. vbi inquit. oĩa corpora colore participant, sciat ibi colorem sumi cõmuniter pro qualibet qualitate visibili, in quo sensu nos non loquimur, sed sermo noster verus est de colore proprie dicto, qui est extremitas perspicui terminati.

PROPOSITIO XXXII.

C *Causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum.*

PRopositio vulgata nimis, & est Arist. in. 4. methe. in tex. cõ. 40. intelligitur aũt per se. nam idem per se non erit eidem causa coatrarii, vt ipsemet Arist. testatur ibidem in te. com. 35. per accidens autem non inconuenit, q causa eadem faciat contrarios effectus, sed vnus erit per se, reliquus autem erit per accidens. Nã caliditas per se calefacit, sed per accidens infrigidat, sic enim eadem erit causa contrariorum. vt dicit Aristo.

in secũdo physicæ auscultationis te. D cõmen. 30. Et datur exemplum de nauta, qui sui præsentia est causa salutis nauis, & sui absentia est cã summersionis. manifestum est autem quod absentia nautæ non est causa per se submersionis nauis, quia effectus per se positiuus requirit aliquã causam per se positiuam, talis autem causa sunt venti.

Similiter eadem causa sub contrariis dispositionibus existens, est causa cõtrariorum, sed non eodem modo. propter illud Arist. in 2. de generatione, & corruptione. tex. cõ. 56. idem autẽ & similiter se habens, sem- ADDI.

E per aptum natum est facere idẽ. sic natura per absentiam, & præsentiam est causa contrariorum, sic dicit in simili primo physic. tex. com. 68. sufficiens est alterum contrariorum facere absentia, & præsentia mutationẽ, quia forma sui præsentia, est causa generationis. sui absẽtia vero est causa corruptionis.

Similiter etiam locũ habet in eadem natura, & in his quę sunt eiusdẽ rationis. quia stat quod a causis contrariis proueniat vnus, & idem effectus, in his quæ sunt diuersarum rationum, & naturarum. nam coniun-

F gi sine motu suo fini, competit terrę in istis inferioribus, ex sui imperfectione, & hoc quidem competit abstractis substantiis, ex sui nobilitate, & perfectione. sententia est Philosophi, & Cõmen. in. 2. cęli, & mundi, in tex. cõm. 66. vbi ponunt entia esse in quatuor ordinibus, & primus, & quartus ordo, est illorum entium q coniunguntur suo fini, sine motu, & operatione, ex causis contrariis, vt notat ibi Commen. quod nota, quia si bene considerabis in simili multa inuenies.

G inuenies. Similiter aduerte, ꝙ licet causæ per se contrariæ, sint cōtrariorum effectuū productiuę, tñ non est necessarium vt ab illis vniformiter se habentibus, proueniāt. nam Auic. inquit in secunda Fen primi, doctri. secunda cap. 3. de naturis temporū. quęlibet caliditas exiccat, sed nō quęlibet frigiditas humectat. & in eodē loco dicit, conuersio ad infrigidandum est leuis, & conuersio ad humectandum non est tam facilis, vnde facilius est calefactum infrigidare, q̄ exiccatum humectare. Et silr̄ facili' est repletum inanire, q̄ inanitū replere, & facilius est pinguem macrū H facere, quam macrum efficere pinguē. Similiter causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum. vera est propositio de causis īmediatis, & proximis, fallit in causis mediatis, & remotis. vnde indigestio est cā tenuitatis, & grossitiei in vrina, vt dicūt medici, quia est cā remota, & cōmunis. Amplius aūt motus cœli, & lumen, sunt causa omnium quæ sunt hic, nā 8. phy. motus cœli est tanquam vita omnium natura cōstantiū. de lumine, & motu simul, vide in. 2. cœli in cō. 42. & in 2. ca., de substātia orbis.

I PROPOSITIO XXXIII.

Principia sunt tanquā locus ianuæ in domo, quæ nullus ignorat.

Propositio ista in propria forma elicitur ex. 2. primę philosophiæ per Auer. in cō. 1. vbi etiā tex. aperte dicit, in foribus. n. quis delinquit? Animaduerte, ꝙ alia sunt principia cognitionis, alia aūt sunt principia, cognitionis & esse, sicut colligitur ex mente Cō. in. 1. phy cō. 8. propositio igr̄ locū hēt de principiis cognitionis, sicut sūt maxime, seu dignitates, & cōes animi cōceptiōes. Aduerte K tñ ꝙ hmōi dignitates sunt ī triplici dr̄ia, qdam. n. sunt cōissimę, sicut, de quolibet dr̄ ee, vel nō eē: & nō cōtingitidē sif' esse. & nō eē, & dnr a The. 1. poste. cap. 5. vagæ, quia oībus sciētiis sunt cōes, aliquæ vero sunt cōes pluribus sciētiis, sed nō oībus, sicut ī mathematicis, q̄ sunt de quātitate, vt est ista, oē totū est maius sua parte, & si ab æqualibus æqualia demas, q̄ remanent sunt æqualia. tales. n. sunt cōes geometrię, q̄ est de quātitate cōtinua, & arithmeticæ q̄ est de quātitate discreta: qdā vero sunt vni sciæ propriæ, sicut motū esse. & sicut diffinitio naturæ ī scia nāli. Aduerte ēt L quod vt inquit diuinus Boet. in lib. de hebdomadib', cōis animi conceptio, est enuntiatio, quā quisq; ꝓbat auditā, & harū duplex est modus. est nāq; vna ita cōis, vt oīum sit hoīum, veluti si hāc proponas, si ab equalib' æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia alia est doctorum tm̄, vt, q̄ incorporea sunt, in loco non esse, talis. n. non nisi a sapientibus cōcedit. nā. 4. phy. in principio habet, ꝙ antiqui asserebant quod oīa entia sunt ī loco, quia nō entia nusquàm sunt. Proposita igr̄ propō, locū hēt de principiis cōissimis, nā principia aliqua M in aliqua scientia propria, quæ non sunt tantæ euidentiæ, qn̄q; indigent aliqua suadela. nā aliqua principia alicuius scientiæ specialis inductione innotescunt, aliqua vero consuetudine, aliqua vero sensu, aliqua vero per alias vias, vt scribit Aristo. 1. ethico. cap. 10. vbi Auerr. per consuetudinem, exponit experimentū, & per alias vias exponit iterpretationem sermonum exponentium, & viam diuisionis, & quæ similantur illi,

Alia sunt principia cognitiōis alii cognitiōis & eē. dignitates triplicitér.

Boetius.

Nota quō principia diuersis modis innotescūt.

ADDI. Et talia re ctus deno minantur passiones, & dignitates: ut notat Ioan. Grā. in t. pos.

A illi, ſicut eſt via exempli, ſicut eſt ſyllogiſmus hypotheticus, per naturá, ſicut eſt cõis hominum cõſenſus. recte.n. dubitauit Plato, vtrum a principiis, vel ad principia via ſit, vt dicit Ariſto. 1. ethico. cap. 5. nõ.n. omnia principia ſcientiarum eadem uia innoteſcunt, quędá.n. experimento, ſicut ſunt principia ſcientiarum naturalium, & ſicut ſunt principia artiũ, vt ſunt principia medicinæ, ná Ariſt. 6. ethico. inquit. ꝙ iuuenes quidem, & geometræ, & mathematici fiunt, & ſapientes in huiuſmodi ſcientiis, ad prudentes fieri non poſſunt. cau-
B ſa autem hui' eſt, quod in ſingularibus prudétia fit, per ea ꝗ per experiẽtiam nobis innoteſcunt, iuuenis autem non eſt expertus: longitudo.n. tpis experientiam facit. nam & de illo quis dubitabit, quare fit qđ puer mathematicus quidem fieri poteſt, ſapiens autem, vel phyſicus non poteſt. hæc Ariſto. vbi ſupra cap. 9. vbi clare colligitur ſcientiæ mathematicæ principia non innoteſcere experimento, ſcientiæ autẽ naturalis principia, indigere experimento. vnde Ariſt. in. 1. de generatione. & corruptione, in tex. cõ. 7. adducendo cau-
C ſam erroris Platonis in naturalibus inquit. cauſa autẽ quare minus poſſunt confeſſa videre, ea experientia eſt. ideo quicunq; magis inſudarũt, naturalibus, magis poſſunt ſupponere talia principia, quibus poſſunt multa complicare. qui autẽ ex multis ſermonibus eorum qui exiſtunt, in docti ſunt, & ad pauca reſpicientes facilius enunciant. & Alber. cognomento magnus in 7. primæ philoſophiæ. tracta. 1. ca. 6. aſſignás cauſam quare in mathematicis procedimus a notioribus naturę, & nobis ali-

Alb. mag.

D ter quàm in aliis ſcientiis, inquit hoc euenire, quia illa non ab experientia ſumant generationem. licet de hoc Diuus Tho. aliter sẽtiat, de quo modo nolo loqui. in ſcientiis etiam factiuis, clarum eſt, ſicut eſt medicina, quomodo principia eius experimẽto ſunt pro maiori ſui parte cognita. vnde Ariſto. in prooemio primę philoſophiæ inquit, experientia fecit artem, ſed inexperientia caſum. Poſſumus etiam dicere, ꝙ principia aliquarum ſcientiarum, nota fiunt cõſuetudine, non exponendo conſuetudinem pro experimento: ſed pro
E conſuetudine vera, qua conſueuim' aliquid agere, & hoc locum habet de principiis ſcientiam actiuarum, ſicut ſunt pro maiori parte principia legum, & ſcientiarum legalium: vnde de iſtis loquitur Ariſt. in. 2. primæ philoſophiæ. tex. commen. 14. vbi habet. quantam autem vim habeat conſuetudo, leges oſtendunt, in quibus fabularia, & puerilia, magis quidem valent cognitione de eis propter conſuetudinem. Sunt etiam quædam principia, & propoſitiones immediatæ cognitę per ſenſũ. vnde Them. 1. poſterio. cap. 5. in-
F quit. ſunt nõnullæ propoſitiones immediatæ quæ ex ſen ſilibus nectuntur, nam tunicam eſſe candidam, propoſitio ĩmediata eſt, ſimiliter Auer. in primo cœli, & mundi. in commẽ. 15. inquit. propoſitiones aliquę ſunt quibus nullus ſenſus, neque ratio cõtradicit. & iſtæ ſunt de quibus dixit Albumazar, quòd non inducunt ad primæ certitudinis ordinem, tales autem ſunt ſecundum ipſum propoſitiones de ineſſe ſimpliciter, vt omnis coruus eſt niger, & omnis nix eſt alba: & differentia eſt inter iſtas,

G & propositiones necessarias, vtinqt ipse in primo priorum in digressione vltima, in mixtione contingentis, & inesse quia in talibus potest cogitari oppositum in futuro tempore, sed in necessariis nequaquã hoc uenire potest.

ADDI. Aduerte etiam vt dicit Boe. in secunda editione lib. Peri herm. ꝙ in propositione necessaria requiritur ꝙ prædicatum sẽper insit subiecto, & ꝙ subiectum sit sempiternum, & ideo ista, ignis est calidus, non est ne„ cessaria, propterea quia substantia „ ignis extingui potest, sed ista, cęlum „ mouet, est necessaria, qa ibi vtraque H ratio concurrit. Sic igiť aliqua principia immediata innotescunt sensu, & aliqua consuetudine, & propter hoc Arist. 1. topi. dixit cap. 4. qui dubitant, vtrũ deos uenerari oporteat, vel parentes amare, vel non, pęna indigent, qui vero, vtrum nix sit alba, aut non, indigẽt sensu. cultus. n. dei, & amor parentum, sunt principia in lege, roborata consuetudine, & ideo a legislatoribus, posita est pęna corporis afflictiua. niuem autem candidam esse, cognitum est sensu, & motum esse, etiam patet ad sensum. vnde Arist. 8 physicæ auscul. tex. com. I 22. contra Zenonem negantem mo„ tum inquit. omnia igitur quiescere, „ & huius rationem quærere, dimittẽ„ tes sensum, infirmitas quædam est intellectus. Aduerte igitur, ꝙ principia communissima quæ habent euidentiam ex terminis, & principia cognita per sensum, per rationem intrinsecam, negari nõ possunt, sed solum ore, vt dicit Arist. 4. meta. text. cõ. 9. alia tamen principia minus cõmunia, & quæ non sunt per sensum cognita, a multis hominibus non recipiuntur, & hoc vt inquit Cõmẽ. 1. K cęli, & mundi. com. 22. cõtingit aut propter diminutionem contingentem in natura, aut propter paucitatẽ exercitationis, aut propter pessimã consuetudinem, quæ radicata est in eis. consimile dicit in. 2. phy. cõ. 6. & 2. meta. tex. cõ. 15. Prima causa prouenit ex impedimento naturæ, quia aliqui hñt cogitatiuam praue dispositam, quæ est ministra, intellectus, sine qua nihil intelligit anima, vt dicit Arist. 3. de anima tex. cõ. 20. & iõ non est vera ex tota sñia Senecæ dicentis. si pulcher es, lauda naturam: si diues es, lauda fortunam: si sapiens es, lauda teipsum. immo si sapiens es, L principaliter lauda naturam: nam ut inquit Victorinus, natura facit habilem, ars facilem, vsus vero potentem & . 1. ethicor. capi. 5. auctoritate Hesiodi, sunt tria genera hominũ, quidam enim ex temperantia complexionis omnia ex seipsis noscere possunt, alij vero non ex se, sed ab alijs. nõnulli vero sunt adeo inepti, quod nec ex se, nec ab alijs possunt addiscere. vnde Arist. in 2. de anima. tex. com 94. duri carne inepti mente, molles autem carne, bene apti mẽte. Secunda causa est propter modicam exercitationem, & hoc vel in lo M gica, sicut contingit antiquis, de quibus loquitur Arist. 1. phy. tex. com. 71. & Commen. in com. inquit. an„ tiquis contingit ista. q. & non potue„ runt eam dissoluere, propter pauci„ tatem exercitationis in dialectica, & Boe. super Porphyrio, de eisdem loquens, inquit. quare necesse erat eos falli, qui abiecta differendi scientia, de rerum veritate perquirerent. vbi animaduerte, ꝙ circa principia scientiarum, per syllogismum falsigraphum,

Contra Senecam.

Tria gñā holum.

Nota eõm pp quam multi nõ assentiunt principijs scientiarũ

A phum, qui peccat contra formã syllogismi, possunt errores multi contingere, ex logicæ ignorantia. similiter potest contingere hoc ex modica exercitatione in aliqua sciẽtia speciali, quod homo non recipit principia illius scientiæ, & per consequens multum errat in illa scientia, qa paruus error in principiis, fit maximus in fine, vt dixit Aristot. in. 1. cœli, & mundi in tex. com. 33. ibi etiam dicitur. si quidem qui modicum transgressus fuerit a ueritate discedens, fit longe plus decies millies, & Cõmen. dat exemplum de iter agente, qui errauit in principio itineris, & iõ quanto magis pergit, tanto magis in errore perseuerat, & ideo iubebat Plato, quod prolixus sermo haberetur de principiis. vt inquit Commenta. tertio de anima com. 4. vnde Auerr. 3. cęli com. 67. cõtra Auic. inquit. paucitas exercitationis istius viri in philosophia, & bona confidentia in proprio ingenio, deduxerunt ipsum ad manifestos errores. ita ex parua exercitatione, in naturalibus damnatur Plato ab Arist. in. 1. de generatione. sicut supra dictum est, nã Plato multum uersabatur in scientiis mathematicis, & ex causis intelligibilium volebat assignare causas sensibiliũ, vñ tertio cęli. tex. cõ. 61. amor geometriæ, & magistri, fuerunt causæ erroris Platonis. Tertia causa propter quam non recipiuntur principia huiusmodi, est consuetudo, de qua vide Arist. in 2. met. te. cõ. 14. & Auer. plerunq; de hoc loquitur. Sed dices cum scientiarum principia non demonstrentur in scientia, quomodo igitur ex ignorantia logicæ potest aliquis nõ obedire principiis alicuius scientiæ? Nisi esset, quod hoc

B (margin, beside "rauit in principio itineris")

C (margin, beside "tum uersabatur")

Obiectio. solutio. (margin)

est ex malo intellectu principiorũ, intellectus enim sic per accidens, potest errare circa principia, quia non intelligit illa eo modo, quo debent intelligi, & talis error est post principia, & artifex specialis põt soluere rationem illam quæ procedit ex malo intellectu principiorum, factam per syllogismum falsigraphum, ostendendo quomodo sint intelligenda, licet nõ possit soluere rationem, quę aperte procedit ex oppositis primorum principiorum in illa scientia, sicut colligitur expresse ab Arist. in. 1. physicæ auscultationis. in tex. cõ. 11. vbi inquit, simul aut neq; conuenit omnia soluere, sed quæcunq; ex principiis aliquis demonstrans mẽtitur. quæcunq; ueto, nõ minime. & ideo propter malum intellectum principiorum in aliqua scientia, ex ignorãtia logicæ, potest aliquis non assentire principiis illius scientiæ, & errare multum in illa scientia. vnde aliqui in philosophia naturali negauerunt generationem, non intelligẽtes qualiter ex nõ ente aliquid fieri potest, vt dicit Arist. propter æquiuocationem latitantem inter non ens simpliciter, & non ens secundum quid, & propter etiam multiplicitatem in ter fieri ex non ente, vel ente, aliquid per se, aut per accñs, vt patet. 1. phy. tex. com. 71. vsq; ad tex. com. 78.

D (margin) E (margin) F (margin)

Aduerte etiam vnum speciale, de principiis scientię naturalis, quòd vt inquit Com. 1. cœli. com. 90. propositiones naturales duplici de cã dubitabiles fiunt, vel quia aliqui enutriti in opinionibus falsis non possunt assẽtire principiis veris philosophię: vel quia aliqui existimant ꝙ principia eius debent esse tantę certitudinis, sicut principia geometriæ. contra

G tra quos Aristo. in 2. primæ philosophiæ. tex. com. 16. inquit. acribologia mathematica, non in omnibus est expetenda. nam vt scribit Philosophus in primo ethi. ca. 2. eius qui » eruditur intereſt in vnoquoque ge- » nere, eatenus certitudinem exigere » quatenus eius natura rei recipit simile. quippe vr a mathematico persuasionem recipere, & ab oratore demõstrationẽ requirer, ita ẽt inquit Boe. in 1. de trini. Disciplinati hominis est in vnoquoq; gñe certitudinem quærere, ſm quod natura subiecta

Sũma totius limitationis. H postulat. Dicamus igitur, principia illa esse tanquã locum ianuæ in domo, quem nullus ignorat, quæ sunt principia cognitionis communissima, quæ solũ ex notitia terminorũ cõissimorũ, euidentiã hñt, vt de quo libet dr esse, vel non esse, & sicut sunt principia, quæ ex ipso sensus testimonio, habent euidentiã, sicut motum esse, & multitudinẽ entium esse in naturali philosophia. sunt. n. ista in illa scientia principia cognitionis, vt patet ab Auer. 1. phy. cõ. 11. fallit autem in aliis principiis scientiarum specialium, quæ indigent aliqua innuitione, & superficiali declaratione, quemadmodum est diffinitio na- I turæ, quæ est de principiis positis in naturali philosophia. quæ licet non demonstrari possit, quia non est de numero propositionum, quæ sunt ignotæ naturaliter, nec de numero illorum principiorũ, quæ ex sola notitia terminorum euidẽtiam habẽt. sed est de numero eorum, quæ indigent aliqua innuitione seu suadela, & ita declaratur per syllogismũ hypotheticum, per naturam in quo, vt inquir Auer. in lib. 1. prio. in speciali digressione, quã facit de syllõ hypotetico, antecedens est per se nõtũ. K & ɔñs est notũ, & tota illatio est nota, & sua natura est, vt assumatur in declaratiõne illarum propositionũ, quæ sunt latẽtiores primis cognitionibus, & apertiores primis qonibus, modo loquendi Auerr. in 1. cœli. & mundi. in cõ. 2. & in. 2. ph. cõ. 3. & 6. phy. cõ. 41. & ita etiam dicit in libro priorum. in loco prçallegato. Similiter etiam ex nihilo nihil fieri, est de numero istorum principiorum, quç indigent aliqua innuitione, quã diffuse prosequutus est Lucretius in primo libro, sicut etiam est contingen- In primo pihermenias. tiam esse, quæ ab Arist. persuadetur L aliquibus rationibus hypotheticis, ducẽtibus ad inconueniens, quia nisi daretur contingentia in entibus, periret, sicut asserit consilium, & non oporteret cõsiliari de futuris, nec negotiari, & multa in simili deducit. tales autem persuasiones non simpliciter deducunt ad aliquid, quod ex natura rei sit magis impoſe, q̃ fuerit hypothesis data per aduersarium, sed solum deducunt ad aliquid impossibilium, quod est manifestius quo ad nos, uel quo ad hominẽ, contra quẽ adducuntur, & ideo non probãt simpliciter, sed faciunt aliquam fidem, vel innuitionem, non enim omniũ M est demſo: vt dicit Arist. 1. posteri. & 4. meta. tex. comm. 9. ineruditi est nõ cognoscere, quorũ oportet quærere demonstrationem, & quorũ nõ oportet, & tale genus hoĩum: ut inquit Auer. in. 2. phy. cõ. 6. nunquam potuit philosophari. nec poterit, nõ. n. quilibet est aptus ad philosophandum, & vt est in prouerbio. non cuiuis licet nauigare Corinthum.

Sed tunc est difficultas, quia scribit Cõ. in 3. de anima. lcõ. 36. φ ne- ADDI. scimus

A scimus quando, & vnde, & quõ adueniat nobis cognitio primorũ principiorum, male igr̃ dr̃ ꝙ sunt sicut locus ianuæ, quẽ nullus ignorat. Nisi esset, ꝙ hoc intelligitur in prima cognitione naturali, nã vt scribit Aris. in calce. 2. poste. in tex. 27. nõ acquiritur cognitio vniuersalis in nobis, ꝙ est principium artis, & sciẽtiæ, nisi per inductionẽ, cuius assumptiones affirmat sẽsus, & vt inqt lucidis. The. intercedit magnũ tp̃is interuallũ, vt id quod in singularibus diffusum, atq; dispersum est, intellectus, cuius officium est, vt inquit Plato, infinibilia fini coniungere, ad vnũ collige- B re põt. & ideo non aduertimus qñ talis natura principiorũ fiat in nobis. & dat exẽplũ pulchrũ Them. de intellectu ibi, ꝙ ẽ sicut est de hoĩe, qui in infantia non põt gradi, & paulatim perficitur. & tu vide ibi, & considera de exemplo sicut nosti, quia videtur esse etiam sententia Aristo. in problematibus.

PROPOSITIO XXXIIII.

Substantia prima de nullo prædicatur.

C Propositio est Philosophi in 7. meta. in t. c. 7. vbi dr̃, subm̃ uero dr̃ de quo alia dñr, & illud ipsum non adhuc de alio, vbi Cõmenta. & alij expositores intellexerunt per subiectum, substantiam primam, quia eadem est descriptio, q̃ etiam dedit in prædicamẽtis. ibi. n. dicitur quod a prĩa sub̃a nulla est prædicatio, sed oĩa dñr de illa. Limitat autem Beatus Tho. istam propositionem ibi, sic quod indirecte nihil prohibet, & per accñs, sub̃am primam prædicari de alijs, vt homo est sortes, & album est sortes, aut animal est sortes, quia id quod est animal, aut homo, aut album est sortes, & subdit ꝙ prima substantia per se de alio nõ prædicatur, tñ bene per se de se ipsa prædicatur, vt sortes est sortes, & ita ẽt dicit Porphyrius, ꝙ indiuiduum de uno solo prædicatur, & videtur ẽt esse sententia Boethii dicentis, ꝙ nulla est verior propõ, q̃ illa in qua idem de seipso dr̃. Tñ salua reuerentia, non v̄r ista sñia vera esse, nã Peripatetici antiqui distinguũt de prædicationibus, & dñt ꝙ aliqua est naturalis ꝑdicatio, & aliqua est nõ nãlis, sicut scribit Cõ. in 7. meta. cõ. 59. Nãlis aũt ꝑdicatio est qñ in propõne subiicit̃ id quod dẽt subiici, & prædicat̃ id quod dẽt prædicari. Non naturalis vero, est opposito modo, videlicet, qñ in ꝑpõne id quod debet prædicari, subiicitur, & id quod deberet subiici, prædicatur. Pro quo debes scire, ꝙ subiectũ in propositionibus, hẽt modum materiæ, & prædicatũ hẽt modum formæ. nã propositiones a prædicatis specificantur, & quia respectus inferiorũ ad superiora, & respectus subiectorũ ad accñtia, est respectus materiæ ad formam. nam superiora continent, & inferiora continentur: respectus autem continentis ad cõtẽta, est respectus formæ ad materiam: vt dicitur in 4. physico. tex. commen. 49. & 4. cœli, & mundi, tex. com. 34. & 35. & primo de generatione, & corruptione. tex. cõ. 50. respectus etiam subiecti ad accidentia, est respectus materiæ ad formam, sicut scribit Cõm. in. 4. meta. cõm. 2. & ideo quotiescunque prædicantur superiora de inferioribus, aut accidentia, vel propria vel communia, de subiectis, illę ꝑdicationes sunt

Beati Tho. limitatio.

D

Cãde sp̃o

Impugna.

E

Prædicatio duplex

ADDI. Vide pulchre pro hac distõne lucidis. Themi. in 1. post. co. 38. vbi d. ꝙ prędicatio alia sm̃ naturã, alia ꝑter nãm, & illa quę est præter nãm non meretur appellari ꝑdicatio.

F

G sunt naturales,&propositū, quoties prędicatur inferiora de superiorib', aut subiecta de accidentibus, illę prædicationes sunt nō naturales, sed sūt indirectę,& per accidens.& ideo Porphyrius dixit,semper enim superiora de inferioribus prædicantur, aut æqua de æquis, inferiora vero de superioribus non conuertuntur, non solum quia conuertibiliter non verificantur, quia licet omnis homo sit animal, non omne tamen animal est homo, tamen vna etiam uera,& naturalis prædicatio. alia autem nō naturalis. & licet vniuersalis affirmatiua conuertatur in partem, tamen H vna est fm naturalem prędicationē, alia vero est non naturalis,& similiter quando propositio secundi modi conuertitur, non conuertitur in propositionem per se, nec in eodem modo nec in alio modo perseitatis, quia propositiones per se, non conuertuntur ex. 1. posterio. in illo cap. de statu prædicamentorum. non loquendo de conuersione quæ est passio propositionis, sed de conuersione in per se. Vnde ista, homo, est risibilis, est per se in secundo modo, sed conuersa, risibile est homo, non est nec in secundo, nec in pri- I mo, quia homo cadit tanquam additum in diffinitione risibilis,& nō est de substantia eius, sicut sunt prædicata primi modi, vnde Commē. in. 2. de anima com. 67. ponens differentiam inter primum modum dicendi per se,& secūdum inquit, ꝙ in primo modo prædicatum est causa subiecti in secundo modo, subiectum est causa prædicati. Si igitur propositio ꝑ se, secundi modi conuerteretur in propositionē per se primi modi, accideret idē per se respectu vni', & eiusdem esse per se causam,& esse K ctum, quod non capit intellectus.

Cã de spe.

Nec valet, si dicatur ꝙ non inconuenit ꝙ idem respectu eiusdem sit causa,& causatum in diuersis generibus causarum,& secundum diuersos modos, quia hoc non iuuat in casu nostro, quia sumo istam, homo, est risibilis, ista est secundi modi,& secundum Auer. subiectum est causa prædicati,& patet ꝙ non est nisi in genere causæ materialis. nam vt dicit substantia nō est causa accidentis, neq; fm agēs neq; fm finem, sed quia cōstituuntur per illam,& est subiectū eorum: tunc igitur sumo istam, risibile est homo, ista parte est primi L modi,& prædicatum in propositione primi modi, est cā subiecti, quæro in quo genere causæ, si dicas formalis, hoc falsum est, quia subiectū non est forma accidentis, prædicata autem primi modi, si sunt causæ subiectorum, maxime sunt in ratione formæ, quia. 2 physic. tex. cō. 28. partes quæ sunt in ratione, sunt in forma. vbi Cō. inquit. ꝙ diffinitiones componuntur ex forma uniuersali, quæ est genus,& ex forma propria, quæ est differentia.&. 7. meta. text. com. 35. partes diffinitionis sunt for M mæ tantum. cum igitur subiectum non sit forma accidentis, non prædicatur igitur per se in primo modo, de sua propria passione. quod si dicas, ꝙ subiectum adhuc dum prædicatur de propria passione, est causa, vt materia respectu propriæ passionis, sicut erat dum propria passio prædicabatur in secundo modo de ipso, tunc igitur perit differentia posita per Auerro. inter primum modum,& secundum, quia eadem remanet habitudo.

Euasio.

Et

A Et confirmatur quia propositiones per se primi, & secundi modi, per in se, sunt solũ quæ ingrediuntur in demonstratione simpliciter. nam quæ neutraliter insunt, accñtia sunt, & per consequẽs oportet ꝙ tales propositiones, cum deseruiant demonstrationi, simpliciter debent esse naturalis prædicationis, in quibus cogitatio hominis cadit per naturam. nã si quarta figura fuit omissa ab Arist. in libro priorum, vbi traditur ars syllogizandi simpliciter, quia humana cogitatio in ea naturaliter non discurrit, quanto magis omnia quæ sũt præter naturæ ordinem, in discursu

ADDI. Vid Boe. pñtis in illa maxia. Diuerso - rũ gñum, & non subalterna - tim positorũ. &c.

B debent remoueri a discursu demonstratiuo, per quem paratur sciẽtia in nobis. Confirmatur, quia Commẽ. 4. physi. com. 33. reddit causam pulchri problematis in logica, propter quid in materia conuertibili cũ syllogismi facti ex ambabus affirmatiuis ĩ 2. figura fieri possint de forma, in prima figura per conuersionem maioris propositionis in terminis, Aristo. has rationes plerunque non adducit in figura prima, cui ex forma syllogizandi, competit ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis syllogizare,

No. solutionẽ pulchri problematis in logica.

C sed adducit eas ĩ figura. 2. cui non datum est ex forma, sed ex materia tantum, & soluẽdo inquit. qm̃ cum tales propositiones componuntur in figura prima: tunc maior propositio erit prędicabilis, non fm naturam, & ideo componuntur in 2. figura. & ita patet quia impossibile est in talibus propositionibus per se, dum conuertuntur remanere naturalitatem in vtraq; quia si conuersa est naturalis, conuertens non est naturalis, & sine dubio, istæ propositiones secundi modi dicendi per se, non conuertuntur in alias quæ sunt D per se, nec in eodem modo, nec in alio, vt probatum est. Prætetea. Ad principale Com. in 1. priorum in digressione de 4. figura cõtra Gal. infert, ꝙ si daretur. 4. figura, sequeretur ꝙ idem prædicaretur de seipso, quod est in fine abominationis, & 10. met. com. 8. contra Auicẽ. habet ꝙ in propositione in qua idem prædicatur de seipso, non est subiectum, neq; prædicatum, & est nugatoria.

Idem. 4. meta. cõ. 1. Et ideo ad authoritatem Porphyrii dicentis indiuiduum de vno solo prædicari. dico ꝙ verum est, tamen non dixit Porphyrius, ꝙ naturaliter, & per se indiuiduum de se ipso prædicatur. E

ADDI.

Confirmatur. ex expressa sententia Philosophi in primo posteri. 36. vbi expresse dicit. Amplius autem si nõ est hoc huius qualitas, & illud huius, neq; qualitatis est qualitas, impossibile est retrouersum prædicari inter se sic, sed verum quidem contingit dicere, retrouersum prædicare, non contingit uere, vbi expressę dicitur, ꝙ aliqua prædicatio est vera licet non sit propria, & naturalis, vt inductiue in multis declarat Ioã. Grã. ibi, & ibi, signanter dicit quòd F ista, risibile est homo, est uera, sed non est propria nec naturalis prædicatio, & per ɔñs nõ est p se in aliquo mõ, nã tales excludunt a demrõne, vt patet p Philosophũ illo ca. vbi oñdit statũ in pdicatis. Ad authoritatẽ Boe. rñdetur ꝙ penes aliud attẽditur veritas propõnis, & penes aliud naturalitas pdicationis. nam p Arist. in lib. periherm. & in prędicamẽtis, ex eo ꝙ res est, aut nõ est, reddit oratio vera, aut falsa, vñ dicimus ꝙ veritas propõnis affirmatiuę, attenditur pe-

Penes aliud attẽdit veritas põnis, & penes aliud nãlitas prædicationis.

G nes identitatem prædicati ad subiectum, & quia vera, & maxima identitas est eiusdē ad seipsum. propter hoc dixit Boe. ꝙ verissima est propositio, in qua idem de seipso dr, tñ ista prædicatio, nō est naturalis, quia idē respectu, suimet non pōt habere fm naturam, respectum materiæ ad formā, & recepti, & receptibilis, quia ista sunt primo diuersa fm naturam, & in fine remotionis: ideo Auerr. vult ꝙ sit in fine abominationis, vt idem de seipso prædicetur, & ideo Aristo. animaduertens ad hoc, dixit in prædicamentis, ꝙ a prima substātia nulla est prædicatio, videlicet per se, &
H naturalis. vtrum autem indirecte, & per accñs contingat vt aliquo modo prędicari possit, hoc est, ꝙ non curat ars, neq; scīa, quia ista sunt extranea a prima sciç intentione.

Primo priorum in cap. de inuentione medii, habet ꝙ singulare, per accidens prędicatur solum, vt hoc album est callias. Sed est obiectio cōtra prędicta. nam Arist. 5. meta. cap. de secundum quod. & est t.c. 23. vbi dr ꝙ homo fm se est homo.

obiectio.

solutio.

Ad hoc respōdetur, ꝙ ille modus non est per se prædicādi alterum de
I altero, quia teles sunt primus, & secūdus modus dicendi per se, de quibus ibidem meminit. & etiā in 1. poste. in cap. de per se, sed talis modus dicitur per se, per negationem alterius causæ. vnde litera ibi dicit, hominis multæ sunt causæ: animal, bipes, attamen homo fm se est homo. Et iō opinio ētformalizantiū in hoc non est tenenda, qui volunt ꝙ propositio in qua idem prædicanrur de seipso, sit in 1. modo dicendi per se, quia volunt ꝙ propositiones primi modi sunt in quatuor gradibus constitutæ

Cōtra formalizātes

K In primo gradu sunt propositiones in quibus superius in quid prædicatur de suo inferiori, vt genus de specie: vel sicut ens de Deo, & creatura. In 2. gradu, sunt propositiones in quibus prædicantur quiditatiua prędicata in quale, sicut quando prædicatur differentia de specie. In 3. quādo tota diffinitio prædicatur de diffinito. In 4. quando idem prædicatur de seipso. Auer. autem & antiqui Peripatetici, uolūt prædicata primi mōdi dicendi per se, esse solū tribus modis vnde Com. 7. meta. com. 11. inquit ꝙ primus modus prædicabiliū essentialiter, continet tria, genus, & differentiam, & totam diffinitionē, L
quæ diffinitio est idem cum substantia rei, & vniuersaliter prædicabilia substantialia sunt illa quæ adunantur cum subiecto, & adunantur adinuicem, & accidentalia econuerso, &. īmorari in hoc amplius est supfluū.

Sed est instantia. nam Arist. in fine. 2. libri periher. inquit. ꝙ ista, bonum est bonum, est vera per se, sed ista, bonum non est malum, est vera per accidens. & per consequens propositio in qua idem prædicatur de se ipso, est per se, & non nisi in primo mō, quare, &c. Respondetur ꝙ ly, p se sumitur ibi, vt distinguitur contra M
per accidens, vt ly, per accñs, ibi stat pro illo, ꝙ secundo loco est tale, vt bene notat ibi Boe. nam principaliter, per naturam propriam primo, bonū est bonū, & secundo, bonū nō est malum, quia omnis negatio vera est, propter aliquam affirmationē priorem, quæ vera est. nam quia homo est homo, ideo homo nō est asinus. non sumitur igitur per se, & per accidens, vt sunt notæ determinantes inhærentiam prædicati in subiecto,

ADDI.

A cto, vt in libro posteriorum sed vt dicunt aliquid, primo & secundo loco, tale, aut tale esse.

PROPOSITIO XXXV.

Si unũ contrariorũ fuerit in rerũ natura, erit & reliquum.

PRopositio ista est Arist. in 2. coeli & mundi in tex. com. 18. Aduerte ꝙ contrarietas quandoque sumitur cõmuniter, & sic se extendit ad opposita secũdum priuationem. & habitum, quandoq; sumitur proprie, & sic est inter formas positiuas.
B distinctio est Auer. in 1. phy. cõ. 41. dico tunc ꝙ non habet locum propõ Philosophi in contrariis cõmuniter dictis, sicut sunt habitus, & priuatio, quia non oportet si finitum sit, qđ infinitũ sit, & si est plenum, nõ oportet ꝙ sit vacuum, sed intelligitur in contrariis proprie dictis. nã talia sũt ad perfectionem vniuersi, & vniuersum perfectum est, & ideo si vnum contrariorum fuerit in rerum natura, oportet quod sit reliquum. Hẽt etiã veritatem ſm physicam conside rationem fallit autem propositio, secundum logicam considerationem.
C nam Arist. in prędicamentis. inquit. in sermone de oppositis, non oportet si vnum cõtrariorũ fuerit, quod sit reliquum. nam si omnes homines sint albi, nigrum nõ erit. nã hoc est ſm diuersas considerationes. naturalis. n. sequitur naturas rerum, & perfectionem vniuersi cõsiderat. & sic verum dicit. quia quęlibet forma contraria, positiua, est de perfectione vniuersi, & ideo vna existente, debet esse altera: sed logicus sequit ima ginationem rationis, secundum possibilitatem logicam, quæ est res habens latitudinem satis amplam, & sic D
dicit non implicare contradictionẽ, vno existente de numero contrariorum, aliud non existere, & in multis consimilibus, aliter dicit artifex rõnalis, & aliť artifex realis. nã Aristo. in prædicamentis. in cap. de quantitate considerans quantitatem secundũ simplicem considerationem, dixit, quantitati nihil cõtrariari: sed naturalis qui considerat quantitatem, vt est terminus motus, dicit in ea esse contrarietatem ſm perfectum, & imperfectum: ut patet 5. physi. tex. cõ. 18. & vnusquisq; verum dicit secundum suam considerationem. & E
hoc etiam inuenitur in alijs sciẽtiis, nam naturalis dicit motui circulari non inesse contrarium, & geometer imaginatur in motibus circularib⁹ contrarietatem, vt patet 1. cœli, & mundi. com. 32. & multa consimilia inuenies, in quibus diuersæ scientię secundũ diuersas abstractiones, diuersa dicunt.

Immo ẽt sciæ rõnales in plerisq; dissentiunt, nam ſm logicum teste Philosopho in secũdo periher. transposita nomina, & verba, idem significant, sed ſm oratores, & poetas, trãspositio nominum & verborum, maximam varietatẽ causat: vt notat ibi Boe. Ampli⁹ nomina synonĩa apud oratores vsui sunt, non aũt apud demonstratores 1. physico. com. 1. ita etiã de metaphoris. 3. de anima. cõ. 5. & 2. posteriorum. ADDI. F

PROPOSITIO XXXVI.

Materia negatione cognoscitur.

PRopositio Aristot. est in 10. primæ Philosophiæ. tex. com. 24. Aduerte igitur, ꝙ materia duplex

G est prima & secunda materia, prima est natura; sed materia secūda est naturatum, siue habens naturam, prima.n.materia est substātia simplex, sed secunda est substantia composita ex materia & forma, siue sit materia alterationis tm̄, siue sit materia alterationis, & compositionis simul. propō igr̄ veritatem habet de prima materia principaliter, vt dicam. Sed est difficultas, quia Arist. 1.phy.tex. cō.69.inquit. subiecta quidem natura scibilis est per analogiam ad formam, quō igitur materia negatione cognoscitur? Nisi esset ꝙ duplex est notio materiæ: Vna quam dat prima nostra cognitio naturalis, quæ a sensatis & nobis notioribus proficiscitur. iuxta illud Arist.in.1.phy. te. cō. 2. innata est nobis via a notioribus nobis, ad notiora naturæ, & quia transmutatio substantialis, est operatio materię vt subiecti, vt inquit Cō. 1.cœli com.20.& etiam 7.meta. cō. 9.& 8.meta.cō.12.ideo naturalis, cognoscendo materiam per transmutationem substantialem, p analogiā cognoscit eam ad formam, vel ad habens formam, vnde.7. meta. tex.cō. 7.dicitur, ꝙ materiam est veluti æs. I nā sicut se habet æs respectu statuæ, & vniuersaliter materia rerum artificialium ad formas artificiales, ita se hēt materia.pr̄ia ad fōas naturales. vn̄ materia in hac prima cognitiōe, & primo occursu de se cognosci nō pōt. vnde Arist.in.7.meta.tex. com. 35.materia fm̄ se, est ignota.& reddit causam Cō. de hoc in 1.phy. cō. 69.dicens, ꝙ quia prima materia nō habet quiditatem, in actu intellectā ab ea, ideo nū est nota de se. nam si cut supra dictum est, actus qui est quiditas est ratio propter quam aliquid est primo intelligibile. sed qa K materia est primo diuersa a forma, quæ est quidditas, quia non est forma, nec habens formam, ideo de se est ignota, & non cognoscitur in prima cognitione naturali, nisi per formā, vel in habitudine ad habens formam. Et talem cognitionem habet naturalis de materia. nam vt a naturali materia consideratur, dr̄ relatiue ad formam, sed post quam materia sic innotuit ī naturali philosophia, scīa diuina habita ista cognitione a naturali, quia vt inquit Cō.1. physi. cō. vlt.& 7.meta.cō.9.esse ptimæ materiæ nō nisi via trāsmutationis substantialis, & per ꝯn̄s medio naturali potest innotescere, tunc diuinus cōsiderat ipsā in se, vt est ens, & vt est L substantia, quæ non est forma, nec habens formam. & est sic concepta p negationem cuiuscunque formę, & cuiuscunq; priuationis. sic.n. materia negatione cognoscitur. vn̄ Cō. ibi in cō. inquit. materia negatione cognoscitur, cum dicitur, materia est priuatio formæ. intellectus.n. vt scribit Com.12.meta.c.39.innatus est diuidere adunata in esse, sicut diuidit materiam a forma, & isto modo materia intelligitur esse vna nu- M mero, vnitate numerali, priuatiue, non positiue: sicut sortes positiue, dicitur vnus numero, ab vna fora dante sibi vnitatem, sed per carentiam formæ dantis talē vnitatem, dr̄ materia vna numero. & ista consideratio de materia, vt iuquit Cōm. pertinet ad primum Philosophū, & isto modo materia non habet esse, nisi in anima. nā manifeste patet, ꝙ materia extra animam non inuenitur cum priuatione omnium formarū, quia tūc quod non est in actu, esset in

A in actu 2.phy. cō. 12. sed intellectus potest intelligere materiā, per priuationem oīum formaȝ, quia intellectus est altior virtus, q̄ sit natura, & multa pōt diuidere, quæ natura non pōt, & hoc dicit Cōmen. 12.meta.c. 14. sicut distinctissime deinde repetit in lib. de Substantia orbis. non est autem intelligendū per illa verba, ꝙ materia de se ens non sit, aut essentia, sed per formam, vt quidam male interpretati sunt. nā licet materia nō sit in effectu, aut in actu, nisi per formā, tñ essentia materiæ, est alia ab essentia formæ. nō. n. forma causa est,
B ꝙ materia sit materia, licet forma sit causa pp quam materia existit, vnde Boe. in lib. de vnitate & vno, oē esse est a forma. quod Philosophi describentes dixerūt, esse est existentia formæ in materia. Et aduerte, vt aliàs dixi, ꝙ omnis cognitio quam habet naturalis de materia, est relatiua. sic enim Arist. dixit in 2.phy. tex.c. 26. materia relatiue dicitur ad formam.
Dubium. Sed cōtra hoc quidā dubitauerunt. nam ista materia, est materia, est naturalis. nam si ista pertineret ad diuinū, tunc diuinus cognosceret essentias rerū in particulari. Amplius Cō.
C expresse. 7. meta. cō. 9. dicit ꝙ naturalis cōsiderat de prima materia, ut
Solutio. materia est. Nisi esset, quod vt dicit lucidiss. Them. in digressione de potentia, & priuatione materiæ primo phy. nomen materiæ, relatiue dicit. nā materia est ex quo fit aliqd, vt in existente, & ut dicit, nomē materiæ respicit futura, sed nomē subiecti respicit præsentia, materia. n. qualitatibus sensibilibus informata, ex materia, auctoritate Boe. trāsit in subiectū. nam ęs ex quo statua fieri potest, materia dr̄ statuæ, vt aūt stat sub forma statuæ, dr̄ subiectū, & ideo bene materia, vt materia, ptinet ad naturalē, quia est adhuc materia formæ, & dicit adhuc relationem ad formā. Vnde Cō. in eodē cō. 9.7. meta paulo infra declarās quō prima materia cognoscitur à naturali, inquit, quod materia cognoscit a naturali, vt est principium transmutationis. Patet autem, ꝙ ista est consideratio relatiua, sed diuinus est, qui solus pōt cognoscere materiam sub rationibus absolutis, & transcendentibus, dum considerat ipsam inquantum ens, in quantum substantia etiam, considerat ipsam inquantum est in potētia,
E vt dicit ibidem. nam potētia, & act⁹, sunt de drīs entis, vt patet. 9. meta. tex. cō. 1. tamē naturalis considerat ipsam magis limitate, vt est ens ī potentia per transmutationē, nam cū materia fm̄ esse reale quod habet extra animam, cum habeat entitatem diminutam, & potentialem, fm̄ quā non potest per se existere proprius⁹, & adæquatus conceptus eius, est ille quem habet naturalis, licet in relatione consistat, licet entitas materiæ in sua prima notione sit ens per se. i. absolutum, quia est substantia, & sic pertinet ad diuinum, ut dicit Cō. 2.
F phy. cō. 4. & 21. & in plerisque aliis locis. Sed est dubium de forma, an
Difficult. vt à naturali consideratur, semper relatiue cōsideretur, & videtur per auctoritatem Philosophi in 2. ph. tex. cō. 26. ꝙ sic. Amplius est auctoritas Cōmen. 4. phy. cō. 16. scire quiditates vltimorum principiorum, est difficile, & scire materiam sine forma, aut formam sine materia, est impossē. Ex aduerso autē est auctoritas Cō. 7. primæ philosophiæ. cōm. 8. in calce cō. vbi inquit. & cū induxit ratiocī-

ADDI. Hoc idem her ex sententia Aue. in 1. physi. c. 67. mā nūera tui in entib⁹, licet nō sit aliquid in actu fmq̄ materia.

G tiocinationes, ex quibus apparet ꝙ
„ materia est magis substātia, & dixit,
„ sed impossibile est, vt materia sola sit sub
„ stantia, cū opinatur ꝙ intētiones se-
„ parabiles in intellectu. s. quę non in-
„ telliguntur in respectu aliorum, sed
, quæ intelliguntur per se, sunt magis
substantię, & ideo existimatur ꝙ for
ma sit ēt in substantia, cum sit quidi-
tas quam significat diffinitio. vbi pa-
tet, ꝙ forma est de numero eorum
quæ intelliguntur per se, & nō in ha-
solutio. bitudine ad aliud. Et licet magnus
Alber. hoc derelinquat sub dubio, ta
men vr̄ mihi, ꝙ idem sit vtriusq; iu-
dicium in hoc, quia forma nō consi
H deratur a naturali, inquantum sub-
stātia, nec inquantū ens, vt patet 12.
meta. 5. & 6. cō. sed consideratur vt
est principium, aut terminus trans-
mutationis, & per consequens relati-
uę concipitur, nec diffiniri potest si-
ne materia, forma naturalis, vt dicit
Com. 1. de anima cō. 16. & patet ma
nifeste in diffinitione animæ, in qua
ponitur corpus organicum. Ad au-
ctoritatem igr̄ Cō dico ꝙ substantia
formę est magis independens, quam
substantia materię. nam materia est
propter formam, & intelligitur pro-
I pter formā, non sic autem est de for
ma. materia.n. est propter formam,
non forma propter materiam 2. ph.
tex. cō. 91. vnde Auic. 5. suæ meta. di
cit materia est materia formæ, sed
nō est cā forær̄, licet Auer. illud qnq;
cōcedere videat̄, vt patet 1. physi. cō.
71. & 2. phy. cō. 30. & forma dr̄ rela-
tiue ad materiā, quia materia dr̄ re-
latiue ad formā. idē. n. est iudiciū, si-
cut de pōa & actu, vt patet. 9. meta. t.
cō. 13. nā potētia reducitur ad mate
riam, & actus ad formā, vt dicit Cō.
12. metaphy. c. 26.

PROPOSITIO. XXXVII. K

*Infinitum secundum quod infini-
tum, est ignotum.*

Propositio est Philosophi 1. po-
ster. & 2. meta. tex. cō. 13. nota-
tū ꝙ infinitū in actu intelligi nō po
test, tamen bene potest infinitum in
potentia intelligi. nam Auerro. 3. de
anima tex. cō. 19. vult ꝙ intellectus
possibilis in propositione vniuersa-
li, intelligit infinita in potentia. glos
sa ista est Cōmen. 2. meta. cō. 13. &
12. meta. cō. 14 & 51. vnde Cōm. 2.
meta. 11. cō. super illis verbis Philo-
sophi, non est intelligere non statuē
tem inquit, impossibile est nos intel L
ligere lineam infinitam, nisi qn̄ acce
pimus eam finitam, & iterando eam
infinities. nam finitū infinities sum-
ptum, reddit infinitum isto modo:
finita vero finities sumpta, reddunt
aliquid finitum: vt dicit Arist. in 1.
poste. Sed est instantia. nam intel- Instantia.
lectus humanus potest habere natu-
rale desiderium ad cognoscēdas spe
cies omnes numerorum, quæ tn̄ sūt
infinitæ, sed desiderium naturale nō
est ociosum, nec est impossium. igit̄
sequi videt̄, ꝙ intellectus potest in- M
telligere infinitum in actu.

Scotus qnq; negauit species nu- ADDL
merorum, aut figurarū esse infini-
tas, quia in essentialiter ordinatis, est
status, & iō dicit numerū habere vni
tatē spēi specialissimę, & ex ꝯnti non
sūt numeri spēs, ternarius, & quater
narius, sed indiuidua, sed hoc est cō-
tra Boethū i lib. diuisionū, qui hēt, ꝙ soluti.
spēs figurarū sunt infinitæ. Nisi eēt
ꝙ scibiliū quędā sunt p se, & essentia
liter ordinata, sicut principia, & ꝯclu
siones, & in talibus nō est processus
in īfinitū, ut testat̄ philosophus in 1.
post.

A poster. vbi statuit statũ in scibilibus, quia ex infinitis non cõtingit scire, vt dicitur in 2. meta. tex cõ. 11. Alia uero sunt accidẽtaliter ordinata, ita ꝙ vnũ nõ scitur per alterũ, nec vnũ est ratio sciendi alterum, & sic est in numeris inquantum scibiles sunt, nã vt sic sunt accẽtaliter ordinati, quia accidit speciei numeri prioris, vt addatur vnitas noua ad hoc, ꝙ fiat noua species numeri, & numerus prior, non est ratio, propter quã scitur, aut intelligitur numerus posterior. & in talibus non cõtingit scire ex aliquo vltimo, aut ex aliquo primo scibili. B in suo gñe, & pp illud oĩa alia sciantur, quia nullum tale assignari põt.

Limitatio theolo. Diuini autem in nostra lege propositam propositionẽ intelligunt veritatem habere, de intellectu creato, qui finitus est, sed fallit de intellectu dei, qui infinitus est, & actus suę comprehensionis est infinitus, talis enim potest comprehendere infinitum.

PROPOSITIO. XXXVIII.

Scientia est necessariorũ cognitio.

C Non intelligit ꝙ conditio scientiæ, simpliciter diffinitæ. in primo poste. sit quod sit de obiecto simpliciter necessario: sicut notat Scotus in prologo primi sẽtẽtiarum in q. 3. ista. n. fuit imaginatio Platonis, propter quam posuit ideas pro saluanda scientia de istis singularibus corruptibilibus, vt dicitur in 7. meta. tex. cõ. 20. & 22. vnde Scotus assentiẽs illi fundamento de necessitate obiecti, propter hoc, inquit. theologiam quoad veritates contingentium nõ esse scientiam, eo modo quo scire simpliciter diffinitur in 1. post. quia cognoscere contingẽs vt necessariũ, non est cognoscere cõtingens in eo ꝙ contingens, sed est scientia eo modo quo loquit Arist. de scientia in 6. ethic. prout videlicet distinguit contra opinionẽ, quia est habitus, quo verum dicimus. Sed ẽm hoc sequitur ꝙ Arist. non sufficienter enumerasset omnes habitus intellectuales. nam scĩa diffinita in libro poster. nõ est dubiũ, ꝙ sit de habitibus intellectus. Amplius est contra Auer. ibi in cõ. qui vult ꝙ scĩa de qua agit Arist. in 6. ethico. vt distinguitur cõtra artem. & alios habitus, & stat pro scientia speculatiua. Amplius sufficit ꝙ scibile quod est ipsum quæsitũ, qđ postea fit conclusio demõnis, sit necessariuni, ita ꝙ in eo sit essentialis, & necessaria habitudo, inter prædicatũ, & subiectũ. quæsita. n. sunt æqualia numero, his quæ sciuntur, vt dicitur in 2. poste. in tali autem quæsito, aut quæritur propria passio de subiecto, aut diffinitio de diffinito. manifeste autem patet ꝙ conclusiones in quibus demonstrantur passiones de subiectis, sunt propositiones per se secundi modi, & per consequens sunt necessariæ. conclusiones autem in quibus demonstratur diffinitio de diffinito, vt quando demonstratur diffinitio materialis per formalem, tanq̃ per medium, sunt in primo modo dicendi per se, & per consequens etiam tales sunt simpliciter necessariæ. Pro quo animaduerte, ꝙ cognitio de contingentibus dupliciter haberi põt. Vno modo ẽm rationes vniuersales, & sic talis cognitio ad eandem animæ partẽ pertinet, ad quam pertinet scientificũ, quæ est cognitio necessariorũ, vt ait Arist. in 6. ethico. Alio modo talis cognitio põt cõsiderari in particulari,

Scoti opio in 1. snia.

Impugna.

D

Scot. nõ loquit̃ p... E de obto i cõplexo... dẽat eẽ n... cessariũ... pl'r, qm ... cul dubio negaret ... scias o... eas cognitiones quę nõ sunt ... sẽpiternæ, sed loqui... de obiecto cõplexo ... necessariu

F esse dẽt at q; ea rõne negat cognitionẽ de conti... gẽtibus ẽ sciam vt ... finitur 1. posterior. Cognitio de contingẽtib' du pl'r haberi potest. Error plus quam cõmentato.

G ri,& sic talia sunt variabilia, nec sup ea cadit intellus, nisi mediantibus viribus sensitiuis. vnde inter virtutes sensitiuas, cogitatiua ponitur, quę dicitur rō particularis, & isto modo cadunt cōtingentia sub operatione, & consilio, & sic cognitio talium dr esse in potentia aīæ ratiocinatiua, siue consiliatiua, & sic sunt in intellectu particulari, qui est virtus hoīs cogitatiua, & pōt dici intellectus practicus in particulari. Primum istorum dictorum manifestum est, quia nō est dubium, ꝙ scientia naturalis est tam respectu corruptibilium corporum H quā etiā respectu sempiternorū. nā vt dicit Arist. 4 meta.te.cō. 22 de rebus mobilibus possunt formari propōnes, im mobilis veritatis, & sempiternæ. Et ex hoc patet quō Plusq̄ cō. male sentit in 1. tegni cō. 7. qui voluit artem esse in intellectu particulari. cū tñ Arist. 6 ethi. cap. 4. enumerat artem, & prudentiam. inter habitus intellectuales, quibus anima semper verum dicit. Patetq; aūt ꝙ per habitū particularem anima semper nō pōt verum dicere. Amplius Arist. in fine primi ethi. separat virtutes intellectuales a moralibus, & inter morales I enumerat fortitudinem, & temperātiam, & inter intellectuales enumerat sapientiam, intellectum, & prudētiam. modo idem est iudiciū de prudentia, & arte, quia sicut prudētia est recta ratio agibilium, sic ars est recta ratio factibiliū, & ideo non recte dixit, ꝙ medicina sumpta pro habitu vniuersali, non est ars, sed est scīa. sed sumpta pro habitu particulari, resultante ex illo vniuersali in virtute cogitatiua, & etiam prout est ex assuefactione, sic est ars. Et tamen totum oppositum est verum, quantum ad medicinā sumptam pro habitu vniuersali, quia verū genus eius est ars. K Nā ex proœmio meta. ars est vniuersaliū collectio. Sed scīa proprie prout accipitur in 6. ethico. sumitur pro scientia speculatiua, vt dicit Cōmē. in cō. vnde verum genus medicinæ, est ars non scientia, vt dicit Com. 5. meta. cō. 20. vnde medicina proprie est ars. scīa autem est (cōiter sumēdo nomen scīę, non proprie) vt bene notauit Gale. ibi ꝙ nomen scīæ cōiter, & non proprie audire oportet. Nam scīa cōiter sumpta diuiditur in theoricam, in actiuam, & in factiuam, ut patet in. 6. primæ philosophiæ. text. L cō. 1. scientia aūt factiua. idem est ꝙ ars. Manifestum est aūt, ꝙ medicina uerissime est ars, sumendo autē medicinā pro habitu particulari in itellectu practico, particulari .i. in virtute cogitatiua, ille habitus nō est ars, sed est habitus particularis ex assuefactione aggeneratus, & non est ars, sed est habitus experimētalis, distinctus ab arte. Nam differentia est inter experimentum, & artem, vt patet in proœmio meta fit .u. ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus, vna fit, veluti de similibus vniuersalis acceptio. Acceptionem quidem habere ꝙ Calliæ, & Socrati hac ægritudine laborantibus, hoc contulit, & ita multis singularium experimenti est. quod aūt omnibus huiusmodi fm vnā speciem determinatis, hac ægritudine laborantibus contulit, ut phlegmaticis, aut cholericis, aut æstu febricitātibus, artis est. Nec valet rñsio illorū, qui dñt ꝙ alio mō sumitur ars in proœmio met. & alio mō in 6. ethico. Nam in proœmio meta. sumitr ars pro cognitione factibilium in vlī, & sic est habitus vniuersalis

Error aliorum.

A uersalis in intellectu possibili subiectiue existens, sed in sexto ethi. sumitur pro habitu particulari in virtute cogitatiua existente. Nam vt supra patuit, hoc est contra intentionem Arist. ibi, qui artem, & prudentiam enumerat inter habitus intellectuales, quibus anima semper verum dicit, qui sunt habitus vniuersales. & ista est mens Auer. ibidem. & diui Tho. Nã vt inquit Diuus Tho. licet cognitio contingentium in particulari sit in intellectu practico. particulari, tñ cognitio istorum in vñi, B est in intellectu possibili, vnde hæc est veritas sine dubio. Reuertamur igitur, & dicamus q scientia pro tanto dicitur necessariorum, pro quanto conclusiones scitæ sunt veræ necessario, & scitæ per ꝓpositiones veras, & necessarias. Nam est habitudo, & dependentia necessaria, inter præmissas, & conclusionem scitam per ipsas. nam sunt causa vtroq; modo. & in essendo, & in inferendo: vt dicit Arist. in primo poste. Ex hoc patet error illorum, qui asserunt q demonstrationes fiunt de existentibus, inquantum existũt, & quod ad C esse demõstrationis, requiritur permanentia sempiterna secundũ speciem. Nam licet uerum sit secundũ physicam considerationem, q species rerum quæ sunt ad perfectionẽ vniuersi, sit semper in actu, quia vniuersum semper est perfectum. Nam licet ĩ regione nostra, tẽpore hyemis non reperiantur rosæ, tamen in alia regione in qua tunc est ver, & temperies, reperiuntur rosæ, tamẽ istud esse actualis existẽtiæ, accidit demõstrationi inquantum demonstratio est. Nam demonstrationes sunt de vniuersalibus; quæ sunt cognita per

Error Ioã. de Gãda.

Vtrum demonstrationes requirant actualẽ rerum existentiam.

intellectum: talia autem abstrahũt D ab hic, & nũc. vnde lucidissi. Them. 1. poste. c. 19. super illo tex. Eorum quæ sæpe fiũt, vbi Arist. dicit in tex. manifestum est autem, q secundũ q̃ huiusmodi sunt, semper sunt inquit, sed facilis, & absoluta defectio ẽ earum rerum, quæ certis interuallis redire in suos orbes videntur. Forma tantum communis in demonstrationem venit. nec enim de vno aliquo defectu hoc vel illo, qui hac, vel illa hora compareat, demonstratio accipitur, sed de omni quem ex talibus causis prouenire necessariũ, & perpetuum est. Amplius Arist. E 7. meta. tex. com. 55. vult q de indiuiduis sempiternis, vt est Sol, & Luna, neq; diffinitio, neq; scientia per demõstrationem haberi potest, immo istæ est vnus de erroribus contingentibus, circa vniuersale, vt patet. 1. poste. in illo cap. Oportet autẽ non latere, & ẽ q quãdo sub aliquo vniuersali, nõ est nisi vnum solum singulare, intellectus opinatur q ꝓprietas, quæ ex natura rei primo est ipsius vniuersalis, quod fit primo ipsius singularis, cum nil sit accipere extra ipsum vniuersale, nisi illud singulare. manifestum est autem, q si F subiectum demonstrationis requiret actualem existentiam, & permanentiam sempiternam in effectu, cũ nulla sit verior, quã illa quæ est fm indiuiduum, vt scribit Comm. in. 2. de gene. & corrupt. tex. com. 59. vbi dicit, q ens est meli⁹, quàm nõ ens, & ens verum, quàm non verum, & ens fm indiuiduum, quàm ens secũdum speciem. Et. 12. meta. com. 27. scribit q verus respect⁹, est entis particularis. Accideret igitur fm illam viam, quod singularium sempiternorum,

G norum,essent veræ diffinitiones, & veræ demonstrationes. Amplius cum res existens,sit aggregatum per accidens,quo igitur poterit esse subiectum demonstrationis, & scientiæ, non video. Et ex hoc patet etiam error aliorum asserentium scientias mathematicas,ideo esse certissimas, quia sunt obiectorum necessariorum. Ná manifestum est, easdem esse lineas mathematicas, & naturales,teste Aristote. in secundo physicorum in tex.commen. 18.

Error quorundam.

Vera solo

H Sed ratio vera est,quia propositiones formatæ de ipsis, vt abstrahunt a materia sensibili,sunt sempiternæ veritatis,& principia talium demõstrationum innotescunt nobis, non per experimentum, sed ex notitia terminorum,& sunt notiora nobis, & naturæ.Sed principia & propositiones formatæ de eisdem,ut concernũt mãm sensibilẽ & variabilẽ, sunt verę, vt in plurib⁹, & raro contingit ꝙ sint sp veræ,& innotescũt nobis p experimẽtũ: vt patet.6.eth.& sic sciẽtiæ,& demrãtiões mathematicæ dñr aggenerare in aĩa statẽ & firmũ habitũ, qa sunt demrãtiones simplr dãtes cãm,& esse.

Quãobrẽ sciæ mathematicę sint inter oẽs certissimæ.

I Sed demonstrationes nãles,sunt vt in pluribus de numero signorum,aut demonstrationes causæ tm: rarissime autẽ sunt, ꝗ dant causam,& esse, sicut dicit Commẽ. in suo prologo super.1. physi.& etiam.1.ph.com.2.&.2.met.cõ. 16.

PROPOSITIO XXXIX.

In conceptis cum materia, aliud est quod quid est, ab eo cuius est, quod quidest.

NImis vulgata propositio & scribitur in.7.primę philosophię. in text.commen.41. Scotus autem K in.7.suę metaphy.in quæstio. 16.& in.3.senten.distin.22. & Antonius Andreas in quæst.7.in.7. meta. vbi quærit. vtrum quod quidest, sit idẽ cum eo cuius est, quodquidest, volunt,ꝙ cum materia dicatur relatiue ad formam,ex.2.phy si.tex com. 26.Forma autem est duplex, scilicet forma partis, quæ est altera pars cõpositi.& forma totius.exemplũ primi,vt anima hominis, ita materia sumitur dupliciter.Primo pro materia partis,& ista est altera pars essentialis totius,quia cum forma constituit vnum per se, de genere substan L tiæ. Alio modo dicitur materia,quę correspondet formæ totius, contrahens quiditatem ad esse hoc, & hæc est proprietas indiuidualis, quæ cũ ipsa quiditate specifica,constituit ipsum indiuiduum speciei, quod est vnum ens per se. Et tunc dicũt, qđ quidest ipsius speciei, est idem per se,primo cum ipsa specie cuius est, quod quidest,& est ipsius indiuidui per se non primo. vnde dicunt propositam propositionem, veritatem habere de ipsis indiuiduis, quæ sunt concepta cum materia, quæ est differentia indiuidualis, quia in talibus M non est idem quodquidest, cum eo, cui⁹ est, quodquid, per se primo, sed per se secundo. nam quod quid est primo ipsius speciei,& est per se non primo ipsius indiuidui. & isto modo etiam glossant auctoritatem philosophi,in.3. de anima. tex. com. 9. vbi dicitur, quòd in quibusdam idẽ est caro,& carni esse, in ꝗbusdã aũt aliud est caro,& carni esse. nam semper quod quidest, est vniformiter idem cum eo cuius est, quodquidest. si per se primo, per se primo, si per se

A per non primo, per se non primo. Si secundum quid, & secundum accidens, secundum quid, & secundum accidens Iuxta illud Aristote. in septimo metaphysico. tex. commen. 20. singulum enim nõ videtur aliud a suimet substantia. Sed ista positio, non videtur esse de mente Arist. in. 7. metaphysico. quia intentio ei⁹ est in illo loco destruere positionẽ idearum. Plato autem, propter duo fundamenta præcipue conabatur ostendere necessarias esse ideas. Primum quidem erat, propter scientiã quæ debet esse de inuariabili, & necessario obiecto. Secundum autem erat propter generationem saluandam, in qua generans, debet assimilari genito. Arist. aũt primo Post. in illo capitu. quod incipit. Vtrum autem idem est, aut alterũ quodquid erat esse, ab eo cuius est quodquid erat esse, & est tex commen. 20. vsq; ad. 21. destruit illam positionem, quantum ad primam causam. In illo autem capitu. quod incipit. Eorum autem quæ fiunt quædam a natura fiunt, & est tex. commen. 22. destruit positionem idearum quo ad secundam causam, oportet igitur ꝙ Aristote. si contradicit in hoc Platoni, qui ponebat quiditatem hominis, in specie separatam a singularibus substantiis, ad hoc, vt de singularibus habeatur scientia. & ad hoc, vt saluẽtur generationes quòd Aristotel. inquirat, vtrum talis quiditas, quæ per diffinitionem exprimitur, sit idem cum substantia prima singulari, aut sit separata in actu, vt asserebat Plato, & non est quærere an diffinitio per se primo sit speciei, aut non per se primo, de hoc enim non est lis, neque aliqua discordia,

Impugnatio.

B

C

inter Plato. & Aristote. Nam auctoritate Porphyr. in cap. de specie. indiuidua autem quæ sunt post specialissima, infinita sunt, quapropter vsque ad specialissima a generalissimis descendentem iubet Plato quiescere. descendere autem per media diuidentes specificis differentiis. Infinita inquit relinquenda sunt. neq; enim eorum posse fieri disciplinam Et per consequens propter scientiã ostendit Aristotel. non esse necessarias ideas, inferendo istam conclusionem quodquidest eẽ idem cum eo cuius est quodquidest, conclusio erit in hoc sensu, quod quiditas expressa per diffinitionem non est separata, & distincta in actu a substantia prima, cuius illa est quiditas. vnde in fine illius capituli, isto modo epilogat, quomodo quidem quodquiderat esse idem, & quomodo nõ idem, vnicuique dictum est. Et confirmatur, nam Commenta. septimo metaphysico, in commento 20. introducens intentionem Aristote. circa hoc in illo capit. inquit. Cũ declarauit, quòd quiditates simplices non inueniuntur nisi in substantiis, & quod per illas sunt substãtiæ, vult hic perscrutari, vtrum ista substantia, quę est quiditas, & substãtia singularis, scilicet indiuiduum substantiæ, sint idem: ita ꝙ quiditas quæ est substantia eius, sit quiditas singularis. & illud singulare est substantia, per istam quiditatem, aut quiditas rei sit aliud a re in actu, & subdit immediate Commẽ. causam istius inquisitionis, dicens, & quæsiuit hoc propter formas quas dicit Plato: qm̃ s̃m illã opinionem erant quiditates primarũ substãtiarum, aliæ a primis substantiis, q̃ sunt pri

D

E

F

mæ substantiæ etiam existẽs per se. Et isto modo introducit illum textum. vnde dicit, & dixit perscrutemur, idest cum sit declaratum, quòd quiditates sunt substantiarum singularium, perscrutemur, vtrum substantia, quæ est quiditas, & substantia singularis, sunt idem, aut non, antequàm perscrutemur de substãtia, quam significat diffinitio, quid sit, & inspicienti totum illud capitulũ. ad istam intentionem loquitur Aristo. & ista est expositio Commen. sine dubio vsq; in finem capituli. vnde in calce comm. 21. inquit. D.d. Manifestũ est igitur, ꝙ in rebus primis, quæ dicuntur per se essentia cuiuslibet singularium rerum, & omne singulare, sunt idem, & vnum, & sunt verba translationis arabicæ, vbi Commẽ. inquit, idest manifestũ est igitur, ꝙ quælibet primarũ substantiarum, est idem cum sua quiditate. Et ita sine dubio philosophi intentio est ibi, ꝙ quiditas, quæ per diffinitionem exprimitur, est idem cũ singularibus, quorum est quiditas. Nam vt inquit Boe. species specialissima est tota quiditas indiuiduorũ.

I Vnde scire debes, ꝙ vt scribit Cõmen. 1. meta. commen. 27. ista insensibilia habent duos modos comprehensionis: modum qui non est sciẽtia eorum, sed imaginatio, & modũ qui est scientia eorum: & sunt intellecta vniuersalia. Iuxta illud Boethii vniuersale est dum intelligitur, & singulare est dum sentitur. Et ideò secundum sententiam Aristot. quiditas hominis, quæ per diffinitionẽ explicatur, non est aliud quid a singularibus hominibus, quorum est quiditas. Et tunc melius est dicere iuxta viam antiquam Peripateticorum, quàm vbique locorum sequitur Commen. quòd in conceptis cum materia. idest in istis generabilibus, & corruptibilibus, aliud est quiditas, & aliud est essentia. vnde 3. de anima. commen. 9. super illis verbis textus, in quibusdam idem ẽ caro, & carnis esse, inquit, causa propter quam hæ duæ intentiones non inueniuntur in omnibus entibus ẽ, ꝙ quiditas & essentia in entibus simplicibus est idem, verbi gratia ꝙ esse carnis est idem cum carne: quia intẽtio carnis in eis non est in materia.

(Opinio Auer.)

Pro quo debes scire ꝙ ĩ rebus cõpositis ex materia & forma, ipsa forma est tota quiditas, quia ipsa est obiectum intellectus, nam vniuersale est obiectum intellectus, forma autem est subiectum vniuersalitatis, vt dicit Commen. 1. cœli. commen. 92. & idem philosophus formam appellat rationem, & quod quid erat eẽ. Et per oppositum quia prima materia est primo diuersa a forma, quia non est forma, nec habens formam. ideo vt inquit Commen. 12. meta. commen. 14. non habet aliquam intentionem alicuius vniuersalis intellectam ab ea, & ideo secũdũ se ignota est: vt dicit Arist. in. 7. primæ philosophiæ. te. com. 35. & propter hoc non est quiditas, nec pars quiditatis: tamen bene materia prima est, quædam essentia, alia ab essentia formę: sicut dicit Com. 1. cœli. commẽ. 92. &. 8. metaph. commen. 8. & 2. phy. tex. commen. 3. & ibidem com. 12. & isto modo materia est pars essentiæ substantiæ compositæ, vnde materia & forma, sunt partes essentiales substantiæ compositæ, & appellãtur ab Auer. partes sm qualitatem, vt patet primo physi. com. 5. Et hoc dicit

A dicit expresse Commen. 7. meta. cō. 34 inquit enim, declarando quomodo materia se habet respectu substātiæ compositæ, Si igitur hoc nomen substantia dicitur simpliciter de materia substantiæ compositæ ex materia & forma, & de forma eius, & de composito, tunc forma substātię dicetur esse substantia rei, cum ipsa declarat essentiam eius: materia vero dicitur secundum considerationem ad substantiam compositam ex materia & forma esse pars substantiæ, secundum cōsiderationem vero ad

B substantiam declarātem essentiam rei, non dicitur esse pars substantiæ, sed esse apparens deferens formam in suam diffinitionem, illud igitur, quod diuersificat essentiam a quiditate in substantiis compositis, ex materia, & forma, est materia, sicut vides: & quia in causis præcisis, & adæquatis, sicut affirmatio est causa affirmationis, sic negatio est causa negationis, vt patet ex primo posteriorum, inde prouenit, quòd in substantiis abstractis a materia quiditas, & essentia sunt idem. Sed cōtra istā opinionem, Scotus argumentatur in. 7. metaph. quæstio. 16. auctoritatibus, & rationibus. nam Aristot. 7. metaphy. tex. commen. 33. incisio non pertinet ad diffinitionem, sed quæ syllabæ ad eam, quæ est elementorū, sed elementa pertinent ad materiam, quasi dicat, si syllaba diffinitur per elementa, ex quibus componit: elementa autem respectu syllabarū reducuntur ad genus causæ materialis, vt patet secundo physic. tex. commen. 31. & ita videtur, ꝙ materia sit de quiditate diffiniti. Item ibidē, si anima non est animal, tunc dicendum, ꝙ anima nō est tota quiditas.

Rōnes scoti cōtra aeert. opinionem.

C

ita enim intelligitur solutio sua. Itē contra Platonem, parabola Platonis non bene se habet, quia non est simile de circulo, & homine. superfluum est enim auferre materiam a quiditate rerum, quia quædam sunt hoc in hoc, id est forma in materia, sicut in naturalibus, Item. 8. meta. tex. cōmen. 6. laudat illos, qui in diffinitionibus ponunt tam materiam quàm formam etiam. Item ibidem tex. commen. 9. habet ꝙ omnis diffinitio habet quid, & quale, & oportet hoc esse vt materiam, illud vero, vt formam. nisi ergo materia pertineret ad quiditatem, non haberet contra Plato. ꝙ idea non est diffinibilis, quia est sola forma, ergo quod diffinitur, vere habet materiam, & formam, & vtrumq; pertinet ad diffinitionem. Item. 7. meta. text. commen. 33. ratio omnis partes habet & sicut partes rationis ad rationem, sic partes rei ad rem. sicut ergo omnes partes rei exprimunt totam rem, ita omnes partes rationis totam rationem rei. Item ibidem text. com. 4. quando cognoscitur vnumquodque quid ipsum sit, sed impossibile est cognoscere perfecte rem, non cognita materia eius. Ergo forma nō est tota quiditas eius, quę habet materiam. probatio minoris. Philosophus. 2. meta. tex. commen. 13. si species causarum essent infinitæ, nihil esset cognoscibile: quia infinita non possunt cognosci: ergo ad cognitionem rei perfecte oportet cognoscere omnes causas. Item. 8. metaph. tex commen. 11. ibi de materiali autem substantia hoc idem plane colligitur. Præterea. Substantia habet diffinitionem simpliciter, non ex additione: vt patet septimo metaphysic.

D

E

F

G physic.tex.commen. 17. ergo quicquid ponitur in diffinitione substãtię, pertinet ad quiditatem ipsius, sed sexto metaphysico.tex.commen. 2. in diffinitione rei materialis, debet poni materia, & si non esset de ratione diffinitionis, diffinitio esset ex additione. Item quodquid est, est illius quod est primo ens. & cuius est primo esse: sed quod primo est, est compositum. nam. 8. metaphysico. tex.commen. 3. vbi distinguit substantiam: dicit quod substantia cõposita est simpliciter hoc aliquid, & H separabile primo per se existens. si ergo hoc verum est, ergo quod quid est compositi ex materia, & forma: hæc Scotus & sequaces contra Auer.

Defensio Auer. Pro defensione tamen veritatis, animaduerte quod vt supra dictum est, refert multum apud Peripateticos dicere aliquid esse essentiam alicuius rei, & dicere illud esse illius rei quiditatem in generabilibus, & corruptibilibus. Vnde Commen. in septimo metaphysico in commen. 21 inquit, soluendo quæstionem sophistarum quærentium, vtrum quiditas hominis, sit eadem cum homine I aut aliud ab homine, inquit. & solutio est, quoniam quiditas hominis, est hõ vno mõ, & non est homo alio modo, & est forma hominis: & non est homo, qui est congregatus ex prima materia & forma. Vnde sumendo hominem pro hominis quiditate, forma hominis est homo, sed sumendo hominem pro essentia illa, quæ est quid congregatum, seu compositum ex materia, & forma, sic quiditas hominis non est homo. Et aduerte vlterius, quòd licet secundum Commentato materia non sit pars quiditatis, tamen debet poni in diffinitione substantiæ, compositæ K ex materia, & forma, physicus enim diffinit per materiam, & dialecticus per formam, vt dicit Aristot. in primo de anima, in text. commen. 16. vbi Commentã. in commen. habet qui in diffinitionibus ponit materiã & dimittit formam, diminute accipit, sed qui ponit formam, & dimittit materiam, videtur dimittere aliquod non necessarium, sed non est ita, quia forma debet accipi in diffinitionibus, secundum dispositiones, in quibus existit. Nec valet ratio adducta per Scotum, quia tunc diffinitiõ substantiæ compositæ, esset p̄ L additamentum, quia materia non est de quiditate, quia reflecto argumentum. certum est, quòd corpus non est de quiditate animæ, & tamen ponitur in diffinitione quiditatiua animæ, quia Aristotel. secundo de ánima, text.commen. quinti, diffinit animam dicens, quòd anima est actus corporis organici, habentis vitam in potentia. sed dicimus nos, illam diffinitionem (cum sit substãtiæ) non esse ex additione, licet detur per aliquid, quod non sit de quiditate diffiniti: tamen est necessariũ M ꝓ cõpleto intellectu eius, quia forma dicitur relatiue ad materiam, vt a naturali considetatur, & ideo est diffinibilis per illam, sed quia ex materia, & forma fit vnum per se, & sunt eiusdem generis. ideo quoties forma diffinitur per materiam, aut materia per formam, non dicuntur istæ diffinitiones esse ex additione. Sed diffinitiones accidentium copulatorum, quæ dantur per propria subiecta, sunt ex additione, quia subiectum est in alio genere, & quia ex subiecto, & accidente, non fit per

se

A se vnum, & hoc est, quod pulchre notauit Commenta. in septimo primæ philosophiæ. in commen. 17. inquit enim, quod talia accidentia, aut non habent quiditatem veram, & diffinitionem veram, aut si habent, habent alio mō & secūdario, & hoc est ita, quoniam subiecta talium accidentium, non sunt, sicut genera differentiarum, sunt enim diuersa secundum genus, & secundum naturam, quod non contingit in genere, & differentia Neque illud quod cōgregatur ex eis, & ex subiecto, est vnum in actu, sicut illud quod congregatur ex genere, & differentia, & B ita etiam est de materia cum forma si bene aduertis. Præterea. Reflecto argumentum adductum ex. 8. metaphysi. text commen. 11. & 12. Nam ibi expresse colligitur, quod in diffinitione substantiæ materialis, habentis omnes causas, debent poni omnes causæ, ita quod efficiens, & finis, vltra materiam, & formam, sed per te efficiens, & finis, non sunt de quiditate, quia sunt causæ extrinsecæ. ergo tales diffinitiones sunt ex additione, vbi datur ibi exemplum C de homine, qui habet quatuor genera causarum, & ille est locus clarus contra Burlæum, & sequaces, qui volunt quod ad habendam cognitionem perfectam simpliciter p diffinitionem, non oportet cognoscere omnes causas, sed solum causas intrinsecas, cum tamen idem dicatur esse iudicium de cognitione cōplexa, habita per demonstrationem & p diffinitionem. nam omnis diffinitio, aut est demonstrationis principium, aut est demonstrationis cōclusio, aut est solo situ variata a demonstratione, vt dicitur in li. poste. analyticorum, quia igitur non distinxerunt Scotistę inter essentiam, & quiditatem, ideo deuenerunt ad hoc, & ita ad omnia argumenta pro D bantia, ꝙ in diffinitione substantiæ compositæ ex materia & forma, debet poni forma, & materia concedēda sunt, tamen materia non ponitur quia sit pars quiditatis, sed ponitur in diffinitione, tanquam vehiculum deferens quiditatem, quæ est forma, quia ista vt a naturali considerātur quadam relatione consistunt. vnde Com. in. 4. physic. com. 16. inquit, ꝙ scire quiditates vltimorum principiorum difficile est, & scire materiā sine forma, aut formam sine materia, impossibile. & sic etiam Comm. E bene concedit, ꝙ illa quæ diffiniuntur vere, sunt compositæ substantiæ vt patet. 7. meta. com. 40. Et concedit ꝙ diffinitio substantiæ compositæ, est composita ex materia, & forma. vnde 7. meta. 37. homo in communi diffinitur per carnes, & ossa in communi, tamen alia ratione ponitur materia, & alia forma, vt ex dictis patet, & ita etiam patet quomodo anima non est animal vno modo, & tamen alio modo, animal ipsa F anima dici potest. Reuocamus igitur sermonem eō vnde diuertimus, & dicamus, ꝙ in conceptis cum materia, aliud est quodquid est, ab eo cuius est quodquid est, id est aliud est quiditas, & indiuiduū, seu aliud est essentia, aliud quiditas. in abstractis autem a materia, idem sunt quiditas, & essentia, & præsertim in prima intelligentia, sicut statim dicam in sequenti Theoremate.

G PROPOSITIO XL.

In prima forma, essentia eius, est quiditas eius, aliæ autē formæ diuersantur in quiditate, & essentia quo-quo modo.

PRopositio est Commen. Auer. 3. de anima. in solu. 3. q. in com. 5. & in libro destruct. destruct. in disput. 6. in solut. 6. dub. vbi inquit. ꝙ prima causa est quiditas absoluta, & omnia alia a prædicta quiditate, qui
H ditatem habent. Pro cuius intellectione, animaduerte vnum quod scribit Auer. in præallega. loco. 3. de anima, ꝙ sicut esse sensibile diuidit in materiam, & formam: sic esse intelligibile diuiditur in aliquid consimile materiæ, & in aliquod consimile formæ. Nam vt supra notaui tibi, ista sunt duo extrema latitudinis entium, prima forma, & prima materia. Et sicut prima forma (quæ est Deus gloriosus) retinet supremum gradum, in genere actus: sic prima materia, retinet supremum gradum in genere potentiæ. Nam vt scribit
I Commen. in fine libri de substantia orbis, potentia habet gradus, & materia habet gradus, & quia actus, & potentia sunt differentiæ oppositæ, vt patet nono primæ philosophiæ. tex. commen. 1. sic etiam actus habet gradus, & forma habet gradus. Vnde sicut materia est substantia, q̃ est in pura potentia, quia non est actus, nec habens actum, quia nō est forma, nec formatum, sic prima forma est purus actus, ita ꝙ non est potentia, nec habens potētiam, loquor autem de potentia quæ passiua est, & attestatur materiæ, & imperfectio

Deus retinet primū gradū pfectissimę i gñe actus mā vero i gñe potentiæ.

ni. Vnde Com. in nono. 1. philosophiæ. com. 2. inquit ꝙ sicut in diffinitione cuiuslibet potentiæ passiuæ, sumitur diffinitio potentiæ passiuæ primæ materiæ, sic in diffinitione cuiuslibet potentiæ actiuæ, sumitur diffinitio actionis primę formæ. ista enim sunt duo extrema, iuxta illud etiam beati Aug. in. 12. libro confessionum. Duo domine fecisti, vnum prope te, & aliud prope nihil. necesse est autem, ꝙ omnia media īter purum actum, & puram potentiā, participent naturā extremorū, & quod
sint composita ex actu, & potentia, L
sed diuersis modis, sicut diuersa est natura istorum mediorum. nam distantiæ entiū sunt valde diuersæ, vt asserit Com. in. 2. cœli & mundi. in com. 63. vnde in oībus intelligentiis citra primam est aliquid simile materiæ, & hoc est potentia, quæ dicit priuationem alicuius actualitatis, & perfectionis. Nulla enim intelligentia, præter primam, continet totam perfectionem, possibilem reperiri in habitu entis, licet quælibet cōtineat tantā, quanta est sibi competēs, quia in æternis, non differt posse ab esse fm philosophos, & ideo dicit Com.
5. meta. in ca. de perfecto, ꝙ solum M
primū principiū, qđ est Deus glo. est ens simpliciter perfectum, quia nulla pfectio sibi deficit, nec vt tale ens: nec vt simpliciter ens, sed aliæ intelligentiæ, sunt entia perfecta in genere, quia vnaquæq; habet tm̃ de perfectione, prout natura sua est capax. Et licet intelligētia Saturni (vt talis) omnem perfectionem, quam potuit consequi in propria forma, ab æterno habuerit, & vt sic dicatur esse perfecta, ratione qua talis. si tamen considerata fuerit vt ens, reperitur

A ritur priuata aliquo gradu perfectionis. licet enim sit perfecta i suo proprio genere, non tamen est perfectissimum ens, quia non habet tantam perfectionem, quantam habet prima à qua dependet, & sic in suo esse inuenitur composita ex actu & potentia, non tanquam ex positiuo, & positiuo. sed tanquam ex positiuo, & priuatiuo, sicut bene dixit in hoc. Henr. de Gand. in quibusdam qõnibus formatis ab ipso, de simplicitate Dei. & in quolibetis quol. 4. q. 16. & post ipsum Sco. in. 8. dist. primi. q. 2. vnde talis potẽtia in ab-

Cõpõ i intelligẽtijs ex põa & actu ñ est ex positiuo & positiuo, sed ex positiuo & priuatiuo.

Henric. de Ganda. & Scot.

B stractis inuenta, nõ dicit aliquid reale, quia nihil in eis est vere possibile, vt dicit Cõm. in. 2. cœli & mundi, cõ. 34. Nam possibile in æternis est necessarium, & hoc fuit etiã de mente Philosophi. in. 9. primæ philosophiæ tex. com. 17. vbi habet. est aũt nihil potẽtia sempiternum, sed ista potentia est logica, & est ens rationis, quia dicit solam non repugnantiam. quia intelligentiæ Saturni inquantum ens, nõ repugnat quod sit perfectior, q̃ est, sicut dicimus, ꝙ talpa inquantum animal, potest videre, cum tamen talis potentia in tal-

C pa, nihil reale ponat, sed solam non repugnantiam, & est potentia talis logica, quæ nihil aliud est, q̃ respectus quidam, causatus à ratione, ex non repugnantia terminorum, inquantum non repugnant. vnde nõ posuerunt Philosophi aliquam realem compositionem, in talibus intelligentiis, nisi forte in anima intellectiua, propter ipsam eẽ vltimam in gñe abstractorum, vt testatur Cõm. in. 3. de anima. in cõmen. 19. & 12. meta. com. 17. & videtur esse sententia Arist. in. 3. de anima. sine dubio.

Potentia logica.

In oĩb⁹ intelligẽtijs pter aĩam intellectiuã nõ est realis cõpositio ex potẽtia & actu.

in tex. c. 17. vbi vult ꝙ in omni natura in qua est vnum, quod est omnia fieri, oportet esse alterum, quod est omnia facere. Et aducit ex hoc, ꝙ potentia illa, quæ inuenitur in aliis intelligentijs, citra primam, non est potentia illa quæ cum actu diuidit ens inquantum ens. vt subtiliter deduci potest. nam certũ est, quod eius quod diuiditur in. 9. metaph. per potentiam, & actum, est ens extra animam. nam Arist. in fi. 6. primæ philosophiæ abiecit à cõsideratione diuini, ens per accidens: quia non habet causam terminatam; & ens in anima, quia est ens diminutum, & ꝑ consequens ens fm se, & extra aĩam retinuit, qđ diuisit per tres primas diuisiones, videlicet in subam, & accidens, & de ista pertractat in. 7. & in 8. primæ philosophiæ. Et secũda diuisio fuit, per potẽtiam, & actum. & hanc prosecutus est in. 9. primę philosophię. Et tertia diuisio est, ꝑ vnũ, & multa. & istã prosequitur in. 10. primæ philosophiæ. & hoc expressit Cõm. succincte in prologo. 7. meta. & ita potentia, & actus, sunt differentiæ, diuidentes ens extra aĩam, quod descendit in. 10. ꝑdicamenta. actus enim talis, & potẽtia sunt principia. 10. prędicamentorum, quia res cuiuslibet prędicamenti, quandoq; est potentia, & quandoq; in actu, vt patet. 12. metaph. com. 26. Ideo Cõm. tenuit nullum æternum esse in prædicamento, & ita fm Philosophos, cum potentia ista in alijs intelligentijs nihil reale ponat, sequitur ꝙ ista compositio in eis, sit fm rationem, & sunt ex actu & potentia, tanq̃ ex positiuo & priuatiuo, priuatio autẽ fm Philosophos, non dicit aliquod reale, sed solũ est ens rationis. vnde

D E F

G Com.1.physi.com.79. priuatio nõ est accidens, nedum vt sit substãtia, & in hoc discrepo à Diuo Tho. qui tenuit oẽm creaturam esse compositam ex actu & potentia, tãquam ex positiuo, & positiuo, stando in principijs Aristo. quia in æternis non est potẽtia vere, & si dicatur, ꝙ hoc est cõtra Arist. in. 9. primę philosophię. tex.com.1. vbi habet ꝙ potentia, & actus, sunt ĩ plus quàm eorum, quæ dicuntur secundum motum solum. Dico ꝙ verum est, sed vide quid sequitur in tex. seq. vbi vult, ꝙ licet in immobilibus vt in mathematicis re

Opi. diui Tho. in.1. par. sum. q.3. art. 4. & in 2. cõtra genti. c.49.

H periatur potentia, tamen vt inquit, illa potentia est metaphoricæ dicta, & excludit eam à cõsideratione sua, & per consequens vult, ꝙ potentia illa de qua loquitur, vt de differentia entis, sit potentia realis, & talis secluditur ab ipso ibidem. tex.com.17. à sempiternis. si loquamur igiť de alijs intelligentijs, citra primam excepta anima intellectiua, in qua pono præsertim in via Auer. veram compositionem, ex intellectu possibili, & agente, vt declaraui in.12.meta. super com.17. in speciali quadã quęstione mea, contra modernos, ponẽtes intellectum agẽtem, esse Deum.

I Dico ꝙ in talibus, est compositio ex actu & priuatione, & hoc in simili legitur in sacris eloquijs, apud Esaiam prophetam dicentem, & in angelis suis repperit prauitatẽ. Si vero loquamur de generabilibus, & corruptibilibus, in quibus est compositio vera, ex materia, & forma, in talibꝰ est compositio ex potentia, & actu, tanquam ex positiuo, & positiuo, & vbi ista inuenitur, inuenitur prima, sed non econtra in via Arist. vt patet bene speculanti in hoc. vnde potentia, in istis, quæ sunt, hic, licet importet priuationem, iuxta illud Cõmen. 9. metaph.com.3. dicere aliquid eẽ in potẽtia, est dicere aliquem modum priuationis, tamen non potentia vltra priuationẽ, ponit aliquid ex natura rei, quod est substantia, & entitas quędam. Vnde Cõm. primo phy sic.com.79. inquit. ens in potẽtia est cui accidit priuatio, & nõ est in substantia eius. ĩpossibile enim est com posita compositione reali, non constare ex principijs cõponentibus realibus. vnde Philosophi probauerunt tam formam, quàm materiam, esse

K

L substantias, quia sunt partes substãtiæ cõpositæ, & substantia non componitur ex non substantijs. Sed dices, propter quid ista quæ sunt hic, sunt composita ex potentia, & actu, tanquam ex positiuo, & positiuo, intelligentiæ autem citra primam, & vltimam, sunt compositæ ex potentia & actu, sicut ex positiuo & priuatiuo: vltima autem, inter abstractas intelligẽtias, est composita etiam ex potentia & actu, tanquam ex positiuo & positiuo? præterea ista compositio si secundum rem est in anima ĩtellectiua, quomodo diuersa est ab illa quę est in istis generabilibus?

M nam vt inquit Cõm. 12. metaph. in com.39. omne compositum est nouum. Ad hæc respondetur, ꝙ à primo principio omnia emanant, ſm ꝙ apta nata sunt emanare, ſm proprias rationes formales. vnde, primo cœli. tex.com.100. A primo cõmunicatum est esse, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obscurius. latitudo enim entium, in participando hanc intentionẽ, est res ampla valde. Ad aliud dico, vt inquit Cõm. ꝙ compositio animæ intellectiuæ,

A ctiuæ, quæ est in medio abstractorum, & corporalium: est enim in confinio æternitatis, & temporis: habet compositionem ex materia intelligibilium, quæ est alia à materia sensibilium, quia materia sensibilium recipit formas diuersas, & istas, sed intellectus possibilis, qui est materia intelligibilium, recipit formas vniuersales, & recipit spiritualiter, vt dicit ipse in. 3. de anima, in com. 5. & 28. compositio autem istorum, quæ sunt hic, est alterius rationis, & multę sunt alię dñæ, quas breuitatis causa omitto. Redeamus igitur ad propositum Theorema, & dicamus ꝙ illud quod in istis generabilibus, & corruptibilibus, diuersificauit essentiam à quidditate, fuit vera materia. in abstractis autem à materia, cum in omnibus, citra primam sit potentia, potentia autem habet reduci ad materiā, vt dicit Cōm. 12. metaphy. com. 26. & quia materia alia est sensibilium, alia intelligibilium. materiæ autem intelligibilium, est intellectus possibilis: ideo illa potentia in intelligentijs, reducitur ad intellm possibilem, & ideo Cōm. dicit. 3. de anima. in solutione tertiæ. q. & in com. 14. ꝙ in omnibus citra primā intelligētiam, est natura intellectus possibilis, modo declarato. sicut igitur vera materia, diuersificauit vere quidditatem ab essentia, in istis quę sunt hic, sic illud quod ē simile materiæ, in intelligentijs, diuersificauit quoquo modo in omnibus, citra primam quidditatem ab essentia. ī prima autem, quia est act⁹ purissimus, cui omnino nulla est ad mixta potentia. non. n. est in ea materia, nec simile materiæ. Sic igitur intelligis, qūo in prima forma quidditas eius, est essētia eius, oībus modis. in alijs aūt, citra primā, quidditas differt ab essentia, quoquo mō, quia in eis est cōpositio aliqua, & quia nō est fm rem, sed fm rōnem. sic quoquo modo differt in talibus quidditas ab essentia. quia fm rationē. qūo autem omne compositum sit nouum in sequenti Theoremate dicam statim.

Declaratio theorematis succincte. B

C

In oib⁹ citra primā intelligentiā est nā intells possibilis.

D

PROPOSITIO XLI.

Omne compositum est nouum.

Propositio ista est Auer. 12. met. com. 39. & in libro destructionum in disput. 3. in sol. 19. dub. vbi dicit, ꝙ omne causatum possibile. Dicunt quidam, ꝙ intelligitur, vel quo ad substantiā, vel quo ad accidentia, vnde cōposita gnabilia, sunt noua quo ad sustam, & quo ad accidentia. Cōposita autem ęterna, sunt noua quo ad accidentia tm. vnde dicunt, ꝙ in corporibus cœlestibus, in quibus est aliqua cōpositio, est nouitas quo ad accntia, sic etiā in anima intellectiua in qua est cōpositio, ex intellectu agente, & possibili, est nouitas, quo ad intellectionem. Sed ista positio, nisi aliud dicatur, stare non potest, quia vt supra patuit, in alijs intelligentijs citra primā, & citra animam intellectiuā, est aliqua compositio ex potentia, & actu, & tamen in talibus nulla prorsus est nouitas, nec quo ad substantiam (hoc clarum est) nec quo ad accidentia, quia in talibus nullum accidens est; vt scribit Commen. 12. metaphysi. com. 25. Ioan. autem de Gandauo, dixit, quandoq; glossando nouitatem, pro dependentia, ita ꝙ omne compositum est nouum. i. est dependēs. Sed hoc est abuti vocabulis. nā pōt esse dependentia, siue nouitate.

E

Impugnatio.

F

Positio Ioannis.

Impugnatio.

G vt patet ex. 2. cap. de substantia orb. & primo metheor. ad principiũ: vbi dicit Philosophus, ꝙ oportet mundum istum inferiorem, superiorib⁹ lationibus esse cõtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernet. & 12. primæ philosophiæ. tex. cõmen. 38. loquens de Deo inquit: ex tali principio cœlum, & natura dependet. Amplius illa glossa, non est ad mentem, nec ad propositum Cõm. ibi (vt declaraui) & sicut cuilibet speculanti, patere potest. Amplius Cõm. dicit omne compositum eẽ possibile, vbi aliquãdo dicit, omne cõpositum no
H uum esse. nunquã autem dixit compositum sumi pro dependente, licet verum sit, omne compositum depẽdere à principijs cõponentibus. Modernorum pō. Moderni autem, declarantes hoc in disputat. 3. in lib. destruct. in solut. 19. dub. inuenerũt duas vias. Prima via est, ꝙ duplex est vniuersale videlicet per essentiam, sicut est intellectus agens, & quælibet abstracta substantia; quia talia non sunt abstracta à materia, quia mens auferat ea à materia, & à conditionibus mãæ, aliud vero est vle participatiue, sicut sunt formæ rerum naturalium, quæ ſm
I esse sunt singulares: attamen participando lumen intellectus agentis, sunt ſm modũ, vl̃ia separata ab hic, & nunc, & reliquis cõditionibus materiæ, & tunc dicunt, ꝙ vl̃e participatiue est minus abstractum, q̃ vl̃e per essẽtiam, quia suam abstractionem non habet, nisi ab vl̃i per essentiam, constat aũt, ꝙ tale vl̃e participatiue, in nullo potest esse subiecto, nec vniuersali, nec particulari, nisi eo modo, quo cognitum est in cognoscente, & ideo multo magis oportet dicere, ꝙ intellectus, non vnit̃ agens, pos

sibili subiectiue, sicut forma materiæ, sicut vl̃ia ſm modum. s. mãlia, K non possunt vniri ei, nec alicui subiectiue, propter eorum vl̃itatem; & abstractionem, quam habent ab intellectu agente, & sic asserunt apparere peccatum Ioannis, asserentis animam intellectiuam, cõpositam esse ex intellectu agente, & possibili. & ideo dicũt, ꝙ omne compositum est particulare, ex actu particulari, & potentia indiuidua, & ideo omne tale est nouum, generabile, & corruptibile. Potuisset confirmare hoc, satis ad propositum, per auctoritatem Auer. 12. met. com. 17. vbi scribit, & L ideo intellectus de intelligẽtia agente, & eius loco, & prosperitate eius, ex ipsa quę est potentia, est quasi locus huius intellectus, nõ quasi materia. Sed ista prima via, stare non potest, Impugnatio primæ viæ. quia Cõm. in. 3. de anima. com. 14. inquit. ꝙ ista nomina, potentia, & receptio, & perfectio, modo æquiuoco dicũtur in abstractis, & in rebus materialibus, diuersitas enim istius intentionis. s. receptionis, quę est in intellectu, à receptione quæ est in rebus materialibus, res est, ad quã ducit ratio. vnde non est opinandum, ꝙ ipsa materia ẽ causa receptionis, M sed causa receptionis trãsmutabilis, & est receptio huius singularis, causa autem receptionis simpliciter, est ista natura. & ex hoc modo fuit possibile, ꝙ corpora cœlestia reciperent foras abstractas, & intelligerent eas, & fuit possibile, vt intelligentiæ abstractæ perficerentur per se adinuicem, & si non, non esset possibile vt illic intelligeretur recipiens, & receptibile, vnde quod est liberatum ab hac natura, est primum intelligens. Amplius. 2. cœli, com. 3. inquit. loquens

A quens de corpe celesti,& forma eius. recipiens autem istam formā, quod adunatur cum ea,est corpus celeste, incorruptibile, ad quod sequuntur dimensiones corporales,& alia accidentia quæ in eo inueniūtur,& ideo in eo forma,& formatum,sunt idem numero; sed fm dispositionem magis diminutam,quā sit adunatio recipientis,& recepti,in forma abstracta,& causa istius adunationis,inter istam formam,& suā materiam est, quia non cohæret suæ materiæ, mediantibus dimensionibus, sicut formæ generabiles,& corruptibiles. Ex

B quibus verbis clare colligitur, q̄ licet in intelligentijs non sit receptio, quæ fit per materiam,quæ est causa receptionis signatę,sicut est materia rerum sensibilium,est tamen ibi receptio,quæ fit per intellectum possibilem, qui est mā intelligibilium: nam vt scribit Cōm. 3. de aīa. com. 5. in sol. 3. q. sicut esse sensibile diuiditur in duo videlicet, in materiam, & formam,sic esse intelligible diuiditur in duo,videlicet in aliquid simile materiæ,& ī aliquid simile formæ,& vt inquit Cōm, illa adunatio est longe perfectior,quā sit illa quæ

C est inter orbem,& ipsam intelligentiam,quia maior vnitas resultat ex compositione, qua vnus intellectus inferior recipit superiorē, quam sit illa,in qua cœlum recipit intelligentiam, maior n. est affinitas intellectus cum intellectu, & rei incorporeæ cum re incorporea, quàm corporis cum intellectu, & ad auctoritatē Auer. 12. metaph. cō. 17. dico, q̄ pro quanto intellectus possibilis non recepit agentem,sicut materia quæ est hic, recipit formam, rectius dicitur locus,quā materia: nam forma quę est hic, educitur de potentia mate- D riæ,& est constituta in esse per materiam, quia cohęret materiæ, mediantibus dimēsionibus interminatis,& recipitur per consequens signate,quæ tamen non sunt in receptione intellectus possibilis,respectu intellectus agentis,& sic quo ad hoc, rectius dicitur locus, quā materia, tamen intellectus possibilis bene recipit intellectum agentem, sicut perfectibile recipit suam perfectionem, & ex tali adunatione resultat verius vnum,quàm ex materia & forma, in omni. n. compositione deuenire oportet ad aliquam vnitatem. Se- E cūda expositio eius, est, quam dicūt esse de mente Philosophi in. 13. metaph. Nam omne factum, & causatum,fit & causatur fm modum sui esse. Effectus n. non pullulat,nisi sicut est possibilis in natura entis, in hoc. n. differt simplex à composito, quia simplex statim est id qd est, vt patet in fine. 8. meta. cōpositum autem habet eē in vnione partium, & colligatione inuicem, & ideo oportet quod modus sui esse, sit fm colligationem earum inuicem, ideo causans compositū, debet colligare partes inuicem,aliter factio eius, nō dif- F ferret à factione rei simplicis. modo apparet,quod non ligantur nisi illa, quæ in sui natura nō sunt ligata, & vnita,quoniam aliter agens esset ociosum,ergo oportet, q̄ natura partium sit nō de se in colligatione consistēs; modo partes,quæ in suis naturis non cōsistunt in colligatione, earum,sine dubio possunt esse in opposito colligationis. s. sub diuisione, & separatione: & ex his sequitur, q̄ oē compositum,est solubile in sui natura,quoniam partes eius sunt solu

Scda Moder. expō.

 biles,

G biles, & in suis naturis nō consistentes in colligatione, & tunc formant rationem in forma sic, omne cōpositum colligatū ex partibus, in quarum natura non est colligatio, & compositio, est solubile, & colligabile, & omne compositum tam vniuersaliter, q̄ particulariter, est cōpositum ex partibus, in quarum natura non est colligatio, & cōpositio. ergo oē cōpositum est solubile, & colligabile: tunc vltra, omne compositum colligabile: & solubile, est gnābile, & corruptibile (vt est manifestum per se) & oē cōpositum est solubile, & colligabile (vt dictū est) ergo oē cōpositum simplr, & nouum,
H gnābile, & corruptibile, ideo oē cōpositum, est nouum (vt dicunt) & est via firmissima, & demonstratiua, & est Arist. in predicto loco, & resumētes suam opinionē dicunt, q̄ omne compositum ex diuersis rebus, est sine dubio nouum, verum compositum ex duobus modis quoddam ex diuersis rebus realr distinctis, quoddam vero, ex perfectiōe, & priuatione quadā maioris perfectionis, sicut reperitur in omnibus citra primam, tunc dicunt quod omne compositum est depēdens, & habet causam,
I & hæc est vniuersalis, tam in composito primo modo, q̄ in composito secundo modo, sed loquendo de cōposito primo modo, omne compositum est nouum simpliciter, & ad argumētum de anima intellectiua, dicit se dixisse in libro de intellectu, quod in ea nulla est compositio nisi secundo modo, non primo modo: nam intellectus agens, & possibilis, non sunt duæ res, sed duæ operationes. Sed ista secunda via, tanto magis increpanda occurrit, quāto quod errorem quem in se continet, ascribit Arist. Nos enim non descendimus in contradicendo sermonibus istius viri, nisi propter amorem veritatis, sicut Philosophū decet: nam multos tempore meo, scripta istius hominis in graues errores: & manifestissimos detruserunt, suum enim studium est in cōtradicendo patribus antiquis, & scribere, quicquid in buccam venerit. iuxta illud Arist. in primo de generatione: & corrup. tex. com. 7. Qui autem ex multis sermonibus indocti, existentiam entis intuentes, & ad pauca respicientes, de facili enunciant. Dicimus nos q̄ Arist. ibi argumentatur contra antiquos, ponentes entia mathematica separata secundum esse a sensibilibus: & inquit. q̄ impossibile est tales naturas separatas esse a sensibilibus, si enim erunt separata solida: præter sensibilia, ab his altera, & priora sensibilibus palam, & præter superficies alteras, necessarium est separatas superficies, & puncta, & lineas, eiusdē esse rationis: si autem hic palam præter solidi mathematici superficies, & lineas, aliæ separatæ. priora enim compositis sunt incomposita, & cætera quæ sequuntur. vnde ad imaginationem antiquorū, ponentium mathematica corpora separata, secundum esse a sensibilibus, sequuntur illa inconuenientia, sed nō fuit intentio Arist. s̄m mentem propriam, q̄ gnātiones naturales fiant illo modo, sicut fingit iste bonus vir, quod agens naturale colligit partes quarū natura cōsistit: in non colligatione: hoc. n. est imaginari. quod gnātiones substantiales ab agēte naturali proficiscantur, quēadmodum genera-

K Impugnatio secundæ expositionis.
L
M

A generationes rerũ artificialiũ fiunt ab artifice, vbi vna tabula in arte na- uifactiua, quæ erat separata ab altera, colligatur cum altera tabula, mediante clauo, & ista imaginatio est vana: nam materia prima, cũ sit ens in pura potentia, nõ inuenitur in esse, quod habet extra aĩam: separata a forma. vnde Commen. 3. cœli & mundi. com. 29. inquit. ens in potẽtia: nõ inuenitur nisi in ente in actu, & si separaretur, esset ens & differentia inter esse in potentia, & non esse, est quia nõ esse, non est in actu ens, neq; in aliquo in actu non distincto
B ab eo, & hoc intendimus in hoc loco, cum diximus de prima materia, quod nõ est ens in actu, & est ens in ente in actu, non distincto ab eo. similiter etiam forma materialis, secundum suam ratione, nõ inuenitur. separata a materia, q̃a separatio eius a materia, est eius corruptio: vnde Com. 3. cœli. cõ. 31. ostendens differentiam inter elemẽta quæ sunt corpora, ex quibus constant mixta, inter & elemẽta, quę non sunt corpora, vt prima materia & forma. inquit. & debes scire, ꝙ elementa hæc de quibus perscrutatur: sunt alia ab
C vniuersalibus: de quibus perscrutatus fuit in primo physi. illic. n. declarauit elemẽta vniuersalia corporum simplicium, & cõpositorũ. s. primã materiam, & formam. hic aũt declarare intendit, elementa corporũ cõpositorum tantum, quæ ęquiuoce dicuntur elementa cũ illis: qm̃ cum compositum diuiditur, nõ existunt in actu, forma. n. corrũpitur: & materia induit aliã formã. Amplius Com. 12. diuinorũ. com. 18. inquit agens nõ congregat inter duo, in rei veritate: sed est extrahẽs illud quod est in potentia, ad actũ, & quasi con- D gregat inter potentiã & actum, scilicet inter materiã, & formã: secundũ quod extrahit potentiam ad actum, non destruendo subiectum recipiẽs potentiã, & tunc efficiuntur in composito duo. s. materia, & forma. vnde intentio Arist contra Platonẽ. 7. meta. tex. com. 23. & infra, est ꝙ illud quod per se gñatur, & per se fit, est synolon. i. simul totum, videlicet cõpositũ, & materia, & forma nõ generantur, nec fiunt nisi per accidens, vnde Cõm. ibidem cõ. 26. super illis verbis, in tex. & hoc nõ est aliud, inquit. i. & non facit aliquod vnum E in aliquo. verbi gratia formam in subiecto, quoniam manifestum est, ꝙ si facit, facit ex alio aliud, nõ aliud in alio: facit enim ex materia formatũ, non in materia formã: non fuit igitur opinio Arist. ꝙ gñatio naturalis: fiat ab agente naturali, quia colligat naturas, quarum ratio consistit in esse non ligato. & quarũ ratio consistit in esse separato: & dissoluto, quia hoc facit credere gñationes naturales, assimilari artificialibus, quod est maximum inconueniens: vnde Cõm. 12. meta. com. 2. F super illis verbis tex. etenim si totũ quoddã omne substantia est, prima pars. & si eo quod est consequenter, & ita primum substantia, deinde qualitas, aut quantitas, recitans expositionem Themi. inquit. sed ipse intellexit de vniuerso tres modos, aut uniuersum cõpositum ex partibus consimilibus, adunatis adinuicẽ, aut contangentibus se vt corpora artificialia, aut segregatis, vt pars ciuitatis, & exercitus, & reprehendens ipsum in hac expositione inquit, & hæc additio est superflua, nullus. n.

G existimat, ꝙ partes entis q̃ sunt decẽ
predicamenta, sint contangentes se,
aut segregatę in loco, & ita ego dico,
ꝙ nullus Peripateticorum imagina
tur quod gñatio naturalis, ab agẽte
naturali fit, quia materia & forma,
quæ sunt solutę, ligentur, & copulen
tur adinuicem, nulla enim est ligatu
ra, nullum gluten, nullũ deniq; vin-
culum, inter materiam, & formam,
nam vt scribit Arist. 8. meta. tex. cõ.
15. ideo ex materia & forma, fit per
se vnum, quia illud est potentia, &
hoc est actus, & huius nulla est ra-
tio intrinseca, à rationibus intrinse-
H cis istorum simplicium. vnde vt con
cludit, quare nulla alia causa, nisi vt
quasi mouens, ex potẽtia ad actum.
Amplius in eo ꝙ dicit, quod omne
compositũ ex diuersis rebus, est sim-
pliciter nouum, falsum est: nam sm
Auer. in principio libri de substãtia
orbis, corpora cœlestia sunt compo-
sita ex duab' naturis, videlicet ex na
tura agente motum, & ex natura re
cipiente motum, sicut corpora gene
rabilia, & corruptibilia, componun-
tur, & tamen corpora cœlestia non
sunt simpliciter noua. Amplius, ꝙ
I dicit de anima intellectiua, quod nõ
sit vera cõposita ex duabus substan
tijs, realiter distinctis, falsum est, &
contra Arist. & Cõm. 3. de anima,
com. 17. vbi volunt quod in omni
natura sunt tria, scilicet agens, & pa
tiens, & factum, & Cõm. 12. meta,
com. 17. expresse dicit, vbi recitauit
opinionem Alexan. & Themistij, de
intellectu agente materiali, & intel-
lectu in habitu, nos autem iam per-
scrutati sumus de istis duabus opi-
nionibus, in libro de anima, & dixi-
mus, quòd intellectus agẽs est quasi
forma in intellectu materiali, & quod
ipsa agit intellecta, & recipit ea se- K
cundum intellectum materialem, &
ꝙ intellectus materialis non est ge-
nerabilis, neque corruptibilis, & de-
clarauimus illic, quod hæc est sen-
tentia Arist. & ꝙ intellectus in habi
tu, idest speculatiuus, habet partem
generabilem, & corruptibilem, illud
autem quod corrumpitur, est actio
eius, in se autem non corrumpitur,
& ꝙ ex extrinseco intrat nos. Am-
plius Cõm. 3. de anima. com. 4. mo-
uens obiectionem contra Philoso-
phum, ꝙ anima intellectiua sit acti-
ua, & non passiua, quia obiecta ex-
trinseca non mouet ipsam nisi post L
quam mens aufert, vel abstrahit ea
à materia, soluendo dicit. secundum
igitur quod intellecta mouent eam,
est passiua, & secundum quod mo-
uentur ab ea. est passiua. & ideo di
cit Aristot. post. 1. in tex. com. 17.
quod necesse est ponere in aĩa rõna
li has duas differentias. s. virtutem
actionis, & virtutem passionis, & di-
cit aperte ꝙ vtraq; pars non est ge-
nerabilis, neq; corruptibilis, vt post
apparebit, & est in tex. com. 19. vbi
expresse Arist. dicit intellectũ agen-
tem esse abstractum, & Cõm. p lon-
gum processum, ostendit eadẽ rõne M
intell'm materialem esse abstractũ,
& ꝙ isti sunt realiter distincti: nã vt
inquit ibi Cõm. quẽadmodum non
scimus multitudinẽ intellectuum ab-
stractorũ, nisi p diuersitatem actio-
num eorũ: ita etiam non scimus di-
uersitatẽ istius intellectus materia-
lis, ab intellectu agente, nisi p diuer-
sitatem suarum actionũ. Amplius
in quo differt opinio Auer. ab opi-
nione Them. & Theophrasti, nisi ita
ponat vt diximus? nam vt scribit. 3.
de anima. com. 5. & 20. Themist.

A & Theophrastus voluerunt (vt sibi ascribit ipse) ꝙ intellectus agens, & intellectus materialis, & ĩtellectus in habitu, sunt vnus intellectus subiecto, & ꝙ actio, & receptio, intelligun tur sm similitudinem, sed ipse vult animam intellectiuam componi, ex intellectu possibili, & ex intellectu agente, tanquam ex duabus partib9 essentialibus realiter distinctis, & ꝙ recipiat species intelligibiles per intellectum possibilẽ, & ꝙ agat, & abstrahat per intellectum agentẽ. vnde patet error illorum, qui posuerũt intellm agentẽ esse Deum, cũ Arist.
B & Cõm. appellant ipsum animę nostræ partem, sed de his diffuse vide q̃ scripsi in speciali quæstione de hoc in. 12. meta. super expositione. tex.
Pô ppria. cõ. 17. Dicamus igitur nos, ꝙ si propositio dicens, omne cõpositum nouum esse, & per nouum intelligatur dependens, nulla difficultas contingit, quia omne compositum, dependet a suis principijs componẽtibus. Sed si per nouum intelligatur possibile, & generabile, tunc opus est distinctione, pro quo animaduerte q̃d in quolibet composito necesse est, vt vnum concurrat vt actus, & reliquũ
C vt potentia, vt patuit ex auctoritate supra allegata ex. 8. metaph. tex. cõ. 15. vnde secundo de anima. tex. cõ. 7. non oportet quærere si vnum est anima, & corpus, sicut neq; cera, & figura, neq; omnino vniuscuiusque materia, & id cuius est materia: vnũ
Potentia duplex. enim, & esse (cum multipliciter dicantur) quod vere est, actus est, potentia autem, pro nunc est in duplici differentia, quædam est potentia simplex, quæ videlicet est ad vnum, quædã vero est potentia multiplex, appello autem multiplicem potentiã, quæ est ad opposita, sicut est po- D tentia contradictionis, sicut est potentia quæ est in prima materia, nã per talem potentiam, res põt esse, & non esse, vt patet. 7. metaph. tex. cõ. 22. & 53. & talis dicitur potentia in substantia, vel ad esse sm Auer. in libro de substãtia orbis. dicit. n. iuxta principium secundi capi. ꝙ omne in quo non est potẽtia, nisi ad duo con tradictoria est potentia, quæ est in substãntia, de ista. n. intelligitur dictum Philosophi in. 9. metaph. tex. com. 17. videlicet, ꝙ omnis potẽtia passiua, est potentia cõtradictionis,
E & ideo dum quæritur vtrum omne compositum est nouum, intelligendo per nouum possibile, quod videlicet potest esse, & non esse, distinguẽdum est de composito, quia si compositum fuerit ex potentia passiua, quæ est potentia contradictionis, sicut sunt ista generabilia, & corruptibilia, in quibus talis potẽtia est causa suæ possibilitatis, & generabilitatis, sicut dicit Cõm. in. 1. ca. de substantia orbis. & in secundo declaratum est. ꝙ causa corruptionis entiũ, & factionis eorum, est contrarietas existens in suis formis, & commune subiectum, quod nullam habet pro- F priam formam, sed est in potentia ad omnem formam, & in. 2. cap. ponens differentiam inter corpora generabilia, & cœlestia, dicit ꝙ corpora generabilia, componũtur ex substantia, in potentia, & ex dimẽsionibus in potentia. sic igitur omne tale cõpositum, isto mõ est nouũ, & possibile. Si aũt loquamur de cõposito ex substantia in actu, & ex dimensionibus in actu, sicut sunt corpora cœlestia, quę componuntur ex orbe, qui est materia in actu, & rectus

G ctus dicitur subiectum,q̃ materia,vt dicit Cōm.in.8.meta.com.12.& in 2.cap.de substantia orbis.nam in tali orbe, non est potentia nisi ad vbi tantum,non est potentia ad esse, & non esse,sicut est in prima materia, sic tale cōpositum non est nouum, sed antiquum seu æternum ſm Philosophos,& eodem modo aīa intellectiua,quæ est composita ex intellectu possibili,& ex intellectu agente, quia ibi non est potentia ad substātiam.nam intellectus possibilis, est materia intelligibiliū,& recipit alio modo,q̃ recipiat materia,ibi talis cō

H positio stat cum æternitate in substātia,& similiter cōpositio ex actu, & potentia in reliquis intelligentijs, citra primam,stat cum ęternitate,& cum necessitate essendi. Sed tūc est ardua difficultas,qūo ſm istā gloſ. Cōm habebit intentum suum:contra illos qui ponebant trinitatē in diuinis,& contra Mauros.Nam manifeste patet,ꝙ illi non posuerunt ibi cōpositionem ex tali potentia : quę est potētia contradictionis. Nisi esset : quod prima uia antiquorum ponebat trinitatem numeratam in substantia ,& cum hoc ponebant

Ardua difficultas.

Solutio.

I unū deum,quæ quidē non est opinio christianorū(vt quidā male autumant ibi)nā nos nō ponimus substantiam diuinā esse numeratam in tribus personis,immo substantia diuina est vna numero,sine distinctione : & diuisione sui cōicata tribus suppositis.tunc igitur argm̄ Cōm. est ad hominem ibi, quia numeratio in substantia:nō fit nisi per materiā , ut patet primo cœli.tex com. 92.& 1.cap. de substantia orbis : & in lib.destructio destru.in dispu.prima in solutio.7.dubij,ubi inquit. causa.n.pluralitatis : seu numeralitatis,est materia apud Philosophos, & ideo si trinitas esset numerata in substantia, tunc sequitur : ꝙ in ea esset cōpositio ex tali potentia, quæ infert nouitatem in substantia,si bene animaduertis. Similiter opinio Maurorū , ponebat trinitatē per dispositiones superadditas essentiæ,id est per qualitates, modo ubi est numeratio per qualitates, & accidentia,ibi est compositio ex materia,& forma:quia in totaliter abstractis a materia non est reperire qualitates & accidentia : ut dicit Cōmen.12. meta. com.25. Nec hoc etiam dicit lex nostra, quia relationes originis in diuinis non determinānt essentiā, nec multiplicant essentiam,sed constituunt : & plurificant personas,ut dicit Damasce.& ideo utriq; opinioni contra quam arguit ibi secundū fundamenta philosophiæ contingit quòd in diuinis sit talis compositio ex tali potentia , quæ infert veram nouitatem,& veram possibilitatem, & contingentiam : vnde infert nisi dicant quod aliqua componuntur per se, & si ita esset : tunc aliqua extraherent se de potentia ad actum sine causa agēte,ecce quomodo ista deductio est de compositione quā aliquid extrahitur de potentia ad actum, manifestum est autem quod hoc non nisi generabilibus,& corruptibilibus attribui potest,nam in æternis non est possibilitas quæ præcedat actum,quia possibile in rebus æternis est necessarium:vt dicit Cōmen.in secundo cœli & mundi. cō. 34.& sic argumentum Auer. concludit ad hominem . omne igitur compositum ex potētia passiua contradictionis, & ex actu est nouum,

K L M

&

A & possibile, & de hoc non est dubium.

PROPOSITIO XLII.

Demonstrationes non sunt de his quæ sunt per accidens.

Propositio est Aristot. in primo poster. & glossatur per Com. 4. physicæ auscultationis com. 20. de his quæ sunt per accidens raro, fallit autem de his quæ sunt per accñs semper: nam de his quę sunt per accidens semper, possunt fieri demonstrationes veræ non essentiales, quæ dicuntur demonstrationes dialecticæ. Vbi animaduerte ꝙ per demonstrationes veras, & non essentiales, non debes intelligere demõstrationem quæ fuit diffinita in libro posterio. quia ibi ostensum fuit, ꝙ demonstratio procedit ex his quę sunt per se, & necessaria, & ꝙ omne necessarium, ex quo fit demonstratio, est per se, sed per demonstrationes veras, non essentiales, quæ dicũtur dialecticæ intelligas rationes quæ procedunt ex veris & necessarijs, non tamen ex his quæ sunt per se, & istę appellantur rationes logicæ, & non dicuntur proprie demõstrationes, vnde lucidissimus Themistius secundo posterior. cap. 30. dicit, ꝙ potest fieri reciprocatio in rationib' à causa ad euentum, & ab euentis ad causam, sed primus processus ab euentis ad causam, est logicus syllogismus, secundus vero à causa supra euentum, est absoluta demonstratio, & hoc non intellexit Burlæus, nec Paulus Venetus ibi. Sed tunc iterum est difficultas, quia sciẽtia videtur considerare multa, quæ sunt per accidens, sicut quod qualitates & formæ sunt diuisibiles per accidens.

Glossa Auerro.

B Quid demõstro vera & nõ essentialis

C Themist.

Cõtra Burlæ & Paulũ Vene.

Ad hanc obiectionem rñdet Cõm. 3. cœli & mundi in commen. 7. dicens. dicamus respondendo ꝙ accidentia de quibus artifex considerat, quædam sunt quæ existũt in suo subiecto essentiali, & primo, vt par, & impar in numero, & quędã existunt sub similitudine ad accidentia, existentia in subiecto alterius scientiæ, naturaliter, vt arithmeticus considerat de numeris superficialibus, & solidis, & considerat geometer de superficiebus, & lineis, & corporibus communicantibus, & plus de hoc est consideratio tantum inferioris sciæ in accidentibus contingentibus suo subiecto, propter subiectum altioris scientiæ, vt prædictum est, & cum tu inspexeris considerationem naturalis, in diuisione cõtinui inuenies ipsam esse in consideratione demonstrata his duobus modis, quos diximus. s. modo per assimilationem, & modo per causam, cum diuisio qualitatis sit similis diuisioni quantitatis, & causa diuisionis earum, est diuisio quantitatis in eo quod quãtitatis in eo quod quantitas, vult dicere sententiam Arist. in. 1. posterior. analyt. in illo cap. non ē ergo ex alio genere transcendentem demr̃are, & ē tex. c. 22. vbi habet. nõ est. n. arithmetica demr̃onem accõmodare in magnitudinib' accñtia, nisi magnitudines numeri sunt. ibi. n. colligitur ꝑdicta distinctio posita ꝑ Auer. qđ sunt aliqua accñtia per se primo cõpetentia vni subiecto, quę tñ per similitudinem cõpetunt alteri subiecto, & hoc nõ contingit nisi inquantum vnum subiectum subijt rõnem alterius, vt par, & impar, qđ est accidens essentiale numeri, nã ei per se primo competit, & tamē ſm similitudinem,

D

Accidẽtia consideralibia dupliciter.

E

F

G tudinem transferri potest ad magnitudines, inquātum induunt rōnem numeri, quia magnitudo vt numerabilis est, est aut par, aut impar, & hoc erat quod dicebat philosoph⁹ in præfata auctoritate, quod accñtia numeri de quib⁹ p se primo cōsiderat arithmetica, p demſōnē accōmodari nō pñt ad magnitudines, de quibus est geometria, nisi magnitudines numeri sint. Ex quibus verbis elicio aliā limitationē, sup proposita propōne, quod de his q̄ cōpetunt p accñs isto modo, videlicet p assimilationē, pñt fieri demſōnes, vñ diuisibilitas p se,

H primo, & essētialiter, & p causam est quātitatis in eo quod quantitas: sed qualitatib⁹ cōpetit p assimilationē, quia formæ, & qualitates sunt diuisibiles, sicut quātitas, pro quāto qualitas fit quāta, iuxta illud Arist. in pdicamētis, quāta superficies fuerit, tantā albedinē fore dices, sicut. n. passiones numeri pñt demſari de magnitudine, vt magnitudo est numerabilis, sic passio p se primo quātitati cōpetēs, pōt demſari de qualitate inquantū qualitas subit quāti rationem, & ista est opinio Arist. & Cō. nullus me arguat de superfluitate auctoritatū, qa

I (vt inquit Auer. in lib. Colliget) multotiens homo per cribrum immēsam arenæ quantitatem uentilādo, rimatur, vt inueniat paruam gemmam.

PROPOSITIO XXXXIII.

Mathematicus solum de causa formali considerat.

Opio. aliorum. Impugna. PRopositio ista scribit ab Auerr. 1. phy. auscultationis in cōm. 1. Aliqui hac auctoritate moti, absolute dicere consueuerunt, mathematicas demonstrationes omnes procedere p genus causę formalis. Sed ista opinio stare non potest, nam sciētiæ mathematicæ in suo genere demonstrant, qñq; per medium quod est causa materialis in illo genere, vt in geometria demōstratur quod angulus est rect⁹, ex eo quod est medietas duorum rectorum, manifestū est autem, quod tale medium in hac demonstrōne non est causa nisi in genere causę materialis, quia proportio partis, seu dimidij ad totum, est proportio materiæ ad formam proportio autē totius ad partes est proportio formæ ad materiam, vt dicit Com. in 7. meta in com. 35, vñ Aris. in 2. posterio. volens exemplificare in tex. com. 11. in omni genere causæ, quo demſo fieri possit, adducit istud exemplum in mathematicis, q̄ procedit per genus causæ materialis, & ista via est Aegidij Romani, in loco allegato de tali exemplo, tñ hoc non placet Auer. in cō. dicit. n. sed ac ceptio quidem causæ quæ est fm viā formæ, termini medij, est sicut quod dicitur. quare fit angulus trianguli, factus supra diametrum immediate circumferentiæ rectus, & dē q̄m ipse est medietas anguli, q̄ est super centro, & angulus qui est super cētro, cā est triāguli, fm hanc dispositionem sunt æquales duobus rectis, & exemplum acceptionis causæ, quæ est fm viam hylæ medij termini, vt dicatur quare corrumpitur homo, & dicaē qm̄ est compositus ex contrariis, vbi patet expresse, q̄ demonstratio illa fm ipsum, est in genere causæ formalis, & nō materialis, vt dixit Aegidius Ro. in illo loco, & Paulus Venetus ibi. Conciliari autē possunt istę opiniones, isto modo, quod in prædicta geometrica demſone, est exemplum

Opio Aegidii Rom. opi. Auer. (K) (L) (M)

Cōcordia inter opio Aegidii, & Auer.

A plum tam causæ formalis, quam etiã materialis, exemplum autem est hoc, omnis angulus super arcum in semicirculo consistens, est rectus, & probatio huius est ĩ tertio Euclidis, quod angulus super arcum consistens, diuiditur in duos angulos, per lineam ductã ad centrum, & ultra protractã, quorum angulorum vterq; est medietas extrinseci, ad centrum exñtis, & ita illi duo, simul sunt vnum medium duorum rectorũ angulus aũt qui est medietas duorũ rectorũ, rectus est: ergo angulus super arcũ in semicirculo cõsistens, rectus est. pôt B igr sic formari syll's, oĩs angulus sup arcum in semicirculo consistens, est medium duorũ angulorum rectorum: oẽ mediũ duorum angulorum rectorum est angulus rectus: ergo oĩs angulus sup arcum in semicirculo consistẽs, est angulus rectus, iste aũt syll's nondũ factus est ex ĩmediatis, hẽt .n. maior propõ mediũ, quo demfetur .s. diffõnẽ formalẽ anguli recti, quod ponitur inter principia geometriæ, erit itaq; syll's ex ĩmediatis, talis. oĩs angulus æqualis angulo sibi alternato coniuncto, sup aliquam linearũ continentium ipsum directe, C protractã, est angulus rectus, oĩs angulus qui est medium duorum rectorum, est æqualis angulo alternato sibi coniuncto, & cætera. ergo oĩs angulus qui est mediũ duorũ rectorũ angulorum, est angulus rectus. mediũ in hoc syllogismo est diffinitio formalis anguli recti, in priori aũt, fuit diffõ materialis anguli recti, medium. Et ita dicit ad literam Robertus Linconiensis in 2. poster. in illo cap. quoniam aũt scire opinamur, cum sciamus causam. Ex quibus manifeste patet, quõ in scientiis mathematicis, demõ fari pôt aliquid p gen' D causæ materialis, nã licet sciæ mathematicæ abstrahant a materia sensibili, non tñ abstrahunt a materia intelligibili, vt dr in .7. met. t.c. 35. Dicamus igr quod pro tanto mathematicus Põ pptia. dr considerare formam tm̃, quia nõ considerat materiã sensibilem. neq; agens, neq; finẽ concernentẽ motũ, sed solum cõsiderat formam vlẽm, declarãtem quiditatem, partes .n. diffinitionis dñr formæ, vt patet in 2. phy. tex. com. 28. vbi Cõmẽ. inquit. in cõ. quod diffinitio cõponitur ex forma vlĩ quæ est genus, & ex forã propria quæ est dña. &. 7. meta. t. cõ. E 35. partes diffinitionis sũt duplices, quãtitatiuę videlicet, & istę sunt materiales: & diffinitiuæ, & istæ sunt formales. mathematicus igitur bene aliquam demõnem formare potest, p materiã intelligibilem, in ratione medii, quod est causa ut materia, vt declarauimus in proposita demonstratione, sed nõ demonstrat p materiam sensibilem, quia illa pertinet ad naturalem. nam naturalia se hñt per additionem ad entia mathematica, habẽt se .n ad illa, sicut simũ ad concauum, vt dr in .6. primæ philosophiæ, in tex. cõ. 2. Aliud igitur F est solam formã cõsiderare, & aliud est per solum genus causæ formalis demonstrare, vnde bene mathematicus solam formãm considerat, quia non solum abstrahit ab hic & nunc, sicut est abstractio qua vniuersale abstrahitur a particulari, qa cũ scientia sit de vniuersalibus, istud gen' abstractionis, est commune omnibus scientiis, verum etiam abstrahit quiditatem, & formam a materia sensibili, ad differentiam Philosophi naturalis, qui diffinit per materiã sensibilem.

G sibilē. similiter etiam nō est dubiū, ꝙ demonstrationes mathematicæ sunt demſōnes ſimpliciter dātes cauſam, & eſſe procedentes a notiorib⁹ naturę & nobis ſimplr,in tali autem demōſtratione mediū eſt cā vtroq; modo,& in eſſendo, & inferendo, reſpectu concluſionis, vt patet ex diffinitione demſonis. 1. poſterio. vnde Linconienſis ibi dicit,ꝙ ſcīa præmiſſarum gignit ſcīam concluſionis in anima, & quia illæ demſones ſimul, & ſemel dant inuentionem,& inuētionis cauſam, a notioribus naturæ, & nobis procedendo. ideo dnr eſſe ī

ADDI. Vide Cō. in 2.ph.in cō.68.vbi d. ꝙ ſciæ mathema cōſiderāt de foris,iō cāę inſunt ſm formam

H primo ordine certitudinis, vt ſcribit Cō.in 2.meta.in cō. 16. Non valet igr iſta ſequela, mathematicus ſolā formam conſiderat, igitur per ſolū genus cauſę formalis demōſtrat. nā illud ideo dicitur, quia mathematicus non conſiderat materiam ſenſibilem,ſed abſtrahit ab illa: nam cū eadem ſit linea naturalis, & mathematica, vt patet. 2. phy.tex.cōm.18. Linea autem naturalis,eſt forma in materia ſenſibili, mathematicus ſolam quiditatem lineæ cōſiderat,nō curando de materia ſenſibili, quia nō cōſiderat de linea terreſtri,aut cę

I leſti,ſicut naturalis,ſed ſolum naturam lineæ inquantum linea eſt, cōtemplatur. Et aduerte vnum ſigulare,contra multos, ꝙ ſciæ mathematicæ non ſēper demſonibus ſimpliciter vtuntur,abſolute loquēdo, quia vt aliās declaraui,ſcīa duplr cōſideratur. Vno modo in ſua puritate, ſm propriam ſui naturā,non reſpiciendo aliquo pacto ad aliquid extrinſecum. Alio modo conſideratur, ut occurrit addiſcenda a nobis. & primo quidem modo ſcientiæ mathematicæ procedunt per demonſtrationes

Scīa duplr

ſimpliciter,quæ procedunt ex notioribus naturæ & nobis: ſed ſecundo modo conſideratæ, deſcēdunt qñq; ad aliquas exemplares manuductiones,& aliquas probationes,quæ non ſunt ſimpliciter demſones, imo aliquæ vt ſic,fundātur ſup locis extrinſecis,ſicut in geometria probatur ex proportione diametrorum, proportio quadratorum,& ſilr ſphærarum & circulorum, cū tn̄ notū ſit, quod proportio diametrorum, non ſit cā proportionis circulorum, aut quadratorum. Et hoc non vidit Iac. de Forliuio in. 1. techni in. q. 1. in ſolone. 2.argumenti principalis. qui occaſione iſtius argumenti, coactus fuit aliquam ponere demoſtrationē quæ nō eſt quia, neque ꝓpter quid, nec ſimpliciter.

Cōtra Iac. de Forli. L

Vnde dicit Alexan. in principio lib.topi.ꝙ dialectica:& rethorica, circa oēs ſcīas pñt ex cōibus mediis formare rationes probabiles, vñ in geometria, ex cōibus pōt dialecticus facere rōnes dialecticas, & in philoſophia nāli,& in medicina,nō tn̄ ex ꝓpriis iſtarū ſciarū, vñ dū dr ꝙ rōnes mathematicę ſunt demſatiuę,intelligit de illis q̄ procedūt ex ꝓpriis illi⁹ ſcię,ſed ſi procedunt ex cōibus, non erunt demſones mathematicę, ſed erūt rōnes dialecticę. ſic.n. damnat Bryſonē philoſophus in 1. poſter.de quadratura circuli.Vnde Alex.in.1. topi.c. 3.inquit,ꝙ quæcunq; problemata in qualibet ſcīa indigent argumētationib⁹, ex cōibus ſunt dialectica, ſed quęcunq; indigēt maiori indagine q̄ iſta,cadunt a ratione problematum dialecticorum, ſicut illa quę probationes ex propriis vtriuſq; ſcientiæ expetunt & eſt ſermo philoſophi in calce illius cap. 3.

ADDI.

M

Et

A Et similiter patere potest, responsio ad problema, quod consueuit q̃ri a multis, quomodo demonstrationes mathematicæ sunt simpliciter, cum omnes fere illæ demonstrationes sint deducentes ad impossibile, & tamen demonstrationes ducentes ad inconueniens, sunt de nnmero signorum: vt dicit Commen. in. 1. cæli & mundi, in com. 95. patet solutio ad hoc ex prædictis: vñ multa sunt in scientia, quæ non sunt necessaria ex parte scientiæ, in se consideratæ, sicut sunt diuisiones, & subdiuisio-
B nes, quæ teste Auer. in principio sui Colliget. non sunt necessariæ in sciētia propter se, sed adducuntur propter debilitatem virtutis discretiuæ scholarium, & sicut sunt exempla, quibus vtuntur in scientia, nō vt ita sint, sed vt audiant, qui addiscunt, vt dicit Arist. in. 2. priorum. & Com. in 2. de anima. in comm. 67. vbi habet quod de exemplo nō requiritur verificatio, sed sola manifestatio, vnde non est dubium, ꝙ mathematica, vt nobis addiscenda occurrit. descēdit etiā vsq; ad sensibiles manuductiones, in materia sensibili, sicut mani-
C feste testatur Arist. in. 1. poster. vbi in tex. com. 25. in illo cap. Omnis. n. demonstratiua scientia, circa tria ē, & quæcunq; esse ponuntur. inquit. Neq; geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant dicētes, quod nō oportet falso vti geometrā, aut mentiri dicentem vnius pedis esse nō vnius pedis, aut rectam scriptam, non rectam existentem. Sed geometra nihil concludit in eo, quod est hæc linea, quàm ipse dixit, sed quæ ꝑ hæc ostenduntur. Et si allegetur contra hoc auctoritas Arist. in. 1. ethi. c. 2. vbi inquit simile quippe videtur a mathematico persuasionem accipere, & ab oratore demonstrationē requirere, eodem modo glossandū est, quod hoc intelligitur ex natura scibilium, & ex natura scientiæ in se consideratæ. nam hoc vult ibi habere, quod sermones fiunt ſm naturā materiæ subiectæ. Et immorari in hoc amplius est superfluum. D

PROPOSITIO XLIIII.

Multitudo aut est ex multitudine materiæ, aut ex multitudine agentis: si fuerit poßibile, ut formæ diuersæ habeant eandem materiā, aut ex multitudine duarum causarum. E

Scribitur ista propositio in. 8. primæ philosophiæ. in tex, com. 11. licet tota formaliter non sit in text. sed Com. habet eam in com. in propria forma. Tres partes habet ꝓpositio proposita, prima autem, & vltima sunt absolute, ꝓlatæ, & secūda est cum conditione. Animaduerte igitur, pro intellectione eius, quod vt scribit Com. in. 1. physi. in com. 6. quod omnis multitudo est, aut rerum differentium, secundum formam, aut est rerum differentiū, ſm quantitatem. Et ideo dico ꝙ prima pars propositionis, intelligit de multitudine numerali in eadem specie rerum naturalium prouenienti, de tali enim loquitur Com. in. 7. primæ philosophiæ. in com. 28. Dum scribit, multiplicatio indiuiduorum in eadem specie, ab vno generante, prouenit a multitudine materierū in quas agit, loquitur enim ibi de F

similibus

G similibus in forma: vt Aristot. etiam ibidem in text. Et hoc idem asserit Com. in lib. destruct. in solution. 7. dub. in dispu. 1. inquit enim, cā pluralitatis, seu numeralitatis est materia apud philosophos, & cā cōuenientiæ in multitudine numerali, est forma, & hoc idem colligitur ex. 1. cœl. tex. com. 90. Tertia vero pars propositionis, veritatem habet de diuersitate specifica. Ibi enim & materiæ sunt specie diuersæ, & formæ agentes, sunt specie etiam differentes, sic enim loquitur Aristo. & Com. in. 8. met. tex. com. 11. & Com. in. 8. ph.
H in com. 46. vbi inquit, quorum materiæ sunt specie differentes, etiam formæ sunt speciē differentes. Secunda vero pars, propositi theorematis, vt mihi datur cernere, solum locum habet in rebus artificialibus, sistendo præcipue in via Auer. videlicet. quod stante identitate materiæ, pōt esse multiplicatio, & diuersitas formarum, ex parte agentis. nam vt dicitur in tex. idem artifex ex eodem ligno potest facere scānum, & lectulum: nam alia est forma scanni in anima artificis, & alia est forma lectuli: nam vt scribitur in. 7. primæ phi-
I losophiæ. tex. com. 29. forma dom⁹ in materia, fit vniuoce a forma domus in anima artificis, vnde artifex per plures formas ideales, quas habet in anima, ex eadem materia potest diuersa specie efficere, vt clarum est. Et quia hoc non habet veritatem in naturalibus, sed solum in artificialibus, præcipue quia in substantiis naturalibus, ipse tenet ꝙ nulla species est a casu, tenuit enim in. 8. physico. com. 46. quod genita ex materia putri, & genita ex semine, sunt diuersarum specierum, vnde vult quod materiæ ipsorum sunt specie differen- K
tes, & formæ etiam quia dantur materiæ propriæ, sicut dantur formę ꝓpriæ. Non enim quodlibet ex quolibet indiscriminatim fieri potest.

Verum ista opinio posterioribus non placuit. vnde Scotus in. 1. sententen. dist. 2. q. 7. & Antonius Andreas in. 7. suæ meta. q. 8. tenet oppositū, sunt enim in hoc quæsito tres opiniones, duæ sunt extremę, & vna media. Auicē. n. vt sibi imponit Cō. in. 2. meta in com. 15. vniuersaliter asserebat quod quæcunq; indifferēter generari possunt ex putrefactione, quantuncunq; perfecta; quæ ex L
semine videmus generari, vt homo & equus: vnde inquit Auic. cum tota sua famositate in philosophia, dicit hominem possibile esse generari ex terra, sicut murem. Auer. autē tenuit aliud extremum, ꝙ nihil qđ generatur ex semine, potest idem secundum speciem generari, ex putri materia. Via autem Latinorum, vt diui Thomæ, Scoti, & Conciliatoris est media. videlicet quod animalia sunt in triplici differentia, & similiter plantæ: Quędam sunt entia multum perfecta in suo genere, & talia solum ex semine generari possunt. M
Quædam sunt adeo imperfecta, qđ solum ex putri materia generanť. Quædam vero sunt medium obtinentia gradum inter ista extrema, ꝙ videlicet eadem ex semine, & sine semine gñari possunt, & ista videť fuisse sententia Aristo. sine dubio in 7. meta. in tex. com. 23. vbi expresse dicit tex. postquam in fine. text. 22. dixerat. generationes, autem alię dicuntur factiones. omnes autem factiones sunt ab arte, aut a potestate, aut a mente: harum autem quædā fiunt

Opinio Sco. & rōnes cōtra Auer.

A fiunt a casu,& a fortuna, similiter, & in factis a natura: vnde in principio tex.23.inquit.continuando sermonem suum,cum fine text.praecedentis,quaedam enim & illic eadem ex spermate fiunt,& sine spermate,licet litera translationis arabicae ista verba non habeat,& forte hoc fuit in cã quod Auer.ad illam deuenerit opinionem. Contra quem tales rationes inducunt, tum quia videmus animalia genita ex putri materia generare alia similia his,quae generantur ex semine,añcedens dicunt pate re in apibus,& in murib⁹,& ĩ aliis huiusmodi,& hoc aperte inuenitur in
B plantis,quae genitae ex putri materia,generant semen,ex quo generantur aliae similes his, quae ex semine generantur. Amplius vt dicunt Cõ. sibimet contradicit, quia in.2. coeli. com.42.& in.2 cap.de substan.orb. vult ꝙ calor aequiuoce generatur a motu,& potest vniuoce generari a calore.&.7.meta.com.31.&.12. meta.com.18.dicit, ꝙ ignis generatur a motu,quemadmodum generatur ab igne. Amplius talia assimilãtur in figura,in motu progressiuo,& ab eisdem conseruantur, & ab eisdem
C corrumpũtur,modo ex vnitate motus philosophus arguit.1.cęli & mũdi,vnitatem naturae. Et confirmant hoc ex.1.de anima.com. 52. Membra cerui non differunt a membris leonis, nisi qa anima differt ab aĩa. patet autem,quod mus genitus ex putri materia,& genitus ex semine, habent eadem membra, & eiusdem speciei,ita ꝙ generaliter quaecunq; arguere possunt vnitatem speciei,reperiuntur in talibus. Amplius contradicit sibi expresse magister suus Arist.in tex.com.22. &. 23. vt iam allegatum fuit,& sine dubio illa videtur fuisse opinio Arist.in.7. met. & in suis problematibus. Moderni autem,dicunt ꝙ ista positio falso imponitur Auer.ab exteris,& ab omnibus modernis:nam.12. meta com. 18.laudat Themist.qui dixit eadem aĩalia posse generatione,& putrefactione fieri,vt apes,& vespae,& ita dicunt etiam apparere ex.7. meta. cõ. 31. Amplius Com. admiratur de Auic.qui dicit hominem fieri in putrefactione sicut murem. Et sic velle videtur eundem murem ſm speciẽ, posse fieri semine,& sine semine, aliter admiratio nulla esset. Praeterea. D Opinio modernorum

E Ioan.Gandauensis curiosus in doctrina Auer. expresse ait Aristot. & Auer.tenuisse medium, & ita dicũt quod exteri inique se habuerunt cõtra Auer. Similiter etiã in solutione argumentorum contra Auer.dicunt falsò imponi Auer.hoc fundamentum positionis eius fuisse,quod vnius naturae,est vnus modus communicandi,dicit enim se nunquam legisse hoc verbum in Auer. & si illud volũt legi,debet intelligi de homine,& de animalibus perfectis, & isto modo nititur soluere omnia argumenta. Sed ista positio est purus

F Impugnatio. error:nam Auer.12.meta. non laudat Themistium,in hoc quod dixerit animalia eadem ſm speciem fieri ex semine.& sine semine, nam haec sunt verba eius.Themist.autem dicit hunc sermonem esse sufficientẽ, sed dixit ipsum esse oblitum animalium,quae fiunt ex non similibus, vespae enim videntur fieri ex corporibus equorũ mortuorum, & apes ex corporibus vaccarum mortuarum, & ranae ex putrefactione aquae,& musciliones ex vino corrupto, Natura

G ra enim non facit ista ex similibus in forma, vbi patet nullibi legi in Auer. laudasse Themi. quod dixerit eadem animalia fm speciem generari ex semine, & sine semine, nec in 7. meta. com. 31. hoc inuenitur, vt patet intuenti verba illius commenti. De illo autem ꝙ dicit Auer. admirari, rñdetur quod Com. in. 2. met. cõ. 15. dicit. ꝙ aliqui non recipiũt principia per se nota, nisi fuerint famosa & si acciderit quod contraria illorũ principiorum sint famosa, negabũt ea, sicut accidit loquentibus, qui negabant impossibile esse magnitudi-
H nem ex non magnitudine, ita ꝙ vidi, vt inqnit, multos homines dantes se philosophiæ, qui negabant illam propositionem esse primam. Et sił̃r negabant formas specificas esse proprias materiis necessario, Adeo ꝙ Auic. cum sua famositate in philosophia, dicit hoĩem generari ex terra, sicut murem. Auer. n. vult ꝙ formæ ꝓpriæ habẽt mãs ꝓprias, & qđ hoc est vnum de principiis in philosophia naturali positis & concessis, nam non quodlibet fit ex quolibet, sed determinatum ex determinato, & Auic. dicens hoĩem posse genera-
I ri ex terra, sicut generat̃ mus: uegat hoc principium sicut manifeste sequitur ex opinione eius, quia tunc menstruũ mulieris non esset ꝓpria materia hominis. Amplius qđ dicunt Ioã. de Ianduno tenuisse hoc de mente Auer. hoc est purum mendacium: nam Ioã. expresse in. 7. meta. suæ. q. 15. vbi ex intenrione quærit, an aĩalia genita ex semine, & sine semine, sunt eiusdẽ speciei, tenet oppositum manifeste de mẽte Aris. & Cõ. & tenet ꝙ talia aĩalia, & sine semine, nõ sunt a casu, & qđ differũt specie a cõsimilibus genitis ex ꝓpagatione, sed qđ dixerit opinionẽ Aris. & Cõ. esse mediã, penes aliud refert̃ illud dictũ, vt poteris videre ab ipso in. q. 14. Quod aũt dicit, ꝙ illa ꝓpõ qđ vnius formæ fm speciẽ est vnus per se modus cõicandi, non legi in Auer. falsum est, quia qñ infert, qđ tunc non esset respectus cãrũ ad causata, & sic auferret̃ nã necessarii, patet ꝙ hmõi deductio apparentiam non habet, si illa ꝓpõ nõ esset vera, & in cõ. eius in lib. de diuinatione q̃ est fm quietem, an illa parte uersus finem, qua quærit an sciæ speculanuæ possint acquiri in somno, ita ꝙ sine demsone. hoc idẽ expresse, colligit̃ sicut poteris videre. Dicam⁹ igr̃ nos, ꝓ Auer. quia hodiernis temporibus multũ inualuit secta Auerroistarum, pp exercitium intellr̃, dãdo viam ex fundamẽtis eius, qũo potest dici in via ei⁹ ad rõnes istorũ. Scias igitur quod ipse aliter loquit̃ in accidentibus, & aliter loquit̃ in substantiis, nam in accidentibus indifferenter aliquid potest generari ab vniuoco, & ab æquiuoco, vt calor generatur a motu, vt patet. 2. cœli. &. 1. meteor. & etiam calor generatur a calore, & est glossa eius. 12. met. cõ. 13. &. 18. &. 7. met. comm. 31. & est via Arist. in hoc sine dubio. In substantiis etiam imperfectis sicut sunt elemẽta, quæ fm ipsum. 3. cęli & mũdi propter sui imperfectionẽ intendunt̃, & remittunt̃, sicut & qualitates, intantum quod fm ipsum, dñr quodammodo mediare inter substantias, & accidẽtia, vniformiter loquit̃ sicut de ãntibus. vñ expresse dicit, ꝙ ignis gñatur a motu, sicut ab igne, sed in substantiis pfectis, sicut sunt plantæ, & animalia, vult ꝙ gñationes

K L Defensio Auer. M

A tiones istorum non sunt a casu, sed habẽt causas terminatas, & sicut materia putredinalis, & materia seminalis sunt specie differentes, sic & formæ suæ, sunt specie differentes. Ad rationes igitur eorum, dicendũ est per interemptionem, videlicet qđ eædem sunt operationes animaliũ, & plantarum, ex putri materia, & ex semine generatorum. Nam si sic esset, proculdubio essent eiusdem speciei. vnde dicit Auer. in lib destruc. in dispu. 6. in solu. 6. dub. & inuenimus veritatem harum denoīationũ
B quæ in indicatis entibus reperiũtur ab operibus cuiuslibet ipsorum, & eodem modo comprehenderũt formas brutorum, videlicet, ex virtutibus, & actionibus ipsorum proprijs in eis. vnde inquit, quod philosophi posuerunt signum subiecti ex passionibus, sicut signum formæ reperiũt ex actionibus, impossibile enim est ꝙ actio, & passio ab vna, & eadẽ natura procedant, vnde si qua planta videtur nobis ex putri materia genita, generare similem plantam in spe plantæ genitæ ex propagatione, diceret Com. ꝙ vbi hoc contingeret, illa planta non fuit genita ex pu
C tredine, sed ex semine quod fuit ibi ab aue, vel ab alia causa proiectum a casu, in tali loco, vbi generatur similis planta, & ita diceretur de mure generante alium murem in naui, quod ille non fuit genitus ex putri materia, sed fuit vectus cum aliis rebus in naui, & erat de illis qui ex semine generantur: vnde Arist. etiam in. 1. de gene. anima. videtur sentire ꝙ mus genitus ex putri materia, vel non generat, vel si generat, generat aliud quod non est, neq; mas, neque fœmina. Nam si alius genitus generaret, vt inquit, in infinitum generatio talium fm speciem protenderetur, & facit ille locus multum pro opinione Auer. & impossibile vr̃ aliter sequela illa posse deduci. nisi stet via Auer. in hoc quod quorũ materiæ sunt specie differentes, & quæ ex specie differentibus procreanť, specie differunt, vt patet subtiliter cõsideranti, & ita pariformiter diceret de plantis genitis ex materia putri, qđ vel non generant, vel si generãt, generant aliud quod non est mas, neq; fœmina. Et ideo non habent easdem operationes aĩalia genita ex semine, & animalia genita ex pu **D**
tri materia. Vnde solertissimus naturæ rimator Arist. in. 2. de anima. vr̃ a talibus opus generationis prorsus remouere, inquit enim in tex. c. 34. Naturalissimum opus viuẽtibus est quæcunq; non orbata, sed perfecta, aut generationem spontaneã hñt, facere tale alterũ quale ipsum, animal quidem animal, planta aũt plantam quatenus ipso semp, & diuino participent, fm qđ possunt, vbi loquitur vr̃ de oĩbus viuẽtibus, siue sint plãtæ, siue aĩalia, in quibus apponit illas tres cõdõnes, vt aliquid generare possit, inter quas vna est, vt non sint spontaneam gñationem habentia, sicut q̃ ex putri mã prodeunt. Ad alia autem de accidentibus, vt de figura & magnitudine, & colore, patet ꝙ talia accidentia sunt communia, & multis specie differentibus contingere possunt, vnde videmus plantas specie differentes in colore, sapore, figura, & magnitudine assimilari, quæ tamen specie differunt. Nec valet rõ ipsorũ, ꝙ mẽbra q̃ eandem retinent figurã, eandẽ obtinẽt operationẽ, famosa ẽ propositio, sed est falsa **E** **F**

G apud Peripateticos, res.n operationibus distinguuntur, non figura, nã collum matricis in mulieribus, est sicut virga in viris, & tñ non habet eãdem operationem, & sm Gal. mammillæ in viris non sunt propter lac, sed alterius rei gratia, in mulieribus vero sunt gratia lactis. ita notabiliter scribit Auer. in. 1. de genera. anima. quando soluit rationes Gale. in q. illa qua quæritur, vtrum mulier habet verum semen. Ad illud de vnitate motus, quod prouenit ab vnitate naturæ, dicendum est, ꝙ sec⁹ est in simplicibus, secus est in anima-
H libus, & plantis: quia simplicis corporis est simplex motus, tamen in talibus sunt varij, & diuersi motus, in istis.n. quæ sunt hic, vt dicit Commen. in. 2. cœli & mundi. in cõ. 64. Quanto aliqua sunt perfectora, tanto pluribus actionibus, & pluribus motibus, iunguntur suo fini: & quãto simpliciora, & imperfectiora fuerint, tanto paucioribus, vt sunt elementa, quæ propter esse propinquissima naturæ materiæ, paucas actiones habent. Non est igitur in hoc assentiẽdum, ꝙ eædẽ operationes sunt vtrorunq; licet eadem illa accidentia cõmunia contingant, talia enim faciũt alteratum solum, vt dicit Porphyr.

Ad authoritatem philosophi 7. primæ philosophiæ, quæ re vera in trãslatione arabica non est, diceret Cõ. & ad omnes consimiles auctoritates, hinc inde adduci consuetas, & ex problematibus, quod talia quæ generantur ex semine, & sine semine, sunt eadem, non specie specialissima sed subalterna, aut genere generalissimo, vnde videtur esse fallacia consequentis, sunt eadem. ergo sunt specie specialissima, eadem possunt ẽt esse eadem accidente, & similitudine K
non tamen propter hoc sequitur qđ sint eadem forma. Et ita defendi potest subtiliter via eius sicut vides.

Et apud me est ratio multum apparens, in via Philosophi, nam certum est, quod a perfectioribus causis, & quæ non differunt per magis, & minus, sed essentialiter differunt, debẽt produci effectus specie differentes, manifestum est autem, ꝙ perfectiores, & plures causæ, concurrunt ad animalia ex semine, quàm ad illa, ꝗ sine semine: quomodo igiť possunt isti effectus esse æque perfecti essentialiter, & habere easdem operatio- L
nes pfectas æqualiter? natura enim non abundat in superfluis, nec deficit in necessariis, si animal æque perfectum generari potest ex putri materia, sicut ex semine, cum pauciora concurrant ad hanc generationem, quàm ad illam. videtur igitur alter modus esse superuacuus in natura, quod est absurdum. nam ordo certus, & ratus, quæ est omninm naturaconstantium, vt dicit Arist. in. 8. phy. in com. & te. 15. Reuertamur igitur eo, vnde deuenimus, & quæramus causam propter quid est, quod in rebus artificialibus, vna existente M
materia, ex sola tantum diuersitate agentium formarum, potest esse diuersitas specifica in causatis, in naturalibus autem, & perfectis substãtiis apud philosophum hoc minime cõtingere potest. Nisi esset, quod formæ artificiales, non sunt in potentia materiæ, sed sunt ab extrinseco motore, vt tenet Com. in. 7. meta. in cõ. 28. & 29. & in. 3. de aiã cõ. 18. vñ mã nõ hẽt aliquã inclinationẽ nãlẽ, ad aliq̃ formã, ꝗ introduciť p artẽ in subiecto, nã vel se hẽt ad oppõsitũ

Rõ p Cõ.

Solo pulchri pblematis.

præsertim

A præsertim cum plures formæ artificiales introducuntur p diuisionē,& ablationem partium,a subiecto quę attestantur corruptioni ipsius subiecti,ipsum subiectum inclinatur ad oppositum,quia vnumquodq; naturaliter resistit suo corrumpenti. Aut saltem se habet in potentia neutra, ipsum subiectum sicut sunt formæ artis,quæ inducuntur sine diminutione subiecti,sed respectu formarū naturalium, ipsum subiectū habet potentiam, & appetitum naturalē, qui vt scribit Com.1.phy.in cō.81.

B Nihil aliud est nisi illud, quod hēt de motu materia, ad recipiendū formam. Et ita in artificialibus(sicut vides)propter allegatam causam nihil cooperatur ad distinctionem specificam effectuum, ipsa materia sicut in rebus naturalibus, nam licet verum sit quod non quælibet forma artificialis,ex qualibet materia,aut ī qualibet induci possit,forma enim serrę non potest induci in materia ceræ, quia æquiuoce diceretur serra cerea, quia caderet a suo proprio fine, qui est secare dura, sicut oculus lapideus, æquiuoce diceretur oculus, tamen

C (vt supra dictum est) vna existente materia, possunt fieri ī artificialibus specie distincta, ꝑpter solam diuersitatem formarum agentium, non sic autem in substantiis perfectis, ꝑpter assignatam causam.

PROPOSITIO XLV.

Motus natus est ignire ligna, lapides, & ferrum.

Propositio est Aristo.in.2. cœli & mundi.in tex.comm.42.& in 1.meteor. Aduerte tamen, ꝙ duæ conditiones requiruntur circa hoc, vt motus calefaciat pręcipue. Prima,quod sit velox,ita ꝙ corpus calefactibile,distrahatur plusquā sm ꝓpriam naturam est distrahibile. Nam rarefactio, est dispositio ad calorem, & sic motus rarefaciendo corpus motum,calefacit. & si quæras quare corpus rarefactum, cū nō sit formaliter calidum, producit calorem? dic, ꝙ qñ est aliqua dispositio, quæ ultimate disponit materiā ad aliquam formam, illa non educitur de potentia materiæ, nisi ea mediante, & ita est de raritate respectu caliditatis ex materiali ordine taliū qualitatum, qui ordo insequitur naturas earum.

Margin: Duæ cōdi-nes requirūt,vt motus calefaciat.

D

I

E Secunda autem est, vt motus fit in magno mobili, & propinquo, & has duas causas, vr̄ assignare Aristo. in.1. meteo. inquit. n. velocem.n. oportet, & non longe oportet esse, quæ qdem astrorū latio uelox quidem,longe autem, lunæ autē deorsum quidem, tarda autem, quæ aūt solis,ambo simul habet sufficiēter. Arist. etiam in.5.particula problematum,problemate.36.videtur dicere,ꝙ non oīs motus calefacit, verū

F quidam infrigidat, ut patet in ollis feruentibus, quoties eas afflamus, aut versamus. Vnde ibi etiam redditur ratio propter quid est, ꝙ sub sole stātes, magis incalescimus q̄ dum mouemur, quod etiā cōtingit aquæ stanti q̄ calidior est seipsa mota. Solutio aūt Aris.ibi est qd hoc ideo cōtingit, qa dum stamus, calor magis imprimit, qa corpus nr̄m assidue ꝑ poros emittit vaporem calidū, qui proximum aerem calefacit, sicut titio. Et ideo nobis quiescentibus, aer circuens ob ꝑdictā causam, calidus

G redditur:sed cum mouemur, flatus excitatur,qui nos potest refrigerare. Flatus nanq; quisq;,frigidus est. Animaduerte tñ, ꝙ motus cœli in alia, & alia distantia, est productiuus caloris in alio,& alio gradu. Nã Cõ.in 2.cœli,& mundi,in cõ.94.inquit.ꝓpinquitas motui cœli largit͛ caliditatẽ,mobilitatẽ,leuitatem,& raritatẽ, Distantia vero largitur frigiditatẽ, quietẽ,grauitatẽ,& densitatem,vnde ignis intẽsiue calidior est aere, nam 2.meta.tex.cõ.4.vnũquodq; est maxime tale per quod aliis inest vniuocatio,puta ignis calidissim⁹, etenim
H est cã aliis hoc caloris,&.2.de gene.&corru.t.c.22.ignis ẽ magis calidi ꝙ sicci,& ob eandẽ cãm ignis est rarior aere,vnde Cõm.in.2.de aĩa.cõ.97.maxima dimensionũ quã mã recipit͛ est dimensio ignis, & minima est dimensio terræ. Sic̃ leuitas ignis ꝑp ꝑdictã cãm,est leuitas simpl͛r, vt patet.4 cęli & mun.in cõ.& te 38.& in lib.destru.destr.in dispu.1. in solu.11.dub.inquit,sed philosophi tñdent,ꝙ ꝓbatũ est demſtatiue, ꝙ mũdus ex quinq; corporibus constat, videlicet,ex corpore sup cœlesti,qđ non est graue,neq; leue. Et quatuor
I corporibus elẽtaribus, quorũ quodda est graue absolute,vt terra, ꝗ centrum est oĩum orbiũ. Et quoddã leue absolute(vt ignis)& tã grauitatis terræ est,quia est in maxima distantia a motu orbiũ, & per contrariam cãm,ignis est in summa leuitate. Et quia alia duo elẽta, sunt interposita inter ignem,& terram, iõ mixta existunt de duabus prædictis naturis.

Et aduerte vnum, ꝙ licet ignis sit primũ calidorũ,quæ sunt hic. Non tñ ꝑp hoc est primum calefaciẽs.Nã vt scribit Cõ.2.ca.de subst. or. sicut in mouentibus, & motis corporeis, K oportet venire ad vnũ primũ motũ ex se.quod mouetur a motore ĩ mobili,sic in alterantibus,& alteratis,oportet deuenire ad vnũ primũ alterans,qđ in alterando non alterat͛, & hoc est corpus cœleste, illud.n.calefacit motus ſm prædictum modum vt declarauimus de mente Aristo.& calefacit ẽt alia cã,posita ab expositoribus,videlicet mediante lumine, lumen.n.inquantũ reflectitur,calefacere habet. Et considera bene, ꝙ cum calor, & frigus sunt contraria, & frigus est caloris priuatio, quod aliter ꝓuenit calor a cœlo, & L aliter frigus, quia cœlum mediante propinquitate motus,largitur calorẽ.largitur aũt frigus mediante motus distantia,sicut dixit in simili philosophus in.2.de gene. & corrup. ꝙ motus solis in obliquo circulo, per sui accessum,est cã generationis,& ꝑ sui recessum,est cã corruptionis.idẽ enim manens idem vniformiter, aptum natum est semp idem facere, & per consequens opposita & cõtraria,aut proueniunt ab oppositis, & contrariis causis, aut proueniunt ab eadem causa sub oppositis,& contrariis dispositionibus se habente, sic M enim idem erit cõtrariorum causa. absentia enim nautæ est causa submersionis nauis,cuius pręsentia erat causa salutis.vt dicitur in. 2. physic. in tex.commen.30. sic Auer. tenuit in.2.cœli & mundi.in com. 42. qđ corpora cœlestia per se, non operantur nisi caliditatem, & non operantur frigiditatem. Huic autem opinioni aduersatur diuus Thomas in 2.cœli in loco præallegato, illud n. vt inquit,videtur esse per accidens, quod non per se producitur ab agẽte.

Diui Tho. rõnes contra Auer.

A te. Corpora autem cœlestia, sunt actiua respectu eorum, quæ sunt hic. si igitur non per se agerent frigiditatem, & humiditatem, & alia huiusmodi, sequeretur ꝙ ista essent per accidens ab agente in vniuerso. Itẽ cum omnes formæ substantiales, inferiorum corporum, sunt ex virtute cœlestium corporum, consequẽs est, quod ex eorum virtute sint etiã qualitates consequentes species. seu formas elementorum, quæ sunt calidum, frigidum, humidum, & siccũ, B & alia huiusmodi. Et ideo inquit. dicendum est ergo ꝙ omnia corpora cœlestia ſm communem virtutẽ luminis, habent calefacere, sed secundum alias proprias virtutes, singulis corporibus attributas, habent nõ solum calefacere, & infrigidare, sed ẽt omnes alios effectus corporales, hic efficere in istis inferioribus. Et ista fuit etiam opinio Platonis, inquit enim Damascenus in libro de consolatione medicinarum. dotatũ est vnumquodq; (vt inquit Plato) duplici virtute, cœlesti, & elementari. Et istam opinionem insequũtur omnes mathematici, vt scribit Cõ. C in. 2. cap. de substantia orbis. inquit enim. considerantes autem actiones stellarum, in antiquo tempore vere dicunt, quod quædam largiantur caliditatem, & siccitatem, quædam caliditatem, & humiditatem, quædam frigiditatem, & humiditatẽ, & quædam frigiditatem, & siccitatem, & sic quatuor qualitates cões corporibus cœlestibus, & quatuor elementis dñr æquiuoce, aut secũdum prius, & posterius. Et hanc opinionem maxima pars Latinorum insequitur, ꝙ corpora cœlestia non solum agunt lumine & motu, verũetiam influentia. Arist. autem via & peripateticorum hoc non patitur, vt multiplicentur entia sine necessitate, quia natura non abundat in superfluis, vult autem Arist. in principio. 8. libri de physico auditu, quòd motus cœli, sit tanquam vita omnibus natura subsistentibus, & in principio libri metheororum dicit. oportet mundum istum superioribus lationibus esse continuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur, ita ꝙ motus est qui conseruat, & saluat, omnia in esse principaliter, & ista est causa caloris, vt patuit. Ab expositoribus etiam ponitur alia causa, & est lumẽ quod inquantum reflectitur, est causa caloris. Non enim est verum ꝙ dicunt mathematici, quod lumen lunæ sit infrigidatiuum. Nam experimentum sermonum verorum est, vt concordent sensatis, vt dicit Commen. in. 8. phy. in commẽ. 2 manifestum est autẽ, quod in æstate noctes plenilunii sunt calidiores, vt asserit Aristo. in. 4. de partib. anima. cap. 5. videmus etiam tunc temporis, animalia exanguia diminuti caloris, pinguiora, & conchylia, & echinos, & id genus animalium magis plena esse in plenilunio, quàm in decremento luminis in luna, qđ non contingit, quia nocturno tempore plus cibi assumant ratione lucis, quia talia ẽt contingunt aĩalibus visu priuatis: sed est: qa calor eorũ vigorat a calore cõtinẽtis, qui multiplicat in eo rõne maioris, & intẽsionis luminis, qñ quidẽ digõ nãlis, a calore nãli ꝑficiciẽ, vnde ẽt eadem ratione animalia thesaurizantia tempore veris, & æstatis, melius digerunt, quàm tempore hyemis, quia calor naturalis in hyeme a supfluo frigido

Opĩo diui Th. & mathematicorum.

Damasce.

D Arist. opio

E Contra astronomos.

F

G frigido obtunditur, cum debilis sit, non autem roboratur, sicut in animalibus sanguine, & calore plus participantibus, sicut optime notauit Gale. in prima particula separatorũ sermonum. Nec valet, ꝙ quidam asserunt quod omnia corpora cœlestia recipiunt lumen a sole, & illud ex diuersitate subiectorum recipit diuersas virtutes, & ita aliquod lumen dicitur esse frigefactiuum.

Opinio Alber. mag. Sed hoc quidem stare non potest, licet Alber. in. 2. cęli, & plusquam cõ. etiam illud dicere videantur, nã me H lius est existimare quod diuersitas formarum sit cã diuersitatis materierum, quàm econtra. vt dicit Cõ. in. 2. de anima. in com. 60. nam in hoc Arist. præcipue contradicit antiquis, quia ipsi volebant quod formæ sequantur materiam, vnde Plato asserebat, ꝙ formæ dabantur sm merita materiæ, sed Arist. opinabaꝰ contrarium, videlicet, quod materię sunt pp formas, sicut notabiliter dicit Auer. in 2. phy. auscul com. 87.

Cõtra ponentes influentiam. Opinio autem, ponẽs qualitates virtuales in cœlo, quàm sequuntur a- I strologi, & Diuus Tho. habet etiam rationem contra se, quia non oportet (vt supra dictum est) multiplicare entia sine necessitate. Forte dices quod ponitur influentia præcipue pro conseruatione elementorum. Sed contra, omnis qualitas conseruans aliquid, aut est disponens materiam, ꝓ cõseruanda forma, aut est ꝓhibens corrũpens ipsam formam, sed pp neutrum oportet vltra motũ, & lumẽ, ponere influẽtiã ꝓ conseruandis elñtis in suis locis, nã frigiditas, & siccitas, sufficienter vñr conseruatẽ formã terræ, in mã. Nec ẽt pp sm, quia omnis resistẽtia est merito contrarietatis. si igiꝰ influentia K dr resistere corrumpenti ipsam terram, illud igitur corrumpens terrã, erit contrarium illi influentiæ. sit v.g. illud corrumpens terrã ignis, tunc igitur igni contrariabitur illa influentia, & igni etiam contrariaꝰ terra, quæ debet corrumpi ab igne, & ita vni plura erunt contraria.

Replica. Sed dices, nisi daretur influentia in medio, quodlibet elñtum indifferẽter posset moueri ad quemlibet locum, ita. n. arguit Arist. in lib. 4. physicæ auscul. te. com. 66. in tracta. de vacuo, quia cum vacuum sit vnifor me, corpora posita ĩ vacuo possunt L moueri ad quamlibet dñam positionis.

Solutio. Rñdetur dando rõnem diuersitatis, nam in vacuo esset vniformitas per totũ, nos autẽ dicimus, ꝙ corpora cœlestia mediante calore cęlesti, producto mediante lumine, & motu, hñt conseruare, cũ tali & tãta distãtia elñia in suis locis nãlibus, & conuenientibus, & ille calor est intẽsior in sphæra ignis, rõne maioris ꝓpinquitatis, & est remissior in certo mundi, vbi est terra, & in mediis regionibus est medio modo se habẽs, cũ latitudine quadã. sm igitur aliã M & aliã mensurã, est cõseruatiuus alterius, & alterius elñti, in alio & alio situ. sm. n. approximationẽ maiorẽ, & minorem, causantur istæ diuersæ mensuræ caloris, vt scribit Com. in 2. cœli. in cõ. 94 & ideò bene dixit ĩ fundamentis Arist. ꝙ corpora cœlestia in rei veritate nõ agunt frigiditates, sed calores similes vnicuiq; elementorum, & si Auic. d. ꝙ operatur frigiditatem, hoc est sm cõparationẽ, ꝓ quãto, videlicet ꝓducũt q̃nq; remissam caliditatẽ, vnde licet cęlũ agat mediãte lumine, & motu, nõ se

quitur

A quitur quod cũ semper moueatur,& luceat, quod semper vniformiter calefaciat, quia corpus luminosum nõ semp ęqualiter respicit ista inferiora, aliter.n.se habet in hyeme, & aliter in æstate, quia radii rõne approximationis supra zenith, capitũ nostrorum perpendiculariter multiplicantur in æstate,& ideo magis calefaciunt ex modo diuerso suæ reflexionis. Neciterum sequitur, ꝙ oẽs hyemes,& omnes æstates deberẽt esse æquales in calore,& frigore, quia alii respectus,& coniunctiones stellatum sunt ĩ vno anno, & aliæ in alio,

B & ideo videmus quod multiplicatũ lumen in uno anno ex coniunctionibus planetarum, plus caloris operatur, ꝙ ĩ alio. Et p hoc patet solutio ad rationes Diui Thomę. Ad primã dico, ꝙ corpora cœlestia sunt causa vl̃is, & remota oĩum effectum quæ sunt hic, & ita oẽs qualitates, quæ sũt hic, dependent a cœlo tanquã a causa vl̃i, nõ tñ ad oẽm effectum, qui hic existit, corpora cœlestia per aliquam specialem qualitatem concurrũt, sicut ad determinatum effectũ, determinata causa. Nam videmus naturas rerum, esse multũ distantes

Solo ad rationes diui Tho.

C ad inuicẽ in perfectione, entia.n.sunt sicut numeri. aĩalia n.perfecta fiunt a cœlo,& ab agente particulari, iuxta illud Aristo. in 2. physicæ auscul. tex.cõ. 26. sol & homo generant hominem, secus autem est de animalibus genitis ex putri materia, nõ sufficit ibi calor cœlestis, diffusus in terra,& aqua vt dicit Cõm. 12. meta. in cõ. 18. eodem modo cũ calor sit perfectior frigiditate, frigus.n.est quasi caloris priuatio, principaliori intentione producitur a motu,& lumine, quàm ipsa frigiditas. lumẽ n.& motus sunt p se caloris productiua, mo-

D dis assignatis,& sic cœlũ vr̃ esse causa positiua caloris, sed respectu frigiditatis, est cã priuatiua; pro quanto videlicet, p sui distantiã, talis motus operatur remissam caliditatem. Et

Replica.

si dicat̃ ꝯtra, q̃a effectus positiuus dẽt habere causam positiuam, modo frigiditas, licet caloris comparatione dici possit quodã modo caloris priuatio. (semper.n. uilius contrariorum est) sicut priuatio respectu perfectioris, vt dr̃ in. 10. meta. in tex. cõ. 15. tñ in se est ipsa frigiditas, quædã forma positiuã. Dico ꝙ cã positiua, est causa particularis, generans, sicut sunt venti, vel vapores eleuati ab aqua,& a terra,& sicut sunt agentia particularia generantia ista elementa frigida. quia sm partem generari,& corrumpi põt. & sic patet solutio ad sm motiuum Diui Thomę, quia qualitates, & formæ sunt a cœlo modo vl̃i, & nõ oportet ꝙ omnia vniformiter,& æque primo inde dẽpẽdeant, vnde cęlum per propinquitatem operatur calorem, per distantiam operatur frigiditatẽ, quia operatur remissam caliditatem, & distãtia est veluti ratio priuatiua, & propinquitas est veluti ratio positiua.&

Solutio.
E

F sic, ni fallor, intelligunt Peripatetici, ꝙ corpora cœlestia sunt causa caloris,& non sunt causa frigiditatis.

A D D I. Dubitatur si motus cœli est causã caloris, quo elementa conseruantur, quo calore illo existẽte, aqua potest habere summam frigiditatem? nisi esset, ꝙ calor ille est cœlestis, & vt sic habet conseruare secundum diuersas mensuras res, quarum natura est frigida, sicut frigiditas pręseruat corpora calida a putredine. vnde sicut calor naturalis hominis conseruat se

cundum

G eundum diuersas mensuras sanitatem, diuersorum mēbrorum, quorū compelxiones sunt contrariæ, multo magis calor cœlestis, qui est viuific⁹, generatiuus, & conseruatiuus entiū, & nota ꝙ ad argumentum Thom. bene rn̄detur in via Cō. asserendo ꝙ respectu aquæ, & terræ, fm suas totalitates, non oportet quærere cām per se efficientem, quia fm totum non generantur, neq; corrūpuntur: sed bene oportet quærere, vt sic, cām cōseruantem, sic. n. dicit in simili Cō. in 2. cœli cō. 102. ꝙ medium nō est cā quietis terræ p se, quia terra fm se

H totam, non generatur, sed bene est causa conseruans quietem, q̄ agens, sed si consideratur, vt fm partem generatur, sic bene habet cām per se, & est agens particulare, & hoc bene tetigi occulte, dū dixi, ꝙ agentia particularia generantia, sunt causa frigiditatis. si dicas sic est respectu caloris. Rn̄detur concedendo totum. sed est differentia, quia cęlum mediante motu per se producit caliditatem, & absolute, sed frigiditatem non producit absolute, sed comparatiue, vt videlicet producit remissam caliditatem, cum tali distātia, &c. vide pro

I illa solutione cōmentum primum. quarti de cęlo. vnde motus cœli, vt dicit Commen. 2. cęli. c. 42. inquantum est principium caloris cęlestis, est tanq̄ vita omnium natura constantium, vt dicit Aristo. in principio 8. physi. & in principio libri metheororum.

Q̄do in animalibus motus sit cā caloris Auic.

Aduerte tamen, ꝙ in animalibus, motus est causa caloris inquantum per ipsum motum expanditur calor naturalis, & spiritus, de centro ad circunferentiam, & maxime quādo est velox, & cum certa mensura, quia si fuerit superfluus, accidit spiritum, & K calorem, resolui, & sic infrigidat, vn̄ Auic. in. 3. Fen primi, doctrina. 2. in ca 12. de his quæ proueniunt ex motu, & quiete inquit. motus operationes in corpore humano diuersificantur, ideo quod est fortis, aut debilis, aut paucus, aut multus. Et propter illud quod ei ex quiete admiscetur. Et istud quidem apud sapientes est diuisio per se. Et propter illud quod exercent homines, ex materiis. Et motus quidem fortis, & multus, & paucus, & cum quiete mixtus, oēs cōueniunt in hoc, vt calorem efficiant fortiorem. Sed fortis, non multus L differt a multo non forti. & a multo quieti admixto, qm̄ ipse uehemēter calefacit corpus. & si resoluit, parum resoluit. Multus vero paulatim resoluit, plus q̄ calefaciat. Et cum quisq; eorū multus existit, infrigidat. Propterea quod vehementer calorē resoluit naturalem, & etiā exiccat, &c.

Vides igitur qūo motus sit aptus ignire, & calefacere corpora, & qūo diuersimode hoc operatur in rebus inanimatis, & diuersimode inanimatis. Nam in rebus inanimatis, hoc operatur distrahendo, & rarefaciendo: partes mobilis, vnde raritas est M dispositio ad caliditatem, licet. n. raritas, & densitas, vt inquit Auerr. in 7. physicæ auscul. sint rerum qualitates, insequentes calidum, & frigidū. vt patet in com. 15. tamen caliditas etiam per viam sequelæ potest sequi ad raritatem, quia non inconuenit, vt vna per se sequatur ad aliam, alia aūt per viam sequelæ sequatur, ut illam, vnde raritas per se, sequitur ad caliditatem. modo quo declarauimus superius, sed caliditas sequitur ad raritatem, tanquam ad dispositionem

A nem præuiam, per viam sequelæ, sed per se est ab agente extrahente ipsam de potentia ad actum, tale autem est motus, vnde motus dum velox fuerit, & sufficienter approximatus in subiecto apto nato, per se aptus natus est producere calorem, & non per accidens, vt quidam tenuerunt. Non enim omnis causa, quæ corpori aduenit, in ipsum operatur, immo præter hæc tria requirūtur necessaria, fortitudo. s. suæ virtutis agentis, & fortitudo virtutis corporis præparatiuæ. Et possibilitas permittendi vnum tāgere aliud,
B tanto tempore, vt in tali quale, illud possit prouenire operatio in aliud, sicut pulchre notauit Princeps in. 2. Fen primi, doctri. 2. ca. 1. Sed sermones in demonstratiuis, sunt intelligēdi per se, & non per accidens, vnde Aristo. tex. commen. 42. in 2. cœli, & mundi, inquit, quod natus est motus ignire, & ligna, & lapides, & ferrum, aptitudo autem per se dicitur de suo subiecto, & Commentator in commen. dicit, & putatur ex hoc ꝙ cœlum est calefaciens per se, motu, & lumine. & 12. metaphy. com. 18. inquit, quod ignis fit a motu, sicut
C ab igne. si igitur ignis qui est substātia, fit a motu, sicut ab igne, ab igne autem per se fit, per se igitur fiet a motu, idem. n. est agens per se, disponens materiam, & inducens formā. 7. metaphy. com. 31. multo igitur magis per se, caliditas potest fieri ab ipso motu, sicut per se, fit a calore. Vnde videtur, quod motus distrahēdo, & rarefaciendo partes mobilis, in rebus inanimatis per se, est productiuus caloris, vnde Auer. dicit in primo metheororum capit. 2. ꝙ stellæ comatæ, non habent caliditatem, sed igniuntur ex motu. Nec valet, si dicatur ꝙ omne quod ꝑ se fit, fit a suo simili, & ita calor per se, nō videt̃ fieri nisi & calido. nam vt dicit Cōmē. D
illa propositio per se locum habet in substantiis, non autem in accidentibus. 2. cœli. commen. 42. & 12. metaph. com. 18. Nec sequitur, vt omne faciens aliquod accidens, disponatur per illud. ver. gratia quoniam non omne quod mouet, debet moueri, neque omne quod nigrificat debet esse nigrum, vt dicit idē Auer. in secundo cap. de substantia orbis, versus finem. Sic igitur motus velociter factus, & cum debita approximatione in subiecto apto nato, cum E
debita mora, habet per se calefacere, sed per accidens habet infrigidare, sicut in ollis feruentibus per exclusionem vaporis calidi. qui detruditur per motum, & sicut aer calefactus ex præsentia vaporis traspirantis, per motum remouetur, & alius frigidior nobis occurit æstiuo tempore, per motum flabelli, quomodo etiam animalia calefaciat, & eadem infrigidet, dictum est.

Sed est contradictio an calor, & A B D I
lumen, calefaciant per se, vel per accidens, & Commentator in commen. 42. in secundo cœli quandoq; F
dicit per se, quandoq; per accidens, soluitur, si per se sumitur per vniuoce, sic non per se, sed per accidens, si vero sumitur per se, vt distinguitur contra id quod est per accidens, vt idem sit, quòd id quod est secundum naturam, opponitur ad id quod non secundum naturam, sic per se, & non per accidens. aut dic, si per se distinguitur contra id quod est cum aliis conditionibus, vt sit idē per se, quòd solitarie. sic motus, &

lumen,

lumen, non per se calefaciunt, quia motus per se, idest solitarie, & absolute, non calefacit, sed cum illis conditionibus, videlicet, vt sit velox, & in magno mobili, & similiter lumen per se, idest absolute non calefacit, sed inquantum reflectitur. si vero per se sit idem ꝙ secundum naturalem proprietatem, quæ tamen ad hoc, vt exeat in actum, requirit certas dispositiones, sic lumen, & motus, apta sunt calefacere. Albertus tamen in 2. cœli. tract. 3. cap. 3. habet ꝙ lumen non essentialiter producit calorem.

Dubium. H Sed remanet vna difficultas. nam si corpora cœlestia calefaciunt mediante lumine, & motu. Propinquitas autem, motui cęli largitur caliditatem, & remotio frigiditatem, vt dicit Commen. in. 2. cœli & mundi. in commen. 94. propter quid ergo corpora propinquiora cœlo, nō ita calefiunt ex lumine, sicut calefiunt ex motu? Nisi esset, quia cœlum per sui motum est causa caloris per attritionem, sicut dicit Arist. in. 2. cœli, & mundi. text. commen. 42. & in 1. metheo. lumen autem non calefacit, nisi inquantum reflectitur.

Solutio. I talis autem reflexio in partibus superioribus, est magis dispersa, ꝙ̃ in partibus inferioribus, & distantioribus. & ita differenter motus. & lumen sunt causæ caloris. nam quæ calefiūt ex motu, quanto sunt cœlo propinquiora, tanto sunt calidiora. vnde ignis est calidior aere, & aeris supræma pars, est calidior reliquis, sed quæ ex lumine cœli incalescunt, quanto magis sunt distātiora a cœlo, tāto magis calefiunt.

PROPOSITIO XXXXVI. K

Possibile ex se, non potest ab alio perpetuari.

Vera est propositio vt glossat Cō. in. 12. primæ philosophiæ in substantiis, sed fallit in accidentibus, vt patet in cō 41. Instantia. n. est in promptu, vt asserit de motu cœli, qui ex se possibilis est non esse, cum habeat cōtrariam quietem, & tamē perpetuatur ab intelligētia. vnde. 9. meta. tex. com. 17. scribitur non est timendum cœlum quiescere. Sed est instantiā maxima cōtra Com. quia Arist. in. 1. cœli & mundi. in tex. cō. 120. probat ꝙ nullum æternum est corruptibile, quia posito in esse, qd' non sit, est positio falsa possibilis, sed ex falso possibili non sequitur falsū impoſe. si igitur æternum qñq; non sit, sequitur ꝙ simul sit, & non sit, sed hoc est impoſe simpliciter, quia implicat contradictionem, ergo non sequitur ex positione illius possibilis, de inesse, quia illa erat falsa possibilis, sed ex falso possibili, non sequitʳ falsum impoſe, vt dem̄ratum est in. 2. priorum. ergo illud impoſe, sequitur ex hypothesi data, quæ erat, ꝙ aliquid ęternum sit corruptibile mani- Instantia L

festum est aūt, ꝙ consimilis ratio retorqueri pōt contra Auer. asserētem motum cęli esse de facto æternum, cum tñ de possibili, possit nō esse, q̄a posito illo in esse quod nō sit, sequitʳ ꝙ sit, & non sit, & illa pō est falsa possibilis, vt patet. & ideo nonnulli. vr̄ tenuerunt forte ista rōne moti, tam in substantiis, q̄ ēt in accidentibus, locum habere propositam propositionē. Nos aūt in via eius, dam⁹ rōnem diuersitatis, quare potius sit propositio ista vera in substātiis, nō aūt M Solutio

A aūt in accñtibus. nam si qua substantia ex se esset ens, posse hoc haberet rōne pricipij intrinseci passiui, quod est materia. Nam.7.meta.tex.22.& 53.materia est per quam res pōt eē, & non esse.tali aūt potentię passiuę, necesse est ꝙ in natura correspōdeat potētia actiua.nā vt inquit. Arist.in 3.de aīa.tex.cō. 17. In omni natura in qua est dare principium, quod est oīa fieri, est dare etiam principium, quod est omnia facere.sic.n. probat necessario intelligentiam agentem. vnde Cōm.ex hoc fundamento dixit in 12. primæ philosophiæ. com.
B 18. ꝙ oēs formę sunt in potētia passiua, primę mãę, & sūt ī actu ī primo motore qa sunt ī pōa actiua eius. vñ 9.primę philosophię.t.cō.2.potētia passiua diffinit per actiuā, & iō si aliqua subā haberet pōam ad nō esse, si illa pōa nō deduceret ad actū, tunc frustra esset illa pōa ibi. vt pulchre deducit Cō.1. cœ. in cō.20.inq t.n. ꝙ si esset forma in materia sine contrario, tunc natura ociose ageret, cū ista materia non sit in ea aliqua potētia omnino.in materia.n.nō est potentia nisi apud separationem eius, a forma. Si igitur substantia materiæ,
Dubium.
C est in potentia, & fuerit aliqua materia, cuius potentia nunquam exit ad actum.ista potentia est ociosa, & superflua, & si non esset gñatio, & corruptio, non staret operatio istius virtutis.s.potētiæ, operatio.n.istius potentiæ quæ est ex ea, similis ei q̃ est abscisio ex acumine gladii, est generatio, & corruptio. Si ergo ista potētia esset sine generatione, & corruptione, contingeret, vt aliquod ens esset sine actione propter quam fuit ens, quod est impossibile. potētia.n. passiua primæ materiæ, est contradictionis quia per illam res pōt esse, &
D non esse, indifferenter, & talem confestim consequitur contrarietas, vt dicit Arist in lib. de longitudine, & breuitate vitæ.& vt inquit Commē. in lib. de substantia orbis cap. 1. declaratum est, ꝙ causa corruptionis entium, & factionis eorum, est contrarietas existens in suis formis, & cōmune subiectum, ꝙ nullam habet propriam formam, sed est in potētia recipiens numerū s̄m formas diuersas numero, & quæ sunt s̄m magis, & minus.possibilitas igitur in substantiis compositis est ex necessitate hylæ, vt dicit Cōmen. in prologo suo
E super lib.phy.de morte, & corruptione, & talis impediri nō pōt, pp prædictam causam. Motus aūt cęli, cum sit accidens successiuum, nō habet principium intrinsecum passiuum, per quod possit non esse, quia accidentia sunt formæ simplices, & non habent materiam ex qua constant, sed solum hñt materiā in qua.i.ipsum subiectum, sed possibilitas ipsius motus, est ex extrinseco, quia habet cōtrarium ipsam quietē.quia motui in quantum motus, contrariat quies, & ideo q̄a motus cū sit accidēs successiuum, totum suum esse depēdet ab
F ipso motore, & quia motor est intelligentia, q̃ inuariabiliter, & sempiterne mouet, ideo motui largit ipsa intelligentia, permanētiam. Ad argumentū igitur adductū, do rōnē diuersitatis.nam Arist.ibi arguit cōtra Plato. de mūdo quē dicebat genitum fuisse, sed asserebat ipsum nō esse corruptibilē.& in Timæo dixit, aliquod corruptibile de se posse ab alio perpetuari, in illa authoritate quæ passim allegari solet, dij deorū, quorum opifex pater, quæ ego &c.
Solo formaliter.

& ita,

G & ita dico q̃ rõ Arist. cõtra Pla. in 1. cæli est de suba. vnde si aliqua suba æterna est potens nõ esse, ista põa est p principium intrinsecũ passiuũ, & si ponatur in esse, esto q̃ põ sit falsa, est tñ possibilis, & ex falsa possibili non debet seq falsũ impoĩe, sicut sequitur in casu. sed de motu secus ẽ. nã motus formaliter ex se, non est necesse esse, vt sequatur ex hoc ipsum de se sẽper esse, sed sua necessitas est aliunde .s. ab extrinseco motore, & ideo ex illa positione non sequitur, vt id esse simul sit, & non sit. Si substantia autẽ aliqua æterna esset, hoc
H non esset, nisi pp carentiã materiæ, & ideo illa simpliciter esset, & formaliter ens necessarium, & si esset corruptibilis sequeretur, q̃ haberet in se materiã. & ita ex illo posito in esse, sequitur, vt idem simul sit, & non sit. Et considera etiam quia ens simpliciter necessarium, nulli est incõpossibile simpliciter. motus aũt cœli, non est ens simpliciter necessariũ. & ideo ex sui ratione, non oĩ tẽpore est, & propter hoc, si ponatur ipsum nũq̃ non esse, non sequitur q̃ sit esset, & non esset. Si autẽ aliqua substantia
I æterna, corrũpi posset ex parte, qua esset ęterna, sẽper esset, quia talis ęternitas, est ex rõne sui per carentiam principij potentialis, & ex parte qua corruptibilis ponitur, & illa potentia ponitur in esse. non est, sed speraт, vnde erat æterna, & ita bene (vt vides) sequitur q̃ idem sit sit, & non sit ad hominem, & gratia materiæ, in qua adducitur ratio. Sed hic est ardua replica. quia Auer. in 2. cap. de substantia orbis, vult q̃ cœlum quẽadmodum necessario dependet ab ipsa intelligentia quãtum ad motũ, ita etiam dependet quantum ad sub

Ardua replica.

stantiam. inquit. n. & debes scire, q̃ istud corpus cœleste nõ indiget virtute mouẽte in loco semper tñ, sed largiente virtute in se, & in sua substantia, permanentiã ęternã, q̃m etsi sit simplex, non habet in se potentiã ad corruptionẽ, tñ est finitę actionis necessario, quia est finitarum dimẽsionum, & terminatarũ, a superficie continente ipsum, & omne tale, cum intellectus posuerit ipsum existens per se, absq; eo q̃ aliud largiatur ipsi permanentiam, & æternitatem, necesse, est, vt ita sit de finitate suæ permanentiæ, sicut est de finitate suæ
actionis, & ideo necesse est in intellectu esse potentiam, largientem ipsi permanentiam æternam, quemadmodum largitur sibi motũ propriũ æternum. Patet autem manifeste ex dicta authoritate., q̃ cœlum quo ad suum esse, in eodẽ genere causæ dependet, in quo depẽdet motus eius. nam si intelligentia non esset, vt inquit. idem est iudicium de orbe, & de motu. Patet autẽ q̃ si intelligentia non est, nõ est motus. igitur neq; orbis, & ideo cœlũ indiget intelligẽtia largiente sibi permanentiam, sicut indiget etiã motus tali virtute. & ita idem videtur esse iudicium, vt possibile perpetuetur in substantia sicut in accidentibus. Et mirũ profecto mirũ est quõ Greg. ille Ariminensis hallucinatus fuerit in illo loco asserens in. 2. sententiarum. dist. 2. q. 1. Arist. & Auer. opinionem fuisse substantiam cœli, & aliarum intelligentiarum non dependere a deo in genere causæ efficientis. sed solum hoc habet veritatem de motu cœli. cum tamen Auerr. in prefato loco ex intentione, damnet opinionem istam eorum, qui dicebant cœlũ non habere

K L M

Error Gregor. de Ari.

A bere causam, nisi mouentem, & non agentem, sicut patet ibi. & declaratũ fuit p nos, in speciali q̃stione, de hoc.

Solutio. Dico igitur in via eius, ꝙ licet cęlũ dependet in triplici genere causæ, ab ipsa intelligentia, est tñ adhuc dñia inter cœlum, & cœli motum, quo ad perpetuitatem essendi. nã motus ex ratione sui, cum cõtrarium habeat, potest ex se formaliter dici, & per intrinsecam rationem, ꝙ sit ens possibile, cęlum autem, cum sit substantia, carens materia, & contrarietate, non est ens possibile, per intrinsecũ principium, quia tale in substantiis, est materia, & quo ad hoc non indi-

B get in suo esse forma, sicut est corpus animalis, quod cum sit intrinsece cõpositum ex cõtrariis, indiget in suo esse forma dante esse formaliter, & conseruante. vnde videmus manifeste, ꝙ separata anima aut corrupta in animalibus, statim illud resoluitur in elementa, ex quibus cõstabat. vnde Arist. & Commen. in. 1. de anima. in text. commen. 90. increpant antiquos, ponentes corpus continere animam, immo contrariũ est magis verum. videlicet, animam continere corpus. egrediente. n. spirat, & marcescit. nã vt inquit ibi Cõ. oẽ ꝙ

C est vnum, & continuum non est, pp suam materiam, sed per suam formam, & ideo cœlum formaliter est necessarium, quia est simplex corpus, non compositũ ex materia quæ est in potentia ad esse, neq; subiecta contrarietati, & propter istam rationem, non indiget in suo esse forma, contra chimerizantes in via eius, ita enim sentit expresse in. 2. & in. 3. ca. de substantia orbis. tñ in talibus ęternis substantiis, est essentialis dependentia in genere causæ efficientis. oĩa enim dependent a 1. principio. nam D deus est causa entitatis, & veritatis, in omnibus entibus. vt dicit Cõmẽ. in. 2. meta. in cõ. 4. & similiter dicit finis oĩum, & dr̃ prima fora oĩum, non quia sit forma inhærens, immo est forma per se subsistens, & liberata ab omni materia. non. n. oĩs fora informat, vt quidam meo tempore in via Peripatetica contendere conãtur, ĩ via Arist. nã si itã esset, ad quid igĩ posita alę diffinitione in. 2. de ala tex. com. 5. dicente, anima est actus corporis organici physici potẽtia vitam habentis, demum in tex. cõ. 11. inquit. Amplius aũt ĩmmanifestũ est, si sit corporis anima actus, sicut nauta nauis? & est expressa sententia Auerr. 12. meta. cõm. 37. ex mente Alexan. inquit. n. perfectionũ. n. pp quas mouetur perfectũ, quædã sunt qualitates quibus perficitur illud qđ mouetur, vt illud quod mouetur pp sanitatem, & quædam sunt substantiæ extrinsecæ a re, quæ mouetur ad eas, vt assimiletur eis, vt inueniuntur omnes actiones seruorum, q̃ sunt erga genera intentionum dñi sui. igitur dicũtur esse propter dñm. & sifr oĩa entia, cũ hoc primo principio, vbi patet qũo prima intelligentia sit causa in genere causæ formalis respectu oĩum. licet igitur cœlum cum non habeat principium intrinsecũ, per quod possit non esse, quia non habet contrarium, neq; materiam, tñ adhuc dependet ab intelligentia in triplici genere causæ, & efficientis, & finalis, & formalis. sicut dñs est forma serui, sed motus in se possis est, quia motui inquantũ motus contrariatur quies, licet motui cœli, vt est ab intelligentia, nihil sit contrarium. & ita stat adhuc

Cõtra modernos.

E

F

dñia

G differentia inter motum cœli, & ipsum orbem. & si potes tu subtilius dicere, dicas. sat fuerit mihi promouisse, & excitasse intellectum.

PROPOSITIO XXXXVII.

Prius substantia est substantia.

PRopositio ista est Aristo. in. 12. met. tex. cõ. 43. vbi oñdit motores planetarum esse substantias. nam cum motor sit natura prior mobili, vt dicitur in. 3. de anima. in tex. cõ. 19. cum planetæ sint corpora sempiterna, & substantiæ sempiternę, multo magis igitur motores eorũ erunt H substantiæ. Eadem ratione etiã probauit in 2. cœli & mundi. in tex. cõ. 36. ꝙ cũ cœlum quod mouetur est ingenitum, & incorruptibile, & intransmutabile, neq; utique mouens transmutabitur, incorporale exñs.

Instantia. Sed instãtia est in hac propositione contra Auer. ponentem dimẽsiones interminatas, quæ sunt accñtia coæterna primæ materiæ. tunc. n. sequitur, ꝙ non substantia præcedit substantiam, quia materia primitus recepit illas dimensiones, q̃ formã substantialem. accideret igitur, vt cõpõ fm quid, & per accidens præcedat cõ I positionem simpl r, & per se, contra Arist. & est vnum de præcipuis motiuis sancti Tho. in tract. de dimensionibus interminatis, & de natura

Solutio. materiæ. Dicimus nos, ꝙ propositio proposita habet veritatẽ de prioritate naturæ, fm perfectionem. Fallit autem, de eo ꝙ est prius natura, uia generationis. duplex est. n. naturæ prioritas, vt scribitur in. 9. primæ philosophiæ, in te. cõ. 15. vbi dr̃, quę generatione posteriora specie, & substantia sunt priora, vt vir puero, & homo spermate. & sic procedit ratio Philosophi adducta. nam motor est K prior mobili, prioritate perfectionis. semper. n. agens exist imabitur nobilius passo, & motor mobili. 3. de aïa. tex. cõ. 19. quantitates autem interminatę, & qualitatiuæ dispõnes præcedunt via gñationis, formam substantialem, & hoc non inconuenit. Quod si replicatum fuerit, per Replica. authoritatem Philosophi in. 7. met. tex. cõ. 4. vbi dicit ꝙ substantia pręcedit accidens diffinitione, cognitione, tempore, & natura, & ita via gñonis non debet accidẽs aliquo modo pręcedere formam substantialẽ, quę simpliciter est perfectior, & magis ens, q̃ materia, & compositum, vt di L

Solutio. citur. 7. meta. tex. cõ. 7. Ad hoc dico, ꝙ accidẽtium quædã sunt quæ accidunt ex intrinseco, & quędã sunt, q̃ accidunt ex suba rei. Sunt. n. quædã quæ consequuntur materiam, vt nigredo æthiopis, & cicatrices vulnerũ, & extensio staturæ, Sunt etiam quæ- Accidẽtia duplicia. dam quæ consequuntur formam, vt spes, & gaudium, & potentia ridendi, & cætera in hominibus, vt dicit Auic. in. 1. suæ sufficientiæ. cap. 6. & est etiam sñia Auer. in lib. de substãtia orbis. cap. 1. vnde accidentia, quę concomitantur materiam, & præcedunt formam, sunt accidentia inter- M minata, & a signo cognoscũtur isto modo, quia quęcunq; eadem manet in corrupto, quæ erant in genito, interminata dicũtur. nã insequuntur materiam, quæ remanet eadẽ in genito, & corrupto, siue in viuente, & mortuo, sicut est de cicatrice, & de nigredine æthiopis, & de alijs cõsimilib⁹. nõ. n. oportet dicere, ꝙ corruptio quælibet fiat p resolutionẽ, vsq; ad primam materiã quo ad formas substantiales, & accñtales, sicut tenuit

A tenuit beatus Doctor. quia illa diffinitio generationis substantialis, data per Philosophum in. 1. de generatione & corrup. tex. com. 23. gnatio est trāsmutatio totius in totum, nullo sensibili remanente, vt subiecto, locū habet in generatione simplici, in qua vnū generatur ex vno, quia præcipua intentio Arist. in illo lib. est pertractare de generatione, & modo generationis elementorū inuicem. vnde liber de generatione, & corrupt. ab Arist. quandoq; liber de elementis nūcupatus est, vt patet in 2. de anima. in tex. com. 117. nō. n.
B sensatis concordat, dicere aliam esse numero cicatricem in mortuo, & viuēte corpore, & nouiter genitam ab agente introducente formam cadaueris. Dico igitur, φ dimēsiones interminatæ, sunt de accidētibus consequentibus primam materiam, & sunt coæternæ illi, secundum viam Cōm. in lib. de substantia orbis, propositio autem Philosophi in. 7. met. tex. com. 4. in qua dicit substātiam tempore præcedere accidentia, veritatem habet secundum viam Cōm. vt supra diximus de accidētibus fundatis in substantijs compositis, quæ
C. sunt generabiles, & corruptibiles. nā de talibus loquitur Arist. in. 7. meta. & in. 8. secundum mentem eius, ibi in suo prologo. Aut sm nostrā expositionem, cum accidētia insequentia substantiam, quædam sint separabilia, & quædam inseparabilia. dicimus, φ substantia præcedit accidentia separabilia tempore, sed accidentia inseparabilia, præcedit natura tantum, non natura; & tempore sil, sicut est respectu separabiliū. Nā in illa allegata authoritate, ponitur quadruplex prioritas, vt supra dictū fuit, quia sic habetur in litera græca D manifeste, videlicet, suba ē prior diffinitiōne, cognitione, tempore, & natura: vnde non ab re ponitur prioritas naturæ, vltra prioritatem temporis, quia primus magister, nihil vnq̄ dixit sine ratione, vt dicit Cōmen. in primo de generat. & corrup. in com. 38. & ita est de quolibet verbo eius, vt dicit idem Cōm. de eodē. 1. phys. com. 39. Incidentaliter autem hic cadit contradictio in Auer. nam per præadductā Auic. authoritatem accidentia sunt in duplici differentia. quædā videlicet interminata, & ista præcedūt formam: aliqua vero sunt terminata, & ista sunt post formam saltem natura, vt glosat etiam ipse Cōm. in. 1. cap. de substantia orbis, & talia à signo cognoscere poteris isto modo, quia talia non remanent in corrupto, sed corrumpuntur, quia talia fundantur in composito, & insequūtur formam, & ideo destructa forma ad destructionem compositi, corrūpuntur etiam ipsa, & si ita est, igitur de opinione Auic. ad quid ergo sibi imponit oppositum Auer. in primo cap. de substātia orbis? dum dixit: vnde putauit Auic. φ dispositio trium dimensionum existētium in materia simpliciter. s. non terminatarum, est dispositio dimensionū terminatarū, in ea. Ad hoc respondetur, φ Auer. damnat Auic. præcipue in illo loco de dimensionibus interminatis, quia opinatus ē Auic. φ subiectum cuiuscunq; accidentis, debet esse substantia composita ex materia & forma, siue sit accidēs terminatum, siue sit accidens interminatum sm qđ fundamētum coactus fuit Auic. ponere primā formā informantem materiam, esse corporeita-

Solo manifestæ cō tradictionis.

E

F

G tem substantialem, & illā asserebat esse materię coæternā, & in illo com posito æterno, ex prima mā, & forma substantiali, corporeitatis fundabatur, vt in subiecto corpus de prædicamento quantitatis, quod est trina dimensio. vnde post allegata verba Auer. immediate subiungit, quapropter dixit. necesse est primā formam existere in prima materia, anteq̄ dimensiones existant in ea. Ex quo accidunt ei multa impossibilia. quorum vnum est formam non diuidi per diuisionem materiæ, quapropter non recipiet diuisionē, & ipH sam esse æternam non diuisibilē per diuisionem sui subiecti. & ipsam nō hīe contrarium sibi succedēs, in eodem subiecto, quod si ita esset, tunc materia nullā reciperet formā, præter istam sibi primā. discordia igit̄ inter Auic. & Auer. non consistit in illa diuisione accitium, videlicet, ꝙ quædam sunt interminata, & quædā terminata, sed est penes subiectū, & penes modū ponendi, quia Auic. vult ꝙ in corpore de prædicamento substantiæ, fundetur dimensio interminata quæ est corpus de prædicaI mento quātitatis. vnde iste est ordo, secundum nām in via Auic. primo est prima materia, deinde est forma generalis, videlicet corporeitas substantialis, deinde est dimensio interminata, & alia accidētia interminata, pręparantia, & disponētia, vt sunt qualitates præuiæ, deinde erat forma specifica completa, vltimo erant accidentia terminata, in sequentia formam. sed Auer. in omnibus concordat cum eo, pręterquā quod ipse negat corporeitatem præcedere dimensiones interminatas, immo vult ꝙ nuda essentia materiæ, immediate recipit corpus, istud quod est trina dimensio, & est accidens, & non substantia, prima enim forma (vt asserit) quæ primitus recipitur in materia, est dimēsio interminata, & ista est proculdubio via eius. quicquid dicat Ioannes de Ganda. & moderni in hoc. Reuertamur igitur, & dicamus propositum. Theorema prius substantia esse substantiam, veritatē habere de priori, ꝙ natura & perfectione præcedit substantiam, esse de necessitate substantiam, quantūcunq; si bene consideras, semper accidens præsupponit substantiā, quia accidentis intellectus non est separabilis à substantia, quia accidens diffinitur per esse in subiecto.

K

Sūma limitatiōis

L

PROPOSITIO XLVIII.

Bonitas est passio entis.

NImis allegata, & vulgata authoritas, & colligi pōt ex sententia Philosophi in .4. primę philosophię. tex. c. 6. vbi dī, ꝙ non est geometrę speculari quid contrariū, aut perfectum, aut vnum, aut ens. Intelligitur tamen propositio de ente extra aīam, & de ente in actu, quia tali primo cōpetit. nam. 6. primę philosophię. tex. cō. vlt. bonum & malum sunt in rebus, & verū & falsum sunt in aīa. vnde Cōm. inquit ibi. natura primorꝫ oppositorum in itellectu. f. veri & falsi, non est natura primorū oppositorū extra aīam. f. boni & mali, verum tñ verum & falsum sunt in cognitione, & bonum, & malum, est in materia. Dixi tñ notabiliter, ꝙ bonitas ē passio talis entis extra animam, quia entia in aīa sunt entia diminuta, & ideo excluduntur à consideratione diuinæ scientiæ, q̄ est sciā realis, vnde bonitas non insequitur

M

A ens diminutum, sed ens perfectum. vnde Cōm. aiaduertēs ad hoc, q mō dixi in. 12. primę philosophię. in cō. 36. inqt, balneū in aīa mouet, vt efficiens, sed balneū extra aīam mouet, vt finis. potissimum. n. aliorū voluit esse, & optimū id cuius gratia est, & finis est, vt patet. 2. phy. tex. com. 31. vnde bonitatem quā habet balneū inquātum est bonum vtile, & expediens ad sanitatem habet inquantū est extra aīam, non prout est in aīa, & si auarus appetit aurū sub ratione boni est inquantum aurū habet esse extra aīam, non inquantū est in B mēte. sic. n. quilibet facile ditari posset ex sola auri imaginatione. Addidi etiā q bonitas est passio p se primo entis in actu. nam cuicunq; bonitas & perfectio competit. illud aūt actus, aut habens actū, ita q ratione actualitatis ē participatio bonitatis. vnde cū primus actus in quo nulla prorsus est admixta potētia sit summum bonū. intantum. n. entia sunt perfecta & bona, inquantum participant bonitatē primi actus fm q possunt. & ista est snīa expressa Aris. in primo physi. auscult. in tex. c. 81. vbi scribit. Existēte. n. quodam diui- C no & optimo &c. vbi Cōm. in com. inquit, q cū hic sit perfectio diuina maxima, cui oīa appetunt assimilari fm q possunt. & ita ostendit materiam primā participare bonitatē inquantū habet nālem appetitū ad recipiendū formā quę est participatio qdā diuini esse, & hoc colligit̄ de intētione Philosophi, in. 1. cęli & mundi. in tex. c. 100. vbi hēt. à primo quidē principio cōicatū est esse, & viuere oībus, his qdē clarius, his vero obscuri⁹, licet. n. oīa entia bona sint, & bonitate participēt: tn̄ hoc ē inquantū, aut sunt actus, vel inquantū par- D ticipāt rōnē actus. vn̄ vr̄ mihi q prima mā in illo priori in quo pcedit formam, licet ens sit, tn̄ in illo priori bona nō est, quia bonitas, & pfectio contingit ei ex receptione formę, & ideo Deus indidit sibi nāle desiderium ad ipsam formā, nam alia via boni capax non erat.

ADDI. Ex verbis Aris. q bonitas sit passio entis i actu.

Aduerte hic, q licet vnaquæque ADDI. creatura ex sua bonitate sit admirabilis. nā vt dicit Arist. in lib. de partibus aīaliū. Nulla res natura constans est adeo despicatissimæ conditionis, in qua nō liceat aliquid diuinū admirari, tn̄ adhuc admirabilio- E res reddūt̄ res primo, vt ad se inuicē cōsiderant̄, vt ex eis fit vn⁹ actus, vn̄ æther in se cōsideratus admirabilis est, sed lōge admirabilior, vt comunigitur aeri, & aer aquæ, & humidum sicco, vnde fm Philosophū. 12. diuinorū, bonū vniuersi consistit in ordine, & ideo in sacris literis legit̄ q in prima mundi conditura facta qualibet creatura dr̄, q vidit deus q erat bonū, sed postq̄ De⁹ vidit cūcta q̄ fecerat dicit q erat valde bonū, ita ēt dicit Greg. Naziāzenus Theologus in sermone de natiuitate dn̄i. Plotinus ēt inqt nō in eo q qualitatē ha- F beat mala cēset̄ numero ex eo potiq nullā hēat qualitatē, ergo recte n̄ qualis dicet̄ sit, & mala, sed Proclus ī eo qđ extrema entiū est, & à bonis remota nō bonā esse existimauit, verū in eo quod semper se prębet effectioni in bonis censuit esse ponendam, quare mediā eē dixit inter bonum & malum, item dixit eam neq; animum, neque intellm, neq; aliqd aliud, q secundum se viuat, rudem quoque in formemq; infinitam, & mutabilem, & vere non eas, sed ap-

 peti-

G petitionem quandam subsistentiæ, non tamen consistenté in statu, sed potius apparenté,& modo quid parui, modo magni, quodq; fiat semper & anteq̃ moueat, pręterea mentientem, quia non præstat ꝙ pollicetur, item fingentem non in locū, sed in non ens, quaproptèr imagines q̃ in ea apparét insunt quasi in speculo, in quo ꝙ alibi situm est apparet, & ipsum speculum plenum esse videtur, & habere omnia cū nihil habeat. Pythagoras autem dicit Deū monadem esse, syluam vero dualitatem: á quo dogma Platonis non di-
H screpat. vnde asserunt primū Deum bonum esse, & principiū bonorum, syluam vero malorum, nec huic aduersatur Arist. qui contingentiam, errorem, mortem, & defectus oēs ad materiam reduxit. Scias autem, ꝙ in prima sui nouatione materia neque bona, neq; mala, sed in secunda qua habet formam fit capax bonitatis. pro quanto vero capit priuationem est capax mali, sic.n.est turpis per accidēs, vt dicit Philosophus in primo physi. in fine, facit etiā pro hac mea via Arist. in. 12. primę philosophiæ iuxta finem: vbi arguens
I de insufficientia illos, qui posuerunt bonum eē principium, inquit quod diminute dixerunt, quia non determinauerunt vtrum bonum sit causa vt mouēs, aut vt species, aut vt finis, nō meminit autem de materia. quia vidit quod in materia nulla est bonitas ratione sui, & fuit bene notatum ibi per diuum Tho. bonā autem potest competere tribus causis, quia vt amatum cōpetit fini. 12. metaph. tex. com. 36. vt largiens competit efficienti. 3. physi. 11. vt autem est vniuocum habet rationem formæ. 7. meta. 28. & 4. metaphysi. tex. K
com. 4. vnde lucidissimus Themist. Themi. aurea snia.
in. 1. physicæ auscultа. super tex. 81. inquit, loquēs de prima materia, sed cur suscipit vicibus formas, quia appetens est diuinitatis, & despiciēs boni, voco autem diuinum, & bonum primam formā, & primam causam quo referunť collimantq; oīa, & cui quæq; res tendit fieri quam simillima quantum pōt, potest aūt quantum nā conceditur. ea vero appetitio quonam mō est in materia, profecto verissimū puto, ꝙ dicitur prouidentiam fuisse, quę & turpi desiderium honestatis, & egentis opulētiæ L
quantum sit satis iniecerit. eandem ferme sniam habet Arist. in. 2. de anima. in tex. com. 34. vbi scribit. Naturalissimū.n. opus viuentibus est quęcunq; perfecta, & non orbata, aut generationē spontaneā habentia facere tale alterū, quale ipsum, aīal quidē aīal, planta aūt plātam, & reddit cāni quatenus ipso sempiterno, & diuino esse participent. fm ꝙ pñt, oīa .n. illud appetūt, & illius causa agūt oīa quęcunq; agunt fm naturā. vnde non est esse absolute, quod habet rōnem appetibilis, sed eē actuale, & M
diuinum, nā tale habet rōēm boni. Vnde vt inquit Arist. in principio libri ethic. Bene ostenderunt bonum esse quod omnia appetunt. nihil autem refert, vt inquit Philosophus in 2. physicę auscultat. in tex. com. 31. aliquid bonum esse, vel videri bonum. nam vt inquit Cōm. ibi in cō. dixit hoc, vt descriptio sit cōmunis rebus volūtarijs, & naturalibus, quoniam vltimum intentum in rebus voluntarijs multoties videtur bonū, & non est in rei veritate. intentum vero in rebus naturalibus est bonū verum.

A verum. & ratio huius, vt mihi videtur, ꝙ ideo semper bonum intẽtum à natura est bonum. verum quia vbi scribit Cõm. in. 12. primæ philosophiæ. in com. 18. opus naturæ dirigitur ab intelligentia nõ errante, licet in se nõ cognoscat agens nãle, tñ dirigit̃ ad finem suum ab intelligẽtia nõ errante, sicut. n. sagitta tendit in signũ præfixum, licet nõ cognoscat, dirigitur tñ ad illud ab ipso ꝓijciente, sed agens voluntarium dirigitur à ratione, cui plerunq; potest contingere, imo cui de facto, vt plurimum error permiscetur, ideo bonum tale est qñq; in apparentia, & non in existentia. nã ut Poeta inquit. perpauci sunt qui possunt dignoscere vera bona, atq; illis multũ diuersa remota Erroris nebula. & propter hoc igitur contingit ꝙ appetitus naturalis semper est respectu boni veri, quia dirigitur in intelligẽtia, & ꝓuidẽria Dei qui falli non põt. & ideo dicit Arist. in. 2. cœli, & mundi. in tex. com. 34. ꝙ natura semper de possibilibus facit quod melius est. omne igit̃ quod mouet appetitum bonum est, aut verũ, aut apparens bonũ vnde Arist. 3. de anima. tex. cõ. 51. inquit. semper quidem mouet appetibile, sed hoc est bonũ, aut apparens bonum, non autem oẽ, sed actuale bonum, actuale enim est contingens, & aliter se habere. Et ex his patere põt solutio. q. quæ plerunq, agitari consueuit, an non esse potest appeti ab aliquo appetitu a rõne regulato, in quo magis eligere quis habeat non esse, quàm miserũ esse, & est. q. mota per Henricũ de Gãdauo in quolibeto primo q. 20. & tandem distinguit de duplici malo pœnę, & culpæ, & inquit iuxta doctrinã Augustini in lib. 3. de libero arbitrio, ꝙ voluntas põt considerari, vt natura, & sic non potest magis appetere nõ esse, q̃ miserum esse miseria pœnæ, q̃a non esse simpliciter non habet rationem appetibilis. vnde inquit, immo esse solummodo qualecunq, siet etiam si sit pęnale magis appetit, q̃ non esse. licet. n. vnũ esse magis appetat quàm aliud esse, vt esse nõ pœnale, q̃ pœnale non esse, tamen nunquã omnino eligit. non. n. odit esse pœnale nisi propter naturale desiderium quietis, quæ non nihil est, sed aliquid est. & ideo dicit, si quis dixerit non esse, q̃ miserum esse, se malle, respondebo, mentiris, quia cũ miser esse nolis, esse vis tamen. Si vero voluntas eligat aliquid, vt deliberatiua, tũc subdistinguit, aut. n. voluntas est regula à ratione recta, aut falso errore decepta. primo mõ distingui potest de nõ esse, quia ipsum de non esse præpositum, aut est nõ esse simpliciter: & sic adhuc non potest plus eligere non esse, quã esse pœnale, quia vt dictum est, ipsum non esse simpliciter nihil habet in se eligibilis: recta ratio nihil eligit nisi ẜm se eligibile. Aut est non esse in vno statu propter esse melius quod expectatur in alio statu ẜm ꝙ Apostolus cupiebat dissolui, & eẽ cũ Christo, magis eligens non esse in vita ista, q̃ esse propter bonum quod expectabat in alia vita, sicut ecõuerso. mali magis eligũt esse hic in miseria, quàm non esse, quia maiorem miseriam timent incurrere in alia vita. Si autem voluntas fuerit falso errore decepta, & hoc circa ipsum non esse tanquam eligibile à ratione acceptum, hoc contingit dupliciter, aut enim ista deceptio ꝯtingit circa non

Marginalia: Quãobrẽ appetitus nãlis sp̃ sit veri boni. electiu9 vero vt p̃lm non veri. — B — C — Solo pulchię q̃o-nis. Opi. Hẽrici de Gãd. & btĩ August. — D — E — F

G esse in vno statu propter esse melius in alio statu, sicut contingit de illis. vt inquit August. qui vrgēte miseria se se interimunt eo ꝙ cōfugiunt vbi melius sibi fore putauerint. aut contingit circa ipsum nō esse simpl'r putando non esse, esse quoddā eligibile, plus ipso esse pœnali, & hoc propter ipsius rationis obnubilationem ex pœnę perturbatione. qui. n. vt dicit August. vrgente malitia pęnali se se interimunt, si nullū se futurū esse omnimode crediderint, falsa est electio nihil eligentis. nā si eligit nō esse perfecto si nihil eligere, & si nolit
H respondere conuincitur hoc modo, Cato impatiens subiici Cæsari seipsum occidit, & multa alia quę ī hoc consistunt. loquendo igitur de non esse absolute, non est magis eligendum à voluntate à ratione recta regulata q̄ miserum esse. Tamē beatus doctor in. 4. sententiarum, & in tertia parte summæ. q. 98. de voluntate & intellectu damnatorū. art. 2. vbi quęrit vtrum damnati recta rōne vellent non esse. Respōdendo inquit, ꝙ non esse dupliciter considerari pōt. Vno modo ſm se, & sic nullo modo est appetibile, cum nō habeat
I rationē boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo potest considerari inquantum est ablatiuū pœnalis vitæ, seu alicuius miseriæ, & sic non esse accipit rationem boni. carere. n. malo est quoddam bonum, vt dicit Arist. in. 5. ethic. & per hūc modum melius est damnatis non esse, quàm miseros esse. Vnde Matthæi. 26. bonum erat ei si natus non fuisset homo ille & super illud, Iob. 3. Maledicta dies in qua natus sum. dicit glossa Hieron. Melius est non eē quam male. per se autem nō esse nō

Opin diui Tho.

est eligibile, sed per accn̄s, inquantū
K est miserię terminatiuum. Quod. n. dicitur, ꝙ esse, & viuere ab omnibus appetit naturaliter, non oportet hoc accipere quantū ad malā vitam, & corruptam, & eam quę est in tristitijs, vt dicit Philosophus in. 9. ethic. c. 11. inquit enim. Viuere autem diffiniunt animalibus quidem potentia sensus, hominibus vero sensus, & intellectus. potentia vero ad operationem refertur, sed principale in operatione est, videtur autem viuere principale esse sentire, vel intelligere. viuere autem per seipsum bonū est ac iocundum. determinatū vero
L natura est bonum. quod aūt natura bonum est id, & bono viro, quapropter videretur oībus esse iocundum, nec vero accipere oportet prauā vitam neq; corruptā, neq; in dolorib' positam. vbi manifeste ſm Philosophum non quælibet vita est expetibilis, sed quę est sine tristitia, & dolore. Vnde animaduerte & considera, ꝙ aliud est loqui de esse, & bono simpliciter, & generaliter, & aliud ē loqui de tale esse quod vnicuiq; proprium est. vn̄ non est dubium ꝙ esse simpl'r est melius, q̄ non esse. vt dicitur in. 2. de generat. & corrupt. tex.
M com. 59. & non est dubiū ꝙ loquendo de appetitu naturali quod eē naturaliter appetitur, quia tale est participatio prima entibus cōmunicata à primo principio, vt dicit author de causis. & sn̄ia Philosophi. 1. cœli, & mundi, tex. cō. 100. Si loquamur autem de appetitu intellectiuo regulato à ratione recta per se, iste fertur in esse perfectum ſm propriā rationem cōuenientē suę naturæ. nullus. n. tali appetitu appetit per se vitam prauam, aut in doloribus, & tristitijs con-

A constitutam, Imo per accidens pōt, vt sic appetere non esse inquantum ē terminatiuum miseriæ,& tristitiæ, quia cum propriū vniuscuiusq; nostrum esse necessario sit terminatū, nam mors vt inquit Cōm. in prologo primi phy. accidit ex necessitate hylæ, siue materiæ, præstat viuere p paruum tempus fm perfectam vitā quæ debetur homini fm virtutem, q̄ viuere per longum tēpus in tristitia,& in miseria, sicut contingit hominibus vitiosam,& prauam vitam agētibus. vita.n. istis data est in supplicium, nec male facientibus potest B verum gaudium, aut delectatio vera contingere. vnde Salomon sapientissimus inquit. Cognoui q non est homini melius, quam benefacere & gaudere in vita sua, posuit aūt prius benefacere, q̄a male viuenti nō contingit gaudium. non.n. curat sapiēs à ratione recta regulatus quanta futura sit vita, sed de sola qualitate cō siderat. Reuertamur igitur & dicamus q bonitas,& perfectio est passio per se entis extra aīam existentis in actu. nam entia intantum participant de bonitate inquātum partici- C pant de actualitate. Subtilis doctor quandoq; dixit, q bonitas, seu quantitas virtualis non conuenit nisi entitati quidditatiuæ,& quandoq; dixit, q non competit nisi entitati absolutæ. hoc autem facit pro nobis quantum ad illud quod diximus, q bonitas primo nō fluit à rōne præcisa entis, licet omne ens bonum sit, sed à ratione entis in actu inquantum in actu,& hoc teneo.

Sūma limitatiōis.

Sco. l. 5. q. quolibeto rum in fi.

ADDI. Adde pro hoc authoritatem Philosophi. 2. physicor. tex. com. 74. vbi etiam Commen. inquit q nobilitas non accidit formæ inquantum formā sequitur nobilitas entis, sed in- D quantum forma est finis.

PROPOSITIO XLIX.

Entia omnia, aut sunt substantiæ, aut accidentia, aut uiæ ad esse istorum, et sunt vniuersaliter transmutatio.

PRopositio ista est Auer. primo cœli. com. 1. vbi aduerte, quod vt inquit Cōm. in 2. physicæ auscul. com. 4. substantia & accidēs sunt de differentijs entis. vbi scire debes, q Arist. posteaquā in. 5. meta. diuisit ens in ens fm se,& in ens fm accñs, E & in ens in aīa, & in ens extra animam. deinde ens fm se,& extra animam diuisit in decem prædicamenta. vt patet in tex. com. 13. & 14. Et in. 6. primæ philosophiæ postea quā abiecit à sua consideratione ens per accidens, quia non habet causas terminatas p quas scīa de ipso hri possit,& abiecit ens in aīa, quia est diminutum. iterum tale ens per se,& extra animam diuisit in decem prædicamenta, sicut patet in tex. com. 4. ibidem.& in principio. 7. Et ꝓpter æquiuocationem quę est cā confusionis,& erroris, animaduerte q ens F multis modis diuidi p̄t fm varias apprehensiones,& modos diuersos concipiendi, nā quandoq; ens diuiditur, vt dr de omnibus quomodocūq; & qualitercunq;, ita q dicitur tam de entibus in anima, q̄ de entibus extra animam,& de substantia,& de accidente, & priuationibus,& negationibus,& ista diuisio est entis trāscendentissimè sumpti,& in hac significatione diuisit ens Arist. in. 4. primę philosophiæ. in tex. commē 2. vnde Cōm. vult ibi in com. quod dicatur

Ens multis modis diuidi potest.

G etiam de.2. intellectis.i. de secundis intẽtionibus quę sunt res logicæ. nã Arist. ibi vult, ꝙ dicatur indifferẽter tam de affirmationibus, quàm etiã de negationibus,& priuationibꝰ intantum, ꝙ aliqui ausi sunt dicere, ꝙ ens ĩ illa maxima cõmunitate sit subiectum adęquatum in metaphysica, quod quidem nullo pacto stare potest, quia vt scribit Auer. in.7. primæ philosophiæ. in com. 15. nomina quæ dicuntur de affirmatione,& negatione, dicuntur pure æquiuoce. manifestum est autẽ ꝙ nullum pure æquiuocum est subiectum in ali-

H qua scientia,& ideo dicimus nos, ꝙ illa diuisio qua ens diuiditur in ens in aĩa,& in ens extra animam, & in affirmationem, & negationẽ est diuisio vocis æquiuoce in sua æquiuocata. enti.n. in anima, & enti extra animam non correspondet conceptus p se vnus, nec vniuoce, nec analogice dictus, quicquid dicat Franciscus de Mayrone super hoc. Sũt iterum aliquæ diuisiones entis, secundum ꝙ ens cadit sub opere animæ, & sic ens prima sui diuisione diuiditur in res, quæ sunt nostra opera,&

ADDI. in res quæ nõ sunt nostra opera. Vn

I de Auic. dixit in principio suæ logicæ,& in principio suę metaph. ꝙ res absolute sumpta diuidit̃ in substantiã & accidens sicut & ens, sed res vt de ea habetur scientia prima sui diuisione diuiditur in res, quę sunt nostra opera de quibus sunt scientię actiuæ,& in res quæ non sunt nostra opera, vt sunt scientiæ speculatiuæ. & hoc etiam est de mẽte Auer. in.2. physicæ auscultat. in cõ.71. inqt.n. cũ ens diuiditur fm cõsiderationem demonstratiuam intrabit vna natura in duas artes, dãdo intelligere ali-

Hoc idem hẽt Com. in.2. phys. com.4. ꝙ suba, & accidens sunt dr̃iæ entis fm ꝙ ens.

quas eẽ diuisiones entis fm ꝙ de en- K te sciẽtia p demrõnem haberi põt. Similiter etiam ens vt cadit sub opere animæ diuiditur in ens per se, & in ens per accidens, quia ista est diuisio logicalis penes modos prędicandi per se, vel per accidẽs. quædam.n. prædicata per se dicuntur de subiectis, vt prędicata primi,& secũdi modi dicendi per se. Et quædam dicuntur per accidẽs. nam quęcunq; neutraliter insunt, accidentia sunt, vt patet primo posterio. licet enim huiusmodi diuisio ponatur in metaphysica. est tamen logicalis, appropriata tamen metaph. Nam vt scribit Cõ- L men. 1. physi. com. 35. logica vsitatur in scientijs duobus modis, aut secundum ꝙ est instrm̃ distinguens verum à falso,& hic est modus proprius. aut secundum ꝙ declarata in ea accipiuntur pro maximis in destruendo, aut construẽdo aliquid. & ista consideratio cum vsitatur in artibus particularibus est nõ propria, in arte autem vl'i. s. in prima philosophia est propria, ꝙ pro tanto dixit logicam secundo modo sumptã, dum vsitatur in scientia diuina esse propriam illi, quia istæ scientię commu- M nicant in vniuersalitate cõsideratorum. nam circa idem versatur dialecticus metaphysicus,& sophista: patet.4. met. tex. cõ.3.& ista est opinio eius etiã in.7. meta. cõ.2. Et eandem sententiam habet in.3. meta. com. primo, vbi dat causam quare omnes quęstiones examinabiles per rationes dialecticas ad vtraq; partem in scientia diuina fuerũt in vna parte illius scientiæ introductæ, videlicet in.3. meta. non sic autem contingit in alijs sciẽtijs,& dicit, ꝙ hoc fuit ideo, quia cõmunicat in vniuersalitate

Logica dupliciter vsitatur.

A tate considerationis cum scietia dialecticali,& ideo debuit esse pars illi' scietiæ.& ita dicit in simili in.5.metaph. in com.1. & aïaduerte, φ hoc est multum difficile in scientia obseruare huiusmodi mixturas. nam scientiæ sunt mixtim traditæ, vnde alia sine dubio ē diuisio entis in substantiam & accidens, & alia est qua diuiditur ens in ens ƒm se, & in ens secundum accidens. nam prima est diuisio entis extra animam absolute sumpti, sed secunda est diuisio entis: vt cadit sub opere animæ penes alium,& alium modum prædicādi.

B Et sisr est diuisio entis in ens cōplexum,& in ens incōplexum, & multæ consimiles quæ per se, & directe pertinent ad artificē rationalem, licet etiā appropriari possunt in sciā diuina propter vl̃itatem considerationis, sicut prædictū est. Sed diuisiones entis realis, & ad artificem realem per se spectantes, vt est diuinus, sunt tres. Prima est qua diuiditur in substantiam & accidens. Secūda est qua diuiditur per potētiam & actū. Tertia est qua diuiditur per vnum, & multa, & iuxta istas tres primas entis diuisiones, scientia diuina prima sui diuisione diuiditur ī tres partes.

Tres entis realis diuisiones primæ.

C In prima agit de prima diuisione entis in subām & accidens,& ista absoluitur in.7.& 8.primæ philosophiæ, vnde isti libri appellantur tractatus de substantia,& de ente: vt patet per Philosophum in princ.9.primæ philosophiæ. Secūda vero pars tractat de diuisione entis prima, quę est per potētiam & actum,& ista absoluitur in.9. primæ philosophiæ. Tertia vero pars tractat de prima diuisione entis quę est per vnū & multa,& ista absoluit' in.10.primæ philosophiæ.& ista est snīa Auer.in suo plogo sup.7.meta. ita φ vult oēs alios libros ante septimū esse pręparatorios. Et nota φ omnes istę tres diuisiones sunt entis extra animam.& oēs sunt primę in suo genere. nā sicut alias dixi queādmodum sunt decem genera generalissima, tāquam decem prima rerū principia, vt inqt Porphyr. in cap. de specie. & vnumquodq; generalissimū est primū in suo genere, sic vnaquęq; ex istis diuisionibus entis est prima in suo ordine. vnde loquendo de prima diuisione entis, quę est per quidditates. ista est prima qua diuidit' ens extra animam in substantiam,& accidēs. vnde ista ē diuisio entis absolute sumpti,& non cadit sub opere animæ, vt dicit Auic. nā omne ens extra aīam aut est substantia, aut est accidens.

Metaphorice diuisio.

D

E Diuisio autem entis per potētiam & actum est prima inter diuisiones entis quę dantur per relatiue opposita. sic.n. actus & potentia sunt primæ entis differentiæ,& sunt valde opposita,& circuunt omne genus. opponuntur.n. relatiue, vt patet.9.primæ philosophię in tex.cō.11. vnde omne ens extra aīam, aut est substātia, aut accidens,& omnis substātia vel accidens, aut est actu, aut est potentia.

F Diuisio aūt entis per vnum & multa ē prima inter diuisiones quæ danť p priuatiue opposita. Pro quo animaduerte φ diuisiōes entis sunt multiplices, aliquæ.n. sunt per drīas substantiales intelligendo p differētias substātiales quidditates, seu partes subiectiuas, in quas diuidit' ens, sicut est substantia & accidens. sic loquitur Auer.in.2.physi.com.4. dum dixit, φ substantia & accidens sunt de primis differentijs entis, aliquæ vero

Diuisiones entis multiplicis.

A men modum qualitatis. nam inter alias acceptiones qualis enumeratur differentia substãtialis, vt patet in. 5. primæ philosophię. in cap. de quali, & genera accidentium licet secundũ rem sint accidentia, habent tamen modum substantiæ, quia prædicantur in quid, & per modum per se stãtis. vnde Arist 1. topi. cap. 7. scribit, qñ colore albo posito dixerit ꝙ positum est album, vel colorem quid est dicit, & quale significat. similiter autem, & si bicubitali magnitudine posita dixerit, ꝙ positum est bicubitalẽ magnitudinem esse, & quid est dicit,

B & quantum significat. Et ex hoc Rões D. Th. aduersus Auer. incidentaliter defendere possumus Auer. ab argumentis diui Thom. de formis elementalibus, de quibus tenuit. 3. cęli, & mundi, com. 67. ꝙ intenduntur, & remittuntur in substãtiis suis nedum in suis qualitatibus, & quod sunt medię inter substantiã, & accidens. sunt enim imperfectissimæ vtpote primæ materiæ propinquissimę, sed inquit Diuus Thom. in primo de generatione, & corruptione in expositione, & digressione super tex. com. 4. ꝙ ista opinio est impossibilis. Primo quidem quia esse

C aliquid medium inter substantiam, & accidens est omnino impossibile. esset. n. aliquid medium inter affirmationem, & negationem. propriũ enim accidentis est in subiecto esse. substantiæ vero in subiecto non esse formæ quidem substantiales sunt in materia, sed non in subiecto. nam subiectum est hoc aliquid. forma autem substantialis est quæ facit hoc aliquid, non aũt prę supponit ipsum. Amplius ridiculũ est dicere mediũ esse in ter ea, quæ non sunt vnius generis, vt probatur. in. 10. meta. medium. n. & extrema ex eodem gene D re esse oportet: nihil ergo medium esse potest inter substantiam, & accidẽs vnde impossibile est formas elemẽtorum suscipere magis, & minus. omnis. n. forma recipiens magis, & minus est diuisibilis per accidens in quantum subiectum potest eam participare uel magis vel minus, sm aũt id quod esse diuisibile, vel per accidens, vel per se contingit esse motũ continuum vt patet in. 6. phy. si igitur formæ substantiales elementoꝝ suscipiunt magis, & minus, tam generatio q̃ corruptio erit motus continuus, quod est impossibile. nã mo E tus continuus non est nisi in tribus prædicamentis. s. in quantitate, qualitate, & vbi. Dicimus nos pro defensione Auerr. ꝙ formę elementales sm rem sunt substantiæ, tñ participant modum aliquem accidentis, Defensio Auer. sicut differentia substãtialis sm rem est substantia, tñ participat modum qualitatis, quia in quale pr ędicatur. inter res igitur quæ sunt substantiã, & accidens nihil mediat, quia omne ens extra animam, aut est substãtia, aut accidens, tamẽ in modis substantiæ aliquid esse potest vicinius accidenti, sicut in modis accidentis F aliquid est vicinius substantiæ, multa enim verificantur secundum rationem abstrahentem in qua nõ est mendacium. 2. physicæ auscult. tex. commen. 18. quæ tamen non sunt diuisa in esse, nam vt scribit. Auer. duodecimo diuinorum com. trigesimonono. intellectus innatus est diuidere ea quæ sunt adunata in esse. Nec illo modo sequitur dari medium inter affirmationem, & negationem, quia negario inhærendi non constituit intellectum

sub-

G substantię, nec affirmatio intellectū accidentis quātum ad inhærere. vt scribit Auic. in secūdo suæ primæ philosophiæ. Amplius autem medium apud Philosophos est duobus modis secundum cōparationem, & secundum compositionem ex extremis. sic enim primo modo dicimus aerem & aquā esse media inter graue simpliciter, & leue simpliciter, nō secundum compositionem, sicut rubeum est medium inter album & nigrum, accideret enim vt aqua & aer cōponantur ex igne & terra, sed

Mediū duplicitur.

H hoc intelligēdum vt scribit in quarto cœli & mundi. in com. 26. ubi innuit istam diuisionē de duplici medio, q̃ duæ potentiæ existunt in eis secundum comparationem, ex quo non sequitur ut sint cōposita. Aqua enim non dicitur leuis nisi in comparatione ad locum terrę. Et grauis secundum cōparationem ad aerem. unde ipsa in se habet vnam naturā simplicem, quemadmodum de aliqua re dicitur ipsam esse dextram & sinistram in respectu diuersorum, & ipsa in se habet vnam naturā simplicem & non compositam. Media

I vero quæ nō dicuntur secundū cōparationem, sunt cōposita ex extremis contrarijs. Et per hanc distinctionem patet solutio ad obiectionem primā S. Tho. qa formę elemētales sunt media secuudum similitudinem inter substantiam & accidēs, quia in aliquibus assimilantur accidentibus propter sui imperfectionē videlicet, pro quanto intenduntur & remittuntur in gradu suæ substātialitatis, licet fm rem sint substātiæ.

Et per hoc patet etiam ad aliud, qñ enim dicitur q̃ media sunt eiusdem generis cum extremis, hoc habet veritatē de medijs quæ sine cōparatione dicuntur, immo sunt formaliter cōposita ex extremis, & ita argumentum peccat per fallaciam æquiuocationis, si bene aduertis. K

Ad illud autē in quo dicit q̃ in forma elementali esset verus motus & continuus, si talis forma est diuisibilis & partibilis. Respondetur q̃ argumentum peccat per fallaciam cōsequentis, qa ad hoc q̃ in aliqua forma sit per se motus continuus non sufficit, q̃ illa sit diuisibilis, sed oportet q̃ subiectum transmutationis ꝑ quàm acquiritur illa forma sit ens in actu: vt dicitur in. 5. phy tex. com men. 8. vnde licet motus distinguatur a mutatione, & per terminos, & per subiecta, quia primi termini motus sunt affirmati, sed primi termini generationis sunt priuatio & forma. subiectum vero motus est in actu, sed subiectum generationis ē in potentia, quia quod mouetur est, & q̃ generatur non est, distinctio tamen per subiecti secundum doctrinam Auer. in loco prææallegato. 5. physi. est magis per intrinseca, quàm quæ est ex parte terminorum, licet Scotus in hoc dissentiat, & beatus Tho. in. 1. cœli & mundi, quia igitur subiectum transmutationis substantialis elementorum est prima materia, vt dicit Arist. in. 1 de genera. & corruptio. in tex. commen 24. quæ fm se est in potentia ad quamlibet formam: ideo non sequitur q̃ illa trāsmutatio sit verus & continuus motus: immo stat aliquam formā per se diuisibilem non acquiri per motum continuum, sicut patet de motu augmenti, vt declarat Auer. in. 3. physi. com. 6. & in. 8. phy. com. 33. Et animaduerte q̃ in via eius consequenter L M

Subtile dictum.

A sequenter loquendo sicut dicimus formas elementales esse medias inter substantiam & accidens, pariformiter dicere debemus ꝙ modus ille transmutationis quo acquiruntur, non est vera generatio substantialis nec verus motus, sed ē quasi medius inter generationem, & motū, quia idem est iudicium de via, & de termino, vt dicit Com. in. 5. phy. com. 9. sic igitur intellexisti quomodo inter substantiam, & accidēs datur medium. Quod autem moderni dicere voluerunt super hoc quod substantia, & accidens dupliciter sumi

Expōnes modernorum.

B mi possunt, transcendenter, videlicet & prædicamentalr, & tunc dicūt ꝙ inter substantiam, & accidens prędicamētaliter sumpta motus est medium, quia non est substantia, neq; accidens, sed est via ad vtrunq;, hoc quidem dicunt Auer. intellexisse in proposita propositione. Si vero sumantur substantia, & accidens transcendenter sic sunt opposita immediata, & transmutatio est accidens illo modo. Sed ista solutio non est de mente Auer. quia tunc sequeret ſm istam glossam, ꝙ formæ nō sunt

Impugna.

C in prædicamento, nisi inquantum sunt habitus quiescentes, & cum motus non potest esse species quiescentis, sic mot⁹ formalr non erit in prędicamēto, sed si dr̄ eē in prædicamēto erit solummodo ratione materiæ & termini motus. & ista erat opinio Auic. quæ late impugnatur per Auer. in. 5. phy. com. 9. Dicas igitur ꝙ licet ſm rem quicquid est, est aut substantia, aut accidens, tamen ſm modum, & rationem potest inueniri medium, quia aliquid secundum rem existens substantia potest habere, & participare aliquem mo-

Proposi-tio ꝓpria.

dum accidentis, & vt possis bene hoc D capere, manuducam intellectū tuū, per quoddam simile. certum est ꝙ ſm rem, sanitas & ægritudo sunt cōtraria imediata, vt dicit Arist. in prędicamentis, & tamen vt concipiunt ab arte medicinę, sic datur medium quod est neutralitas. veritas autem non contradicit veritati, vt dicit Aristo. in. 1. ethico. ca. 8. sic in proposito omnis transmutatio ſm rem ipsam, aut est substantia, aut est accidens. nam transmutatio si in substātia fuerit est substantia, & si trāsmutatio fuerit in accidente, erit accidēs, E quia in eodem prædicamento per se est via, & terminus viæ, seu motus, & terminus motus, vt dicit Com. in 5. phy. com. 9. & non differunt, nisi sicut diminutum a perfecto, tamen transmutatio ſm suam transcendentiam non est substantia neq; accidēs, quia ratio multa potest præscindere quæ non potest diuidere natura. nam animal secundum rationē abstrahentem, neq; rationale, neq; irrationale est, & tamen omne animal in re ipsa, aut est rationale, aut ē irrationale. Vnde subtiliter rimare & siste gradum hic, quod inuenies motum, & transmutationem in se consideratum habere vim trāscendentis conceptus. nam Arist. sic F imaginatus est in. 3. physi. vbi tex. commen. 4. dicit, tot esse species motus quot sunt spēs entis: vnde diffinitionē motus venatur per diuisiones transcendentes potentiæ & act⁹, & per diuisionem entis in decem ꝑdicamenta si bene aduertis: sic igit ratio inuenit medium, quod nō potest habere natura. ens enim quod diuiditur in substātiam & accidēs: est ens extra animam absolute sumptum

G ptum,& sic omne extra animã ens, aut substantia, aut accidens: tamen anima potest considerare aliquid secundum rationem formalem, vt nõ est formaliter substantia, neq; formaliter accidens, sed est via ad vtrũque: & hoc colligitur ex proposito Theoremate ex mente Auer.

PROPOSITIO L.

Locus totius, & locus partis idem est.

H PRopositio ista est Arist. in. 1. cęli & mundi in tex. com. 19. 77. & in. 2. cœli. 35. 92. 102. &. 105. Glossat autem Commen. istam propositionem in. 3. physi. in commen. 52. de loco secundum speciem, non de loco sm numerum, quia maior ẽ locus totius quàm locus partis.

ADDI. Ista etiam est glossa Themistius ibi. Sed aduerte ꝙ oppositum scribitur primo cœli. text. commen. 84. & Commenta. in commen. dicit ꝙ idem numero est locus totius, & partis, nisi esset ꝙ hoc est verum de I loco communi non de loco ꝓprio, quia locus proprius est æqualis locato, & pars non est æqualis toti, etiã locus in actu est vnus numero, qui primo est totius, partes enim locantur locutione totius. Et aduerte ꝙ cum vnitate specifica stat vnitas numeralis, sicut sol est vnus specie, & vnus numero, locus igitur terræ totius, & partis vnus numero est, & q̃a maior vnitas infert numerationem etiam vnus est specie, sed non vniuersaliter est vnus specie, igitur plures numero. Habet etiam veritatẽ propositio quando pars est separata a suo toto, quia tunc ad eundem locum mouetur pars, ad quem moueť K totum, aut moueretur totum si eẽt separatum, vel extra suum locum. Nam partibus non separatis a toto non debetur locus per se, sed per accidens. Animaduerte tamen hic diligenter ꝙ pars non mouetur ad locum totius, ratione qua est pars totius, quia tunc vbicunq; poneretur totum mouerentur partes sicut ferrum ad magnetem, quod tamen falsum est, sed mouetur ad locum naturalem totius qui in tali, & tanta distantia habet qualitatem conseruatiuam totius, & cuiuslibet partis ei⁹. L vnde si totus aer poneretur in loco aquæ, ĩ hoc casu pars aeris nõ moueretur ad suum totum. Colligo hoc, ex mente philosophi & Auer. in. 4. physicæ auscultа. in tex. com. 42. vbi Auer. in commen. inquit. super illis verbis text⁹. ꝙ vero graue deorsum, est, quod quidẽ est ad medium continens deorsum est, & ipsum mediũ. Et dixit medium, quoniam graue non quærit hunc finem. s. finẽ aquæ nisi sm ꝙ est medium totius, nõ sm ꝙ est finis aquæ, & si non, tunc terra moueretur ad aquam vbi esset finis eius, sicut ferrum mouetur ad magnetem vbicunq; fuerit, & hoc non M sentitur de aqua, hoc idem confirmat Aristote. in. 4. cœli & mundi. in tex. commen. 22. ꝙ si terra esset sub luna, partes non mouerẽtur ad totũ. nam si partes terræ mouerentur ad totã terrã, non mouerentur ad totũ rõne qua totũ, sed rõne loci in quo totum naturaliter est locatum. Habet etiam veritatem propositio in his quæ sunt homogenea: vt glossat Com. 1. cœli. com. 19. Nam quæ habent eandem diffinitionem habent eandem formam, & quæ habẽt ean-

A eandem formam, habēt eandē actionem, & ideo fallit propositio in heterogeneis, quia non est necessarium ꝙ ad id ad quod mouetur totū moueatur pars, aut econtra, sicut clarum est de se.

ADDI. Vnde Alexan. dicit 1. celi 84. ꝙ ista propositio locum non habet de animalibus, quia esse animalis non consistit in motu ad locum naturali ꝙ debetur partibus ex quibus constat, sicut esse mundi consistit in naturali motu primarum partium ex quibus constat, nam animal mouet ab anima non a natura.

B Animaduerte tñ vnum pulchrum hic secundum Philosophos. Quod locus debet corporibus ratione magnitudinis, sed differentia locorum debetur eisdē ratione qualitatis sensibilis. Ratio primi est, nam cum locus sit æqualis locato. equale autem, & in æquale sunt quanti passiones vt dicit philosophus in prędicamentis, ideo locus absolute debetur corporibus ratione magnitudinis. vnde Arist. in 4. physicę auscultationis, in te. cō. 76. inquit. sicut. n. si in aqua apponat aliquis cubum distabit tāta aqua quantus est cubus. & parum in C fra ibidem dicit. quare, & si separet ab omnibus aliis, & neque leue, neq; graue sit cōtinebit æquale spacium, & in eadem erit quæ est, & loci, & vacui parte. vbi Cōmen. in. cō. inquit. & dixit ad hoc declarandum ꝙ impossibilitas penetrationis corporum accidit eis ex suis terminis mathematicis non ex suis accidentibus sensibilibus. vnde corpora mathematica q̄ abstrahunt a qualitatibus sensibilib⁹ sunt in loco. nam vt scribitur in primo de generatione, & corruptione. in tex. com. 44. locus, & tactus sunt inseparabiles a corporib⁹ mathematicis, licet huius oppositum Arist. dicere videatur in 1. cœli, & mundi in tex. cō. 69. vbi habet ꝙ omnia corpora quæ sunt in loco sunt sensibilia, tamen Commen. ibi soluit istam contradictionem dicens, ꝙ Aristo. intellexit conuersam, videlicet. ꝙ omnia corpora sensibilia sunt in loco, quæ tamen expositio non concederetur ab Alex. qui vt scribit Auer. in eo. in 4. physicę auscultationis. in cō. 43. dixit. ꝙ non est impossibile corpus aliquod non in loco esse, quia locus non est corporis essẽtialiter, quia non accipitur in diffinitione corporis, neque corpus in diffinitione loci. Ideo aliter solui potest, ꝙ omnia corpora quæ realiter sunt in loco, sunt corpora sensibilia. Nam corpora mathematica sunt in loco secundū imaginationem. ita scribit Commen. in quarto physicæ auscultationis. in cō. 47. & tertio physi. commen. 60. inquit. quòd propositiones geometricę sunt fundamenta imaginationis. De ratione igitur quanti est facere distare, & ideo locus corporibus principaliter debetur ratione quantitatis, sed differentia locorum: puta ꝙ igni debetur locus sursum, terræ autem qui deorsum est. Hæc competunt istis corporibus ratione qualitatum sensibilium, videlicet, merito grauitatis, & leuitatis.

PROPOSITIO LI.

Vbi est dare maius & minus, ibi est dare æquale.

Famosa est propositio, sed fallit in rebus naturalibus in plerisq; casi-

G casibus. nam datur animal inæquale quantum ad perfectionem asino fm maius,& minus,& tamen non est da re æquale. aliquod enim animal est magis perfectum asino, & aliquod est minus perfectum, & tamen non datur aliquod animal æque perfectum sicut asinus, nam species entium sunt sicut numeri. vt patet. 8. metaphysi. tex. com. 10. Similiter loquendo de magnitudine propriè dicta,seu fm modū loquēdi beati Augustini de magnitudine molis est instantia. nam datur in rerum nā corpus maius luna,& datur corpus minus

H luna,non autem datur in natura corpus æquale lunæ. Et ideo patet error illorum qui super hac propositione fundati,inquiunt,dari æquale ad pondus in qualitatibus alterationis. patet enim ꝙ prædicta propositio, si quid veritatis continet est in mathematicis, & in entibus imaginariis. nam propositiones eorū sunt fundamenta imaginationis. vt dicit Auer. 3. physi. com. 60. Vnde aduerte ꝙ multę propositiones sunt verę fm mathematicam considerationē quæ in sola imaginatione consistit, quę tamen non sunt verę secundum

Error multorum.

I physicam considerationem,& vt excitem intellectum tuum dabo exemplum in plerisq; casibus. Dicunt mathematici ꝙ sphęra contingit planū in puncto, sed hoc negat naturalis. pro hoc vide Arist. 1. de anima text. com: 13. vbi inquit, sed sicut recto in quātum rectum multa accidunt, vt tangere æneam sphæram fm punctum, non tamen tangit hoc separatum rectum. inseparabile.n. siquidē semper cum quodam corpore est. Vbi Commenta. inquit contactus verus quem habet linea cū sphęra. hoc enim inuenitur extra animā inquantū linea est in corpore & figura sphęrica in corpore, verbi gratia, inquantum linea est in ligno,& sphæricum in cupro. Impossibile est enim vt contingat linea sphęrā inquantū vtraq; est abstracta a materia nisi contact⁹ sit mathematicus non naturalis. idē habetur in 3 meta. in te. com. 8. vbi dicit Commen. in com. ꝙ geometer demonstrat ꝙ linea recta tangit circulum in puncto, sed linea sensibilis non tangit circulum sensibilem nisi in linea. Et similiter ponit ꝙ sphæra tangit superficiē in puncto, sed sphæra sensibilis non tangit superficiem sensibilem nisi in superficie. Et ex hoc poteris diiudicare quantum defecerit in naturalibus subtilis doctor in 2. sententiarum distinct. 2. q. 9. de motu angeli, qui per argumenta facta in mathematicis quæ procedunt de motu imaginario, contendit idē asseuerare de motibus physicis. Nā licet conclusio vera sit in se, non tamen in via Peripatetica cōcessa est, vt patet 6. physi. tex. com. 32. Similiter etiam motui circulari secūdum phy. considerationem nihil dicitur esse contrarium, tamen mathematici sequentes imaginationem in motibus circularib⁹ imaginariis, ponūt contrarietatem, vnde Comment. 1. cœli & mundi in comm. 32. inquit. ego autem longo tempore feci moram in hoc, in quo non intellexi explanationem illius loci vltimam, sed Deus induxit me ad veritatē. Et secundum hanc explanationem erit intentio sermonis Aristot. ꝙ motus circularis non habet contrariū, non in eo ꝙ motus est abstractus a corporibus naturalibus, sed inquantum est a corpore naturali fm naturam, K L Cōtra sco. M

qm

A quũ si esset acceptus motus in imaginationibus abstractus a moto nõ contingit impossibile ponendo eos contrarios, & eiusdem speciei. verbi gratia cum imaginauerimus duos motus super eundem polum, & idẽ centrum ad duas partes diuersas contingit necessario vt prohibeant, sed & contrarientur inter se, & secundũ hunc modum possibile est existimare ꝙ in motu circulari sit contrarietas. Et cum isti duo motus fuerint positi in corporibus naturalibus reuertetur possibile ad impossibile. s. esse contrarietatem in eadem specie,

Q̃ũo ĩ motib⁹ circularib⁹ põt dici eẽ cõtrarietas.

B quia tunc contingeret vt una res destrueret se, & sic natura faceret ociosum, verbi gratia ſm considerationem geometrę superficies, & sphæra possunt se contingere super punctũ, & cum fuerunt in corpore naturali non possunt se tãgere nisi super partem diuisibilem. Et ex præfata authoritate collige vnum aliud quod mathematicæ loquendo contraria possunt esse eiusdem speciei, vt patet in casu de duobus motibus circularibus super eodem cẽtro, & eisdẽ polis ad partes diuersas. Sed naturaliter contraria sunt diuersarum specierũ, & tunc diffinitio cõtrariorum, & in 10. meta. in tex. cõ. 13. contraria sũt

Nota. Contraria mathematicè loquẽdo pñt eẽ eiusdẽ speciei, naliter nequaquam

C quæ sub eodem genere posita maxime distant, veritatem habet de contrariis sensibilibus. Nam si aliqua contraria ſm physicam consideratio nem essent eiusdem speciei, tunc aliquid seipsum corrumperet. nam cũ vnum cõtrariorum sit per se destructiuũ alterius, & in his quæ sunt eiusdem speciei quicquid per se competit vni per se competit cuilibet, sic accideret aliquid per se esse suimet corruptiuum, vt patet intuenti. hoc autem mathematicis abstrahentibus a qualitatibus sensibilibus contrariis, quæ sunt causa actionis, & passionis non contingit, vnde sine præiudicio dicere põt aliqua contraria esse eiusdem speciei, sicut expresse fatet Cõmenta. in loco præallegato. Similiter etiam mathematicus insequens imaginationem dicit continuum esse augmẽtabile in infinitum: sed naturalis, vt supra dictum fuit in hac propositione simpliciter loquendo non concordat cum geometra, vt dicit Commenta. in. 3. physi. in comẽ. 60. quia ire ad augmẽtũm est ire ad formam, forma autem est ratio fini- **D**

E tudinis & terminationis, & si concordat hoc nõ est nisi ſm quid, & ratione materiæ, quia augmentatio meri to materiæ statum nõ habet. Similiter in hac propositione simpliciter concordat naturalis, & geometer, videlicet continuum est diuisibile in infinitum, quia ire ad diuisionẽ est ire ad nihil, & ad nõ esse, vt dicit Cõmenta. & imperfectiones simpliciter reducuntur ad materiam, tum quia diuisio non competit formę nisi per accidens. diuisio. n. in infinitum ratione formæ non progreditur, quia datur minima caro, vt dicit Arist. in primo physi. in tex. com. 36. & ideo

Quare diuisio in infinitũ impõis existens ſm formã cõcedatur a philosopho.

F dicit Commenta. in. 4. physi. in com. 72. ꝙ quemadmodum linea secundum ꝙ linea est: potest diuidi in infinitum quod est impossibile secundum ꝙ est linea terrestris, aut ignea, ita de subtilitate potest intelligi, processus in infinitum ex sua natura, scilicet secundum ꝙ est subtilitas simpliciter non secundum ꝙ est subtilitas corporis mobilis. & ita in ista secundum quid discordat, quia diuisio attestatur imperfectioni simpliciter.

G citer. sic intellige dictum Com. in. 3. phy. com. 60. q in illa non cōcordat quę dicit continuum est augmentabile in infinitum naturalis cū geometra. videlicet simpliciter, qa augmētatio attestatur perfectioni, & absolute reducitur ad formā nō ad materiam nisi secundario, & secundum quid, & quia materia est causa infinitudinis, ratione eius augmētatio vadit in infinitum, vt supra dictū fuit. sic igitur in hac discordat simpliciter, & secundum quid concordat, & ita oppositis modis se habent in istis duabus propositionibus isti duo ar-

H tifices, naturalis, uidelicet, & geometer. Similiter geometer insequens imaginationem dicit motum inquātum motus est esse augmentabilem in infinitum, sed nālis negat istud, & ista est solutio Auer. si bene consideras in 6. physi. in com. 15. ad quæstionem ibi motam dum quærit quomodo est possibile quod omne motum potest moueri motu velociori suo motu. Nam declaratū est quod motus motorum naturalium terminatus est in velocitate, & tarditate. Et cœlum impossibile est, vt sit velocius, vt post declarabitur. ergo pro-

I positio quę ponitur hic possibilis est impossibilis, & soluēdo dicit. ad hoc autem dicamus q omne motum secundum quod est motum, possibile est vt moueatur motu velociori suo motu secundum quod est motus, & causa in hoc est, qm motus est de cōtinuo, & velocitas q̄ ē in motu est similis diuisibilitati in continuo, quēadmodum igitur diuisibilitas procedit in continuo in infinitum. Similiter velocitas in motu, quoniam si velocitas finiretur in motu secundum quod est motus, esset possibile motum fieri in instanti. Et forte

K propter hoc dixit prius quod omnis motus est in tempore, & sic ista propositio est possibilis per se, impossibilis per accidens, scilicet quia accidit motui qui fuit in rebus naturalibus. i. materialibus, vbi expresse testatur propositionem illam veritatem habere de motu, vt est in rebus mathematicis, & secundum esse imaginarium, non autem vt est in corpore naturali, sic enim omnium natura constantium terminus est magnitudinis, & augmenti, & actus vniuscuiusq; est determinatum minimū tempus ad nō excedere, vt dicitur in

L 2 cœli, & mundi. in tex. com. 39. & ista est vera expositio illius loci, sic enim dicit in simili Commenta. de subtilitate in 4. physi. in com. 72. in calce commenti quod ex natura sui est diuisibilis in infinitū sicut linea, non autem secundum quod est subtilitas corporis mobilis, & sic dicit illam propositionem esse falsam possibilem, & ex falso possibili nō sequitur falsum impossibile, & dicit quod Arist. illo modo declarationis multoties vititur, & etiam Plato. & est vera declaratio, quoniam non ponitur

M falsum in eo quod est falsum impossibile, sed secundum quod est falsum possibile. Similiter etiam naturalis dicit q figura recta non est comparabilis figuræ arcuali, quia 7. physi. tex. com. 31. comparatio fit in specie atoma, & ideo motus circularis non est comparabilis motui recto, tamē mathematicus sequens imaginationem dicit oppositum, vnde Comm. 7. physi. com. 29. inquit, & intendebat per hoc quod impossibile est de quātitatibus esse æquales nisi rectas tantum, aut circulares tantum, scilicet

A cet quæ sunt eiusdem speciei cũ istæ sibi superponantur. & ideo dicimus ꝙ quantitates curuæ non æquabuntur, nisi sint eiusdem circuli, quod autem dicunt geometræ quòd linea recta est breuissima linea ducta inter duo puncta, dicitur large, & æqualitas dicitur de eis fere æquiuoce, & similiter hoc ꝙ dicitur quod circunferentia alicuius circuli est æqualis figuræ polygoniæ, dixit, & geometer non decipitur in hoc, quia possibile est existimare lineam rectã quæ incuruetur, & fiat circularis, & quia hoc accidit in mente, attribuit hoc B propriè geometræ. Et ex hoc aliás recolo me dixisse, & nunc idem confirmo quòd quadratura circuli non est possibilis propter prædictam causam physicè loquendo, vnde Auer. dicit in 10. metaphysi. commen. 10. quod linea arcualis nõ potest æquari lineæ rectę. Tamen mathematice illa quadratura possibilis est, vt testatur Diuinus Boet. in prædicamentis, quia mathematicus potest imaginari lineam rectam incuruari. Similiter etiam secundum mathematicam considerationem in- C stans causat tempus, sicut punctus lineam, & tamen naturalis in 6. phy. ostendit ꝙ tempus non componitur ex instantibus, nec linea componitur ex punctis, eiusdem enim rationis est, & magnitudinem, & tempus, & motum ex indiuisibilibus componi, & diuidi in indiuisibilia, aut nihil, vt dicitur ibidem tex. commẽ. 4. Et sic potest ibi patere solutio arduę difficultatis, an sit idem nũc in toto tempore, quæ fuit mota ab Aristot. in 4. physi. & soluta ibidem in text. commen. 104. dixit enim quod est idem nunc secũdum substantiam in

Nota de quadratura circuli.

Solo ardua difficultatis.

toto tempore, variatum tamen secũ D dum esse. patet enim ꝙ solutio illa est secundum mathematicam considerationem, vnde Comment. ibi in com. 104. scribit causã in hoc ꝙ instans tale est hoc quod dicam. iam enim prædiximus ꝙ motus sequitur quantitatem in hoc quod sit cõtinuus, quoniam continuatio, & alia quem habet secundũ quod est quantitas continua sunt in eo ex mensura, & similiter etiam tempus sequitur motum. Et secundum hunc modum translatio sequitur trãslatum, & tempus instans, quoniam instans E agit tempus, sicut translatum trãslationem, & punctus mensuram. nam vt geometræ dicunt cum punctus mouetur facit mẽsuram. Ecce quod vult instãs agere tempus per sui fluxum, sicut punctus per suũ fluxum causat mensuram seu lineam, omnia enim ista uera sunt ad imaginationem, secundum quam possibile est imaginari aliquod indiuisibile moueri & fluere. Cum tamen naturalis ista habeat negare, & ista est vera solutio illius quæstionis, quam Antonius Andre. & alii videre non F potuerunt in tertio metaphysi. quæstione vltima. vnde cã erroris fuit, quia non uiderunt istam perplexionem contingere, quia istæ scientiæ plerunque miscẽtur, vnde non quęlibet rõ in philosophia naturali est naturalis, sicut in simili nõ quælibet rõ in scĩa diuina est metaphysicalis, vt clar. patet exercitatis ĩ istis sciẽtiis. Sed tunc est difficultas Nam Cõ. scribit in 2. cœli & mundi. in cõ. 59. qd demõnes naturales non sunt innatæ poni in hac scĩa. s. in naturali. Et confirmatur hac authoritate Philosophi ĩ 1. post. vbi expsse dicit in tex.

Pulchra obiectiõ.

G com. 22. Non ergo est ex alio genere transcendentem demonstrare, vt geometram in arithmeticam. Ad hoc respondetur, quod sunt aliquæ causæ quæ quodámodo sunt naturales, & quodámodo sunt mathematicæ, accidit. n. causis mathematicis. s. propinquis in mathesi, vt sint causæ primæ pluriũ rerum naturalium, sicut accidit sciẽtiis subalternantib' cũ subalternatis sicut arithmetica cũ musica, & geometria cũ perspectiua, & idẽ scribit in 3. cœli, & mundi in cõmẽ. 6. & idem sentit Auicen. in 1. sufficientiæ suæ cap. 8. Nam vt scribit Philosophus in principio primi de cęlo, & mundo; Scientia de natura ferè plurima videtur circa corpora, & magnitudines, & horum existens passiones, & motus, &. 2. phy. tex. com. 18. Eædem sunt lineæ mathematicæ, & naturales. Et ideo quãdo aliquá causa mathematica accidit, vt sit causa alicuius proprietatis naturalis, ĩ hoc casu, licet mathematico descendere ad probandum illam in scientia naturali, quia circa eadem versantur, licet alio, & alio modo. Sed hoc non licet semper facere. Nam ubi effectus naturalis habet causam proximam naturalem, per illam debet demõstrari, & non per causam mathematicam quæ est remota, quia demõstrationes naturales sunt ex causis naturalibus, & sensibilibus, & in hoc Arist. damnat plerunque Platonem, & antiquos. qui reddebant rationes entium sensibilium ex causis intelligibilibus, vnde Commenta. 1. metaphy. com. 21. inquit. contingit antiquis non dicere sermonem conueniẽtem in sensibilibus, quia intromiserunt se dare causas rerum mobilium ex non mobilibus, & de Platone specialiter dixit in 3. cœ. & mũdi cõmẽ. 61. inquit. & intendebat quod Plato non intendebat facere sermonem falsum, sicut faciunt sophistæ, sed accidit ita quod fecit sicut illi propter amorem magistri, & geometriæ. quia in suo tempore magnificabatur geometria, & credebant eam esse principium rerum sẽsibilium, & ita bene vides quanta sit difficultas, & perplexio a qua non nisi solers ingenium potest euadere in qualibet sciẽtia. & Deus sit dator auxilii.

Solutio.

K

PROPOSITIO XII.

Semper in uno genere est contrarietas una.

L

PRopositio est Arist. in. 1. physic. auscultationis. in tex. cõ. 56. Aduerte quod contrarietas quandoque sumitur proprie, & quandoque sumitur large, vt dicit Auer. in 1. phy. com. 41. tunc enim dicitur tam de contrario, quam etiam de priuatione, & isto modo sumitur ibi, vt inquit. & eadem ratione hic. Potest autem proposita propositio veritatem habere de contrarietate secundum esse, & non esse. i. secundum priuationem, & habitum, nam in omni genere est priuatio, & forma, vnde Com. in cõm. illo, inquit. si prima contraria in vnoquoque gñe sunt opposita secundum esse, & non esse, tunc opposita in substantia secũdum esse, & non esse sunt causę aliorum oppositorum existentium in aliis prædicamentis, & illa debent esse prima contraria, & in hoc sensu sine dubio intelligitur propositio Arist. ibi, quia intentio eius est venari principia generationis in vniuersali, siue sit in substantia, siue sit in accidentibus. vt patet in tex. com. 57. Potest etiam

Contrarietas duplex.

M

A etiam alio modo glossari, quod in omni genere est contrarietas differentiarum, nam differentiæ diuidentes genus sunt oppositę, & sunt simul natura, vt inquit Aristo. in prædicamentis in cap. de simul. nullo autem modo oppositionis pñt opponi. quam secundum contrarietatem. Non. n. opponuntur secundum affirmationem, & negationẽ, quia negatio nullius speciei est constitutiua. Nec secundum priuationem, & habitum, ꝓpterea quia priuatio nullius habitus est constitutiua. Nec relatiue, quia in prædicamentis absolu-
B tis relatio non potest esse differentia cõstitutiua speciei absolute, quia isti conceptus sunt diuersi, & ideo a sufficienti partium enumeratione oportet istum modum oppositionis reducere ad contrarietatem. Animaduerte tamen quod licet differentiæ diuisiuę eiusdem generis sint contrariæ, tamen nõ oportet dicere species constitutas per illas differentias esse contrarias. nam tametsi rationale, & irrationale sunt differentiæ contrariæ, tñ homo, & asinus non sunt species contrariæ. Et ratio, sicut mihi datur cernere, est ista, quia diffe-
C rentiæ sunt partes specierum, nã species componitur ex forma vniuersali quę est genus, & ex forma propria, quæ est differentia, vt dicit Com. in. 2. phy. c. 28. & etiam. 1. phy. c. 5. contrarietas autem inuenta in parte nõ infert de necessitate contrarietatem in toto, nam est in promptu instanstantia. in. 1. cœli & mundi. in te. cõ. 29. quod motus in duobus semicirculis, licet sint contrarij, non tamen motus in circulis completis sunt contrarij. Sed tunc est difficultas, nam si in omni gñe est contrarietas, tunc *Obiectio pulchra.* in substãtia erit cõtrarietas, quod tamen negat Arist. in prædicamentis, & in. 5. physi. in tex. cõ. 10. vbi negat in substantia esse motũ, quia in substantia non est contrarietas. Aduertens autem Alexã. ad hoc isto modo talem contradictionem sedare conatus est, vt scribit Cõ. ibi in cõ. 10. 5. phy. nam in prædicamentis, dum dixit substantiam nõ contrariari substantiæ, intellexit de substantia composita ex materia, & forma, sed dum dixit hic in omni genere esse contrarietatem, & similiter dum dixit ĩ 2. de generat. & corrup. tex. cõmẽ. 22. quod igni contraria est aqua, terræ autem aer, quod ibi loquitur de substantia simplici. s. de forma, quia forma ignis contrariatur formæ aquę, & forma aeris contrariatur formæ terræ, quia suspicatus est, vt sibi imponit Commenta. ibi quod qualitates proprię in elementis essent formæ substantiales elementorum, vt calor respectu ignis, & frig' respectu aquę. Sed ista opinio stare nõ potest, quia in his quæ vniuoce dicuntur quod vni est accidens alteri nõ potest esse substantia, aut ecõuerso, nunc autem caliditas, & vniuersaliter qualitates primæ inuentæ in elementis, & in mixtis corporibus sunt vnius, & eiusdem rationis vniuoce, quia rectus iudex de qualitatibus tangibilibus est sensus tactus, vt dicitur in 2. de aĩa. tactus autem vniformiter immutatur a calore ignis, & a calore mixti sine aliquo discrimine. sequitur ergo quod si caliditas in mixto est qualitas quod in igne non est substantia. Amplius si calor in igne sit substantia, tunc corpus mixtum calidum cum componatur ex substantia, & qualitate. tale igitur compositũ haberet ignis

D *Opio Alc.* E *Impugna.* F

 diffi-

G diffinitionem, præsertim cũ sit eiusdem rõnis vniuoce calor ignis, & calor mixti, vnde si in igne esset substãtia, & in mixto qualitas, tunc diceretur æquiuoce, sicut hoc nomen ens dicitur de substantia, & accidente, vt inquit Com. in. 8. meta. commen. 5. quod ideo suspicor dictũ esse quia in his quæ æquiuoce dicuntur nõ inconuenit, vt id quod vni est substantia, alteri sit qualitas sicut sciã in nobis est qualitas, vt patet per Arist. in prædicamentis. & in 7 phy. in te. cõ. 20. vbi demonstrat quod in parte intellectiua animæ non est alteratio, &
H tamen scientia in deo est substantia, quia in abstractis a materia penitus non est aliquod accidens, vt testatur Commenta. 12. meta. com. 25. & in ipsis idem est intelligens, & intellectum, & intellectio, & præcipue hoc ueritatem habet de primo intellectu vbi ista omnibus modis simpliciter sunt eadem. vt patet in 12. metaphy. com. 51. scientia autem æquiuoce dicitur de scientia dei, & de sciẽtia nostra, quia scientia dei est causa entium, & scientia nostra est causata ab entibus, vt dicit Auer. in 12. primæ philosophiæ. com. 51. & in libro
I destructionum. in disp 3. in sol. 18. dubij, & in disp. 6. in sol. 1. dub. & 5.

Motiuum Alexan. Quod autem mouit Alexan. vel mouere potuit vltra rõnem adductam fuit hoc, quia illud ad cuius ablationem aufertur substãtia rei, est substantia, sed ab ablationem calidi tatis ab igne sequitur ablatio ignis. igitur caliditas in igne est substãtia. Soluit Cõ. in 8. meta. com. 5. hoc, limitando isto modo, ꝙ illud ad cuiꝰ ablationem primo, & per se aufertur substantia illud est substantia, vnde inquit. & ignis aufertur per ablationem caloris, sed non aufertur primo
K neq; p se, sed mediante ablatione formæ ignis, sicut quando aufertur risibilitas, aufertur hõ sed nõ primo, sed mediãte ablatioue rationabilitatisꝰ. Sed ista solo Auerr vr̃ imaginari id quod primo corrũpitur esse formã ignis ablato calore, & ad ablationem formæ aufertur substantia composita totius ignis. sed hic est duplex error sicut videtur, tum quia quod ꝑ se primo corrumpitur est compositum, sicut etiam quod per se primo gñatur est cõpositum, nã forma nõ gñatur, neq; corrumpitur per se, sed per accñs, vt patet. 7. met. te. cõ 26. &
L 31. vnde Auer. 12. diuino. cõ. 18. scribit. imaginatio super creationes formarum induxit hoĩes dicere formas esse, & datorem esse formarum. tum et quia argm̃ adhuc stat, quia si ad ablationẽ caloris auferr̃ forã ignis, sed per vos forma ignis est substantia. igr̃ adhuc argm̃ Alexã. vr̃ stare. Nisi esset quod pro tanto dixit illud Auer. vt innueret ablationem qualitatum, & accidentium non esse primam causam ablationis substantiarum per viã primæ intẽtionis, quia accñtia sunt pp substantiam principaliter sicut imperfectum, & deteriꝰ
M rei perfectioris, & nobilioris gratia est, vt dicit Arist. in 7. politicæ, vnde ablatio qualitatum, & proprietatum inseparabiliter insequentium substãtiam, est sicut causa sine qua nõ, aut per accidens ablationis substantiarum non prima causa, nam non potest saluari forma ignis in mã sine caliditate, nõ quia caliditas sit igneitas, sed quia est dispositio eius, & isto modo credo dictum Auer debere intelligi. Aut aliter dici põt ꝙ Auerr. loquitur de ablatione quę est sm intellectum

Obiectio contra Auerro.

solo pria.

Solo sc̃a.

A tellectū ſicut intelligitur ī diffinitio ne prioris ſm naturam ī qua dicitur priora ſm naturam ſunt quæcunq; poſſunt eſſe ſine aliis, & alia nō ſine ipſis, ſicut ſupra dictum fuit ī limita tione illius propoſitionis, & ſic dicimus quod ablata per intellectum for ma ignis primo, & p ſe auferť ignis, ſed ablata caliditate non auferť ignis niſi per viam ſigni, pro quanto talis ablatio arguit ablatam fuiſſe formā ad q̄ concomitabatur tanq̄ naturalis, & inſeparabilis proprietas, & ſic intelligitur dictum Porphyrij in cō muniatibus dū dixit, quod propria B interempta interimunt ea quorum ſunt propria, & his interemptis ipſa ſimul interimuntur, nam vt inquit ibi Boe. ſpecies, & propria cum ſunt æqualia alterna ſe uice conſumunt. nam ſi nō ſit riſibile homo nō erit, & ſi homo non ſit, riſibile non manebit, tñ prima eſt per viam ſigni, & ſecunda eſt per viam cauſę, & ſic vbi ad ablationem alicuius ſequitur per viam cauſæ ablatio ſubſtantiæ, illud eſt ſubſtantia, ſed fallit ſi fuerit p viā ſigni. Ad aliud autem motiuū Alexan. dicendū φ Ariſto. in. 2. de gene ratione & corrupt. in tex. cō. 49. in- C quit. terra quidem aeri, igni vero aqua cōtraria eſt vt contingit ſubſtātiæ contrariam eſſe, quod pro tanto dixit, quia ſubſtantia ſm ſuum eſſe ſubſtantiale non contrariatur alteri ſubſtantiæ, ſed merito ſuarum qualitatum. Sed contra obiicit Alexan. nam Ariſt. in eodem. 2. de gener. in tex. cō. 24. inquit. elementa aūt oīa habent contrarietatem adinuicem, quia differentiæ contrarię ſunt, manifeſte autē patet φ per differentias non poteſt intelligere niſi illas quæ ponuntur in diffinitionibus elemen

Replica contra Cō menta.

torum, cum itaq; caliditas ponatur D in diffinitione ignis, & frigiditas in diffinitione aquę: ſequitur manifeſte quod ſunt ſubſtantiæ, quia ſubſtantia non diffinitur per accidentia. Ad hoc aūt reſpondet Com. in 5 phy. cō. 10. aliter gloſſando prędictam authoritatem dicens. & opinādum eſt quod ſubſtantię ſimplices ſunt contrariæ ſm qualitates ſuas, & propriæ qualitates in eis nō ſunt ſub ſtantia, & ſi aſſimilentur ſubſtantiis. qm̄ impoſſibile eſt, vt aliquid in aliquo ſit de aliquo prædicamento, & in alio ſit de aliis, ita φ calor in hoīe ſit de qualitate, & in igne de ſubſtan E tia, ſed eſt in igne propinquius ſubſtantiæ, & ideo accipitur in diffinitione loco differentiæ, & in aliis cōpoſitis eſt remotius a ſubſtantia, vbi aduerte quod qñ drīæ ſubſtantiales rerum ſunt nobis ignotę, tunc in diffinitionibus rerum circumlocutiuè ponere poſſumus qualitates, & accidentia propria ſicut teſtatur Auerr. in 6. meta. cō. 50. & in 7. meta. com. 41. & Auicen. in 5. ſuæ meta. inquit. quod difficultas percipiendi differētias rerum, & paucitas nominum, aut hoc, aut illud facit declinare nos a principali ad comitans. Sed eſt F dubium propter quid Commen. dixit, quod in elementis huiuſmodi qualitates ſunt propinquiores ſubſtantiæ, q̄ in compoſitis. Niſi eſſet quia vt ſcribit Commen. in 4. cœli, & mundi. in com. 40. quanto aliqua forma magis fuerit diminuti eſſę, tanto dignius eſt, vt diffiniatur per accidentia, & quanto fuerit forma perfectioris eſſe, tanto dignius magis accidentia diffiniri per ipſam, & elementa ſunt formæ imperfectiſſimę propter maximam propinqui-

G tatem quam habent ad primam materiam, ideo in elementis sunt propinquiores substantiis huiusmodi qualitates. Accedit etiamquod tales qualitates videntur esse accidentia propria inseparabiliter concomitantia tales formas. vnde Auerro. inquit in 8. meta. cõm. 5. in calce com. & scire debes ꝙ actio formæ ignis q̃ sequitur formam ignis est calor maximus, & motus ad superius, & calor in igne est sicut abscisio in acumine gladij, non sicut ablatio in ablato, hoc est dictu quod sicut abscisio est accidẽs inseparabile ab acumine gla-
H dii, sic est de calore respectu ignis, & non est sicut ablatio in ablato, hoc ẽ non est eius differentia substantialis, ad cuius ablationẽ primo, & per se auferatur eius substantia sicut ad ablationem differentię substantialis prio, & imediate aufertur species cõstituta per ipsam. sic igitur dicimus elementa esse contraria rõne suarũ qualitatum, vt quia caliditas contrariatᷣ frigiditati, sic ignis ratione qua calidus, contrarius est aquæ ratione qua est frigida, & ideo Aristot. dixit igni contrariam esse aquam, vt contingit substantiã substantiæ esse con-
I trariam. Sed dices, quorum propria sunt contraria ipsa sunt cõtraria, sed proprietates elementales sunt cõtrariæ, ergo elementa ipsa sunt contraria. Amplius Com. in 1. cap. de substantia orbis dicit, ꝙ formæ elementales sunt contrariæ, & ideo passiua quodammodo dicuntur contraria, & quodammodo dicuntur esse similia. Amplius in 1. phy. cõ. 52. expresse dicit, & similiter etiam nihil prohibet vt substantiæ sint contrariæ secundum formas, non contrariæ secundum subiectũ; & sic dicere quod

Obiectiones cõtra prædicta.

K substantia non est contraria substantię sm subiectum est verum, & quod substantia est contraria substantiæ secundum formam est verum etiã, & hoc adiuuat Alexan. dum dixit, ꝙ in substantiis simplicibus potest esse contrarietas, non in compositis, & Alex. intelligit hoc quod Arist. dicit in prædicamentis, q̃ dicit quod proprium est substantiæ non habere cõtrarium de substantiis cõpositis non de simplicibus. Aristo. enim dicit in libro de genera. & corrup. ꝙ corpora simplicia sunt contraria. Amplius in sua expositione super 4. me-
L theo. inquit. ꝙ hæc quatuor sunt elementa per virtutes actiuas, & passiuas, & per consequẽs vult quòd qualitates actiuæ, & passiuæ sint causæ formales elementorum. Ad primũ istorum Commenta. dereliquit solutionem sub dubio in 5. physic. com. 10. inquit enim. vtrum autem illa quorum propria sunt contraria necessario sunt contraria, aut diuersa, consideradum est, sed non hic. quod pro tanto dixit, quia ista speculatio pertinet ad diuinum. nam vt scribit Philosophus. in quarto primę philosophiæ. in tex. commen. 5. Philoso-
M phi est de omnibus posse speculari. nam si non Philosophi, quis erit qui inuestigabit si idem Socrates sedẽs, aut si vni vnum contrarium, aut quid est contrarium, aut quoties dicitur? & infra in tex. commen. 5. ibidem habet. Et ideo non est geometræ speculari quid contrarium, aut perfectum, aut vnum, aut ens, aut idem, aut diuersum, nisi ex suppositione. Dicimus nos tamen, quòd illa quorum propria sunt contraria, non oportet illa semper proprie, & formaliter loquendo contraria

solutio.

A traria esse, nam in simili licet genus semper diuidatur per contrarias differentias, non tamen semper diuiditur in contrarias species, licet illud possit quandoq; contingere, dicim⁹ enim quod animal diuiditur per rönale, & irrationale, tanquam per differentias contrarias, & tamen homo & asinus quæ sunt species, non sunt contraria. Ex aduerso autem color diuiditur per cögregatiuum, & per disgregatiuum visus, tanquam per contrarias, differentias, & species cöstitutę per illas sunt contrariæ, vide B licet albedo, & nigredo, & sic debes tenere in simili, vnde stat, ꝙ proprietates contrariæ proueniant quandoque a contrariis causis formaliter, vt rarefacere, & condensare, quę sunt proprietates contrariæ proueniunt a calore, & frigore, quæ sunt causæ formaliter contrariæ, sic enim contrariorum effectuum sunt contrarię causæ. stat etiam quandoq; propria esse contraria, licet subiecta nö sint proprie contraria, sed rectius dicunt diuersa, aut dña, aut in casu nostro. nam substantia ignis dr̃ differës, aut C diuersa a substantia aquæ, & nö cöntraria, & hoc tene. Et ideo Sanct. Thom. cum supportatione in hoc non bene reprehendit Auerr. in. 5. phy. in lectione. 3. super expositione. tex. com. 10. nam postquã Auer. ibi cötra Alex. declarauerat quõ elementa sunt contraria ſm qualitates actiuas, & passiuas, subdit, quòd hæc responsio difficultatem pariter, manifestum enim, ꝙ proprię passiones causantur a principiis subiecti. si igitur propriæ passiones ignis, & aquæ sunt contrariæ cum contrariorum sint contrariæ causæ, videtur, ꝙ formæ substantiales sint contrariæ.

Item in. 10. metaph probatur quod D omne genus diuiditur per contrarias dñas, dñæ autem sumuntur a formis, vt in. 8. eiusdem dicitur, videtur ergo ꝙ sit contrarietas in formis substantialibus. Et ideo relicta responsione Auer. ipse aliter soluit dicens, quod contrarietas differentiarum, quę est in omnibus generibus attenditur ſm cõem radicem contrarietatis, quę quidem est excellentia, & defectus, ad quam oppositionem omnia alia contraria reducuntur. omnes enim dñæ diuidentes aliquod genus, hoc modo se habent, quod vna earum est vt abundans, & alia vt deficiens respectu alterius, vnde Aristo. dicit in. 8. meta. tex. com. 10. ꝙ diffinitiones rerum sunt sicut numeri, quorum species variantur per additionem, & subtractionem vnitatis, non autem oportet, ꝙ in quolibet genere reperiatur contrarietas ſm propriam rönem huius, & illius speciei, sed solum ſm communem rönem excellentiæ & defectus. quia enim cõtraria sunt quæ maxime distant, oportet ꝙ in quocunq; genere inuenitur contrarietas, quod inueniantur duo termini maxime distantes, inter quos cadunt omnia illa, quæ sunt illius generis: & paulopost concludit, quod formæ diuersarum specierum sunt adinuicem differentes ſm excellentiam, & defectum, inquantum vna forma est nobilior alia, & ꝑ hoc ex diuersis formis possunt cãri diuersę passiones, vt supra obiectum est, tñ vna forma speciei ſm ꝓpriam suam rönem non habet cötrarietatem ad aliam, hæc ille. Sed vr̃ mihi diuus Tho. qđ in reprehendëdo nö caret reprehensione, nam argm̃ factum per

Opi. Diui Tho.

E

F

Instantia cötra so o nem Diui Tho.

per ipsum contra Auer. stat & procedit æque bene contra ipsum. nam propriæ qualitates cõtrariæ causantur ex principiis subiecti, & contrariorum sunt contrariæ causæ. Tu dicis ꝙ quia vna forma sm cõem rõnem contrarietatis inuētam in quolibet genere, vna est abundans, & alia deficiens, & sic ex diuersis formis causanť diuersæ passiones. hoc quidem verum est, sed non est ad propositũ, quia licet ex diuersis formis oriantur diuersæ passiones, non tñ semper ex diuersis formis oriuntur passiones contrariæ, sicut est in casu
H argumenti. Et confirmatur, quia homo & asinus habent huiusmodi diuersitatem sm excellentiam & defectum, & vr̃ omnes species, quia sunt sicut numeri, non tñ proprietates omnium specierum sunt contrariæ. argm̃ autem hoc contendit probare ꝙ quorum propria sunt cõtraria, ipsa sunt contraria, quia contrariorum sunt cõtrariæ causæ, aut igr̃ impugnatio sua cõtra Auer. nõ procedit, aut ipse patiť in sua decisione cõsimiles angustias. Et ideo dicimus nos pro Auer. & pro ipso ꝙ subiectum respectu propriæ passionis,
I & subiecti principia nõ sunt causæ accidentium propriorum nisi in genere causæ materialis, sicut testatur expresse Auer. in. 4. meta. in com. 2. vbi inquit. quod substantia est causa oĩum accidentium nõ sm agens, neq; sm finem, sed quia constituuntur per illam, & quia est subiectum eorum. & Arist. in. 1. phy. auscul. in tex. com. 80. inquit. subiecta quidẽ materia cum forma cã est omnium eorum, quæ fiunt sicut mater, manifestum est, aũt ꝙ eadem est materia contrariorum. & calidi & frigidi, &

Opinio propria.

aliarum physicarum contrarietatũ K
vt dicit expresse Arist. in. 4. physicæ auscultationis in text. com. 84. & in 1. de gene. & corrup. in tex. com. 50 vbi decidit quæstionem, & controuersiam antiquorum de actione, & passione. vtrum fiat merito similitudinis an fiat merito contrarietatis. vnde Commen. ibi in com. inquit. quod causa receptionis est commune genus eis. s. genus subiectum, & causa actionis est contrarietas. vnde mirum est de beato Doctore cũ ipse teneat subiectum non concurrere, vt efficiens, sed solum, vt materia respectu propriæ passionis, quo- L
modo deuenerit ad hoc. Et ista ẽ vna de limitationibus, quam addes superius in illa propositione dicente, quod contrariorum sunt contrariæ causæ, fallit enim in causis materialibus, sed vera est in causis agentibus vt plurimum. Aut supplenda est contrariorum sunt contrariæ causæ aut diuersæ, & in hac solutione concordare habet Auer. & Thomas si bene consideras. Similiter causæ agentes contraria sunt contrariæ, vel formaliter vel virtualiter.

Nota.

Ad aliam auctoritatem Com. in lib. de substantia orb. dico ꝙ formę elementales sunt contrariæ merito M
suarum qualitatum, per quas agunt adinuicem & patiũtur & seipsas corrumpũt. nam, vt dicit philosophus in libro de sensu & sensato, ignis nõ agit inquantum ignis, sed inquãtũ calidus, & ratio est, quia actio, vt dr̃ in. 1. de gener. & corru. in text. com. 43 & 50. est merito contrarietatis, ignis autem rõne qua ignis, non habet contrarium, sed ratione qua calidus, vnde Commen. in hoc sensu loquitur ibi in. 1. cap. de substan. orb.

inquit

A inquit enim dico impossibile ẽ hoc subiectum recipere duas earum in eodem subiecto existente terminatæ quantitatis, ideo impossibile est a subiecto denudari formam, & subiectum denudari a forma nisi p formæ destructionem, neq; etiam est possibile ipsam fieri in subiecto, nisi per agens extrahens illam de potentia ad actum. vnde necesse est has formas esse contrarias, adeo ꝙ altera corrumperet suam contrariam, & subiectum reciperet formam similem. vnde formæ elementorum
B sunt contrariæ, vbi patet ꝙ non ponit illas esse contrarias, nisi inquantum sunt adinuicem corruptiuæ, & hoc non habent nisi inquãtum sunt coniunctæ qualitatibus contrariis, & ista est expositio eius. 5. phyſi. cõ. 10. Ad aliam authoritatem eius in. 1. phy. com. 52. dico ꝙ ibi loquitur secundum mentem Alex. vt ostẽdit series, & contextus verborum ei⁹ & non loquitur ſm mentem propriam, ſicut fecit in. 5. physico. com. 10. & in. 8. meta. in com. 5. vbi de cõposito destruit opinionem Alexan.
C Aut si vis tenere ꝙ loquit̃ ex mẽte propria glosſa, vt supra. ꝙ formę elementales sunt contrariæ ſm qualitates. Vel dic iuxta opinionem Diui Thomæ ꝙ sunt contrariæ ſm communem rõnem cõtrarietatis inuentam in quolibet genere ſm excellẽtiam & defectum, inquantum vna est essentialiter nobilior altera, sed non sunt contrariæ ſm propriã rationem specificam. Tamẽ ista solutio habet instãtia, quia manifestum est quod ista contrarietas ſm perfectum, & imperfectum insequitur vltimas & specificas differentias, & nõ videtur oriri ex communi ratione generis, quia enim vna differentia vltima cõstitutiua vuius speciei est nobilior alia, ideo vna species est nobilior reliqua secundum propriam rationem, quia species rerum sunt sicut numeri, vt dicit Aristoteles in 8. metaphyſi. in tex. com men. 10. Vbi animaduerte ꝙ contrarietas quæ est in vnoquoque genere, vt dicit Aristotel. quæ est secũdum esse & non esse, id est secũdum priuationem, & habitum inquantum differentiæ condiuidentes genus sunt impares in perfectione, nõ est illa penes quam habeat versari motus, nam tunc cum in omni prædicamento sint principia, quorum vnum est, vt habitus, & reliquum, vt priuatio, quia actus, & potentia sunt principia prima in vnoquoq; prædicamento, sequeretur isto modo motum posse reperiri in quolibet prædicamento, sed est cõtrarietas physicæ in qua sunt cõtraria, & media, & talia sunt quæ habẽt fieri I eodem subiecto, vel propinquo, vel remoto, nam calor cõtrariatur frigiditati, quæ tamen non est apta nata esse in igne, sed in materia ignis, & requiritur etiam quod talia mutuo se expellant circa idem subiectum, & vt inquit magnus Alber. super. 5. phy. in expositione tex. c. 10. ad veram cõtrarietatem requisitã ad motum requirũtur quatuor condõnes quas vide si placet. Et aduerte vnũ aliud quod cõtrarietas æquiuoce reperitur in loco, & in qualitate, vt dicit Com. in. 4. cœli & mundi. in cõ. 38. inquit enim. cõtraria quæ sunt I aliis prædicamẽtis sunt duo in forma, & nõ duo in subiecto, sed duo loca contraria debent esse contraria in formis & locis, & ideo contraria

Nota. D E F

Mag. Alb.

Cõtraria I loco & qualitate

G ria, quæ sunt in loco sunt duo ĩ forma, & duo in subiecto econtrario in contrariis, quę sunt duo in forma, & vnum in subiecto, & æquiuocatio ē illa quæ vt plurimum decipit sapientes, vnde multa similia inuenies de continuitate, de mediis, sicut de contrarietate, quæ fm aliam rōnem attribuuntur motui locali, & aliis motibus, qui sunt in aliis prædicamentis, si bene consideras. Ad vltimū respondetur ꝙ de rōne elementi est quod ex eo fiat aliquid, vt in existē te, ex elementis autem aliquid fieri

H non potest nisi inuicem agant, & patiantur, & quia vt supradictum fuit elementa inuicem actiua, & passiua non sunt nisi inquantum sunt informata qualitatibus contrariis, sic dixit Auer. ꝙ ista quatuor corpora non sunt elementa, nisi per has virtutes actiuas, & passiuas, & ista est intentio Arist. in. 2. de gene. & corr. in tex. com. 7. & 8. si bene considerent verba eius, & forte hoc voluit dicere Alex. pro hoc tñ vide quæ scripserim in concordantiis Auer. 4. cœli super com. 40. Sic igr̃ patet quō in

I vnoquoq; genere est vna contrarietas, videlicet fm priuationē & habitum, vel fm contrarias differentias condiuidentes illud genus.

PROPOSITIO LIII.

Subiectum in scientia debet esse notißimum.

Famosa est propositio & logicalis, & colligitur ex intētione philosophi in. 1. poste. in cap. de præcognitionibus, vbi dicitur ꝙ de subiecto oportet præcognoscere quid & quia. Dicit autem subtilis doctor in. 1. suæ meta. q. 1. & Anto. And. ꝙ

Opinio Sco. & Anto. And. I 1. met. q. 1.

subiectum in scientia est notissimū quo ad naturam, quia non potest dē monstrari a priori, sed nihil prohibet quin subiectum possit demonstrari in scientia a posteriori. vnde demonstrari potest demonstratione, quia, & hoc probant: & prima rō est Anto. And. inquit n. omnis scientia vtitur, vel potest vti demonstratione quia: ergo probat, vel potest ꝓbare suum subiectum esse. maior est euidens, quia sicut per causam ꝓbatur effectus pp quid, ita econuerso per effectum demonstratur causa quia, consequentia ostenditur sic, quod. s. omnis scientia per effectum demonstratione, quia, demonstrat suum subiectum esse, quia per effectum demonstratur aliquid de cā. s. esse, ex hoc enim quod effectus nō potest esse sine tali conditione in cā effectus non potest esse sine eē cāæ, ergo si effectus est, causa est. Confirmant etiam hoc inductiue, ꝙ aliqua sciētia potest demonstrare suū subiectū esse, & hoc a posteriori sicut in libro elenchorum demonstratur syllogismum sophisticum esse ꝑ simile, sicut patet ibi. Similiter Priscianus in libro constructionū ostē dit orationem constructam esse per similem modum se habendi literarum ad syllabas, & syllabarum ad dictiones, & dictionum ad orationes. L M

Similiter etiam arguunt aliqui de Auicen. qui in sexto naturalium ex operationibus animæ demōstrauit animam esse, cum tamen anima sit illius libri subiectum. Amplius Aristote. in prologo primi posteri. demonstrat scire esse secundum cōmunem modum Latinorum exponentium illum prologum, tamen scire est subiectum logicæ, vt dicit Com. Opi. Auer.

A Com.in.3.cęli & mundi in com.4. Ad oppositum est sententia Auer ro.in.1.physi.com.vlti.& in.2.phy. in com.26.expresse dicit ꝙ impossibile est aliquam sciētiā,neq; vlem, neq; particularē demōstrare suum subiectum esse, siue per signū siue ꝑ demonstrationem,quod non est ita in causis sui subiecti, quoniam declarat eas per signum non per demōstrationem simpliciter. Vbi animaduertere debes, quòd ꝓpositiones circa quas versatur vnaquæque scientia sunt in triplici differentia.

Propōnes in triplici dr̄ia.

B Quędam sunt notissimę,ita ꝙ ex sola notitia terminorum euidentiā habent sicut prima principia, vt de quolibet dicitur esse, vel non eē, & omne totum est maius sua parte. Quædam sunt prorsus ignotæ,sicut sunt quęstiones,& dubitabiles ꝓpositiones,quæ non nisi syllogismo categorico, siue dialectico, siue demonstratiuo ostendi possunt,& probari. Quædam vero sunt medio modo se habentes,quia non sunt æquæ notę,sicut prima principia,quę ex sola terminorum notitia euidentia sunt,nec æquę dubia, vt sunt quę

C stiones,sed sunt indigentes aliqua innuitione,sicut est syllogismus hypotheticus per naturam, & sicut est inductio & diuisio, & sicut est exemplum,aut enthymema,& sicut est cōmunis hominum consensus, vnde Auer.dicit in.4.cœli & muudi.in cōmen.22,quòd alia est latentia, quæ indiget syllogismo,& alia est latentia,quæ indiget inductione, non.n. omnes propositiones ī scientiis sunt æque notæ, nec omnes sunt æquæ ignotæ,nam Arist. in primo posteriorum dicit. quòd demonstrationes, quæ procedunt ex propositionibus,magis ꝓpinquis primis principiis sunt certiores illis demonstrationibus, quæ procedunt ex propositionibus magis remotis, &. 4. meta. tex.commen.18.redditur ratio huius,quia illud est verius quod est primo vero ꝓpinquius,& illud est notius,quod primo notissimo est propinquius eadē ratione. vnde Auer. 5.meta.&est etiam sententia Arist. ibidem tex.comm.4. primæ demōstrationes,quæ componuntur ex primis propositionibus sunt elementa omnium demonstrationum, quæ componuntur ex eis,demonstrationes enim compositæ dissoluūtur in

D

E demonstrationes simplices, istæ autem non dissoluuntur in alias. Et aduerte quòd apud Peripateticos, aliud est via doctrinæ, & alind ē maneries disciplinæ, vt colligitur ex intentione Commen. in suo prologo super primo physicorum. Via doctrinæ sunt tria genera demonstrationum,scilicet demonstratio signi, seu quia, & demonstratio propter quid, seu demonstratio causæ tantum,qnod idem est, & demonstratio simpliciter, seu demonstratio dans causam,& esse quod idem.

via doctrinæ maneties disciplinæ.

F Demonstratio autem signi, seu quia,fit tribus modis. Primo quādo esse causæ demonstratur per esse effectus,vbi esse effectus fuerit notum,& esse causæ latuerit, vt si per eclipsim demonstro terræ interpositionem. Secundo modo quando esse effectus ignotum fuerit,& per aliquod signum demonstrem illud esse,vt si ex hoc,quod est vmbram non facere demonstrem lunam esse eclipsatam, vt dicit Aristoteles in primo posteriorum. vel ex hoc quod habet mulier lac in māmillis

Demōstratio signi.

A causa nôtior erit demonstratio absoluta, quæ dat causam & esse, & si latentius fuerit causa rei, quàm suum esse erit demonstratio propter quid tantum. vnde mirum est de Latinis expositoribus quomodo non tangant in libro posterio. differentiam inter demonstrationem causæ tantum, seu ꝓpter quid, & inter demõstrationem potissimam, quam tamen omnes antiqui & Græci, & Arabes tetigerunt. Tali igitur via doctrinæ non vtimur nisi in quæstionibus quæ sunt propositiones omnino ignotæ, & indigent demon- B stratione. Manerie autem disciplinæ vtimur ad declarationem eorum, quæ vt inquit Auer. in primo cœli, & mundi. in commen. 22. & in 6. physico. commen. 41 sunt minoris latentiæ, quàm ignota naturaliter, & sunt minus nota quàm primæ propositiones quæ sunt per se notę.

Maneries disciplinæ

Contra sophistas, & modernos logicos.

Tales autem maneries disciplinæ est inductio, sicut dicit & exemplũ, similiter etiam syllogismus hypotheticus per naturam, qui videlicet est legitimus hypotheticus, & nõ potest reduci ad categoricum. non. n. C est verum quod dicunt vulgares & sophystæ ꝙ omnis syllogismus hypoteticus ad cathegoricum potest reduci, sicut pulchre declarat Auer. in libro priorum. vbi in primo facit digressionem de syllogismo hypothetico, tales enim syllogismi per naturam sunt istius condictionis, & naturæ, quod in eis antecedens est p se notum, & consequens est per se notum, & tota illatio est per se nota vnde non simpliciter probãt, sed faciũt aliquam fidem & innuitionem I his, quæ indigent modicula innuitione, sicut dicit etiam in. 2. physic. in commen. 3. & de hoc ordine etiã D est enthymema, & diuisio, & alia id genus. vnde quemadmodum contingit in aliis artibus in quibus sunt varia, & diuersa instrumenta ad diuersos fines, sic etiam accidit in logica, quod tradit nobis varia instrumenta, quæ sunt deseruientia nobis ad diuersas intentiones sm diuersitatem propositionum, & scibilium in scientia qualibet, ideo modus sciẽdi nuncupatur ab Aristo. in. 2. metaphysi. in tex. commen. 15. etenim nõ omnia æqualiter nota, aut ignota sunt, & tunc Com. tenet ꝙ subiectum in scientia nullo genere demõ E strationis potest in scientia in qua subiectum demonstrari. Huius autem ratio sm modernos talis est, quia in scientia nihil notius est ipso subiecto, & si principia subiecti in scientia demonstrẽtur per aliquod medium spectans ad illam scientiã, nullo pacto poterit per illa principia demonstrari illud subiectum, quia nunquam erunt notiora subiecto, quia nihil in scientia dicitur esse notius ipso subiecto. Sed ista opinio stare non potest. nam certũ est, quod cum aliquid dicatur noti⁹ alteri duobus modis, vel quo ad nos F vel quo ad naturam, vt patet, primo posteriorum, & primo physicorum, text. commen. 2. tunc non est dubium, ꝙ si loquamur de notitia quo ad naturam, principia & causæ subiecti sunt priora quo ad naturã, quàm sit ipsum subiectum, quia cũ inquãtum causa est prior & notior sm naturam q̃ effectus, vt patet 1. physi. tex. com. 2. & Auer. etiam in com. 3. ibi reddit causam, quia natura a causis incipit operari. Si autem loquamur de notitia quo ad nostrã cognitio-

Opin. modern. in. 1. phy. super expõn. tex. com. ult.

Cõfutatio

G cognitionem, nõ est dubium quòd passiones & effectus, vt in pluribus in scientiis in sensatis sunt notiores nobis quàm suæ causæ, & quàm ipsa subiecta, vt naturata sunt notiora ipsa natura, licet vtrumq; sit notum per se, vt patet in principio secundi physi.tex.com.1.&.3. dicere igitur nihil notius esse in scientia ipso subiecto absolute, est negare Aristo.& veritatem. Nec valet motiuum eorum ꝙ si principia subiecti demõstrentur in scientia per aliquod medium, ꝙ illud medium semper erit

H ignotius ipso subiecto, & nunquam tale medium poterit reddere notiora illa principia, vt per illa subiectũ possit a priori demonstrari. Nam illud medium in scientia erit notius ipsis principiis quo ad nos, & similiter ipso subiecto, & ideo vbi principia, & causæ subiecti latuerint, poterunt illa principia demonstrari demonstratione signi, licet autem tale medium sit notius etiam ipso subiecto, tamen nõ ꝑꝑ hoc poterit per illud demonstrari subiectum esse demonstratione signi ꝑꝑ causam quã

I dicam statim. Vbi animaduerte ꝙ mirum est quõ fere oẽs hallucinẽtur in hoc ante nostra tempora ĩ re notissima, vt mihi vr̃. nam nulla alia est reddenda ratio quare subiectum in scientia in qua est subiectũ non potest demonstrari nisi ex suamet ratione formali, per quã est subiectum, quid enim est aliquid subiici in scientia quàm concedi, & præsupponi, & hoc est quod tangit pulchre Com 1.phy.com.vlti. vbi reddit causam, & est, quia aut est per se notum, aut sumitur tanquam notũ a scientia superiori in qua fuit probatum. Si contingat autem ꝙ subiectum in scientia sit per se notum K patet ꝙ nõ indiget demõstratione, quia ad per se nota, non erigitur demonstratio. vnde isti qui non possunt discernere inter ea, quæ demõstratione indigent, & inter illa quæ non indigent, nunquam poterunt, nec potuerunt philosophari, sicut scribit Commen.& Aristo.in.2.ph. auscultation.in commen.& text. 6. vbi dicitur, sic autem est naturã demõstrare tentare ridiculum, manifestum enim est, quod huiusmodi rerum sunt multa, demõstrare autẽ manifesta per immanifesta non potentis iudicare est propter ipsum, L & non propter ipsum cognitum.

Quare subiectũ nõ demõstretur in sciẽtia.

Si autem tale subiectum non sit ꝑ se notum, scientia in qua est subiectum sumit illud tanquam notum, quia se submittit in hoc, & credit scientiæ superiori in qua erat quæsitum, sic enim non incõuenit, quod aliquid sit quæsitum in vna scientia, & idem sit concessum in alia, vnde qui dicunt subiectũ in aliqua sciẽtia aliquo illorũ trium generum de monstrationis posse demõstrari, nõ M vñr intelligere quorũ sit demr̃atio, & quæ sit ratio formalis ipsius subiecti, & ideo Arist. dixit in principio libri posteriorum, quod de subiecto oportet præcognoscere quia est, & quid est, licet cõtingere possit qđ subiectum qñq; est adeo notũ, & clarꝰ ꝙ sciẽtia negligit aliq̃ mẽtionẽ facere de ipso, vt dr̃ in eodẽ.1.poster.in tex.c 25.& est in illo cap. Oĩs.n.demonstratiua scientia circa tria est.

Et ideo quærere quare subiectũ in scientia qualibet, siue vniuersalis fuerit, siue particularis ẽ, indemõstrabile est quærere quare subiectum ẽ subiectum. Non enim euadit ab alte

A ro condiuidentium ipsum subiectũ, vel vt sit per se notũ, & tunc nõ indiget demonstratione, vel vt sit ignotum, & tunc sumitur etiam, vt notũ à scientia superiori in qua fuit probatum, tamen ex eo quod est subiectum indemonstrabile est. Sed tũc est alia difficultas in via Com. propter quid principia subiecti in scientia possunt demonstrari in scientia demonstratione signi, sed partes subiectiuæ non possunt demõstrari in scientia. vnde Auer. 2. de anima. cõ. 27. inquit. Artifex. n. necesse est, vt

Dubiũ de partib⁹ subiectiuis.

B ponat subiectum de quo cõsiderat, & diuidit genera eius quasi manifesta in esse, artifex. n. non potest demonstrare subiectum suæ artis, neque species illius subiecti, & eandem sententiam scribit in. 6. meta. cõ. 1. Ad hãc difficultatem respondet idẽ modernus in eodem loco quod ratio est ista; quia inuentio partiũ subiectiuarum in scientia, & inuentio subiecti est vna & eadẽ, & ideo si partes subiectiuę possent demõstrari in scientia, posset etiam demõstrari ipsum subiectum, quia partium subiectiuarum, & subiecti est vnum esse, & subiectũ est prius inuentione partibus, vt animal est prius homine.

Opi. moderni doctoris.

C Vnde bene valet, est homo, ergo est animal. sed non econtra. Et ideo si partes subiectiuę possunt demõstrari esse, etiam & subiectum, & ex destructione consequẽtis si subiectum non potest demonstrari eẽ, ergo neque partes, sed inuentio principiorũ non est eadem cum inuentione subiecti, & partiũ subiectiuarum, ideo non valet si principia in scientia demonstrantur, ergo & subiectum. Sed ista ratio nulla est. nam certum est, ꝙ subiectum in se consideratum

Cõfutatio

quo ad suum esse magis dependet à D suis principijs, quàm à partibus subiectiuis, quia habitudo subiecti ad sua principia est habitudo essentialis causati ad causas à quibus essentialiter dependet, habitudo autẽ subiecti ad partes subiectiuas est habitudo ad posterius, & est causę ad cãtum. vnde partes subiectiuę dicũtur aduentitiæ respectu subiecti, sicut dicimus, quod homo accidit animali, & vt̃ inferiora respectu superiorũ, vt dicit Ari. in prædicamentis. & ex consequenti ex ista mirabili responsione videtur sequi totum oppositũ, videlicet, ꝙ principia subiecti non E possunt demonstrari in scientia, sed bene partes subiectiuæ, quia inuentio principiorum videtur esse inuentio principiati, saltem cõsecutiue, & à priori, q̃a esse principiati est ex esse principiorum. Et confirmatur per Arist. in. 2. poster. & in c. 1. philosophiæ. tex. com. 1. vbi dicit, ꝙ eadem via inuestigatur si est, & quid est, qñ quęstio si est, terminatur à priori. patet. n. quod dum diffinitur res diffinitione quid rei quod diffinitur ꝑ sua principia & causas, partes. n. diffinitionis sumunt à principijs quæ sunt in re, vt dicit Cõm. in. 1. de anima. in F com. 7. Ergo eadẽ est inuentio principiorum & subiecti à priori inuestigatio. Et per ꝯsequens non est alia, & alia inuẽtio sicut à posteriori, vna est inuentio parte partium subiectiuarum, & ipsius subiecti. Amplius. fundamentũ illius opinionis est ruinosum, ꝙ si partes subiectiuæ possunt demonstrari, posset demonstrari subiectũ esse, quia vnum est vtriusq; esse, quia stat quod aliqua sint eadem subiecto, & tamen sunt rõne formali distincta, & per consequens

G vnum ſub vna ratione erit notũ, &
ſub alia ratione erit ignotum,& hoc
oñditur in q̃ pluribus caſibus. Nam
certũ eſt, ꝙ primus motor prima for
ma,& primus finis ſunt idem ſubie-
cto, vt patet. 12. metaph. cõ. 5. & 6.
vnde inquiritur eẽ primi motoris in
philoſophia,& per demſonem inue
nitur, & cognoſcit̃ ſub ratione qua
primus motor,ſed ĩ philoſophia na
turali, non cognoſcitur ſub ratione
qua eſt prima forma, licet idẽ ſit pri-
mus motor,& prima forma. Am-
plius ſtat in caſu notum eſſe aliquid
ſub ratione gñis, & tamen illud erit
H ignotum quo ad rationẽ ſpeciei, nã
quis ambigit quod oblata aliqua gẽ
ma alicui, quã prius non nouerit qđ
ſtatim cognoſcet illam ſub ratione
gñis? ſciet. n. quod eſt gẽma, aut la-
pis, ſed ignorabit vtrum ſit topacius
aut hyacinthus, licet in hoc idem ſit
in gñe & ſpecie,& econuerſo. poteſt
etiam in aliquo caſu contingere op
poſitum, videlicet, quod aliquid ſit
notum quantum ad rationem ſpe-
ciei,& ſit ignotum quo ad rationem
generis, nam. 7. primæ philoſophię.
tex. com. 28. Multa ſunt genera pro
xima ſpeciebus, q̃ tamen ſunt igno-
I ta quod ratione conuincitur. Nam
videmus ex equa, & aſino mulum
generari, non tamen ex equa & ho-
mine aliquid generatur, quod qui-
dem non contingit niſi quod eſt ex
natura rei aliquod genus proximũ
in quo cõuenit equus cum aſino, in
quo non conuenit cum homine. Et
ideo ratio illa nulla eſt, ſi idem eſt
eſſe partis ſubiectiuæ & ſubiecti, ꝙ
ſi pars poteſt demonſtrari in ſcien-
tia, ergo & ipſum totum, pũta ſu-
biectum, quia ſtat aliquod medium
eſſe ad demonſtrandum id quod eſt
pars, quod tamen non demõſtrabit K
totum ſub propria ratione propter
cauſam aſſignatam. Dicam enim
quod licet idem ſit eſſe ſubiecti, &
partium ſubiectiuarum, iſtud tamẽ
eſſe poterat ratione qua eſt eſſe ſu-
biecti eſſe per ſe notum in ſciẽtia in
qua illud eſt ſubiectum. Et tamen
ſub ratione qua eſt eſſe partis ſubie
ctiuæ erit ignotum. Et confirmatur
quia de facto ita contingit, quia cer-
tum eſt, ꝙ ignis eſt pars ſubiectiua
ſubiecti ſciẽtiæ libri de cœlo & mun
do,& tamen ignem eſſe demonſtra
tur in. 4. cœli & mundi. in tex. com.
32. Nec valet ſi dicatur ad hoc, vt L
quidam dicere conſueuerunt quod Replica.
ibi non demõſtratur ignem eſſe, ſed
demonſtratur quod locus ignis eſt
ſurſum, & ignem eſſe ſurſum non
ignem eſſe, quia eſt ſpecies, ſeu pars
ſubiectiua. Sed iſta rñſio deſtruit iu Impugnatio.
diciũ Cõmen. qui vult ꝙ illa eſt de-
monſtratio ad ſpeciẽ ſubiecti quod
raro contingit in ſcientia, vbi expreſ
ſe Cõm. concedit aliquam partẽ ſu-
biectiuam in ſcientia poſſe demon-
ſtrari demonſtratione ſigni, licet il-
lud raro contingat. Non igitur ex
identitate eſſe vtriuſq;, videlicet ſu
biecti,& partis ſubiectiuæ contingit M
quod pars non poſſit demõſtrari in
ſcientia tanquam ex cauſa per ſe, nã
cum illa quæ per ſe inſunt de omni
ſint nunquam ne dum raro poſſet
accidere quod in aliqua ſcientia poſ
ſit demõſtrari aliqua pars ſubiecti-
ua. Dicamus igitur nos limitantes Opi. propria.
allegatam Auerro. authoritatem. in
ſecundo de anima. com. 27. & in. 6.
metaph. tex. com. primi, quod ha-
bet veritatem, vt in pluribus, tamen
quandoq; fallit, nam ſicut ea quæ à
natura ſunt, quædam ſemper ſunt,
quædam

A quędam vero ficut frequenter, ex. 2. phy. cõ. 48. Sic propositiones natu rales sunt in hac dña, quia quędam sunt semper veræ, & quædã sunt veræ frequenter. Nã ex eo quod res ẽ aut nõ est, redditur oratio vera, aut falsa, vnde quando cõtingit quod partes subiectiuę sunt p se notæ in scientia, tunc non demonstrantur, & tũc idem est iudicium in hoc de partibus, & de subiecto, si autẽ contingat partes subiectiuas ignotas eẽ, & scia illa habet medium per quod possit illas demonstrare, tunc in illa scientia possunt demonstrari, sed quia ra
B ro hoc cõtingit, & denominatio fit à superabundanti, inde Auer. dixit species subiecti non posse demonstrari meo iudicio. Et ne videamur dicere ista gratis, adduco authoritatem Cõm. in. 2. de anima. nam postea quam dixerat in com. 27. ꝙ artifex non potest demonstrare subiectum, neq; species subiecti, limitans dictum suum deinde in princ. com. 29. inquit. quia vult ponere hic numerum istaium virtutum secundũ, ꝙ artifex ponit subiecta suæ artis, non vult ponere nisi illud quod est manifestum per se, & dimisit illa, quæ
C non sunt manifesta donec perscrutetur de eis, vnde patet ꝙ multæ virtutes, seu potentiæ animæ sunt, qui in lib. de anima demonstrantur eẽ, sicut est esse sensus communis, & esse intellectus agentis, & ista est veritas. Sed tunc est alia ardua difficultas in via Auer. propter quid est cũ substãtiæ separatæ sint principia subiecti metaph, quod est ens inquantum ens, & secundum Auer. in secundo phy. com. 22. & 26. principia subiecti possunt demonstrari in scientia demonstratione signi, quare igitur in scientia diuina substantię abstractæ non demonstrantur. Ad hoc

Ardua difficultas.

D omnes ante mea tempora quos ego viderim dixerũt quod hoc ideo contingit, quia substantiæ separatæ cũ hoc qđ sunt principia subiecti meta phy. sunt et partes subiectiuæ, & qa partes subiectiuę non possunt secundum Auer. demonstrari, ideo dicunt quod non possunt demonstrari. Sed ista opinio nullo pacto stare potest in via eius. Nam ratio partis subiectiuæ non arguit per se ineuitabiliter, quòd aliquid in scientia nõ possit demonstrari, vt ex iam deductis apparuit. Tum etiam quia data ista
E ratione non esset omnimoda cõtradictio, nec esset simpliciter impossibile substãtias abstractas posse demonstrari, sed solum ex parte qua sunt partes subiectiuæ, sed nõ ex parte qua sunt principia, cuius oppositum sustinet Cõm. in com. vltimo, primi physi. & in com. 3. octauo physicor. & in cõmen. 5. 12. diuinorum. vbi vult nullo pacto scientiam diuinam habere per se medium ad demonstrandum esse substantiarum separatarum. Amplius ista opinio videtur concedere vnum impossibile, quia vult quod aliquid sit pars su
F biectiua, & principiũ respectu vnius & eiusdẽ subiecti quod videtur absurdum, quia tunc idem esset principium suiipsius, quod est in fine abominationis, vt colligitur ex mente Philosophi. in. 2. de anima. tex. cõ. 27. & est authoritas etiam beati August. in primo de trin. ca. primo, vbi inquit. ꝙ nullus intellectus capit, vt idem gignat seipsum, ut sit. Hoc autem deducitur, quia si substãtiæ separatę sunt principia entis ĩ sua maxima cõitate, cum sub tali ambitu

Opinio.

Cautio.

 sint

G sint per vos substãtiæ separatæ, quia sunt partes istius entis. igitur erunt principia suimet. Et ideo dicimus nos iuxta viam eius in.7.metaph. ꝙ subiectum scientiæ metaph. est ens extra animam quod est diuisum in 10.prędicamenta, & quod diuiditur per potentiam, & actum, & per vnũ, & multa, vnde iux[illegible] huiusmodi tres diuisiones diuiditur scientia diuina in tres partes, vt docet pulchre Auer. in prologo suo super.7.met. & istud est ens causatum, & istius entis substantiæ separatæ sunt principia fm formam, & finem, & fm efficiẽs quo H quo modo, & nõ sunt talis entis partes subiectiuæ, sed bene sunt partes entis in sua communitate analogiæ fm Auer. aut vniuocationis fm Sco. Et hoc nullus sanæ mẽtis negare potest, nisi proteruiendo contra veritatem. Dico tunc, ꝙ ratio Cõm. super hoc est duplex. Prima est, quia substãtiæ separatæ sunt principales partes subiecti modo declarato, sumendo subiectum ens inquantum ens in sua maxima cõmunitate analogiæ, non autem ens, quod est subiectum in.7.8.& 9.& 10.metaph. quia illud est ens causatum, vnde ista æquiuocatio, & multiplicitas multos decipit I in illa arte, nam scientia illa, vt dicit Cõmen. in procemio.7.& in com.1.12.meta. diuidit̃ in duas partes: vna considerat de substantijs inseparabilibus à materia: & alia cõsiderat de substãtijs abstractis à materia, & iõ aliud est ens, cuius substantiæ separatæ sunt partes, & aliud cuius subæ separatæ suut principia fm rem, aut saltem fm rationem. alia autem ratio est ex parte medij, quia videlicet, non habet scientia diuina medium. Et animaduerte, ꝙ consequenter loquendo in via Auer. iuxta prædictã K solutionẽ subtiliter dicere possumus ꝙ in illa parte in qua sciẽtia diuina considerat de abstractis substautijs ipsę substantiæ abstractæ sunt illius partis verũ subiectum, sed totius partis præcedentis est ens inquantum ens, non in sua maxima transcẽdentia, quia sic est pure æquiuocũ, cum, vt sic dicatur de affirmatione & negatione, & de ente in anima, & de ente extra animam, sed vt ens sumitur pro ente extra animã, quod per se diuiditur in decem prædicamenta, q a clarum est, ꝙ Aris. in fi.6.meta. abijcit à sua consideratione eñs per acci L dens, & ens in anima, vt patet. vnde nunquã memini Auer. dicere subas abstractas esse specie subiecti meta. sed dicit, ꝙ sunt subiecta scientiæ diuinæ. Vnde subtilis Doctor in. q. de subiecto metaph. sic attribuit Auer. & ita dicit Ant. And. & sine præiudicio melioris sentẽtię posset hoc probabiliter sustineri. Quod si dicatur, Obiectio. quia tunc scientia diuina non esset scientia vna, quia non habet vnum subiectum modo per Philosophum primo poster. scientia vna est vnius generis subiecti. Ad hoc respondet Solutio. per authoritatẽ Philosophi, & Cõm. M in.4.met.com.2. vbi dicit, res.n. quę habent vnam scientiam non tãtum sunt, quarum subiectum est vnũ genere, aut specie dictum vniuoce, sed quarum esse attribuitur vni fini, aut vni agenti, aut vni subiecto, ita ꝙ ex varijs causis vnitas sciẽtiæ venari potest, vnde dicere possumus, ꝙ q a totalis scientia, quæ in metaph. tradit̃, tam deducit nos ad cognitionẽ primæ formæ, & primi finis, ad quæ in cognitione vltimata põt intellectus deuenire, sic scientia illa vna est, vt inquit

Pô ꝓptia.

Ens causatum ẽ meta. subiectum.

A inquit Auer.ex mēte Alex.super pro logo. 12.metaph. tamē primus modus dicendi magis cōis est, & illum teneo, sed ſm apposui ad excitādum intellectum. Reuertamur igitur ad propositum ꝙ secunda ratio cui innititur Auer.in.12.metaph.com.5. est,quia nullum medium aliud efficax ad probandum esse abstractorū est,nisi via motus,& omnes rationes Auic.ad probandum in sciētia diuina esse abstractorum non pertranseunt ordinem sermonum probabilium,vt dicit Cōm.1.physi.com.vlt. & in.2.physi.com.22. Et in lib. de-

B structio destructionum.in dispu. 4. in solutione.5. dubij.vnde si qua ratio adducitur in scientia diuina super hoc,tota vis illius consistit super medio naturali,sicut patet in.2.primæ philosophiæ.in tex. com. 6. vbi Arist.demonstrat,ꝙ in genere causæ efficientis nō est processus in infinitum,vbi totam illam rationē pertractat de motu,vt patet intuēti, vbi Cōm.ponit pulchrum documētum ibi com 6.dicens,& cōsideratio vl'is in omnibus causis in eo quod sunt causæ est huius scientiæ. Et Aristo. quāuis vtatᷓ hic demonstrationibus

C scientię naturalis,tamen inducit eas vniuersalius,qm̄ quanto fuerit demonstratio vniuersalior, tanto magis erit proprior huic sciētię, & Arist. obseruat se in hac intētione.s.in inducendo demōnes vl'es alio modo, q̄ in scientia naturali. Et hæc est cā in iteratione illarum demonstrationum in hac scientia. Et ex illo loco patet solutio contra temerarios, qui dicunt Arist.fuisse malum metaphysicum,quia maxima pars meta. constat ex rationibus naturalibus. Nō.n.vident dr̄iam inter illas rōnes

Cōtra modernos temerarios.

vt adducuntur in scientia naturali, & vt adducuntur in scientia diuina. D

Principia subti pnt demrari.

De principijs autem subiecti,vbi illa principia fuerint latentia,& occulta,& scientia illa habet medium notius possunt per illud in illa scientia demonstrari demonstratione signi, sicut prima materia,& primus motor quæ sunt principia corporis mobilis,quod est subiectum in scientia naturali,nam per transmutationem substantialem demonstratur eē primæ materię,& per motum localem demonstratur esse primi motoris.

Si autem illa principia sunt occulta, & habēt alia principia priora,& notiora: tunc per illa poterunt demonstrari demonstratione propter quid in scientia superiori continēte subiectum illius scientię,sicut est scientia subalternans cū subalternata,& ista est doctrina Auer. in.2 physicæ auscultationis.in com.22.vbi inquit. cum autem causæ subiecti artis habuerint causas priores,tunc demonstratio illarnm causarum erit ꝑ demonstrationem simpl'r in arte continente illam artē. Et erit etiam per signum ī illa arte,& hoc totum erit quādo causę subiecti artis latuerint. E

Dubium. Solutio.

Sed dices,propter quid principia subiecti possunt demonstrari,non autem subiectum? Ad hoc rñdetur ꝓpter quid subiectum est subiectū, & principia sunt principia, est.n.de ratione subiecti quod subijciatur,& concedatur in sciētia,vel quia est notum in se,vel quia sumitur tāquam notū à scientia superiori,in qua fuit probatum,sed non est de rōne principiorum inquātum sunt principia subiecti qđ concedātur esse in scientia, immo possunt esse quæsita, vbi latitant. Restat soluere argumenta F

G in oppositum adducta. Ad primum quod erat Antonij Andr. dico quod illa maior rationis nõ est vera, quod omnis scientia vtitur, vel vti potest demonstratione, quia nam in scientijs mathematicis semper procedimus à prioribus, & notioribus naturæ, & nobis, vt dicit Cõm. in. 1. phy. com. 2. & in. 7. meta com. 10. Amplius non sufficit ad hoc qđ aliquid demonstretur demõstratione signi quod habeat effectum per quẽ possit demonstrari, sed requiritur ꝙ illud quod demonstratur sit occultũ, & nõ per se notum, neq; sumptum

Solutio rationũ partis aduersæ.

H tanquam notum, & quia subiectũ cuiuslibet scientiæ, aut vniuersalis, aut particularis, vel est notum, vel sumitur tanquam notum, ideo non potest demõstrari in scientia in qua subiicitur. nam ad per se nota, vel ad illa quæ sumuntur pro notis non est demonstratio apud scientiam sic sumentem illa. Ad cõfirmationem respondetur, ꝙ illa non est ostensio demonstratiua qua vtitur Aristo. in principio libri elenchorum, sed est exemplaris manuductio quæ nõ vsi tatur in probando aliquid simpliciter occultum in scientia, sed facit ali

I quam innuitionem, vnde vt supra dictum fuit, differentia magna valde ẽst inter viam doctrinę, & inter disciplinæ maneriem. Vbi animaduerte, ꝙ subiecta sciẽtiarum sunt in duplici, seu triplici differentia. quædam sunt adeo nota, ꝙ propter sui maximam claritatem, & euidẽtiam despiciuntur à scientia, vt dicit Aris. in primo poster. tex. com. 25. Alia vero non sunt adeo nota sicut ista, nec adeo ignota quod demonstrari pñt, sicut sunt res naturaliter ignotæ, sed sunt medio modo, & talia indigent aliqua innuitione, aut suadela, sicut est via exempli, aut via syllogismi hypothetici per naturã, aut sicut est via inductionis, & similia. dicit enim Themist in. 2. poster. cap. 11. loquens de subiectis scientiarũ, quia tum vt sint, tum quid sint certum esse, & constitutum necesse est, nec alio mõ cognobiliora euadunt, quàm inductione, aut fide aliqua, aut periculo demõstratione nõ euadunt. Vnde Aristo. similitudine, & exemplo persuadet eẽ syllogismi sophistici, nam sic vt aliqui sunt pulchri, & decori, alij vero non sunt, sed apparent esse & in rebus inanimatis aliquod est verũ aurum, aut argentũ, aliquod aũt apparet esse aurũ cũ nõ sit, ita ĩ orationibus syllogisticis idẽ contingit quod aliqui sunt veri syllogismi, alij aũt cum nõ sint vñr. patet ꝙ ista rõ facit aliquam fidem, sed non simpl'r demonstrat, aut oñdit, vnde lucidissimus Themis. in. 1. de anima. ca. 24. Ego vero primum illud demiror eorum, qui hoc audẽt dicere quod arbitrantur exẽpla vim probationum habere, quum tamen exemplum ad faciendam fidem infirmissimum argumentum sit. Et eodem modo dicendum est de rõne illa Prisciani in ostendẽdo in libro constructionum orationem cõstructam esse, qa est similitudinaria manuductio. & non est vera demr̃o signi. Ad aliud dico, ꝙ Auic. in. 6. nãlium ex esse operationũ aĩæ cognitio ostẽdit esse animæ etiam cognitum per syllogismũ hypotheticum ꝑ naturam, qui non probat simpl'r, sed vsitatur in his q̃ indigent aliqua innuitione, nã in tali syllogismo antecedẽs est ꝑ se notum, & ꝯns etiam, & tota illatio est per se nota, & ista est clara

Aliqua subiecta tenui probatione esse oñdũtur.

K

L

M

A clara mens, & responsio Auer. in. 1. priorum. in digressione de syllogismo hypothetico, vbi inquit, & vt per inductionem quã induximus apparet quod dixit Arist. in hac re apparentia manifesta, quoniam iam manifestum est ex dicto nostro, ꝙ multæ res scitæ per se sicut est inuẽtio animæ, & alia sunt quæ scimus per hanc viam ostẽsionis. Et impossibile est, vt sit vna & eadem via qua agatur ad stadium super scita per se & ignota per naturam, & consimilem sententiã habet in secundo phy sic. in com. 3. Ad vltimum respondetur per interemptionẽ salua semper pace Aegidij, & Pauli, & aliorũ B hoc asserentiũ. Nam intentio Arist. ibi non est disputare contra negantes scire esse, aut contra negantes scire fieri de nouo, quia hoc pertinet ad diuinum non ad logicum, vnde Cõm in. 3. cœli & mundi, in com 4. inquit. Diuinus debet loqui contra dicentem quod nihil est permanẽs, & fixum, ille autem negat sciẽtiam esse, sciam autem esse est subiectum logices, & diuinus, q defendit subiecta disciplinarum particularium debet loqui cum eo. Amplius sequeretur C Arist. ibi petere principium. Nam initiũ illius disputationis est illa vniuersalis ꝓpositio. Omnis doctrina, & disciplina intellectiua fit ex præexistenti cognitione, ista autem præsupponit doctrinam, & disciplinam esse, nam quæstio composita semper præsupponit simplicem, & hoc erat probandum. Alia igitur est mens Arist. in illo ꝓlogo, vt dicũt Græci expositores, & est ꝓlibare quę & quot oportet præcognosci in sciã demõstratiua, & in ipsa demonstratione, sicut poteris videre si placet.

Cõtra Aegid. Ro. & Pau. Venetum.

PROPOSITIO LXIIII. D

Differentiæ vltimæ rerum non recipiunt magis, & minus.

Ratio est, quia vt Porphyrius in cap. de differentia loquens de differentijs specificis inquit, ꝙ nõ recipiunt magis, neq; minus, ipsæ. n. sunt quę vniuscuiusq; rationẽ complent. Esse aũt vniuscuiusq; vnũ & idem est, nec intẽsionem, nec remissionem suscipiens. & est etiam sententia Arist. in. 8. meta. tex. com. 10. vbi scribitur, ꝙ species entium sunt sicut numeri. & fuit propositio de E mente Platonis, vt dicit beatus Thomas ibi, & idem videtur sentire Cõmen. 12. metaph. cõ. 2. Est etiam de mente ipsius Arist. 5. meta. tex. com. 19. sex semel est sex, non est bis tria, neq; ter duo. substantia enim vniuscuiusq; ꝙ semel. vñ inde colligitur, ꝙ species rerum consistunt in indiuisibili sicut species numerorum. nã sicut non inueniuntur duæ species numerorum ab vnitate ęqualiter distantes, ita etiam non inueniuntur duæ species entium ęqualiter distantes à primo principio quod est prima, & summa vnitas. nam s'm Philosophum. 1. cœli & mundi, tex. cõ. F 100. Cõicatum est esse, & viuere oĩbus, his quidẽ clarius, his vero obscurius. Et Auer. 2. cęli & mundi. cõ. 63. inquit distantię entium sunt valde diuersæ in hoc. Assimilantur & species entium numeris in hoc, quia quẽadmodum qualibet vnitate addita, aut remota variat' spẽs numeri, pariformiter qualibet dr̃ia addita, aut subtracta variatur species diffinita. Sunt etiã species rerum sicut numeri, quia sicut species numerorum

Q̃uo spẽs rerũ sint numeri.

G non continent æquales vnitates, ita etiam species rerum non continent æquales perfectiones. Ratio autem est, quia genus non diuiditur in species, nisi per contrarias differentias. 10. meta. tex. com. 24. Talis autem oppositio contrarietatis fm Philosophum ibidem reducitur ad oppositionem quæ est fm priuationem, & habitum, vt patet ibidem in tex. cõ. 15. & per cõsequens differentia constitutiua vnius speciei cõparatur ad oppositam, sicut habitus ad priuationem, & per consequens implicat, ꝙ sint istæ differentiæ æqualis perfe-
H ctionis, & ideo nulla via fieri potest, vt sint duæ species ęque essentialiter perfectæ. Assimilantur etiam species entium numeris in hoc. nam sicut minor numerus ꝯtinetur in maiori, sic vna species ĩperfecta virtualiter continetur in maiori, & perfectiori. vegetatiuum enim cõtinetur in sensitiuo, sicut trigonum in tetragono, vt dicitᷣ in. 2. de anima. in tex. com. 31. Redeamus igitur ad declarationem propositi Theorematis, & dicamus, ꝙ differẽtiæ vltimæ rerum nõ recipiunt magis, neq; minus qđ veritatem habet in substantijs, fallit
I aũt in accñtibus, ita glossat Cõm. in 8. metaph. in tex. com. 10. vbi inqt. ꝙ forma substantialis nõ recipit magis, neq; minus. homo. n. nõ est maioris humanitatis quàm homo. & si fuerit, erit fm ꝙ est forma in materia. Nam ꝙ accidentia recipiãt magis, & minus clarum est, vt testatur etiam Porphyr. & Arist. in prædicamentis. De formis igitur substantialibus perfectis secundum se consideratis vera est propositio. Dixi autem notabiliter de perfectis ad excipiendas formas elementales quæ se-

Limitatio propõnis.

cundum mentem Auer. in. 3. cœli & K mundi. in com. 67. intenduntur, & remittũtur, & sunt quasi mediæ inter substantiam, & accidentia: vt testatur Cõm. ibi propterea, quia sunt valde propinquæ primæ materiæ. Dixi autem fm se, propter verbum Auer. in quo dixit, & si fuerit erit secundum ꝙ est forma in materia, & est etiam in tex. vbi dr, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quæ fm substantiam, sed si quidem cum materia. Et per hoc voluit intelligi materiales quasdam, & accidẽtales dispositiones, vn L de super Porphyrio dicit Commen. ꝙ vnus homo nõ est magis homo, ꝙ̃ alter homo, nec vnus est magis rationalis, quàm alter, nisi quis velit ꝑ rationalitatem intelligere rem accidentalem, à forma. n. ut in materia existit fluunt potentię naturales, vel impotentiæ, vt dicit Magnus Alber. ibidem, secundũ quas forma fit expeditior, aut minus expedita actionibus. Sed tunc est difficultas contra hoc dictum. nam si forma in se non recipit magis, & minus nisi ratione suarum potentiarũ quæ fluũt ab ipsa forma, vt est in materia, tunc M sequeretur quòd potẽtiæ naturales, quæ sunt qualitates de secunda specie qualitatis intenderẽtur, & remitterentur, quod est cõtra omnes Philosophos. accideret. n. tunc ꝙ in secunda specie qualitatis posset esse ꝑ se motus, quod negat Cõmen. in. 7. physic. com. 20. & est etiam contra Arist. in primo de anima. in tex. cõ. 65. vbi scribit, ꝙ si senior accipiat oculum talem videbit vtiq; sicut iuuenis, vbi expresse colligitur, ꝙ potentia visiua iuuenis, & senis est in indiuisibili consistens. Et sine dubio hoc

A hoc uerum est, ꝙ neq; anima, neq; animæ potentiæ recipiunt magis, neq; minus ſm ſe, ſed bene merito instrumenti, qa tales potētiæ vtuntur organo corporeo in quo est cōplexio, & compoſitio: & vnitas, & ſecundū ꝙ huiuſmodi diſpoſitiones ſunt meliores, aut deteriores. Complexio. n recipit magis & minus. ut ſciunt theorici medicinæ, & vt ſic contingit vnam potentiam melius operari, ꝗ alteram. unde quia complexio, & cōpoſitio organi viſiui est melius diſpoſita in iuuene ꝗ in ſene, ideo dicimus iuuenē melius uide-
B re ꝗ ſenex. Et ſic colligas etiam de intellectu qui in intelligendo depēder a virtute cogitatiua, quę est virtus organica, ut patet. 3. de aīa. tex. com. 20. ꝙ ſecundū ꝙ organum cogitatiuæ habuerit meliorē complexionem & compoſitionē organo alterius, ſic contingit unum hominē eſſe melioris diſcurſus ꝗ ſit alter homo. Ex quo infero ꝙ iuuenis eſſentialiter est melioris diſcurſus cæteris paribus ꝗ ſit ſenex, qa æqualitas ſecundi modi, ut uoluit Princeps in prima Fen primi. doc. 3. in ca. de cōplexionibus, pręcipue reperitur in
C ętate conſiſtentiæ, quia illa est ętas pulchritudinis, tñ ſi uidemus ſenes præcipue in operabilibus melius diſcurrere, ꝗ faciunt iuuenes, hoc est per accidens rōne diuturni experimēti ꝙ nō niſi longitudine temporis perficitur in nobis, & ideo dixit Iob, ꝙ in antiquis est ſapientia: & in longo tpe prudentia inuenitur. Vnde Ariſt. propter prędictam cauſam dixit. 6. ethicorū. cap. 9. ꝙ pueri, & iuuenes non poſſunt eſſe prudentes, vnde idem Ariſt. dixit. Non minus inhærendum eſſe ſeniorum opinionibus ſine demonſtratione, quam D demonſtrationibus ipſis præſertim in agibilibus, & factibilibus, in quibus requiritur experimētalis cognitio, que non niſi longitudine temporis perficitur. Scotus autem & Ant. Sco. in. 8. meta. q. 3. et Ant. Andreas ibidē. q. 7. And. in hoc quęſito tenēt in. 8. met. in ſpeciali quæſtione de hoc, ꝙ quęlibet forma ſubſtantialis recipit magis & minus, vnde in quæſtio. 3. ita ſcribit Scotus ad quæſtionem ſuſtinendo quod ſuſcipit ad hoc notandum propter authoritates, ꝙ metaphyſicus hic in octauo loquitur de forma, & differentia ſecundum ꝙ pertinēt ad quidditatē rei, ſed quid- E ditas abſtrahit à ſuppoſitis nō includens aliquid quod pertinet ad indiuidua, ſed ſuſcipere magis, & minus non competit quidditati ſecundum ſe conſideratæ, ſed vt est in indiuiduis ſecundum hoc differentia addita quidditati, ſic variat diffinitionē. Subſtantia ergo ſecundum ſpeciem in vniuerſali conſiderata, vt quidditas non ſuſcipit magis & minus, ſed in ſuppoſito. patet quia hoc indiuiduum perfectius habet naturā ſpecificam quàm aliud ſuppoſitum. Aliud etiam est notādum quòd aliter est in accidentibus, quam in ſub- F ſtantijs, qa in ſubſtātia magis, & minus inducuntur mutatione indiuiſibili in accidentibus motu continuo, vnde ſic exponūt authoritatem Philoſophi in. 8. metaph. tex. com. 10. vbi dicitur, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quæ ſecundum ſubſtantiam, ſed ſi quidem cum materia, ita quòd ly, ſi quidem, vel ē duæ dictiones, vt ſit ſenſus, ꝙ ſi forma ſpecifica habet magis, & minus, hoc quidem est cū materia, vel est vna dictio, & tūc ſenſus

G sus est si quidē cum mā. in inferioribus indiuiduis, quæ respectu eius sunt materialia. vnde nulla est materialitas in quidditate, vt quidditas est, quia vt sic abstrahit ab omni cōditione materiali, & indiuiduali. Et pro hac opinione facit articulus Parisiēsis, qui dixerit, ꝙ anima Christi in puris naturalibus nō est nobilior anima Iudæ, error. Et Henricus de Gādauo ante Scotum tenuit in prolixa. q. in. 4. quolibet. q. 15. qua quęrit, vtrū forma substantialis recipiat magis & minus, sicut & accidentalis, & loquendo de forma vna genere quęlibet talis recipit magis, & mi

Opi. Hēri de Gād. in quol. 4. q. 15.

H nus. De forma autē vna specie loquendo semper in formis materialibus nulla in genere substantiæ dicitur secundum magis aut minus, nisi fuerit aliqua quæ secundum rationem suam sit naturæ indeterminatæ, nam reprobatis varijs, & diuersis modis de causa intensionis, & remissionis in formis, ipse determinat ꝙ nullus specialis modus est nisi vnicus, scilicet quod natura rei non existit in termino, sed nata est hr̄e in se aliquā latitudinem alicuius magnitudinis, & s̄m illam di-

I citur secundum magis, & minus, & ideo ꝙ secundum aliquas formarū dicitur magis, & minus. huius causa est natura, & essentia formarum in se. secundum illas enim quę consistunt in indiuisibili, & non sunt natæ habere magis & minus, in sua essentia nihil dicitur magis, neq; minus, & ideo si forā humanitatis, aut animæ rationalis sit talis inter oēs formas specificas substantiæ, quod non consistit in indiuisibili, vt participabilis sit s̄m gradus à Christo s̄m vnum gradū, & ab alijs hominibus secundum alium gradum. bene verum est, ꝙ anima Christi in natura sua nobilior est, & superior in gradu naturæ, q̄ anima Iudæ. Vel forte vt inquit, est alius modus secundum quem hoc potest contingere quem fatetur se ignorare, & subdit, & propter illam eandem rationem qua in formis specialissimis substantię non est secundum eos magis, vel minus nisi in forma humana, vel anima rationali. iuxta hoc quod determinauit quondam Episcopus Parisiensis, cuius sententiæ non contradico, similiter neq; in alijs quæcunq; sint &c. Sic igitur patet, ꝙ isti viri generaliter tenent in formis substantialibus esse magis, & minus secūdum prædictum modum. Auer. vero solum in formis elementalibus. Cōmunis tamen opinio tenet in via Arist. ꝙ formæ substantiales perfectæ non recipiunt magis, neque minus, nec in se, nec vt sunt in suis indiuiduis, quia tunc in eis posset eē motus. nam vt inquit Cōm. in. 3. physicor. com. 4. motus nihil aliud est, quàm generatio partis post aliam illius perfectionis ad quam intendit motus donec perficiat̄, & sit in actu, & illa ratio ponit̄ ab Auic. in. 3. sufficientiæ suæ cap. 1. quod incipit. Ponemus fundamentum. dicit. n. ꝙ in substantia non est motus, quia non est magis, neq; minus. Opinio etiā Peripateticorum tenuit, ꝙ in talib⁹ formis substātialibus specialissimis sit ęqualis participatio à suis indiuiduis. participatiōe. n. spēi p̄les hoīes sunt vn⁹ hō, sine aliquo discrimine, vt testatur ipse Porphyr. inquit. n. in cōmunitatibus differentię, & speciei, quod cōe est vtrique æqualiter participari, homine. n. ęqualiter participari

K

L

Opi. cōis.

M

A ticipant particulares homines, & rationali differentia. & prisci eã Theologi ante decisionem reuerendi Parisiensis Episcopi hoc tenuerunt. vnde Grego. in 21. moralium exponens illud Iob. 31. Nunquid non in vtero fecit me qui, & illam operatus est, dicit sic. Magna est virtus humilitatis considerata æqualitate conditionis. omnes nanq; homines secundũ naturam æquales sunt, sed accidit dispensatorio ordine, vt quibusdã prælati videantur. Si ergo a mente depo nimus ꝙ temporaliter accessit inuenimus citius quod naturaliter sum⁹. Si enim apud seipsum descendit de
B virtute culminis citius planitiem inuenit naturalis æqualitatis. nam oẽs hoĩes natura æquales genuit. homo quippe animalib⁹ irrationalibus, nõ aũt cæteris omnibus hominibus natura prælatus est. tñ quicquid sit de hoc, in hoc me submitto Romanç ecclesiæ: vnum scio ꝙ illa opinio Peripatetica non est, vnde. 3. meta. t. cõ. 11. In indiuiduis non est hoc prius,
Difficultas contra Auer. & illud posterius. Sed Auerr. in via sua habet vnam præcipuam difficultatem, propter quid est ꝙ cum secũdum ipsum formæ substantiales elementorum cum intensionem, & re-
C missionem suscipiant, non sic autem est de figuris ipsorum cum sint acci-
Sol. Auer. dentia. Hanc aũt difficultatẽ Com. isto modo euadere conatur. 3. cœli, & mundi. in c. 67. dicens, Dicemus ꝙ figuræ sunt ex qualitatibus associatis formis substantialibus perfectis in hoc, quod non recipiunt diuisionem, & ideo caret motu alterationis, vt dictum est in 7. physi. vt patet
obiectio. ibi in text. com. 15. & 16. Sed tunc contra Auer. insurgit maior difficultas, quia propter eandem causam ẽt formæ elementales non debent recipere diuisionem, quia per Philosophum. in. 5 phy. tex. com. 10. in substantia non est motus. Amplius sequi videtur ꝙ forma substãtialis elementi sit minoris raritudinis, & perfectionis, q̃ figura quæ est qualitas in eis, nam quod intendantur, & remittantur habẽt ex sua imperfectione propter multum vicinari naturæ materiæ, vt inquit in 8. physi. cõ. 82. & tunc si figura non intẽditur neq; remittitur, quia ĩ hoc associatur formis substantialibus perfectis. ergo vt sic figura videtur esse magis eleuata a natura materiæ, & ab imperfectione, per consequens q̃ sit ipsa forma
E substantialis elementi, quod nullus sani capitis fatetur. Ad hoc dicen- Solutio.
dum puto, ꝙ sensus Auer. talis est, ꝙ figuræ associantur. i. assimilantur formis substantialibus perfectis, quòd quemadmodum illæ non recipiunt diuisionem secundum magis, & minus, sic nec figuræ. vnde author sex principiorum in simili dicit, ꝙ substantiç, qualitatibus in quantitate magis, & minus, non conuenit. quoniam ipsarum impositio in termino est vltra quem transgredi impossibile est, qualitates autem in quantitate appellat qualitates de
F quarta specie, vt est forma vel circa aliquid constans figura, vt etiam dicit Auerro. in quarto physic. cõmẽ. 18. vbi dicit quòd Aristote. in. 7. declarauit ꝙ motus alterationis non inuenitur in prædicamento qualitatis, nisi in genere qualitatis passiuæ secundum tactum, gustum, & visum. nam istæ qualitates recipiũt, magis, & minus, & non est ita de qualitatibus quæ sunt in anima, & inanimato, & in qualitate quç est secũdũ qua-

G quãtitatem.& per qualitates.n.quæ sunt in anima,& animato intellexit qualitates de prima specie qualitatis,quæ sunt habitus, & dispões, & per qualitates fm quantitatem qualitates de quarta specie, & ita etiam dicit in.7.physi.in com.15. & est ēt sententia Boethij in prędicamentis. in hoc igitur conuenit figura cũ forma substantiali perfecta, ꝙ fm rõnem formalem essentia earũ consistat in termino,& in indiuisibili. vnde Ari.dicit ĩ pdicamentis assignãs rationem quare qualitates in quantitate,vt triangulus,vel quadrangu-
H lus,& hmõi non suscipiũt magis, & minus,dicit.quæcunq;.n.diffinitionẽ trianguli,vel circuli recipiũt silr trianguli,vel circuli sunt. Ex hoc tñ non licet inferre, ꝙ figura sit perfectius,& magis ens,q̃ forma elementalis. nam pdicamentum qualitatis recipit magis & minus.prædicamentum aũt quantitatis non recipit magis,neq; minus,vt dicit Arist.in prędicamentis,similiter relatio fm plurimum sui magis & minus non recipit,& tñ non dicimus prædicamentum qualitatis esse minoris ratitudinis essendi,q̃ prędicamentũ quanti-
I tatis,cũ quantitas insequatur mãm, & qualitas formã,aut saltem nõ est minoris ratitudinis, q̃ sint illæ relationes quæ non recipiunt magis,& minus.nam vt inquit Cõment. 12. meta.cõ.19.relatio est debilioris eẽ alijs prędicamentis,ita ꝙ quidam reputauerunt ipsam eẽ ex secundis intellectis,vnde licet in genere substãtiæ formæ,quæ non recipiunt magis neq; minus, sint perfectiores, q̃ formæ elementales quę recipiũt magis & minus fm Cõm. tamen compatando formã vnius prædicamenti ad formam alterius prædicamen-
K ti. Ex hoc non licet vlr hoc inferre, immo si recte speculatus fueris inuenies, ꝙ in formis eiusdem prædicamenti in prędicamentis accidẽtium hoc gñaliter locum non habet.nam certum est, ꝙ in qualitatibus tertiæ speciei in quibus est motus alterationis est reperire magis & minus,vt sunt qualitates tangibiles. qualitates autem de quarta specie non recipiunt magis neq; minus. nullus autem sanæ mentis diceret qualitates quartę speciei,ex eo ꝙ non recipiũt magis,neq; minus esse maioris entitatis,& perfectionis, quàm qualita-
L tes tangibiles, cum illæ non sint de virtutibus actiuis,sicut neq; quantitas in qua fundantur,vt dicit Cõm. in quarto physicæ ausculta. in com. 84.quãtitas non est de potẽtijs actiuis,sed sequitur potentias actiuas, & operationes earum.s.calidum,& frigidum,immo Arist.omnem realem transmutationem, & alterationem in istis generabilibus inuentam reducit ad istas quatuor primas qualitates contrarias,quibus mediantibus fit actio,& passio. Non bene igitur inferebatur,ꝙ figura cum sit ac-
M cidens,& non recipiat magis & minus,forma autem elementi recipit, ergo est magis ens,& perfectius ens, q̃ forma elementi. nam perfectio in formis ex operationibus earum innotuit à signo philosophis, sicut dicit Cõm.in.6.disput.in lib. destruct. destruct. in solutione sexti dubij,vbi inquit,ꝙ Philosophi sumpserunt signum subiecti ex passionibus, sicut signum formæ repererunt ex actionibus. impossibile.n.est ꝙ actio, & passio ab vna,& eadem natura procedãt. Manifestum est aũt ꝙ forma ele-

A elementi longe nobiliores operationes habet, q̄ figura: tum quia facit hoc aliquid qđ nō facit figura, tū ēt quod est principium effectiuū principale motus localis intrinsecum in ipsis elementis: Nam Commenta. in 1. cœli & mundi. in com. 17. inquit declarando descriptionem grauis, & leuis ibi positas: & intelligendum est ex descriptione grauis, & leuis naturam quæ est innata ad monendū ad medium vel a medio. i. habitum & formam, ex qua procedit hæc operatio, etsi hoc nomen granitas, & leuitas nō dicantur vulgariter nisi ex ac-B cidente. Sed tunc iterum insurgit noua difficultas in via Auerro. nam figura est de accidentibus terminatis. talia autem insequuntur formā, vt patet in. 1. cap. de substantia orbis, & ideo mirabile videtur ꝙ causa ad quam consequitur aliquid recipiat magis, & minus, & suus effectus non recipiat magis & minus. Nisi esset ꝙ accidētia terminata sunt a forma tanquam a fine, sed sunt ab agente tanquam a causa efficiēte. quia agēs dans formam dat accidentia concomitantia formam mediante tamen forma. ab agente autem, & forma ac-C cidentia emanāt s̄m ꝙ sunt apta nata emanare, & ideo si forma est intēsionē recipiens, & remissionē figura vo nō ē capax intēsionis, & remissionis forma illo mō, & figura diuerso mō erit ab agente. Accedit etiam ꝙ figura in elementis non est essentialiter sicut in cœlo, sed est accidentaliter, quia in eis intendebatur receptio multarum figurarum cum esse elementorum est propinquius ad esse primę materiæ, quam ad esse formę, sed corpus cœleste est econtrario, qa suum esse est propinquius formis, vt

Alia difficultas.

Solutio.

dicit Com. in. 2. cœ. in cō. 22. Ens ta D enim de se infigurata sunt, sicut mā de informis est, sed recipiunt figurā per accn̄s, videlicet rōne cōtinētis, vt dicitur in 3. cœli, & mundi in tex. cō. 67. & ideo nō valet si forma substantialis eñtis intenditur, & remittitur, ergo & figura, quia non est de accidentibus essentialiter concomitantibus formam elementariam, sed per accidens modo declarato.

PROPOSITIO LV.

In specie atoma est comparatio.

FAmosa est propositio, & colligitur ex mēte philosophi in 7. ph. E t. cō. 29. & 31. vbi inter alias conditiones requisitas in vera comparatione addit ꝙ debet esse vnius naturæ, vnde dicit in genere latitare equiuocationes. Veritatē aūt hēt propō de physica comparatione. de tali. n. loquitur Philosophus ibi. illa. n. requirit vnitatem naturæ, species autem uere vna natura est, nā species cōpletiue sumitur teste Porphyrio in ca. de drīa, & teste Philosopho in 7. primæ philosophiæ te cō. 43. ab vltima drīa seu vltimo actu qui vnus est vere in natura, sed genus nō sumitur ab aliqua vna forā in nā uere exñte, F sed solū s̄m rōnem. Nō. n. est aliqua forā realis in nā per quā hō est aīal; alia s̄m rē ab illa per quā hō est hō, omnes tñ hoīes cum sint vnius spēi conueniunt in forma quæ constituit speciem, quia quilibet hēt animam rationalem, sed non est ī homine, & equo, & asino, aliqua aīa cōis quæ cōstituat aīal præter illā aīam, q̄ cōstituit hoīem, & ꝑter illā quæ cō stituit æquū aut asinū. Nā si ita esset, genus vtiq; physicæ esset vna nā. Et in eo posset fieri cōparatiōes. vñ lucidissimus

mus Themist. in. 1. de anima. super 8. tex. vbi Arist. inquirit vtrum diffinitio de anima inuestiganda sit vna vnitate generis sicut animal, aut sit vna fm speciem inquit. Neq; paruũ refert hoc an illo modo diffinias. genus enim, aut mera notio est sine euidentia soliditateque aliqua, sed ex tenui sub obscuraq; similitudine singulariũ collecta, aut penitissime nihil, aut quam singularia multo posterius. at species natura quædam eẽ amat, & forma nam ratio hominis simul atq; iugata materiæ ẽ, homo fit. & propter hoc Boethius bene di-
H xit; ꝙ species est tenuis similitudo ex indiuiduis collecta, & genus longe magis tenuis est similitudo specierum. hic igitur Aristo. fm physicam rationẽ loquutus ostendit physicas cõparationes eẽ in his, quę sunt eandem naturam participantia, & quia species specialissima vnam naturam, & vnam formam realem importat, iuxta illud Porphyrii, participatione speciei plures homines sunt vnus homo, ideo in tali specie physicæ comparationes fiunt, & ideo Aristo. vult ibi ꝙ motus localis non est
I comparabilis motui alterationis, nec motus localis rectus comparari debet motui circulari, quia nõ sunt eiusdem speciei. Ex quo aduerte quomodo infinita argumenta sophistarum solita fieri. 5. &. 6. physi. de vnitate, & diuersitate motuum, & de continuitate ac de contrarietate soluuntur, quia sunt argumenta imaginaria secundum mathematicã considerationem procedentia, non secundum physicam considerationem. nam comparant mot⁹ rectos circularibus, & imaginantur graue moueri per chordam, & aliud moueri per arcum, & quærunt vtrũ
K isti motus descensus sint eiusdẽ speciei, & imaginantur aliquid moueri duobus motibus, videlicet motu lineæ gyratiuæ, quæ mouetur circũdando columnam, & ex motu puncti sup linea taliter mota, & sic imaginantur lineam helicam, & infinita similia, quæ sunt intricamenta intellectus, & nullius roboris, neq; momenti sunt in philosophia. omnia enim hoc fundamento soluuntur, quia tales casus non sunt admittendi in philosophia naturali. male aũt & praue disputat mathematicus cũ
L naturali per regulam Arist. in. 1. posterio. analiticorum, vnde tene mente hoc fundamentum, & confirma ꝑ authoritatem Auer. in. 1. cęli & mũdi, in c. 5. vbi Arist. diffinitiones motuũ circularis, vz & recti proponit dicẽs, ꝙ motus circularis est qui est, circa medium. motus autem rectus est vel a medio, vel ad medium. inquit enim, quod tales diffinitiones ĩtelliguntur de motibus fm ꝙ sunt motus naturales sensibiles, & in corporibus motis natura, non violentia. per hoc enim excipiũtur omnes
M motus imaginarij, sicut est motus puncti, & lineæ, & sicut sunt motus corporum mathematicorum, & excipiuntur omnes motus artificiales.

Contra sophistas,

Vnde proposita propositio veritatem habet fm physicam comparationem. fallit autem fm logicam cõsiderationem. nã in genere possunt fieri comparationes fm logicum, quia ille solum considerat vnitatem conceptus fm rationem: non autem considerat vnitatem formæ sicut naturalis. vnde Arist. in prædicamentis comparat species, & genera ad primas substantias. Fallit etiam fm mathe-

Summa totius limitatiõis

A mathematicam considerationem, quia propositiones mathemeticæ sunt fundamenta imaginationis, vt dicit Com.in.3.physi.com.60.vnde motus specie differentes possunt inuicem comparari sm imaginariā comparationem. sic enim compara ri potest rectum circulari. glossa est Auer.in.7.phy.comm.29. nam geo metra dicit ꝙ linea recta est breuissi ma, quæ duci potest inter duo puncta. Fallit etiam sm consideratio nem diuinam, quia scientia diuina est scientia vl'is, & considerat ens in-
B quantum ens, & quæ illi insunt, vt sic. & ideo ille habet considerare omnem comparationem sub rationi bus transcendentibus, & generalib', vnde diuinus comparat substantiā ad accidens in ente quod est vnum analogice dictum sm viam antiq. quod non dicit aliquam naturam, aliam a natura substantiæ, & aliam a natura accidentis, sicut dicit Cōmen. 10. meta. com. 8. contra Auic. &. 12. meta. commē. 19. &. 20. ens. n. per prius dicitur de substantia, quā de accidente. vnde dicit metaphysicus, ꝙ substantia est magis ens, quā
C accidens, & verius ens. nam sm philosophum. 7. meta. tex. com. 2. & 12. meta. tex. com 3. accidentia nō sunt entia, nisi quia entis. vnde Auer. 7. meta. com. 2. inquit in principio cōmenti cum declarauit ꝙ hoc nomē ens significat substantiam, & accidētia substantiæ, quæ sunt nouē prædicamenta. intendit declarare, ꝙ hoc nomen ens principaliter, & simpliciter significat prædicamentum substantiæ secundario, & determinate, scilicet relatiue ad substantiam, alia prædicamenta accidentium quę nō dñr esse, nisi quia accidunt enti, q̃d est ens per se. Similiter etiam in scie- B
tia diuina comparari possunt genera accidentium inter se, vt dicamus, verbi gratia ꝙ prædicamētum qualitatis est magis ens, quàm prædicamentum quantitatis. Similiter Cōmen. 12. meta. com. 19. comparat ꝓdicamentum relationis reliquis prædicamentis dicens, ꝙ est debilioris esse oībus aliis prædicamentis.

PROPOSITIO LVI.

Priuatio cognoscitur per habitum.

PRopositio ista colligitur ex. 3. de anima tex. com. 25. vbi Commen. declarat ꝙ vl'r omnes priuatio nes non cognoscuntur nisi per con- E
traria, iuxta textum s. per cognitionem habitus, & per cognitionem defectus habitus, & ita est de sensibus sicut de intellectu. quemadmodum enim visus comprehendit obscuritatem per comprehensionem defectus lucis, ita intellectus comprehen dit priuationem per comprehensio nem defectus formæ. vnde Arist. in 7. primæ philosophiæ tex. com. 23. inquit. Contrariorum modo quodam eadem species est, priuationis enim substantia, substantia illa quæ F
opposita est, vt sanitas infirmitatis. illius enim absentia cognoscitur in firmitas. vnde ratio alterius oppositi est quodammodo rō, & substantia priuationis cui illa forma opposi ta est. vnde per rationem formæ cognoscitur forma, & priuatio formæ alio tamen & alio modo, quia ꝑ formam cognoscitur ipsamet forma, sed per absentiam formæ cognoscit̃ priuatio eius. Pro quo animaduer te ꝙ sicut in transmutatione reali, alterum cōtrariorum sufficiens est fa-

G cere absentia, & præsentia mutationem, vt dic. Arist. in. 1. phy. te. com. 68. nam forma quæ est contrarium principium respectu priuationis, sui præsentia sufficit in generatione, & sui absentia sufficit in corruptione, sic imaginari debes ꝙ forma per sui speciem ducit in cognitionem sui, & per sui absentiam ducit in cognitionem sui oppositi, sic substantia priuationis est quoquo modo substantia formæ oppositæ, & ista est dr̃ia, vt dic. Com. 7. meta. com. 23. inter contraria quæ sunt in materia, & inter contraria quæ sunt in anima, q̃a

H anima recipit formas cõtrarias, qm̃ formæ contrariæ in anima quodãmodo sunt eadẽ forma, & hoc erit sm̃ ꝙ est manifestius de eis, nõ quia congregantur in anima duæ formę contrarię insimul, quemadmodum non congregantur extra animam, qm̃ esse alterius est corruptio alterius, & corruptio alterius est generatio reliqui, in quibus verbis videtur Commen. manifeste contradicere sibi ipsi, quia prius dixit ꝙ anima recipit contraria, quia formæ contrariorum in anima quodãmodo sunt

I eadem forma. demum dicit ꝙ cõtraria simul nõ sunt, nec in anima, nec extra animam, quia generatio vni⁹ est corruptio alterius, & econtra.

Expõ verborum. Ideo nota ꝙ subtiliter loquitur Cõmẽ. si bene aduertis, quia contraria inquantum contraria nullibi simul esse possunt, quia ex suis rõnibus formalibus sunt incompossibilia. vnde licet anima recipiat simul species cõtrariorum, tñ species contrariorum non sunt contrarię, sicut sunt formę contrariorum contrariæ, vt existũt in materia. vnde videmus ꝙ in eodem puncto in potentia visiua est species albi, & nigri, & ita in sensib⁹

K interioribus, & in intellectu, quia q̃ contrariantur in materia non oportet ꝙ sint contraria in anima, quia anima recipit similitudines rerum, non autem rerum materiale, sicut cera recipit simulacrum characteris aurei aut ferrei, non autem recipit ferrum, aut aurum. proprium enim sensus est esse susceptiuum formæ sine materia, & multo magis intellectus. vnde. 3. de anima tex. com. 38. lapis non est in anima, sed species lapidis, vnde intellectus dr̃ locus specierum. 3. de anima. text. com. 6. &

L Commen in lib. destruct. in solu. 18 dub. inquir, quęlibet forma duobus modis habet esse, videlicet esse intelligibile qñ comprehenditur separata a materia ab intellectu, & esse sensibile, videlicet id quod habet actualiter in materia. v.g. lapis sine dubio formam habet materialem extra animam, & aliam formam, quæ est intellectio, & comprehẽsio facta in anima, prout anima rõnalis capit eã separatam. vnde si species contrariorum in anima essent cõtrariæ, vtiq; simul esse non possent. vnde cũ opiniones de contradictoriis sint con-

M trariæ, simul in anima esse non pñt, vt patet. 4. meta. tex. com. 9. & ideo dixit Comm. ꝙ si anima recipit contraria hoc est sm̃, quod est manifestius de eis, hoc ẽ dictu, ꝙ vnum cõtrariorum manifestius redditur per cognitionem alterius contrarii. nõ quod contraria quatenus cõtraria simul esse possunt. nec in anima, nec extra animam, sed in anima hoc cõtingit ꝙ anima in cognitionẽ vni⁹ cõtrarii iuuatur per cognitionẽ alterius, vt patet. 2. cœli & mundi. tex. c. 40. vbi dr̃ ꝙ contraria sensibiliora

sunt

A sunt inuicem posita, sed vnum contrarium in materia existens impeditur, & corrumpitur ab alio, & in hoc est differentia. vnde contrariorum mos est, vt magis appareant sensui, quàm res non contrariæ, eo quòd vnumquodq; contrariorum se mutuo ostendunt atq; insinuant, vt dicit Comm. in paraphrasi, super 2. cœli sup tex. c. 40. Si igitur anima simul recipit species contrariorum, propter hoc non dicitur recipere cõtraria simul, quia species contrariorum non sunt contrariæ, forma igitur per se ducit in cognitionem sui
B directe, sed per absentiam ducit in cognitionem suæ priuationis. sic rectum enim idem iudex est sui, & obliqui, vt dicitur. 1. de anima tex. cõ. 85. sic etiam eadem est substantia priuationis, & oppositi, quia priuatio propriam speciem non habet.

Priuatio qñq; ẽ notior habitu.

Aduerte tamen ꝙ licet ita sit, tamen cõtingere potest in aliquo casu priuationes notiores esse nobis aliquibus habitibus propter nostrum modum intelligendi qui est tempori, & continuo obnoxius, vnde. 7. meta. tex. com. 10. multoties debiliter
C nota, & parum aut nihil entis habẽt attamen ex male quidem noscibilibus ipsi, aut noscibilibus, quæ omnino noscibilia noscere tentandum, vnde patet ꝙ motus, & priuationes, & accidentia non sunt tantę ratitudinis, sicut sunt substantię rerum, & tamen sunt magis nota, quantũ ad nostram primam cognitionẽ, quæ ortum habet a sensibus, quàm substantiæ rerum, quia talia sunt magis sensata, quia talia cadunt sub sensu tãquam sensibilia per se, vel vt ꝓpria, vel vt communia. sed substantia non ita sensibilis est, sed per accidens, & si sentitur hoc non est nisi a
D sensibus hominis inquantum hominis, vt voluit Com. in. 2. de anima, Cõ. 63. & 65.
& propter hoc licet priuatio cognoscatur per habitum, tamen potest cõtingere priuationem quandoq; notiorem esse aliquo certo habitu. vnde Auer. 8. phy. com. 27. vbi Aristo. diffinit quid sit mouens per se, per negationem motoris per accidẽs inquit, & fecit hoc, qm̃ illud quod est per accidens est notius illo quod est per se, & ideo accidit in quibusdam locis describere habitum per negationem priuationum. Proposita igitur propositio ꝙ priuatio cognoscitur per absentiam formæ, vera ẽ
E vtplurimum, tamen vbi accidit priuationem notiorem esse forma, tũc per negationem priuationis deducimur in cognitionem formarum. & sic vt dicit Dionysius in lib. de diuinis nominibus de deo magis cognoscimus quid nõ est, quàm quid sit. nam vt scribitur. 2. meta. text. com. 1. sicut se habet oculus noctuæ ad lucem diei, sic se habet intellectus aïæ nostræ ad ea quæ manifestissima sunt in natura. Aduerte etiam qđ contingere potest, ꝙ aliqua diffinitio data per priuationem aliquam,
F magis notificat substantiam diffiniti quàm data per habitum oppositum, & hoc in casu quo priuatio est magis naturalis rei descriptæ, quàm habitus cui opponitur illa priuatio. sicut contingit in diffinitionibus elementorum grauium, & leuium, quarum quædam dantur per motum, & quędam danẽ ꝑ quietem, vt patet. 4. cœli & mun. nã graue diffiniẽ per motum sic, graue est qđ moueẽ ad mediũ, & diffiniẽ etiã per quietem. videlicet, graue est qđ

G quiescit sub omni corpore, videlicet graue simpl̃r. sil̃r leue diffinitur p̃ motum, & est illud quod mouetur a medio, & diffinitur per quietem. videlicet leue est, quod quiescit supra oĩa corpora. & Com. 4. cœli, & mundi. com. 26. vbi inquit. & iam descripsit superius graue, & leue alia descriptione. & est quod graue est illud, quod mouet̃ ad medium, & leue, quod mouet̃ a medio. Sed hæ descriptiones, quas modo dixit, magis appropinquant veritati, quia mot⁹ non accidit eis, aut a medio, aut ad H medium, nisi post violẽtiam. quies autem leuis supra omnia corpora, & grauis sub oĩbus corporibus est eis naturaliter, & ideo ista diffõ magis demr̃at naturas eorum, & in istis diffinitionibus in loco dr̃iarum accipiuntur actiones ꝓuenientes ab eis, cũ dr̃ię lateant. Patet igr̃ ꝙ q̃es quę est priuatio motus magis notificat naturas el̃ntorum, quàm motus qui est tanquam habitus.

Cõrra Albert. sanct. Thom. & Aegid. Intelligere etiam q̃d est optima operatio magis quieti comparat̃ q̃ motui. 1. de ani. 48. & 7. phy. 20. Iam igit̃ vides q̃uo famositas ꝓpõnum multos decipit etiã illustres, & magnos viros. vnde ex hoc Albert⁹ I cognométo magnus, & diuus Tho. & Ægid. Ro. in hoc cum reuerentia ꝑ prædictam cãm defecerũt. nam Alber. ponit corp⁹ mobile nõ quiescibile esse subiectum, & Ægid. cũ diuus Tho. ens mobile.

ADDI. Pro opinione Alber. facit authoritas Com. 8. phy. com. 23. vbi dicit ꝙ motus ẽ notior, quo ad nos, quiete, quia motus est habitus, & quies est priuatio, & iõ dicere oĩa moueri est minus exire a via nãli, quã dicere oĩa quiescere, licet vtrunq; sit falsum. sed dic tu, ꝙ ad rõnem forma- K lem duo requiruntur, & notitia, & vl̃itas, quia autem motus non omnia comprehendit, oportet addere quietem etiam, & licet motus sit notior, tñ ẽt quies est per se nota, vt patet. 8. phy. 22. & 23. Quare autẽ nõ ponunt mobile, & quiescibile nõ satisfacit rõ quam dicunt, quia quies est priuatio, quia licet priuatio sit, tñ est sensibile commune sicut motus, vt patet. 2. de anima. te. com. 64 vnde Arist. in. 8. physic. in tex com. 22. inquit, omnia igitur quiescere, & huius rationem quærere dimitten L tes sensum, infirmitas quædã est in tellectus. & infra tex. com. 26. cõtra negantes quietem sicut erãt illi, qui omnia ponebant in motu dicit. Sed de hoc quidem intendere, & quærere rationem eorũ, quæ dignius habem⁹, quàm si rationis indigerem⁹, est hominis male indicãtis, quid est melius, & peius, & credibile, & non credibile, & principium, & nõ principium. & Auer. ibi in com. dicit, ꝙ ista opinio contradicit sensui, & oĩs opinio cui contradicit sensus, nõ est bona opinio. apparent enim hic res quæ mouentur in rei veritate, & iudicat sensus pręcise eas moueri in rei M veritate ꝑ congregationem quinque sensuum in testimonio econtrario ei, quod apparet sensui visus, q̃d ei apparent aliqua moueri, quæ nõ mouentur. Patet etiam ꝙ hoc commune est etiam de quiete, ꝙ per cõgregationem omnium quinq; sensuum possumus percipere aliqua eẽ quiescentia. Amplius Arist. nõ dubitauit ponere quietem in diffõne naturæ, quæ est de primis principiis suppositis in scientia naturali, & concessis non demr̃atis, vt est sñia philosophi.

A sophi.2.phy.tex.com.6.& late probatur contra Aui.per Auer. ibidem in com.3. vnde cum diffinitio naturæ cõis sit superioribus,& inferioribus debuit poni motus, & quies præsertim,ꝙ quies in simplicibus & mixtis,quæ mouentur ad motum simplicis dominantis in eis sit magis naturalis q̃ motus,quia motus non cõpetit illis,nisi qñ passa sunt violentiam.sic corpus,quod est vere subiectum dr̃ habere rõnem cõem nãlẽ oĩbus.quies aũt est magis naturalis aliquibus corporibus,quàm motus, vnde Auic.in hoc melius loquutus
B est in primo suæ meta.dicens,ꝙ subiecta scientiæ naturalis sunt corpo
Auicen. ra mota,& quiescentia. Aut longe melius diximus nos in speciali quæstione nostra de hoc,ꝙ corpus naturale est subiectum adæquatum inquantum natura,quæ est rõ formalis est principium motus & quietis.

PROPOSITIO LVII.

Semper propter quod unumquodq; tale, & illud magis est.

C VVlgata passim auctoritas, & ẽ Arist.in.1.poste. analyticorũ. Et in ea etiam concordat sciã diuina pp vsitatem considerationis. nã vt scribit Com.in.1.physi.com.35. logica vsitatur in scientiis duobus modis, aut sm ꝙ est instr̃m distinguens verum a falso,& hic est modus proprius:aut sm ꝙ declarata in ea accipiuntur pro maximis in destruendo,aut construẽdo aliquid,& ista consideratio cũ vsitat̃ in artib' pticularib' est nõpropria.in arte aũt vl̃i.i.in prima philosophia est propria. Ratio aũt est, quia circa eadẽ versantur istæ sciæ cõmunes, vt dic. Aristo:in.4 primæ philosophiæ. in D tex.com.4.& hoc etiam est de mente Auer.in.7.meta.com.2. vnde sub aliis verbis eadem snĩa scribitur ab Arist.in.2.meta.in tex.com.4.vnũquodq; est maxime tale pp ꝙ aliis inest vniuocatio. Et licet quàm plures instantiæ adducantur ab au- Limitatio propõnis. ctoribus scribentibus in lib.post.nihilominus isto modo ĩtelligitur videlicet.Quotiescunq; fuerit aliquã dispositio recipiens magis, & minus denominans formaliter causam, & causatum,& competit causato propter causam,semper per prius,& simpliciter dr̃ de causa, & per posterius, E & sm quid dr̃ de causato.vnde Cõmen.8.phy.com.77.inquit. Horũ autem de quibus nomen dr̃ sm pri' & posterius,& simplr̃, & sm denoĩationem,illud de quo dr̃ prius est cã eius de quo dr̃ posterius.& in.7 meta.com 3.inquit,est declaratum, ꝙ cum plura cõicant in eodem nomine,& quoddam dignius quibusdam illud quod est dignius illo nomine est cã cæterorum,& dispõ cæterorũ ad causalitatem est, sicut dispõ illorum in illo nomine hoc idem scribit infra ibidem in com. 7. & in.8. met.etiam in com.7. Et aduerte ꝙ F isto modo intellecta propositio est V'r hẽt veritatẽ pro positio. vl̃r vera,& tenet in oĩ genere causæ; quia istæ notæ reduplicationis propter ꝙ,& sm ꝙ & cõsimiles, possunt importare vnumquodq; genus causæ,sicut scribit Aristo.in.5.meta.in tex.commẽ 23.quòd tot modis dicitur sm se,quot modis dicitur causa.vnde tenet in genere causæ formalis.& est exemplum.7.met. &.8. vtrobiq; in text. com.7.compositũ est in actu,& forma est in actu,& cõpositum est in actu pp formã, ergo

G forma est magis ens in actu, quàm compositum. Manifestum est autē ꝙ compositum non est in actu propter formam nisi ī genere causę formalis. nam vt inquit lucidissi. The. in.2. de anima cap.6. & est super ex positione.7. text. Nempe forma tametsi in materia producitur, non tñ ipsi materię forma est, sed eius ꝙ ex duabus facultatibus conditum est. Siſr si arguatur isto modo, compositum est in potētia, & materia est in potentia, & compositum est in potētia, propter materiam, igitur materia est magis ens in pōa, quā com
H positum. Manifestum est aūt ꝙ ista rō tenet in genere causæ m̄alis, quia compositum nō est in potentia pp materiam, nisi pp cām materialem. nam tametsi materia sit mā formæ non tñ est cā formæ, sed compositi, vt dicit Auic. in.5. suæ meta. Siſr veritatem habet propositio assumpta in genere causæ efficientis. sic.n. procedit rō Arist. in.1. poster. dum arguit principia esse magis scita, q̄ conclusiones, quia conclusiones nō sunt scitæ, nisi pp principia scita. nā vt inquit Linconiensis, & scientia ꝓ missarum in aīa vꝭ gignere scientiā
I conclusionis. Tenet etiam in genere cāæ finalis, vt si amamus diuitias, & felicitatē, & diuitias amamus pp felicitatem, sequitur ꝙ lōge magis amamus felicitatem, quàm diuitias. Notabiliter aūt apposui in limitatione istius propositiōis, ꝙ dispositio illa in qua fit cōparatio debet esse talis quod recipiat magis, & minus. nam vt scribit Auic. in.6. tracta. suæ meta. cap.3. iam putatur, ꝙ in plerisq; cātum est minus in esse, quam sua cā in eadem intentione si ipsa intentio fuerit talis, vt recipiat magis & minus. Et ideo pp defectū K istius conditionis non valet, homo est resibilis, & animal rationale, est risibile, & homo est resibilis propter animal rationale, igitur animal rationale est magis risibile, quàm homo. nam teste Porphyrio in communitatibus generis, & proprii, proprium æqualiter dicitur de his quorum est proprium. Dixi etiā quòd requiritur quòd talis dispositio in qua fit comparatio formaliter denominet tam causam, quàm etiam causatum, & ideo non valet, homo est ebrius propter vinum, igitur vinum est magis ebrium, nec valet, L terra est calida ꝓpter solem, igitur sol est magis calidus quàm terra. Dixi tertio requiri quòd illa denominatio competat causato propter causam, quia si aliūde sibi adueniret illa denominatio quàm a causa, manifeste pateret regulam non habere locum.

PROPOSITIO LVIII.

Augmentatio præsupponit alterationem.

ADuerte vt inquit Auer. 1. cœli & mundi. commen. 22. vnde M extrahitur præsens auctoritas, omne augmentabile est alterabile, & non conuertitur. Et inquit ibidē quòd augmentatio & diminutio sumuntur tribus modis. Aut secundum augmentum verum, & diminutionem veram, & hoc est tantum in plantis, & animalibus. Aut secū dum alterationem, vt accidit aquæ, & aeri cum inspissantur fiunt minoris quantitatis, & dum rarefiunt, fiūt maioris. Tertius modus est secundum accumulationē, & hoc inuenitur

Augmētatio, & diminutio sumuntur tripliciter

Intellectꝰ ꝓpōnis

A tur in mineris,& in corporibus consimilium partium.& inuenitur etiam in elementis, & est vt super rem addantur aliqua alia extrinseca, & continuetur cum prima. Intelligitur igitur proposita propositio de augmento inuento in physicis corporibus,fallit enim de augmento imaginario inuento in rebus mathematicis.Glossa est Arist.in prædicamẽtis.nam quadratũ creuit, vt inquit, circumposito gnomone nulla præexistente alteratione. Et habet locum de vera augmentatione, quæ fit in plantis,& animalibus.nam talis requirit præuiam alterationem, sicut scribit Commen.1.de generatio.& corrupt.in com.38. talis autẽ est augmentatio proprie dicta. Augmentatio vero secundo modo est idem ꝙ rarefactio in qua nõ aliquo extrinseco apposito fit maius, sed p solam alterationem.raritas enim,& densitas sunt rerum qualitates insequentes calidum & frigidum,vt dic. Commen.in.7.physi.com.15.& dicitur transumptiue augmẽtatio: vnde Commen.4.phy.com.63.inquit C quia Arist.ibi dicit.contingit autẽ, & densari non in vacuum, sed propterea,quia ea quæ insunt illabuntur,vt aqua colliso aere cui inest, & augmentari non solum ingrediente aliquo,sed ex alteratione, vt si ex aqua fiat aer.Commẽ. dicit ꝙ istud augmentum dicitur transumptiue, quia augmentum in rei veritate nõ est nisi in animato,& per aliquid extrinsecum. Augmẽtatio etiam tertio modo sumpta quæ fit per accumulationem est trãsumptiue dicta, quia in vero augmento q̃libet pars aucti,est aucta. Et Aduerte ꝙ in vero augmento, quod inuenitur solũ in viuentibus concurrunt plures, & diuersi motus vt declaraui in quæstionibus miscellaneis in propria q̃ōne de motu augmẽti.vnde Auer. in.2.de anima.in com.50.scribit ꝙ sermo de nutrimento & augmento nõ perficitur nisi in pluribus libris. In libro enim de genera. & corrup. determinatum est motus augmenti & diminutionis.In meteoris autẽ determinati sunt modi calorum, & modi actionum,vt decoqui,& assari.Et in lib.de anima determinatus est primus motor in istis motibus. E Et in libro etiam de aĩalibus determinatum est quot sunt instra istius virtutis in vnoquoq; aĩali. Et q̃õ completur actio p ipsa in vnoquoque eorum,& per quot membra,& q̃õ seruiunt illi illa membra. Et qualis est proportio eorum in ista actiõe adinuicẽ, vñ oportet ferè vi disse totum negotiũ physicũ q voluerit distĩcte loq de hac mã.& hoc ẽ in cã,ꝙ ppauci resolute scripserũt in hoc iuxta illud Arist.in.1.de gene.& corru.te.cõ.7.Ad pauca respicientes de facili enunciant.

In vero augmento requirunt plures motus.

Loca in quibus completur sermo de augmento.

PROPOSITIO LIX.

F *Potentia superior potest quicquid potest inferior, & nobiliori modo.*

VEra est ꝓpõ in potẽtiis q̃ sunt eiusdem ordinis in subalitate eo mõ quo vegetatiuũ est in sensitiuo,sicut trigonũ ĩ tetragono. vnde aĩa vegetatiua q̃ cõstituit plantã in specie,in brutis euadit põa aĩæ sensitiuæ,nam aĩa sensitiua est q̃ reponit brutũ in specie, & vegetatiua nõ est distincta aĩa in brutis, sed euadit potẽtia sensitiuæ, & vt est potẽtia vir-

G tualiter cõtenta in aĩa sensitiua operatur oēs actiones quas operatur aĩa plantæ.& nobiliori modo, quia aĩa plantæ nutrit, auget,& generat plantam, sed vegetatiuum in brutis vegetat, auget,& generat aĩal. In his aũt quæ non sunt eiusdem ordinis in substantialitate propõ locum nõ habet. nam non est dubiũ apud philosophos, ꝙ aĩa est nobilior virtus, quàm forma elementi, & tñ in corpore animato non põt supplere vicem elementi, quia in istis oportet fm viam cõem formaliter esse eshta,& silr aĩa est superior virtus, quã

H sit corpus, nõ tñ aĩa põt supplere vicem corporis,& forma est superior mã,& non potest supplere vicẽ materiæ. Silr comparãdo potẽtias materiales potentus abstractis locũ nõ habet ꝓpositio formaliter loquendo. nam nõ valet hõ generat, ergo intelligentia gñat. Amplius ẽt ĩ intelligentiis in quibus est diuersitas fm perfectionem veritatem non habet ꝓpõ fm Peripateticos. nam certum est, ꝙ intellectus possibilis est ignobilior intellũ agente, vt testatur

Vel poti⁹ quã põ i inferiora sua nã recedit, & cũ sit media alteri⁹ extremi subit rõnem.

I Arist. in. 3. de anima. in te. com. 19. Semper enim honorabili⁹ est ages patiente,& principium materia. vñ vt scribit ibi Auer. intellectus possibilis est infimus in genere abstractorum, & tamen intellectus possibilis intelligit ista materialia, & singularia, nam intellectus in propositione vniuersali ĩtelligit infinita, & tñ intellectus agens nõ intelligit aliquid eorũ q̃ sunt hic, vt dicit Com. ibidem. Quòd si instes, ꝙ tunc vr intellectum posẽm perfectiorem esse intellectu agente. Ad hoc rñdet lucidissimus Them. in. 3. de anima. cap. 45. Etenim intellectus agens ab

K iũctior a materia quã intellectus potentiæ. quamobrem is semper intelligit id quod maxime est,& ꝙ maxime forma existit, & ꝙ longissime ab omni priuatione informitateq; abest talis ipsemet est, seipsum ergo intelliget, atq; hic est cuius substantiam merito actum vocauimus,& q proprie separatus est. Et qui neq; illum innexum potentiæ continet: Nec eo tñ imperfectior videri dẽt q̃ is qui contraria,& priuationes intelligit. non. n. numero rerũ q̃ sciũtur perfectio, aut præstantia corrogatur, sed pondere, nec qui plurima

L intelligit. idem ẽt pluris est, sed qui meliora nobilioraque nouerit. & Auer. 3. de aĩa. com. 36. inquit. Ex eis comprehendẽtibus, quæ nõ sunt admixta materiæ, quod cõprehendit minus perfectũ cõprehendit magis perfectũ, sed non econtrario. nã intellectus possibilis ex hoc, quod intelligit ea quæ sunt hic, quæ sunt potentia intellecta, multomagis intelligit abstracta, quæ sunt actu intellecta, sed non conuertitur, quia Deus,& intelligentiæ superiores nõ intelligunt fm ipsum ea quæ sunt hic, ꝙ quõ sit ĩtelligẽdũ infra dicã.

PROPOSITIO LX. M

Principium in cognitione est finis in operatione, & principium operationis est finis in cognitione.

COlligitur ista propositio ex. 2. phy. te. com. 89. & ex. 7. meta. tex. com. 23. vnde elicit eam Com. & magis dearticulate habetur in. 3. ethic. com. 6. vbi de processu consiliatiuo loquitur. Veritatem autem habet ꝓpõ ĩ operabilibus sicut sunt actiones

Limitatio ꝓpõnis.

A actiones & factiones. nam vt dicit Arist. 3. ethic. com. 6. vbi docet quomodo fit, & fiat processus consiliatiuus, qua videlicet non consistit in quocunque. nullus enim dicitur consiliari de aliquo sicut insipientes. sed sicut illi, qui secundum rationem consiliantur, nec dicitur aliquis consiliari de rebus necessariis, & de rebus æternis, vt de cursu siderum, nec quod diameter non sit commensurabilis costæ quadrati, nec de his, quæ vt plurimum fiunt, & in potestate nostra non sunt, vt de planta, & de siccitate, nec de his, quæ sunt a fortuna vt de thesauri inuentione, nec vltra de
B omnibus rebus humanis, quæ in potestate nostra non sunt aliquis consiliatur. nullus enim Lacedæmonius consultat quomodo respublica Athenarum bene sit legibus instituenda, & nullus etiam consultat de fine, sed fine præsupposito tanquam principio consulit de his, quæ sunt ad finem, & præcipue circa ea quæ vt frequentius accidunt, & sunt incerta quomodo euadunt, & indeterminata sunt. Nam medicus non consulit an sanum faciat, nec orator an persuadeat, nec gubernator Reipublicæ, an bene ciuitatem instituat, nec vniuersaliter aliquis artifex de fine deliberat, sed posito fine
C quemadmodum ad illum perueniatur considerant, & si per plura videtur posse fieri, per quod illorum facillime, & optime fiat perquirunt, si vero per vnum quemadmodum per illud fiat, & id rursum per quod donec deueniant ad primam causam, quod in inuentione vltimum est. qui enim consultat videtur quærere ac resoluere prædicto modo quemadmodum diagramma. Et hanc eandem sententiam in exemplo clarissimo enunciauit in. 7. meta. in tex. commen. 23. vbi declarat quomodo sanitas, quæ D est in materia fit a sanitate sine materia, fiet enim sanitas ab aliquo intelligente, vt inquit isto modo, quoniam sanitas hæc necesse est si sanitas erit hoc existere, puta regularitatem, sed si hoc calorem: Et ita semper intelligit donec vtique adducat in hoc, quod ipse volet vltimum facere. Deinde iam ab hoc motus factio vocatur ad sanandum, quare modo quodam accidit ex sanitate sanitatem fieri, & domum ex domo, sine materia materiam habentem. medicinalis enim est, & ædificatiua species
E sanitatis, & domus, dico autem substantiam sine materia, quod quid erat esse. Generationum vero & motuum, hæc quidem intelligentia vocatur, illa vero factio. quæ quidem a principio, & a specie intelligentia. Quæ vero ab vltimo intelligentiæ factio. Vbi imaginatur Arist. quod in sanitate quæ producitur ab arte concurrrunt duo motus, & generationes, vna est motus animæ, & est illa inquisitio, & excogitatio, quæ fit ab anima medici, seu illa consultatio, & talis incipit a specie sanitatis apprehensa. illa enim
F est principium sanitatis, quæ producitur in corpore sicut dicit, medicus enim in illo motu consiliatiuo præsupposita ratione sanitatis videlicet quod sanitas est æqualitas calidorum, frigidorum, humidorum, & siccorum. isto modo discurrit. quando vult aliquem sanum facere videlicet, si sanitas inducenda est cum sanitas sit æqualitas. oportet igitur talem æqualitatem fieri, & si talis æqualitas debet induci, oportet calorem induci, & si calor debet induci medicina calida est exhibenda. Et istud est vltimum in motu consilij a quo tanquam a principio.

In sanitate artificiali sunt duo motus.

G quod potest facere extra medic' incipit. vnde ad istum motum consiliatiuum sequitur, motus secundus realis, & executiuus, qui appellatur factio, & iste motus secundus habet pro initio illud, qđ fuit finis, & terminus in primo motu metaphorico qui fuit motus consiliatiuus, & iste secundus motus procedit retrogrado modo, & terminatur ad sanitatem in esse reali, quę in primo motu fuit principiũ, & sic sanitas, quæ est finis motus, qui est factio produ citur a forma sanitatis, quæ fuit prĩ-
H cipium in motu intelligentiæ. Et in hoc est differẽtia inter istos duos motus, quia motus intelligentiæ, seu consultationis, vt loquitur Aris. in ethicis fit per viam dissolutionis, quia ille processus est resolutiuus incipiendo a posteriori ascendendo ꝑ ordinem ad prius, quia id quod est postremũ, in opere est primũ principium in cognitione. Secundus autem motus qui ẽ executiuus, seu factiuus in compositione consistit, quia vt inquit Auer. ĩ com. iste motus incipit ab vltimo in dissolutio-
I ne, & est compositio, quia in tali secundo motu sanitas, quæ erat in aĩa ordinatur ad esse secundæ sanitatis, quę est extra animam: vnde dicit & intendebat, ꝙ esse sanitatis quæ est in anima est in compositione ad eẽ sanitatis, quæ est extra animam. Et hoc est illud quod dicitur ꝙ principium operationis est finis cognitionis, & principium cognitionis est finis operationis. vnde Aristo. dicit primum processum resolutiuum esse ad instar illius, qui resoluit diagrãma, nam quemadmodum diagrammata, & theoremata in mathematicis disciplinis per ordinem resoluũ-

tur vsq; ad immediata respiciendo K ad ea quæ mediant inter subiectum quæsiti, & prædicatum. eodem modo processus resolutiuus, qui est in motu primo, qui dicitur motus intelligentiæ, vt loquitur in sciã diuina, vel dr̃ cõsultatio, vt loquitur in ethicis, incipit a fine noto, & per ordinem ascẽdit a posteriori, ad prius posteriori, quo ad esse extra, donec deueniat ad vltimum, qđ potest facere, vel a quo põt operari, quia terminus cõsilij ẽ factionis principiũ. Et isti duo motus cõcurrũt in agibilibus, & factibilibus vr̃. Et istud ẽ L illud in quo omnes expositores hallucinãtur in principio microthecni Gale. de tribus doctrinis, & sunt diuersæ sñiæ extra mentẽ Auct. Quidam enim vt plusquãcõ. volunt doctrinam resolutiuam esse demõstrationem propter quid, compositiuã vero esse demonstrationem quia. Conciliator autem & Iacobus, & fere omnes alii volunt oppositum videlicet ꝙ doctrina compositiua sit demr̃o ꝑ ꝗd, & resolutiua sit demr̃o quia. Et ista per vitã meam sunt magis remota a mẽte Gal. quã sit cęlũ a terra. Nã Gal. in illo ꝓcemio testatᷓ nullũ ante ipsum tradi- M disse illã doctrinã, q̃ incipit ex notione finis ex qua oẽs artes cõsistunt sm rõnẽ. Manifestum est aũt ꝙ sm nullam illarum expõnem hoc potest accomodari. nam & Hippoc. & Archigenes & Democritus, & multi alii medici rationales vsi sunt, & demonstratione quia, & demonstratione ꝓpter quid in sciã medicinæ. non. n. opinandum est Gal. ista adinuenisse. Amplius Gale. infra dicit cõparãdo doctrinã diffinitiuã doctrinæ resolutiuæ, ꝙ q̃tũ relinquiᷓ

Digressio cõtra plus quã cõ. & alios expositores in microthecni de tribus doctrinis.

ab

A ab ea quæ fm resolutionem fit,& dignitate,& ratione, tantum abundás est ad comprehensionem totius artis,& memoriam eorum quæ secundum partem. Manifestum est autẽ ꝙ si per doctrinam diffinitiuam ipse intelligit artem diffiniendi ꝙ diffinitio ipsa quę docetur per talem ar tem excedit doctrinam resolutiuã; quæ docet demonstrationem quia aut propter quid, quia scientia habita per diffinitionem est nobilior scientia quacunque habita per demon strationem, siue quia, siue propter
B quid, quia talis est intellectus,& intel lectus est nobilior habitus q̃ sciẽtia, quæ acquiritur per demõstrationẽ, vt testatur Aristo.in.2. poster.circa finem,& 7.meta.tex. cõ. 4. expresse dicit, tũc.n. scire singula maxime pu tamus quãdo quid est homo cogno scimus, aut ignis magis, q̃ cum quale, aut quantum, aut vbi. Si autem per doctrinam diffinitiuam ipsi intelligant artem dissoluendi diffinitionem in sua principia, tunc non erit verum dictũ Gal.ꝙ talis ars magis proficit ad memoriam eorum q̃ in medicina traduntur, q̃ via resolutiua. si fm plusquam com. talis do-
C ctrina est demõstratio propter quid. nam diagrammata mathematicalia sunt bene,& facile memorabilia, vt dicit Aristo.in lib. de memoria,& re miniscentia,& tñ scientiæ mathema ticæ non vtuntur nisi demonstratio ne simpliciter,& maxime tali resolu tione vtuntur, vt ipsemet Plusquam com. fatetur. Opinio igitur vera Gal. fuit ista ꝙ tres sunt doctrinæ, quibus tota ars medicinæ sub compendio tradi potest. Vna est quæ procedit ex notione finis artis medicinæ,& ista est secundum dissolutio

Declaratio mentis Gal in proœmio mi crotechni

Tres sunt doctrinæ.

nem, quia incipit à posteriori in esse per ordinem dissoluendo ad vltimũ in cognitione,& principium in opere. Nam cum medecina sit ars factiua, non enim scientia nisi communi ter dici potest, quia scientia vt distin guitur contra alios habitus intellectus ab Aristo. vt declarat ibi Auerr. in com. stat pro speculatiua. Vnde Auicen.in principio suæ logicę posi ta diuisione scientiæ in speculatiuã, & actiuã inquit. speculatiua dignior est comparari scientiæ. Factio autẽ secundum Philosophum præsupponit intelligentiam seu ex cogitationem,& consilium intellectus. Nam sicut dicit, quid enim est aliud medi cinalis, aut domificatiua nisi species domus, & sanitatis in anima artificis? Vnde cum medicina habeat finẽ ipsam sanitatem,& corpus humanũ habeat pro subiecto, sicut patet ex cõ pleta diffinitione medicinæ data per Principem in principio primi canonis, quæ vtranq; complectitur, dum dixit, medicina est scientia qua humani corporis dispositiones noscun tur ex parte qua sanatur, aut ab ea re mouetur, vt habita sanitas conserue tur,& amissa recuperetur. vidit Gal. & excogitauit primus tradere summarie totam artem medicinæ p viã doctrinæ resolutiuæ, non intelligen- do aliquod genus demonstrationis, nec quia, nec propter quid, licet sit aliqua similitudo, sed est apprehenso fine medicinæ, quæ est sanitas cognita ratione sanitatis, ex illa per ordinem deducendo. oportet cognoscere subiecta,& instrumenta,& media generaliter. vnde Auerr. in 1. sui Colliget. astipulatur huic sententiæ inquit.n cap. 1. Artes practicæ inquantum sunt artes continent tria. Primum

Quid intelligit Gal. per doctri nam reso lutiuam.

D E F

G Primum est scire loca subiectorum suorum. Secundum est scire finem intentum ad inducendum illum in locis subiecti. Tertium est scire instrumenta cum quibus valemus ducere finem illum in locis sui subiecti. In tali autem doctrina per viam resolutiuam continente totam artẽ. Primum istorum trium est notio finis artis medicinæ videlicet quod est sanitas conseruanda, & recuperanda vbi fuerit amissa. Et ex hac cognitione distincta sanitatis in quacunque natura cõsistente, vel in complexione, vel in compositione, vel in vnitate,

H proximum quod occurrit sunt subiecta, & loca subiectorũ, & sunt corpora quæ sunt in triplici dña, sana, ægra, & neutra. & tertium sunt instra quibus paratur, & sũt potio, diæta, & chirurgia. & istum modũ tradidit in speciali libello Gal. qui inscribitur de constitutione artis medicinæ ex notione finis ad Pamphilum.

Sedus modus doctrinæ. Secundus modus tradendi generaliter totam artem est doctrina compositiua, & illa procedit sicut dixit, ex compõne fm resolutionem inuentorum. ista enim doctrina incipit ab eo quod est vltimum in doctrina resolutiua, & tendit per ordinem ad finẽ

I in esse reali componendo sanitatem in anima medici ordinando eam, ut debet esse finis factionis, sicut dicit Auer. in. 7. meta. com. 23.

ADDI. Si instetur per Alex. in I. priorum dicẽtem quod compositio, & resolutio opponuntur, quia compositio est a principiis ad ea quæ ex principiis, resolutio vero est cõuerso modo quia est a fine ad prĩcipia, &c. d. quod isto modo geometræ resoluere dicuntur qñ conclusionem secundum ordinem reducunt in ostẽsionem eius in principia, & ipsum problema reducunt. K

Respondetur quod cuilibet compositioni propria resolutio correspondet, vnde sicut est duplex processus rationis compositiuos, vnus propter quid, alius quia: sic duplex est resolutio, una quando conclusio resoluitur in causas in essendo. & in inferendo, & ista est resolutio quæ correspondet demonstrationi propter quid, & hac vtuntur geometræ. Alia est resolutio quæ correspondet demonstrationi quia. Et ista resoluit conclusionem in præmissas quæ sũt causæ solũ in inferendo, & nota bene hoc, & si dicatur quod scientiæ ma- L thematicæ non procedunt a posteriori consequenter, quod hoc est verũ in processu compositiuo, sed in resolutiuo procedunt, quia resolutio est a conclusione ad principia, vt. d. Themist. & Alex. Et hoc latini non viderunt in primo techni, & sic suppleas dicta mea hic.

3. doctri. Tertia doctrina est illa quã prosequutus est ĩ libro illo vbi sub illa diffinitione, Medicina est scientia sanorum, ægrorum, & neutrorum, p viã dissolutionis diffinitionis in genus suum, & in suas dñas sub generali cõ- M pendio tota ars continetur. Et istæ sunt tres doctrinæ quæ ordine habẽtur in hoc, quas perpauci intellexerunt, sicut latius diximus superiori anno Salerni, vbi publice illũ librũ interpretati fuimus. Causa autem Cã erroris erroris fuit similitudo. Nam vt dicit Aristo. 3. ethi. cap. 6. qui consultat, & deliberat videtur quærere, & resoluere prædicto modo, quemadmodum diagramma. nam tales artes quę versantur circa agibilia, & factibilia quæ magnam varietatẽ recipiunt fm conditionem materiæ subiectæ

A biectæ oẽs vtuntur deliberatione, & consilio, qui modus ordinate procedit a posteriori ad prius, sicut ordinate pcedit resolutio in sciētiis speculatiuis, tñ ista resolutio non est illa, licet assimiletur illi ex hoc quod fundatur in ordine. Pro quo debes scire ꝙ resolutio duplex est, nã quędam est a natura, quædam est a ratione. Resolutio quæ est a natura fit semper a posteriori ad prius, & a cõpositis ad simplicia. vñ natura soluit mixtum in quatuor elēta, & resoluit elementũ, aut partem elementi in materiam, & formam. in tali. n. reso B lutione forma elementi corrũpitur, & materia induit aliam formã. Resolutio aũt quæ fit a ratione est duplex. Quædam fit in scientiis speculatiuis quæ teste Auicē. in sua meta. & in principio suæ logicē sunt de reb⁹ quæ non sunt nostra opera. Quædã autē fit in scientiis practicis quæ sũt de rebus operatis a nobis siue sint actiuæ, siue sint factiuæ. Tunc dico ꝙ resolutio in sciētiis speculatiuis fit a primis ad posteriora, quia scire resolute aliquid, & simpliciter est rem per causam cognoscere, propter quã res est, & quoniam illius est causa, & C quod impossibile est aliter se habere. vnde Themist. 1. posteriorũ cap. 26. inquit. resoluere appello vera cõclusione posita, causas ex quibus cõfecta est conclusio exquirere. Vnde in hoc longe rectius sensit meo iudicio Plusquam commen. qui tenuit doctrinam scientificã resolutiuã esse demonstrationem propter quid, q̃ senserit Conciliator in dña octaua, & alij quod sit demõstratio qa. nam scientiæ mathematicæ sunt maxime resolutoriæ sciæ, & tñ illę non vtũtur demsone quia, sed demsone

Resolutio duplex.

Resolo in speculatiuis sciētiis fit a priori

simpliciter. sed si loquamur de resolutione rationis quæ fit in agibilibus, & in factibilibus, ista resolutio incipit ab eo ꝙ est posterius fm esse, quia in agibilibus finis in opere est principium in cognitione. vnde medicus in primo motu qui est motus intelligentiæ incipit ex notione finis. s. ex sanitate, & ex illa procedit ad æqualitatem, & ab illa ad calefactionem, & ex calefactione ad potionem calidam. & istud est vltimum in quo terminatur iste motus. A quo incipit alius motus, qui dicitur factio qui motus, vt dicit Auerr. 7. meta. com. 23. Consistit in compositione quadam. In speculatiuis autē resolutione non vtimur incipiendo a posteriori secundum rem, immo talis incipit a priori fm rem, quod est causa posterioris in essendo, & inferendo. Et isto modo volo ꝙ suppleantur dicta mea in concordantiis Auer. in. 2. met. in cõ. 11. ubi Cõmentator videtur dicere dissolutionem fieri a prioribus ad posteriora. 7. autem metaphy. com. 23. inquit oppositum. Solebam dicere dum essem iunior ꝙ in 2. metaphy. loquebatur Commentator de resolutione quæ fit secundum rationem. Sed in 7. loquitur de resolutione q̃ fit a natura, & hoc fuit inaccurate dictum, & male dictum, ideo nunc ab ipsa tandem veritate coactus, me retracto. Nam vt scribit Aristo. primo ethicorum. capit. 7. pro defensione veritatis etiam propria impugnare oportere, præsertim Philosophos magis forsan existimandum est, nã cum ambo sint amici, pium est veritatem in honore præferre. Nunc autem dico ꝙ vtrobiq; loquitur de resolutione quæ fit a ratione, sed in

D Resolo in agibilibus & factibilibus fit a posteriori

E

Retractatio aucto.

F

G in 2.met. loquitur de resolutione quæ fit a rõne in speculabilibus, quia illa a priori procedit ad posterius, sed in 7. primę philosophię. loquitur de resolutione q̃ fit in factibilibus a nobis, quia declarat Arist. in text. quõo sanitas in copore fit a spe sanitatis in aïa Medici, & quõo domus hñs mãm fit a domo carẽte mã. & isto mõ ẽt procedit modus cõsultationis, & deliberationis q̃ versatur in agibilibus. de quo loquitur Arist. in 3. ethi. cap. 6. Et ista est, ni fallor, ultima ac distincta solõ in tãta ardua difficultate, ĩ qua multi añ nos nõ potuerũt ptingere.

H PROPOSITIO LXI.

Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorum vnus est finita motionis, et est aïa exĩstẽs ĩ eo: & alter est infinita motionis, & est potẽtia, quæ nõ est in materia.

Ista propositio fuit lapsus sapientum, & scribitur per Auer. in. 12. meta. cõ. 41. Quidã. n. voluerunt φ cęlũ habeat duos motores. Vnus est cõiunct᷒, & ille est aïa cœli, & ab isto cœlũ mouetur effectiue. Alius aũt est

I motor separatus, & istæ mouet cęlũ in gñe cãæ finalis, & istæ est De᷒ gloriosus, a quo cęlũ mouetur solũ ĩ rõne amati, & desiderati, & p cõsequẽs in rõne finis. Et ista fuit opinio Doctoris subtilis ĩ. 7. q. quolibetorũ. & fuit opĩo eximii doctoris Ant. Trom. in spãli qõne de hoc ita, φ cœlũ a prĩo principio nõ mouetur ĩmediate ĩ gñe causæ efficiẽtis. qa tũc ille motus eẽt in instãti, sed mouetur ab eo in rõne finis. Ita φ multi ẽt alij tenuerunt de mẽte Arist. & Cõ. pp præsentem auctoritatẽ Deum esse vigoris infiniti. Adducunt ẽt rationem, q̃ reputatur

Scoti opĩo ĩ 7. q. quolibetorũ.

Achilles. Nã Arist. 8. physi. demrat primũ motorẽ non esse corpus, nec virtutẽ in corpore. sic nulla virt᷒ finita mouet per tps infinitũ, sed oẽ corpus vel virtus in corpe. est finita. igr nullũ corpus, vel virtus in corpe mouet per tps infinitũ. tunc vltra, nullũ corpus, vel virtus in corpore mouet p tps infinitũ: sed primus motor mouet p tps infinitũ: ergo nõ est corp᷒, nec virtus in corpore. Tũc quętũ t de qua finitate loquatur Arist. in illa prĩa propõne primi syllĩ, vel vigoris, uel durationis. si de finitate durationis, vera est maior, sed minor tũc erit falsa, quia nõ oẽ corpus, vel virt᷒ in corpore est finitũ in duratione, qa instãtia est ĩ prõptu de cęlo, qđ fm sñiam Arist. est ęternũ. Si loquitur de finitate vigoris, habeo intẽtum. nã cũ prim᷒ motor moueat sẽpiterno tpe. igr nõ est vigoris finiti. & est rõ Doct. subtilis in. 7. q. quolibetorũ. Dico φ salua reuerentia taliter opinantiũ istã nõ fuisse mentẽ Auer. sicut sibi ĩponunt isti, nec fuit opĩo Arist. φ Deus Immediate nõ moueat. vñ licet hoc ample probauerim in quadã speciali qõne, quã feci ĩ adolescẽtia mea de triplici cãlitate ĩteligẽtiæ, tñ vltra illas auctoritates solũ vnica rõne hoc volo demrare in via ipsorũ, & pcipue in uia Cõ. Nã ipse vult φ primũ principiũ eẽ nõ põt demrari nisi via motus, vt testatur Cõ. in 8. ph. cõ. 3. cõtra Auic. & in cõ. vlt. 1. ph. & in cõ. 5. in 12. met. mõ si prim᷒ motor ĩmediate nõ mouet vt efficiẽs. igr nãlis nõ demrat primũ motorẽ esse. Dices φ demrat ipsũ esse via mot᷒ inquantũ mouet vt finis. Sed hoc iterũ minime stare pt. quia notio primi motoris in rõne finis nõ ptinet ad nãlẽ, sed pertinet ad diuinũ. nã fm Alex. & Auer. 12. met. 5. &

K Achilles ponentiũ infinitatẽ uigoris.

L

Impugn.

M

Rñdet φ licet non moueat Immediate mouet tñ mediate.

A 5.& 6.cō. Primus motor, prīa fo͞ra, & primus finis, sūt vnū ſubto, & ſunt tria in intētiōne. prima aūt forma, & prim⁹ finis a metaphyſico cōſiderāt̄, ſed prima mā, & primus motor cōſiderantur a nāli, vt ſæpe diximus ex mēte Auer. & ita accideret primum principiū, via qua mouet, vt finis demōſtrari eſſe ī metaphyſica, & nō in nāli philoſophia & p vitā meam rō iſta ſolui nō pōt ſuſtinēdo principia Auer. Amplius qūo numerus intelligētiarū ī notuiſſet Ariſt. ſi nō q̄libet ſepata ſuba effectiue mouet aliquē orbē? De eo aūt in quo dn̄t Auer. tenuiſſe Deum eſſe infiniti vigoris, in

Suaſio. Impugn.

B hoc Auer. vt patet ex ſermonibus ei⁹ lōgo tpe fuit ambiguus, & qn̄q; conat⁹ ē fuger̄ iſtā difficultatē, dixit. n. in 8. phy. cō. 79. rn̄dendo ad ſecundā q̄ōnem ibi motā. pp quid eſt, ꝙ ſi potētia corporea hēt actionē īfinitā, ſequit̄ ipſam mouere in inſtanti, & nō ſequit̄ de virtute in corpore quæ hēt actionē infinitā. vt moueat in nō tpe ſoluēdo rn̄det. Ad ſecundā aūt q̄ōnē qua quærit̄, vtrū ꝙ ſi poſuerimus actionē infinitā in corpore, ſequit̄ ꝙ motus ſit in non tpe, & non ſequit̄ ſi poſuerim⁹ actionē infinitā eſſe pōæ,

C nō in corpore, ſic rn̄dentes dicimus, ꝙ ſi poſuerimus actionē propriā eſſe corporis, ſequit̄ ꝙ inſit ei pōa infinita. ſi aūt poſuerimus alicuius nō corporis, tunc pōa illius nō pōt dici finita, nec infinita. Finitū. n. & ī finitū ſolū de corporibus dici pn̄t. Et parū. ī. dicit, ꝙ maius, & minus ſoli⁹ eſt quātitatis. vn̄ ſi diceremus potētias eſſe ī corporib⁹, tūc actio earū erit ꝓportionalis. ſ. ꝙ proportio pōæ motiuæ ad pōam motiuā eſt ſicut proportio velocitatis mot⁹ ad velocitatē, exiſtētibus aūt nō ī corpore nō eſt proportio, cū proportio eſt ſolius magnitu-

D dinis ad magnitudinē, vel eorū q̄ in ſunt magnitudini, eo ꝙ inſint ei, & hæc manifeſta ſunt per ſe. Et mirū ē de tanto viro, qui in tā paruo ſpatio ſibiipſi manifeſtiſſime cōtradicit. nā in ſolōne primę q̄ōnis ibidē motę q̄rebatur, vtrū oīs corporis ſit pōa finita, an in hac propōne contineat̄ corpus cœleſte. ſi. n. ita eſſet, tūc corpus cęleſte eſſet corruptibile, dicit ꝙ pōę motiuæ dupl̄r dici pn̄t infinitæ, aut ꝙ actio earū n̄uquā ceſſat, & hoc eſt infinitū in duratione: aut qa motio eaꝝ eſt tātę velocitatis q̄d nō inuenit̄ magis, & hoc eſt ꝙ dr̄ infinitū in vigore, & dicit ꝙ ſm̄ iſtū ſcd̄m modū nō inuenit̄ infinitū, quia tūc motus, prouenir et in non tpe, & dicit ꝙ motores tā materiales, q̄ non māles ſm̄ hunc modū cōueniūt, ꝙ motio eoꝝ eſt finita, & ꝙ corpora cęleſtia excedunt ſe inuicē in velocitate, quamuis motores eorū nō ſint ī materia. vbi manifeſte vr̄ dicere, ꝙ q̄libet motor tā corporeus, q̄ incorpore⁹ eſt finiti vigoris, & ita vr̄ ſi eſſet verū q̄d dicit in ſolutione ſecundæ q̄ōnis ſolō primę rueret manifeſte. Amplius aūt cōtradicit veritati in ſe, quia licet in ſubiis incorporeis non ſit finitū, aut

E

Contradictio clara in Auer.

F infinitū, nec magis, nec minus inſequentia quātitatem molis, ſeu quātitatē proprie dictā, tn̄ in illis naturis eſt magis, & minus ſm̄ perfectionē, nā ſpēs entium ſunt ſicut numeri, nō enim intelligētiarū perfectio cōſiſtit in puncto ſicut ipſemet teſtat̄ in lib. deſtr. deſtruct. in diſp. 3. in ſolōne. 18. dubii. & in. 12. meta. cō. 44. Et iō ab ipſa tandē veritate coactus aliā ſolutionē dedit in lib. de ſuba orbis in 3. cap. vbi nullibi ita reſolute ſcripſit, & aperte. inquit. n. Ad quæſtionē ſecun-

ADDI. Adde Ari. auctoritaté. 5. met. te. 16. ubi ait magnū & paruū quāti paſſiones per ſe eé, uaſferri uero ad alia. Solo ipſi⁹ Cōment.

¶ eundam ibi motam qua quærebatur an virtutes actiuæ in corporibus cœlestibus sint finitæ, sicut sequi videtur ex verbis Aristot. in. 2. cœli & mundi vbi dixit. ꝙ cum corpora cœlestia sunt finitæ quantitatis, virtutes eorum videntur esse finitæ, & ꝙ si stellæ quæ sunt in orbe stellarum fixarũ essent plures, aut maiores nõ possent eas mouere vniuersaliter, & cætera soluendo dicit. Et ad hoc dicamus breuiter ꝙ infinitum dicitur duobus modis. quorũ vnus est: virtus infinitæ actionis, & passionis in tempore, & est finita in se. s. in velo-

H citate, & vigore. Secundus est. virtus infinitæ actionis, & passionis in se intelligit in vigore, & potentia. Et tũc ponit duas conclusiones, quod virtus infinita ĩ actione sua, aut in passione non existit in corpore, siue fuerit cœleste, siue generabile, & corruptibile, hoc n. nõ accidit corpori nisi sm quod est corpus infinitum, & iõ orbes mouent, & mouentur in tempore. Et ista est prima conclusio de mẽte eius vĩter tenẽda, ꝙ nulla virtus existens in corpore, siue æterno, siue corruptibili est infinita in se. i. infiniti vigoris, & ratio istius con-

I clusionis est, quia infinitas vigoris si daretur, insequitur corpus infinitũ, in eo quod infinitum, sed non datur corpus infinitum naturaliter loquẽdo. vt patet. 3. phy. &. 1. cœli & mun.

Dubiũm. in tractatu de infinito. Sed dices, quomodo infinitas vigoris insequitur corpus infinitũ in eo quod infinitum?

Solutio. Respondetur, quia Auerr. vult virtutes corporeas esse diuisibiles. & volunt Philosophi ꝙ in tali in maiori quanto cæteris paribus est maior virtus, & ideo virtus ista si augetur in infinitum, hoc est, quia corpus augetur in infinitum. & hoc K est quod dicit Commenta. in illo loco dicens. infinitum igitur in vigore cuius causa est corpus inquãtum corpus, impossibile est ꝙ sit tam in cęlestibus corporibus, quam in aliis, & in 8. phy. cõ. 79. dicit. Nos autem dicimus ꝙ ex. 6. verborum Aristot. in hac demõstratione apparet ꝙ potentia eius passiua. s. susceptiua motionis est finita, sicut. n. actio infinita non est formæ in corpore, sic passio infinita nõ est forẽ in corpore. s. cõposito ex materia, & forã, oĩs. n. forma est potẽtia finita, siue sit actiua, siue sit passiua, cũ sit diuisibilis p diuisibilitatẽ corporis, & oẽ corpus sit L finitũ, & si posset esse qđ potentia in corpore cõposito ex materia, & forã susciperet motionẽ in infinitũ, tunc infinitũ esset mai⁹ infinito, idem. n. corpus sensibile, quãto maius fuerit, tãto tps in quo suscipit motionem a suo motore erit maius. si ergo aliquid corpus posuerimus hmõi. s. ꝙ suscipiat motionẽ infinitã, tunc ꝙ maius est dẽt suscipere motionẽ longiori tpe, & sic infinitũ superabit infinitũ, quod est impõle. Ex quibus auctoritatibus clarissime colligit qđ infinitas potẽtiæ in vigore insequit M naturã corporis cõpositi ex materia, & forã, inquãtũ infinitũ est, nã tales põæ, siue actiuæ, siue passiuę fuerint, sunt extẽsæ ad extẽsionẽ materiæ, & subĩti. vt declarauit Auer. in libro de subã orbis. quia nõ cohærẽt materiæ hmõi forẽ nisi mediãtibus dimẽsionibus interminatis, sunt. n. recipiẽtes totũ, & partẽ sm subiecti diuisionẽ, & iõ in maiori quãto est maior virtus, & in minori minor cæteris paribus. Et iõ si subiectũ augeret in infinitũ, sic vigor forẽ extẽsę augeretur infinitum,

A infinitũ,& quia nõ datur corpus infinitum in actu,ideo benedixit Cõ. ꝙ oẽ corpus,siue sit cęleste,siue sit gñabile,& corruptibile est finitæ motio nis in velocitate,quia q̃libet forã, siue sit in materia, siue sit abstracta a materia,est finiti vigoris, nã finitas vigoris insequit̃ naturã forã inquã tũ forma est,sed infinitas vigoris insequit̃ corpus infinitũ inquãtũ infinitũ mõ declarato. Vñ Auer. in 2. cę. & mũdi. cõ. 38. inquit. & si potentiæ eorũ essent infinitæ in vigore mouẽ, di,non erit proportio inter motorẽ & rẽ motã,& si hoc eẽt, nõ esset dña inter eos,neque esset illic multitudo

Finitas uigoris sequitur formã inquãtũ formã ẽ,infinitas uigoris sequitur corpus inquãtũ infinitum.

B oĩno,v̾.gr̃.quia motor orbis Saturni, & motor orbis toti⁹ moueret tpe infinito,igr̃ nõ differũt in hoc. Et si quẽadmodũ nõ differũt in hoc, non differũt in põa motionis, dña nulla esset inter motores,nedũ vt quodlibet eoꝶ habeat potẽtiã mouendi in infinitũ,& si ita esset inueniret̃ mot⁹ in instãti,& oẽ hoc est impoẽ. Et iõ opinãdũ est ꝙ potẽtię mouẽtiũ separatorũ a materia sũt finitæ uno mõ, & infinitę alio mõ,& hoc apparet ex hoc qđ dicet post Arist. qñ si cæteri orbes habuissent ex multitudine stellarũ qđ hẽt orbis stellat⁹,tũc motor

C eorũ nõ posset mouere eos in velocitate,quã mõ hñt, & silr̃ esset si orbis esset maior q̃ sit. Et ibidẽ parũ.j.d. de ista finitate vigoris,quod est cõis formis q̃ sunt in materia,& formis q̃ nõ sunt in materia. Et in cõ. 39. eiusdẽ.'2. de cęlo inqt, soluẽdo obiectio nẽ ibi motã,quia Arist. ĩ litera inductiue ꝓbat ꝙ quilibet motus hẽt tẽpus terminatũ,quia aliquis contradicere posset illi inductioni, dicẽdo ꝙ hoc nõ hẽt veritatẽ nisi in potẽtiis finitis materialibus, nõ aũt de potẽtia motoris cęli,q̃ est ĩ finita,&ĩmateria D lis. Soluendo dicit. qm̃ nos non intendimus p infinitum nisi infinitatem motionis .i. ꝙ motio eorũ non cessat,infinitas aũt intẽsionis,vt illic non sit proportio inter potẽtiã motoris,& moti, impoẽ est in foris inquantũ sunt formæ. Ecce igr̃ ꝙ oĩs forma quatenus forma, est ratio finitudinis vigoris, & perfectionis. Sed tunc est obiectio quia opposita hñt fieri circa idem, cũ igr̃ finitũ,& infinitũ in vigore sint ꝙ posita,sicut finitũ in vigore est a forã, sic & infinitũ,cui⁹ oppositũ scribit Auer. volẽs ꝙ infinitũ est a corpore inquãtũ

Obiectio.

E est infinitum, sed finitũ cõpetit formę inquantũ forma. Nisi esset ꝙ propositio famosa locum habet de oppositis positiuis,& talia hñt fieri circa idem tanquam circa subiectũ,sed nõ oportet ꝙ sint ab eodem tanquã a causa efficiẽte, quia contrariorum sunt contrariæ causæ. nunc autem finitum, & infinitum in vigore opponuntur,sicut plenum, & vacuum, & sicut non sequitur,plenum est,ergo vacuum est,nisi solum quo ad imaginationem, sic etiam non sequitur. finitum in vigore est. ergo infinitũ

solutio. Propõ diuulgata opposita hñt fierĩ circa idẽ veraest de oppositis positiuis.

F in vigore est. dico ꝙ non sequitur nisi quo ad imaginationem, nam si imaginaremur corpus infinitũ,possumus imaginari virtutem illius infinitam, ut deduxi de mente Auer. vnde dicimus in simili ꝙ agere. & mouere sunt formæ, moueri autem, & pati sunt a materia. vt scribit Aris. in. 2. de generatione, & corruptione tex. com. 53. sic finitas est a forma, infinitas autem est a materia secundum Philosophum in. 3 physi. text. com: 60. & 65. Et per hoc patet solutio ad obiectiones Ioan. de Bacchone,

Opĩo Ioã. de Bac. 1. sen. distin. 45. q. art. 1.

chone, qui in. 1. sententiarum. distin. 45. q. 1. arti. 1. inquit illud non videtur verum mihi quod Commenta. voluit defendere, & non potuit. Nitebatur enim defendere, quod si sit virtus infinita in magnitudine moueret in nõ tempore, & si non, non. nam cõ. 79. inquit dicet aliquis Aris. vt quid consequens est, si potentia in corpore habet actionem infinitam ipsam agere in non tempore: & non est sequens, si actio infinita sit potẽtiæ nõ in corpore, quod agat in non tempore. in fine com. respondet. si potentia infinita ponitur in corpore, tunc saluatur quod sit infinita. iõ sequitur quod mouet in non tempore. Si autem ponatur non in corpore nõ erit finita, nec infinita. finitum enim, & infinitum solum de corporibus dici põt, & ideo sequitur, &c. Sed. 12. meta. com. 41. mouet eandem quæstionem, & aliter soluit dicens. quod corpus cœleste mouetur a duplici motore. s. ab anima existente in eo, & illa est finita, & a motore qui non est virtus exñs in eo, & ille est infinitę motionis. s. m igitur quod mouetur a potentia finita, mouetur in tempore. Sed inquit ipse quod neutra istarum duarum rñsionum valet. Non prima, quia non habetur difficultas de infinitate quæ sequitur quantitatem mobilis de qua verificatur illud quod finitum, & infinitum solum competunt corporibus, sed de infinitate perfectionis, & virtutis. Nec secunda, quia cũ potentia illa extra magnitudinem existens æque ponatur infinita in vigore existens separata sicut in corpore existens, non plus poterit sibi resistere cœlum cum anima sua coniuncta quæ est finita, q̃ sine ipsa posset. ergo poterit tunc mouere ipsum sicut si non coniungeretur in instãti.

H

I

K Dicimus nos, quicquid sit de prima solutione Auerr. quia vt supra dixi, ipsemet auctor aĩaduertit illam nõ esse solutionem, sed euasionẽ quandam, tñ secunda solõ quã dat in. 12. meta. cõ. 41. & quam sequitur etiam in aliis locis. vt in 2. cœ. c. 38. & 39. & 71. & in 3. cap. de substantia orbis, diffuse est vera. Vnde negandum est assumptum Ioannis dum dicit, quod æque bene illa virtus separata a magnitudine est infiniti vigoris, sicut si esset in corpore ratio diuersitatis est quã supra allegaui, q. a si daretur aliqua virtus materialis corporea quæ duraret ęterno tempore, vel in actione, vel in passione, illa esset infinitæ potentiæ, & vigoris in agendo & patiendo, nam esset virtus hñs contrarium, & ita sua virtus esset infinita in vigore, cum oporteret ea tẽpore resistere causæ corrumpenti, & ideo oporteret ipsum corpus in quo existit esse infinitum, vnde infinitas vigoris si esset in forã oporteret eã deriuari in ipsa a corpore infinito inquantum infinitum, sed si ponatur forma separata a corpore, quia videlicet non sit constituta in esse p subiectũ, tunc illa ex hoc quod æterno tempore agit, nõ sequitur ipsam esse infiniti vigoris, quia illa non sequitur dispositionẽ sui subiecti, sed potius econtra. nã vt dicit Auerr. in 1. physicæ auscul. in cõ. 63. quia corpus cœleste caret potentia ad aliquã dispositionem nisi potentia ad vbi, ideo caret potẽtiis, & quia caret hoc subiecto. s. materia, ideo caret forma quæ sustentatur p hoc subiectum, & fuit necesse, vt forma eius esse liberata ab hoc subiecto, & vt non haberet constitutionem per corpus cęleste,

Defensio. Euasio.

L

M

A leste, sed corpus cœleste constituitur per illā, vt scies alibi. s. in lib. de substa orbis, in quo fuit ostensum ꝙ intelligentia est quæ constituit cœlum in suis dispositionibus necessarijs, sicut est in corpore hominis inuēto propter finem. Vnde magna est differentia Reuerende Pater in via Peripateticorum, & Auer. pręcipue inter formam ī materia, & inter formam abstractam à materia, quia forma materialis est constituta in esse per subiectū, & est extēsa ad eius extensionē, & sequitur dispositiones materiæ inquantum dependet à mate- B ria, sed forma abstracta à materia ē constituens suum subiectum in eē, & in suis dispositionibus necessariis, & ista est ratio vera, quare si forma in materia existēs infinita moueret in non tempore, nō autem si forma sit separata à materia, qa forma materialis si infinito tēpore duraret esset infiniti vigoris ꝑpter causam assignatam, sed nō sequitur de forma abstracta à materia, ꝙ sit infinita in vigore, quia forma inquantum forma habet vigorem, & perfectionem finitam, quia ratio formæ cōsistit in puncto, quia species entium sunt si- C cut numeri. sicut igitur rō formalis cuiuslibet formæ est limitata, quia illimitatio ſm Philosophos est à materia, sic etiam est de ratione perfectionis cuiuslibet formæ. vnde lucidissimus Themist. in. 2. physicæ auscultā. in expositione tex. 28. vbi Arist. formam ipsam appellat exemplar inquit. forma apud Aris. dicitur nonnunquam exemplar, nō eo modo quo hi, qui ideas separatas posuere species quasdā nullo materiæ innexu subsistētes, sed propterea quia definita pręscriptaq; est eorum omnium forma q̄ à natura proueniunt. D

Sed dices, hoc nō saluat Auer. Nam in dicta solutione dicit, ꝙ cœlū mouetur à duplici motore.. Quorum vnus est finitæ motionis, & ē anima eius, & est motor coniunctus. Alius autem est infinitæ motionis, & est virtus separata à materia, & est infinitæ motionis. Manifestum est aūt ꝙ isti motores habent oppositas dispositiones penes finitum & infinitum, non est autem dicendum motorem coniunctum cœli esse finitæ motionis in duratione, quia nullus est motor ibi, qui moueat per finitū tempus in duratione, quia omnes cœli motores ęterno tempore mouent. E igitur motor coniunctus est finitæ motionis in vigore, & motor separatus est infinitæ motionis in vigore. Et confirmatur, quia Auer. in. 3. ca. de substātia orbis. illum modum loquendi intelligit in simili pro infinito in vigore. inquit. n. ꝙ infinitum dupliciter dicitur. Quorū vnus modus est virtus infinitę actionis, & passionis in tempore, sed est finita in se, scilicet in velocitate, & vigore.. Secundus est virtus infinitæ actionis, & passionis ī se. Vbi patet, ꝙ per hoc intelligit infinitum in vigore. Et ista F sunt quæ multos tempore meo decęperunt. Dicimus nos iuxta doctrinam Auer. in. 2. cęli & mundi. in cō. 42. & 71. 12. metaph. com. 44. & in 2. cap. de substantia orbis. & clarius in lib. destruct. in disput. 3. in solut. 18. dubij. vbi inquit. Dicimus nos, ꝙ hoc est concessum ab omnibus Philosophis, ꝙ corpus cœleste est simile vni animali, & suus motus diurnus, qui est cōis omnibus cœlis, similis est vniuersali motui locali eiusdem animalis, & motus particulares cœ-

Replica.

Solutio.

G lorum similes sunt motibus particularibus membrorum ipsius animalis, & est Philosophis manifestum quo in animali vna est virt⁹ ex qua fit vnũ, & ab eadẽ oẽs virtutes ipsius erga vnũ opus tendunt. s. regimẽ, & conseruationẽ ipsius corporis, & hęc virtus colligatur cũ virtute à primo principio influente, vnde si hoc necessarium est in vno aĩali. s. q vnam habeat virtutẽ spiritualem ĩ omnibus suis partibus extensam, ex qua virtus, & mẽbra illius fiunt vnum & idem, & oẽs eius virtutes fiunt vna, & eadẽ, & operatio partiũ ei⁹ admodũ similis est operationi partiũ aĩa-
H lis ad illud aĩal, sequit̃ ergo q oportet, q sit vna hęc virtus spiritalis ex qua colligantur oẽs virtutes spiritales, & corporeæ, & ẽ vnigenea, & extensa in toto vniuerso, alioquin nullus ordo sequeretur in hoc mundo.
Quo cœlũ sit anima tũ & magnũ aĩal. Pro quo debes scire, q cœlum apud Philosophos est, & dr̃ aĩatum, & nõ pp aliam cãm, nisi pp appetitum, & motũ in loco. vt declarat Cõmẽt. in lib. de substan. orbis. Vnde totũ aggregatum dr̃ aĩal magnũ, & ad instar eius aĩal corruptibile dr̃ Microcosmos. i. paruus mũdus. vnde sicut oẽs virtutes, & motus particulares in
I nobis depẽdẽt ab vna principali virtute quæ est in corde: eodem modo oẽs orbes cęlestes, & sui motores dependẽt à motore primo, qui mouet primum orbem motu diurno, vnde Auer. 12. metaph. cõ. 44. scribit dubitando circa id quod dictum est dicens. Sed quęret aliquis, quoniam si motus omnium orbium intendant eandem actionem, & eundem ordinem cõem omnibus, necesse est, vt habeant eãdem formã intellectam extrinsecam à formis quas intendit vnusquisq; per se. s. formis proprijs. K
Erit igitur forma quasi finis addita super formã propriam, erga q̃ mouetur vnusquisq; orbis aliorũ orbiũ & soluẽdo dicit. dicamus ergo q nulla forma ẽ quasi finis & cõis, & vl̃is nisi illa ex eis quæ habet actionem cõem, & hęc est dispõ formę mouẽtis primũ cœlũ motu diurno. dispõ. n. entiũ in iuuamento corporũ cœlestiũ adinuicẽ in creãdo entia quæ sunt hic, & conseruando ea, est sicut dispositio regẽtium bonorũ, qui iuuant se adinuicẽ in regendo bonam ciuitatem, qm̃ oẽs actiones eo⁊ sunt erga actiones primi principis. ponũt L
. n. actiones suas seruientes, & ꝑntes actionẽ primi principis. quẽadmodum igit̃ primus princeps in ciuitatibus necesse est, vt habeat actionẽ propriã, quæ est nobilissima actionum, & si nõ esset ociosus: q̃ actionem intendunt per suam actionem omnes, q̃ sunt sub primo principe. quẽadmodum igitur necesse est in istis principatibus, vt primus principatus sit, sicut est necesse in actionibus principum, vt prima actio sit, & sic accidit in artificijs quæ iuuant se adinuicem erga vnum artificiale, & sunt illa quorum quædã sunt prin- M
cipantia alijs, & omnia reducuntur ad vnũ artificium. v. g. qm̃ plura artificia seruiunt artificijs equitandi. sic igit̃ est intelligendũ de istis corporibus cũ suis formis, à quibus mouẽtur, & de istis formis adinuicem, multũ. n. assimilantur artificijs quæ seruiunt sibi adinuicem, & quæ intelligunt adinuicem sunt principia eorum ex quibus accipiunt intellm̃ proprium, verbi. g. quia artificium frenificãdi accipit sua principia ab artifice artis equitandi, & similiter alia

A alia artificia seruientia huic artifi- cio. Differentia aūt inter ista,& artificialia est,quia formæ artificiales mouentes artifices sunt in materia, istæ autem non. Ex quibus auctoritatibus clarissime elicitur per tria exépla clara quæ licet non vsitentur in doctrina demratiuā, tñ in rebus quæ non intelliguntur nisi cū difficultate,& per similitudinē ad alterū adduci possunt,vt dicit Auerro.3.de aīa.com.14.& in.1.phy.com.81. ꝙ cœlum est vnū animal sempiternū constans ex pluribus orbibus, & ex plurib⁹ motoribus, & primus orbis

Sūma omnium.

B est sicut cor in animalibus,quod est membrū principale à quo oīa alia membra dependent,& primus motor,qui mouet primū orbem est sicut aīa cordis, à qua profluunt oēs virtutes particulares in reliqua mēbra. sicut igitur oīa mēbra hñt colligantiā cum corde, & mouentur à motu, qui profluit a corde tanq̄ à fonte oīs motus,& principali principio, vt tenuit solertissimus naturę rimator Arist.in.2.de part. animaliū. & in lib.de sensu & sensa.sic oēs orbes hñt essentialem, & necessariam depēdentiam à primo orbe, & vltra

C motū proprium mouenť motu diurno ad motū primi mobilis,& sic motores mouētes alios orbes inferiores insequuntur, & intendunt primum motū primi motoris,& dīr ab Auer. in.8.physi.com.52. motores moti p accidens,nō quia mouentur ad motum sui subiecti,sicut sunt motores materiales,qui sunt forma in materia constituta in esse per subiectum, sed pro quanto accidit,ꝙ suum mobile mouetur ab alio motore.s.à primo motore mouente primum mobile,sed isto modo solus primus mo-tor dr̄ esse motor per se nullo modo

D motus, nec per se,nec p accñs. vnde inq̄t,& debet intelligi ex hoc, ꝙ mouentia q̄ sunt hic,sunt illa quæ mouentur ex se,& ex alijs per accidēs. s. ex motu sui subiecti. s. primi moti ab eis,& hoc est,quia motor constituitur per primum motū ab ipso.s. quia motor est in eo forma,& motū materia,& est acceptū in diffinitione formæ sm ꝙ materiæ accipiunť in diffinitionibus formarum,& hoc est id quod dr̄ moueri per accidens in rei veritate,motus aūt in corporibus cęlestibus non constituitur per subiectū ipsius, & ideo nō mouetur

August.

E per motū subiecti moti ab ipso hoc modo accidentali,quod aūt eorum habet subiectū quod moueť ex alio motore à proprio diciť,ꝙ ille motor proprius mouetur per accidens.s.ex hoc, ꝙ suum subiectū mouetur ab alio,quia accidit ei. s. motori ꝓprio quidā modus mouendi, & est quia subiectum eius mouetur ab alio,nō quia ipse mouetur per motū sui subiecti,sicut est dispositio in motoribus, qui sunt hic, & ideo dicitur in eis motor per accidens, ęquiuoce. s. de illo quod mouetur per subiectū

Quō aliæ itelligētiæ præter prima sunt motores mou.

F acceptum in sua diffinitione, & per subiectum quod non habet introitum in sua diffinitione. Secundum mentem igitur Auer. solus primus motor dicitur esse motor per se, & nullo modo dicitur moueri per accidens,nec quia moueatur ad motum sui mobilis, nec quia suum mobile moueatur ab alio motore, & dicitur esse motor, qui est purus actus in quo nulla prorsus est potentia,& dicitur motor separatus, quia nullus est adeo eleuatus à potētia, nullusq; est independens in mouendo, sicut

 ipse,

G ipse,& quia est respectu omniũ aliorum motorũ, sicut forma & finis, qui mouent oẽs alios motores aliorum orbium in ratione amati, & desiderati,& ille finis semper est actu coniunctus cũ alijs motoribus, ideo sub hac ratione est causa ꝙ alij motores sempiterno tẽpore mouent, quia ibi secus est, q̃ sit in motoribus materialibus in q̃bus finis motus distinguit̃ à motore, & est in potentia,& ideo suum mouere est finitum. vt dicit Auer. in lib. de substantia orbis. cap. 1. & 2. & 12. metaph. com. 36. Vult igitur Com. in proposito theoremate motum cœli esse à duobus motoribus isto modo, sumendo.n. cœlum pro toto mundo superiori, sic ibi est duos motores cõsiderare, motores.s. coniunctos suis orbibus qui, vt mouent suos orbes sunt finitę potentiæ, & finiti vigoris, & sic habent determinatas proportiones supra sua mobilia,& excedunt seinuicem in velocitate mouendi, vt testatur expresse Cõm. in. 2. cœli. com. 38. 39. & 71. & quia habent finitatẽ vigoris, hinc est ꝙ mouent in tempore, & non in instanti. & quia vna est minoris vigoris alia vna veloci⁹ mouet, q̃ alia:

Quæ sit mẽs Auer.

H circa theorema propositum.

I sed ꝙ semper moueant est, quia habẽt finem sempiternũ semper actu mouentem in ratione amati, & desiderati,& quia iste finis est communis omnibus alijs motoribus, & est tanquam forma omnium, non.n. tali ratione respicit solum vnum, sed omnes. ideo dicitur iste forma, seu motor separatus, non autem est intelligendum, ꝙ talis motor non effectiue moueat suum orbẽ motu diurno, immo mouet, vt sic ipsum,& oẽs alios orbes inferiores motu diurno, sed dicitur separatus, quia est maxime liberatus ab omni potentia. 3. de

K anima. com. 5. in solutione. 3. q. & 12. metaph. com. 41. & alibi infinities. & dicit̃ separatus in ratione ista præsertim quia mouet, vt finis, quia finis est causa causarum, causalitas .n. finis est I causata. & quia omnes alij motores in ratione qua mouẽt, vt efficiens, immo ipsemet, vt mouet vt efficiens præsupponit seipsum in ratione finis. vnde Auer. 2 physi. cõ. 88. hęc est dispositio entis necessarij simpliciter, vt non sit propter suam actionem, sed actio eius propter ipsum,& iste modus necessitatis inuenitur in rebus æternis,& ista est necessitas simpliciter,& isto modo iste motor est infinitę motionis. i. vt mouet in ratione finis est causa infinitæ durationis in motu cœli. Et hoc elicitur ex mente eius. 12. metaphy. com. 41. vbi auctoritate Themistij inquit. Them. autem in hoc loco dixit quod non rectum est, quod dixit solem,& alias stellas eẽ finitas, & habere potentias infinitas, potentia.n. quę est in stellis, quæ est infinita nõ est naturalis in eis, neq; s̃m ꝙ sunt corpora, sed aut pendet à prima causa, aut ex anima existẽte in eis ab illa potentia quæ non est corpus, prima.n. causa est, quæ reuoluit eos tẽpore infinito, quoniam si haberent illud quod habent in potẽtia, vt corpus & magnitudo habent, & nõ essent semper in actu, tunc necessariũ esset eis laborare & lassari. Et paulo infra abbreuiando istam sententiam Themistij, inquit. Si aliquis motor mouet propter finem existẽtem in potentia illo adepto,& deducto ad actum cessabit motus, quapropter necesse est motum ęternum esse ad aliquid semper in actu. Item si finis

L

M

A si finis esset aliquid in corpore, non semper æqualiter distaret, & vniformiter se hr̃et ad motorem, sed nunc esset hic, nunc, ibi. Et per consequẽs motor nunc velocitaret, & nunc tardaret motum, & sic motus non esset vniformis & regularis, cũ igitur motus cœlestis sit vniformis, & regularis ex hoc deducit Auer. ꝙ ille mot' est ad aliquid existẽs semper in actu quod in nulla prorsus existit materia. Sed est ardua difficultas, an isti duo motores à quibus mouetur cœlum, sunt duo distincti realiter. Ad hanc obiectionem respondet Greg. de Arimino in .2. sent. dist. j. q. 1. art. 2. in responsione ad rationes, & auctoritates Aureoli dicens. Ad tertiam auctoritatem de illis duobus motoribus dicendũ, ꝙ verba illa non sunt sumẽda stricte ſm propriam suam significationem, quoniam vt inquit Cõm. manifeste sibiipsi contradiceret in his, quę dixit in primo cap. de substantia orbis. vbi sic ait. Non est dicẽdum quod formæ à quibus mouentur corpora cœlestia sunt aliæ à formis ad quas mouentur, & quod illæ quę debent esse non in materia omnino, & quæ carent situ sunt formæ ad quas mouentur, cum illæ à quibus mouẽtur sunt formæ in materijs. ecce ꝙ expresse dicit non esse ponendos duos tales motores distinctos, vnum ad quod mouentur, & alium à quo mouentur, & illum nõ in materia omnino, hunc autem in materia .i. cõiunctum, & hoc expresse illis quæ sonant verba allegata ad oppositum contradicit. Pręterea, si ponantur duo tales motores ſm intentionem opinionis oppositæ, videlicet, ꝙ vnus moueat actiue tantum, & alter finaliter, expresse contradicit ei, & etiam Philosophis, qui D ponunt expresse, ꝙ quælibet intelligentia agens motum est finis mot', vt patere dicit ex his quę adduxit in probatione secũdæ cõclusionis probatæ per ipsum. Et ideo inquit. dicendum ergo, nisi velimus concedere ipsum sibi contradicere, sicut aliqui in hoc passu concedunt, ꝙ ipse improprie locutus est. nam quilibet motor cœlestis mouet, vt agẽs, & vt finis, vt dictum est, propter hunc duplicem modum mouendi, seu duplicem rationem, quę in nobis duobus distinctis motoribus conueniunt, vt supra habitum est, per hoc dicit mo E tum illum componi ex duobus motoribus quamuis essentialiter sit tantum vnus, saltẽ in primo motu, nã quo ad alios posset dici, ꝙ sunt plures, vnus communis, qui est coniunctus primo orbi, & alter proprius, & communis tãtum per modum finis moueret inferiores, proprius autem vt agens, & vt finis, iuxta modũ pręmissum, & ipse communis vtroque modo mouet suum orbem, & si de primo motu velimus intelligere verbum Cõm. intelligẽdum est improprie iuxta sensum datum. Et confirmat hoc dictum suum ex verbis F Cõm. in eodem com. vbi parũ infra subdit. ergo nihil est in quo differt forma qua mouet̃ à forma ad quã mouetur, nisi dispositione, manifestum est autem ꝙ forma à qua mouetur est forma quæ efficit motum, forma autem ad quã mouetur est forma quæ est finis motus. Dicim' nos ꝙ ista dicta Gregorij pro maiori sua parte sunt vera, tamen nos in aliquibus discrepamus ab ipso, nam non est dubium, ꝙ primus motor, & prima forma, & primus finis sunt idem

Dubium.

Sol. Greg. de Arim. 1 B 2. sent. d. 1. q. 1. arti. 2.

C

Propria positio

G idem ſubiecto,& tria in intentione, vt dicit Cõm.12. metaph.com.5. & 6. Nec etiam dubium eſt, ꝙ aliꝗ intelligentiæ mouent, vt finis. & mouent, vt efficiens,ſicut expreſſe dicit. Cõm.in.12.metaph.com.36.& alibi frequenter dicere, tñ in præſenti auctoritate in qua dicit motum cęli componi ex duob' motoribus,quorum vnus eſt finitæ motionis, & eſt coniunctus,& eſt aïa exiſtens in eo: alius autem eſt ſeparatus à materia oïno,& eſt infinitæ motionis. ꝙ improprie fuerit locutus, videtur multum detrahere auctoritati Cõment.

H ꝙ in tam ardua difficultate introducta p Io.Gram. Peripateticis,quę oẽs expoſitores fatigauit,& ipſum ꝑſertim,qui in varijs & diuerſis locis eã examinat.nam.8.phy.cõ.79. & ĩ.2. cœli.com.71. & in.3.ca.de ſubſtan. orbis.& in.12.metaphy. cõ.41.non ſine forti cauſa pertractat,vnde ipſe incideret in foueam quã fecit.nã.3. de anima,dum diſputat de ĩtellectu poñ contra Alex.deridet eum, dum gloſſat verba Ariſt.in quib' dicit ipſum ſimplicem, ĩmixtum, & incorporeum,ꝙ non proprie intelligunť illa verba. vnde etiam luciſſimus

I Them.in.1.de aïa.cap.20. Non eſt æquũ in altiſſimis philoſophiæ qõnibus aliud ſentire,aliud dicere. cũ .n.ſemp res digna hoïe eſt ne à mente verba diſſentiãt,tum id maxime in rebus obſcuris, & creperis obſeruãdum,quo ea quæ ſuopte ingenio remota, & condita videantur verbis illuſtribus,& q̃ maxime declarantibus vendicẽtur à tenebris. Amplius Ariſt. in demonſtratiuis ſcientijs iubet non eſſe diſputandum,nec diffiniendum in metaphoris,ſed ꝓprijs ſermonibus,vt patet in.2.poſterior. & Cõm.1.cęli com. 105.& 106.con

K tra defendentes Plato. inquit ꝙ Ari. accuſat Platonẽ, vel quia male ſenſit,vel quia male docuit,quia abutebatur nomine,ſeu vocabulo generationis. Et ideo poſt longam,& diuturnã cogitationẽ perueni ad hoc: & dico ꝙ iſti motores ſunt vere duo & ſunt realiter diſtincti,& nõ eſt ſermo improprius. vbi aïaduerte, ꝙ vt patet exercitatis in via eius ĩ illo.12. imitatus eſt pro maiori parte Alex. & expoſitio illa fere tota eſt Alexan. adeo ꝙ vbi deficit ſibi expõ Alex.videtur eſſe quaſi mutus. Alex.autem vt recitat Cõm.12. metaph. cõ.25. opi. ꝓpria

L ſuper illis verbis,deinde erunt hæc omnia aïa forſan & corpus, aut intellectus,& appetitus,& corpus,dicit, & ideo dicit forſan, quia quidã exiſtimarũt animam eſſe abſtractam, quæ anima apud ipſum non eſt abſtracta,ſed prima forma eſt abſtracta,& intendit per hęc omnia corpora cœleſtia. vbi ſm Alex.corpora cęleſtia habent intelligentias animantes illa formaliter. & ſola prima forma eſt abſtracta,& hoc eſt quod plerunq; Cõm. ſolet dicere in illo.12. loquens de primo motore, & prima forma,& primo fine,quæ eadẽ ſunt

M ſubiecto,quod in nulla oïno eſt materia,& quod nullo mõ eſt in corpore,etenim aïa etiam apud Arabes dicit formam cõiunctam corpori.vnde Auic. in.2.ſuæ metaph.ca.1. aïa dicitur pro quãto mediante motu ligationẽ habet cũ corpore, quo mouet illud,ſi aũt fuerit ſuba ſeparata oïno vocať intelligentia.& Auer.in 8.phy.cõ.1. Principiũ mouẽs de rebus motis eſt ſicut aïa de reb' viuis. Dico igitur,ꝙ ſm Auer.motus cœli, pro toto mundo ſuperiori ſumendo

cœlum

A cœlum pōt cōsiderari dupliciter, & quo ad hoc, ꝙ ille motus est in tpe, & fm ꝙ motus illi particulares sunt habentes determinatas mēsuras adinuicē ī velocitate & tarditate, & sic proueniunt à motore efficiente motū, qui est prima forma, vt mouet, vt efficiens primū orbem, & oēs alios, qui sunt sub eo motu diurno, & oēs alii motores, qui sub eadē rōne mouent sua mobilia motibus propriis.

CōtraGre. de Arimi. Vnde falsum est, quod dicit Grego. quod primus motor respectu aliorū orbium, qui sunt sub orbe stellato concurrat, vt finis, īmo etiam cōcur B rit, vt efficiens, pro quāto oēs mouet motu diurno. Et quia oēs intelligentiæ sunt finiti vigoris, hinc est, ꝙ oēs mouent, vt efficiens finito tpe in velocitate motionis, & nulla mouet in instanti, & quia oēs, vt sic sunt applicatæ propriis mobilibus, oēs dicunť aīa respectu sui orbis, vel qa formaliter inhęrent pręter primū motorē, vt vř sentire Alex. vel fm ꝙ ego puto in via Auer. oēs intelligentiæ habēt propriū orbem, & illæ, vt sic dnr aīę. prima aūt intelligētia, licet īmediate respiciat primū orbē, quia tamen ēt mediante illo respicit oēs alios or C bes, pōt dici forma abstracta & separata, quia est forma cōis, & vniuersalis, & licet vt mouet pt dici anima cœli, tñ vt est causa finalis ab omnibus desiderata sic est forma separata, quia vt sic nō potius respicit vnū, ꝗ reliquū, & vt sic est causa infinitatis ī duratione, vnde est ꝙ motus cœli taliter sumpti, sit infinitus in duratione, hoc principaliter dependet à primo fine, & non à particularibus finibus, vnde si per impoſſe non esset iste finis cōis in actu non esset mot⁹ æterno tpe simplr. licet igitur quęlibet intelligentia in se cōsiderata moD ueat, vt efficiens, & moueat vt finis, tñ finis vlis, qui est idē cū primo motore est, qui primo largitur sempiternitatē motus, & non sunt fines particulares, qui sunt sub illo, & ideo ali⁹ est motor, qui largiť simpliciter sempiternitatē, & alij sunt motores à quibus producuntur motus proprij in proprijs orbibus, licet idē sit motor, qui mouet totū cœlum motu diurno. Et per hoc patet solutio ad obiecta Gregorij. Ad primū quidem dř, ꝙ non est cōtradictio in Auer. quia in primo cap. de substan. orbis. inuehit contra Auic. qui ponebat in corE pore celesti in vnoquoq; orbe aīam imaginatiuam, quę erat de numero aīarum sensitiuarum, quæ existunt in materia, à qua effectiue producič motus, sed intelligentia solum mouebat in ratione finis, & si ita esset tunc mouere cęli esset finitum, sicut in istis quę sunt hic, quia talis aīa à qua mouetur cū sit forma in materia moueretur p accñs, & quod mouet qñ mouetur impoſſe est, vt inqt, vt sit principiū motus æterni, vnde parū infra inquit. & quod dicūt incipientes philosophari, ꝙ animæ istorum corporum cœlestiū sunt forma F materijs. s. quæ in materia acquirāt æternitatē ex formis in materialib⁹, nihil est. cōtingit. n. ꝙ illud qđ non habet nām essendi æternum acquirat æternitatē ab alio, vbi manifeste inuehit contra Auicen. & sequaces, sed hoc non sequitur in via eius, qa alię intelligentiæ mouentur à prima, tāquam à fine vniuersali, & cōi, quem omnes amant & appetunt, & est finis semper actu mouēs illas ad sui desiderium, & ipse virtutes appetentes non sunt formæ in materia

Sol. ad rōnes Greg.

G ex se possibiles,& ab alio acquirētes necessitatem essendi, sicut sequitur contra Auic.& ista est ratio diuersitatis. nam oēs intendunt primam,& agunt propter primā, sicut actiones seruorum sunt propter dñm. vt dicit. 12. metaph. com. 44. vbi formaliter respondet ad istam obiectionē motam p ipsum ante Gregorium. Et per hoc patet solutio ad sequens argumentum, nā licet quęlibet intelligentia respectu sui motus ꝓprij sit mouens, vt finis ꝓximus,& vt agēs, oēs tñ mouent pp primū finē principaliter, quē primo appetūt,& à quo
H pficiuntur, qui est causa quare cęterę sempiterno tpe mouēt. vnde sine dubio cœlū est aīaium pp appetitū & motū, vt dicit Cōm. in. 1. cap. de subā orb. vbi dicit. & nō fuit dictū cœlū habere aīam, nisi pp appetitū exñtem in eo,& motū localē, appetitus aūt qui est in hoc corpore, non est nisi, quia corpus cœleste est vnū p se, appetens per se non pp potentiā existentē in eo diuisibilem ad diuisionē eius, esset. n. generabile,& corruptibile. Pro quo aduerte ꝙ vbi est appetitus, ibi est potentia appetēs,& est obiectū appetibile, tales aūt vir-
I tutes sunt intelligentię inferiores appropriatæ proprijs orbibus, quæ mouentur per appetitū ad aliquid nobilius ipsis,& istud est primum appetibile, quod est primum,& summum bonū,& primus finis,& iste est qui largitur perpetuitatem motus cæteris orbibus,& hoc clare elicitur ex verbis Auer. in penult. cap. libri de substantia orbis, vbi ita scribit ad literam. Et cum considerauit in istis virtutib⁹ declaratum fuit ipsi ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus animæ tantum,& cum considerauit de istis virtutibus appetitiuis cęlestibus inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis,& cum considerauit in virtutibus appetitiuis cęlestibus inuenit eas eē finitarum potentiarum,& cum ꝯsiderauit in continuatione motus eorum, fuit declaratum, ꝙ causa continuationis motus earum nō est ista virtus qua mouetur, sed illud quod largitur eis continuationem est aliquid appetibile, quia continuatio non prouenit nisi à motore non moto, sequit̃ ꝙ illud mouens, neq; est corpus, neq; potentia in corpore,& ꝙ est intelligentia abstracta,& ꝙ istud corpus cœleste L
intelligit hanc intelligentiam, intelligere enim transmutat ipsum appetere ad illud. Vbi imaginatur Auer. ꝙ cęlum sumptum pro omnibus orbibus habentibus proprios motores intelligit bonitatem primi motoris, mouentis primum orbem stellarū fixarum,& ad talem intellectionem in istis virtutibus intelligētibus insurgit appetitus,& desideriū, vt perficiantur à primo,& summo bono. nam vt inquit Cōmen. 12. metaph. com. 39. desiderium insequitur cognitionem, sicut vmbra insequitur corpus,& quia desiderium in natu- M
ra,& in intellectu totaliter separato semper est ad nobilius: hinc est, ꝙ istæ virtutes appetentes mouētur in ratione finis à prima, quæ est nobilissima,& sũma omniū perfectio. Et dubitabis hic, quia Cōm. vult, ꝙ Dubium.
prima intelligentia q̃ est primū appetibile est cā cōtinuationis,& sempiternitatis motus, quia cōtinuatio est à motore nō moto. sed tunc fm hoc vř, ꝙ alię intelligētię sunt motores moti,& hoc est falsum, qa quęlibet forma liberata à mā, est motor non

A non motus neq; per se, neq; per accidens. vt dicit Cōm. in. 9. met. cō. 2.

Solutio. Dicamus in via eius, ꝙ omnis intelligentia citra primam, vt supra allegauimus de mente eius. 8. phy. com. 52. dr̄ motor motus per accn̄s, non quia aliæ intelligentiæ moueantur p accidēs ad motum sui subiecti, sicut est in formis constitutis in esse per subiectū: sed pro quāto accidit ꝙ orbis motus ab eis moueatur ab alio motore alio motu, à motu causato à proprio motore. nam oēs orbes planetarum mouentur motu diurno à primo motore mouente primū mobile.

B Dn̄r ēt motores isti moti motu æquiuoco pro quāto mouentur à primo intelligibili, & à primo appetibili, qđ est realr̄ nobilius, & perfectius ipsis. vnde Cōm. 12. met. com. 44. contra Auic. scribit in intelligentijs non est cōsecutio, neq; prouentus, nec actio, sed solū est cā, & causatū sm̄ ꝙ intellm̄ est cā intelligentis. Primus igitur motor, qui mouet orbē stellarum fixarū, & totū cælum motu diurno, dr̄ motor nullo modo motus, neq; p se, neq; per accidēs de nullo mō eorum quæ sunt mota per accn̄s, nō. n. mouetur ad motū sui su-

Quo primus motor nullo mō sit motus.

C biecti, quia est forma separata. Nec dici pōt moueri per accidens, quia suus orbis primo motus ab eo moueatr̄ ab alio motore, imo non mouetur nisi ab ipso. Silr̄ non dr̄ prim⁹ motor moueri ab aliquo intelligibili, & appetibili quod sit nobili⁹ ipso, imo in eo simplr̄ ista sunt eadē oīb⁹ modis intelligēs, & intellm̄, & intellectio, & appetibile, & appetēs, & appetitus, & iō iste motor prim⁹ vtroq; modo cum sit independens ab alio, dicitur motor nullo modo motus, & ideo, est causa cōtinuationis, & vniformitatis, & sempiternitatis motus

D cæli, & propter istas rōnes dr̄ motor separatus, quia in mouēdo suum orbem non dependet ab alio motore, & quia in mouendo non mouetur ab aliquo intelligibili, & appetibili alio ab ipso, quia se solum intelligit, vt volunt Peripatetici. 12. metaphy. tex. com. 51. Et pro his quæ dixi vide in fine com. 36. in. 12. metaphy. vbi dicit, & omnia ista dicit ad declarandum ꝙ corpora cælestia cum habent appetitum propter intellm̄, intellectus autem maius bonum ipso appetit, contingit necessario, ꝙ corpora cælestia appetūt in hoc mo-

E tu aliquid maius bonum ipsis. Et cum illa sunt nobilissima corpora sensibilium & meliora, necesse est, ꝙ illud bonum quod appetunt, sit nobilissimum entium, & maxime quod appetit totum cælum in motu diurno. Et in com. 37. ponens differentiam inter primam intelligentiam & alias, inquit. & intendit per hunc sermonē distinguere inter primum principium, & alia principia abstracta, alia. n. videntur electa, & desiderata propter alia. s. principia aliorum motuum cælestium præter motum diurnum, quod autem hūc

F motum facit videtur esse electū per se, cum versus ipsum mouet omne motu velociori, & maiori proprijs motibus vnicuiq; eorum, est. n. electum per se, & amatū ab omnibus, tale autem est perfectum. s. finis. & parum infra ibidem dicit, ꝙ per primum motum intelligit corpus cæleste, & per alia mota alias sphæras, quæ sunt sub primo corpore, & quæ sunt in generatio & corrupt. primū. n. cælum mouetur sm̄ desiderium, vt assimiletur ei sm̄ suum posse, sicut

G cut amans mouetur, vt assimilet̃ suo amato, alia aũt corpora cęlestia mouentur s̃m desiderium ad motũ primi corporis, & ideo planetæ habent motum duplicẽ, ex. 12. meta. cõ. 41. vbi declarauit, ꝙ motus cœli est possibilis ex se, & quia fuit declaratum ab Arist. 9. meta. tex. com. 17. ꝙ nõ est timendum cœlum quiescere in aliqua hora. inq̃t, ꝙ hoc necesse est, vt sit propter motorem in quo nulla potentia est oĩno, neq; essentialiter, neq; accidentaliter, & tale nõ est in materia, patet autem ꝙ hoc non est nisi primus motor, vt diximus.

H Et mirum est de Gregorio Arim. & de tot viris illustribus quõ in pręsenti auctoritate adeo manifeste defecerint dicentes sermonem Auer. fuisse impropriũ, cum hæc sint verba eius, & dissolutio eius est, ꝙ iste motus, vt declaratum est, cõponitur ex duobus motoribus, quorũ vnus est finitæ motionis &c. nam debuit videre, vbi hoc fuerit declaratũ, & manifeste patet, ꝙ ĩ eodem. 12. fuit declaratum ab Arist. in tex. com. 33. & etiam in. 2. de gn̄atione & corruptione tex. com. 56. & in eodem. 12. metaph. tex. com. 37. vbi vult Aristo. ꝙ

I in cœlo sunt duo mot⁹, videlicet motus diurnus, qui est primi mobilis, & totius cœli, alius est motus planetarum discurrentium super polis zodiaci. & Aristo. vult in prędictis locis ꝙ motus, qui prouenit à motore coniuncto, & appropriato orbibus planetarum operatur generationẽ, & corruptionẽ, per accessum & recessum planetarum in tali obliquo circulo motorum, sed motus diurnus, qui causatur à motore separato propter causas dictas, est ille qui operat̃ continuitatem, & æternitatem, sicut expresse poteris videre in prædictis K locis, imo Auer. in calce com. 41. colligens præcipuũ fundamentum demonstrationis Arist. inquit. & cum ita sit potentiæ mouentes quæ sunt in corporibus sunt duobus modis. aut potẽtiæ exñtes in corporibus generabilibus & corruptibilibus, & hæ impos̃e est, vt semp moueant se propter transmutationẽ eorum, & propter transmutationẽ sui subiecti, & ideo accidit talibus necessario fessitudo, aut potentię mouentes in corporibus æternis, hæ igitur pos̃e, est, vt moueant semper, & vt non moueant semper, possunt. n. non semp L mouere, si posuerim⁹ illud ad quod mouentur. s. primũ motorem receptibilẽ transmutationis cuiuscunq; modi, pñt autem semp mouere q̃n illud ad quod mouentur fuerit non transmutabile, & hoc est cũ non fuerit corpus omnino, si igitur motum æternũ est, necesse est, vt moueatur per potẽtiam exñtem in eo à motore, cui nullus modus transmutationis accidit, & tale in nulla mã existit. Manifestũ est autem ꝙ potentiæ mouentes existentes in corporibus æternis, quę possunt semper mouere, & pñt nõ semper mouere, sunt M virtutes intellectuales existentes in orbib⁹ planetarum, quia primus intell̃s non est de numero taliũ virtutũ, qui possit semp mouere, aut non s̃p mouere, quia iste intell̃s primus nõ est ordinabilis ad alium finem nobiliorem, aut min⁹ nobilem ipso prima intentione, sicut patuit supra ex differentia eius ab alijs per verba Auer. 12. meta. cõ. 37. & ita motor iste separatus, q̃ mouet effectiue totum cœlum motu diurno, & mouet oẽs intell̃s sub ipso, vt finis, semp in actu

A actu est causa infinitæ motionis in duratione,& sic intelligis essentiale ordinem,& dependentiã in mundo illo superiori,quã ppauci intelligere potuerunt. Et ex hoc etiam patet error aliorum clarissimorum doctorum volentium ex hac auctoritate Auerro. tenuisse Deum esse infiniti vigoris,cum ipse seipsum aperte declaret in eodem com. quõ talis motor separatus sit infinitæ motionis,referendo hoc ad æternitatẽ durationis, pro quanto mouetur à potentia non in materia habente continuitatem,& æternitatem motus.

Error aliorum.

B Sed est dubiũ,nunquid primus motor põt dici motor coniunctus,cum moueat primũ orbem, & tunc vr̃, ꝙ ẽt si mouet effectiue põt dici aĩa sui orbis,& per ꝯñs non debet dici motor separatus. Dico ꝙ teste Auer.in 8.phy.principium mouens de rebus mobilibus est sicut anima de rebus viuis,anima n.est principium vegetandi, sentiendi, intelligendi, & f̃m locum mouendi,est.n.fons,& origo oĩs motus,vt dicit Them.in principio libri de anima,sic põt dici aĩa. Sed aduerte, quia dr̃ differenter ab alijs,quia prim⁹ motor est sicut aĩa

Dubium.

Solutio.

C vĩs diffusa in totũ cœlum mediãte primo mobili mouendo totũ motu diurno, sicut aĩa est virtus, & actus totius corporis, mediante tñ in fluxu cordis influit suas actiones in totum corpus, nam cor est primũ qđ participat actiones aĩæ,quia est primũ quod viuit,& est vltimũ,qđ moritur,sed aliæ intelligentiæ solũ sunt coniunctæ proprijs orbibus, & illos solos mouent,& nulla aliarum intelligẽtiarum habet actionem vniuersalem,& cõem in totum animal cœleste nisi prima, & ideo appellat̃ aĩa totius cœli modo declarato, & dicit̃ D ẽt motor separatus,& motor in quo nulla prorsus est potentia, & motor qui nullo modo moueri dr̃, neq; essentialiter, neq; accidentaliter f̃m nullũ modorum duorum ex his, ꝙ dñr mota ꝑ accñs f̃m præinductum modũ,& ista est meus vera Auer. in hoc loco,quẽ nullus ante nos videre potuit,& Deo sit laus illustranti intellm̃. Dicamus igitur,ꝙ cũ cœlum sumit̃ tribus modis,vt dicit Arist. in 1.cœli & mundi,in tex. cõ.96. cœlũ sumitur tribus modis.s.pro toto cęlo, quod mouetur motu diurno, & pro octaua sphęra,& pro toto mun- E do,in proposito aũt sumitur cœlum primo mõ pro aĩali magno ex primo orbe,& alijs orbibus resultante, talis aũt cęli motus cãtur à duobus motoribus,quia motus planetarum causant̃ à suis proprijs intellĝẽtijs, quæ sunt appropriatæ proprijs mobilibus,& sunt finitæ motionis in vigore inter se,& pñt adinuicem comparari,& dicunt̃ motor coniunctus, & aĩa sui orbis,vel f̃m viã Alex. qui voluit,ꝙ erant formæ informantes, vel propter motũ,vt vult Cõm. ali⁹ autem motor est separatus,& est primus motor,qui causat motum diur- F num,& est causa sempiternitatis, & continuitatis in omni motu aliorũ motorum,& ideo dicitur esse infinitæ motionis in duratione, & nõ in vigore,vnde ẽt istum modũ loquendi habet Auer. in doctrina sua, ꝙ ꝑ infinitã motionem intelligit infinitã in duratione,sicut patet.2. cęli. in cõ.39.in solone qõnis.vbi inquit, qm̃ nos non intelligimus ꝑ infinitũ nisi infinitatem motionis.i.ꝙ actio eorum non cessat,& vt supra patuit ipsemet parum infra in illo cõmen.

Intellect⁹ propositi theore.

G 41.12. declarat hoc sic debere intelligi,& pro hac expositione vltra alias auctoritates supra adductas,audi Auer.in fine penul. cap. de substantia orbis. inquit.n.& est declaratum ex hoc toto quod dixit in lib. cœli, & mundi.s. ꝙ si in cœlo essent plũs stellæ,& vide verba quæ sequuntur,ubi tandem cõcludit. ex quo verificatur ꝙ dator cõtinuationis motus est dator esse omnibus alijs entibus, patet autem ꝙ iste est primus motor, & primus finis, vt patet primo cœli te. cõ.100 ab illo. n. cõicatum est esse, & viuere oĩbus,his quidem clarius,

H his vero obscurius. Ad rationem autem Scoti ſm viam Auer.rñdetur ꝙ loquitur Arist.de virtute finita in vigore, sed vt pertractat Auer. illã demonstrationem procedit de virtute materiali, & ideo cũ primus motor sit monens æterno tempore, sequitur ꝙ non est virtus materialis. Sed ex hoc non sequitur ꝙ sit infiniti vigoris, quia virtutes immateriales omnes sunt finitæ, vt sic ſm materialem eius, & ista est via eius, vide tamen ample pro illa demonstratione quæ scripsi in 12. meta. super tex.cõ.41. Theologi autem, & veri

I tas tenent Deum esse infiniti vigoris, & dicunt illam infinitatem non insequi materiã aut corpus, sed purissimum actum,& hoc teneo, quicquid in hoc sentiat Auer.

PROPOSITIO. LXII.

Corruptibile,& incorruptibile genere differunt.

SCribitur ista propositio ĩ 10. primæ philosophiæ in tex.com. vlt. & est satis allegata. Diuus Thomas

Opio beati Thom. ibi dicit ꝙ cum corruptibilium, & incorruptibilium nõ potest esse una materia,genus aũt physice loquẽdo

K a materia sumitur, sequitur ꝙ illa quæ non communicant in materia genere physico sunt diuersa. logice autem loquendo nihil prohibet ꝙ conueniant in gñe, in quantũ conueniunt in vna cõi ratione, vel substã vel qualitatis, vel alicuius huiusmodi. Et ita habet dicere etiam Scotus qui ponit aliquem conceptum vni- Opio Sco. uocũ Deo,& creaturæ, diceret enim glossando præsentem auctoritatem ꝙ corruptibile,& incorruptibile differunt genere physico. Et quia ponit Angelos in prædicamento sub-

L stantiæ,sequitur ꝙ non differunt genere logico, nec in conceptu cõmuni transcendenti. Contra illud in quo conueniunt ambæ istæ opinio- Impugn. nes in præsenti loco arguitur. nam Arist,arguit ibi.s.10.meta.tex.com. vltimi contra Platonẽ.inquit enim. Palam igitur ꝙ non contingit esse species tales quales quidam dicunt, erit enim homo hic quidem corruptibilis, hic autem incorruptibilis, equidem specie dicuntur esse eadem,& non æquiuoce, diuersa vero genere differunt plusq̃ specie. Plato enim ponebat ꝙ idea hominis,& ho-

M mo singularis sunt eiusdem speciei logicè, quia nomen,& ratio vniuoce dicit de homine in cõi, & de hoc homine,& tñ ſm Plat.idea hominis, & homo singularis differunt in gñe physico,quia idea hoĩs non habebat mãmq̃ est genus physicum, sed hõ corruptibilis singularis bene habebat materiã.& ideo si Arist.argueni do intelligeret de genere physico, ꝙ quæ differunt genere physico differunt plusquàm specie, sed idea hominis, & hic homo differunt genere physico. igitur differunt specie, tunc

A tunc peteret principium, nam negaret Plato quod quæ differunt genere physico, differunt specie specialissima logicè loquendo, & ideo ratio Aristo. si quid ualet oportet ꝙ propositio etiam veritatem habeat de genere logico, & vniuoce dicto, quia differentia ista sm genus infert differentiam sm speciem, & ideo antiqui Peripatetici, & Auer. præsertim tenentꝙ nomen dictum de causa, & causato non dicitur vniuoce, sed secundum prius, & posterius. vnde Cōmenta. 8. phy. commen. 77. Horum de quibus dr̄ nomen sm prius, & po-
B sterius, & simpliciter, & secundū determinationem illud de quo dicitur prius est causa posterioris. & 7. met. com. 3. inquit. Cum plura communicant in eodem nomine, & quoddā est dignius quibusdam, illud qđ est dignius illo noīe est cā cęterorū dispō cæterorū in cālitate est sicut dispositio illorum in illo nomine, & ita habet etiam infra in com. 7. & in 8. meta. cō. 7. Vnde animaduerte ne laboremus in ęquiuoco, ꝙ genus apud Peripateticos est duplex, quod dam est genus vniuocum, & hoc est quod cōmuniter dr̄ logicū de quo
C dixit Porphyrius ꝙ tale vniuoce prędicatur de suis speciebus. Est etiam genus multipliciter dictum, & hoc est genus analogum. distinctio ista colligit in Auer. doctrina, ex. 5. primæ philosophiæ tex. cōmē. 4. super illis verbis text. nam cui differentia inest, & genus sequitur, sed cui gen⁹, non omnino differentia, inquit. genera generalissima non habent genus, nisi genus dictum multipliciter. idem 4. met. com. 2. & primo de anima. com. 7. & alibi frequēter. vnde ens & vnū dicuntur genera mul-

Duplex genus.

tipliciter dicta. nam. 10. meta. text. D com. 8. Ens, & vnum æqualiter assequuntur categorias. Tenuit autem Auerr. ꝙ in genere vniuoco, & prædicamentali seu logico non ponantur nisi res corruptibiles. vnde in cōmen. super Porphyrio in cap. de specie, inquit. & oportet scias ꝙ substantia posita est in exemplo hic pro genere generum, secundum sententiā ꝙ materia, & forma intrent prædicamentum substantiæ, & substantiæ separatæ, & similiter posuit animal rationale esse genus hominis secundū viam, & sententiam illius qui dicit, ꝙ rōnalę est genus hominis, & An- E geli, verum apud ilum qui iubet ꝙ ratio in vtroque est sm æquiuocationem nominis non est genus, & similiter secundum illum qui videt ꝙ id quod intenditur in prædicamentis est computatio vniuersalium rerum sensibilium erit genus generū corpus. Et in secundo cœli, & mundi. in com. 49. contra Auic. infert, ꝙ si corpora cœlestia essent eadem in genere, & diuersa in specie, essent cōposita ex materia, & forma, & essent generabilia, & corruptibilia. Nam 10. met. tex. com. 12. Differentia gę F nere sunt quorum non est communis materia, & per oppositum quæ sunt genere conuenientia habent cōmunem materiam, sed omne habēs materiam est corruptibile, & ideo secundum mentem eius corpus cœleste non est in prædicamento substātię, quia genus vex generalissimum est corpus compositum ex materia, & forma. Vnde etiam Boe. hoc videtur sentire in prædicamentis, quia dicit ꝙ Aristo. relictis extremis egit de medio, extrema appellans materiam, & formam quæ sunt principia,

Op. Aue. de gñe generalissimo substātiæ.

Boethius.

chone, qui in. 1. sententiarum. distin. 45. q. 1. arti. 1. inquit illud non videtur verum mihi ꝙ Commenta. voluit defendere, & non potuit. Nitebatur enim defendere, ꝙ si sit virtus infinita in magnitudine moueret in nõ tempore, & si non, non. nam cõ. 79. inquit. dicet aliquis Aris. vt quid consequens est, si potentia in corpore habet actionem infinitam ipsam agere in non tempore: & non est sequens, si actio infinita sit potẽtiæ nõ in corpore, ꝙ agat in non tempore. in fine com. respondet. si potentia infinita ponitur in corpore, tunc saluatur ꝙ sit infinita. iõ sequitur ꝙ mo-
H uet in non tempore. Si autem ponatur non in corpore nõ erit finita, nec infinita. finitum enim, & infinitum solum de corporibus dici põt, & ideo sequitur, &c. Sed. 12. meta. com. 41. mouet eandem quæstionem, & aliter soluit dicens. ꝙ corpus cœleste mouetur a duplici motore. s. ab anima existente in eo, & illa est finita, & a motore qui non est virtus exñs in eo, & ille est infinitę motionis. sm igitur ꝙ mouetur a potentia finita, mouetur in tempore. Sed inquit ipse ꝙ neutra istarum duarum rñsio-
I num valet. Non prima, quia non habetur difficultas de infinitate quæ sequitur quantitatem mobilis de qua verificatur illud quod finitum, & infinitum solum competunt corporibus, sed de infinitate perfectionis, & virtutis. Nec secunda, quia cũ potentia illa extra magnitudinem existens æque ponatur infinita in vigore existens separata sicut in corpore existens, non plus poterit sibi resistere cœlum cum anima sua coniuncta quæ est finita, q̃ sine ipsa posset. ergo poterit tunc mouere ipsum sicut si non coniungeretur in instãti. K

Defensio, Euasio.

Dicimus nos, quicquid sit de prima solutione Auerr. quia vt supra dixi, ipsemet auctor aĩaduertit illam nõ esse solutionem, sed euasionẽ quandam, tñ secunda solo quã dat in. 12. meta. cõ. 41. & quam sequitur etiam in aliis locis. vt in 2. cœ. c. 38. & 39. & 71. & in 3. cap. de substantia orbis, diffuse est vera. Vnde negandum est assumptum Ioannis dum dicit, ꝙ æque bene illa virtus separata a magnitudine est infiniti vigoris, sicut si esset in corpore ratio diuersitatis est quã supra allegaui, q a si daretur aliqua virtus materialis corpo- L rea quæ duraret ęterno tempore, vel in actione, vel in passione, illa esset infinitæ potentiæ, & vigoris in agendo & patiendo, nam esset virtus hñs contrarium, & ita sua virtus esset infinita in vigore, cum oporteret ea tẽpore resistere causæ corrumpenti, & ideo oporteret ipsum corpus in quo existit esse infinitum, vnde infinitas vigoris si esset in fora oporteret eã deriuari in ipsa a corpore infinito inquantum infinitum, sed si ponatur forma separata a corpore, quia videlicet non sit constituta in esse p subiectũ, tunc illa ex hoc quod æter M no tempore agit, nõ sequitur ipsam esse infiniti vigoris, quia illa non sequitur dispositionẽ sui subiecti, sed potius econtra. nã vt dicit Auerr. in 1. physicæ auscul. in cõ. 63. quia corpus cœleste caret potentia ad aliquã dispositionem nisi potentia ad vbi, ideo caret potẽtiis, & quia caret hoc subiecto. s. materia, ideo caret forma quæ sustentatur p hoc subiectum, & fuit necesse, vt forma eius esse liberata ab hoc subiecto, & vt non haberet constitutionem per corpus cęleste,

A leste, sed corpus cœleste constituitur per illã, vt scies alibi. s. in lib. de sub̃a orbis, in quo fuit ostensum ꝙ intelligentia est quæ constituit cœlum in suis dispositionibus necessarijs, sicut est in corpore hominis inuẽto propter finem. Vnde magna est differentia Reuerende Pater in via Peripateticorum, & Auer. præcipue inter formam ĩ materia, & inter formam abstractam à materia, quia forma materialis est constituta in esse per subiectũ, & est extẽsa ad eius extensionẽ, & sequitur dispositiones materiæ inquantum dependet à mate-
B ria, sed forma abstracta à materia ẽ constituens suum subiectum in eẽ, & in suis dispositionibus necessariis, & ista est ratio vera, quare si forma in materia existẽs infinita moueret in non tempore, nõ autem si forma sit separata à materia, q̃a forma materialis si infinito tẽpore duraret esset infiniti vigoris ꝓpter causam assignatam, sed nõ sequitur de forma abstracta à materia, ꝙ sit infinita in vigore, quia forma inquantum forma habet vigorem, & perfectionem finitam, quia ratio formæ cõsistit in puncto, quia species entium sunt si-
C cut numeri. sicut igitur rõ formalis cuiuslibet formæ est limitata, quia illimitatio ſm Philosophos est à materia, sic etiam est de ratione perfectionis cuiuslibet formæ. vnde lucidissimus Themist. in. 2. physicæ auscult. in expositione tex. 28. vbi Arist. formam ipsam appellat exemplar inquit. forma apud Arist. dicitur nonnunquam exemplar, nõ eo modo quo hi, qui ideas separatas posuere species quasdã nullo materiæ innexu subsistẽtes, sed propterea quia definita præscriptaq; est eorum omnium forma q̃ à natura proueniunt. D
Replica. Sed dices, hoc nõ saluat Auer. Nam in dicta solutione dicit, ꝙ cœlũ mouetur à duplici motore. Quorum vnus est finitæ motionis, & ẽ anima eius, & est motor coniunctus. Alius autem est infinitæ motionis, & est virtus separata à materia, & est infinitæ motionis. Manifestum est aũt ꝙ isti motores habent oppositas dispositiones penes finitum & infinitum, non est autem dicendum motorem coniunctum cœli esse finitæ motionis in duratione, quia nullus est motor ibi, qui moueat per finitũ tempus in duratione, quia omnes cœ-
E li motores æterno tempore mouent. igitur motor coniunctus est finitæ motionis in vigore, & motor separatus est infinitæ motionis in vigore. Et confirmatur, quia Auer. in. 3. ca. de substãtia orbis. illum modum loquendi intelligit in simili pro infinito in vigore. inquit. n. ꝙ infinitum dupliciter dicitur. Quorũ vnus modus est virtus infinitæ actionis, & passionis in tempore, sed est finita in se, scilicet in velocitate, & vigore. Secundus est virtus infinitæ actionis, & passionis ĩ se. Vbi patet, ꝙ per hoc intelligit infinitum in vigore. Et ista
F sunt quæ multos tempore meo decẽperunt.
Solutio. Dicimus nos iuxta doctrinam Auer. in. 2. cœli & mundi. in cõ. 42. & 71. 12. metaph. com. 44. & in 2. cap. de substantia orbis. & clarius in lib. destruct. in disput. 3. in solut. 18. dubij. vbi inquit. Dicimus nos, ꝙ hoc est concessum ab omnibus Philosophis, ꝙ corpus cœleste est simile vni animali, & suus motus diurnus, qui est cõis omnibus cœlis, similis est vniuersali motui locali eiusdem animalis, & motus particulares cœ-

G lorum similes sunt motibus particularibus membrorum ipsius animalis, & est Philosophis manifestum quo in animali vna est virt⁹ ex qua fit vnũ, & ab eadẽ oẽs virtutes ipsius erga vnũ opus tendunt. f. regimẽ, & conseruationẽ ipsius corporis, & hęc virtus colligatur cũ virtute à primo principio influente, vnde si hoc necessarium est in vno aĩali. f. ꝙ vnam habeat virtutẽ spiritualem ĩ omnibus suis partibus extensam, ex qua virtus, & mẽbra illius fiunt vnum & idem, & oẽs eius virtutes fiunt vna, & eadẽ, & operatio partiũ ei⁹ admodũ similis est operationi partiũ aĩalis ad illud aĩal, sequit̃ ergo ꝙ oportet, ꝙ sit vna hęc virtus spiritalis ex qua colligantur oẽs virtutes spiritales, & corporeæ, & ẽ vnigenea, & extensa in toto vniuerso, alioquin nullus ordo sequeretur in hoc mundo.
H

Qđo cœlũ sit anima tũ & magnũ aĩal. Pro quo debes scire, ꝙ cœlum apud Philosophos est, & dr̃ aĩatum, & nõ pp aliam cãm, nisi pp appetitum, & motũ in loco. vt declarat Cõmẽt. in lib. de substan. orbis. Vnde totũ aggregatum dr̃ aĩal magnũ, & ad instar eius aĩal corruptibile dr̃ Microcosmos. i. paruus mũdus. vnde sicut oẽs virtutes, & motus particulares in nobis depẽdẽt ab vna principali virtute quæ est in corde: eodem modo oẽs orbes cęlestes, & sui motores depẽdẽt à motore primo, qui mouet primum orbem motu diurno, vnde Auer. 12. metaph. cõ. 44. scribit dubitando circa id quod dictum est dicens. Sed quęret aliquis, quoniam si motus omnium orbium intendant eandem actionem, & eundem ordinem cõem omnibus, necesse est, vt habeant eãdem formã intellectam extrinsecam à formis quas intendit
I

vnusquisq; per se. s. formis proprijs. K Erit igitur forma quasi finis addita super formã propriam, erga q̃ mouetur vnusquisq; orbis aliorũ orbiũ & soluẽdo dicit. dicamus ergo ꝙ nulla forma ẽ quasi finis & cõis, & vl̃is nisi illa ex eis quæ habet actionem cõem, & hęc est dispõ formę mouẽtis primũ cœlũ motu diurno: dispõ. n. entiũ in iuuamento corporũ cœlestiũ adinuicẽ in creãdo entia quæ sunt hic, & conseruando ea, est sicut dispositio regẽtium bonorũ, qui iuuant se adinuicẽ in regendo bonam ciuitatem, qm̃ oẽs actiones eoꝝ sunt erga actiones primi principis. ponũt L . n. actiones suas seruientes, & p̃ntes actionẽ primi principis. quẽadmodum igit̃ primus princeps in ciuitatibus necesse est, vt habeat actionẽ propriã, quæ est nobilissima actionum, & si nõ esset ociosus: q̃ actionem intendunt per suam actionem omnes, q sunt sub primo principe. quẽadmodum igitur necesse est in istis principatibus, vt primus principatus sit, sicut est necesse in actionibus principum, vt prima actio sit, & sic accidit in artificijs quæ iuuant se adinuicem erga vnum artificiale, & sunt illa quorum quædã sunt principantia alijs, & omnia reducuntur M ad vnũ artificium. v. g. qm̃ plura artificia seruiunt artificijs equitandi, sic igit̃ est intelligendũ de istis corporibus cũ suis formis, à quibus mouẽtur, & de istis formis adinuicem, multũ. n. assimilantur artificijs quæ seruiunt sibi adinuicem, & quæ intelligunt adinuicem sunt principia eorum ex quibus accipiunt intell̃m proprium, verbi. g. quia artificium frenificãdi accipit sua principia ab artifice artis equitandi, & similiter alia

A alia artificia seruientia huic artificio. Differentia aũt inter ista, & artificialia est, quia formæ artificiales mouentes artifices sunt in materia, istæ autem non. Ex quibus auctoritatibus clarissime elicitur per tria exẽpla clarã quæ licet non vsitentur in doctrina demratiua, tñ in rebus quæ non intelliguntur nisi cũ difficultate, & per similitudinẽ ad alterũ adduci possunt, vt dicit Auerro. 3. de aĩa. com. 14. & in. 1. phy. com. 81. ꝙ cœlum est vnũ animal sempiternũ constans ex pluribus orbibus, & ex plurib⁹ motoribus, & primus orbis

Sũma omnium.

B est sicut cor in animalibus, quod est mẽbrũ principale à quo oĩa alia membra dependent, & primus motor, qui mouet primũ orbem est sicut aĩa cordis, à qua profluunt oẽs virtutes particulares in reliqua mẽbra. sicut igitur oĩa mẽbra hñt colligantiã cum corde, & mouentur à motu, qui profluit a corde tanq̃ à fonte oĩs motus, & principali principio, vt tenuit solertissimus naturę rimator Arist. in. 2. de part. animaliũ & in lib. de sensu & sensa. sic oẽs orbes hñt essentialem, & necessariam depẽdentiam à primo orbe, & vltra

C motũ proprium mouent motu diurno ad motũ primi mobilis, & sic motores mouẽtes alios orbes inferiores insequuntur, & intendunt primum motũ primi motoris, & dñr ab Auer. in. 8. physi. com. 52. motores moti p accidens, nõ quia mouentur ad motum sui subiecti, sicut sunt motores materiales, qui sunt forma in materia constituta in esse per subiectum, sed pro quanto accidit, ꝙ suum mobile mouetur ab alio motore. s. à primo motore mouente primum mobile, sed isto modo solus primus motor dr̃ esse motor per se nullo modo

D motus, nec per se, nec p accñs. vnde inq̃t, & debet intelligi ex hoc, ꝙ mouentia q̃ sunt hic, sunt illa quæ mouentur ex se, & ex alijs per accidẽs. s. ex motu sui subiecti. s. primi moti ab eis, & hoc est, quia motor constituitur per primum motũ ab ipso. s. quia motor est in eo forma, & motũ materia, & est acceptũ in diffinitione formæ ẽm ꝙ materiæ accipiunt in diffinitionibus formarum, & hoc est id quod dr̃ moueri per accidens in rei veritate, motus aũt in corporibus cęlestibus non constituitur per subiectũ ipsius, & ideo nõ mouetur

August.

E per motũ subiecti moti ab ipso hoc modo accidentali, quod aũt eorum habet subiectũ quod mouet ex alio motore à proprio dicit, ꝙ ille motor proprius mouetur per accidens. s. ex hoc, ꝙ suum subiectũ mouetur ab alio, quia accidit ei. s. motori ꝓprio quidã modus mouendi, & est quia subiectum eius mouetur ab alio, nõ quia ipse mouetur per motũ sui subiecti, sicut est dispositio in motoribus, qui sunt hic, & ideo dicitur in eis motor per accidens, ęquiuoce. s. de illo quod mouetur per subiectũ acceptum in sua diffinitione, & per

Quo aliæ itelligẽtiæ præter prima sunt motores mou.

F subiectum quod non habet introitum in sua diffinitione. Secundum mentem igitur Auer. solus primus motor dicitur esse motor per se, & nullo modo dicitur moueri per accidens, nec quia moueatur ad motum sui mobilis, nec quia suum mobile moueatur ab alio motore, & dicitur esse motor, qui est purus actus in quo nulla prorsus est potentia, & dicitur motor separatus, quia nullus est adeo eleuatus à potẽtia, nullusq; est independens in mouendo, sicut

 ipse,

G ipse,& quia est respectu omniũ aliorum motorũ, sicut forma & finis, qui mouent oẽs alios motores aliorum orbium in ratione amati, & desiderati, & illę finis semper est actu coniunctus cũ alijs motoribus, ideo sub hac ratione est causa ꝙ alij motores sempiterno tẽpore mouent, quia ibi secus est, q̃ sit in motoribus materialibus in q̃bus finis motus distinguit̃ à motore, & est in potentia, & ideo suum mouere est finitum. vt dicit Auer. in lib. de substantia orbis. cap. 1. & 2. & 12. metaph. com. 36. Vult igitur Com. in proposito theoremate motum cœli esse à duobus motoribus isto modo, sumendo.n. cęlum pro toto mundo superiori, sic ibi est duos motores cõsiderare, motores.s. coniunctos suis orbibus qui, vt mouent suos orbes sunt finitę potentiæ, & finiti vigoris, & sic habent determinatas proportiones supra sua mobilia, & excedunt seinuicem in velocitate mouendi, vt testatur expressę Cõm. in. 2. cœli. com. 38. 39. & 71. & quia habent finitatẽ vigoris, hinc est ꝙ mouent in tempore, & non in instanti. & quia vna est minoris vigoris alia vna veloci⁹ mouet, q̃ alia:

Quæ sit mẽs Auer.

H circa theorema propositum.

I sed ꝙ semper moueant est, quia habẽt finem sempiternũ semper actu mouentem in ratione amati, & desiderati, & quia istę finis est communis omnibus alijs motoribus, & est tanquam forma omnium, non.n. tali ratione respicit solum vnum, sed omnes. ideo dicitur iste forma, seu motor separatus, non autem est intelligendum, ꝙ talis motor non effectiue moueat suum orbẽ motu diuturno, immo mouet, vt sic ipsum, & oẽs alios orbes inferiores motu diutno, sed dicitur separatus, quia est maxime liberatus ab omni potentia. 3. de anima. com. 5. in solutione. 3. q. & 12. metaph. com. 41. & alibi infinities. & dicit̃ separatus in ratione ista præsertim quia mouet, vt finis, quia finis est causa causarum, causalitas .n. finis est I causata. & quia omnes alij motores in ratione qua mouẽt, vt efficiens, immo ipsemet, vt mouet vt efficiens præsupponit seipsum in ratione finis. vnde Auer. 2 physi. cõ. 88. hęc est dispositio entis necessarij simpliciter, vt non sit propter suam actionem, sed actio eius propter ipsum, & iste modus necessitatis inuenitur in rebus æternis, & ista est necessitas simpliciter, & isto modo iste motor est infinitę motionis. i. vt mouet in ratione finis est causa infinitæ durationis in motu cœli. Et hoc elicitur ex mente eius. 12. metaphy. com. 41. vbi auctoritate Themistij inquit. Them. autem in hoc loco dixit quod non rectum est, quod dixit solem, & alias stellas eẽ finitas, & habere potentias infinitas, potentia.n. quę est in stellis, quæ est infinita nõ est naturalis in eis, neq; ſm ꝙ sunt corpora, sed aut pendet à prima causa, aut ex anima existẽte in eis ab illa potentia quæ non est corpus, prima.n. causa est, quæ reuoluit eos tẽpore infinito, quoniam si haberent illud quod habent in potẽtia, vt corpus & magnitudo habent, & nõ essent semper in actu, tunc necessariũ esset eis laborare & lassari. Et paulo infra abbreuiando istam sententiam Themistij, inquit. Si aliquis motor mouet propter finem existẽtem in potentia illo adepto, & deducto ad actum cessabit motus, quapropter necesse est motum ęternum esse ad aliquid semper in actu. Item si finis

K

L

M

A si finis esset aliquid in corpore, non semper æqualiter distaret, & vniformiter se hēret ad motorem, sed nunc esset hic, nunc ibi. Et per consequēs motor nunc velocitaret, & nunc tardaret motum, & sic motus non esset vniformis & regularis, cū igitur motus cœlestis sit vniformis, & regularis ex hoc deducit Auer. ꝙ ille mot' est ad aliquid existēs semper in actu quod in nulla prorsus existit materia. Sed est ardua difficultas, an isti duo motores à quibus mouetur cœlum, sunt duo distincti realiter. Ad hanc obiectionem respondet Greg. de Arimino in .2. sent. dist. j. q. 1. art. 2. in respõsione ad rationes, & auctoritates Aureoli dicens. Ad tertiam auctoritatem de illis duobus motoribus dicendū, ꝙ verba illa non sunt sumēda stricte ſm propriam suam significationem, quoniam vt inquit Cōm. manifeste sibiipsi contradiceret in his, quę dixit in primo cap. de substantia orbis. vbi sic ait. Non est dicēdum quod formæ à quibus mouentur corpora cœlestia sunt aliæ à formis ad quas mouentur, & quod illæ quę debent esse non in materia omnino, & quæ carent situ sunt formæ ad quas mouentur, cum illæ à quibus mouētur sunt formæ in materijs. ecce ꝙ expresse dicit non esse ponendos duos tales motores distinctos, vnum ad quod mouentur, & alium à quo mouentur, & illum nō in materia omnino, hunc autem in materia. i. cõiunctum, & hoc expresse illis quæ sonant verba allegata ad oppositum contradicit. Pręterea, si ponantur duo tales motores ſm intentionem opinionis oppositæ, videlicet, ꝙ vnus moueat actiue tantum, & alter finaliter, expresse contradicit ei, & etiam Philosophis, qui ponunt expresse, ꝙ quælibet intelligentia agens motum est finis mot', vt patere dicit ex his quę adduxit in probatione secūdæ cõclusionis probatæ per ipsum. Et ideo inquit. dicendum ergo, nisi velimus concedere ipsum sibi contradicere, sicut aliqui in hoc passu concedunt, ꝙ ipse impropie locutus est. nam quilibet motor cœlestis mouet, vt agēs, & vt finis, vt dictum est, propter hunc duplicem modum mouendi, seu dupli cem rationem, quę in nobis duobus distinctis motoribus conueniunt, vt supra habitum est, per hoc dicit motum illum componi ex duobus motoribus quamuis essentialiter sit tantum vnus, saltē in primo motu, nā quo ad alios posset dici, ꝙ sunt plures, vnus communis, qui est coniunctus primo orbi, & alter proprius, & communis tātum per modum finis moueret inferiores, proprius autem vt agens, & vt finis, iuxta modū pręmissum, & ipse communis vtroque modo mouet suum orbem, & si de primo motu velimus intelligere verbum Cōm. intelligēdum est improprie iuxta sensum datum. Et confirmat hoc dictum suum ex verbis Cōm. in eodem com. vbi parū infra subdit. ergo nihil est in quo differt forma qua moueť à forma ad quā mouetur, nisi dispositione, manifestum est autem ꝙ forma à qua mouetur est forma quæ efficit motum, forma autem ad quā mouetur est forma quæ est finis motus. Dicim' nos ꝙ ista dicta Gregorij pro maiori sua parte sunt vera, tamen nos in aliquibus discrepamus ab ipso, nam non est dubium, ꝙ primus motor, & prima forma, & primus finis sunt idem

Dubium.

Sol. Greg. de Arim. 1. sent. d. 1. q. 1. arti. 2.

Propria positio

G idem subiecto, & tria in intentione, vt dicit Côm. 12. metaph. com. 5. & 6. Nec etiam dubium est, q̄ aliq̨ intelligentiæ mouent, vt finis. & mouent, vt efficiens, sicut expresse dicit Côm. in. 12. metaph. com. 36. & alibi frequenter dicere, tñ in præsenti auctoritate in qua dicit motum cęli componi ex duob' motoribus, quorum vnus est finitæ motionis, & est coniunctus, & est aĩa existens in eo: alius autem est separatus à materia oĩno, & est infinitæ motionis. q̄ improprie fuerit locutus, videtur multum detrahere auctoritati Côment.

H q̄ in tam ardua difficultate introducta p Io. Gram Peripateticis, quę oẽs expositores fatigauit, & ipsum p̄sertim, qui in varijs & diuersis locis eã examinat. nam. 8. phy. cô. 79. & i. 2. cœli. com. 71. & in. 3. ca. de substan. orbis. & in. 12. metaphy. cô. 41. non sine forti causa pertractat, vnde ipse incideret in foueam quã fecit. nã. 3. de anima, dum disputat de ĩtellectu poſſ contra Alex. deridet eum, dum glossat verba Arist. in quib' dicit ipsum simplicem, ĩmixtum, & incorporeum, q̄ non proprie intelligunt illa verba. vnde etiam lucidissimus

I Them. in. 1. de aĩa. cap. 20. Non est æquũ in altissimis philosophiæ qõnibus aliud sentire, aliud dicere. cũ .n. semp res digna hoĩe est ne à mente verba dissentiãt, tum id maxime in rebus obscuris, & creperis obseruãdum, quo ea quæ suopte ingenio remota, & condita videantur verbis illustribus, & q̄ maxime declarantibus vendicẽtur à tenebris. Amplius Arist. in demonstratiuis scientijs iubet non esse disputandum, nec diffiniendum in metaphoris, sed p̄prijs sermonibus, vt patet in. 2. posterior. & Côm. 1. cęli com. 105. & 106. contra defendentes Plato. inquit q̄ Ari. accusat Platonẽ, vel quia male sensit, vel quia male docuit, quia abutebatur nomine, seu vocabulo generationis. Et ideo post longam, & diuturnã cogitationẽ perueni ad hoc: & dico q̄ isti motores sunt vere duo & sunt realiter distincti, & nõ est sermo improprius. vbi aĩaduerte, q̄ vt patet exercitatis in via eius ĩ illo. 12. imitatus est pro maiori parte Alex. & expositio illa fere tota est Alexan. adeo q̄ vbi deficit sibi expõ Alex. videtur esse quasi mutus. Alex. autem

K opi. p̄pria

vt recitat Côm. 12. metaph. cô. 25. super illis verbis, deinde erunt hæc omnia aĩa forsan & corpus, aut intellectus, & appetitus, & corpus, dicit, & ideo dicit forsan, quia quidã existimarũt animam esse abstractam, quæ anima apud ipsum non est abstracta, sed prima forma est abstracta, & intendit per hęc omnia corpora cœlestia. vbi sm Alex. corpora cęlestia habent intelligentias animantes illa formaliter. & sola prima forma est abstracta, & hoc est quod plerunq; Côm. solet dicere in illo. 12. loquens de primo motore, & prima forma, & primo fine, quæ eadẽ sunt subiecto, quod in nulla oĩno est materia, & quod nullo mõ est in corpore, etenim aĩa etiam apud Arabes dicit formam cõiunctam corpori. vnde Auic. in. 2. suæ metaph. ca. 1. aĩa dicitur pro quãto mediante motu ligationẽ habet cũ corpore, quo mouet illud, si aũt fuerit sub̃a separata oĩno vocat intelligentia. & Auer. in 8. phy. cô. 1. Principiũ mouẽs de rebus motis est sicut aĩa de reb' viuis. Dico igitur, q̄ sm Auer. motus cœli, pro toto mundo superiori sumendo

L

M

cœlum

A cœlum pōt cōſiderari dupliciter, & quo ad hoc, ꝙ ille motus eſt in tpe, & ſm ꝙ motus illi particulares ſunt habentes determinatas mēſuras adinuicē ī velocitate & tarditate, & ſic proueniunt à motore efficiente motū, qui eſt prima forma, vt mouet, vt efficiens primū orbem, & oēs alios, qui ſunt ſub eo motu diurno, & oēs alii motores, qui ſub eadē rōne mouent ſua mobilia motibus propriis. Vnde falſum eſt, quod dicit Grego. quod primus motor reſpectu aliorū orbium, qui ſunt ſub orbe ſtellato concurrat, vt finis, ī mo etiam cōcurrit, vt efficiens, pro quāto oēs mouet motu diurno. Et quia oēs intelligentiæ ſunt finiti vigoris, hinc eſt, ꝙ oēs mouent, vt efficiens finito tpe in velocitate motionis, & nulla mouet in inſtanti, & quia oēs, vt ſic ſunt applicatæ propriis mobilibus, oēs dicunt aīa reſpectu ſui orbis, vel qa formaliter inhęrent pręter primū motorē, vt vr ſentire Alex. vel ſm ꝙ ego puto in via Auer. oēs intelligentiæ habēt propriū orbem, & illæ, vt ſic dnr aīę. prima aūt intelligētia, licet īmediate reſpiciat primū orbē, quia tamen ēt mediante illo reſpicit oēs alios orbes, pōt dici forma abſtracta & ſeparata, quia eſt forma cōis, & vniuerſalis, & licet vt mouet pt dici anima cœli, tñ vt eſt cauſa finalis ab omnibus deſiderata ſic eſt forma ſeparata, quia vt ſic nō potius reſpicit vnū, ꝙ reliquū, & vt ſic eſt cauſa infinitatis ī duratione, vnde eſt ꝙ motus cœli taliter ſumpti, ſit infinitus in duratione, hoc principaliter dependet à primo fine, & non à particularibus finibus, vnde ſi per impoſſe non eſſet iſte finis cōis in actu non eſſet mot' æterno tpe ſimplr. licet igitur quęli bet intelligentia in ſe cōſiderata moueat, vt efficiens, & moueat vt finis, tñ finis vlis, qui eſt idē cū primo motore eſt, qui primo largitur ſempiternitatē motus, & non ſunt fines particulares, qui ſunt ſub illo, & ideo ali' eſt motor, qui largit ſimpliciter ſempiternitatē, & alij ſunt motores à qbus producuntur motus proprij in proprijs orbibus, licet idē ſit motor, qui mouet totū cœlum motu diurno. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta Gregorij. Ad primū quidem dr, ꝙ non eſt cōtradictio in Auer. quia in primo cap. de ſubſtan. orbis. inuehit contra Auic. qui ponebat in corpore cęleſti in vnoquoq; orbe aīam imaginatiuam, quę erat de numero aīarum ſenſitiuarum, quæ exiſtunt in materia, à qua effectiue producit motus, ſed intelligentia ſolum mouebat in ratione finis, & ſi ita eſſet tunc mouere cęli eſſet finitum, ſicut in iſtis quę ſunt hic, quia talis aīa à qua mouetur cū ſit forma in materia moueretur p accñs, & quod mouet qñ mouetur impoſſe eſt, vt inqt, vt ſit principiū motus æterni, vnde parū infra inquit. & quod dicūt incipientes philoſophari, ꝙ animæ iſtorum corporum cœleſtiū ſunt forma materijs. ſ. quæ in materia acquitāt æternitate ex formis in materialib', nihil eſt. cōtingit. n. ꝙ illud qđ non habet nām eſſendi æternum acquirat æternitatē ab alio, vbi manifeſte inuehit contra Auicen. & ſequaces, ſed hoc non ſequitur in via eius, qa alię intelligentiæ mouentur à prima, tāquam à fine vniuerſali, & cōi, quem omnes amant & appetunt, & eſt finis ſemper actu mouēs illas ad ſui deſiderium, & ipſe virtutes appetentes non ſunt formæ in materia ex

Cōtra Gre. de Arimi.

Sol. ad rōnes Greg.

G ex se possibiles,& ab alio acquirêtes necessitatem essendi, sicut sequitur contra Auic.& ista est ratio diuersitatis.nam oẽs intendunt primam,& agunt propter primã, sicut actiones seruorum sunt propter dñm. vt dicit.12.metaph.com.44.vbi formaliter respondet ad istam obiectionẽ motam p ipsum ante Gregorium. Et per hoc patet solutio ad sequens argumentum,nã licet quęlibet intelligentia respectu sui motus ꝓprij sit mouens,vt finis ꝓximus,& vt agẽs, oẽs tñ mouent pp primũ finẽ principaliter,quẽ primo appetũt,& à quo
H ꝑficiuntur,qui est causa quare cęterę sempiterno tpe mouẽt. vnde sine dubio cœlũ est aĩaium pp appetitũ & motũ,vt dicit Cõm. in.1. cap. de subã orb.vbi dicit. & nõ fuit dictũ cœlũ habere aĩam, nisi pp appetitũ exñtem in eo,& motũ localẽ, appetitus aũt qui est in hoc corpore, non est nisi, quia corpus cœleste est vnũ p se,appetens per se non pp potentiã existentẽ in eo diuisibilem ad diuisionẽ eius,esset.n.generabile,& corruptibile. Pro quo aduerte ꝙ vbi est appetitus,ibi est potentia appetẽs, & est obiectũ appetibile, tales aũt vir-
I tutes sunt intelligentię inferiores appropriatæ proprijs orbibus,quæ mouentur per appetitũ ad aliquid nobilius ipsis,& istud est primum appetibile,quod est primum, & summum bonũ,& primus finis, & iste est qui largitur perpetuitatem motus cæteris orbibus, & hoc clare elicitur ex verbis Auer. in penult. cap. libri de substantia orbis,vbi ita scribit ad literam. Et cum considerauit in istis virtutib' declaratum fuit ipsi ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus animæ tantum, & cum considerauit de istis virtutibus appetiti- K
uis cęlestibus inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis,& cum considerauit in virtutibus appetitiuis cęlestibus inuenit eas eẽ finitarum potentiarum,& cum ꝯsiderauit in continuatione motus eorum, fuit declaratum,ꝙ causa continuationis motus earum nõ est ista virtus qua mouetur,sed illud quod largitur eis continuationem est aliquid appetibile, quia continuatio non prouenit nisi à motore non moto, sequit̃ ꝙ illud mouens,neq; est corpus, neq; potentia in corpore, & ꝙ est intelligentia abstracta,& ꝙ istud corpus cœleste L
intelligit hanc intelligentiam, intelligere enim transmutat ipsum appetere ad illud. Vbi imaginatur Auer. ꝙ cęlum sumptum pro omnibus orbibus habentibus proprios motores intelligit bonitatem primi motoris, mouentis primum orbem stellarũ fixarum,& ad talem intellectionem in istis virtutibus intelligẽtibus insurgit appetitus,& desideriũ, vt perficiantur à primo, & summo bono. nam vt inquit Cõmen.12.metaph. com.39. desiderium insequitur cognitionem, sicut vmbra insequitur corpus,& quia desiderium in natu- M
ra,& in intellectu totaliter separato semper est ad nobilius: hinc est, ꝙ istæ virtutes appetentes mouẽtur in ratione finis à prima, quæ est nobilissima,& summa omniũ perfectio. Et dubitabis hic, quia Cõm.vult, ꝙ Dubium.
prima intelligentia q̃ est primũ appetibile est cã cõtinuationis,& sempiternitatis motus, quia cõtinuatio est à motore nõ moto. sed tunc ƒm hoc vr̃,ꝙ alię intelligẽtię sunt motores moti,& hoc est falsum,qa quęlibet forma liberata à mã, est motor non

A non motus neq; per se, neq; per accidens. vt dicit Com.in.9.met.cõ.2.

Solutio. Dicamus in via eius, ꝙ omnis intelligentia citra primam, vt supra allegauimus de mente eius. 8.phy.com. 52. dr̃ motor motus per accñs, non quia alię intelligentię moueantur ꝑ accidẽs ad motum sui subiecti, sicut est in formis constitutis in esse per subiectũ: sed pro quãto accidit ꝙ orbis motus ab eis moueatur ab alio motore alio motu, à motu causato à proprio motore. nam oẽs orbes planetarum mouentur motu diurno à primo motore mouente primũ mo-

B bile. Dñt ẽt motores isti moti motu æquinoco pro quãto mouentur à primo intelligibili, & à primo appetibili, qđ est realr̃ nobilius, & perfectius ipsis. vnde Cõm. 12. met. com. 44. contra Auic. scribit in intelligentijs non est cõsecutio, neq; prouentus, nec actio, sed solũ est cã, & causatũ ſm ꝙ intellm̃ est cã intelligentis. Primus igitur motor, qui mouet orbẽ stellarum fixarũ, & totũ cęlum motu diurno, dr̃ motor nullo modo motus, neq; ꝑ se, neq; per accidẽs de nullo mõ eorum quę sunt mota per accñs, nõ.n. mouetur ad motũ sui su-

Q̃do primꝰ motor nullo mõ sit motus.

C biecti, quia est forma separata. Nec dici põt moueri per accidens, quia suus orbis primo motus ab eo moueat̃ ab alio motore, imo non mouetur nisi ab ipso. Silr̃ non dr̃ primꝰ motor moueri ab aliquo intelligibili, & appetibili quod sit nobiliꝰ ipso, imo in eo simplr̃ ista sunt eadẽ oĩbꝰ modis intelligẽs, & intellm̃, & intellectio, & appetibile, & appetẽs, & appetitus, & iõ iste motor primꝰ vtroq; modo cum sit independens ab alio, dicitur motor nullo modo motus, & ideo, est causa cõtinuationis, & vni-

D formitatis, & sempiternitatis motus cœli, & propter istas rõnes dr̃ motor separatus, quia in mouẽdo suum orbem non dependet ab alio motore, & quia in mouendo non mouetur ab aliquo intelligibili, & appetibili alio ab ipso, quia se solum intelligit, vt volunt Peripatetici. 12. metaphy. tex.com.51. Et pro his quæ dixi vide in fine com. 36. in. 12. metaphy. vbi dicit, & omnia ista dicit ad declarandum ꝙ corpora cœlestia cum habent appetitum propter intellm̃, intellectus autem maius bonum ipso appetit, contingit necessario, ꝙ corpora cœlestia appetũt in hoc mo

E tu aliquid maius bonum ipsis. Et cum illa sunt nobilissima corpora sensibilium & meliora, necesse est, ꝙ illud bonum quod appetunt, sit nobilissimum entium, & maxime quod appetit totum cœlum in motu diurno. Et in com. 37. ponens differentiam inter primam intelligentiam & alias, inquit. & intendit per hunc sermonẽ distinguere inter primum principium, & alia principia abstracta, alia.n. videntur electa, & desiderata propter alia. s. principia aliorum motuum cœlestium pręter

F motum diurnum, quod autem hũc motum facit videtur esse electũ per se, cum versus ipsum mouet omne motu velociori, & maiori proprijs motibus vnicuiq; eorum, est.n. electum per se, & amatũ ab omnibus, tale autem est perfectum. s. finis. & parum infra ibidem dicit, ꝙ per primum motum intelligit corpus cœleste, & per alia mota alias sphęras, quę sunt sub primo corpore, & quæ sunt in generatio & corrupt. primũ .n. cœlum mouetur ſm desiderium, vt assimiletur ei ſm suum posse, sicut

G cut amans mouetur, vt assimiletur suo amato, alia aũt corpora cęlestia mouentur fm desiderium ad motũ primi corporis, & ideo planetæ habent motum duplicẽ, ex. 12. meta. cõ. 41. vbi declarauit, ꝙ motus cœli est possibilis ex se, & quia fuit declaratum ab Arist. 9. meta. tex. com. 17. ꝙ nõ est timendum cœlum quiescere in aliqua hora. inqt, ꝙ hoc necesse est, vt sit propter motorem in quo nulla potentia est oĩno, neq; essentialiter, neq; accidentaliter, & tale nõ est in materia, patet autem ꝙ hoc non est nisi primus motor, vt diximus.

H Et mirum est de Gregorio Arim. & de tot viris illustribus quõ in pręsenti auctoritate adeo manifeste defecerint dicentes sermonem Auer. fuisse improprium, cum hæc sint verba eius, & dissolutio eius est, ꝙ iste motus, vt declaratum est, cõponitur ex duobus motoribus, quorũ vnus est finitæ motionis &c. nam debuit videre, vbi hoc fuerit declaratũ, & manifeste patet, ꝙ ĩ eodem. 12. fuit declaratum ab Arist in tex. com. 33. & etiam in. 2. de gñatione & corruptione tex. com. 56. & in eodem. 12. metaph. tex. com. 37. vbi vult Aristo. ꝙ

I in cœlo sunt duo mot⁹, videlicet motus diurnus, qui est primi mobilis, & totius cœli, alius est motus planetarum discurrentium super polis zodiaci. & Aristo. vult in prędictis locis ꝙ motus, qui prouenit à motore coniuncto, & appropriato orbibus planetarum operatur generationẽ, & corruptionẽ, per accessum & recessum planetarum in tali obliquo circulo motorum, sed motus diurnus, qui causatur à motore separato propter causas dictas, est ille qui operatur continuitatem, & æternitatem, sicut expresse poteris videre in prædictis

K locis, ĩmo Auer. in calce com. 41. colligens præcipuũ fundamentum demonstrationis Arist. inquit. & cum ita sit potentiæ mouentes quæ sunt in corporibus sunt duobus modis. aut potẽtiæ exñtes in corporibus generabilibus & corruptibilibus, & hæ impose est, vt semp moueant se propter transmutationẽ eorum, & propter transmutationẽ sui subiecti, & ideo accidit talibus necessario fessitudo, aut potentię mouentes in corporibus æternis, hæ igitur pose, est, vt moueant semper, & vt non moueant semper, possunt. n. non semp

L mouere, si posuerim⁹ illud ad quod mouentur. C primũ motorem receptibilẽ transmutationis cuiuscunq; modi, pñt autem semp mouere qñ illud ad quod mouentur fuerit non transmutabile, & hoc est cũ non fuerit corpus omnino, si igitur motum æternũ est, necesse est, vt moueatur per potẽtiam exñtem in eo à motore, cui nullus modus transmutationis accidit, & tale in nulla mã existit. Manifestũ est autem ꝙ potentiæ mouentes existentes in corporibus æternis, quę possunt semper mo-

M uere, & pñt nõ semper mouere, sunt virtutes intellectuales existentes in orbib⁹ planetarum, quia primus intellš non est de numero taliũ virtutũ, qui possit semp mouere, aut non sp mouere, quia iste intellš primus nõ est ordinabilis ad alium finem nobiliorem, aut min⁹ nobilem ipso prima intentione, sicut patuit supra ex differentia eius ab alijs per verba Auer. 12. meta. cõ. 37. & ita motor iste separatus, q mouet effectiue totum cœlum motu diurno, & mouet oẽs intellš sub ipso, vt finis, semp in actu

A actu est causa infinitæ motionis in duratione,& sic intelligis essentialẽ ordinem,& dependentiã in mundo illo superiori,quã ꝑpauci intelligere potuerunt. Et ex hoc etiam patet error aliorum clarissimorum do ctorum volentium ex hac auctoritate Auerro. tenuisse Deum esse infiniti vigoris,cum ipse seipsum aperte declaret in eodem com. qũo talis motor separatus sit infinitæ motionis,referendo hoc ad æternitatẽ durationis,pro quanto mouetur à potentia non in materia habente continuitatem,& æternitatem motus.

Error aliorum.

B Sed est dubiũ,nunquid primus motor põt dici motor coniunctus,cum moueat primũ orbem, & tunc vr̃, ꝙ ẽt si mouet effectiue põt dici aĩa sui orbis,& per ꝯñs non debet dici motor separatus. Dico ꝙ teste Auer.in 8.phy.principium mouens de rebus mobilibus est sicut anima de rebus viuis,anima n.est principium vegetandi, sentiendi, intelligendi, & ſm locum mouendi,est.n.fons,& origo oĩs motus,vt dicit Them.in principio libri de anima,sic põt dici aĩa. Sed aduerte, quia dr̃ differenter ab alijs,quia prim⁹ motor est sicut aĩa

Dubium.

Solutio.

C v̄ris diffusa in totũ cœlum mediãte primo mobili mouendo totũ motu diurno, sicut aĩa est virtus, & actus totius corporis, mediante tñ in fluxu cordis influit suas actiones in totum corpus, nam cor est primũ qđ participat actiones aĩæ,quia est primũ quod viuit,& est vltimũ,qđ moritur,sed aliæ intelligentiæ solũ sunt coniunctæ proprijs orbibus, & illos solos mouent,& nulla aliarum intelligẽtiarum habet actionem vniuersalem,& cõem in totum animal cœleste nisi prima, & ideo appellat̃ aĩa totius cœli modo declarato, & dicit̃

D ẽt motor separatus,& motor in quo nulla prorsus est potentia, & motor qui nullo modo moueri dr̃, neq; essentialiter, neq; accidentaliter ſm nullũ modorum duorum ex his, q̃ dñr mota ꝑ accñs ſm prædinductum modũ,& ista est mens vera Auer. in hoc loco,quẽ nullus ante nos videre potuit,& Deo sit laus illustranti intellm̃. Dicamus igitur,ꝙ cũ cœlum sumit̃ tribus modis, vt dicit Arist. in 1.cœli & mundi,in tex. cõ.96. cœlũ sumitur tribus modis.s.pro toto cœlo, quod mouetur motu diurno, & pro octaua sphęra,& pro toto mun-

Intellect⁹ propositi theore.

E do,in proposito aũt sumitur cœlum primo mõ pro aĩali magno ex primo orbe,& alijs orbibus resultante, talis aũt cęli motus cãtur à duobus motoribus,quia motus planetarum causant̃ à suis proprijs intelligẽtijs, quæ sunt appropriatæ proprijs mobilibus,& sunt finitæ motionis in vigore inter se,& pñt adinuicem comparari,& dicunt̃ motor coniunctus, & aĩa sui orbis,vel ſm viã Alex. qui voluit,ꝙ erant formæ informantes, vel propter motũ,vt vult Cõm. ali⁹ autem motor est separatus,& est pri-

F mus motor,qui causat motum diurnum,& est causa sempiternitatis, & continuitatis in omni motu aliorũ motorum,& ideo dicitur esse infinitæ motionis in duratione, & nõ in vigore,vnde ẽt istum modũ loquendi habet Auer. in doctrina sua, ꝙ ꝑ infinitã motionem intelligit infinitã in duratione,sicut patet. 2. cęli. in cõ.39.in solone q̃õnis.vbi inquit, qm̃ nos non intelligimus ꝑ infinitũ nisi infinitatem motionis.i.ꝙ actio eorum non cessat,& vt supra patuit ipsemet parum infra in illo cõmen.

G 41.12. declarat hoc sic debere intelligi, & pro hac expositione vltra alias auctoritates supra adductas, audi Auer. in fine penul. cap. de substantia orbis. inquit. n. & est declaratum ex hoc toto quod dixit in lib. cœli, & mundi. s. ꝙ si in cœlo essent plures stellæ, & vide verba quæ sequuntur, ubi tandem cōcludit. ex quo verificatur ꝙ dator cōtinuationis motui est dator esse omnibus aliis entibus, patet autem ꝙ iste est primus motor, & primus finis, vt patet primo cœli te. cō. 100 ab illo. n. cōicatum est esse, & viuere oībus, his quidem clarius,
H his vero obscurius. Ad rationem autem Scoti s̄m viam Auer. rn̄detur ꝙ loquitur Arist. de virtute finita in vigore, sed vt pertractat Auer. illā demonstrationem procedit de virtute materiali, & ideo cū primus motor sit mouens æterno tempore, sequitur ꝙ non est virtus materialis. Sed ex hoc non sequitur ꝙ sit infiniti vigoris, quia virtutes immateriales omnes sunt finitæ, vt sic s̄m materialem eius, & ista est via eius, vide tamen ample pro illa demonstratione quæ scripsi in 12. meta. super tex. cō. 41. Theologi autem, & veri
I tas tenent Deum esse infiniti vigoris, & dicunt illam infinitatem non insequi materiā aut corpus, sed purissimum actum, & hoc teneo, quicquid in hoc sentiat Auer.

PROPOSITIO. LXII.

Corruptibile, & incorruptibile genere differunt.

SCribitur ista propositio ī 10. primæ philosophiæ in tex. com. vlt. & est satis allegata. Diuus Thomas ibi dicit ꝙ cum corruptibilium, & incorruptibilium nō potest esse una materia, genus aūt physice loquēdo K a materia sumitur, sequitur ꝙ illa quæ non communicant in materia genere physico sunt diuersa. logice autem loquendo nihil prohibet ꝙ conueniant in gn̄e, inquantū conueniunt in vna cōi ratione, vel subēs vel qualitatis, vel alicuius huiusmodi. Et ita habet dicere etiam Scotus qui ponit aliquem conceptum vniuocū Deo, & creaturæ, diceret enim glossando præsentem auctoritatem ꝙ corruptibile, & incorruptibile differunt genere physico. Et quia ponit Angelos in prædicamento substantiæ, sequitur ꝙ non differunt genere logico, nec in conceptu cōmuni transcendenti. Contra illud in quo conueniunt ambæ istæ opiniones in præsenti loco arguitur. nam Arist. arguit ibi. s. 10. meta. tex. com. vltimi contra Platonē. inquit enim. Palam igitur ꝙ non contingit esse species tales quales quidam dicunt, erit enim homo hic quidem corruptibilis, hic autem incorruptibilis, equidem specie dicuntur esse eadem, & non æquiuoce, diuersa vero genere differunt plusq̄ specie. Plato enim ponebat ꝙ idea hominis, & homo singularis sunt eiusdem speciei logice, quia nomen, & ratio vniuoce dicit de homine in cōi, & de hoc homine, & tn̄ s̄m Plat. idea hominis, & homo singularis differunt in gn̄e physico, quia idea hoīs non habebat māmq̄ est genus physicum, sed hō corruptibilis singularis bene habebat materiā. & ideo si Arist. arguendo intelligeret de genere physico, ꝙ quæ differunt genere physico differunt plusquàm specie, sed idea hominis, & hic homo differunt genere physico. igitur differunt specie, tunc

Margin notes: Opīo beati Thom. — Opīo Sco. — L — Impugn. — M

A tunc peteret principium, nam negaret Plato quod quæ differunt genere physico, differunt specie specialissima logicè loquendo, & ideo ratio Aristo. si quid ualet oportet ꝙ propositio etiam veritatem habeat de genere logico, & vniuoce dicto, quia differentia ista fm genus infert differentiam fm speciem, & ideo antiqui Peripatetici, & Auer. præsertim tenent ꝙ nomen dictum de causa, & causato non dicitur vniuoce, sed secundum prius, & posterius. vnde Cōmenta. 8. phy. commen. 77. Horum de quibus dr̄ nomen fm prius, & po-
B sterius, & simpliciter, & secundū determinationem illud de quo dicitur prius est causa posterioris. & 7. met. com. 3. inquit. Cum plura communicant in eodem nomine, & quoddā est dignius quibusdam, illud qd' est dignius illo noīe est cā cęterorū dispō cæterorū in cālitate est sicut dispositio illorum in illo nomine, & ita habet etiam infra in com. 7. & in 8. meta. cō. 7. Vnde animaduerte ne laboremus in ęquiuoco, ꝙ genus apud Peripateticos est duplex, quoddam est genus vniuocum, & hoc est quod cōmuniter dr̄ logicū de quo
C dixit Porphyrius ꝙ tale vniuoce prędicatur de suis speciebus. Est etiam genus multipliciter dictum, & hoc est genus analogum. distinctio ista colligit in Auer. doctrina, ex. 5. primæ philosophiæ tex. cōmē. 4. super illis verbis text. nam cui differentia inest, & genus sequitur, sed cui gen' non omnino differentia, inquit. genera generalissima non habent genus, nisi genus dictum multipliciter. idem 4. met. com. 2. & primo de anima. com. 7. & alibi frequēter. vnde ens & vnū dicuntur genera mul-

Duplex genus.

tipliciter dicta. nam. 10. meta. text. com. 8. Ens, & vnum æqualiter assequuntur categorias. Tenuit autem Auerr. ꝙ in genere vniuoco, & prædicamentali seu logico non ponantur nisi res corruptibiles. vnde in cōmen. super Porphyrio in cap. de specie, inquit. & oportet scias ꝙ substantia posita est in exemplo hic pro genere generum, secundum sententiā ꝙ materia, & forma intrent prædicamentum substantiæ, & substantiæ separatæ, & similiter posuit animal rationale esse genus hominis secundū viam, & sententiam illius qui dicit, ꝙ rōnalę est genus hominis, & Angeli, verum apud illum qui iubet ꝙ ratio in vtroque est fm æquiuocationem nominis non est genus, & similiter secundum illum qui videt ꝙ id quod intenditur in prædicamentis est computatio vniuersalium rerum sensibilium erit genus generū corpus. Et in secundo cœli, & mundi. in com. 49. contra Auic. infert, ꝙ si corpora cœlestia essent eadem in genere, & diuersa in specie, essent cōposita ex materia, & forma, & essent generabilia, & corruptibilia. Nam 10. met. tex. com. 12. Differentia genere sunt quorum non est communis materia, & per oppositum quæ sunt genere conuenientia habent cōmunem materiam, sed omne habēs materiam est corruptibile, & ideo secundum mentem eius corpus cœleste non est in prædicamento substātię, quia genus verę generalissimum est corpus compositum ex materia, & forma. Vnde etiam Boe. hoc videtur sentire in prædicamentis, quia dicit ꝙ Aristo. relictis extremis egit de medio, extrema appellans materiam, & formam quæ sunt principia,

D Opīo Auer. de gn̄e generalissio substātiæ.

E

F

Boethius.

G pia.& non sunt per se in prædicamēto, sed per reductionem. Medium aut est ipsa substantia composita ex materia & forma. vnde Com.7. meta.cōm.17.inquit. Et in natura hac sunt tria materia,& forma, & aliqd quasi medium.i. mixtum inter materiam & formam. Ratio autē quæ mouit Com. vt mihi videtur consistit in hoc. Nam vt patet.12. meta. tex.cō 16.actus & potētia sunt principia omnium decem predicamentorum. vt inquit ibi Commenta. in com. Ratio huius est, quia quodlibet quandoq; est in potētia,& qñq; est in actu, sed res quæ quandoque
H sunt potestate, qñq; uero actu sunt generabiles, & corruptibiles. vnde constat ex 9.meta.tex.cō 17. ꝙ nullum ens sempiternum est in potentia. Forte dices ꝙ potentia, & actus quæ sunt in omni prędicamento nō sunt potentia realis,& actus sicut positiuum,& positiuum,sed sicut positiuum,& priuatiuum. sicut dixit Henricus de Gandauo, & Scotus post ipsum in octaua distinctione primi. q. 2. ubi agitur de simplicitate Dei, quia tenent omnem creaturam esse compositam illo modo, sicut ex priuatiuo,& positiuo. Sed contra, quia
I quicquid sit de intelligentiis circa hoc de mente Commenta. de quo alias diffuse dixi in 3 de anima. tamen loquendo de potentia, & actu quæ sunt principia omnium prædicamentorum,talis potentia, & actus sunt principia realia. vnde 12.meta. commen.26.inquit Auerr. potentia reducitur ad materiam, & actus reducitur ad formam. Et confirmatur,quia principia componentia aliquid reale intrinsece sunt realia, sed potentia, & actus sunt huiusmodi re-

Rō Auer.

Opīo Hē. de Ganda. & Sco.

Impugn.

spectu omnium quæ per se, & directe ponuntur in prædicamento. Et confirmatur, quia diuisio entis per potentiam,& actum est diuisio entis extra animam, & ex consequēti istę sunt differentiæ quæ competunt enti in esse reali, sed si potentia sumeretur pro priuatione, sic formaliter illa non dicit aliquid reale,sed mere ens rationis. vnde Auerr. 1.physico. commen. 79. inquit, priuatio non est accidens, nedum ut sit substantia, assumptum autem ostenditur, nam Aristote.6.metaphysi. abiicit a consideratione scientiæ diuinæ ens per accidens, & ens in anima, quia
E ens per accidens non habet causas terminatas, & ideo de eo non potest haberi scientia. Et ens in anima est ens diminutum, & ideo ens secundum se, & extra animam est illud quod diuiditur triplici diuisione. Prima est in substantiam,& accidens. Secunda est per potentiam, & actum. Tertia est per vnum, & multa, & per consequens potentia quę cum actu diuidit ens nō est pura priuatio, licet in tali potentia concomitetur priuatio, nam dicere aliquid esse in potentia est dicere aliquem modum priuationis. Tamē
F vt scribit Commentator 1. physico. commen. 76. Ens in potentia est cui accidit priuatio, non tamen est in substantia eius. Sed dices, pari formiter erit de vno quod erit differentia realis, & ita vnum dicit aliquid positiuum. Ad hoc Auicen. & Scotus totum concedunt, tamen apud Auer. secus est. nam 4. metaphysi.commen.3.& 10. metaphysi. com. 8. vnum non dicit nisi in diuisionem in entitate. vnde, vt alias dixi plures sunt diuisiōes entis primæ.

Obiectio Sol. Auic. & Scoti.

Sed

A Sed quælibet est prima in suo gene-
Sol. Aue. re, diuisio enim entis in substantiã, & accidens, est prima quæ datur per quidditates, diuisio per potentiam, & actum, est prima inter eas quæ dã tur per relatiue opposita, sed diuisio per vnum, & multa, est prima inter eas, quæ dantur per priuatiue opposita. vnde Arist. 4. meta. tex. com. 3. Fere autem omnia reducuntur contraria in principium, speculata autẽ sunt a nobis in ecloga contrariorũ, quia. 10. meta. tex. com. 15. fuit de-
B claratum ꝙ omnia contraria reducuntur ad priuatiue opposita, talia enim sunt principia cuiuslibet contrarietatis, & ideo secus est de diuisione, quæ datur per priuationem, & habitum. Secus autem de illa, quę datur per relationes reales. vnde sic intelligitur dictum Auer. 1. de anima. comm. 6. Actus & potentia sunt differentiæ entis valde oppositæ, & circuunt omne genus prædicamenti. Vnde bene teneo cum Henrico de Gandauo, & Ioan. Scoto. ꝙ in aliis intelligẽtiis citra primam quæ ẽ Deus, in quo nulla prorsus est potẽ-
C tia. & citra vltimam, quæ est anima intellectiua, in qua in via Auer. pono realem compositionem ex intellectu possibili, & agẽte tanquam ex duabus partibus essentialibus, quicquid dicant illi qui ponunt intellectum agentem esse Deum, ꝙ tales sunt compositæ ex potentia, & actu tanquam ex priuatione, & habitu.
logica. Potentia Nam talis potentia est logica, q̃ causatur ex habitudine terminorum in quantum illi termini nõ repugnãt, & a tali potentia dicitur possibile illud, quod ſm se potest esse verum, vel non potest esse verum, sicut dicimus, ꝙ possibile est talpam inquantum animal videre, & sic quælibet D intelligentia citra primam inquantum ens potest esse perfectior quã sit, sed talis potentia nihil reale ponit in eis, cum nihil sit possibile in eis vere, vt scribit Auer. 2. cœli. commen. 34. Nam possibile vere est illud, quod dicit a potẽtia actiua, vel a potẽtia passiua, & est illud de quo loquuntur naturales. Sed in istis rebus materialibus, & corruptibilibus volo ſm viam Auer. esse compositionem ex actu, & potentia tanq̃ ex positiuo, & positiuo, quia potentia reducitur ad materiam, & actus ad formam, materia autem, & for- E ma sunt substantiæ, quia partes substantiæ sunt substantiæ, vt dicitur. 2. de anima, com. 2. Et in hoc teneo cum diuo Doctore. vnde animaduerte, ꝙ vbicunq; est ista vltima cõpositio, est etiam prima. quia nullũ est ens citra primum, quod inquantum, ens, aut inquantum substantia non inueniatur priuatũ aliquo gradu perfectionis, sed non conuertitur ꝙ vbicunq; est compositio ex priuatione, & habitu, ꝙ ibi sit composi- tio ex positiuo & positiuo, quia in ta F libus intelligentiis nulla est realis cõpositio, quia possibile in eis est necessitas. Et per vitam meam opinio ista quæ mediat inter illas duas extremas, magis consonat dictis Arist. si bene consideras.

Vnde Auer. in lib. destruct. destr. A D D I. in disputa. 3. in solu. 14. dub. inquit. denominationes, quæ fiunt a priuationibus, aut a relationibus non arguunt, quod sint denominationes additæ, extra animam, nec compositionem, vt reputabat Algazel, ꝙ quid haberet additam significationẽ, inferret quid additum extra animam

mam in actu.& hoc debet intelligi, sicut diximus.nam priuatio non.d. formaliter aliquid entitatis,quia nõ est substantia,ne accidens,relatio ẽt non quælibet realis est,& ideo deno minatio a relatione de necessitate non arguit compositionem in re de nominata,vel quia non dicit rem di uersam a fundamento , vel quia nõ in quolibet,nec quælibet relatio rei est,sed aliqua in aliquibus est rõnis, vt dixi de potentia & actu. Dicamus igitur,iuxta viam antiquorum ꝙ quæcunq; differũt in genere physico,differunt in genere logico,quia illa quæ non communicant in materia sicut cœlestia corpora,quæ autem materiam non habent, aut nõ talem , sed solum ſm locum mobilem.vt dicit Arist.in.8. meta.tex.cõ .12.&.12.meta.tex. commen. 10. Omnia vero materiam habent quę cunq; transmutantur,sed alia sempiternorum quæcunq; non generabilia,mobilia autem latione,sed vnde & quo.vnde vt scribit Com. in lib. de substan.orb.in cœlo non est potentia ad esse,sed est potẽtia ad vbi, & rectius dicitur subiectum quàm materia,talia autem se habent cum istis,sicut causa,& causatum. Nam vt inquit Aristot. in principio libri meteoro.Oportet mũdum inferiorem superioribus lationibus esse cõtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur,& ideo corpora ista cũ illis non possunt conuenire in eodẽ genere vniuoce dicto, sicut est genꝰ logicum.Tamen bene possunt conuenire in aliquo genere multipliciter dicto,quod videlicet dr̃ ſm priꝰ, & posterius,vt est genus analogũ. Nam ens substantia,& vnũ ſm istos analogice dicunt᷑ de illis,& de istis.

propria positio.

H

I

Et si obiiciatur,quia Auer.ibi.10. meta.comm.vltimo inquit ꝙ corpus,quod dr̃ de corruptibili,& ĩcorruptibili,est nomen æquiuocum. Respondetur ꝙ per æquiuocum intellexit analogum , nam analogia ẽ quidam modus æquiuocationis. Nam corpus est subiectum vniuersale sciẽtiæ naturalis, vt scribit Auer. .1.cœli.commen.2.&.12.meta. cõmento.5.& diffinitur in.1.cœli.demonstrantur multa prædicata,quæ per se necessario insunt illi,talia autem nõ possunt competere his,quæ sunt pure æquiuoca.nam licet possit de termino pure æquiuoco enũtiari aliquod prædicatum vere, sicut ista est vera in quolibet sensu,omnis canis est pulcher,tamen in pure æquiuocis non reperitur prædicatum essentiale omnino, vt scribit Auer.4.meta.com.2. De analogis autem & diffinitiones dari possunt vt patet.2.physi.de natura.tex.com men.3.& de motu.3. physi.com.4. inquit motus non dicitur vniuoce, ideo non habet diffinitionem dictã vniuoce,sed ſm prius, & posterius, sed tamen tales diffinitiones intrãt in artibus demonstratiuis. Similiter talia habent passiones per se demonstrabiles de ipsis,quia si subiectum est analogum, & passio etiam est analoga. vt patet ex.2. posteriorum.Et sic aduerte ꝙ corruptibile, & incorruptibile inquantum communicant in vna ratione analoga, possunt ad eandem scientiam pertinere.vnde scientia libri de cœlo est de corpore simplici neutro, qđ non est,neq; graue,neq; leue, & est simpliciter ingenerabile & incorruptibile,& est de aliis simplicibus grauitatem,& leuitatem habentibus quę

K Obiectio.

solutio.

L

M

A sunt gn̄abilia,& corruptibilia saltem fm partem inquantum sunt de primariis partibus quæ sunt de integritate vniuersi. vt dicit Cōmen. 3. cœli cōmen. 1. Sic etiam possunt pertinere ad eandem potentiam. Nam cœlum est sensibile solū visu. vnde inquantum ista corpora inferiora, & cœlum participant vnam naturam cōmunem analogam siue sit lux, aut diaphanum, sic possunt esse obiecta vniusmet potentiæ. vnde Aristot. in procemio meta. maxime dicit nos diligere sensum visus, quia plures rerum differentias nobis ostendit. oīa
B enim corpora colore participant, sicut dicit in lib. de Sensu & Sensato.
alia limitatio. Aduerte tn̄ limitationem istā ꝙ quando Peripatetici dicunt corruptibili,& incorruptibili nihil esse vniuocum, intelligunt de conceptu q̄ habet modum intentionis primæ. Sed fallit de conceptu qui est de secundo intellectis, sicut sunt intentiones secundæ, vt patet intelligenti.

PROPOSITIO LXIII.

Motus mixti est ab elemento simplici dominante in eo.

C PRopositio ista scribitur primo cœli,& mundi. tex. com. 7. & 2. de aīa cō. 14,&. 2. de gener. 49. & 4. metheo. Vera autem est propositio de mixto perfecto, cuius mixtio est completa, in qua videlicet miscibilia sunt reducta ad vnam formā superadditam mixtioni. Fallit autem in mixto, cuius mixtio est per solam partium iuxta passionem. Nam talis motus non est simplex, sed est inflexus seu compositus, vt est motus turbinum. glossa est Auer. primo cœli. com. 7. Et in paraphrasi eiusdē libri, idem dicit in loco allegato. Vbi animaduerte ꝙ natura non facit saltum. vt. d. Arist. 9. de natura animalium. ꝙ sicut inter plantas, & animalia in viuentibus sunt quædā ambiguæ naturę, vt sunt zoophita à Græcis dicta, sicut etiam credo sine dubio in mixtis inanimatis videlicet ꝙ inter elementa, & mixta perfecta sunt quædam mixta inanimata per solam iuxta positionem partium, & talia non oportet ꝙ sint ex omnibus elementis constantia. vnde stat aliquod ex istis mixtis carere calore, vt est de crystallo. vt asserit expresse Linconiensis in 2. posteriorū super illo cap. 12. secundi posterio. vbi. d. ꝙ ī crystallo est corruptus oīs calor,& potentialis,& actualis. vnde pōt dici ꝙ crystallus sit excessus quidam elementi frigidi ibi dominātis per iuxtapositionem, nō quia sit vera mixtio. Vbi animaduerte de mente Auer. ꝙ in motu grauium, & leuiū de potentia accidentali talia mouētur ab intrinseco a sua forma substantiali tanq̄ a causa principali, & grauitas,& leuitas quæ sunt qualitates concurrunt tanquam instrumenta. Vnde primo cœli. cō. 17. vbi Aris. ponit diffinitionem grauis, & leuis, inquit. Et intelligendum est ex descriptione grauis, & leuis naturā quę innata est ad mouendum ad mediū, vel a medio. s. habitum, & formā ex qua procedit hæc operatio, & si hoc nomen grauitas,& leuitas non dicātur vulgariter nisi de accidente. quia igitur non datur æquale ad pondus, vt demonstratum est in naturali philosophia, inde prouenit ꝙ in mixto perfecto oportet dominari, aut elementum graue, aut leue, & ideo mouetur ab elemento dominante in ipso, quando mouetur motu naturali. ADD.
D
E
F

G Nam diffinitio de motu recto quæ dicit, quod est vel a medio vel ad medium, & circularis est circa mediũ. istæ diffinitiones veritatem habent de motibus secundum ꝙ sunt naturales sensibiles, & in corporibus naturalibus motis natura, non violentia, vt est sententia Auer. primo cœli cõmen. 5. vnde per hoc infinitæ argutiæ sophystarum soluuntur, quę procedũt de motibus imaginariis ĩ magnitudinibus imaginariis, & tolluntur instãtiæ factæ de motibus factis ab arte, & a violentia, non a principio intrinseco quod est natura, & p
H medium debes intelligere medium mundi. Nam motus rotæ molendini non est vere circularis, quia nõ est circa medium mundi: nec est mõtus simplex, tum quia non est corporis simplicis, tum etiam quia est talis motus compositus ex eleuatione, & depressione, nec est naturalis, quia componitur ex pulsu, & tractu, & isti sunt motus violenti, vt patet. 7. phy. in tex. com. 10.

PROPOSITIO. LXIIII.

Nota per se probari non possunt.

I FAmosa est propositio, & logicalis. Et Aristotel. 2. physic. text. com. 6. inquit. Demonstrare autem manifesta per immanifesta non potentis iudicare est propter ipsum, & non propter ipsum cognitum. & Auer. ibi in commen. scribit ꝙ ille qui per naturam suam non potest distinguere inter illud quod est manifestum per se; & inter illud quod non est manifestum per se, est modus hominum qui nunquam potuit philosophari, nec poterit. Vnde Aristo. in quarto primæ philosophiæ. text. com. 9. Ineruditio est non cognoscere, quorum oportet quærere demonstrationem, & quorum nõ oportet. K

Glossa pro põnis.

Glossatur igitur propositio isto modo, ꝙ per se nota probari nõ possunt ratione demonstratiua, quia demonstratio nõ erigitur ad per se nota, sed ad quęsita. quæstio autem est ignota propositio naturaliter, & dubitabilis ex sui natura. Aduerte tamen ꝙ ad per se nota potest adduci aliqua ratio dialectica: sic scribit Cõmenta. in 4 physi. auscultatio. com. 1. Nam Aristo. ibi proponit inquirere, an locus sit, vel non sit. inquit. n. similiter autem necesse est de loco, si L cut, & de infinito cognoscere si est, aut non est. vbi Auer. in com. super hoc ita scribit, & non intendit perscrutari de suo esse secundum demõstrationem, sed secundum dialecticam. locum enim esse est manifestũ per se, sed cum perscrutatur de loco secundum dialecticam de quiditate eius, accidunt quæstiones quæ faciũt dubitare de suo esse. Amplius Commenta. 12. metaphy. commen. 8. dicit ꝙ in 9. metaphy. Aristo. disputat contra negantes potẽtiam esse ad confirmandum, quia potentiam esse est manifestum per se, hoc est di- M ctu, illæ probationes sunt dialecticæ non demonstratiuæ, & adducuntur ad hominem ad confirmandum, q̃a experimentum rationum uerarum est vt concordent sensatis. similiter aliqua sunt per se nota, ita ꝙ demonstratione non indigent, tamen indigent aliqua innuitione, & talia ostenduntur aliqua manerie disciplinæ, sicut est syllogismus hypothetic' per naturam, sicut est inductio, & exemplum, & id genus. alia enim est latentia propositionis quæ indiget syllogismo,

A gismo, & alia quæ indiget inductione.4.cœli. com. 22. Resolute igitur limita propositionem isto modo, p se nota probari non possunt. uerum est simpliciter, & demonstratiue, & per se loquendo, tamē ad hominem possunt rationibus ducentibus ad inconueniens ostendi, sicut fecit Arist. cum negantibus prima principia in quarto metaphysi. nam rationes illæ non simpliciter probant, quia nullū maius impossibile ex natura rei esse potest, quā sint opposita primorum principiorum: sed rationes illæ ducunt ad aliquid manifestius incon-B ueniens ad hominem. sic etiam sunt rationes ducentes ad inconueniens per quas disputat in libro primo de interpretatione, contra negantes cōtingentiam esse, cum hoc sit per se notum. nam deducit ad hoc quod non oporteret negociari, neque consiliari, & multa cōsimilia quæ ex parte rei non sunt magis impossibilia, quā hypothesis data ab aduersariis, videlicet negatio contingentiæ, sed sunt manifestiora quo ad hominē, cum quo sit altercatio. Similiter per accidens potest contingere ꝙ id qđ est per se notum, vertatur in dubiū, C vt contingit de esse loci ꝙ secūdum se est manifestum per se, tamen inquirendo suam quiditatem per rationes dialecticas, quarum natura est vtranque partem contradictionis indifferenter ostendere, sic vertitur in dubium suum esse, hoc vult dicere Commenta. in præfata auctoritate. Similiter ad per se nota possunt aliquæ rationes adduci ad confirmandum, vt dicit de potentia Commen. 12. metaphysi. commen 8. Similiter per se nota possunt aliqua innuitione ostendi, vt supra dictum fuit.

Similiter distingue de multiplici D manerie per se notorum, sicut supra poteris videre in illo theoremate. Principia sunt sicut locus ianuæ. &c. decies enim repetita placebunt, teste Horatio.

PROPOSITIO LXV.

Calor concentratus fortius operatur.

Animaduerte ꝙ cōtrarium fugiens suum contrariū per viā antiperistasis fit vigorosius. virtus enim vnita fortior est seipsa disper-E sa, vt inquit Aristo. in 4. metheo. tamen. hoc veritatem non habet secūdum quamlibet mensuram, & secundum quodlibet passum. nam volūt Philosophi ꝙ quælibet virtus actiua, & passiua requirit in operatione sibi propria habere per se quantitatem terminatam, & qualitatem terminatam. sicut scribit Auer. in 2. de generatione animalium, in illo cap. vbi agitur quomodo fœtus in vtero augeatur, & in 6. physic. commē. 91. Similiter etiam requiritur determinatum tempus. 1. cœli. tex. cō. 39. F Vniuscuiusque actus determinatum est minimum tempus ad non excedere. vnde non quælibet concentratio, & fuga caloris ad partes intrinsecas calorem roborat, nec in quolibet tempore facta, aliqua enim est tam grandis quæ calorem suffocat, & extinguit, vel remittit. Similiter nonnunquam fit adeo velociter, & præcipitanter talis fuga, ꝙ calorem illum obtundit. Nam vt patet exercitatis in medicina in rigoribus, & frigoribus cōtingentibus in febrib⁹ calor inatus cōcētratur, fugiēs suum

 contra-

G contrarium, tñ quia inordinato motu, & præcipitanter mouetur in tali fuga nõ videmus ipsum fortificari, immo debilitatur. similiter in timore, & tristitia calor ad interiora refugit, & tamen non roboratur, iuxta illud Poetæ.

Quando ego non timui grauiora pericula veris?
Res est soliciti plena timoris amor.
Et idem dicit.
Frigidius glacie pectus amantis erat.

Similiter secũdum Auic. pulsus in somno est paruus, licet calor tunc tẽporis sit concentratus. Non igitur H quælibet caloris concentratio calorẽ roborat, sed determinat. Nec in quolibet subiecto facta, nam animalia exanguia, & corpora frigidæ cõplexionis, quorum calor a frigiditate continentis vincitur, & superatur, deterius degunt in hyeme, quàm in æstate, sicut recitat Gal. in prima particula aphorismorum. in com. 15. super illa sententia diuini Hippocrat.

Ventres hyeme, & vere calidissimi sunt natura. Aduerte etiam quia de calore loquimur, & operationibus eius quód eodem modo propositio quæ passim allegatur a philosophis

Calor duplex, & differentia.

I in 4 methe. & a medicis, ꝙ digestio fit a calido, non est vniuersaliter vera. nam calor alius cœlestis, seu viuificus, seu naturalis, alius vero elementalis, & est differentia inter istos calores, ut scribit solertissimus naturæ rimator Aristot. in 2. de generatione animalium. cap. 3. & Auer. 12. metaphysi. commẽ. 18. & in 2. capite de substantia orbis, quia primus est dator vitæ, & generationis, sed calor elementalis resoluit, & destruit. Extat etiam alia differentia, quia calor naturalis, & viuificus non potest saluari nisi in humido naturali, vñ inquit K Princeps in tertia Fen primi, doctrina prima. cap. 1. Calor înatus humiditate cõsistit naturali, & ab augmẽto extraneæ humiditatis extinguitur: sicut flamma duas habet humiditates, aquam, & oleum. vna quarũ consistit, & altera extinguitur. vnde Seneca loquendo de calore naturali, & humido naturali, quod a medicis dicitur substantificum in libro naturalium quæstionum, inquit. Qui mecum oritur mecũ moritur, quia, vt inquit Aristot. in libro de morte, & vita. Generatio est prima participatio animæ in calido naturali, & vita est eius permansio, & Auer. in L primo Canticæ. com. 73. inquit. Calor naturalis est subiectum animæ, vt est notum ex scientia naturali, & 7. metaphy. com. 31. Anima est forma in calore naturali. i. in corpore dispositо per calidũ naturale: sed quia tale calidum in viuentibus nõ potest saluari nisi restauretur ex humido, cõsumpto humido a calore, sequit̃ per accidens ipsiusmet caloris consumptio, sed calidum elementale potest saluari in sicco, vt clarum est de se.

Digestio igitur non a calido elemẽtali perficitur, sed a naturali. Vnde M Auenzoar in principio sui Theysir prohibet comestionem panis calidi statim extracti a fornace, quia maxime nocet stomaco, & virtuti digestiuæ. non enim, vt inquit, quælibet caliditas digestionem procurat, vt dicunt vulgares, vnde caloris extranei consuetudo, & natura est extinguere naturalẽ, & resoluere humiditatem subiectã ei. vt scribit Auer. 4. metheo.

PRO-

A PROPOSITIO LXVI.

Omne in quo est potẽtia, aut est corpus, aut est potentia in corpore.

ISta propositio ab Auer. scribitur in 10. primæ philosophiæ, cõ. 41. Vera autem est propositio de potentia physica passiua, quæ attestatur im perfectioni simpliciter loquendo. Nã ista est potentia materiæ. vnde Com. dicit in 9. meta. cõ. 2. ꝙ in diffinitione potẽtiæ passiuę sumitur diffinitio potentiæ passiuæ primæ materiæ, sicut in diffinitione potentiæ
B actiuæ sumit̃ diffinitio actionis primæ formæ. Fallit autem de potentia logica quæ est ens rationis. nam in omnibus intelligẽtiis citra primam est huiusmodi potentia logica. vt vult Auer. in. 3. de anima. in solutio. 3. q. in com. 5. & tamen illæ nec corpora sunt, nec virtutes existentes in corpore. Et animaduerte vnum qđ (Pōa & mã̄ hẽt grad⁹.) vt scribit Cõmẽ. in lib. de substantia orbis, cap. vltimo. potentia habet gradus, & materia habet gradus, nã 12. met. cõ. 26. potẽtia reducitur ad materiam, & actus ad formam. Infimus enim & ĩperfectissimus gradus mãę
C est prima materia, quæ est in potentia ad omnes formas materiales secũ dum esse materiale per trãsmutationem substantialem. Alius gradus parum eleuatus ab isto est potẽtia quæ repetitur in elemẽtis quæ sunt in potentia non ad omnes formas simpliciter, sed ad formas mixtorum. sicut testatur Cõ. 3. cęli. cõ. 67. vbi ponit differẽtiam inter primam materiã, & elementa, in solutione obiectionis ibi motę, in qua quærebatur quare elementa non habent figuras, & tamen elementa habẽt formas, & iam dictum fuit ꝙ prima materia nõ est D
receptibilis formarum nisi inquantum caret forma omnino. Et respondet dicens, & dissolutio est, quia nõ est necessarium in receptibili, nisi vt non habeat formam quam recipit, non vt non habeat formam omnino. Quia igitur prima materia est receptibilis omnium formarũ, non debet habere aliam formam omnino. elementa vero quæ non sunt receptibilia omnium formarum cum non recipiunt se, ideo non debẽt denudari a suis formis apud receptiones, sed est necessarium tãtum vt denudentur a formis quas recipiunt, & E
ideo omnis materia habẽs formam est receptibilis quarundam formarum tantum, & propter hoc istæ materiæ proprie non hñt formas quas recipiunt. Prima autem materia est Nota.
vniuersalis cum nullam formã habeat omnino. post elemẽta sunt mineralia quæ sunt magis eleuata a materia quam elemẽta, postea sunt plãtæ, postea sunt quædam quæ a Græcis zoophita, hoc est ancipitis naturę inter plantas, & animalia, quia vt inquit Aris. in. 9. de natura animaliũ. natura in suis operationibus nõ facit saltum. F
non enim progreditur de extremo ad extremum sine medio. postea est gradus animaliũ, postremo est homo. nam homo est terminus mundi istius inferioris. vt patet 2. de anima. te. com. 32. vbi Cõmen. in principio cõ. inquit. Complemẽtum animalium, & finis eorum qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere, stetit, est modus animalium habens virtutem speculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem. Supra aũt istam naturã corporalẽ est natura orbis cœlestis,

G quæ ſm Auer. in 2. ca, de ſubſtantia orbis, eſt pfectior cæteris modis materiæ, & non eſt in eo de potentiis niſi tantum potentia in loco, & ex motu locali nobiliſſimus omnium, ſcilicet circularis. quod intelligo loquendo de potentia inuenta in natura corporali, illa enim eſt ſuprema in perfectione, ſed vltra eſt materia intelligibilium, & ſeparatorum entium, & iſta etiam habet gradus. vnde infimus intellectus eſt intellectus poſſibilis qui recipit alio modo receptionis quã materia quæ eſt in rebus corporalibus, quia intellectus recipit ſimilitudines rerum. nam. 3. de anima tex. commen. 6. intellectus eſt locus ſpecierum. lapis enim non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis, & ſic aſcendit ordo vſque ad actum purum, in quo nulla prorſus eſt potentia quæ ſit arguens imperfectionẽ. primum enim ens, eſt ens ſimpliciter perfectũ 5. meta. cap. de perfecto.

M.ª intelligibiliũ habet grad.ᵒ

H

PROPOSITIO. LXVII.

Contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant.

I SCribitur propoſitio ab Ariſto. in 10. meta. in tex. com. 13. Sed non eſt generaliter vera de omnibus contrariis, immo quædam ſunt in diuerſis generibus, quædam autẽ ſunt ipſa genera contrariorum, & non ſunt in genere, vt inquit ipſemet Ariſtot. in poſtprædicamentis. Neceſſarium eſt omnia cõtraria vel in eodem genere eſſe, vel in contrariis generibus eſſe, vel ipſa genera eſſe. albũ enim, & nigrum in eodem genere ſunt, color. n. genus eorum eſt. Iuſtitia vero & iniuſtitia in contrariis generibus ſunt, huius enim virtus, huius autem nequitia genus eſt: bonum vero, & malum non ſunt in genere, ſed ipſa ſunt genera aliorum exiſtentia.

Propõ nõ eſt uera vniuerſalr.

K

ADDI. Nota ꝙ malum, & bonum ſunt contraria, & ſunt genera aliorum ꝙ duplex eſt bonum, quoddam per eſſentiam, & hoc eſt ĩ ſolo deo, & huic nihil eſt cõtrarium. aliud autem per participationem, & eſt bonum in generatione perſeuerans, & huic dicitur malum eſſe contrarium, ſicut luci ſolis nil contrariatur, ſed luci aeris, & aliis participantibus lucem opponitur tenebra. ita nõ cuiuis cognitioni ignorantia opponitur. Nam teſte Plato. duplex eſt cognitio, intellectualis, & diſcurſiua. primæ nihil opponitur, ſed cognitioni cũ diſcurſu, & opinione ignoratio opponitur. Ita notat Ioan. Gramma. in poſt prædicamentis in ſermone de oppoſitis. Nota etiam ex mente Alexã. referente Simplicio in 1. cœli tex. cõ. 122. ꝙ iſta propoſitio locum habet in ſimpliciter, & proprie contrariis ſine complexione dictis. nã alia eſt contrarietas quæ eſt in propoſitionibus, & talium nõ oportet aliquod idem genus cõmune eſſe, nam alia eſt contrarietas in propoſitionibus alia in terminis.

L

M

Aduerte etiam ꝙ vt ſcribit Auer. 8. meta. com. 4. & 10. meta. com. 13. contrarietas primo reperitur in eis quæ ſunt in loco, ideo diſtantia accepta eſt in diffinitione contrariorũ, cum dr̃. contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant. diſtantia n. quæ eſt in loco eſt maxima. ſ. centri ad circunferentiam. Nota etiam ꝙ contrarietas inuẽta in loco, & in qualitate. vt ſcribit Com. in 4. de cœlo, & mundo. cõ. 38. eſt æquiuoce; quia cõtraria quæ ſunt in qualitate

A litate sunt duo in forma, & vnum in subiecto. Sed contraria in loco sunt duo in forma, & duo in subiecto.

Instantia. Sed tunc est instantia contra hoc dictum Auer. propterea quia hoc uidetur esse cõmune omnibus contrariis videlicet, ꝙ nedũ sint duo in forma: verumetiam & secundum subiectum, quia contraria in eodem subiecto esse non possunt.

Solutio. Nisi esset ꝙ licet contraria in qualitate simul in eodem subiecto esse non possunt, tamen bene possunt in eodem subiecto esse successiue, sed contraria in loco, neq; simul, neq; successiue in eo-B dem subiecto esse possunt, locus.n. inferior, & superior sunt loca contraria, & secundum formam, & secundum subiectum illo modo.

Replica. Sed tũc est maior difficultas, quia 10. meta. tex.com. 14. Eadem est materia cõtrariorum. similiter contraria sunt quæ circa idem subiectum transmutata seinuicem destruunt, & expellunt. Nisi esset ꝙ ista dicta non habent veritatem de omnibus contrariis, sed solum de his quę sunt in qualitate, & ideo recte animaduertens ad omnia ista Auer. dixit ꝙ contrarietas quæ est in loco, & in aliis præ-C dicamentis est æquiuoce, quia non sunt eiusdem rationis vniuoce, sicut patet ubi per ly ęquiuoce debet exponi secundũ prius, & posterius, & analogice, quia in pure æquiuocis non inuenitur prædicatum essentiale. vt dicit Commen. in 4. meta.com. 2.

Contraria pñt cõuenire in spẽcie secundum mathema. Aduerte etiam ꝙ aliqua cõtraria fm mathematicam consideration€ sunt eiusdem speciei. pro hoc est notabilis auctoritas Com. in. 1. cœ, & mun. in cõ. 32. vbi vult ꝙ duo motus circulares facti super eodem axe, & eisdẽ polis ad partes diuersas sunt contrarij, & seinuicem impediunt, quod D tamen esse non potest secundũ physicam considerationem. vnde inqt. Ego autem longo tempore feci moram in quo non intellexi explanationem illius loci vltimam, sed deus induxit me ad veritatem, & secundum hanc explanationem erit intẽtio sermonis Arist. ꝙ motus circularis nõ habet contrarium, non in eo quod est motus abstractus a corporib⁹ naturalibus, sed inquantum est in corpore moto per naturam, qm̃ si esset acceptus motus in imaginationibus abstractis a moto, non contingit impos̃e ponendo eos contrarios, & eosdem fm speciem. ver. gr. cum imagi- E nauerimus duos motus super eundẽ polum, & idẽ centrum ad duas partes diuersas contingit necessario, vt prohibeant se, & contrarientur inter se, & secundum hunc modum possibile est existimare ꝙ in motu circulari sit contrarietas, & cum isti duo motus fuerint positi in corporibus naturalibus, reuertetur possibile ad impossibile. f. esse contrarietatem in eadem specie, quia tunc continget vt vna res destrueret se, & sic natura faceret ociosum. Vbi manifeste colligitur ꝙ aliqua non possunt con- F trariari in natura, & secundum physicam considerationem, quæ tamen possunt esse contraria in eadem specie secundum esse imaginarium, & fm mathematicam consideration€, & sic non omnia contraria sunt specie differentia secundum mathematicos, immo aliqua contraria sunt eiusdem speciei.

Nota tamen ꝙ cõtrarietas est du- A D D I plex, quędam insequens rationem & formam, & quædã materiam, & tũc contrarietas fm ration€, & formam

G semper arguit differentiam secundũ speciem, talia contraria sunt illa quę describnntur in 10. metaphy. ꝙ sub eodem genere existētia maxime distant, sunt aũt quædam contraria insequentia materiam, vt masculinũ, & fœmininum, & talia non causant, nec arguunt specificam differentiã, animal enim mas non differt specie a fœmina. notabilis est distinctio Philosophi in 10. meta. tex. com. 25. Et ideo motus positi in corporibus mathematicis qui sunt circulares, & cõtrarii, differũt materialiter, quia corpora illa abstrahunt a formis natura

H libus, quæ sunt principia specificæ distinctionis, & sic sunt eiusdem spẽi, & illa contrarietas est secundũ materiam, sed in corporibus naturalib⁹ motus contrarij insequũtur, aut formas contrarias, vt voluit Alexã. aut saltem diuersas, vt voluit Auerro. 5. phy. com. 10. & 3. cœ. com. 23. & primo cęli. 81. vnde nunquam contraria fm formam sunt eiusdem spẽi.

Aduerte ẽt ꝙ contrarietas quandoq; sumitur large, & sic non solum dicitur de contrariis positiuis, verũ etiam dicitur de priuatiue oppositis. sicut testatur Com. 1. phy. com. 41.

Priuatiue. Et priuatiue opposita sunt in dupli

I ci differentia, quędam sunt fm rei veritatem, sicut cœcum, & videns, quędam autem sunt priuatiue opposita secundum famositatem. vnde Auer. in eodem com. 41. inquit, ꝙ vacuũ, & plenum sunt priuatiue opposita fm famam. vnde propositio famosa quæ dicit, ꝙ contraria habent fieri circa idem subiectum, fallit in cõtrariis positiuis quæ sunt in loco, vt supra dictum est ex mente Commen. 4. cœli com. 38. sed veritatem habet in contrariis in qualitate, nisi illud

Oppofita dupl̃r.

subiectum determinauerit sibi natu K raliter alterum contrariorum, sicut ignis calorem. De priuatiue vero oppositis veritatem habet propositio in his quæ sunt secundum rei veritatem, fallit in his quæ sunt opposita priuatiue secundum famam solummodo.

Similiter propositio famosa 2. cœ ADDI. li. 18. si vnum contrariorum fuerit in natura erit reliquum, vera est in positiuis, & secundum physicam cõsiderationem, non secundum logicam, vt patet in postprædicamentis: Similiter licet generatio, & corruptio sunt inter contraria, non tamen L conuertitur ꝙ vbi est cõtrarietas ibi sit generatio, & corruptio, quia in cœlo est contrarietas secundum tarum, & densum, & non est ibi generatio, neq; corruptio. vide Simpliciũ in 2. cęli in tex. cõ. 41.

Et ita in simili famosa propositio Philosophi in 2. cœli, & mundi, quæ dicit in tex. cõm. 18. si vnum contrariorum fuerit in rerũ natura, oportet ꝙ sit reliquum, vera est de contrariis positiuis quæ sunt ad perfectionem vniuersi. nam vniuersum in qualibet hora completum, & perfectum est, vnde omnes species quæ M sunt ad perfectionem vniuersi, semper actu sunt in vniuerso, licet enim apud nos in hac hora cum sit hyems non sint rosæ, tamen in alia regione in qua in hac hora est ver, bene reperiuntur rosæ, sed fallit hoc in priuatiue oppositis, quia non sequitur. in rerum natura est plenum, ergo in rerum natura est vacuum, neq; sequitur, est finitum, ergo erit & infinitum. Similiter etiam propositio famosa, quæ dicit ꝙ cõtraria nõ põt esse simul in eodẽ subiecto, vera

est

A est in esse completo, & perfecto, tamen bene esse possunt in esse refracto. glossa est Auer. in. 5. phy. in cō. 6. 19. &. 52. & alibi frequenter. Similiter famosa propositio, quæ dicit, ꝙ illud, quod est conseruatiuum vnius contrarij, est destructiuum alterius contrarij, vera est de agente particulari, fallit autem de agente vniuersali. nam cœlum mediante motu, & lumine conseruat omnia elementa virtute caloris cœlestis. Vnde Auer. 2. cęli, & mun. com. 42.
B scribit corpora cœlestia in rei verita te non agunt frigiditates, sed calores similes vnicuiq; elementorum.

PROPOSITIO LXVIII.

Impossibile est quod actio & passio ab una, & eadem natura procedant.

PRopositio ista ē famosa, & scribitur formaliter ab Aue. in lib. destru. destru. in. 3. dispu contra Algazelem. in solu. 18. dub. & sub aliis verbis in. 1. dispu. in sol. 1. dub. vbi inquit. Principium per se notum ē,
C & ab omnibus concessum, quod nihil seipsum permutare potest. & idē habet in lib. de substan. orb. in principio. Aduerte autem ꝙ actio, & passio, seu mouere, & moueri dupliciter sumuntur apud philosophos, proprie videlicet, & transumptiue, siue æquiuoce. Actio proprie sumpta, & passio fundantur in motu. vt patet. 3. phy. tex. com. 17. & sunt merito contrarietatis. vt patet in. 1. de gener. & corru. tex. com. 50. Et isto modo actio vera nō reperitur in abstractis a materia. vnde Com. in. 12. meta. com. 44. contra Auic. inquit,

Actio & passio dupliciter.

ꝙ in intelligentiis non est consecu- D
tio, neq; prouentus, neq; actio, solū enim ibi est causa, & causatum secū dum, ꝙ intellectum est causa intelligētis. Nam vt ibidem dicit, actio agentis nihil aliud est, quā extrahere illud, quod est in potentia ad actum, eodem modo motus proprie dictus est in rebus corporeis, & est actus entis in potentia inquantum in potentia: motus tamen æquiuocus est motus spiritalis: in quantum enim aliquid intelligit se, vt sic pōt dici mouere se. colligitur ista distinctio ex verbis Auer. in. 8. phy. com. 40. vbi scribit, soluendo rōnem Pla- E
tonis de anima, quam vide, inquit. Et hoc esset iterum si anima moueret se essentialiter, & moueret se motu proprio abstractis. s. vt intellect⁹ & intellectum in ea essent idem, vt declaratū est de primo motore, & de cæteris motoribus abstractis, sed iste motus dicitur æquiuoce cum motu, qui est a motoribus, qui sunt corpora, aut virtutes in corporibus. vnde lucidissi. Them. in. 1. de ani. in expositione te. 62. vbi Arist. arguit contra antiquos, qui opinabanť animam seipsam mouere, qui gaudet, & tristatur, & sentit, & intelligit, in- F
quit enim, atq; hæc ratio si quis ea vtatur dupliciter reprehēdi potest. Primum ꝙ affectiones illæ nō sunt motus. Deinde si illas motus esse cōcessero, tamen aīæ motus esse non possunt, sed permixtionis. & ibidem dicit. ꝙ iudicium nō est motus, sed tranquillitas, & quies potius, & infra cap. 34. inquit. Afferendus est ē alius modus, vnde nam moueatur anima, si oīno necessarium sit moueri, sed nec eo motu quo corpora mouentur ab anima, neq; demū eo qui

G qui sit rei inabsolute actus, sed eo fortasse qui absolute atq; perfecte. Item primo de anima. capi. 17. contra Theophrastū, qui rationes Aristo. reprehenderat inquit. Sed resistit huic loco Theophrastus in his libris, in quibus tractat locos ab Aristo. ante pertractatos. non eodem inquit mouet anima motu quo mouet ipsa corpus. iudicia, comprehensiones, assensiones sunt animæ motus, locales vero sunt corporis. Soluendo autem Themistius hanc rationem inquit. Solutio est, primum

H demonstret illa iudicia, & assensiones esse motus, hoc nunquam præstabit vtiq;, si diffinitionem motus recipit, quam supra nos attulimus motum esse continuum, & attendi cum tempore ex indiuiduis motionibus non componi de potentia ad actum conferri, & dum confertur obiter retineri potentiam, quorum ille omnium tanq̄ videtur, &c. vbi clarissime patet motum æquiuocū Auer. & Them. appellare iudicium, & comprehensionem animæ. Et ex hoc patet quantum distent a veritate in via Arist. & Com. Ioan. Scotus,

Cōtra Sco. & Greg. de Arim.

I & Grego. Arimi. in hoc puncto. Scotus enim in. 2. sententiarum distinctio. 2. q. 9. de motu angeli. & Greg. Ariminen. in eodem secundo distinctio. 6, q. 1. arti. 2. vbi examinat quæstionem de motu grauium, & leuiū in responsione ad quintam obiectionem inquit. Soluendo qualiter idem non potest esse mouens per se & motum, nec quia pars moueat totum, nec quia totum moueat totū. Et est ratio Philosophi in. 8. physic. tex com. 40. inquit. Ad quintum loquendo de toto, & partibus quantitatiuis, vt videtur sumere Arist. dico, ꝙ totum mouet totum, & qualibet pars mouet etiam seipsam. Si autem de partibus qualitatiuis, vel formalibus potest dici, ꝙ pars puta grauitas in graui mouet totum, & similiter mouet seipsam, & si esset separata a materia, & a forma substantiali adhuc moueret se, sicut de facto patet in Eucharistia. Tunc cum probatur, ꝙ totum non mouet totum per illa, quæ tanquam inconuenientia inferuntur, dico ꝙ illa simpliciter accepta non sunt inconuenientia. idem nanq; seipsum alterat, sicut patet de aqua calida, quæ per se redit ad frigiditatem, vt supra patuit per Auic. & experientia docet, & similiter voluntas causat in se uolitionem, & sic de aliis pluribꝰ, ista sic simpliciter sumpta non reputantur inconuenientia a philosopho, sed solum in his in quibus solum motio est vnica, idest in quibus principium mouendi est eiusdem speciei specialissimæ cū termino motus. tali si quidem motione Philosophus dicit idem non posse mouere seipsum primo, vt puta frigidum per frigiditatem quàm habet actu non frigefacit seipsum, nec calidum calefacit se per suum calorem. & quod ista sit intentio eius patet. nam statim ibidem absq; medio addit. similiter autem, & aliorum vnumquodq; quorumcunq; moues necesse est habere vniuocū. vbi Cō. & iste inquit. Sermo est intellectus ex prædictis. s. ꝙ impossibile est, vt aliquid moueat sm quòd mouetur, & hoc est in motis, & mouentibus, quæ dicuntur vniuoce. & addit Cō. qd philosophus dixit hoc, quia hoc non est impossibile nisi in motoribus quæ sunt corpora, aut virtutes i corporibus. Rō est, quia in illis tm̄ reperi-

A reperiri illa vniuoca motio, licet nō reperiatur in omnibus, & in multis reperiatur motio æquiuoca. talis autē motio vniuoca non est in motu locali corporum simplicium, sicut patet, nisi diceretur per loca in quibus actualiter sunt mouēt se ad loca eiusdē spēi specialissimæ, & forsitan ad hoc excludēdū inter alia inconuenientia dixit, & ferret, & ferret. Et siliter dicēdum ad aliud illatum, puta, quòd idem esset in actu, & in potētia. s. in actu formali, & virtuali vniuoco, & in potentia formali. s. tali motione vniuoca se moueret. Si autē motio
B sit æquiuoca nō sequitur, nisi q sit in actu virtuali non vniuoco, & in potentia formali iuxta vulgatā distinctionem, & istud non est inconueniens, sicut per multa exempla declarat, quę vide si placet. Sed mirum est, q in motu æquiuoco in quo fm istā expositionē principium mouēs & terminus motus non sunt eiusdē speciei specialissimæ non sint inconueniens idem mouere seipsum, & idem esse in actu virtuali æquiuoco, & in potētia formali, sicut est in motu locali, & tn̄ Arist. de illo mo-
C tu loquitur in toto illo capi. qđ incipit ibi. Necesse est igitur omne qđ mouetur, & incipit à tex. cō. 34. vsq; ad 40. loquitur. n. de motu locali. nam vt dicit ibi Com. in prin. com. vult congregare omnes propositiones p dictas in duobus syllogismis hypotheticis. quorum vnus est diuisiuus, alius continuus, & cōcludere ex hoc illud quod intendit concludere, & ē qđ mouētia, q mouentur in loco reducuntur necessario ad motum ex se, qđ est primū mouentium, quæ mouētur. & in tex. 40. vbi probat, q totū non mouetur totum, quia tunc idē esset in potentia, & in actu. loquitur
D etiam de motu locali. nā vt inquit Com. ibi in principio commenti, cum declarauit q omne motum in loco reducitur ad motum ex se, paulopost concludit q modo vult perscrutari de moto ex se quomodo mouetur, & a quo mouetur, & intēdebat hoc, quoniam videbatur Platoni, q motum ex se componitur ex moto, & motore qui mouet se.

Nec valet q dicit Gregorius q in motu locali potest esse principium mouens vniuocum cum termino motus, si imaginemur q p loca in quibus actualiter sunt corpora simplicia mouent se ad loca eiusdem speciei specialissimæ, & ideo intulit il-
E la inconuenientia, & ferret, & feretur. nam nullus hoc opinatur. nam locus est in locante. Amplius autem nullus opinatur locum esse de principiis actiuis mouentibus simplicia ad sua loca in via Aristo. quia talia dicuntur mota ex se, & ex principio intrinseco actiuo, quod est ppria forma, & ideo mirum est quo allegat auctoritatem Auer. quæ erat clara, eam inuoluit, per motum .n. vniuocum inquit Comm. intelligit
F motum qui est motoribus, quę sunt corpora, aut virtutes in corpore. in talibus enim est impossibile, q idē sit per se mouens, & per se motum. vnde motus vniuocus est motus pprie dictus, & est rerum corporaliū. nam sexto physicorum demonstratum est, q omne quod mouetur est diuisibile, per motum autem æquiuocum intellexit motū qui est metaphorice dictus sicut intellectio, & cognitio, & iudicium dicuntur motus illo modo. vnde inquit in calce com. contra Platonem, & hoc esset verum

Impugna.

¶ verum si anima moueret se essentialiter, & moueret se motu proprio abstractis.s. vt intellectus, & intellectum in ea essent idem, vt declaratum est de primo motore, & de cæteris motoribus abstractis, & subdit sed iste motus dicitur æquiuoce cum motu qui est a motoribus, qui sunt corpora, aut virtutes in corporibus, & omne hoc est manifestum exercitantibus se in istis scientiis. qd clarius, aut quid manifestius dici potuit? vndeisti Gregorio multotiens hoc contingit, quod allegat aliquas
H Com. auctoritates extra propositũ.

Opinio propria. Dicamus igitur ꝙ in motu æquiuoco qualis est in abstractis substantiis, idem potest esse per se mouens, & per se motum. i. idem potest seipsum intelligere, quia in talibus idem est intelligens, & intellectum, & intellectio. loquendo autem de vero motu, & de vera actione, quæ est in corporibus, impossibile est, vt idem fm idem, & eodem modo sit per se mouens, & per se motum, sed semp inter mouens, & motum fm philosophos illo modo cadit realis distinctio. Pro quo debes scire ꝙ mouere, & agere sunt effectus formę, moueri autem, & pati sunt materię, vt scri
I bit Arist. in. 2. de gene. & corrup. in tex. com. 53. &. 3. phy. tex. com. 17. Semp existimabitur aliqua species

Formę sũt duplices. mouens. Aduerte tamen ꝙ formæ sunt duplices, quædam sunt in materia, & quædam sunt abstractæ a materia. differũt autem, & conueniunt inuicem istæ formæ. Nam omnis forma siue sit in materia, siue abstracta a materia habet per se mouere, quia hoc competit formis inquantum sunt formæ. Differunt autem, quia forma in materia licet per se moueat, tamen per accidens mo- K uetur, quia est constituta in esse per suum subiectum, & ideo mouetur per accidens ad motum sui subiecti. vnde Auer. in. 4. cœli & mundi. in commen. 22. &. 3. cœli. com. 28. inquit. lapis enim mouet se inquantum est grauis in actu, & mouet inquantum est potentia inferius, & cã in hoc, quia inuenitur vno modo ĩ actu, & alio modo in potentia est, quia componitur ex materia, & forma. forma enim eius mouet inquãtum est forma, & mouetur secundũ ꝙ est in materia. non enim est in potentia inferius, nisi fm, ꝙ est in mate L ria. Ecce igitur, ꝙ formæ materiales quoquo modo fiũt mobiles per accidens. secus autem est de formis abstractis a materia, quia illę solum sunt per se motrices, & nullo modo motæ per accidens in se considera tę, nec etiam per se, quia moueri per se repugnat formis inquantum sunt formæ. quia tale vt sic est potentiæ, & materiæ, repugnat etiam talibus, quod sint motæ per accidens ratione materiæ, quia tales non sunt formæ in materia, nec sunt constitutæ in esse per subiectum, & ideo Com- M men. animaduertens ad hoc, ꝙ modo dixi in. 9. primæ philosophię. cõmen. 2. inquit. Forma non patitur a primo transmutante fm, ꝙ est forma essentialiter, sed patitur per accidens, & ideo transmutatio eius non est prima transmutatio, sed secundum, quod est forma in passiuo scilicet ĩ materia, & ideo formę, quæ non sunt in materia non patiuntur essentialiter, aut accidentaliter, quia igitur potentia actiua est principiũ actionis, & potentia passiua est principium passionis, & istæ sunt poten-

tiæ

A tiæ primo diuersæ.nam.9.metaph. tex.commen.2. Potentia actiua est principium trāsmutationis in aliud inquantum aliud,quod additur secundum Auer.ibi,quia est manifestum per se,quod nihil agit in seipsum,& potentia passiua est principium trāsmutationis ab alio inquā tum aliud,quia vt dicit est manifestum per se,quod nihil a seipso patitur. vnde Aristo.in.1.de generatio. tex.commen.48.infert.ꝙ si simile a simili pati aliquid possibile esset,tūc idem a seipso etiam pateretur. Ex B quo patet solutio ad Achillem Scoti,qui voluit probare oppositum in 9.suæ metph.q.14. arguit sic. Actiuum quodcūq; pro primo obiecto respicit passiuum tale,non hoc passiuum.verbi gratia, tam calefactiuū in communi, quàm quodcunque pro primo obiecto respicit calefactibile in communi,non hoc vel illud sed in communi. Ex his sequitur quodlibet contentum sub primo obiecto alicuius sit per se obiectum eiusdem; quodcunq; calefactiuum, respicit quodcunq; calefactibile, ꝓ per se obiecto,& econuerso,quod- C cunq; calefactibile quodcunq; calefactiuū,sed possibile est, ꝙ aliquid sit actiuum secūdum A eodem modo quo aliquid aliud est actiuum secūdum A, idem etiam sit passiuum secūdum A, sicut quodcunq; aliud passiuum est secūdum A, ergo illud in ratione actiui ita habet seipsum in ratione obiecti, sicut quodcunq; aliud passiuum,ergo ita potest in se ipsum agere sicut i aliud. maior autem est satis manifesta ex prima relatione inter cōmunia,sed minor negaretur,vel etiam ipsa concessa negaretur vltima consequentia, quia

agens debet esse approximatum passo,& ita distinctum situ sic non potest idem se habere ad se. Contra primum minor probatur,multi sūt effectus nati produci ab actiuo ęquiuoco,& non vniuoco,patet de leuitate in igne generato. illam formā æquiuocam oportet ponere,aut formam substantiæ, aut aliam aliquā qualitatem,ergo habens illam actiuam per se est leuificatiuum, vt ita loquar. potest aūt ista forma esse in aliquo leuificabili,patet in exemplo prædicto,quæcunq; enim forma in generante poneretur actiua respectu leuitatis eadem est in igne genito,& prior est naturaliter ipsa leuitate. Patet quia est eius principium E actiuum,ergo non est contradictio ꝙ ipsa insit generatio leuificante non in existente. Et patet ꝙ potest inesse illi,quare idem sine contradictione potest esse leuificatiuum, & leuificabile. Contra secundum ꝓbatur illa consequētia vltima. nam approximatio hæc non videtur necessaria ad agendum, vt includit distinctionem situs,nisi qñ maior prę sentia non est possibilis inter actiuum & passiuum. Si enim hæc præsentia sufficit,multo magis maior p̄ F sentia sufficeret, quod probatur dupliciter. Primo ducendo ad inconueniens,alioquin si poneretur ignis in existēs aquæ, sicut angelus potest simul cum cœlo,non calefaceret aquam,nec angelus moueret cęlum. Secundo idem probatur ex causa, quia non oportet agens esse præsens patienti,nisi quia virtus agentis nō potest attingere in proportionabiliter distans, vt vbi aliquid efficiat, quòd si passim se cum esset. nonne ꝑfectius attingeretur a virtute agentis?

tis? Hoc ergo supposito arguitur vltra. Cum idẽ verius est sibi præsens si est actiuum, & passiuum ſm idem quã aliud posset esse sibi præsens, ita verisimile saluatur illa conditio ꝑp quã appropinquatio requiritur, qñ maior præsentia esse non potest, ergo verissime est actio. (Solutio.) Ad hoc autem dicimus, ꝙ rõ ista est logica. nõ enim procedit ex propriis quales debent esse rõnes demonstratiuæ. nã fundamentum huius rei est diuersitas inter potentiam actiuam, & passiuam, præsertim, quia Com. vult ꝙ in diffinitione potentiæ passiuæ, cu-

H iuscunq; accipitur diffinitio primæ materiæ, & in diffinitione cuiuscunque potentiæ actiuæ sumitur diffinitio actionis primæ formæ. nam sicut omnes formæ sunt in potentia passiua primæ materiæ, sic sunt in potentia actiua primi motoris, qui est idem cum prima forma, vt patet. 12. meta. com. 18. vnde nihil potest esse per se agens, & per se patiẽs ſm idem. Amplius actio requirit contactum. nam forma existens in subiecto nõ alterat suum subiectũ. propter quid enim hecticus nõ sen-

I tit calorem febrilem, nisi quia illa febris non habet causam ex qua depẽdet, sicut febres putridæ, & ephimeræ, quæ dependent ab humoribus, & a spiritibus, sed illa est impressa in mẽbris, & facta familiaris, vnde Aristo. in. 1. de genera. & corrup. in tex. com. 78. expresse inquit. Continuũ igitur vnumquodq;, & vnũ eens impassibile sit autem, & nõ appropinquantia, nec sibi ipsis, neq; aliis, quæ facere apta sunt, & pati. vnde actio vera præsupponit contactum, vel formalem, sicut est quando tam agẽs, quàm patiens sunt corpora, vel saltem virtutes in corpore. sicut qñ K

intelligentia mouet orbem, & ideo minor illa sciti, & vltima consequẽtia neganda est, quia impossibile est ꝙ aliquid per se possit habere seipsum in ratione actiui, & passiui, tũ quia natura agens, & natura patiens sunt naturæ per se primo diuersæ, tum quia in actione requiritur, ꝙ agens, & patiens sint distincta loco, & subiecto, sicut expresse determinat Arist. 1. de genera. vbi supra, & experientia testatur hoc de hectico, vt dictum fuit. experimẽtum enim sermonũ verorum est, vt cõcordẽt sensatis, vt dicit in. 8. phy. Comm. in L

commen. 22. quod autem dicit de leuitate, quæ generatur ab æquiuoco, patet ꝙ illa est a generante. nam. 3. cœli, & mundi. com. 28. agens quantum dat de forma, tantum dat de accidentibus concomitantibus formã mediante tamen forma. (Obiectio.) Sed contra prædicta obiicitur. nam si in motu metaphorico, seu æquiuoco non inconuenit, ꝙ idem sit mouens, & motum, & idem sit in actu, & in potentia tunc demonstratio Arist. rueret in. 3. de anima tex. com. 4. habet enim Auerr. in commen. ꝙ illa de- M

monstratio fundatur super duas propositiones, quarum vna est, ꝙ substantia, intellectus materialis recipit omnes formas materiales. Secunda autem est, ꝙ omne recipiẽs aliquid necesse est, vt sit denudatum a natura recepti, & vt substantia non sit substantia recepti in specie. si enim recipiens esset de natura recepti, tũc res reciperet se, & tunc mouens esset motum. vnde necesse est, vt sensus recipiens colores careat colore, & recipiens sonum careat sono. & hæc propositio, inquit Auerro. est vera

A sine dubio. modo si prędicta sunt vera dicam sibi ꝙ in receptione intellectus possibilis cum illa sit motus æquiuocus, non oportet, vt idem nõ sit recipiens, & receptum, & mouẽs, & motum, quia ista vera sunt secũdum ipsum in motu vniuoco, qui est in corporib⁹, aut in virtutibus, q̃ sunt in corpore. Amplius autem

Secunda. dubitatur, quia supra dictum fuit ꝙ forma, vt forma mouet, sed vt ĩ materia mouetur, & sic diuersis modis potest eadem forma esse actiua, & passiua, tunc stante hoc sequitur, ꝙ non oportet ponere intellectum agentem tanquam rem distinctam

B ab intellectu possibili contra Arist. & Commen. in. 3. de anima. in tex. commen. 17. quia dicunt ꝙ anima intellectiua, vt est forma est actiua intellectionis, vt autem est forma ĩ materia est passiua. Nisi esset ꝙ ꝓpositio illa superius limitata, quod ĩ motu æquiuoco, & actione æquiuoca non inconuenit, quod idem sit ꝑ se mouens, & per se motum, id est idem sit per se intelligens, & per se intellectum, veritatem habet in om

C nibus abstractis substantiis, excepto intellecto possibili, qui est imperfectissimus in genere abstractorum, vt dicit Commen. in. 3. de anima. in com. 19. vnde talis non intelligit se essentialiter, sed post intellectionem aliorum, vt testatur Aristo. in 3. de anima. in com. 8. & ista glossa etiam colligitur expresse de mente Auer. ex. 8. physi. comm. 40. iam allegato. vbi loquens contra Platonẽ de anima rationali inquit, ꝙ illa nõ mouet se essentialiter motu ꝓprio abstractis, ita ꝙ intelligens, & intellectum sint eadem essentialiter ĩ ea, sicut est de primo motore, & de cæ-

D teris motoribus abstractis. vñ multum difficile est inuenire in naturalibus, & in scientia diuina propositionem, quæ sit vniuersaliter vera, quia naturæ entium sunt valde diuersæ.

Solutio. 2. obiectionis. Ad aliud dico, quòd nõ potest dici animam intellectiuam eẽ receptiuam ratione qua est forma in materia. Et ratio est, quia est longe diuersus modus receptionis materiæ, & modus receptionis intellectus possibilis. nam vt inquit Cõmenta. in tertio de anima in commen. 5. in principio. Materia recipit

E formas diuersas, & istas quarum cõclusio in materia est terminatio primæ materiæ in eis, sed natura intellectus recipit formas vniuersales, & abstractas, non enim est opinandũ, quòd materia sit causa receptionis simpliciter. sed est causa receptionis transmutabilis, scilicet receptionis huius indiuidualis entis, vt dicit in eodem. 3. de anima in commen. 28.

Epilog⁹ & summa toti⁹ limitationis. Dicamus igitur ꝙ in actione vera, & motu vero, qui reperitur ĩ corporibus, aut in virtutibus corporeis impossibile est, vt actio, & passio ab vna, & eadem natura per se procedant. vnde Auer. in eodem loco dicit, quòd Philosophi posuerunt signum formæ ex operationibus, &

F posuerunt signum subiecti ex passionibus. nam ex operationibus demonstratione signi innotescunt nobis formæ, & ex passione ĩnotuit nobis materia, tamen in motu æquiuoco idem potest esse per se mouẽs & per se motum. i. ꝑ se intelligẽs, & intellectum in omnibus abstractis intelligentiis, excepto intellectu materiali, & iste est intellectus propositionis.

PRO-

G PROPOSITIO LXIX.

Causa est nobilior seu perfectior causato.

FAmosa est propositio, sed nõ est vniuersaliter vera. vnde subtilis doctor in suis Theorematibus longe ante nos dixit, ꝙ ista propositio est falsa simpliciter, sed est vera accidentaliter. fallit enim in materia. nã septimo metaph. tex. commen. 7. cõpositum est magis ens, quàm materia, & ratio est, quia compositum est in actu, & materia est in potentia.

ADDI. H Quod veritatem habeat in causa materiali, arguitur ex secundo de anima, tex. commen. 3. vbi dicitur ꝙ corpora physica sunt magis substãtiæ, & rationem reddit dicẽs, principia enim aliorum sunt, videlicet corporum artificialiũ, patet autem ꝙ corpora naturæ nõ sunt principia artificialiũ nisi ĩ ratione materiæ, vt patet. 2. de anima. commẽ. 8. Nisi esset quod ratio ista valet gratia materię, qa corpora naturæ sunt substantiæ, corpora artis, ut sic sunt accidentia, substantia autem licet sit causa accidentis in genere causę ma-

I terialis est prior accidente. 7. meta. t. com. 4. in causa igitur materiali in his quæ sunt eiusdem generis non tenet, sed in his, quæ sunt diuersorũ generum, vt substantia, & accidens

Instantia. tenet. Sed si quis instet ꝙ materia est æterna, & compositum ex materia, & forma est corruptibile. modo prius natura, & ratione, & tempore est perfectum imperfecto, corruptibili autem incorruptibile, vt testatur Aristo. in. 8. phy. in com. & tex. 75. materia igitur est perfectior cõ-

Solutio. posito. Nisi esset ꝙ licet æternum inquantum æternum est sit prius, p K fectione corruptibili inquantũ corruptibile est, non tamen quodlibet æternum est prius quolibet corruptibili. nam mã cum sit ens in potentia non potest esse perfectior forma aut cõposito, quæ sunt in actu, quia perfectio, vt supra habitum fuit, nõ insequitur gradum præcisum entis, sed entis in actu, nec maior duratio absolute in istis, quę sunt hic, attestatur maiori perfectioni, alioquin mineralia, & lapides cũ habeant magis perseuerantem, & diuturnam pmanentiam essent nobiliora plantis, & animalibus, qđ est expresse falsum. L

Propositio etiam sm Scotum locũ non habet de forma, sed hoc non teneo iuxta viam Auer. & Aristo. qui in. 7. meta. tex. com. 7. eadem rõne vult formam esse prius, & magis ens vtroq;. s. tam respectu materiæ, quã respectu compositi. Scoti autẽ Scoti rõ. rõ, quã innuit hic, solui põt. nam inquit, forma cũ sit pars est imperfectior toto. Et põt cõfirmari sua rõ per Auer. in. 7. meta. com. 35. vbi habet, prioritas partium ad suum totũ est prioritas materiæ ad formã, sed prioritas totius ad partes est prioritas formæ ad materiã, modo respe- M ctus materiæ ad formam est respectus imperfectioris ad perfectius necessario. Ad hoc dici potest, ꝙ licet Solo rõnis Scoti. prioritas partium quãtitatiuarum ad totum integrale sit prioritas imperfectioris ad perfectius, & materiæ ad formam, tamen in partibus qualitatiuis hoc vniuersaliter veritatem non habet. vnde forma est tota rei perfectio, & omnem perfectionem, quam habet compositum, hẽt a forma. Falsa etiam est propositio de efficiente vniuoco. clarum est,

A est,quia in generatione vniuoca generans,& genitum sunt,eiusdem perfectionis essétialiter,sicut homo generans,& homo genitus. nã in indiuiduis eiusdem speciei non est hoc prius,& illud posterius,vt dicit Philosophus in.3.metaphy.in tex.com.11. Fallit etiam de fine intrinseco, siue de fine rei generatę, quia talis est accidens, quia non est nisi ipsa propria operatio. Fallit etiã in cau sa instrumentali. sicubi igitur famosa propositio veritatem habet,est de efficiente ęquiuoco,& de fine extrinseco.

B PROPOSITIO LXX.

Motus,qui est ab extrinseco motore,est uiolentus.

Colligitur ista propositio ex intentione Philosophi in.7.phy. in tex.com.10. vbi diuidit motum in loco in motum ex se, idest ab intrinseco,& est motus naturalis, & in motũ ab extrinseco,qui est quadrifariam,videlicet, pulsio, tractio, vectio,& vertigo,& oẽs isti sunt motus violenti. Et ita multi tenent absolute nulla limitatione adiecta debere propositionem intelligi,quod confir-C mant ex diffinitione violenti posita ab Arist.in.3.ethic.cap.2.vbi inqt. violentum est id cuius principium extrinsecum est. Sed ista opinio nõ est de intétione Cõm. nec etiam est de mente sancti Thomæ, vt dicunt quidam. nam Cõment.in.3.cœli & mundi.in com.20.& in.2.metheor. tenet in capit.2. ꝙ motus circularis ignis in sua propria sphæra non est naturalis simpliciter, quia non est à principio intrinseco,nec etiã est violentus,quia nullum violentum perpetuum esse potest ex.1.cęli & mun di.tex.com.18. sed dicit, ꝙ est neuter. Nec etiam illud habet veritaté ex mente diui Tho. nam ipse in.1. cœli.in lectione.4. loquens de eodẽ motu super expositione.tex.cõ.10.& 11.inquit,ꝙ motus ignis,& aeris nõ est naturalis, neq; violentus, quem habent in ꝓpria sphęra,sed est quodam modo supra naturam,quia talis motus inest eis ex impressione superioris corporis, cuius motum sequũtur ignis, & aer fm completam reuolutioné,quia hæc corpora sunt cœlo propinquiora. Aqua vero fm incompletam circulationem.s. fm fluxum,& refluxum maris. Terra vero velut remotissima à cœlo nihil à tali permutatione participat, nisi fm solam alterationem partium illius. Ex quibus manifeste elicitur,ꝙ non qlibet motus ab extrinseco motore est violentus absolute loquẽdo. nam hoc si veritatem continet non est nisi quando ille motor extrinsecus non habet ex sua natura,vt semper moueat illud mobile,sed in aliqua hora, & hoc bene notatur per Auer. in.3. cœli. in com. allegato. Et ex hoc patet solutio argumenti, ꝙ aliqui credũt demõstrare ad probandum intelligentiam dare eé formaliter orbi,aliàs, vt dicunt motus cœli esset violentus, quia tunc talis motus esset ab extrinseco motore,& omnis motus ab extrinseco motore fm ipsos é violentus,& ideo ponunt cœlum eé formaliter animatum ab intelligentia tanquam à forma dante esse,quia omnis forma informat, & dat eé formaliter, & ita fm ipsos primus motor cũ sit idem cũ prima forma volunt,ꝙ dat esse formaliter ipsi cęlo,quorum neutrum verũ est. Nam Auer. 1.cœli.com.22.manife-

[Margin notes: D; E; Impugnatio.; Sol. rónis ponétium intelligentiam dare esse orbi. F]

G ste concedit motum cœli esse à principio extrinseco. inquit. n. & ideo via loquentium de lege nostra ad probandum Deum esse non inducit eos nisi ad corpus æternum necessario, vt inquantum est nouum est generatum, & quia omne generatum habet generans, & omne generatũ, nõ generatur, nisi postquam primo alteratur in qualitate ab agente, necessarium est, ꝙ alterans ipsum sit corpus, quapropter necesse est, vt ante mundum esset corpus alterans ipsũ. & si ponat illud corpus generatum contingeret, vt prius esset aliud corpus, & sic in infinitum, necessario, ergo oportet vt sit corpus alterans nõ alterabile, neq; generabile omnino, & perscrutabitur de hoc corpore. apparet enim quod impossibile est, ꝙ sit semper mobile p se, nisi per principium extrinsecum non corporeũ, neque vt sit virtus in corpore. Amplius. 8. physic. commen. 52. expresse testatur, ꝙ motus diurnus, qui inuenitur in orbibus planetarum est non à motore cõiuncto, sed est à primo motore. Patet autem ꝙ primus motor est motor extrinsecus respectu orbium planetarum, & tamen non dicimus, ꝙ illi orbes mouentur violenter illo motu. Similiter falsum est, ꝙ omnis forma actualiter informat. nam Auer. 12. metaphy. com. 37. expresse dicit. perfectionũ enim propter quas mouetur perfectum, quædam sunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, vt illud quod mouetur propter sanitatem, & quædam sunt substantiæ extrinsecæ à re quæ mouetur ad eas vt assimiletur eis, vt inueniuntur omnes actiones seruorum, quoniam sunt erga genera intẽtionum domini sui. igitur dicuntur eẽ propter do minum, & similiter omnia entia cũ hoc primo principio, & in prima disputatione in solut. vlt. dubij expresse idem habet. Amplius si omnis forma, & actus secundum mirabilẽ istorum phantasiam secũdum mentem Arist. & Auer. formaliter informat, & actuat suum subiectum, ad quid ergo posita ab Arist. diffinitione animæ in. 2. de anima tex. com. 5. in qua dicitur anima ẽ actus corporis physici organici habentis vitã in potentia? deinum in tex. com. 11. inquit. Amplius autem immanifestum est si sit corporis actus anima, sicut nauta nauis. Amplius Auerr. expresse. 8 metaph. com. 12. dicit, ꝙ substantiæ cœlestes non sunt compositæ ex materia, & forma, sed ex corpore, & forma animata intelligibili non ita ꝙ anima sit res animata, non ita ꝙ illis est aliquid, ꝙ animatur per animam, aut viuat per vitam, sed sunt animata per se & viua, omne. n. ꝙ viuit per vitam est generabile, & corruptibile. Amplius si cœlum est cõpositum ex orbe, & intelligentia tanquã forma informante, vt isti asserunt, quærẽdum est ab istis tenentibus hoc esse de intentione Auer. ista compositio ad quẽ artificem spectat, qui habeat declarare hoc. Non ad diuinum, quia ipse arguit Auic. in primo physi. com. vlti. qui asserebat naturalem à diuino sumere corpora esse composita ex materia, & forma, vnde inquit, & peius est hoc quod dicit, ꝙ ista scientia accipit à primo philosopho corpora componi ex materia, & forma. Forte dices, ꝙ cõpositio ex materia quæ est in potẽtia ad esse, est illa quæ declaratur in naturali philosophia, &

de

Margin notes:

H Impugnatio.

I Non oĩs forma actuat̃ & infor mat.

Quod prima intelligentia nõ sit forã cœli inhærẽs siue informans vide expõnem Simpl. 1. 8 physi. 84.

K vbi ponit hoc parti ex sñia Alex. prim sua.

L Ibidem & inuenies quo cœli dfir aĩati, & q̃ forã habeãt, & oĩno, quæ sit eorum natura.

M

A de ista Auer. reprehēdit Auic. q̄a se-
Eiasio. quitur negligens est ne alia via ad
sciendum hoc nisi ex transmutatio-
ne existente in substantia, tamen cō
positio ex orbe, & intelligentia perti
Impugnatio. net ad diuinum. Sed hoc stare non
potest in via Auer. quia in principio
libri de substantia orbis, ita exordit.
In hoc tractatu intendimus perscru
tari de rebus ex quibus corpus cœle-
ste componitur. determinatum est
.n. corpus cœleste componi ex dua-
bus naturis, sicut generabilia, & cor-
ruptibilia componuntur, sed tamen
in istis fuit declaratum has duas na
B turas esse per generationem, & cor-
ruptionem in eis inuentas. in cœle-
stibus autem per motum localem.
Manifestum est autem, ꝙ motus lo
calis est medium naturale, sicut trās
mutatio in substantia, & ita natura-
lis vnamquāq; compositionem in-
uentam in corporibus cum suis for-
mis habet demonstrare demonstra
tione signi, sed per motum localem
Philosophus naturalis non ascendit
ad cognitionē intelligentiæ in quan
tum est forma informās, sed in quan
tum est motrix. Confirmatur, quia
prima forma, & primus finis à meta
C physico considerātur, sed prima ma
teria, & prim⁹ motor à naturali Phi
losopho. 12. metaphy. com. 5. & 6.
& in suo prologo super libro physi-
corum. vnde intelligentia non dici-
tur anima cœli nisi ratione motus,
& appetitus. principium enim mo-
uens de rebus mobilibus est veluti
anima de rebus viuis. 8. physi. com.
primo. Et primo cap. de substantia
orbis non fuit dictum cœlum habe
re animam nisi propter motum, &
appetitum existentem in illo modo
propter nullam, ex istis causis opor-
tet intelligētiam esse formaliter in- D
hærentem suo subiecto, & perficien
tem suum subiectum, non propter
motum localem, quia illa non mo-
uet, sicut forma materialis quæ mo-
uet mediāte aliquo instrumēto cor-
poreo. non. n. mouet intelligētia or-
bem manu, aut pede, nec propter ap
petitum, quia intelligentia de virtu-
tibus animæ non habet nisi intelle-
ctum, & virtutem desideratiuam p̄
quæ mouet in loco, modo intelligē-
tia in intelligendo, & appetendo nō
dependet ab orbe, nec ab aliquo in
corpore existente, nec vt à subiecto,
nec vt ab obiecto, & ita nulla est cau E
sa quæ cogat intelligentiam præci-
pue primam, quæ est Deus glorio-
sus esse formam formaliter inhæren
tem orbi. accideret enim ipsam mo
ueri per accidens ad motum sui su-
biecti quod negant Philosophi, &
præcipue Auer. 8. physic. com. 52. &
ista non possunt negari nisi à proter-
uientibus contra veritatem. Dica- Opi. propria.
mus igitur, ꝙ licet cœlum moueatur
ab intelligentia tanquā à principio
extrinseco, non propter hoc motus
cœli est violentus, sed ē naturalis, vel
quia orbis motus aptus natus ē mo- F
ueri illo motu. Vnde violentum. 3.
ethi. cap. 2. est cuius principium ex-
trinsecū est nihil ꝯferente eo, cui vis
assertur, qđ non est in ꝓposito, quia
nā orbis apta ē moueri nāliter mo-
tu circulari. q̄a cuiuslibet corporis
nālis simplicis est vnus motus natu-
ralis simplex. Vel est naturalis ex
parte intelligentiæ quæ est anima,
& forma eius modo declarato. nam
vt inquit Cōm. primo cœli. com. 5.
formæ abstractæ secundum ꝙ sunt
formæ abstractæ innatæ sunt, vt il-
lud quod ab eis mouetur sit corpus,

G neq; graue, neque leue, sicut innatæ sunt, vt motum ab eis sit rotundum, & sicut innata est forma ignis, vt habeat materiam propriam, & quia talis intelligentia semper innata ē mouere cęlum motu circulari, ideo motus ille est naturalis, licet ipsa non sit forma perficiēs, immo vt sic est principium separatum, & extrinsecum, licet vt mouet sit coniuncta, & appropriata suo orbi, quod pręcipue locum habet de omnibus mouētibus orbes inferiores, quia prima intelligentia est forma communis totius cęli, vt supra declaraui quomodo cęlum componitur ex duobus motoribus iuxta duas solutiones datas p̄ Auer. vbi supra. Mot⁹ igit̄ ab extrinseco motore non semper mouente, vel motus ab extrinseco motore in mobili non habente inclinationem ad talem motum, dicitur esse violentus, & sic debet intelligi propositio proposita in via Peripateticorum.

H

Sūma totius limitationis.

Et iuxta hoc patet solutio ad obiectionem illius viri, qui dicebat, q̄ si intelligentia non esset forma dans esse cœlo motus cœli esset, sicut motus, qui ē respectu aggregati ex plaustro, & bobus, & sicut ille motus est violentus simpliciter, quia est ab extrinseco motore, ita esset de motu cęli pro aggregato ex intelligentia, & orbe, patet quòd est magna diuersitas. nam alia longe ratio est, tum ex parte formæ, tū etiam ex parte materiæ, vt satis clare patet considerantі. nam vt inquit Alber. cognomento Magnus, primo cœli, super expositione tex. com. 10. motus circularis duo requirit, quorum vnum est, vt mobile non habeat inclinationem naturalem nisi ad motum circulationis, & hęc aptitudo conuenit sibi ex rotunditate suarum superficierum. Alterum autē est motoris simplicitas, q̄ vniformiter se habeat ad partes eius quod mouetur, cum tale nullius corporis sit actus, & cum non potest moueri per accidens aliquo modo ratione cuius diuersimode disponeretur ad motum. non sic autem est aptitudo naturalis ī plaustro, vt vehatur à bobus. nec boues sunt innati semper mouere plaustrū sicut intelligentia semper est innata mouere circulariter orbē, quia motus circularis est motus aīæ, vt dicit Cōm. 2. cap. de substantia orbis.

I

Alb. Mag.

K

PROPOSITIO LXXI.

L

Media sunt composita ex extremis.

ANimaduerte, q̄ mediū est duplex, quoddam est mediū s̄m cōparationem, sicut dicimus q̄ aer, & aqua sunt elementa media inter ignem, qui est simpl̄r leuis, & inter terrā quę est simpliciter grauis, & de talibus medijs in comparatione sola existentibus proposita propō veritatem non habet, vnde aer, & aqua. nō sunt cōposita ex igne, & terra, nec ex leuitate ignis, & grauitate terræ, vt manifestum est. Similiter etiam hoc modo anima intellectiua ē media inter abstracta, & materialia illo modo. Similiter elementa secundū Cōmen. 3. cœli com. 67. illo modo dicuntur media inter substantiam, & accidens. quia in aliquo assimilantur substantijs, & in aliquo accidentibus, non quia forma elementalis sit realiter composita ex natura substantiæ, & ex natura accidentis, sicut conatur dicere Plusq̄ com. in primo microtechni. com. 15. contra

Mediū est duplex.

M

A tra Auer. nam inquit, cũ media sint eiusdem generis, cum extremis si ele menta sunt media inter substantiã, & accidens, tunc substantia, & accidens essent eiusdem generis, nõ animaduertit autem hanc æquiuocationem, quia in medijs in sola comparatione dictis, aut consistentibus, nõ oportet ꝙ media, & extrema sint eiusdem generis, sicut forma elemẽti est mediam solum secũdum comparationem. nam inquantum facit hoc aliquid est substantia, & participat naturam, & conditionem substantiæ, sed inquantum intenditur,

Cõtra Trusianum.

B & remittitur, sic assimilatur accidentibus. Alia autem sunt media absolute non ex comparatione dicta, & talia sunt formaliter composita ex extremis, vt tenet Cõm. & sic colores medij componũtur ex extremis, vt patet. 5. physico. com. 52. & alibi infinities, & talia media, & extrema sunt eiusdem generis. Et aduerte, quòd tale medium secundum compositionem est duplex. Quoddam enim solum differt ab extremis fm magis & minus, vt tepidum dicitur esse medium inter calidum, & frigidum. Et quoddam est medium fm

Medium fm cõpõnẽ duplex

C formam, seu qualitatem, & tale specie differt ab extremis, & isto modo mixtũ potest dici medium inter elementa ex quibus componitur. Distinctio prima est Auerr. in. 4. cœli com. 26. Distinctio autem secunda est eiusdem in. 6. physi. com. 32. & in. 3. metheor. in cap. de iride, expresse ponit eam dicens, medium est secundum duas species. Vnum eorum secundum veritatem, & secundum prius, & est medium inter contraria cuius esse consistit in complexione duarum extremitatum, & ipsum secundum quidditatem est diuersum

D à duabus extremitatibus. Secundũ autem dicitur similitudinarie, & secũdum posterius, & est medium inter duo contraria fm quantitatem tãtum, & diuersificatur ab extremis secundum magis, & minus. Et nota, ꝙ loquendo de medio secundum formam, non oportet, vt trãsiens de extremo ad extremum pertranseat per omnia talia media secundum formam, quæ specie distinguuntur ab extremis, sicut notabiliter scribit Auer. in. 2. de anima. in tex. cõmen. 106. quemadmodum albedo non transfertur ad nigredinem, aut ecõ-

E uerso, nisi mediãte aliquo colorum mediorum. in aliquo igitur trãsfertur mediante charopo, & in aliquo mediante chiano. Non. n. est necesse, vt trãslatio in extremis sit per oĩa media. Ex hoc soluitur Achilles võletium probare dari æquale ad pondus, sicut fuit Thomas de Garbo in summa sua tractatu. 2. de complexionibus in. q. 5. vbi tenet dari mixtum æquale ad põdus, quo ad qualitates alteratiuas, videlicet, ꝙ non possit dici plus calidum, quàm frigidum, nec plus humidum, quàm siccum, inquit. n. nulli dubiũ, ꝙ secun-

Arg. Tho. de Garbo.

F dum communem viam in homine plus abundat calidum, quàm frigidum, & ꝙ in prædicto subiecto potest caliditas paulatine corrumpi in tãtum, ꝙ frigidum erit plus calido, & semper inquit. loquimur de complexione mixti, quæ est vere mediũ. secũdum formam igitur necessario in tali motu calidum non abundat supra frigidum, nec econuerso. Similiter sepum à prædominio est humidum, & paulatine exiccatũ cum comburitur non solum per resolu-

 tionem,

G tione, sed etiã per qualitatem intantum quod fit cinis, clarum est, quòd prædictus cinis, est plus siccus, quàm humidus. Et quod est mixtum, & non elementum purum, & per consequens complexionatum: & quod non erat in actu, in ipso sepo. Ergo oportuit in aliquo instanti in præterito motu humidum adæquatũ fuisse sicco. Dicimus nos, quòd licet in aliquo instanti medio in tali transitu a calido ad frigidum, & ab humido ad siccum. istæ qualitates cõtrariæ sint adæquatæ in gradu, tamen ibi non resultat vna forma media,

Solutio argumenti.

H nec durat illa adæquatio nisi per instans. Sed contra istam solutionem instat præfatus doctor, quia ista est melior quæ dari potest dicens, ꝙ ista responsio non valet, quia in quocunque instanti potest terminari motus. Secundo, quia cui repugnat esse, & est impossibile eẽ, repugnat pro omni mensura. Si igitur ex natura mixtionis, vt ipsi deducunt impossibile est esse æquale ad pondus, impossibile erit ipsum esse pro quacunque mensura. Dicimus nos, quòd rationes istæ sunt logicæ. non enim procedunt ex proprijs principijs naturalibus, sed sunt rationes imaginariæ, licet enim in quocunque instanti possit terminari motus alterantis aliquod alterabile ad aliquam formã, non tamen in quocunq; instanti potest forma aliqua induci. Nam vt inquit Princeps in secunda Fen, primi, primo cap. Nõ omnis causa quę corpori aduenit in ipsum operatur, immo præter hoc tria sunt necessaria, fortitudo, scilicet suæ virtutis agentis, & fortitudo virtutis præparatiuæ corporis, & possibilitas permittendi vnum tangere aliud táto tem-

Replica eiusdem.

Solutio.

I

pore, vt in tali quale illud possit peruenire operatio in aliud. vnde Aris. secundo cœli & mundi. tex. com. 39. vniuscuiusque actus determinatum est minimum tempus ad non excedere. Amplius autem ignorare videtur modum quo fiat mixtio. Nã Arist. in fine primi de generatione, & corruptione. tex. commen. 89. inquit. Quando autem potentijs adęquantur æqualiter, tunc transmutatur vtrunq; indominans in sui ipsius natura, nõ generatur enim alterum, sed medium commune, & eandem sententiam repetit in secundo de generatione, & corruptione, in tex. cõ. 48. & Auer. in com. inquit. Modus secũdum quem mixtio fit, dictus est superius, & quæ sunt miscibilia, & ꝙ mixtio contrariorum est quando alterum nõ dominatur simpliciter super alterum, neq; habent æqualem potentiam. Si enim potentia fuerit simpliciter dominata corruptio erit dominati, & generatio erit dominãtis. Et si æquales fuerint potentiæ, tunc non fiet altera forma, sicut declaratum est in quarto metheor. & cum potentia alterius cõtrariorum non fuerit dominãs simpliciter, sed dominans dominati generabitur ex eis aliquod medium. Sed tamen declinat ad partem dominãtis. Et ideo hoc medium cum eo quod est declinans ad alterum duorum extremorum habet aliquam latitudinem recipientem magis, & minus. Et ex hoc apparebit etiam impossibile esse aliquam complexionem temperatam esse, quam posuit Galen. scilicet temperantiam quæ est secũdum extrema, quia posuit complexionem temperatam ponderalem non in temperantia quæ est secundum extrema

K

L

M

Cõtra ponentes cõplexionẽ põderalẽ.

A extrema complexionis speciei, idest ad iustitiam de qua considerat medicina. idem habet Auer. in secundo Colliget. ca. vltimo, vbi patet secundum naturã dari non posse complexionem æqualem ad pondus in natura existentem, & si cõtingit contraria æquari hoc est solum per instans. Ad aliud respondetur, ꝙ illa ꝓpositio assumpta per ipsum quod repugnat alicui pro aliqua mensura, ita ꝙ impossibile est inesse illi, tũc repugnat sibi pro omni mensura vera est, vbi illa repugnãtia fuerit gratia formæ, seu essentialis: fallit au-

B tem vbi repugnantia fuerit accidentalis, & ratione materiæ, verbi causa homini essentialiter repugnat esse irrationalem, & ideo pro quacunque mensura hoc sibi repugnat, siue sit tempus, siue sit instãs, tamen homini puero repugnat sibi generare, nõ tamen repugnat homini pro quacunq; mensura posse generare, quia competit sibi in ætate perfecta. Similiter homo in articulo mortis nõ potest ridere, non tamẽ impossibile est homini in quacunque dispositione alia posse ridere, licet enim hõ semper risibilis est, nõ tamen homo sem

C per potest ridere. Differt. n. potentia ab aptitudine apud sapientes, sicut dicit Auic. in. 6. naturalium particula. 4. cap. 5. Ita etiam in proposito in illo instanti medio, vbi ſm casum argumenti qualitates extremæ sunt æquales in gradu, non potest resultare complexio media, quia oportet, ꝙ vna sit dominãs, & alia dominata, & in complexione mixti perfecti oportet actiuas dñari passiuis, & ideo in illo instãti non põt esse forma media, non. n. in quacunq; mẽsura agens põt in materia introdu-

D cere determinatam formã, sicut supra dictum fuit, ista aũt repugnãtia non est essentialis, quia insequit̃ dispositiones materiales, vt patet consideranti. vnaquæq;. n. forma requirit determinatas dispositiones, & ſm qualitatem, & secundum quantitatem, vt sciunt Philosophi.

Ex hoc nota aliam ꝓpositionem, quod medium potest esse vnum inter extrema, & possunt esse plura, & possunt esse infinita, nam medium punctuale quod mathematice cõsideratur sit semper vnũ est inter duo extrema, sed mediũ naturaliter est duplex. 6. physi. 32. com. secundum formam, & est specie distinctum ab extremis ad quod motus terminari potest, & tale ẽ finitum, quia species formæ sunt. aliud est differens secũdum magis, & minus ab extremis, & non retinet motum, & est in potentia, & tale est multiplicabile in infinitum, vnde nõ semper vera est propositio, quòd extrema sunt plura, quàm media, vel quòd vnum est mediũ inter duo extrema, quia est multiplicitas, vt vides. ADDI.

E

PROPOSITIO LXXII.

F *Medium est in quod prius mutat mutans, quàm in extremum.*

PRopositio ista solet sic allegari, & in propria forma scribitur in quinto physic. medium est in quod aptum natum est primum pertingere mutans, quàm in quod vltimum mutat secundum naturam cõtinue mutandum. Vbi animaduerte quòd medium apud arabes dicitur inter, vbi enim litera nostra habet mediũ, litera translationis Arabicę habet inter. Et ita dicit Auer. in commen.

G quod intereſt neceſſario de natura eius ad quod eſt motus, ideſt de natura termini motus, quoniam ſi motus fuerit in loco inter: ideſt mediū erit primus locus ad quem motum mouetur. Et ſimiliter ſi motus fuerit in qualitate, tunc inter erit prima qualitas ad quam transmutatur transmutatum. Animaduerte vnū quòd diffinitio iſta data de medio non ſecundum vnam rationem vniuocam competit medijs cuiuslibet motus, & iſta eſt cauſa difficultatis, & cōfuſionis: vnde Auer. inq̄t. quod diffinitiones rerum ambiguarum. i. H multipliciter dictarum difficile aſſignari poſſunt, eo q̄a appropinquant ei quod non habet naturam cōmunem, & ideo latet, & diffinitio communis declarat hanc naturam communem, & huiuſmodi diffinitiones difficile inueniūtur per regulas dantes diffinitionem, quæ ſunt diuiſio compoſitio, & demonſtratio. 4. phy. com. 2 ſic in propoſito contingit. Nam medium, vt ſcribit Commen. in. 4. cœli & mundi. com. 38. in motu locali differt à medio in motu alterationis. Contrarietas. n. inuenitur in forma. i. in qualitate, & in loco æ- I quiuoce, ſcilicet q̄ duo loca contraria debent eſſe contraria in formis, & in locis. Contraria autē quæ ſunt in alijs prædicamentis, ſunt duo in forma, & non duo in ſubiecto, & cū ita ſit, & contraria quæ ſunt in loco, ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto econtrario contrarijs, quæ ſunt duo in forma, & vnum in ſubiecto, & cum ita ſit, & medium debet habere intētionem duorum extremorum ſecundum viam diminutionis neceſſe eſt, vt mediū in loco habeat duas intentiones ꝯtrarias in forma,

& ī ſubiecto. Vnde neceſſe eſt, vt me K dium inter duo loca contraria habeat aliquam cōtrarietatem in forma, & in ſubiecto. Vnde neceſſe eſt, vt diuidatur in duo loca quæ nō numerantur niſi propter numerationē ſubiecti. Alia vero contraria in alijs prędicamentis quæ ſunt vnum in ſubiecto, & contraria ſecundum formas medium fuit in eis vnum in ſubiecto, & duo ſm formā, & ideo fuit poſſibile, vt inter duo contraria iſta inueniretur vnum mediū, aut plusq̄ vnum. Medium autem quod eſt in loco eſt impoſſibile, vt ſit vnū in ſubiecto. Quoniam ſi eſſet vnū in ſu- L biecto non inueniretur in eo cōtrarietas, quæ eſt in extremis, quemadmodum inuenitetur in medijs quæ ſunt inter extrema contraria, cōtrarietas. n. quæ eſt ī extremis, quę ſunt in loco eſt in ſubiecto, & in forma. Vnde neceſſe eſt, vt contrarietas exiſtens in medio ſit in forma, & in ſubiecto ſm viā diminutionis, & ideo neceſſe eſt, vt locus medius diuidat in duo loca, quorum vnus eſt quaſi forma, & alius quaſi materia, & hoc manifeſtum eſt ei, qui bene conſiderauit. hæc Cōmen. Ex quibus clare elicitur, quòd medium in qualitati- M bus eſt cōpoſitum ex extremis refractis formaliter remanētibus in eo, vt patet. 5. phy. 5. 6. 19. & 52. cōmentis. non ſic aūt eſt de medio in motu locali. Vnde animaduerte q̄ ita etiam cōtingit de diffinitione motus quod illa nō vniuoce dr̄ de omni motu, ſed ſm prius, & poſterius, & hoc eſt ad q̄d non aduertunt plerunq; Doctores, qui infinitas quæſtiones agitant circa hoc de contrarietate, & de continuitate, & de diuiſibilitate inuentis in motibus, credentes omnia iſta

Nota cā erroris multorum.

A ista ſm vnam,& eandem rationem competere motui locali, & alijs motibus,cum tñ ſit maxima diuerſitas. Nam patet,ꝙ contrarietas in motu locali eſt ſm formam, & ſecundum ſubiectum,ſed contrarietas in motu alterationis eſt ſecundum formam tantum,& non ſecundum ſubiectũ. Similiter contrarietas in motu locali circulari latet: vt dicit Cõm. 1.cœli & mundi.com.86.quia eſt ab eodem in idem,& non de contrario in contrarium, ſicut eſt motus localis rectus,licet aliquo modo etiã in motu circulari poſſumus imaginari cõ-

B trarietatem non ratione totius, ſed ratione diametri,vt patet.1.cœli.cõ 87.vnde Cõm in com.inquit.ꝙ ſtella in vno extremo dicitur aſcẽdens, & in altero deſcendens,& aſcendens dicitur contrarium occidenti. Et ita vñ etiam eſt de continuitate,& regularitate motus,quod illa proprie reperitur in motu locali,qui ſolus põt eſſe vere continuus, & vere regularis,vt fuit oſtenſum in.8.phy. à tex. com.55.vſq; ad tex.com.60. Vnde Auer. in.3.phyſic.cõmen.6.& in.8. phyſi.com.23. tenet, quòd motus augmenti,qui eſt in animalibus, &

C plantis non eſt vere continuus, ſed eſt compoſitus ex pluribus motib⁹, & pluribus quietibus,& ita etiã contingit in alteratione,vt patet in octauo phyſicor.tex.com.23. licet enim Ariſt.in quinto phyſic.dixerit, quòd motus, & vnus motus, & continuus motus conuertuntur: & in.6.phyſi. quòd motus diuiditur ſecundum diuiſionem mobilis,& temporis,tamẽ in ſexto, & quinto determinauit de motu in communi,non applicando ad aliqua mobilia determinatá, & ideo ea quæ ibi de motu tractauit accipienda ſunt ſecundum commu- D nitatem motus,cum mot⁹ ſit de natura continui. vnde vt ſupra declaraui in proprio Theoremate, aliquæ ſunt cauſæ quæ quodammodo ſunt naturales, & quodãmodo ſunt mathematicæ, in ratione enim continui multa ſunt in quibus concordat naturalis cum geometra. In octauo autem phyſicorum,& in alijs libris Ariſt.conſiderauit motum applicando ipſum ad mobilia determinata per aliquam formam ſpecialẽ, in quibus contingit aliquem motũ interrumpi, & non continuari, qui ſecundum rationem communẽ mo- E tus poteſt eſſe continuus: vnde aliqua poſſunt alicui competere ſecundum rationem communem. quę tamen repugnant ſecũdum rationem ſpecialem. Nam cœlum poteſt quieſcere inquantum corpus,ſed nõ inquantum cœlum, vt dicit Cõm. in 7.phyſic. com.2. & motus inquantum motus poteſt velocitari in infinitum,& tamẽ nullus motus eſt,qui ſit velox in infinitum. 6. phyſicor. com.15. Eodem modo eſt de diuiſibilitate termini motus. Nam motus localis, & motus augmenti ſunt ad terminum per ſe diuiſibilem, ſed F motus alterationis eſt ad terminum diuiſibilem per accidens, vt patet.6. phyſic. tex. com.32. & 39. Et ideo fruſtra laborãt,qui volunt iſta quæ in motu reperiuntur eſſe vnius rationis vniuocę,cũ hoc inueniri nõ poſſit. vnde in ſimili Ariſto dixit de diffinitione animę in ſecũdo de ani ma.in tex.commen.30. Ridiculum eſt quærere communem rationem in his, & in alteris, quæ nullius erit eorum quæ ſunt propria ratio, neque ſecundum propriam, & indiuiduam

quam speciem dimitteres huiusmodi. Et ideo cum diffinitio motus non dicatur vniuoce, ea quæ pertinent ad motum non sunt vnius rationis vniuocæ in omni motu, & hoc est quod multos decepit.

PROPOSITIO LXXIII.

Frigiditas non ingreditur opus naturæ.

Instātia super propositione. FAmosa satis est propositio, & passim allegata, sed si vera est opinio Auerro. 7. primæ philosophiæ. com. 31. vbi habet, quod idem est agēs disponens materiam, & inducēs formam, fallit in generatione simplicium, quia si agens generet ex aere aquam, sicut contingit in transmutatione substantiali qua vnum elementum transmutatur in aliud, tūc frigiditas cum disponat materiam, eadem inducit formam. Limitatio propōnis. Bene verum est quòd ī mixtis, & vegetabilibus, & animalib9 calor est dator formæ. vnde Cōm. 12. primæ philosophiæ, com. 18. inquit. Calor solis, & stellarum diffusus in aqua, & terra generat omnia etiā sine semine nata. Calor dupliciter. Vbi aduerte, quòd calor dupliciter considerari potest, videlicet inquantū calor est absolute, & inquantum est naturalis. Si consideretur inquantum calor absolute, sic habet congregare homogenea prima intentione, & segregare heterogenea secundaria intentione. Nam vt scribit Cōm. in secundo de generatione & corruptione. in com. octauo congregatione homogeneorum accidit segregatio heterogeneorum, & idē scribit. 3. cœli, com. 74. vt sic autem calor habet dissoluere. Sed calor inquantum naturalis, seu cœlestis habet virtutem formatiuam vniuscuiusq; naturæ respectu cuius naturalis. esse dicitur, vt sic enim in eo est virtus cœli, & motorum cœlestium, & vis complexionis, siue formæ illius naturæ quam format, sicut in calore seminis plātæ, vel animalis est vis formatiua plātæ vel animalis, & eodem modo est in mineralibus, & calore eorum. vnde opus caloris est educere formam de potētia ad actū. vnde sine dubio ad formam introducendā non operatur nisi calor in olbus compositis, siue sint mineralia, & lapides, siue plantæ, & animalia, sed frigiditas nihil operatur ad formā speciei, & ideo Philosophis nuncupatur qualitas mortificatiua. Tamen operatur ad id quod subiicitur formæ, quia operatur ad constantiā partium materiæ ne à calore dissoluantur, & ideo adunādo partes continet figuras, & formas rerum generandarum, & hoc verum est de frigido complexionali quod est secundum proportionem naturæ, & substantiæ mixti, & hoc verum est secundum Peripateticos, licet Plato, & Auicen. huiusmodi formas aliunde in materia deriuari opinentur, vt dicit Albertus in quarto metheoror. Alio etiam modo limitatur propositio per Auer. in eodem loco, quod videlicet, frigiditas per se nō operatur ad formam, tamen per accidens inquantum cōtemperat calorem, qui est causa per se dans formam, potest & de facto concurrit frigiditas in operationibus naturæ illo modo, quia contemperando calorem reddit ipsum proportionatum actionibus naturæ. vnde sic per accidens, & secundaria intentione cooperatur, sic glossat Auer. 4. meteor. in digressione, & in. 2. de partibus animalium, Alia limitatio.

in

in capitulo de cerebro, & est manifesta sententia Aristotelis ibidem, capitu. septimo, qui vult cerebrum non esse membrum principians aliquam virtutem, sed solum sui frigiditate institutum est à natura ad hanc vtilitatem ad contemperandum calorem cordis: vnde animalia, & homines parui capitis. sunt naturaliter iracundi. Et in animatis maxime verificatur proposita propositio, nam Aristotel. in libro de morte, & vita inquit, quod anima omnia mediante igne operatur, & idem dicit in secundo de a-
B nima. quòd anima omnia calore operatur, vnde omnes operationes, & naturales, & vitales, & animales procedunt ab anima mediante calore naturali, qui est instrumentum animæ deseruiens ipsi animæ, pro omnibus istis operationibus.

Calor nālis duplr. Sumitur autem calor naturalis, quandoque pro qualitate, & quandoque pro corpore calido sicut notat. Galen. in prima particula separatorum sermonū super illo aphorismo. Ventres hyeme, & vere calidissimi sunt natura. quando autem Philosophi, & sapientes dicunt ca-
C lorem naturalem esse primum motum in animalibus ab anima, & esse vniuersale instrumentum animę pro omnibus operationibus, intelligunt calorem, pro calido corpore, & quia anima nō habet aliquod frigidum corpus, quod isto modo sit instrumentum animæ pro omnibus operationibus, sic intellexerunt sapientes in theorica medicinæ istam propositionem, quæ dicit, quòd frigiditas non ingreditur opus naturæ, rectius autem dixissent opus animæ, & hoc per se, & primaria intentione non secundaria, sicut iam clare audiuisti.

PROPOSITIO LXXIIII.

Rationibus dialecticis Aristoteles dupliciter utitur ad exercitandum, & sic inducit eas ante rationes necessarias, & demonstratiuas, quandoque uero ad confirmandum, & sic inducit illas post demonstratiuas.

Sententia ista est Auerro. in primo cœli, & mundi. commen 85. vbi nota iuxta sententiam eius in tertio metaphysico. commento primo ꝙ consuetudo Aristot. est in omnibus arduis, & difficilibus quæstionibus inducere sermones disputatiuos, qui affirmant, & negant idē, quia nullus scit quantum sint difficiles, nisi sciat eas per sermones disputatiuos, & ita fecit Aristoteles in tertio metaphysicor. vbi examinat omnes quæstiones difficiles spectantes ad illam scientiam ad vtranque partem per rationes dialecticas. In aliis autem quæstionibus, quæ non sunt tantæ difficultatis, inducit rationes dialecticas post demonstratiuas. vt inquit vt faciat conuenire, id est vt id quod est verum in se per rationem veram conueniat etiam sensui quæ rationes sunt probabiles, ita notabiliter scribit Commenta. primo cœli. & mundi. commento. 22. Sufficientia quando fuerit per rationem veram demonstratiuam, erit complementum illius. Pro quo aduerte ꝙ in doctrina Auer. sermo sufficiens est terminus multiplex, namq; quan-

ADDI. E Aduerte & qd. 3. mō utitur Arist. sermonibus dialecticis in locis in quibus nō pōt inducere sermones demōstratiuos ita d. Cō. 1 de aīa. cō. 65.

F

Sufficiētia multifariā sumit apd Auer.

quandoq; sumitur pro ratione rhetorica, quæ est minoris fidei, quàm sit ratio dialectica. nam rhetores nõ vtuntur syllogysmo, nec inductione, sed loco syllogismi vtuntur enthymemate, & loco inductionis vtuntur exemplis, vnde Aristot. in libro rhetoric. inquit, quòd rhetorica est assecutiua dialecticæ, sic sumpsit Cõmen. sermones sufficientes in 2. cœli, & mundi. comm. 34. & 3. de anima. commen. 36. vbi colligitur, ꝙ sermones sufficientes sunt infra probabiles. vbi dicit exagitando illam rationem Themistii, quæ erat per
H locum a minori ad maius, inquit. & iste sermo, aut fiet, ita quòd intellectus materialis est corruptibilis, aut non corruptibilis, scilicet separabilis, aut non separabilis, secundum autem opinionem dicentium, quòd intellectus materialis est virtus I corpore, & generatus, iste sermo erit sufficiens quoquo modo non probabilis. vnde sic intelligitur dictum eius contra Auicen. in. 12. metaphy. suæ commen. 5. ꝙ omnes viæ eius, quas inuenit ad probandũ primum motorem esse præter viam motus, sunt
I sufficientes quoquo modo, & si essent veræ essent numeratæ in metaphysica, & 1. physicor. com. vlti. contra eundem. Certior illorum sermonũ quibus vsus est non pertransit ordinem sermonum probabilium, hoc est dictũ, non ascendunt ad illũ gradum fidei, & certitudinis ad quem ascendunt sermones ꝓbabiles, quia sermones sufficientes sunt infra probabiles. Quandoque vero sumitur sufficientia pro certitudine, & sermo sufficiens pro ratione necessaria & demonstratiua, sic sumpsit Commen. 1. cęli commen. 24. vbi inquit, & intelligitur hic per sufficientiam K fidem perfectam non abundantiam existimationis, nam textus translationis arabicæ habet ibi. Et potest cõsiderans sufficere ex multis, vbi litera nostra habet, ex multis vtiq; quis accipiet fidem. Quandoq; vero sumitur sermo sufficiens pro ratione completa, quæ omnia complectitur ita ꝙ nõ est diminuta, quia aliquid prætermittat, sic sumpsit Auerr. 12. metaphy. com. 18. vbi dicit. Them. autem dicit sermonem non esse sufficientem, quia fuit oblitus animalia sine semine. Quandoq; vero L sumuntur sermones sufficiẽtes pro rationibus, quæ procedunt ex his, q̃ sensu videntur, & sunt propinquæ veritati certæ. Sunt enim aliquę ꝓpositiones vt dic. Abumazar, quæ licet non inducant ad primæ certitudinis ordinem, tamen nullus sensus contradicit eis, & isto modo sumitur in. 1. cœli. commen. 22. in allegata auctoritate, videlicet sufficientia, quando fuerit sustentata per rationem demonstratiuam erit complementum illius, & isto modo possumus exponere dictum Auer. in præfata auctoritate, in. 1. cœli. com. 85. M ꝙ quando vtitur dialecticis post demonstratiuos est, vt faciat conuenire, quia istæ rationes dialecticæ, quę adducuntur post demõstratiuas ꝓcedunt ex propositionibus sensatis, & experimentum sermonum verorum est, vt cõueniat sensatis, vt dic. Commen. 8. physi. com. 22. & 1. cę li, & mundi. com. 22. Alio modo exponere possumus quod Arist. ad ducit quandoq; post demonstratiuos sermones dialecticos, vt faciat conuenire, idest vt super conclusione illa assentiant omnes gentes, vel maxima

A maxima pars. Nam vt scribitur in 2.metaph.comm.& tex.15. Aliqui quærunt sermones demonstratiuos & maximam certitudinẽ, & ista est natura philosophorum. Aliqui vero quærunt rationes probabiles, & hi, vt inquit Arist. ibi testem dignãtur adduci poetam, & Auerr. inquit ibi in comm. ꝙ accidit quibusdam hominibus per naturam, quod non possunt pertransire sermones probabiles, & demonstratiuos, & isti cũ concedunt prima intellecta non cõcedunt ea, nisi inquantum sunt famosa. Ita ꝙ si acciderit, quod contra
B ria eorum sunt famosa concedent il-
Ardua difficultas. la. Sed tunc insurgit maxima difficultas contra prædicta, quia quando duo effectus sunt incompossibiles in eodem, etiam causæ erũt simul incompossibiles in causando, quia non possunt simul causare, quia altera causante, altera nõ causabit im pedita fortiori causa illius. Cum igitur scientia, & opinio sint incompossibiles habitus simul ĩ eodem, & de eodem, si aliquis primo habeat opi-
C nionem de aliqua conclusione, & superueniat demonstratio corrumpitur opinio, si enim ambæ causæ in eodem, scilicet medium dialecticũ, & demonstratiuum fuerint, dialecticum nihil faciet impeditum a demõstratiuo, ita ꝙ nunquam effectus erunt simul, nec causæ simul causabunt.
Opĩo Sco. Et ita tenet Scotus in.3. sententia. distinct.24. quæstio. vnica, qua quærit, vtrum de credibilibus reuelatis possit aliquis simul habere fidẽ, & scientiam in solutione argumen-
Impugna. torum principalium. Sed ista opinio omnino tuta non est, nam licet verum sit, quòd vbi ĩtellectus prius per mediũ dialecticum habuit opinionem de aliqua conclusione, quę
D opinio est cum formidine de opposito, & superueniente medio demõstratiuo per quod paritur scientia, tunc oportet opinionem corrumpi, quia scire est rẽ per causam cognoscere propter quam res est, & quoniam illius est causa, & quod impossibile est aliter se habere. Tamẽ vbi aliquis sciuit aliquam conclusionẽ per demonstrationem, per quam acquiritur scientia, si ad eandem conclusionem adducatur ratio dialectica, dicemus ne scientiam illam corrumpi, quæ fuit aggenerata per demonrasttionem? certe non. Nam
E Commen. vult in præfatis locis, qđ rationes dialecticæ post demonstratiuas adducuntur ad confirmandũ.
Reassumptio dub. Et tunc restat quæstioni locus, vtrum in tali casu istæ rationes aggenerant opinionem, aut sciẽtiam, non secundum, quia sunt dialecticę. si primum ergo stabit scientia cum
Euasio opĩone, quod est falsum. Forte dices, hoc nõ potest contingere respectu vni⁹, & eiusdem hominis, quod aliquis prius sciens aliquam cõclusionem per demonstrationem, & nõ oblitus acquirat opinionem per syl-
F logismum dialecticum. Contra,
Impugna. quia Aristot. infinities hoc facit in vnamet conclusione in eadem parte scientiæ, quod vbi demonstrauit illam, deinde confirmat eandem ꝑ rationem dialecticam.
Solutio vera prima. Et ideo videtur esse dicendum, quòd rationes dialecticæ non semper aggenerant opinionem, quæ est cum formidine ad oppositum, intelligendo præcipue illas esse rationes de numero dialecticarum, quæ vt supra habitũ est, procedunt ex propositionibus, quæ sensui videntur, & sunt propin
quæ

G quæ veritati certe, vt dicit Cõment. 1.cœli. cõ. 22. Aut aliter dici potest, ꝙ rationes dialecticæ qualescunque non semper aggenerant opinionem quę est cum formidine ad oppositũ, quia actus actiuorum sunt in passo disposito, & ideo quando passum fuerit prædispositum per actionẽ superioris agentis, non potest recipere actionem debilioris agentis eodem modo quo si prędispositum nõ fuisset, & maxime quando talia agentia sunt diuersa, & diuersorum effectuũ productiua, vnde quemadmodũ cõtingit in actione reali quod actio alicuius agentis quando tale fit instrumentum alterius speciei variatur, sicut ignis qñ fit animæ instrumentũ habet multas operationes speciei differentes a seipso, dum erat agẽs principale, sicut patet ex.2.de anima.tex.com. 42. vbi dicitur ꝙ augmentum ignis, vt principalis agẽtis crescit in infinitum apposito combustibili, tamen dum ignis concurrit in animalibus, & plantis vt concausa, & vt instrumentum agit secundum exigentiam animæ, & operatur oppositum illius quod operabatur dum ageret tanquam agens principale, quia sic

Sola.2.

ADDI. Pro hoc facit auctoritas Plat. in Gorgia q vult duplicẽ eẽ fidẽ doctrinalẽ, & cre H dibiliuã. doctrinalis ẽ in scientiis demõstratiuis, credibiliua vero ẽ ex rõnibꝰ persuasibilibus vt in rhetoricis, & dialecticis.

I ducit ad determinatum finem, & terminum notum in natura. quandoquidem omnium natura constantium determinatus est numerus magnitudinis, & augmenti. Ita videtur mihi ꝙ contingat in actione spirituali, quod aliqua ratio dialectica dum principaliter affertur sup aliqua conclusione variatur in sua actione, quã do adducitur ad eandem conclusionẽ post demonstratiuam, quia tunc fit quasi instrumẽtum illius, semper enim respectus impfectioris ad perfectius, aut est respectus instrumenti ad agens, aut est respectus materiæ K ad formam, & instrumentum agit fm exigẽtiam principalis agentis, & materia disponitur fm exigentiam formæ. vnde quando aliqua conclusio prius innotuit intellectui per demonstrationem aggenerantem scire, quod est rem per causam cognoscere propter quam res est, & qm̃ illius est causa, & quod impossibile est aliter se habere, impossibile est quod intellectus taliter dispositus acquirat per rationem dialecticã veram opinionem quę est cum formidine, nisi ille prior habitus scientificus deleretur per obliuionem, aut per aliquam L aliam viam. Sed dico tunc ꝙ tales rationes aggenerant oppinionẽ sine formidine. Vnde Auer. 1. cœli dicit ꝙ sufficientia quando non fuerit sustentata per aliquid, tunc est de modis propinquis veritati certæ.

Confirmatur auctoritate Auer. in 2.cœli, co. 1. & ex tex. ibidem, vbi Aristo. dicit ꝙ vltra rationes quibus demonstratum fuit in primo, sempiternitas, & ĩmortalitas cœli, vel pro vniuerso, vel pro corpore circulari fm varias expositiones ibi subdit. ADDI.

Et per opinionem eam quæ ab aliter dicentibus, & generãtibus ipsum. M Si.n. sic habere contingit, fm quem autem modum illi factum esse dicunt non coniungitur magnũ vtiq; habebit, & hoc momentum ad fidẽ de immortalitate ipsius, & sempiternitatem, vbi Commen. dicit ꝙ si aliquis inspiciat sermones Aristot. numerum sequitur impossibile, sed ad sermones antiquorum plura sequũtur impossibilia, & ideo taliter considerans acquiret maiorem fidẽ quã prius habuerit per rationem.

Cum autem fuerit sufficiẽtia sustentata

A ostentata per demonstrationes certas, erit complementum illorum sermonum; quia ex conditione sermonum demonstrabilium est conuenientia sensus, & est subtilis responsio sicut vides, quam subtilitas Scoti nō attingit. Et aduerte vnum quod est satis pulchrum in hoc proposito quod refert multum considerare aliquam rationem in se, & considerare illam in respectu ratiocinantis. Nā stat aliquam rationem in se absolute consideratam esse demonstratiuā, quia procedit ex veris, primis, prioribus, & notioribus, & causis cōclusionis: quæ tamen propositiones licet in se sint necessariæ si apud aliquem sumantur tanquam probabiles, non aggenerabunt in illo scientiam sed opinionem, vnde scribit Comment. in 2. meta. com. 15. quod aliqui nō recipiūt primo intellecta nisi inquā tum fuerint famosa. ita q̄ si acciderit quod contraria eorum fuerint famosa negabūt ea, ad hoc. n. quod aliquis sciat, vt dicit Arist. in. 1. poster. non sufficit q̄ demonstrationem faciat, sed oportet q̄ sciat se demōstrare, vnde multi sunt dantes se scientiis mathematicis, qui nesciūt naturā demonstrationis, & certū est q̄ illę rationes apud tales nō aggenerant scientiam, sed opinionem, est. n. multum difficile cognoscere se scire, vt inquit Aristo. eodem modo cōtingit quod ratio aliqua dialectica dum adducit post demonstratiuam illa probabilia sumuntur apud talem sub ratione qua habent necessitatis aliquam participationem, inquantum habēt aggenerare scientiæ complemētum, vt dic. Commen.

Nota.

B

C

Est multū difficile cognoscere se scire.

DDI. ¶ Confirmatur opinio mea auctoritate Plat. in Gorgia, qui vult. duas esse persuasionis species, quarum altera aggenerat scientiam, altera vero credulitatem, & fidem sine sciētia.

D

PROPOSITIO LXXV.

Totum nihil aliud est quā suæ partes simul iunctæ.

SCribitur ista propositio ab Auer. 1. physicæ auscul. cō. 17. & in 4. ēt com. 43. Quia autem totum est multiplex, ideo opus est distinctione, nā vbi est multiplicitas, ibi est confusio apud intellectum, vt patet. 1. cœli, & mundi in tex. com. 110. nam vt colligitur per Auer. 1. phy. com. 5. sunt tres modi compositionis. Compositio speciei ex suis causis. Et compositio generis ex suis speciebus. Tertia autem est compositio indiuidui ex suis partibus s̄m sui qualitatem. Et ex hoc dedit intelligere quartū modum compositionis indiuidui videlicet, ex partibus s̄m quantitatem, partes. n. s̄m qualitatem in via Auer. sūt materia, & forma, quæ a nostris dicū tur partes essentiales, vt patet ab ipso 4. physi. com. 20. & 3. cęli cō. 12 partes autem s̄m quantitatem sunt partes integrales, vnde aliud est totum essentiale, & aliud est totum integrale. De toto autem, & partibus secundum qualitatem dictis, aut de toto resultante ex partibus essentialibus, an realiter distinguatur a partib⁹ in via Commenta. multi dubitauerunt, & Scotus in. 3. sen. distinct. 2. q. 2. tenet Auerro. fuisse istius opinionis, q̄ totum essentiale non dicat tertiam entitatem a partibus simul iunctis realiter distinctam, cuius tamen oppositum demonstraui de mente eius in concordantiis Auer. super. 1. phy. in cōmē. 17. per varias auctoritates, & ratio-

E Tres seu quatuor modi cōpōnis.

F

G rationes,& ideo de hoc ad presés nolo habere sermonem, nam vt inquit Gale.in.8.de inge.sani.ca.3.Scriptores qui omnifariam pauca cognoscé tes in omnibus libris eadem pertractant imitandi non sunt, hoc.n.non est multa docere, sed multa scribere est, & multas chartas cósumere cum possent paucas,& multum conterere tépus vbi non oportet & Beatus Augus. inquit q afflictio animi est semper eisdem inuentis vti.Prætermisso igitur de toto essentiali quod indubitanter teneo sm Arist.& Cõment. dicere tertiam entitatem realiter di-
H stinctam a partibus,tunc propositio allegatá glossanda é de hoc toto qđ nihil aliud est q̃ suæ partes simul iúctæ,verum est constitutiue, & integratiue,ex nullis.n.aliis causis intrinsecis componitur substantia composita demonstrata quàm ex materia, & forma. Loquendo tamen de toto integrali cóparato ad suas partes integrales teneo tale totum sm rem nihil aliud esse quàm suæ partes simul iúctæ, bipedale enim in reipsa nihil alud est quam duo pedalia simul iúcta,& de hoc veritatem habet allegata propositio. Aduerte tamen q ta-
I metsi tale totum integrale non dicat tertiam entitatem realiter distinctã a partibus simul iunctis, dicit tamen aliud sm rationem etiam a partibus simul iunctis. nam tale totum respectu partium habet respectum formæ ad materiam,& partes ad tale totum habét respectum materiæ ad formá, vt scribit Commen.in.7.meta.com. 33.& est etiam sententia Philosophi in.2.phy.in tex. com. 31. vbi partes tales,quæ sunt totius integralis reducit ad genus causæ materialis,modo si totum integrale a partibus non esset,neq; re, neq; ratione distinctum K non posset subire respectum formæ ad materiã,idem.n.oĩbus modis remanens idem non potest dici materia,& forma,vt clare patet intelligenti. Amplius hoc idem authoritate Arist.confirmatur,qui in 5.metaph. tex.com.19.inquit substantia vniuscuiusq; q semel, & ibidem subdit, q sex semel est sex nõ est ter duo, neq; bis tria,& Auic.in.3.tract.suæ meta. cap.5.dicit q decem non sunt nouẽ, & vnum,aut quinq;,& quinq;. Amplius Arist.7.meta.te cõ.vlti.inquit. syllaba non est elementa,nec idem est ba,quod b,& a, nec caro ignis, & L terra,quid clarius dici potuit in hoc?

Loquendo autem de toto quod est species,quæ componitur ex causis secundum imaginationem.s.ex genere, & differentia, & de toto quod est genus, quod est compositum ex speciebus secundum ponentes prædicata quiditatiua esse multiplicata ad multiplicationem formarum,vt tenuit Ioan.de Gandauo,talia tota sũt distincta a partibus etiam simul iunctis.Nos autem ponimus q talia tota secundum conceptum solum distinguuntur a partibus. vnde physicè loquendo,genus non est vna na- M tura sicut species. propter hoc enim Arist. in.7.phy.tex.cõ.31. voluit in genere non posse fieri comparationes, quia in eo latent æquiuocationes,sed solum in specie atoma, quia species specialissima sumitur ab vltima forma,quę simpliciter vna est in rerum natura. Genus autem non sumitur ab aliqua vna forma, quæ sit in rerum natura, sed secundum rationem tantum,nõ.n.est aliqua forma in rerũ natura per quam homo est animal, alia ab illa secundũ rem

per

A per quã homo est homo, omnes igitur homines conueniunt in forma, quæ constituit speciem, quia quilibet habet animam rõnalem, sed nõ est in homine, equo, & asino, aliqua anima communis, quæ constituat animal, quod est genus in quo conueniunt præter animam hominis, equi, & asini. nam si esset talis forma cõis, tunc genus esset vna natura, sicut species, & in illo possent fieri cõparationes. sed in sola consideratione, & abstractione intellectus est forma generis per abstractionem a differentiis, sic igitur genus est vnum
B fm logicam cõsiderationem, inquãtum dicit vnum conceptum prædicabilem vniuoce de pluribus speciebus. Nec est verum apud Peripateticos, quod quot sunt prædicata quidditatiua, tot sunt formæ realiter distinctæ in nã illis correspondentes. nam vt scribit Com. in. 7. primę philosophiæ. com. 11. prædicabilia substantialia sunt illa, quæ adunant cũ subiecto, & adunantur adinuicẽ, & ista est opinio Arist. contra Platonem, sicut patet consideranti.

PROPOSITIO LXXVI.

C *Vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum, eo quod sunt a sensibus remotissima.*

ARisto. propositio est in proœmio met. & communiter allegatur. Solet tñ glossari de vsibus in causando, quemadmodum est deus, & intelligentiæ, talia nãq; entia abstracta cum a sensibus sint remotissima, sunt difficillima cognitu, nam vt inquit Com. 2. de anima cõ. 92. Comprehensio differentiarum sensibilium a sensu est cã comprehensionis eorum ab intellectu. Et hic D
scire debes, ꝙ difficultas, quæ contingit intellectui nostro in cognitione abstractorum, & in cognitione entium materialium, prouenit ex diuersis causis. vt testatur Aris. & Cõ. in. 2. meta. in tex. com. 1. vbi inquit, Forsan autẽ, & difficultate duobus modis existente non in rebus, sed in nobis est eius causa, vbi Com. in cõ. inquit. cum difficultas comprehensionis entium sit duobus modis, rectum est, vt difficultas in rebus, quæ sunt in fine veritatis. s. ĩ primo principio, & ĩ principiis abstractis a mã sit ex defectu. s. ex nobis non ex illis. E
Qm̃ cum abstracta sint intellecta ex se naturaliter, & non intellecta, quia nos facimus ea intellecta esse. sed quia sunt intellecta in se, sicut sunt formæ materiales, difficultas enim in istis est ex se magis, quàm ex nobis. Ita ꝙ Auer. ex mente Arist. elicit duas conclusiones, ꝙ difficultas ĩ intellectione entium abstractorum a nobis est ex nobis magis, q̃ ex illis, Sed difficultas rerum materialium est magis ex illis, quia res materiales sunt potentia intellectæ, & non F
sunt actu intellectæ, nisi virtute intellectus agẽtis, qui est in nobis, qui transfert res de ordine in ordinem, & facit de potentia intellectis actu intellecta, vt dicit Com. in. 3. de anima. com. 18. Scotus autem & Ant. And. in. 2. meta. q. 2. volunt. n. contra Com. si difficultas intelligendi res materiales esset ex parte obiecti. s. ex parte earum, tunc tales substantiæ comparatæ ad quencunq; intellectum eodem modo se haberent. Consequens est falsum, sicut patet respectu intellectus diuini. ergo, & añcedens. probatio consequentiæ,

difficultas intelligẽdi nobis ꝓ duobus euenit.

Opi. Scot. & Anton. And. in. 2. met. q. 2.

G quia da oppositum, ꝙ difficultas est solum respectu intellectus nostri,& non respectu cuiuscunq; intellectus tunc cum istæ substantiæ sint eadē ad quencunq; intellectum cōparentur, sequitur ergo ꝙ difficultas non est ex parte earū, sed est ex parte intellectus nostri cui comparantur.& ideo tenent ꝙ tota difficultas in intellectione nostra dependet ex parte intellectus nostri. vnde dicit. quod licet Arist. in litera innuat duos modos difficultatis. contingentes in intellectione, tamen dubitatiue loquutus est. inquit enim forsan, & ideo H quasi determinando dictum suum subdit, non in rebus, sed in nobis causa est. Sustinendo tamen viā Auer. q̄ magis consona est dictis Arist. facile est soluere rōnem eorum. Nā Com. tenet ꝙ Deus,& intelligentiæ non intelligunt ea, quę sunt hic sicut nos intelligimus illa. scientia.n. vt inquit Auer..12. meta.com.51. æquiuoce dr̄ de scientia Dei, & de scientia nostra, quia scientia Dei est causa entium, sed scientia nostra causat̄ ab entibus. vnde Auer.3.de ani.cō. I 36. inquit. Ex eis comprehendentibus, quæ non sunt admixta materię quod comprehendit minus perfectum, comprehendit magis perfectum,& non econtrario, & ideo dixit.1.com. super.2.met. ꝙ illud exēplum Arist. ibi sicut se habet oculus noctuæ ad lucem diei, ita se habet intellectus animæ nostræ ad ea, q̄ manifestissima sunt in natura. ꝙ ostendit difficultatem nō impossibilitatē.

Defensio Auer.

Et licet beatus Tho. in illo loco dicit de mente Aristo. ꝙ anima nostra corpori vnita impossibile est comprehendat substantias separatas cognoscendo de eis, quod quid est,

Opi. beati Thom.

ex quo inquit falsum esse, quod dicit Auer. hic in com. ꝙ philosophus non demfat hic eē impossē nobis intelligere res abstractas. sicut impossē est vespertilioni inspicere solem K Tn̄ sine dubio dictum Auer. est de mente Arist. Nam.9. met. tex. com. vlti. loquens de cognitione substantiarum simplicium inquit, ꝙ ignorantia talium non est æqualis cæcitas, cæcitas enim est, vt vtiq; si intellectum omnino non habeat aliquis. Ex quibus verbis idem beatus Tho. elicit ab ipsa tandem veritate coact° ibi dicens. ex quo patet ꝙ sm̄ sniam Arist. humanus intellectus pōt pertingere ad intelligendum substantias simplices, quod videtur sub dubio reliquisse in.3 de ani. Clare autem patet apud oēs Peripateticos, ꝙ quæstio mota in.3. de anima de intellectu humano an possit intelligere abstractas substantias, non est qō pertinens ad intellm̄ hominis separatum, existentem in alio statu. nā 3. de anima tex. com 20. dixit. quod non reminiscimur post mortē, quia intellectus passiuus corrumpitur, & sine hoc nihil intelligit anima, tum etiam, quia illa qō formaliter procedit de intellectu hominis pro statu isto, nam sic inquit. in tex. 36. in.3. de ani. Vtrum aūt contingat aliqd̄ separatorum intelligere ipsum non existentem separatum a magnitudine, considerandū posterius. vbi beatus Doctor dicit, ꝙ posterius cōsiderandū est vtrum intellm̄ nr̄m non existentem separatū a corpore, possibile sit intelligere aliquā substantiam separatam. hæc enim quæstio, vt inquit, hic determinari non potuit, quia nondum manifestū erat aliquas substantias separatas eē, nec quæ

Impugnat.

L

M

A quæ vel quales sunt. vnde hæc quæstio ad metaphysicum ptinet, tamẽ non inuenitur ab Arist. soluta, & tñ pro parte testatur. in. 9. meta. in præ allegato loco Arist. ibi hoc soluisse, & ideo expositio Auerr. ibi, licet ab omnibus expositoribus Latinis derisibilis iudicetur, tamen vt vides est ex mente Aristo. qui dicit ignorantiam de talibus abstractis in nobis non esse, qualis est cæcitas in oculo. quid clarius potuit dici pro Com. dum asseruit exemplum illud non dicere impossibilitatem, sed difficultatem tm̃? Redeamus igitur eò, vnde B effluxit sermo, q̃ vl̃ia sunt difficillima ad cognoscendum, de vl̃ibus in causando eo, quia sunt a sensibus remotissima, ista enim difficultas prouenit ex parte nostri intellectus, qui in intelligendo dependet a sensu, & quia substantiæ separatæ fm se non sunt phantasiabiles, sed solum suus effectus qui est motus sensu apprehẽditur, ideo multum est cognitio de talibus difficilis in nobis, sed non ista difficultas in intellectione earũ dependens ex parte ipsarum, quia ipsæ sunt intellectæ in actu. Quomo C do autem rationes Auer. procedãt in. 2. met. vide quæ scripsi etim in cõcordantijs eius, si placet. Fallit autẽ proposita propositio de vl̃ibus complexis in causando, sicut sunt prima principia, quorum causalitas extenditur ad omnia scibilia. nam talia vniuersalia sunt notissima, & sunt sicut locus ianuæ in domo quem nullus ignorat. 2. meta. com. 1. vnde demrãtiones cõstantes ex primis principiis respectu aliarum demrõnum sunt, sicut elementa de compositis, vt patet. 5. meta. text. com. 4. Nota etiam q̃ loquendo de vl̃ibus in præ dicando, & si talia quo ad simplicẽ D cognitionem sui sint nota, præcipue vbi fuerint sensata, vt declaraui in speciali quæstione mea de primo cognito, tñ de talibꝰ possunt formari ꝓpositiones in ordine ad suas naturales proprietates multum occultæ, & laboriosæ. licet enim teste Auicẽ. ens & res prima impressione quo ad simplicem cognitionem imprimantur in aĩa, tñ possunt arduæ qõnes formari de ipsis, sicut patet exercitatis in scientia diuina.

PROPOSITIO LXXVII.

Scientia quæ subalternatur speculatiuæ, speculatiua est. E

VEra est propositio qñ scientia subalternatur sicut species generi. inde. n. est, quod scientia subalternata non ponit in numerum, alioquin diuisio scientiæ speculatiuæ posita ab Arist. in. 6. primæ philosophiæ esset insufficiens, vbi Arist. diuidit sciẽtiam in actiuam factiuã & in theoricam: & theoricam demum diuidit in naturalem mathematicam, & diuinam. nõ. n. subalternata sciã differt a subalternãte nisi F accidẽtali drĩa, quæ non facit aliud, sed alteratum solũ, sicut geometria, & ꝑspectiua. nã linea, & linea visualis sola drĩa accñtali distinguunt. & sic de musica cũ arithmetica, quatũ altera est de numero, altera vero de sonoro numero. Falsa aũt est ꝓpõ vbi subalternatio fuerit merito prĩcipiorũ tm̃. Nã non est dubiũ q̃ oẽs scientiæ morales, & practicę, sic, & aliæ sciẽ speculatiuę pticulares subalternant merito prĩcipiorũ sciæ diuinę. nã sicut scribit prĩceps ĩ prima Fen, primi canõ. doct. 1. 1 ca. de sub-

G iectis medicinæ. principia scientiarum particularium, tanquam credita recipiũtur, & in aliis scientiis, quæ secundum ordinem sunt ante eas ratiocinantur, & ita fit donec principia omnium scientiarum ad philosophiam primam, quæ metaphysica est nuncupata, eleuentur. & Auer. in. 1. Colliget. cap. 1. Artifex artis inquantum est artifex illius artis non potest cognoscere principia recepta in illa arte, quanuis sciat illa, non scit. n. ea nisi inquantum est artifex alterius artis, ideo oportet eum recipere illa principia artis suæ ab il

H lo loco in quo sunt magis nota.

ADDI. Dicit etiam Alexan. in. 1. topi. in 2. sectione, super cap. 11. ꝙ sunt aliqua problemata, & propositiones physicæ, quæ circa electionem, & fugam relationem habent. Nã vtrũ omnia necessario a fato dependeãt, quod est physicum, relationem hẽt circa electionem, & fugam. Nam si oporteat cõsiliari de actibus nostris, aut non, inde est initium. Siſr etiã non est dubium ſm Arist. & Com. ꝙ scientia de anima tribuit multis scientiis, quæ sunt practicæ multa

I principia. cum tñ scientia illa sit mere speculatiua. nam Auerro. in. 1. de anima, com. 2. inquit, ꝙ iuuamentum scientiæ de anima aliis scientiis est tribus modis, & secundus modus vt asserit est pro quanto dat plurib⁹ scientiis plura principia, vt scientię morali. s. regendi ciuitates, & diuinæ. Moralis. n. suscipit ab hac scientia vltimum finem hominis in eo, quod est homo, & scientiam suę substantię, quę sit, & diuinus suscipit ab ea substãtiam sui subiecti, hic enim declarabitur, qm̃ formæ abstractæ sunt intelligentiæ, & alia multa de cognitione dispositionũ consequẽtium intelligentiã in eo, ꝙ est intelligentia. Siſr etiam medicina, quæ a toto genere practica est, licet ſm similitudinem aliquid eius dicatur practicum, & aliquid speculatiuum, subalternatur merito principiorum scientiæ naturali, quæ est speculatiua. Et ex hoc patet error Conciliatoris, & aliorum asserentium medicinam esse vere subalternatam sciẽ naturali. inquit enim in dña. 3. in. 3 dicendorum, ꝙ cum duplex sit subalternandi modus, videlicet ratione subiecti, & ratione principiorum, vtroq; modo medicina est subalternata scientiæ naturali. nam subiectum eius, quod est corpus humanum sanabile est sub subiecto scientiæ naturalis, quod est ens mobile. vel corpus mobile. Similiter etiam subalternatur illi merito principiorum, quia vltimæ cõclusiones libri plãtarum, & libri de animalib. sunt maximæ, & principia credita in medicina, nam vt scribit Philosophus in libro de sensu, & sensato, vbi definit physicus, ibi incipit medicus, & ista est opinio eius. Sed ista opinio quo ad primum dictum stare nõ potest, quia certum est, ꝙ subiectum medicinæ formale non est corpus humanum sanabile absolute, sed ab arte, & tale, vt sic est res artis, & non est pars subiectiua entis naturalis, vt bene patet consideranti. Amplius cũ scientia naturalis sit mere speculatiua: Medicina autem sit mere practica, si esset vere subalternata illi sicut species generi, tũc sequeretur, quòd scientiæ practicæ sola accidẽtali differentia differrent a scientiis, quæ simpliciter sunt speculatiuæ contra Philosophum. 6. metaph. tex. commen.

Margin notes (right column): K; Opinio Concil.; L; Impugna.; M

A men primi. vbi diuidit ſcientiam in theoricam actiuã, & factiuam: theoricum autem, & practicum, vt diuidunt philoſophiam, & ſcientiam in communi ſunt eſſentiales differentiæ. nam vt Auicen. in principio ſuę logicæ, & in principio ſuæ meta. ſcribit, ſcientiæ ſpeculatiuæ ſunt de rebus operatis a natura, & ſciẽtiæ practicæ ſunt de rebus operatis a nobis. ſecus autem eſt de theorico. & practico, quæ diuidunt medicinã, quia

B tales ſunt differentiæ accidentales in medicina. vnde theoricum, & practicum, quæ diuidunt ſcientiã in cõmuni æquiuoce dicuntur cum theorico, & practico per quæ diuiditur medicina, quia impoſſibile eſt eaſdẽ eſſe differentias, per quas diuiditur ſuperius, & inferius, vnde theoricũ in medicina ordinatur ad practicũ, non ſic autem eſt de theorico, & practico per quæ diuiditur ſcientia in communi, quia ſcientiæ ſpeculatiuę non ſunt propter practicas, vt patet ex procemio metaph.

Theoricũ & practicũ in medicina sũt æquiuocè.

ADDI. Gregorius in ſermone Diui Baſilii ita ſcribit, medicinam eſſe fructũ

C philoſophiæ, & philoponiæ. ideſt dilectionis laboris. nam quantum ad theoricam eſt fructus philoſophię, quo ad partem practicam eſt opus laboris, quia pro maxima ſui parte practica medicinæ ex experimento conſtat. Similiter etiam, vt dictũ eſt, iſta, vt diuidunt ſcientiam in cõmuni ſunt eſſentiales differentię habituum diſtinctorum: ſed vt diuidunt medicinam ſunt differẽtiæ accidentales. nam illa pars medicinæ, quæ a remotis dirigit in opus dicitur theorica, illa autem, quæ a propinquo dicitur practica. Iquit enim Scotus in. 6. meta; h. q 1. in ſolutione argumentorum, & præcipue ad ſecundum, quod omnis habitus cognitiuus circa obiectum operabile ex natura rei & obiecti, eſt directiu° in operatione, licet non ex vſu habẽtis, ſed aliquis habitus eſt directiuus incomplete, & quaſi a remotiori, ſicut qui eſt circa magis vl'ia aliquis magis perfectę, & de propinquo, ſicut qui eſt circa magis particularia, actus enim ſunt circa ſingularia. vnde experientia magis dirigit in operando, quã ars ſine experiẽtia. 1. meta. & ſic habitus incomplete dirigẽs comparatiue, & large poteſt dici ſpeculatiuus, quia ex ſe non ſufficit ad

E dirigendum ſine particulari determinante, & applicante, & ita dicit ẽt in prologo primi ſentẽ. in. q. de praxi, & eſt etiam ſententia beati Tho. in qõnibus ſuper Boethio de trinitate quæſt. qua quærit. Vtrum ſit conueniens diuiſio ſcientiæ ſpeculatiuę in naturalem, mathematicam, & diuinam. inquit enim in reſponſione ad quintum. ꝙ aliqua ſcientia continetur ſub alia dupliciter. Vno modo, vt pars ipſius, ſicut ſciẽtia de plãtis continetur ſub naturali, vt pars. F

Alio modo, qñ in ſuperiori ſcientia aſſignatur propter quid eorũ, quæ in inferiori ſcientia demonſtrantur vt muſica arithmeticæ. Medicina igitur non ponitur ſub phyſica, vt pars, ſubiectum. n. medicinæ nõ eſt pars ſubiecti naturalis philoſophiæ ſm illam rõnem, ſm quam eſt ſubiectum medicinæ, quanuis. n. corpus humanum ſanabile ſit corpus nãle, non tñ eſt ſubiectum medicinæ, vt eſt ſanabile a natura, ſed vt eſt ſanabile per artẽ. ſed quia in ſanatione, quæ ſit per artem, ars eſt miniſtra naturæ. iuxta illud Gal. in. 3. techni.

G quod intereſt neceſſario de natura eius ad quod eſt motus,ideſt de natura termini motus,quoniam ſi motus fuerit in loco inter : ideſt mediũ erit primus locus ad quem motum mouetur. Et ſimiliter ſi motus fuerit in qualitate, tunc inter erit prima qualitas ad quam tranſmutatur tranſmutatum . Animaduerte vnũ quòd diffinitio iſta data de medio non ſecundum vnam rationem vni uocam competit medijs cuiuslibet motus,& iſta eſt cauſa difficultatis, & cõfuſionis:vnde Auer.inq.t.quod diffinitiones rerum ambiguarum.i.
H multipliciter dictarum difficile aſſignari poſſunt,eo qa appropinquant ei quod non habet naturam cõmunem,& ideo latet, & diffinitio communis declarat hanc naturam communem,& huiuſmodi diffinitiones difficile inueniũtur per regulas dantes diffinitionem,quæ ſunt diuiſio compoſitio,& demonſtratio.4.phy. com.2 ſic in propoſito contingit. Nam medium,vt ſcribit Commen. in.4. cœli & mundi.com.38.in motu locali differt à medio in motu alterationis.Contrarietas.n.inuenitur in forma.i.in qualitate,& in loco æ-
I quiuoce,ſcilicet ꝙ duo loca contraria debent eſſe contraria in formis, & in locis. Contraria autẽ quæ ſunt in alijs prædicamentis,ſunt duo in forma,& non duo in ſubiecto, & cũ ita ſit,& contraria quæ ſunt in loco, ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto econtrario contrarijs,quæ ſunt duo in forma,& vnum in ſubiecto, & cum ita ſit, & medium debet habere intẽtionem duorum extremorum ſecundum viam diminutionis neceſſe eſt,vt mediũ in loco habeat duas intentiones ꝯtrarias in forma, & ĩ ſubiecto.Vnde neceſſe eſt,vt me K dium inter duo loca contraria habeat aliquam cõtrarietatem in forma,& in ſubiecto. Vnde neceſſe eſt, vt diuidatur in duo loca quæ nõ numerantur niſi propter numerationẽ ſubiecti. Alia vero contraria in alijs prędicamentis quæ ſunt vnum in ſubiecto, & contraria ſecundum formas medium fuit in eis vnum in ſubiecto,& duo ſm formã,& ideo fuit poſſibile,vt inter duo contraria iſta inueniretur vnum mediũ,aut plusꝗ vnum. Medium autem quod eſt in loco eſt impoſſibile,vt ſit vnũ in ſubiecto. Quoniam ſi eſſet vnũ in ſu- L biecto non inueniretur in eo cõtrarietas,quæ eſt in extremis,quemadmodum inueniterur in medijs quæ ſunt inter extrema contraria,cõtrarietas.n.quæ eſt ĩ extremis,quę ſunt in loco eſt in ſubiecto,& in forma. Vnde neceſſe eſt,vt contrarietas exiſtens in medio ſit in forma, & in ſubiecto ſm viã diminutionis, & ideo neceſſe eſt, vt locus medius diuidať in duo loca,quorum vnus eſt quaſi forma,& alius quaſi materia, & hoc manifeſtum eſt ei,qui bene conſiderauit. hæc Cõmen. Ex quibus clare elicitur,quòd medium in qualitati- M bus eſt cõpoſitum ex extremis refractis formaliter remanẽtibus in eo,vt patet.5.phy.5.6.19.& 52.cõmentis. non ſic aũt eſt de medio in motu locali.Vnde animaduerte ꝙ ita etiam cõtingit de diffinitione motus quod illa nõ vniuoce dr̃ de omni motu, ſed ſm prius, & poſterius, & hoc eſt ad qđ non aduertunt plerunq; Doctores,qui infinitas quæſtiones agitant circa hoc de contrarietate,& de continuitate, & de diuiſibilitate inuentis in motibus, credentes omnia iſta

Nota errorem multorum.

A ista sm vnam, & eandem rationem competere motui locali, & alijs motibus, cum tñ sit maxima diuersitas. Nam patet, ꝙ contrarietas in motu locali est sm formam, & secundum subiectum, sed contrarietas in motu alterationis est secundum formam tantum, & non secundum subiectũ. Similiter contrarietas in motu locali circulari latet: vt dicit Cõm. 1. cœli & mundi. com. 86. quia est ab eodem in idem, & non de contrario in contrarium, sicut est motus localis rectus, licet aliquo modo etiã in motu circulari possumus imaginari cõ-
B trarietatem non ratione totius, sed ratione diametri, vt patet. 1. cœli. cõ 87. vnde Cõm in com. inquit. ꝙ stella in vno extremo dicitur ascẽdens, & in altero descendens, & ascendens dicitur contrarium occidenti. Et ita vr̃ etiam est de continuitate, & regularitate motus, quod illa proprie reperitur in motu locali, qui solus põt esse vere continuus, & vere regularis, vt fuit ostensum in. 8. phy. à tex. com. 55. vsq; ad tex. com. 60. Vnde Auer. in. 3. physic. cõmen. 6. & in. 8. physi. com. 23. tenet, quòd motus augmenti, qui est in animalibus, &
C plantis non est vere continuus, sed est compositus ex pluribus motib⁹, & pluribus quietibus, & ita etiã contingit in alteratione, vt patet in octauo physicor. tex. com. 23. licet enim Arist. in quinto physic. dixerit, quòd motus, & vnus motus, & continuus motus conuertuntur: & in. 6. physi. quòd motus diuiditur secundum diuisionem mobilis, & temporis, tamẽ in sexto, & quinto determinauit de motu in communi, non applicando ad aliqua mobilia determinatã, & ideo ea quæ ibi de motu tractauit accipienda sunt secundum communitatem motus, cum mot⁹ sit de natura continui. vnde vt supra declaraui in proprio Theoremate, aliquæ sunt causæ quæ quodammodo sunt naturales, & quodãmodo sunt mathematicæ, in ratione enim continui multa sunt in quibus concordat naturalis cum geometra. In octauo autem physicorum, & in alijs libris Arist. considerauit motum applicando ipsum ad mobilia determinata per aliquam formam specialẽ, in quibus contingit aliquem motũ interrumpi, & non continuari, qui secundum rationem communẽ motus potest esse continuus: vnde aliqua possunt alicui competere secundum rationem communem. quę tamen repugnant secũdum rationem specialem. Nam cœlum potest quiescere inquantum corpus, sed nõ inquantum cœlum, vt dicit Cõm. in 7. physic. com. 2. & motus inquantum motus potest velocitari in infinitum, & tamẽ nullus motus est, qui sit velox in infinitum. 6 physicor. com. 15. Eodem modo est de diuisibilitate termini motus. Nam motus localis, & motus augmenti sunt ad terminum per se diuisibilem, sed motus alterationis est ad terminum diuisibilem per accidens, vt patet. 6. physic. tex. com. 32. & 39. Et ideo frustra laborãt, qui volunt ista quæ in motu repetiuntur esse vnius rationis vniuocę, cũ hoc inueniri non possit. vnde in simili Aristo dixit de diffinitione animę in secũdo de anima. in tex. commen. 30. Ridiculum est quærere communem rationem in his, & in alteris, quæ nullius erit eorum quæ sunt propria ratio, neque secundum propriam, & indiuiduam

D E F

G duam speciem dimittentes huiusmodi. Et ideo cum diffinitio motus non dicatur vniuoce, ea quæ pertinent ad motum non sunt vnius rationis vniuocę in omni motu, & hoc est quod multos decepit.

PROPOSITIO LXXIII.

Frigiditas non ingreditur opus naturæ.

Instātia super propositione. Famosa satis est propositio, & passim allegata, sed si vera est opinio Auerro. 7. primæ philosophiæ. com. 31. vbi habet, φ idem est agēs disponens materiam, & inducēs formam, fallit in generatione simplicium, quia si agens generet ex aere H aquam, sicut contingit in transmutatione substantiali qua vnum elementum transmutatur in aliud, tūc frigiditas cum disponat materiam, eadem inducit formam. Limitatio propōnis. Bene verum est quòd ī mixtis, & vegetabilibus, & animalib⁹ calor est dator formæ. vnde Cōm. 12. primæ philosophiæ, com. 18. inquit. Calor solis, & stellarum diffusus in aqua, & terra generat omnia etiā sine semine nata. Calor dupliciter. Vbi aduerte, quòd calor dupliciter considerari potest, videlicet in- I quantū calor est absolute, & inquantum est naturalis. Si consideretur inquantum calor absolute, sic habet congregare homogenea prima intentione, & segregare heterogenea secundaria intentione. Nam vt scribit Cōm. iu secundo de generatione & corruptione. in com. octauo congregatione homogeneorum accidit segregatio heterogeneorum, & idē scribit. 3 cœli, com. 74. vt sic autem calor habet dissoluere. Sed calor inquantum naturalis, seu cœlestis habet virtutem formatiuam vniuscuiusq; naturæ respectu cuius natura- K lis esse dicitur, vt sic enim in eo est virtus cœli, & motorum cœlestium, & vis complexionis, siue formæ illi naturæ quam format, sicut in calore seminis plātæ, vel animalis est vis formatiua plātæ vel animalis, & eodem modo est in mineralibus, & calore eorum. vnde opus caloris est educere formam de potētia ad actū. vnde sine dubio ad formam introducendā non operatur nisi calor iu olbus compositis, siue sint mineralia, & lapides, siue plantæ, & animalia, sed frigiditas nihil operatur ad formā speciei, & ideo Philosophis nun- L cupatur qualitas mortificatiua. Tamen operatur ad id quod subiicitur formæ, quia operatur ad constantiā partium materiæ ne à calore dissoluantur, & ideo adunādo partes continet figuras, & formas rerum generandarum, & hoc verum est de frigido complexionali quod est secundum proportionem naturæ, & substantiæ mixti, & hoc verum est secundum Peripateticos, licet Plato, & Auicen. huiusmodi formas aliunde in materia deriuati opinentur, vt dicit Albertus in quarto metheoror. Alio etiam modo limitatur proposi- M tio per Auer. in eodem loco, quod videlicet, frigiditas per se nō operatur Alia limitatio. ad formam, tamen per accidens inquantum cōtemperat calorem, qui est causa per se dans formam, potest & de facto concurrit frigiditas in operationibus naturæ illo modo, quia contemperando calorem reddit ipsum proportionatum actionibus naturæ. vnde sic per accidens, & secundaria intentione cooperat, sic glossat Auer. 4. meteor. in digressione, & in. 2. de partibus animalium,

in

A in capitulo de cerebro, & est manifesta sententia Aristotelis ibidem, capitu. septimo, qui vult cerebrum non esse membrum principians aliquam virtutem, sed solum sui frigiditate institutum est à natura ad hanc vtilitatem ad contemperandum calorem cordis: vnde animalia, & homines parui capitis. sunt naturaliter iracundi. Et in animatis maxime verificatur proposita propositio, nam Aristotel. in libro de morte, & vita inquit, quod anima omnia mediante igne operatur, & idem dicit in secundo de a-
B nima. quòd anima omnia calore operatur, vnde omnes operationes, & naturales, & vitales, & animales procedunt ab anima mediante calore naturali, qui est instrumentum animæ deseruiens ipsi animæ, pro omnibus istis operationibus.

Calor nãlis duplr. Sumitur autem calor naturalis, quandoque pro qualitate, & quandoque pro corpore calido sicut notat. Galen. in prima particula separatorum sermonũ super illo aphorismo. Ventres hyeme, & vere calidissimi sunt natura. quando autem Philosophi, & sapientes dicunt ca-
C lorem naturalem esse primum motum in animalibus ab anima, & esse vniuersale instrumentum animę pro omnibus operationibus, intelligunt calorem, pro calido corpore, & quia anima nõ habet aliquod frigidum corpus, quod isto modo sit instrumentum animæ pro omnibus operationibus, sic intellexerunt sapientes in theorica medicinæ istam propositionem, quæ dicit, quòd frigiditas non ingreditur opus naturæ, rectius autem dixissent opus animæ, & hoc per se, & primaria intentione non secundaria, sicut iam clare audiuisti.

PROPOSITIO LXXIIII.

Rationibus dialecticis Aristoteles dupliciter utitur ad exercitandum, & sic inducit eas ante rationes necessarias, & demonstratiuas, quandoque uero ad confirmandum, & sic inducit illas post demonstratiuas.

Sententia ista est Auerro. in primo cœli, & mundi. commen 85. vbi nota iuxta sententiam eius in tertio metaphysico. commento primo ꝙ consuetudo Aristot. est in omnibus arduis, & difficilibus quæstionibus inducere sermones disputatiuos, qui affirmant, & negant idẽ, quia nullus scit quantum sint difficiles, nisi sciat eas per sermones disputatiuos, & ita fecit Aristoteles in tertio metaphysicor. vbi examinat omnes quæstiones difficiles spectantes ad illam scientiam ad vtranque partem per rationes dialecticas. In aliis autem quæstionibus, quæ non sunt tantæ difficultatis, inducit rationes dialecticas post demonstratiuas. vt inquit: vt faciat conuenire, id est vt id quod est verum in se per rationem veram conueniat etiam sensui quæ rationes sunt probabiles, ita notabiliter scribit Commenta. primo cœli. & mundi. commento. 22. Sufficientia quando fuerit per rationem veram demonstratiuam, erit complementum illius. Pro quo aduerte ꝙ in doctrina Auer. sermo sufficiens est terminus multiplex, namq̃ quan-

ADDI. E Aduerte ẽt qd. 3. mõ utitur Arist. sermonibus dialecticis in locis in quibus nõ põt inducere sermones dẽstratiuos ita d. Cõ. 1 de aĩa. cõ. 65.

F

Sufficiẽtia multifariã sumit ap Auer.

quandoq; sumitur pro ratione rhetorica, quæ est minoris fidei, quàm sit ratio dialectica. nam rhetores nõ vtuntur syllogysmo, nec inductione, sed loco syllogismi vtuntur enthymemate, & loco inductionis vtũtur exemplis, vnde Aristot. in libro rhetoric. inquit, quòd rhetorica est assecutiua dialecticæ, sic sumpsit Cõmen. sermones sufficientes in. 2. cœli, & mundi. comm. 34. &. 3. de anima. commen. 36. vbi colligitur, ꝙ sermones sufficientes sunt infra probabiles. vbi dicit exagitando illam rationem Themistii, quæ erat per

H locum a minori ad maius, inquit. & iste sermo, aut fiet, ita quòd intellectus materialis est corruptibilis, aut non corruptibilis, scilicet separabilis, aut non separabilis, secundum autem opinionem dicẽtium, quòd intellectus materialis est virtus in corpore, & generatus, iste sermo erit sufficiens quoquo modo non probabilis. vnde sic intelligitur dictum eius contra Auicen. in. 12. metaphy. suæ commen. 5. ꝙ omnes viæ eius, quas inuenit ad probandũ primum motorem esse præter viam motus, sunt

I sufficientes quoquo modo, & si ẽent veræ essent numeratæ in metaphysica, &. 1. physicor. com. vlti. contra eundem. Certior illorum sermonũ quibus vsus est non pertransit ordinem sermonum probabilium, hoc est dictũ, non ascendunt ad illũ gradum fidei, & certitudinis ad quem ascendunt sermones ꝓbabiles, quia sermones sufficientes sunt infra probabiles. Quandoque vero sumitur sufficientia pro certitudine, & sermo sufficiens pro ratione necessaria & demonstratiua, sic sumpsit Commen. 1. cœli commen. 24. vbi inquit, & intelligitur hic per sufficientiam K

fidem perfectam non abundantiam existimationis, nam textus translationis arabicæ habet ibi. Et potest cõsiderans sufficere ex multis, vbi litera nostra habet, ex multis vtiq; quis accipiet fidem. Quandoq; vero sumitur sermo sufficiens pro ratione completa, quæ omnia complectitur ita ꝙ nõ est diminuta, quia aliquid prætermittat, sic sumpsit Auerr. 12. metaphy. com. 18. vbi dicit. Them. autem dicit sermonem non esse sufficientem, quia fuit oblitus animalia sine semine. Quandoq; vero L

sumuntur sermones sufficiẽtes pro rationibus, quæ procedunt ex his, q̃ sensu videntur, & sunt propinquæ veritati certæ. Sunt enim aliquę ꝓpositiones vt dic. Abumazar, quæ licet non inducant ad primæ certitudinis ordinem, tamen nullus sensus contradicit eis, & isto modo sumitur in. 1. cœli. commen. 22. in allegata auctoritate, videlicet sufficientia, quando fuerit sustentata per rationem demonstratiuam erit complementum illius, & isto modo possumus exponere dictum Auer. in præfata auctoritate, in. 1. cœli. com. 85. M

ꝙ quando vtitur dialecticis post demonstratiuos est, vt faciat conuenire, quia istæ rationes dialecticæ, quę adducuntur post demõstratiuas ꝓcedunt ex propositionibus sensatis, & experimentum sermonum verorum est, vt cõueniat sensatis, vt dic. Commen. 8. physi. com. 22. &. 1. cęli, & mundi. com. 22. Alio modo exponere possumus quod Arist. adducit quandoq; post demonstratiuos sermones dialecticos, vt faciat conuenire, id est vt super conclusione illa assentiant omnes gentes, vel maxima

A maxima pars. Nam vt scribitur in 2. metaph. comm. & tex. 15. Aliqui quærunt sermones demonstratiuos & maximam certitudinē, & ista est natura philosophorum. Aliqui vero quærunt rationes probabiles, & hi, vt inquit Arist. ibi testem dignātur adduci poetam, & Auerr. inquit ibi in comm. ꝙ accidit quibusdam hominibus per naturam, quod non possunt pertransire sermones probabiles, & demonstratiuos, & isti cū concedunt prima intellecta non cōceduntea, nisi inquantum sunt famosa. Ita ꝙ si acciderit, quod contra B ria eorum sunt famosa concedent illa. Sed tunc insurgit maxima difficultas contra prædicta, quia quando duo effectus sunt incompossibiles in eodem, etiam causæ erūt simul incompossibiles in causando, quia non possunt simul causare, quia altera causante, altera nō causabit impedita a fortiori causa illius. Cum igitur scientia, & opinio sint incompossibiles habitus simul ī eodem, & de eodem, si aliquis primo habeat opi- C nionem de aliqua conclusione, & superueniat demonstratio corrumpitur opinio, si enim ambæ causæ in eodem, scilicet medium dialecticū, & demonstratiuum fuerint, dialecticum nihil faciet impeditum a demōstratiuo, ita ꝙ nunquam effectus erunt simul, nec causæ simul causabunt. Et ita tenet Scotus in. 3. sententia. distinct. 24. quæstio. vnica, qua quærit, vtrum de credibilibus reuelatis possit aliquis simul habere fidē, & scientiam iu solutione argumentorum principalium. Sed ista opinio omnino tuta non est, nam licet verum sit, quòd vbi ītellectus prius per mediū dialecticum habuit opi- D nionem de aliqua conclusione, quę opinio est cum formidine de opposito, & superueniente medio demōstratiuo per quod paritur scientia, tunc oportet opinionem corrumpi, quia scire est rē per causam cognoscere propter quam res est, & quoniam illius est causa, & quod impossibile est aliter se habere. Tamē vbi aliquis sciuit aliquam conclusionē per demonstrationem, per quam acquiritur scientia, si ad eandem conclusionem adducatur ratio dialectica, dicemus ne scientiam illam corrumpi, quæ fuit aggenerata per demonrastionem? certe non. Nam E Commen. vult in præfatis locis, qđ rationes dialecticæ post demonstratiuas adducuntur ad confirmandū.

Ardua difficultas.

Et tunc restat quæstioni locus, vtrum in tali casu istæ rationes aggenerant opinionem, aut sciētiam, non secundum, quia sunt dialecticę. si primum ergo stabit scientia cum opīone, quod est falsum. Forte dices, hoc nō potest contingere respectu vni⁹, & eiusdem hominis, quod aliquis prius sciens aliquam cōclusionem per demonstrationem, & nō oblitus acquirat opinionem per syl- F logismum dialecticum. Contra, quia Aristot. infinities hoc facit in vnamet conclusione in eadem parte scientiæ, quod vbi demonstrauit illam, deinde confirmat eandem ꝑ rationem dialecticam. Et ideo videtur esse dicendum, quòd rationes dialecticæ non semper aggenerant opinionem, quæ est cum formidine ad oppositum, intelligendo præcipue illas esse rationes de numero dialecticarum, quæ vt supra habitū est, procedunt ex propositionibus, quæ sensui videntur, & sunt propinquæ

Reassumptio dub.

Euasio

Impugna.

Solutio vera prima.

Opio Sco.

Impugna.

G quæ veritati certe, vt dicit Cõment. 1.cœli. cõ. 22. Ant aliter dici poteſt, ꝙ rationes dialecticæ qualeſcunque non ſemper aggenerant opinionem quę eſt cum formidine ad oppoſitũ, quia actus actiuorum ſunt in paſſo diſpoſito, & ideo quando paſſum fuerit prædiſpoſitum per actionẽ ſuperioris agentis, non poteſt recipere actionem debilioris agentis eodem modo quo ſi prędiſpoſitum nõ fuiſſet, & maxime quando talia agentia ſunt diuerſa, & diuerſorum effectuũ productiua, vnde quemadmodũ cõtingit in actione reali quod actio alicuius agentis quando tale fit inſtrumentum alterius ſpeciei variatur, ſicut ignis qñ fit animæ inſtrumentũ habet multas operationes ſpecie differentes a ſeipſo, dum erat agẽs principale, ſicut patet ex. 2. de anima. tex. com. 42. vbi dicitur ꝙ augmentum ignis, vt principalis agẽtis creſcit in infinitum appoſito combuſtibili, tamen dum ignis concurrit in animalibus, & plantis vt concauſa, & vt inſtrumentum agit ſecundum exigentiam animæ, & operatur oppoſitum illius quod operabatur dum ageret tanquam agens principale, quia ſic I ducit ad determinatum finem, & terminum notum in natura. quandoquidem omnium natura conſtantium determinatus eſt numerus magnitudinis, & augmenti. Ita videtur mihi ꝙ contingat in actione ſpiritali, quod aliqua ratio dialectica dum principaliter affertut ſup aliqua concluſione variatur in ſua actione, quando adducitur ad eandem concluſionẽ poſt demonſtratiuam, quia tunc fit quaſi inſtrumẽtum illius, ſemper enim reſpectus imperfectioris ad perfectius, aut eſt reſpectus inſtrumenti

Sola. 2.

ADDI. Pro hoc facit auctoritas Plat. in Gorgia q vult duplicẽ eẽ fidẽ doctrinalẽ, & cre. H dibiluã doctrinalis ẽ 1 ſciẽtiis demõſtratiuis, credititua vero ẽ ex rõnib⁹ perſuaſibilibus vt in rhetoricis, dialectici.

ad agens, aut eſt reſpectus materiæ K ad formam, & inſtrumentum agit ſm exigẽtiam principalis agentis, & materia diſponitur ſm exigentiam formæ. vnde quando aliqua concluſio prius innotuit intellectui per demonſtrationem aggenerantem ſcire, quod eſt rem per cauſam cognoſcere propter quam res eſt, & qm illius eſt cauſa, & quod impoſſibile eſt aliter ſe habere, impoſſibile eſt quod intellectus taliter diſpoſitus acquirat per rationem dialecticã veram opinionem quę eſt cum formidine, niſi ille prior habitus ſcientificus deleretur per obliuionem, aut per aliquam L aliam viam. Sed dico tunc ꝙ tales rationes aggenerant oppinionẽ ſine formidine. Vnde Auer. 1. cœli dicit ꝙ ſufficientia quando non fuerit ſuſtentata per aliquid, tunc eſt de modis propinquis veritati certæ.

Confirmatur auctoritate Auer. ADDI. in 2. cœli, co. 1. & ex tex. ibidem, vbi Ariſto. dicit ꝙ vltra rationes quibus demonſtratum fuit in primo, ſempiternitas, & ĩmortalitas cœli, vel pro vniuerſo, vel pro corpore circulari ſm varias expoſitiones ibi ſubdit.

Et per opinionem eam quæ ab aliter dicentibus, & generãtibus ipſum. M Si.n. ſic habere contingit, ſm quem autem modum illi factum eſſe dicunt non coniungitur magnũ vtiq. habebit, & hoc momentum ad fidẽ de immortalitate ipſius, & ſempiternitatem, vbi Commen. dicit ꝙ ſi aliquis inſpiciat ſermones Ariſtot. numerum ſequitur impoſſibile, ſed ad ſermones antiquorum plura ſequũtur impoſſibilia, & ideo taliter conſiderans acquiret maiorem fidẽ quã prius habuerit per rationem.

Cum autem fuerit ſufficiẽtia ſuſtentata

A ostentata per demonstrationes certas, erit complementum illorum sermonum, quia ex conditione sermonum demonstrabilium est conuenientia sensus, & est subtilis responsio sicut vides, quam subtilitas Scoti nō attingit. Et aduerte vnum quod est satis pulchrum in hoc proposito quod refert multum considerare aliquam rationem in se, & considerare illam in respectu ratiocinantis. Nā stat aliquam rationem in se absolute consideratam esse demonstratiuā, quia procedit ex veris, primis, prioribus, & notioribus, & causis cōclusio-

Nota.

B nis: quæ tamen propositiones licet in se sint necessariæ si apud aliquem sumantur tanquam probabiles, non aggenerabunt in illo scientiam sed opinionem, vnde scribit Comment. in 2. meta. com. 15. quod aliqui nō recipiūt primo intellecta nisi inquātum fuerint famosa. ita ꝙ si acciderit quod contraria eorum fuerint famosa negabūt ea, ad hoc. n. quod aliquis sciat, vt dicit Arist. in. 1. poster. non sufficit ꝙ demonstrationem faciat, sed oportet ꝙ sciat se demōstrare, vnde multi sunt dantes se sciētiis mathematicis, qui nesciūt naturā de

C monstrationis, & certū est ꝙ illę rationes apud tales nō aggenerant sciētiam, sed opinionem, est. n. multum difficile cognoscere se scire, vt inquit Aristo. eodem modo cōtingit quod ratio aliqua dialectica dum adducitur post demonstratiuam illa probabilia sumuntur apud talem sub ratione qua habent necessitatis aliquam participationem, inquantum habēt aggenerare scientiæ complemētum, vt dic. Commen.

Est multū difficile cognoscere se scire.

ADDI. Confirmatur opinio mea auctoritate Plat. in Gorgia, qui vult. duas esse persuasionis species, quarum altera aggenerat scientiam, altera vero credulitatem, & fidem sine sciētia.

D

PROPOSITIO LXXV.

Totum nihil aliud est quā suæ partes simul iunctæ.

SCribitur ista propositio ab Auer. 1. physicæ auscul. cō. 17. & in 4. cæ com. 43. Quia autem totum est multiplex, ideo opus est distinctione, nā vbi est multiplicitas, ibi est confusio apud intellectum, vt patet. 1. cœli, & mundi in tex. com. 110. nam vt colligitur per Auer. 1. phy. com. 5. sunt tres modi compositionis. Compositio speciei ex suis causis. Et compositio generis ex suis speciebus. Tertia autem est compositio indiuidui ex suis partibus fm sui qualitatem. Et ex hoc dedit intelligere quartū modum compositionis indiuidui videlicet, ex partibus fm quantitatem, partes. n. fm qualitatem in via Auer. sūt materia, & forma, quæ a nostris dicūtur partes essentiales, vt patet ab ipso 4. physi. com. 20. & 3. cęli cō. 12 partes autem fm quantitatem sunt partes integrales, vnde aliud est totum essentiale, & aliud est totum integrale. De toto autem, & partibus secundum qualitatem dictis, aut de toto resultante ex partibus essentialibus, an realiter distinguatur a partib⁹ in via Commenta. multi dubitauerunt, & Scotus in. 3. sen. distinct. 2. q. 2. tenet Auerro. fuisse istius opinionis, ꝙ totum essentiale non dicat tertiam entitatem a partibus simul iunctis realiter distinctam, cuius tamen oppositum demonstraui de mente eius in concordantiis Auer. super. 1. phy. in cōmē. 17. per varias auctoritates, & ratio-

E Tres seu quatuor modi cō pōnis.

F

G rationes,& ideo de hoc ad pręsēs nolo habere sermonem, nam vt inquit Gale.in.8.de inge.sani.ca.3.Scriptores qui omnifariam pauca cognoscētes in omnibus libris eadem pertractant imitandi non sunt, hoc.n.non est multa docere, sed multa scribere est, & multas chartas cōsumere cum possent paucas,& multum conterere tēpus vbi non oportet & Beatus August. inquit ꝙ afflictio animi est sem per eisdem inuentis vti. Praetermisso igitur de toto essentiali quod indubitanter teneo fm Arist.& Cōment. dicere tertiam entitatem realiter di-

H stinctam a partibus, tunc propositio allegatá glossanda ē de hoc toto qd' nihil aliud est q̄ suæ partes simul iūctæ, verum est constitutiue, & integratiue, ex nullis.n.aliis causis intrinsecis componitur substantia composita demonstrata quàm ex materia, & forma. Loquendo tamen de toto integrali cōparato ad suas partes integrales teneo tale totum fm rem nihil aliud esse quàm suæ partes simul iūctæ, bipedale enim in reipsa nihil alud est quam duo pedalia simul iūcta,& de hoc veritatem habet allegata propositio. Aduerte tamen ꝙ ta-

I metsi tale totum integrale non dicat tertiam entitatem realiter distinctā a partibus simul iunctis, dicit tamen aliud fm rationem etiam a partibus simul iunctis. nam tale totum respectu partium habet respectum formæ ad materiam,& partes ad tale totum habēt respectum materiæ ad formā, vt scribit Commen.in.7.meta.com. 33.& est etiam sententia Philosophi in.2.phy.in tex. com. 31. vbi partes tales,quæ sunt totius integralis reducit ad genus causæ materialis, modo si totum integrale a partibus non esset, neq; re, neq; ratione distinctum

K non posset subire respectum formæ ad materiā, idem.n.oībus modis remanens idem non potest dici materia,& forma, vt clare patet intelligenti. Amplius hoc idem authoritate Arist.confirmatur, qui in 5.metaph. tex.com.19.inquit substantia vniuscuiusq; ꝙ semel, & ibidem subdit, ꝙ sex semel est sex nō est ter duo, neq; bis tria,& Auic.in.3.tract.suæ meta. cap.5.dicit ꝙ decem non sunt nouē, & vnum, aut quinq;,& quinq;. Amplius Arist.7.meta.te cō.vlti.inquit, syllaba non est elementa, nec idem est ba, quod b,& a, nec caro ignis, &

L terra, quid clarius dici potuit in hoc?

Loquendo autem de toto quod est species, quæ componitur ex causis secundum imaginationem.s.ex genere, & differentia, & de toto quod est genus, quod est compositum ex speciebus secundum ponentes prædicata quidditatiua esse multiplicata ad multiplicationem formarum, vt tenuit Ioan.de Gandauo, talia tota sūt distincta a partibus etiam simul iunctis. Nos autem ponimus ꝙ talia tota secundum conceptum solum distinguuntur a partibus. vnde physicè loquendo, genus non est vna na-

M tura sicut species. propter hoc enim Arist. in.7.phy.tex.cō.31. voluit in genere non posse fieri comparationes, quia in eo latent æquiuocationes, sed solum in specie atoma, quia species specialissima sumitur ab vltima forma, quę simpliciter vna est in rerum natura. Genus autem non sumitur ab aliqua vna forma, quæ sit in rerum natura, sed secundum rationem tantum, nō.n.est aliqua forma in rerū natura per quam homo est animal, alia ab illa secundū rem

per

A per quã homo est homo, omnes igitur homines conueniunt in forma, quæ constituit speciem, quia quilibet habet animam rõnalem, sed nõ est in homine, equo, & asino, aliqua anima communis, quæ constituat animal, quod est genus in quo conueniunt præter animam hominis, equi, & asini. nam si esset talis forma cõis, tunc genus esset vna natura, sicut species, & in illo possent fieri cõparationes. sed in sola consideratione, & abstractione intellectus est forma generis per abstractionem a differentiis, sic igitur genus est vnum
B sm logicam cõsiderationem, in quantum dicit vnum conceptum prædicabilem vniuoce de pluribus speciebus. Nec est verum apud Peripateticos, quod quot sunt prædicata quiditatiua, tot sunt formæ realiter distinctæ in nã illis correspondentes. nam vt scribit Com. in 7. primę philosophiæ. com. 11. prædicabilia substantialia sunt illa, quæ adunant cũ subiecto, & adunantur adinuicẽ, & ista est opinio Arist. contra Platonem, sicut patet consideranti.

C PROPOSITIO LXXVI.

Vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum, eo quod sunt a sensibus remotißima.

ARisto. propositio est in proœmio met. & communiter allegatur. Solet tñ glossari de vsibus in causando, quemadmodum est deus, & intelligentiæ, talia nãq; entia abstracta cum a sensibus sint remotissima, sunt difficillima cognitu, nam vt inquit Com. 2. de anima cõ. 92. Comprehensio differentiarum sensibilium a sensu est cã comprehensionis eorum ab intellectu. Et hic D scire debes, ꝙ difficultas, quæ contingit intellectui nostro in cognitione abstractorum, & in cognitione entium materialium, prouenit ex diuersis causis, vt testatur Aris. & Cõ. in 2. meta. in tex. com. 1. vbi inquit, Forsan autẽ, & difficultate duobus modis existente non in rebus, sed in nobis est eius causa, vbi Com. in cõ. inquit. cum difficultas comprehensionis entium sit duobus modis, rectum est, vt difficultas in rebus, quæ sunt in fine veritatis. s. ĩ primo principio, & ĩ principiis abstractis a mã E sit ex defectu. s. ex nobis non ex illis. Qm̃ cum abstracta sint intellecta ex se naturaliter, & non intellecta, quia nos facimus ea intellecta esse. Sed quia sunt intellecta in se, sicut sunt formæ materiales, difficultas enim in istis est ex se magis, quàm ex nobis. Ita ꝙ Auer. ex mente Arist. elicit duas conclusiones, ꝙ difficultas ĩ intellectione entium abstractorum a nobis est ex nobis magis, q̃ ex illis, Sed difficultas rerum materialium est magis ex illis, quia res materiales sunt potentia intellectæ, & non F fiunt actu intellectæ, nisi virtute intellectus agẽtis, qui est in nobis, qui transfert res de ordine in ordinem, & facit de potentia intellectis actu intellecta, vt dicit Com. in. 3. de anima. com. 18. Scotus autem & Ant. And. in. 2. meta. q. 2. volunt. n. contra Com. si difficultas intelligendi res materiales esset ex parte obiecti. s. ex parte earum, tunc tales substantiæ comparatæ ad quencunq; intellectum eodem modo se haberent. Consequens est falsum, sicut patet respectu intellectus diuini. ergo, & añcedens. probatio consequentiæ,

Difficultas intelligẽdi ĩ nobis ꝓ duobus euenit.

Opi. Scot. & Anton. And. in. 2. met. q. 2.

G quia da oppositum, ꝙ difficultas est solum respectu intellectus nostri, & non respectu cuiuscunq; intellectus tunc cum istæ substantiæ sint eadē ad quencunq; intellectum cōparentur, sequitur ergo ꝙ difficultas non est ex parte earū, sed est ex parte intellectus nostri cui comparantur. & ideo tenent ꝙ tota difficultas in intellectione nostra dependet ex parte intellectus nostri. vnde dicūt quod licet Arist. in litera innuat duos modos difficultatis contingentes in intellectione, tamen dubitatiue loquutus est. inquit enim forsan, & ideo

H quasi determinando dictum suum subdit, non in rebus, sed in nobis causa est. Sustinendo tamen viā Auer. q̄ magis consona est dictis Arist. facile est soluere rōnem eorum. Nā Com. tenet ꝙ Deus, & intelligentiæ non intelligunt ea, quę sunt hic sicut nos intelligimus illa. scientia. n. vt inquit Auer. 12. meta. com. 51. æquiuoce dr̄ de scientia Dei, & de scientia nostra, quia scientia Dei est causa entium, sed scientia nostra causat̄ ab entibus. vnde Auer. 3. de ani. cō.

Defensio Auer.

I 36. inquit. Ex eis comprehendentibus, quæ non sunt admixta materię quod comprehendit minus perfectum, comprehendit magis perfectum, & non econtrario, & ideo dixit. 1. com. super. 2. met. ꝙ illud exē plum Arist. ibi sicut se habet oculus noctuæ ad lucem diei, ita se habet intellectus animæ nostræ ad ea, q̄ manifestissima sunt in natura. ꝙ ostendit difficultatem nō impossibilitatē.

Opi. beati Thom.

Et licet beatus Tho. in illo loco dicit de mente Aristo. ꝙ anima nostra corpori vnita impossibile est comprehendat substantias separatas cognoscendo de eis, quod quid est, ex quo inquit falsum esse, quod dicit Auer. hic in com. ꝙ philosophus non demrat hic eē impoſſe nobis intelligere res abstractas. sicut impoſſe est vespertilioni inspicere solem

K

Impugnat.

Tn̄ sine dubio dictum Auer. est de mente Arist. Nam. 9. met. tex. com. vlti. loquens de cognitione substantiarum simplicium inquit, ꝙ ignorantia talium non est æqualis cæcitas, cæcitas enim est, vt vtiq; si intellectiuum oīno non habeat aliquis. Ex quibus verbis idem beatus Tho. elicit ab ipsa tandem veritate coact' ibi dicens. ex quo patet ꝙ fm̄ sn̄iam

L Arist. humanus intellectus pōt pertingere ad intelligendum substantias simplices, quod videtur sub dubio reliquisse in. 3 de ani. Clare autem patet apud oēs Peripateticos, ꝙ quæstio mota in. 3. de anima de intellectu humano an possit intelligere abstractas substantias, non est qō pertinens ad intell'm hominis separatum, existentem in alio statu. nā 3. de anima tex. com 20. dixit. quod non reminiscimur post mortē, quia intellectus passiuus corrumpitur, & sine hoc nihil intelligit anima, tum etiam, quia illa qō formaliter procedit de intellectu hominis pro statu M

isto, nam sic inquit. in tex. 36. in. 3. de ani. Vtrum aūt contingat aliqđ separatorum intelligere ipsum non existentem separatum a magnitudine, considerandū posterius. vbi beatus Doctor dicit, ꝙ posterius cōsiderandū est vtrum intell'm nr̄m non existentem separatū a corpore, possibile sit intelligere aliquā substantiam separatam. hæc enim quæstio, vt inquit, hic determinari non potuit, quia nondum manifestū erat aliquas substantias separatas eē, nec quæ

A quæ vel quales sunt. vnde hæc quæstio ad metaphysicum ptinet, tamē non inuenitur ab Arist. soluta, & tñ pro parte testatur. in. 9. meta. in præ allegato loco Arist. ibi hoc soluisse, & ideo expositio Auerr. ibi, licet ab omnibus expositoribus Latinis derisibilis iudicetur, tamen vt vides est ex mente Aristo. qui dicit ignorantiam de talibus abstractis in nobis non esse, qualis est cæcitas in oculo. quid clarius potuit dici pro Com. dum asseruit exemplum illud non dicere impossibilitatem, sed difficultatem tm̃? Redeam⁹ igitur eò, vnde B effluxit sermo, ꝙ vl̄ia sunt difficillima ad cognoscendum, de vl̄ibus in causando eo, quia sunt a sensibus remotissima, ista enim difficultas prouenit ex parte nostri intellectus, qui in intelligendo dependet a sensu, & quia substantiæ separatæ fm̄ se non sunt phantasiabiles, sed solum suus effectus qui est motus sensu apprehēditur, ideo multum est cognitio de talibus difficilis in nobis, sed non ista difficultas in intellectione earū dependens ex parte ipsarum, quia ipsæ sunt intellectæ in actu. Quomo C do autem rationes Auer. procedāt in. 2. met. vide quæ scripserim in cōcordantijs eius, si placet. Fallit autē proposita propositio de vl̄ibus complexis in causando, sicut sunt prima principia, quorum causalitas extenditur ad omnia scibilia. nam talia vniuersalia sunt notissima, & sunt sicut locus ianuæ in domo quem nullus ignorat. 2. meta. com. 1. vnde demōrationes cōstantes ex primis principiis respectu aliarum demōnstrationum sunt, sicut elementa de compositis, vt patet. 5. meta. text. com. 4. Nota etiam ꝙ loquendo de vl̄ibus in prædicando, & si talia quo ad simplicē D cognitionem sui sint nota, præcipue vbi fuerint sensata, vt declaraui in speciali quæstione mea de primo cognito, tñ de talib⁹ possunt formari ꝓpositiones in ordine ad suas naturales proprietates multum occultæ, & laboriosæ. licet enim teste Auicē. ens & res prima impressione quo ad simplicem cognitionem imprimantur in aīa, tñ possunt arduæ qōnes formari de ipsis, sicut patet exercitatis in scientia diuina.

PROPOSITIO LXXVII.

Scientia quæ subalternatur speculatiuæ, speculatiua est. E

VEra est propositio qñ scientia subalternatur sicut species generi. inde. n. est, quod scientia subalternata non ponit in numerum, alioquin diuisio scientiæ speculatiuæ posita ab Arist. in. 6. primæ philosophiæ esset insufficiens, vbi Arist. diuidit sciētiam in actiuam factiuā & in theoricam: & theoricam demum diuidit in naturalem mathematicam, & diuinam. nō. n. subalternata sciā differt a subalternāte nisi F accidētali dr̄ia, quæ non facit aliud, sed alteratum solū, sicut geometria, & ꝑspectiua. nā linea, & linea visualis sola dr̄ia accñtali distinguunť: & sic de musica cū arithmetica, quatū altera est de numero, altera vero de sonoro numero. Falsa aūt est ꝓpō vbi subalternatio fuerit merito prīcipiorū tm̄. Nā non est dubiū ꝙ oēs scientiæ morales, & practicę, siťr, & aliæ sciſę speculatiuę pticulares subalternanť merito prīcipioꝝ sciæ diuinę. nā sicut scribit prīceps ī prima Fen, primi canō. doct. 1. I ca. de sub-

 iectis

G iectis medicinæ. principia scientiarum particularium, tanquam credita recipiūtur, & in aliis scientiis, quæ secundum ordinem sunt ante eas ratiocinantur, & ita fit donec principia omnium scientiarum ad philosophiam primam, quæ metaphysica est nuncupata, eleuentur. & Auer. in. 1. Colliget. cap. 1. Artifex artis inquantum est artifex illius artis non potest cognoscere principia recepta in illa arte, quanuis sciat illa, non scit. n. ea nisi inquantum est artifex alterius artis, ideo oportet eum recipere illa principia artis suæ ab il-

H lo loco in quo sunt magis nota.

ADDI. Dicit etiam Alexan. in. 1. topi. in 2. sectione, super cap. 11. ꝙ sunt aliqua problemata, & propositiones physicæ, quæ circa electionem, & fugam relationem habent. Nā vtrū omnia necessario a fato dependeāt, quod est physicum, relationem hēt circa electionem, & fugam. Nam si oporteat cōsiliari de actibus nostris, aut non, inde est initium. Silr etiā non est dubium fm Arist. & Com. ꝙ scientia de anima tribuit multis scientiis, quæ sunt practicæ multa

I principia. cum tn̄ scientia illa sit mere speculatiua. nam Auerro. in. 1. de anima, com. 2. inquit, ꝙ iuuamentum scientiæ de anima aliis scientiis est tribus modis, & secundus modus vt asserit est pro quanto dat plurib⁹ scientiis plura principia, vt scientię morali. s. regendi ciuitates, & diuinæ. Moralis. n. suscipit ab hac scientia vltimum finem hominis in eo, quod est homo, & scientiam suę substantię, quę sit, & diuinus suscipit ab ea substātiam sui subiecti, hic enim declarabitur, qm̄ formæ abstractæ sunt intelligentiæ, & alia multa de cognitione dispositionū consequētium intelligentiā in eo, ꝙ est intelligentia. Silr etiam medicina, quæ

K a toto genere practica est, licet fm similitudinem aliquid eius dicatur practicum, & aliquid speculatiuum, subalternatur merito principiorum scientiæ naturali, quæ est speculatiua. Et ex hoc patet error Conciliatoris, & aliorum asserentium medicinam esse vere subalternatam sciæ naturali. inquit enim in dria. 3. in. 3 dicendorum, ꝙ cum duplex sit subalternandi modus, videlicet ratione subiecti, & ratione principiorum, vtroq; modo medicina est subalternata scientiæ naturali. nam subiectum eius, quod est corpus humanum sanabile est sub subiecto scientiæ naturalis, quod est ens mobile. vel corpus mobile. Similiter etiam subalternatur illi merito principiorum, quia vltimæ cōclusiones libri plātarum, & libri de animalib. sunt maximæ, & principia credita in medicina, nam vt scribit Philosophus. I libro de sensu, & sensato, vbi desinit physicus, ibi incipit medicus, & ista est opinio eius. Sed ista opinio quo ad primum dictum stare nō potest, quia certum est, ꝙ subiectum medicinæ formale non est corpus humanum sanabile absolute, sed ab arte, & tale, vt sic est res artis, & non est pars subiectiua entis naturalis, vt bene patet consideranti. Amplius cū scientia naturalis sit mere speculatiua: Medicina autem sit mere practica, si esset vere subalternata illi sicut species generi, tūc sequeretur, quòd scientiæ practicæ sola accidētali differentia differrent a scientiis, quæ simpliciter sunt speculatiuæ contra Philosophum. 6. metaph. tex. commen.

Opinio Concil.

L

Impugna.

M

A men primi. vbi diuidit scientiam in theoricam actiuã, & factiuam: theoricum autem, & practicum, vt diuidunt philosophiam, & scientiam in communi sunt essentiales differentiæ. nam vt Auicen. in principio suę logicæ, & in principio suæ meta. scribit, scientiæ speculatiuæ sunt de rebus operatis a natura, & sciẽtiæ practicæ sunt de rebus operatis a nobis. secus autem est de theorico. & practico, quæ diuidunt medicinã, quia
B tales sunt differentiæ accidentales in medicina. vnde theoricum, & practicum, quæ diuidunt scientiã in cõmuni æquiuoce dicuntur cum theorico, & practico per quæ diuiditur medicina, quia impossibile est easdẽ esse differentias, per quas diuiditur superius, & inferius, vnde theoricũ in medicina ordinatur ad practicũ, non sic autem est de theorico, & practico per quæ diuiditur scientia in communi, quia scientiæ speculatiuę non sunt propter practicas, vt patet ex proœmio metaph.

Theoricũ & practicũ in medicina sũt æquiuocè.

ADDI. Gregorius in sermone Diui Basilii ita scribit, medicinam esse fructũ
C philosophiæ, & philoponiæ. idest dilectionis laboris. nam quantum ad theoricam est fructus philosophię, quo ad partem practicam est opus laboris, quia pro maxima sui parte practica medicinæ ex experimento constat. Similiter etiam, vt dictũ est, ista, vt diuidunt scientiam in cõmuni sunt essentiales differentię habituum distinctorum: sed vt diuidunt medicinam sunt differẽtiæ accidentales. nam illa pars medicinæ, quæ a remotis dirigit in opus dicitur theorica, illa autem, quæ a propinquo dicitur practica. Iquit enim Scotus in. 6. meta; h. q 1. in solutione argumentorum, & præcipue ad secundum, quod omnis habitus cognitiuus circa obiectum operabile ex natura rei & obiecti, est directiuus in operatione, licet non ex vsu habẽtis, sed aliquis habitus est directiuus incomplete, & quasi a remotiori, sicut qui est circa magis vља aliquis magis perfectę, & de propinquo, sicut qui est circa magis particularia, actus enim sunt circa singularia. vnde experientia magis dirigit in operando, quã ars sine experiẽtia. 1. meta. & sic habitus incomplete dirigẽs comparatiue, & large potest dici speculatiuus, quia ex se non sufficit ad E
dirigendum sine particulari determinante, & applicante, & ita dicit ẽt in prologo primi senté. in. q. de praxi, & est etiam sententia beati Tho. in qõnibus super Boethio de trinitate quæst. qua quærit. Vtrum sit conueniens diuisio scientiæ speculatiuę in naturalem, mathematicam, & diuinam. inquit enim in responsione ad quintum. ꝙ aliqua scientia continetur sub alia dupliciter. Vno modo, vt pars ipsius, sicut sciẽtia de plãtis continetur sub naturali, vt pars. F
Alio modo, qñ in superiori scientia assignatur propter quid eorũ, quæ in inferiori scientia demonstrantur vt musica arithmeticæ. Medicina igitur non ponitur sub physica, vt pars, subiectum. n. medicinæ nõ est pars subiecti naturalis philosophiæ ſm illam rõnem, ſm quam est subiectum medicinæ, quanuis. n. corpus humanum sanabile sit corpus nãle, non tñ est subiectum medicinæ, vt est sanabile a natura, sed vt est sanabile per artẽ. sed quia in sanatione, quæ fit per artem, ars est ministra naturæ. iuxta illud Gal. in. 3. techni.

G Omnium natura operatrix, medic⁹ vero minister, quia ex aliqua naturali virtute sanitas perficitur auxilio artis, ideo ppquid in operatione artis oportet accipere ex proprietatibus rerum naturalium, & ꝓpter hoc medicina subalternatur philosophiæ naturali, sicut alchimia, & agricultura, & aliæ hmōi. Et sic patet qualiter aliquæ scientiæ operatiuæ subalternari possunt alicui scientiæ mere speculatiuæ fm se, & secundum omnes sui partes.

ADDI. Et quod medicina motu genere sit practica, ostenditur etiam authoritate Com. in. 2. meta. comm. 3. in

H quit enim. scientia operatiua, quamuis vtatur rōcinatione, & speculetur de causis, non tamen est digna vocari scientia speculatiua, quia non per scrutatur de causis rerum, & de diffinitionibus earum, nisi vt scientes eam agant, & non vt sciant, sicut est de scientiis speculatiuis patet: videt, ꝙ scientia quæ considerat causas, & theorica fm medicos abutentes vocabulo, vnde a fine vnum quodque denoīare fas est, & vt dicit Com. illa demſo fuit inuenta ab Iacuaym

I medico Arabe, nullus enim ex antiquis hoc posuit. Et animaduerte iuxta sententiam Arist. in lib. de sensu, & sensato. ꝙ vbi desinit physicus ibi incipit medicus, inde contingit, quod quo ad postremam sui partē, quæ est de animalibus, & plantis Arist. interponit aliqua, quæ pertinēt ad actum practicum. vnde in lib. de natura animalium ponit multa medicamina conferentia variis, & diuersis ægritudinibus animalium, patet autem ꝙ notitia illa, quæ docet modum, & qualitatem operādi practica est, sicut inquit Princeps in principio primi canon. nam in. 9. lib. agi K de ægritudinibus suum, eorumque remedijs. & in cap. 22. agit de ægritudinibus canum, & cap. 24. agit de morbis equorum, & remedijs eoꝝ, & in cap. 26. agit de morbis elephātium, & eorum remedijs. vnde sicut contingit in naturis temporum ꝙ finis vnius sapit naturam principij alterius & econtra, sicut principium veris sapit naturam hyemis, sic finis naturalis scientiæ sapit, & ostendit alium modum considerandi medicinæ. vnde Arist. istas duas scientias sorores appellabat, & alteram descri bebat ꝑ alterā, dicebat. n. medicinā L eē corporis philosophiā, & phīam dicebat esse animi medicinam. nā vt inquit diuinus Boe. in. 4. de consolatione philosophica. Animorum salus quid est nisi virtus, & ægritudo quid nisi vitium? & aduerte quod quanto anima præstantior est corpore, tanto philosophia, quæ instituit animum præstantior est medicina, quæ instituit corpus, vt. d. Aristo. in. 1. ethic. cap. 17.

PROPOSITIO LXXVIII.

Regula est, quod a causis quarum natura est eadem, & non differunt nisi secundum magis, & minus, non prouenit nisi una nara differens secundum magis, & minus. M

Averrois est propositio in propria forma in. 3. de cœ. & mū. in com. 72. vbi etiam subdit. & causæ diuersæ in quantitate habent causata diuersa in quantitate. Vera autem est propositio, vbi illæ causę differentes fm magis & minus fuerint causæ

A causæ adæquatæ illorum effectuũ, fallit autem vbi nõ sunt sic adæquatæ. Nam videmus proportiones elementorum in mixtis inuentas differre secundum magis & minus, attamen videmus maximam diuersitatem in formis mixtorum, quæ nõ causantur adæquatæ ex illis proportionibus elementorum, sicut credit Alexan. vt recitat Auer 3. de anima.com. 5. intantum ꝙ etiam anima, & intellectus materialis illo modo causantur, cõtra quem Auer. ibidem inquit. Et magis inopinabile de opinione Alex est hoc ꝙ dixit qđ B primæ præparationes ad intellecta, & ad alias postremas pfectiones de anima sunt res perfectę a complexione, non virtutes factæ a motore extrinseco, vt est famosum ex opinione Arist. & omnium Peripateticorum, ista enim opinio in virtutibus animæ comprehensiuis si est secũdum quod nos intellexerimus est falsa, a substantia enim elementorũ non potest fieri virtus distinguens comprehensiua, &c. vnde etiam elementa secundum doctrinam Arist. Nota. respectu mixti non concurrunt nisi, vt causa materialis, sed causa efficiens est calor cœlestis, vt patet. 12. meta. commen. 18. Soletetiam ꝓposita propositio sub aliis verbis allegari, videlicet magis, & minus nõ diuersificant speciem, & tunc etiã est alia limitatio, nam magis, & minus quandoq; insequuntur formã, & quandoq; insequuntur materiã seu materiales dispões, & verum ẽ, quod differentiæ rerum secundum magis, & minus insequentia materiam non faciunt differre specie, tales enim sunt indiuiduales differentiæ per quas distinguuntur ea, quæ sub eadem specie continentur. Sed D loquendo de magis & minus, quæ insequuntur formã, & principia essentialia, talia bene faciunt diuersitatem specificam, & inferunt illam, nam species entium sunt inæquales quia sunt sicut numeri. Colligitur autem limitatio ista ex intentione Philosophi in. 10. meta. tex. comm. 25. vbi habet ꝙ contrarietas sumpta penes formam facit differentiã specificam, non autem cõtrarietas sumpta penes materiam.

PROPOSITIO LXIX.

Simile non patitur a simili.

Propositio est Aristo. in. 1. de generatione & corruptio. in text. E commen. 48. cuius probatio ibidem adducitur. inquit enim si simile secundum quod simile actiuum, ipsum seipsum mouebit omne. Glossatur autem ab Aui. ista propositio in secunda Fen primi doctri. 3. in cap. 3. de signis complexionum de simili, cuius qualitas, & quantitas illius, quod est ei simile est vna specie, & natura. nam quod est calidius alio non est simile ei quod minus calidum existit. immo duo calida, quorum vnum ẽ calidius altero di- F uersificãtur, & illud quidem quod est minus calidũ comparatione ei⁹, ꝙ est calidius frigidum existit. Intelligitur igitur propositio de similibus in forma, & gradu formæ, & ẽ sm potẽtiã. nam actio insequit̃ multitudinem formæ, & multitudo formæ insequit̃ multitudinẽ mãæ, ex augmẽto.n. subæ in quãtitate ꝓuenit augmẽtũ virtutis in robore, sicut declaratũ est ex principijs naturalibus, vt inquit Auic. in. 6. naturalium, sectione. 4. ca. 5.

G PROPOSITIO LXXX.

Dialecticus diffinit per formam, physicus autem per materiam.

Diffīōnes quiditatiuæ tria debent hēe.

Propositio ista est Philosophi ī primo de anima. in tex. comm. 16. Aduerte ꝙ diffinitionēs, quæ dant quiditatem debent habere tria propria, vt scribit Commen. 4. physico. commen. 31. Quorum primum est, vt ex illis dissoluantur qōnes contingentes in re. Secundum vero est, vt per illas appareat causa ī hærentiæ accidentium essentialium
H existentium in re, quia diffinitiones completæ innatæ sunt reddere causas omnium accidentium existentium in re: sed non conuertitur, qđ omne ex quo apparet causa accidentium existentium in re sit diffinitio. Tertium vero est, vt ex diffinitione appareat difficultas. Vbi aduerte quód de proprietate diffinitionis completæ est, & appareat solutio omnium difficultatum contingentium in re ex ignorantia diffinitionis, & quód omnia accidentia propria, quæ conuertuntur cum diffinito demonstrētur per illam, nam
I vt scribit Aristo. 1. de anima. tex. cō. 11. Diffinitiones secundum quas nō contingit accidentia cognoscere, sed neq; de ipsis facile imaginari, manifestum ꝙ dialectice dictæ sunt, & vanæ omnes. Vnde animaduerte, ꝙ cum dialecticus sit artifex communis, non enim procedit ex propriis sicut demonstrator, ideo a Philosophis omnes diffinitiones, quæ dantur per causas remotas, & cōes dicuntur dialecticæ, quia non pñt esse medium ad demrandum accñtia essentialia de diffinito, nā demrō est ex propriis. Et eadem ratione omnes illæ rationes in philosophia K
naturali, vel in scientia diuina, seu alijs factæ per principia remota. & vña non appropriata ei, qđ demrat esse, dñr logicæ rationes. Extat ad hoc singularis authoritas Aristo. in 2. de genera. anima. cap vlti. inquit enim. Sed fortasse verisimilior his demrō illa logica videtur, logicam appello, quia quo vñor, eo remotior a própriis principiis est, & Auerr. 1. cœli. commen. 70. inquit. hæc ē alia demrō á prædictis, & est logica. scilicet, quia est ex veris propositionib', sed non propriis, sed generalibus. L
Eandem sententiam habet etiam in 8 physi. com. 70. &. 12. meta. com. 4 dicit, ꝙ Platoni contingit dici vniuersalia esse causas singularium ꝑpter logice īquirere, & subdit. quod quia erat semper in disputatione, ideo contingit ei dicere extranea, & remota a veritate. Ex qua authoritate male intellecta, & exposita inferunt aliqui, quod in disputatione possunt dici extranea, & remota, qđ falsum est, præsertim in disputa. doctrinali, qualis est illa qua vtuntur Philosophi in ꝑscrutatione veritatis. nā vt elicit' in. 2. primæ philoso. t. c. 15. Nā philosophi est q̄rere maximam ꝑscrutationē ob studiū veritatis. vnde. 4. met. t. cō. 18. In rebus M
in q̄bus hō hēt opīonē, & existimationē dēt inq̄rere certitudinē sicut ī firmus sanitatē. vñ si fas ē dispōnes corporis dispōnib' intel's cōparare, debes scire, ꝙ queadmodū medici ī corpe humano ponūt tres dispōnes, sanitatem, ægritudinem, & neutralitatem: sic scientia certa apud intellectum est sicut sanitas in corpore, q̄a est eius perfectio. Omnes. n. hoīes naturá scire desiderant, ignorantia autem

Nota pulchrā sīl'itudinem.

A autẽ diſpoſitionis eſt ſicut ægritudo in corpore, opinio aũt qua intelľs cognoſcit aliquid cũ formidine eſt veluti neutralitas in corpore, & ideo dictum Cõ. aliter intelligitur, quod q̃a Plato ſemper eſt in diſpu. id eſt ſemper in ſuis dialogis per dialecticas rationes procedit, quæ ſunt per cauſas vniuerſales, & remotas, ideo contingit quod non dicit conuenientia, q̃a conabatur ex cauſis intelligibilium ſeu entium mathematicorum reddere cauſas ſenſibilium. vnde Ariſt. in. 1. de generatione tex. cõ. 7. contra Plat. & ſequaces, inquit. Cauſa autẽ

B quare non potuerunt confeſſa videre inexperientia fuit. ideoq; quicunque magis inſudauerunt naturalib⁹ magis poſſunt ſupponere talia principia, quibus multa poſſunt complicare. quia autem ex multis ſermonibus indocti exiſtentium entis intuẽtes, & ad pauca reſpiciẽtes facile enũtiant. Sed dices, quare dialecticus dicitur diffinire per formam, phyſicus autem per materiam. Ad hoc videť reſpondere The. 1. de anima. c. 9. in expoſitione tex. cõ. 16. inquit. n. cũ ſint tria diffõnum genera. Quædam per ſolam formã hoc modo, domus eſt cuſtodia, & defenſio a ventis, imbribus, caloribus, & frigore. Alius modus eſt per ſolam materiam, domus eſt ligna, lateres, intrita. Tertius autem qui vtrunq; complectitur ſ. materiam, & formã, ſic videlicet domus eſt munitio ab his, quæ de foris ingruant ex tali, & tali materia. De his tribus quod genus phyſico conuenit? Vtrum id in quo ſolius formæ fit mentio, prætermiſſa, & neglecta materia, an id in quo ſolius materiæ admonitio fit forma ſuperpoſita, an id potius in quo iũctim forma,

Pulchra, & ardua difficultas

Opinio Themiſt.

A D D I. Aduerte hic quod diffõ completa ex mã. & forma dr̃ a demrone ſole ſitu ſm philoſophũ. 1. poſt. quia in diffõne tali mãli, diffinitio ꝑordinať formali q̃a ſm philoſophum mã eſt ꝑꝑ

C

ma, & materia declaratur? & ſoluendo dicit ꝙ ſi poſtremum hoc genus Philoſopho naturali congruit cui ſe ctæ reliqua duo vendicari, aut tribui debēt, certe diffinitio in qua ſola uis formæ affertur, quæ ſeorſum conſiſtere confirmationem, quæ & ſoliditatem habere non poteſt dialecticis aſciſcitur. vnde plerunque illa facilis inaniſq; habetur: ea vero: quæ materiam tanrũ, & affectiones eius, quæ abiungi non poſſunt ſectatur, nulli⁹ quidem fuerit niſi eius, qui naturam exploret, quippe ꝙ circa omnia verſetur, quæ materiam, & eius opera, atq; affectiones appellent, ſed ceſſans & manca niſi formæ meminerit, ac formam quidem ſemper in diffinitione collocare debemus, quę locum principem teneat, ita tamẽ, vt a materia non recedamus, etiam ſi forma ratione poſſit abiũgi. etenim formæ naturali materia ſemper opus vſuſq; eſt Sed niſi aliud dicatur, ſolutio iſta Themiſtij videtur manca, & inſufficiens, nam ſi ea ratione definitio data per ſolam formam dialectica eſt; quia forma ſeorſum ſoliditatem habere a materia non poteſt, neq; ſeorſum cõſiſtere valet: pariformiter ſequi videtur, ꝙ definitio, quæ datur per ſolam materiam dialectica erit, quia materia ſeorſumq; conſiſtere, & ſoliditatem habere præter formam non valet, ſicut ſcribit Cõmen. in. 2. phy. in com. 12. imo ſi bene conſiderare volueris, magis hoc eſt de materia ſecundum ſententiam Peripateticorum. nam 2. phyſicæ auſcul. tex. com. 91. Materia eſt propter formã, non autem forma ꝑꝑ mãm. Confirmatur, nam Auer. in 7. primæ philoſophiæ in cõ. 8. in calce cõ. ſcribit. & cum induxit rõcinationes ex quibus apparet

D

foram, & nõ ecõtra. ſed in demrone diffinitio formalis ꝑordinať mãli, q̃a ẽ mediũ, & demro ẽ per cãm in eſſendo, & ĩ inferendo f ora ãt eſt cã mãæ, & nõ ecõtra. 2. ph. 91. & cõ. 87. Vľ

E

dic, q̃a primus loc⁹ ĩ diffõne dẽtur principio mãli, vñ genus qđ ẽ ꝓportiõale materiæ dẽt ĩ diffõne ꝑmitti differentiis

F

G apparet ꝙ mã est magis substantia dixit, sed hoc ẽ impossi.i.sed impossi est, vt materia sola sit subã cum opinatur ꝙ intẽtiones separabiles in intellectu .s. quæ non intelliguntur in respectu aliorum, sicut est materia; sed quæ intelliguntur per se, sunt magis substantiæ, & ideo existimatur ꝙ forma sit ẽt substantia cum sit quiditas quam significat diffinitio, vbi expresse colligitur quod est magis absolutus intellectus formæ, q̃ intellectus materiæ. Et confirmatur, quia idem est iudicium de materia, & forma, sicut de potẽtia & actu, quia. 12. meta.com. 26. potẽtia reducitur ad materiam, & actus ad formã, modo 9.meta.tex.cõ.13.potentia per se refertur ad actum, actus autem non refertur ad potentiam, nisi quia potentia refertur ad actum, quia sunt relatiua opposita de.3.modo relatiuorũ per modum mensuræ, & mensurati.

ADDI. Cõfirmat. 12.meta.c. 47. pótia intelligit per aliud, actᵘ vero p se.

H Nec valet solutio illa Themistij, qđ ideo ea, quę per solam materiam est, diffinitio naturalis esse dicatur, quia omnia, quæ a naturali considerãtur materiam habent. Nam rectius dixisset plura ex his, quæ a naturali cõsiderantur materiam habent ꝑpter intellectum. vnde sic loquitur Arist. in 6.primæ philosophiæ in te.cõ. primi, physica theoria quædam est, sed theoria circa tale ens, quod est possi moueri, & circa substantiam quæ secundum rationem, vt ſm magis non separabilem solum, vbi Auer. in cõ. inquit, ponderando ly ſm magis, & dixit in maiori parte propter intellectum. & .2.phy.cõ. 21. inquit Com. ex fundamentis, quę ponit naturalis est quod plures formæ naturales sũt in materia, & hoc manifestũ est per se, de forma autem in qua hoc non

Euasio.

Impugn.

I

est manifestũ per se ista scientia considerat, vtrum sit in materia, vel nõ, & in hoc non est dubium nisi de aĩa tm̃. Præterea. Esto ꝙ illud verum esset tunc adhuc est difficultas, nã, 2. phy. tex. cõ. 12. Forma est magis natura, q̃ materia, & Commentator. 5. meta. cõ. 5. scribit ꝙ natura primo dicitur de substantia, quæ est forma, quæ est principiũ motus in rebus naturalibus essentialiter, & primo, & ꝙ materia nõ dicitur natura, nisi quia recipit istam materiam. vnde diffinitio naturæ dicitur analogice, quia prius verificatur de forma q̃ de materia, & .1 .cœli. cõ. 5. idem habetur. K

L Scientia igitur naturalis prius est de natura quæ est forma, q̃ de natura, q̃ est materia. nam vt scribit Cõme. 2. physic. cõ. 26. licet scientia naturalis vtrunque consideret, & formam, & materiam, tamen de forma naturalis considerat per se, & de materia ꝑ formam, & tũc videtur, ꝙ potius diffinitio data per solã formam sit naturalis, quàm quæ datur per solã materiam, & sunt difficultates sicut uides, a quibus non nisi solers ingeniũ potest euadere. Albertus autem cognomento Magnus. 1. de aĩa tracta. 1. cap. 7. fecit longam digressionem de hoc dubitãdo quõ dialecticus diffinit per formã, cum forma sit pars rei. & non totius, neq; videtur posse de toto prædicari. Ad quod multis interpositis, inquit, ꝙ forma rei dupliciter potest considerari, sicut dicit Auicen. Vno.n. modo consideratur, vt est actᵘ rei, & pars esse eius. & hoc modo non prædicatur de re. Alio modo, vt est intentio rei abstracta a re, & sic prædicatur, quia est intentio totius, & non partis. totum.n. significatur sub qualibet forma quæ est

Opio Alb. magni.

M

A est in ipso, siue sit generis, siue driæ, siue proprij, siue accidentis, & sm qd significatur, stans sub aliqua illarum formarũ, sic abstrahitur ab ipso vniuersale, & est illud vniuersale intẽtio totius, & ideo prædicatur de toto, & has intentiones totius considerat logicus, & cætera, quę vide ab ipso. Sed nec istud dictum Alberti satis facit, quia nõ est quæstio an forma possit prædicari per modum partis, aut per modum totius, sed qõ quærit pp qd diffinitiones illæ ex quibus non contingit accidentia essentialia demonstrare dicuntur dialecticæ, & dicuntur datæ esse per formam. Et propter hoc relictis aliorum opinionibus in hoc dicendum puto, quod cũ forma sit subiectum vniuersalitatis, & iste est intellectus cuiuslibet formę, vt scribit Cõmen. 1. cœli cõ. 92. & ideo dicitur in diffinitione vniuersalis quod est aptum natum dici de pluribus, & in lib. destruc. destruc. in dispu. 1. in folo. 7. dubij. Causa pluralitatis seu numeralitatis est materia apud Philosophos, & causa cõuenientiæ in multitudine numerali est forma, sm quod possunt reperiri res plures in numero in vna forma. ideo C dicimus nos ꝙ tales diffinitiones datæ per communia dicuntur esse datæ per formam, quia causa cõmunitatis, & conuenientiæ est a forma, & propter hãc causam oẽs rationes ex cõibus procedentes dñr dialecticę, vt supra dictũ fuit, quia dialecticus procedit ex cõibus ex quibus non aggeneratur scientia, sed opinio: physicus autem appropriate dicitur diffinire per materiam, pro quanto videlicet nõ diffinit per cõia sicut dialecticus, nõ quia in diffinitione naturali appareat mã sine forma, quia vt ingt

Impugn.

B Opio propria.

Auer. 1. de anima cõ. 16. qui in diffinitionibus rerum ponit materiã, & omittit formam diminute accipit, similiter etiam, vt scri. Cõ. 2. phy. cõ. 70. Naturalem oportet dare in rñsione omnes quatuor causas, qm̃ in sciã naturali apparet materia, & in quo est materia sunt omnes causæ, & oẽs causæ rerũ a naturali cõsiderantur sm quod habent attributionem ad materiam, & vt habent esse in materia. nam considerat mouentem cãm sm quod mouet materiã, & formã sm esse quod habet in materia, & finẽ sm quod est terminus motus quo mouetur materia, & materiam ipsã sm quod est subiecta formæ sm esse quod habet forma in materia, sic igitur intellexisti quomodo dialectic' diffinit per formam, & physicus per materiam, quod Ioan. de Ganda. & alij adhuc intelligere resolute non potuerunt.

D

ADDI. Et Cõ. 7. me. c. 39. i calce cõ. nãlis non dẽt pscrutari de substãtia, quæ ẽ materia quia mã ẽ ppria entibus, sed de sũba, q est fora, & materia.

E

Sed est dubium quia. 1. de anima tex. com. 18. ira, & furor nõ possunt sine mã sẽsibili diffiniri, sicut linea, & planũ, & tunc quæro quõ igit' dialecticus diffinit irã sine materia sensibili? nisi esset quod Arist. vult dicere ꝙ omnes passiones quæ insequuntur corpus trãsmutabile in eo ꝙ trãsmutabile appropriãt' nãli, sed q̃ insequuntur corpus in eo ꝙ corpus, & magnitudo appopriantur mathematico, vt dic. Commenta. 1. de anima com. 17. licet igitur naturalis qui est artifex specialis non possit iram, & furorem diffinire sine materia, potest tamen dialecticus qui est artifex communis, nec hoc incõuenit, quia alius est modus specialis artificis, & alius communis.

F

PROPOSITIO LXXXI.

Mathematicus nō abstrahit a materia intelligibili.

Opio Egi. Rom. ELicitur propositio ista ex.7. primæ philosophię te.cō.35. Aegidius Rom.in.2. physi. super expositione tex.cō.18.& in.1.de gñone,& corruptione ad principiū, tenet materiam intelligibilem esse substantiam.vult.n.ꝙ materia quanta sit subiectum scientiarum mathematicalium,nam ut inquit,prius natura potest intelligi sine posteriori, & non
H econtra,& quia quantitas est natura prior qualitatibus sensibilibus, ideo mathematicus pōt abstrahere a qualitatibus sensibilibus. quantitas autē est natura posterior materia, ideo non potest abstrahi a materia, sicut qualitates sensibiles sunt posteriores quantitate, ideo naturalis nō potest abstrahere a substantia. Scotus etiā qui in 6.metaphy.quæstione prima tenuit substantiam corpoream esse subiectum scientiarum mathemati-
I calium.& Auicē.& vniuersaliter oēs ponentes cum eo formam corporeitatis de prædicamento substātiæ coę
D ternam primæ materiæ,habent consequenter dicere materiam intelligibilem a qua mathematicus non abstrahit esse substantiam.

ADDI. Contra istam positionem videtur esse authoritas Aristo.in 4.met.tex. com. 4. vbi habetur ꝙ tot sunt partes philosophiæ,quot sunt substātiæ. Ad hoc soluitur ꝙ vt inquit Cōmē. loquitur de partibus primæ phylosophiæ,quia vna est de substantiis abstractis,alia de sensibilibus.

Impugna. Sed ista opinio stare nō potest in principiis Aristo. & Peripateticorū. nam Aristo.12. meta. tex.com.44. expresse testatur ꝙ mathematicarū scientiarum nulla de substātia theoriam facit excepta astrologia, hæc enim sicut inquit.de substantia sensibili quidem, sempiterna autem theoriam facit.aliæ vero de nulla substātia,puta quæ circa numeros, & geometria.vbi clarissime apparet de nulla substantia alias mathematicas scientias considerare.& Auer.in cōmē. inquit,ista autem ars,scilicet astrologia est propria huic intentioni inter alias mathematicas,quia considerat de substātiis æternis sensibilibus.aliç autem scientiæ mathematicæ conside- L
rant de accidentibus,vt arithmetica,& geometria. Et lucidissim' Themistius in.1. de anima cap. 9. in expositione tex. 16.inquit. At mathematicis lineam citra materiam diffinire conceditur, quia res quæ apud illos tractantur a nexibus materię liberiora excussioraq; snt q̄ forma naturalis. atq; hoc distinctius capiatur paulo altius ordo petendus est. Naturalis corporis opera alia nat uralia sunt,alia extrinsecus veniunt. Naturalia sunt,vt calor,frigus,siccitas,humor,nutritio,auctio,minutio. Extrinsecus veniunt, quæ artificio aliquo comparantur. Artificium aliud M materiam exornat, aliud defectum, & inualentiam corrigit. Materiam exornant excusores significi,postremoque sellularii. Inualentiam corrigit medicina,agricultura. Est & genus tertium,siue id affectionem vocare,siue accidens malis, quod quanquam non potest a corpore, naturali euidenter seiungi, inest tamen in corpore,vt naturale non est,quo numero sunt illa,rectum inflexum,triāgulum,concauum deuexum. Demū in omnibus, quæ sibi mathematici contem-

The. sula.

A contemplātur naturales affectiones a conspectione sua reiiciūt: solas me rasque magnitudines, & nuda atque inania spacia æstimant finiendis his neq; materiam, neq; naturalem qualitatem adiungunt. quid expressius dicere potuit? Amplius autem Arist. in 11. primæ philosophiæ. ca. 3. inquit. Quemadmodum autem mathematicus circa ea, quæ ex ablatione theoriam facit. circumtollens enim omnia sensibilia speculatur, puta leuitatem, & grauitatem, & duritiem, & coutrarium. adhuc aūt cali-
B ditatem, & frigiditatem, & alias sensibiles contrarietates. solum autem de relinquit quantum, & continuum. Et in. 2. de generatione, & corrupt. tex. com. 7. declarat hoc. & Alexan. in 4. metheo. inquit ꝙ corpus sensibile specificatur, & distinguitur a corpore mathematico solum per sensibiles contrarietates qualitatum, & in 4. meta. tex. cō. 1. dr̄ ꝙ sola sciētia diuina considerat ens inquantum ens. aliæ aūt abscindentes quandam partem entis circa hanc accidentia speculantur. vbi Com. inquit in com. ꝙ geometria versatur circa magnitu-
ADDI. dines, & arithmetica circa numeros.
C Cōmen. etiam. 3. physic. com. 71. dicit ꝙ mathematicus non considerat de mensura, vt est terminus corporis naturalis, sed vt est non in corpore omnino. Ampli⁹ periret dr̄ia posita per Auer. 5. ph. com. 22. 30. & 39. inter contractum naturalem, & contractum mathematicum. quia in cōtractu mathematico duo vltīa fiunt vnum, non autem in naturali, sed remanent duo demonstrata in actu.

Opīo propria. Et ideo dicamus materiam intelligibilem esse ipsum continuum in geometria, vt abstrahit ab omibus qualitatibus sensibilibus: & numerū D etiam, vt taliter abstrahit ab omnib⁹ qualitatibus sensibilibus esse subiectū in arithmetica. Et ad rationem Aegidij Ro. dicendum ꝙ non est illa ratio quam assignat, quare naturalis non abstrahit a quantitate, quia videlicet qualitates sensibiles sūt posteriores quantitate, & posterius nō potest abstrahi a suo priori, quia vt in proprio theoremate de hoc dictū fuit locū non habet nisi qn̄ prius est de quiditate posterioris Sed vera ratio illius quæsiti est ista. nam per Philosophum in. 7. meta. tex. com. 2. sciēę naturales se habent per additionem E ad scientias mathematicas, ea. n. quæ cōsiderātur in naturali philosophia sunt sicut simum, & ea quæ considerant in mathematicis se habēt sicut cōcauū. Materia igitur intelligibilis apud Arist. & antiquiores Peripateticos est quantum præcise sumptum: & materia sensibilis sunt qualitates sensibiles in naturali corpore inuentæ. Et scias ꝙ propositio famosa quę dicit ꝙ naturalis diffinit per materiā sensibilem, & quod non abstrahit a materia sensibili: non intelligitur ꝙ in diffinitionibus naturalibus ponātur sensibiles qualitates, quia hoc locum non habet nisi qn̄ differentiæ F substantiales rerum sunt occultæ, & tunc circumlocutiue poni pn̄t, vt testatur Auer. 8. meta. com. 5. sed illud sic intelligitur ꝙ in diffinitionibus naturalibus ponitur principium a quo emanant huiusmodi qualitates sensibiles. non. n naturalis abstrahit a principio transmutationis, & motus quod est ipsa natura. & sic etiam intelligitur dictum cōe, ꝙ naturalis non abstrahit a motu, id est non abstrahit ab illo quod est principium motus,

Qūo nālis nō abstrahit a materia sensibili, & motu.

G motus, quia natura est motus principium, & sic consequenter intelligis quomodo mathematicus abstrahit a motu. nõ n. hoc intelligas ꝙ nullo mõ de motu se intromittat. nã multa possunt de motu cõsiderari in sciẽtiis mathematicis ſm formalem modũ. & abstractionẽ mathematicam, quæ tamen non sunt uera ſm naturalem considerationem. nam motibus circularibus mathematicis imaginatur inesse posse contrarietatẽ, sicut dicit Cõ. in. 1. cæli, & mundi. cõ. 32. quod negat naturalis. Similiter motus circularis naturaliter non est cõ-
H parabilis recto. 7. phy. sed ſm mathematicam considerationem possunt comparari, vt aliàs declaraui.

ADDI. Amplius Com. 1. phy. com. vlti. dicit, ꝙ formæ aliæ sunt in materiis, aliæ vero non in materiis, & statim infert, & ideo cõsideratio de formis est duarum scientiarũ. naturalis. n. est de his quę sunt in materiis, & sciã diuina est de abstractis a materia, patet aũt ꝙ loquitur de formis substãtialibus, & si mathematicę pure considerarẽt, tunc sermo eius esset van⁹. Certum est. n. ꝙ de motu imagina-
I rio considerat mathematicus, quia dicit ꝙ punctus fluens causat lineã, & linea superficiem, & illa corpus, & ꝙ corpus sphæricum motum in plano contangit ipsam in puncto. Amplius quadratũ addito gnomõe creuit, & illud cremẽtum est motus mathematicus sine alteratione, qa augmentum naturale non põt sine præuia alteratione consistere. Adde ꝙ Alexan. dicit in principio libri priorum, ꝙ modus considerandi mathematicus est necessarius nãli in plerisque locis. Confirmatur ex authoritate Philosophi. 2. ph. tex. cõ. 19. vbi dicit ponẽdo differentiam inter ma- K
thematica, & naturalia, quia mathematica sunt magis abstracta, inquit. Patet autem hoc ex rationibus ipsorum. impar quidem. n. & par, & rectum, & curuum, adhuc autem, & linea, & figura sine motu. Caro autẽ, & os, & hõ non adhuc. vbi Cõmẽ. declarans qũo entia mathematica abstrahunt a motu, inquit, in cõmẽ. qñ cum diffiniuerimus parẽ, & imparem, & vniuersaliter numerum, & accidẽtia numeri, & similiter magnitudines, & accidentia earum, non apparebit materia in diffinitione earũ, quæ est causa transmutationis, cum L
autem diffiniuerimus carnem, & os, & alia nãlia statim apparebit materia in diffinitione eorum, idẽ 7. metaph. 37. & 39. Et nota ꝙ modus abstrahendi mathematicus in aliquibus deseruit naturali, sicut dum naturalis ratione abstrahit formam a materia, 2. physico. text. commen 12. & sicut inquit. Alexan. in principio libri priorum est de accidẽtibus respectu subiectorum, & ex hoc nota vnũ pulchrum ꝙ cum prouenit ꝙ multæ propositiones ſm istũ modum abstrahendi in quo naturales imitatur mathematicũ verificantur M
in nãli philosophia, vt illa. 6. ph. 15. Motus inquantum motus est diuisibilis in infinitum, & multæ consimiles. Secundo nota ꝙ naturalis sciẽtia, cum hoc distinguitur à mathematicis, quia diffinitiones completę naturales dantur per materiam sensibilem, licet non mathematicæ. 6. meta. tex. com. 2. Intelligitur ergo famosa propositio isto modo ꝙ mathematicus abstrahit a motu, qa abstrahit a natura quæ est principium motus, quia nõ considerat, neq; naturam

A turam quæ est principium actiuum motus quod est forma, neq; materiā quæ est primū passiuū, quia puræ scientiæ mathematicæ de nulla substantia theoriam faciunt, vt dicit Arist. vbi supra, & cōsidera bene illa qa multos vidi christato capite ī philosophia se iactātes ista ignorare.

PROPOSITIO LXXXII.

Intelligentia & orbis constituunt uerius unum quàm sit compositum ex materia, & forma.

B FAmosa est propositio, & cōiter allegatur ex cō. 3 secundi de cęlo, & mundo. nihilominus ista propositio formaliter non est in illo cōmē. nam litera habet ibi. Et ideo forma, & formatum in eo est vnum numero, sed fm dispositionē magis diminutam q̄ sit adunatio recipientis. & recepti in forma abstracta, ita cōmuniter inuenitur litera. vnde si iaceret litera negatiuè, vt diceret in forma nō abstracta posset propositio extrahi, sed cōmuniter inuenitur litera iacere affirmatiuè, & tunc dico iuxta sententiam Com. in. 3. de anima

C com. 5. in solutio. 4. q. & clarius ibidem in com. 14. in intelligentiis est compositio, ita ꝙ vna perficit aliam. modo illa adunatio inuenta in intelligentiis est perfectior q̄ illa, in qua adunatur orbis cum intelligentia. Nam licet intelligentia non vniatur orbi mediantibus dimensionibus interminatis sicut formę extractę de potentia materiæ, vt scri. Auer. in. 1. ca. de substantia orbis. nam non dicitur habere neq; totum, neq; partem, vt sunt formæ constitutę in esse per subiectū, nihilominus perfectior vnio est in qua vnus intellectus vnitur al D teri q̄ sit vnio orbis cum intellectu. Auer. n. 12. met. cō. 44. scribit ꝙ in intelligentiis non est cōsecutio neq; prouentus, neq; actio, aut passio, ita ꝙ vna actio cōsequatur vnum agēs, sed solum ibi est causa, & causatum secundum ꝙ intellectum est causa intelligentis. Vnde secundum ponētes veram, & realē compositionē in omnibus intelligētiis citra primam, ex intellectu possibili, & ex ītellectu agente, facile est declarare q̄ño vnio illa est maior, & perfectior q̄ vnio intelligentiæ cum orbe, quia vna essētia numero intelligentiæ resultat ex E illa cōpositione intellectus polis cū intellectu agente, sed ex intelligētia, & orbe fit vnū operans solūmodo. Si teneamus etiam aliam viam quod in aliis intelligentiis præter primā, & vltimā non est vera cōpositio realis, nec ibi est vere intellectus possibilis, aut aliqua realis potentia quæ dicat imperfectionem, sed solū est quędam priuatio fm logicā cōsiderationem inquantum reperiuntur priuatę aliquo gradu perfectionis inquantum entia sunt, tunc in talibus superior perficit inferiorē, & est illi tāq̄ F forma. Manifestum est autem ꝙ perfectio, & pfectibile in abstractis ambo sunt abstracta, & incorporea, & maiorem conuenientiam habēt inter se q̄ vbi vnum, puta perfectibile fuerit corpus, & perfectio sit substantia separata. Aduerte etiam ꝙ bene Auer. in 3. de anima in cō. 5. in solutio. 2. q. habet ista verba formaliter, & est manifestum etiam ꝙ materia, & forma copulantur adinuicem, ita quod congregatum ex eis fit vnicum. Et maxime intellectus materialis, & intentio intellecta in actu,

G quod.n.componitur ex eis nō est aliquod tertium, aliud ab eis sicut est de aliis compositis ex materia,& forma. Ex quo loco bene allegari solet ꝙ ex intellectu, & intelligibili fit verius vnum q̄ ex materia,& forma,& fuit illud dictum satis obscurum, &
Opio Ioā. de Iandu. multos fatigauit. Ioan. de Ianduno in 3. de anima. in. q. 11. reprobatis aliorum opinionibus tandem deuenit ad hoc. Supponit.n. primo ꝙ species intelligibilis recepta primo in intellectu non est per se principiū effectiuum intellectionis, sed solū receptiuum,& dispositiuum. Secūdo sup
H ponit ꝙ quęlibet forma substantialis specifica est principium alicuius operationis, sicut patet inducēdo in omnibus formis. Tertio supponit ꝙ ex specie intelligibili,& intellectu fieri magis, & verius vnum dupliciter hoc intelligi pōt. Vno modo ꝙ ex eis fiat magis vnum quantum ad essentiam. Alio modo quantum ad genus causalitatis super operationē. Et tunc inquit. ꝙ ex intellectu,& specie intelligibili non fit magis vnum q̄ ex materia,& forma,quantum ad essentiam constitutam. Secundo dicit ꝙ bene fit magis vnū secundo mō.s.
I quantum ad causalitatem supra operationem, quia compositum ex intellectu,& specie non est principium effectiuum ipsius intellectionis nisi receptiuæ,sed compositum ex materia, & forma est causa effectiua ipsi⁹ operationis respectu formæ,& receptiua ratione materiæ, & ista est breuiter opinio eius. Et sine dubio est
Impugn. multum remota a via Cōmen. Primum.n.suppositū est falsum ꝙ species intelligibilis solum concurrat,vt ratio receptiua,& dispositiua. Nam Auer.12.meta.cō.36.inquit. ꝙ balneum in anima mouet vt efficiens, K & forma balnei extra animā mouet, vt finis. Amplius Aristo 3. de aīa. 54. textu,vult ꝙ obiectum quod relucet in specie mouet intellectū possibilem, vt efficiens. & Cōmenta. 3. de anima.cō.18.etiam dicit ꝙ intentiones imaginatę non mouent intellectū nisi fiant actu intellectæ,& propter hoc fuit necessarium ponere intellectū agentem, vt extrahat res de ordine in ordinem, & faciat de potētia intellectis, actu intellecta. vnde ibi infert ꝙ si darētur vniuersalia extra animā sicut posuit Plato, nō op⁹ esset ponere intellectum agentē.ima L ginatur igitur Auer. ꝙ vniuersale in actu quod est obiectū intellectus est illud quod mouet de propinquo ipsum intellectum. Tale autem non est nisi, vt relucet in specie intelligibili,& ita falsum est ꝙ species intelligibilis,& intellectus materialis respectu intellectionis solūmodo concurrant tanquā causa receptiua tantū. Immo hoc manifeste est ꝯtra Auer. in.3.de anima in cō.19.vbi ponens differentiā inter intellectū agentē, & possibilē inquit, quod intellectus agens est actio tantū, sed intellectus possibilis est actio, & passio,quia pri M mo recipit,& sic est passio. Vnde sā Nota. tis probabiliter teneri potest ꝙ intellectus agens in via eius quo ad primā eius operationem,qua continuatur nobis in principio, vt agens non concurrit, vt efficiens nisi inquantum abstrahit speciem intelligibilem quam recipit intellectus possibilis. Et intellectus possibilis informatus per speciem fit productiuus intellectionis, sic enim intellectus possibilis est actio, & passio, quia primo recipit, & sic est passio

A sio, deinde inquantum informatus per speciem fit productiuus intellectionis, sic est actio sicut in simili dixit Albertus re, & nomine Magnus de sensu respectu sensationis. & ideo Auer. in lib. destruct. in disputa. 3. in sol. 18. dubij. inquit. Prelibato apud eos quælibet forma duobus modis habet esse, videlicet esse intelligibile quando apprehenditur separatum de materia ab intellectu. Et esse sensibile videlicet, id quod actualiter habet in materia. v. g. lapis sine dubio formam habet materialē extra animam. Et aliam formam quę B est intellectio, & comprehēsio facta in anima, prout anima rationalis capit eam separatam. Vnde sicut forma lapidis exñs in materia est principium alicuius sensibilis operationis, sic forma lapidis separata à materia, & existens in intellectu non sicut forma in materia, sed in esse abstractionis, & sicut cognitum in cognoscente, est principiū alicuius spiritalis operationis. Confirmatur authoritate Arist. in. 7. primæ philosophiæ in tex. com. 23. ostendit, ꝙ in rebus artificialibus forma artificialis est principium productiuum, vt C est ī anima artificis respectu formæ, quæ fit in materia. sic. n. ab vniuoco forma domus habens materiā fit à forma domus existente in anima artificis sine materia. Et nō de Ioanne minor super hoc, sicut de Grego. Arimin. qui in. 2. sent. dist. 2. nō potuit intelligere quomodo obiectum intelligibile respectu intelligentis se habeat, vt efficiens, cum tamen Aris. in præfatis locis, & Auer. hoc aperta voce testentur. nam licet intelligibile in nobis nō efficiat intellectum, tamen ad hoc, vt intellectus fiat intelligens necesse est, vt moueatur ab D intelligibili sicut motum à motore. Nam vt testatur Arist. 3. de anima. in tex. cō. 2. Intellectus ita se habet ad intelligibile, sicut sensus ad sensibile. Et ex hoc fundamento etiam patet defectus eiusdem Grego. & Io. de Bacco. in. 2. sent. distin. 1. q. 1. vbi volunt, quòd intelligētiæ, & cœlum nō sunt à Deo in gn̄e causæ efficientis, sed solum in genere causæ finalis, & hoc inquit, potest manifestari ex duobus fundamētis positis à Philosophis super quibus videtur fere tota doctrina eorum fundata esse. Quorum vnum est, quòd omne ꝙ E fit, fit ex aliquo & nihil fit ex nihilo, aut puro non ente. hoc quidem habuerūt pro principio, & oppositum reputauerūt penitus impossibile. vnde primo phys. probat Philosophus tertium principium generationis subiectum contrarijs, quod est materia ex qua fit quod fit, vt ibi ait Philosophus, & inducendo declarat etiā ibidem Cōm. Item. 7. metaph. omnia quæ fiunt ab aliquo fiunt, & ex aliquo, & ad aliquid, vt patet tex. cō. 22. & idē ponit Philosophus in. 12. metaph. tex. com. 12. super hoc fundamento sustentaē magna pars suæ F doctr. v. g ꝙ materia sit ingenita, vt patet. 12. metaph. & quod generatio sit perpetua, vt patet primo de generatione, & multa alia, nec aliqs, qui viderit dicta ipsorum dubitare pōt, quamuis falsum fuisset omnino de mente illorum. vnde in prologo. 3. physi. dicit Cōm. ꝙ hæc est propositio manifesta, in qua omnes antiqui conueniunt, ꝙ nihil generatur ex nihilo. Idem etiam. 8. phys. nititur probare creationem esse impossibilem, sic dicens, ꝙ qui existimant aliquid posse

Cōtra Gregō. de Arimin.

Error eiusdē & Io. de Bacco.

G posse fieri ex nihilo ęstimant impossibile posse esse,& nituntur ad cōfirmandum hoc ex hoc,quod mos ē dicere, ꝙ subiectum est necessariū agenti.s.subiectum ex quo fit generatio est diminutio agentis,& oīa ista sunt existimationes vulgares. Agens .n.non posse agere aliquod impossibile non dr̄ esse diminutū, sed dicere ipsum facere aliquod impossibile, & posse facere,est deceptio. Ex quibus patet ꝙ ipse reputat impossibile ex se hanc,aliquid fit ex nullo ente ꝓsupposito,ita ꝙ cuicunq; agenti hoc est impossibile. Et primo cœli dicit, ꝙ nullus antiH quorum dicebat mundū generatū esse ex nihilo,quoniam est inopinabile,& impossibile,& oēs libri tam eius, q̄ Philosophi sunt pleni de hoc simpliciter, & sicut putauerunt impossibile aliquid fieri ex nihilo,sic dixerūt impossibile aliquod agens aliquid ex nihilo agere. vnde. 8.met.dicit Cōm. cō. 15. ꝙ actio agentis nihil aliud est,q̄ extrahere aliquid quod est in potentia ad actū,& 12.meta.com.18.positis opinionibus dicētium creationē, & latitationem formarū subdit: Tertia autem opin.est Arist. & est, ꝙ agens non facit nisi ꝯpositum ex maI teria, & forma, & hoc fit mouendo materiam, & transmutando eā donec exeat de ea illud,quod est in potētia ad illam formā in actu. Quod etiā confirmatur, quia vbicūq; Philosophus loquutus est de causa efficiente semper diffinit eam per esse principium vnde motus,& similiter potentia actiua per esse principium transmutandi,vt patet. 5. & 9.met. nec vsquam dicit aliquod agens agere sine trāsmutatione,vt isti fingūt, quinimmo ipse primo de generatione & Cōm. 3.phys. volunt, ꝙ omne agens est mouens,licet nōn oē sit agens,sicut oīs actio est mutatio,licet non econtrario,nec vsquā reperitur eos posuisse aliquā actionē sine mutatione. Secundum fundamentum ipsorum est,motum cœli nunquam incepisse,sed esse ęternum,quod fuisse de intentione eorum supetfluum est probare.Ex quo patet & corpora cœlestia,& eorum motores esse ęternos.& hoc ex.8.phy.& ex.12.meta. notum est. Et ex his duobus fundamentis concluditur manifeste, nunquam ipsos intellexisse oīa primū esse facta, & ita ad longum deducit præfatus doctor de prima materia, & de intelligentijs,& abstractis substantijs,& de corporibus cœlestibus, quę quia oīa eandem vim hn̄t, noluit formaliter adducere ad euitandam prolixitatē pręcipue, quia hoc late discussum est á nobis in quadā speciali qōne de triplici causalitate intelligentiæ,quā feci in adolescētia mea.Vnde pręfatus doctor finaliter tenet nullam æternam substātiam, seu corpoream, seu abstractā dependere á Deo,vt ab efficienti, sed vt á forma,& fine præcipue, quia Cōm. 4.cœli & mundi,com.1.inquit. Res ęternę non habent agēs nisi fm̄ similitudinē,neq; habent ex quatuor causis nisi formalē,& finalem,si habuerunt aliquid quod est agens nō erit nisi inquātum est forma illi,& conseruans ipsum. Dicit etiā super hoc alio modo tenendo eandem conclusionem Ioan.de Bacco. in.2. senten. dist.1. q.1. art.2. ꝙ tam intelligentiæ, q̄ corpora cœlestia fm̄ Philosophum,& Cōm.non sunt á Deo tanquam á causa efficiēte,sed solum sicut á fine. ad hoc imaginemur sic ꝑ exempla de principe i ciuitate,quod exem-

A exemplum ponit Cōm. 12. met. cō. 44. licet aliter deducit. ponamus igitur, ꝙ aliquis intelligatur à seipso, ꝙ ipsemet sit princeps, tunc oportet eū necessario hře ciues, & ciuitates, qđ aūt oporteat ciues, & ciuitatem efficienter produci, hoc est ex imperfectione sua, quinimmo si actus intelligendi quo intelligitur à seipso qđ ipse sit princeps esset omnino perfectus ipsum actum intelligendi concomitarentur talia necessaria ad finem suum. s. ciues, & ciuitas quasi quædam sequela actus, & hoc per quandā resultationē sine omni effi-
B cientia. hoc. n. denotaret maiorem perfectionem ꝙ talia immediate cōcomitarētur suū intelligere, q̄ ꝙ præcederet intelligere, & post effectiue causarentur, sicut maioris perfectionis esset si virtutes inessent nobis à natura, q̄ si oporteat eas acquirere. Eodē modo in proposito imaginantur Philosophus. & Cōmen. quod ex hoc, ꝙ Deus intelligitur à seipso qđ est princeps vn⁹ quo oīa bene dispo nuntur, vt dicit Philosophus in. 12. meta. ex perfectione actus sui intelligendi per quandā concomitātiam, & resultationem resultāt intelligen-
C tiæ & intell̄m, quasi quædā sequela actus intelligēdi, & hoc sine efficientia. & hæc vr̄ in prima facie verborū fuisse opinio Auic. vnde. 9. metaph. cap. 4. dicit sic. Nos enim ad sequendum illud quod imaginamur indigemus motu, & voluntate ad hoc vt sit. In primo autem hoc non est inconueniens. Sed ex hoc quod intelligit se cām causatū est ab eo per viā consequendi, & concomitandi esse. Nota, ꝙ licet hæc verba sint Auicen. tantū: Tamen in rei veritate opinio sua fuit, ꝙ Deus per hoc causatū efficienter producit, ita ꝙ suum intelli-
D gere fuit efficienter producere, sicut nos dicimus, ꝙ Deus efficienter produxit mundum per actum voluntatis Sed Cōm. 12. meta. com. 44. oīno fuit illi⁹ opinionis. s. ꝙ Deus ex hoc, ꝙ intelligit diuersimode se esse finē omnium æternorum oīa æterna resultant in eo per dependentiam ad ipsum, sicut ad finem, & hoc patet ꝑ hoc quod respondet Auic. per similitudinem. Auic. n. dixit, ꝙ à prima causa non processit nisi vnum, quia vt dicit, ab vno nō procedit nisi vnū. Respondet ꝙ verum est nisi circa illud vnum intelligātur multi modi,
E & ponit exēplum, ꝙ aliud est quod intelligit de primo motore, motor orbis Saturni: Et aliud est quod intelligunt alij motores. Idem est verum ꝙ aliud, & aliud causant isti motores efficienter sic diuersimode intelligendo, quia extrahunt suos orbes de potentia ad actū. in cælo. n. est potentia ad vbi, vt vult Philosophus. 12. meta. tex. com. 10. Ad propositum vult intelligere, ꝙ à primo motore procedūt multa sm̄ ꝙ diuersimode intelligit se eē finē eorum. Sed quia ista multa q̄ sunt ab æterno nō pro-
F cedunt de potentia ad actum quod proprium est agentis, vt ibi inferius dicit, ideo imaginatur Cōm. ꝙ sm̄ quod primū intelligit se esse diuersimode finem eorū, ꝙ illa æterna statim sunt entia quędam per solā dependentiā ad ipsum tanquā ad cām finalem, ita ꝙ distinguuntur in diuersos gradus essēdi solum per hoc, ꝙ diuersimode ordinantur ad diuersa officia in ordine ad primū finem. Hæc autē infallibiliter est intentio Cōm. 12. meta. com. 44. vbi recitat opinionē aliorū. s. Auic. 9. meta. suæ

G cap.4. qui dicit, ꝙ ex istis intelligentijs, ꝙ quædam earum consequũtur quasdam sicut causatũ causam supple efficienter productum ab eo. Dicit. n. Cõm. contrarium illius sic dicens. Iste sermo est imaginabilis. i. phantasticus, non. n. est illic prouentus, seu consecutio neq; actio, ita qđ dicamus, ꝙ vna actio sequitur vnũ agentem tantum, est. n. illic causa, & causatum. secundum quod dicimus, ꝙ intellectum est causa intelligentis, sed intellectum est per se solum causa finalis respectu istarum. Probatur assumptum, quia intelli-
H gibile per se, & essentialiter est propter illum finem, vt terminet actũ intellectus. Accidit autem sibi ꝙ sit efficiens respectu intelligentis, quia hoc solum contingit quando intellectus est in potẽtia, & ita concludit finaliter, ꝙ nec cęlum, nec intelligentiæ habent agens eadẽ ratione qua nec intelligentiæ, & quod motus cęli, & generabilia, & corruptibilia habent agens, quia Cõm. vbi supra cõcludẽdo dicit ad argumẽta illorum, qui dixerũt, ꝙ à primo motore prouenit secundus motor, sicut causatũ à causa. Dicit. n. sic. Mos autem qui
I ẽ inter modernos dicere, ꝙ à tali motore prouenit talis motor, aut consequitur, aut præcedit, aut talia verba non vere intelliguntur de istis principijs abstractis, omnis. n. ista sũt dispositiones agentiũ superficietenus, non vere. ab agẽte. n. vt prędiximus nihil prouenit nisi extrahere quod est in potentia ad actũ. Sed illic non est potentia. vnde neq; agens, tantũ. n. est illic intelligẽs, & intellectum, & perficiens, & perfectũ. Ex isto habetur primo, quòd cęlum non est effectum efficienter, sicut nec intelligentiæ, illud. n. Cõm. ponit habere K agens, quod extrahitur de potentia ad actum. Sed huiusmodi non sunt cœlum nec intelligentiæ, non. n. præsupponunt aliquid de cuius potentia educantur, cum sint æterna ſm Cõm. ergo non habent agens. Secũdo apparet ex hoc, ꝙ primus motor est agẽs respectu generabilium, & corruptibiliũ. motus enim quantumcunq; sit ęternus educitur de potentia mobilis, & generabilia, & corruptibilia de potentia materiæ, & reliqua quæ dicit concordat cum Gregorio, vt poteris clarissime videre ab ipsis. Et licet isti duo viri sint ma- L
gnæ authoritatis, & præcipue in via Cõmen. hodiernis temporibus, & videtur mihi, ꝙ secus se habeat res in hoc, ideo non studio contradicendi, sed solum propter amorem veritatis primo ostendam cõtra illud in quo ambo conueniunt, ꝙ ſm mentẽ Philosophi, & sui Cõm. in æternis substantijs sicut intelligentiæ, & corpora cœlestia sit aliqua efficientia ęterna à primo principio. Deinde specialiter impugnabo modum illum positum per Ioan. de Bacco. circa suam positionem. Quantum ad primum Cõm. 1. cœli & mundi. com. 20. vbi M
Arist. in tex. pponit istam conclusionem, ꝙ cœlum non est generatũ ab aliquo. i. ex aliquo, vt iacet textus Arabicæ translationis, vbi dicitur, & oportet nos dicere, ꝙ corpus gloriosum non est factum, nec generatum ab aliquo. vbi Cõm. ponderans hoc inquit. Et dixit, neq, generabile ab aliquo. Et non dixit generabile simpliciter, quoniam hæc est differentia inter opinantes ipsum esse primam causam, & inter opinantes, ꝙ ipsum est creatũ à prima causa s. ꝙ dicentes

Impugnatio Greg. & Ioã. de Bacco. in uno dicto

A dicentes ipsum eē primam causam opinantur ipsum esse non generabile simpliciter,& dicētes ꝙ ipsum est causatum à prima causa, opinantur ꝙ nō est generabile ab alio, & quod si diceretur esse generabile à nullo, & in nullo tempore, bene posset hoc institui ſm vocem. & ſm transumptionem. Generabile vere est terminatum tempore,& generabile ab aliquo,& hoc nomen generationis est vulgariter quod Arist. vult remouere à cęlo. Ex quibus verbis vult Cōmen. quod generabile proprie sumptum est, quod fit ex aliquo tanquā

B ex subiecto, quia generatio ſm propriam quidditatem est actus generabilis inquantum generabile, & etiā vere,& proprie generabile est, ꝙ in tempore generatur. Sumitur.n. generatio pro aggregato ex alteratione præuia,& subito prouētu formæ. sic.n.generatio ē diuisibilis, & fit in tempore, vt patet. 6.phys. com. 32. Et in hoc sensu Arist. in primo cœli ostendit, ꝙ cœlum non est generabile, quia sumit nomen generationis in propria vi, & significatione vocabuli, quia non oportet vti metaphoris in scientijs demonstratiuis,& qa

C Arist. non opinatur cœlum esse primam causam, immo esse causatum à prima causa ſm ipsum est causatum ex nulla præsupposita materia, & non est causatum in tempore, & huic causationi posset poni nomen proprium ad significandum istum modum specialiter, qui est diuersus à primo quo aliquid dicitur vere generabile esse, aut posset poni nomen ſm transumptionē, quia gn̄abile vere est, qd̄ ex aliquo,& in tp̄e causat. Sed gn̄abile transumptiue est, quod ex nullo subiecto,& non in tp̄e, sed ab æterno causat̄,& ista est doctrina D manifeste, quæ elicitur de intētione Cōm. ex p̄nti documento. Cōfirmatur, quia in eodē.1.cęli. in com. 105. inquit. Defendentes aūt Platonem dicunt, ꝙ assimilatio gn̄onis mundi ex suis ēn̄tis gn̄oni figurarum ex lineis,& superficiebus à Platone significat, ꝙ mundus semp fuit apud Platonem. Et quod ipse nō intendebat per hunc sermonē nisi ꝙ partes eius sunt priores natura toto, non quod ipse fuit gn̄atus vere Et si hoc intendebat nihil differt ab Aristo. Sed tn̄ male fecit in dicendo mundum esse gn̄atum,& non corruptibilē, hoc.n. E non intelligit̄ ex gn̄one nisi cū difficultate,& maxime cum dixit, ꝙ fuit quod efficitur ex non ordine in ordinem. Vbi clarissime patet, ꝙ si Plato intellexit dum dixit mundū esse generatum non vere, sed trāsumptiue. pro quanto partes eius,& suæ causæ p̄cedunt nā totum non tp̄e Arist. nō discrepat in hoc ab ipso, qa vult Cōmen. in 2.ca. de substan. orbis, ꝙ de numero agētium quoddam tēpore est prius acto, quoddam vero est ēt prius ipsomet tp̄e. vn̄ in æternis datur agens natura præcedens actum. Tn̄ hoc difficile intel igitur ex gn̄a- F tione. q.d. ista defensio nō vadit p̄nt in sermone verborū Platonis; quia posuit mundū esse genitum ex hoc ꝙ elementa, quæ non erant ordinata deuenerunt ad ordinem,& postea dixit, ꝙ est generatus, sed nō est corruptibilis. modo generabile quod transfertur ex priuatione ad habitum,& tale est generabile in ꝓpria significatione, quia vbi est priuatio ibi est materia, & hoc confirmant verba eius in com. 106. immediate sequente, vbi habet,& ideo nulla est

G ratio l sermone Platonis,qui ponit,
& priora per seculum mundo. quod
innatum est igitur reperiri in tem-
pore,nō inuenitur nisi in tempore,
& quod nō est innatum inueniri in
tpe non habent prius,& posteri⁹ nisi
ſm esse quod est de lineis,cum figu-
ris,& magis de rebus abstractis, qm̄
si aliqua gñatio fuerit ex rebus non
tpalibus,tunc illę res non erunt prio
res nisi in esse tantum. Si igitur in-
tendebant cum dicebant mundum
esse generatū,quia est ex causis prio
ribus in esse erit verū. Sed verba eo-
rum non cōpatiuntur hoc, aut ergo
H peccāt,aut hoc deuiat à veritate, aut
male docent. Ecce quod cōcedit ali
quem modum generationis non ve
rè, sed transumptiuè in rebus non
tpalibus,vbi est prioritas naturæ nō
tēporis. Ex omnibus his authorita-
tibus manifeste colligit̃ quod vbiq;
locorum vbi Arist. & Cōm. probant
cœlum non esse generatū, & factū,
loquūtur de vera generatione, & de
vera factione quæ est cum nouitate,
& tempore,& requirit subiectum,&
materiam,& non loquuntur simplr,
ita ꝙ intentio eorum fuerit, ꝙ cœlū
non sit causatum aliquo modo ab
I æterno, & habeat causam efficien-
tem & conseruantem ipsum ab ęter
no,& ne videamur dicere ista gratis,
adduco claram sententiam Auer. in
lib. destruct. destruct. in disput. 3. in
solutione. 18. dubij. vbi inquit. De-
inde vero gradatim ascenderunt in-
uestigare desuper cœlestibus,corpo-
ribus,& apparuit eis quod sunt inge
nerabilia nō sicut sunt inferiora cor
pora, generabile. n. inquantum ge-
nerabile pars est huius mundi sensi-
bilis,cuius generatio non sequeret̃,
nisi prout ē eius pars,eo ꝙ omne ge
nerabile generatur sine dubio de re, K
& ex re,& pro re,& in loco,& in tpe,
& inuenerunt ꝙ orbium corpora ne
cessaria sunt in generatione inferio-
rum corporum, prout sunt agentia
remota. Vnde si corpora supercœle-
stia generabilia essent isto modo ge-
nerationis indigerent de alijs corpo
ribus pręcedentibus ea quod sic̄ es-
sent partes alterius mundi. Ergo es-
sent alia corpora super cœlestia, &
indigerent etiam de alijs præceden-
tib⁹ corporibus,& sic ad infinitum.
Patet ergo ex hoc,& ex alijs vijs pro
pinquioribus istis ꝙ corpora super-
cœlestia sunt ingenerabilia,& incor L
ruptibilia eo modo,quo accidit cor-
poribus inferioribus, hęc ille. quod
etiam de intentione Auer. substan-
tiæ separatæ depēdeant à prima cau
sa non solum,vt à causa finali, verū
etiam vt à causa efficiente, manife-
ste testatur Cōm. in. 2. cap. de sub-
stantia orbis, vbi dicit,ꝙ finis signi-
ficat agēs significatione necessaria.
vnde implicat contradictionē apud
ipsum,quod aliquid habeat causam
finalem,& non habeat causam effi-
cientem,& ne videar studio contra-
dicendi ista dicere audiamus Auer.
in eadem disput. 3. in solut. 18. dub. M
versus finem. vbi inquit: Amplius
declaratum est à Philosophis, ꝙ id
quod dat entium separatorum à ma
teria finem est illud quod dat eis eē.
forma enim & finis sunt vnum &
idem in hac specie entium: ergo il-
lud quod dat finem entib⁹ illudmet
dat formam,& illud quod dat for-
mam est agens, ergo illud quod dat
finem huic esse est agens. apparet id
circo quod primum principium est
omnium istorum principiū. s. agens
& forma,& finis. Confirmatur,quia
Auer.

A Auer.in.2.cap.de substantia orb.po nit casum imaginarium quid eēt de orbe si intelligentia non esset, & breuiter se expedit quod esset sicut esset de motu. Manifeste autē ex hoc sequitur ꝙ eadem necessitate, & causalitate auferuntur causata ad ablationem suæ causæ. vnde ablatꝗ sole, & homine eadem ablatione aufertur homo, & hoīs risibilitas, quia agens est quod dat formā, & accidentia concomitantia formam. 3. cœli. com. 28. Motus autem aufertur ad ablationem intelligētiæ, quia dependet ab ipsa tanquam à causa efficiē-
B te, vt dicit Cōm. 12. meta. com. 41. sicut omnes fatentur. igitur pariformiter orbis depēdet ab intelligētia, vt à causa efficiente ab æterno, quia si intelligentia non esset, nec orbis esset, vnde hæc sunt verba Auer. ibi. & debes scire quod istud corpus cœleste non indiget virtute mouente in loco semper tantum, sed largiēte virtute in se, & in sua substātia permanentiam æternam, qm̄ & si simplex sit non habet potētiam in se ad corruptionem, tamen est finitæ actionis necessario, quia est finitarum dimēsionum, & terminatarū à superfi
C cie continente ipsum, & omne tale cum intell's posuerit ipsum existens ꝑ se absꝗ; eo quod aliud largiať ipsi permanentiā & æternitatē, necesse ē, vt ita sit de finitate suæ permanētiæ sicut est de finitate suæ actionis, & ideo necesse est in intellectu esse potentiam largientem ipsi permanentiam æternam, quemadmodum largitur ei motū proprium siue actionē, quę ē æternitas inter cæteros motus. s. motū localē in circuitu & figuram propriā isti motui &c. Ecce bone Deus qūo viri isti grauissimi deceperunt in re clarissima. nam manifeste colligitur de mēte Auer. in p̄dicto loco, ꝙ tametsi sub͂a orbis non possit desinere ꝑ corruptionem, quia est substantia simplex non cōposita ex materia, & forma, sicut corpora generabilia, & corruptibilia, nihilominus ista substantia orbis est finitæ actionis necessario, quia habet dimensiones terminatas, & ideo tale si fuerit existens per se. i. solitarie, ita ꝙ intellectus circumscribat ipsum ab intelligentia, quia intellectus natus ē diuidere adunata in esse, vt dicit ipse. 12. meta, cō. 39. tūc ita erit de sua permanentia sicut est de motu. vult E igitur, ꝙ realiter dependet in suo eē, & quo ad sui subam ab intelligentia sicut & motus. vnde mirum ē de istis viris, qui nitūtur de mente eius tenere solum cœli motum dependere ab intelligentia tanquam à causa efficiente, & non quo ad sui substantiā. cum istam opin. Auer. ad literam intendat ibi reprobare. vnde propter hoc dicit se fecisse digressionem in illo loco, & hæc sunt verba eius. Vnde videmus cœlū hr̄e vnam virtutem non tm̄ mouētem omnia, sed agentem, & conseruantem, sicut est dispositio in corpore hoīs, & in F corpore facto propter finē propriū. finis. n. significat agēs significatione necessaria, sicut motū sigñat mouens, sed in gn̄e agētium quoddā est prius tpe acto, & ē omne quod fit in sphæra istius mūdi, & istius agentis & acti. Quoddam vero est prius naturaliter, & tempore, & est orbis quē sequitur tempus, & cui accidit, & agens orbem. s. faciēs ipsum in dispositionibus necessarijs in inueniendo finem propter quem fuit. & cū hoc ignorauerunt quidā, de opi. Ari. s. dixerunt

G xerunt ipsum non dicere causam agentem, sed causam mouentem tantum, & illud fuit valde absurdum, & non est dubiũ in hoc, & quod agens ipsum est mouẽs ipsum, quod. n. mouet ipsum motu proprio illi, est illud quod largit ei primo dispositiones per quas acquirit motũ proprium. & illa virtus est illa quã laudat Aris. ĩ multis locis sui libri de cęlo & mũdo, & iudicat ipsum esse nobiliorem cœlo, & altiorem. & iam nos induxit amor explanandi hoc facere digressionem a principali. s. declaratione corporis cœlestis quod est de cœlo

H tanquã corpus de animali. Nec valet expositio Grego. & Io. de Bacco. ĩ hoc quod ex istis verbis colligitur, quod vt scribit Cõm. 4. cœli. com. 1. agens dupliciter potest sumi. s. proprie, & sic est illud, quod transmutat materiam de potentia ad actum, & quod est principium vnde motus, & sic est causa p se distincta contra tria alia gña causarum. Alio mõ sumitur agens improprie, & similitudinarie, & sic omne quod est causa propter quã aliquid est tale, vel tale põt dici agens, & dicitur facere, vel agere illud sic, vel sic. & hoc mõ, & for-

Euasio. Gregor. de Arimino.

I ma, & finis potest dici agẽs respectu eius cuius est forma, vel finis, forma .n. substãtialis alicuius est causa propter quam talia, vel talia accidentia propria consequantur ipsum, sicut forma ignis est causa, ꝙ ignis sit leuis, & siccus, & calidus, & quod sibi competat moueri localiter sursum, & sic de cæteris alijs accidẽtibus eius proprijs, similiter finis est causa propter quam quod est ad finem est tale, aut tale. vnde ſm alium, & alium finem rei res ipsa aliter, & aliter est disposita, vt patet. 2. physi. Et ex hoc etiam consuetum est aliquando de

K forma, & fine dici, quòd agũt, vel faciunt. vnde dicamus ꝙ forma hominis facit hominem esse talis figuræ, & talium membrorum, & hmõi, & similiter dicimus de fine. Ex his ad propositum dicendum, ꝙ nõ est intentio Cõm. ꝙ intelligentia agat orbem primo modo, & productiue, & proprie, sed. 2. modo tantum. s. similitudinarie, & sicut forã, vel finis dẽ agere. Ad cuius intellectum est sciendum, ꝙ intentio Cõm. vt patet, fuit ꝙ corpus cœleste esset substãtia simplex non cõposita ex materia, & for

L ma, nec tamen esset materia ꝓprie dicta cum non sit in potentia ad formam, sed est materia in actu, nec esset natura formæ. oĩs n. forma naturalis est principium alicuius operationis, & motus naturalis, & suarum dispositionum naturalium. Corpus autem cœleste ex se non est principium alicuius motus naturalis, non quidem recti, quia non est graue, neque leue, nec circularis, cum iste sit proprius aĩæ, vt ibi dicit, & cum ipsũ cœlum habeat proprium motum. s. circularem, qui est motus aĩæ, & proprium figurã aliasq; ꝓprietates quę nulli conueniunt nisi ex forma, con

M cludit Cõm. ꝙ corpus cęleste ẽ quasi materia alicuius formæ quæ est generis aĩæ, & hęc est intelligẽtia mouens ipsum. hæc aũt intelligẽtia se habet ad corpus cęleste, sicut formę materiales ad suas mãs, quãtum ad aliqua sĩr, & quãtum ad aliqua dissimiliter, formę nãq; materiales cũ habeant materiam, quę est de potẽtia pura, nec est actu aliquid entiũ, perficiunt eã, & cum ipsa constituũt aliqd ens determinatũ. v. g. ignẽ, aut terrã, aut aliquid aliorũ. Item cũ tales

A les formę aduenisit materię median tibus dimensionibus diuiduntur diuisione subiecti, & materiæ, & constituuntur per earum materias. neutrum autem horum conuenit intelligentiæ respectu cœli.non.n.constituunt cum ipso aliquid per se vnum huius aut illius speciei, cum corpus cœleste nō sit materia quæ sit in potentia, sed est ens in actu.vñ dignius dicitur subiectum, q̃ materia, vt dicit. Item intelligentia non vnitur cęlo mediantibus dimēsionibus, & iō non diuiditur diuisione corporis cœlestis, & per consequens non consti-
B tuitur per ipsum.non.n.existit in eo nec in diuisibili, nec in indiuisibili, vt dicit Cōm.1.& 2.cœli. Rursum formæ materiales sunt determinatę magnitudinis, & quātitatis in materia, vt dicit.1.cœli. Item determinatæ actionis, & motus ꝓprij, vt ibidem cōmen.19.& 84. Item quædam sunt causæ determinatæ figuræ, & formæ viuentium, sicut patet p eundem.1.cœli, & 1.de anima. Itē sunt causa corpori permanentiæ debitæ. vnde fm ꝙ corpora hn̄t aliā, & aliā formam, & alias aliasq; dispositiones proprias cōuenientes formæ, sic
C plus & minus durant inesse, sic etiā videmus, ꝙ forma conseruat suū subiectum proprium in esse, vnde ea corrupta corrumpuntur, & corpus, & eius dispositio, vt patet in corporibus animalium, & ĩ omnibus istis non conuenit forma abstracta.i.intelligentia cum formis materialib⁹. nam corpus cœleste præcise ratione suę corporeitatis nō determinat sibi motum circularem, cum iste sit pro prius animæ, vt dictū est, neq; hanc, aut illam figuram, cum sola animata habeant naturaliter figurā termi natā, vt videmus ad sensum, vt dicit D Cōm.2.cœli.cō.61.neq; ēt tantam, aut tātam magnitudinem, & sic de aliis, sed oīa hęc sibi ꝓueniunt à sua forma, quæ est intelligentia. vnde in de substantia orbis.cap.2.quia declaratum est hoc corpus esse ingenerabile, & incorruptibile, apparet quòd necesse est, vt sit corpus simplex non compositum ex materia, & forma, & quia est indiuiduum demonstratum in actu, & habens vnam figurā, & omnia ista sunt in corpore per natutā, & sunt in corpore propter formam, necesse est, vt hoc corpus cœleste sit materia aīalium cœlestiū quę E mouentur circulariter ex se, & deinde recitat v̾ba supra adducta p me, ex quibus inquit. Omnibus patet, ꝙ dum dicit cœlum habere virtutem agentem ipsum non intelligit eam esse agentem proprie per modum efficientis, sed similitudinarie per modum finis, seu formæ. vnde dicit, ꝙ nulla est differentia in hoc virtutis actiuæ in corpore quolibet &c. siue illud fuerit generatum, siue nō.omnem.n. formam vocat actiuam respectu sui corporis, & constat ꝙ non potest intelligi qđ efficiat proprium corpus. Itē inquit in authoritate per F eos allegata dicit, sicut ē dispō facta in corpore hoīs, & corpore facto pp finem proprium. Constat aūt, ꝙ aīa hoīs non agit proprie suum corpus, sed tm̄ dicitur agere ipsum in dispositionibus necessarijs, & illas sibi largiri determinate, & exigenter. & iterum infra cum dicit, ꝙ est agens orbē nullo interposito, quomodo intelligat exponens se dicens, faciēs.f.ipsum in dispositionib⁹ necessarijs ad inueniendo finem propter quē fuit, fm enim exigentiā proprij finis, qui est

G est eius motus, largitur sibi proprias dispositiones & hoc est illud agens, quod dicit finem significare significatione necessaria, quod etiam claret amplius in eo quod subdit. post ꝙ agens ipsum est mouens ipsum, qualiter enim intelligat ipsum esse agens sine medio aliquo exponit dicens, quod enim mouet illud motu ꝓprio illi, est illud quod largitur ei dispositiones proprias propter quas acquirit motum proprium. & sic patet ꝙ non est agẽs nisi similitudinarie, sicut forma dicitur dare esse composito, & facere ipsum in dispositio-
H nibus necessarijs. Et hoc etiam patet ex hoc, quia dicit, ꝙ nõ est mouens tantum, quia non opinatur Cõm. ꝙ corpus cœleste ex se, aut alia forma præter intelligentiam habeat tales dispositiones, & ipsa intelligẽtia moueat ipsum tantũmodo, sicut figul' mouet rotam cui nõ dat tales dispositiones ꝓprias ad motum, sed vltra quod intelligentia mouẽs sit sibi cã omnium taliũ dispositionum, sicut aliæ formæ suis corporibus. Sic aũt esse agens non est agẽs proprie, nec ꝑ tale agens hr̃e arguit ſm Cõm. cęlum eẽ factũ in sensu in quo qõ tra-
I ctatur. ĩmo ſm eum tale agens põt corpori competere, siue sit generatũ, vel factum, siue non sit factũ, vt iam dictum est, & debere sic ipsum intelligi, ipse docuit qñ. 4. cęli dixit, ꝙ res ęternę non habent agens, nisi ſm similitudinẽ, & si habuerint aliquid quod est agens non erit nisi inquantum est forma illi, & conseruans ipsum, vt supra dictum est, & allegatum. ista est istius viri opinio, & verba formalia. Sed iste doctor in tanta verborũ copia, & in tam longa attestatione authoritatum non aĩaduertit, ꝙ Auer. in illo capit. 2. in authoritate allegata declarat cęlũ quo ad suam sub̃am, & in se dependere ab intelligentia, & ẽt quo ad motũ, & ad oẽs dispositiones requisitas ad motum. vnde bene verũ est, ꝙ in illis locis allegatis loquitur Cõm. declarando quõ cœlum cõstituitur in dispõnibus necessarijs, sicut ẽ in corpore hoĩs, & corpore facto ꝓpter finẽ. Sed iam supra, Pater venerande, declarauerat, ꝙ cęlum quo ad suam substantiam, & in se indiget virtute largiente sibi permanentiã æternã, queadmodum largitur sibi motum æternum. & inquit, ꝙ idem est iudicium apud intellm circũscribentem ipsum orbem ab intelligentia, sicut erat de motu. & inquit se declarasse hoc propter amorem. quia quidam errauerunt de mente Arist. tenentes cœlum non hr̃e nisi causam mouentem tm̃, & est opinio, quã isti tenẽt, quia volunt cœlum ab intelligentia dependere, vt à causa efficiente quo ad motum, & quoad dispões proprias ordinatas ad motũ, nõ autem quo ad sui substantiam. quia vt sic dependet ab ipsa, vt à fine tantum. Et ideo dicimus nos aliter glossantes authoritatem Cõm. in. 4. cœli, & mundi. com. 1. ꝙ agens est duplex verum, & ſm similitudinem, agens verum est, quod efficit actum extrahendo illud de potentia ad actum, quia ista est nã, & proprietas veri agentis. Vnde. 12. meta. cõ. 18. si non esset potentia non esset agẽs, & quia actio vera fundatur in motu, & tale agens est illud quod tempore præcedit actum, vt dicit Cõm. in. 2. cap. de substantia orbis, & hoc agit cũ transmutatione, & in tempore, & nouitate. & ista actio reperitur in his actis, quæ

Impugnatio.

K

L

Expõ propria verborũ Auer.

M

A quæ sunt in sphæra actiuorum, & passiuorum, quorum natura est, vt taliter acquirant esse per motum verum & transmutationem veram. Aliud est agēs metaphoricum quod agit per motum æquiuoce dictum, sicut est scīa, & cognitio intellectualis. nam vt inquit Auer. 8. phy. com. 40. in abstractis a materia est motus æquiuoce dictus pro quanto idē pōt esse mouens, & motum. i. intelligēs, & intellum. & isto modo entia ęterna habent causam agentem, & efficientem illa ab æterno, quia natura eorum non est apta nata participare B esse a primo principio mediante motu vero qui diffinitur in physicis, vbi dr̄ ꝙ motus est actus entis in potētia inquantū in potētia. Nec ꝑ actionē verā q̄ fundat̄ in vero motu, & quæ fit merito cōtrarietatis, vt dr̄ in. 1. de generat. & corrup. tex. cō. 50. sed deriuantur in esse per motum æquiuocum, quia intellectio, & scientia dei est causa illorum, & quia non acquirunt esse per extractionem de potentia ad actum, sic non dicuntur habere agens verum. videlicet quod efficit illo modo. videlicet per verū mo C tum, & sic dicuntur habere causam conseruantem. causa autem conseruans reducitur ad causam efficiētem, vt patet ex. 2. phy. & hoc est quod dixit Com. in. 7. meta. in cō. 31. quod mouit Arist. in ponendum mouens separatum a materia in factione virtutum intelligentium, quia virtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixtæ cum materia. vnde necesse est, vt illud quod est nō mixtū cum materia gñetur quoquo modo a nō mixto cum materia, simpliciter, quē admodum est necesse, vt omne mixtum cū materia generetur a mixto cum materia. non. n. loquitur solū D de intellectu agente respectu specierum intelligibiliū, vt glossat Greg. sed loquitur vl̄r de oībus virtutibus intelligentibus quæ sunt causatæ, vt bene patet cōsiderāti. Pro quo aīaduerte qđ vt scri. Arist 1. cęli & mūdi tex. cō. 100. A primo principio cōicatum est esse, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obscurius. Deus. n. est causa entitatis, & veritatis oīum entiū. vt scri. Cō in 2. met. cō. 4. Et ideo omnia emanāt fm modum cōuenientem propriæ naturæ. ea igr̄ quoꝝ natura est participare esse, & viuere mediante motu per motū, & transmutationē fiunt, & talia B sunt quoꝝ esse, & fieri præsupponit materiā, & agēs, & tp̄s, sicut sunt oia q̄ in hoc mūdo inferiori sunt, cuius natura tota in gñone, & corrup. perseuerat, vt dicit Arist. in 4 met. & talia dñr vere acta, & facta, & dñr hr̄e verum agens, quia exeunt de potētia ad actum, & fiunt in tpe, & agens in talibus tpe præcedit actum. Sunt iterum alia entia quorum natura non est acquirere esse a primo principio per extractionē de potētia ad actū, nec fieri in tēpore, & ex aliquo præ- F supposito subiecto, & talia ab æterno acquirūt esse a primo principio, & ab æterno cōseruantur. Vnde per vitam meā multū deridenda est sententia istorum in hoc sectantiū viā Henrici de Gandauo, & ponentium æterna non hr̄e cām penitus efficientē, quia tūc aut ex aliquo fierent, aut nihilo. & ita vel haberēt materiā, vel daret̄ creatio. Nulla prorsus est ista instantia, propterea quia fieri ex aliquo, vel ex nihilo sunt diuidētia verū, & falsum in rebus quæ fiunt a natura, q̄ est principiū motus, & quietis:

Sol° cōnis ponētium æterna nō hr̄e efficiens.

G tis: vnde principium naturaliū erat illud, vt patet. 1. phys. vbi dicit. Oēs, qui de nā loquuti sunt in hoc conuenerūt, ꝙ ex nihilo nihil fit, sed in rebus æternis non est ibi fieri ex aliquo, nec ex nihilo, quia natura taliū est, vt ab alio ab ęterno acquirant esse, & permanentiam ęternam, & per hoc fundamentum, & veram respōsionem in via Peripateticorum patet solutio ad rationes Gregorij, & Io. de Bacco. impugnātes istum modum, seu istam distinctionem de duplici modo producendi. nam inquit Ioan. Bacco. in. 2. sent. distin. 1. q. 1.
H art. 2. in dicto. 2. probatur, ꝙ cœlum non habet causam efficiētem. in. 8. n. phy. hēt Philosophus pro impoßi, ꝙ aliquid fiat per cām efficientē nisi per mutationē, sed cœlum non pōt fieri per mutationē, ergo habet pro impossibili, ꝙ cęlū ab efficiente fiat. Maior probatur, qa arguit, ꝙ si motus fit quod fiat per mutationē præcedentem ipsum. & idem dicit, ꝙ si mobile fiat quod fit p mutationem ꝓcedentē ipsum. sed si poneret aliū modū efficiendi ipsum, q̄ permutationem argueret ex insufficienti, ergo &c. Minor est ibidē in tex. & re-
I putat impossibile, ꝙ mutatio p se ꝓcederet primum mobile quod de facto apparet impoſe. Ad hoc ne amittatur tps dicimus nos, ꝙ Arist. ibi in principio 8. phy. ꝓponit 1 tex. cō. 1. Vtrum aūt factus sit aliqñ motus cū non esset prius, & corrūpitur iterum sic, ꝙ moueri nihil fit, aut neq; fact⁹, neq; corrūpitur, sed erat sp, & semp erit hoc īmortale &c. Vbi qō illa fm Auer. est de motu cœli. Dico igitur, ꝙ ratio Arist. non peccat per fallaciam ꝯñtis arguendo ab insufficienti. nam in factis de nouo, hoc est verū, ꝙ omne quod fit, fit per motum, aut permutationem, & ita si motus cœli, & mobile vere facta essent, ita ꝙ incipiant esse postq̄ non fuerunt, sequitur quod fuerunt facta per motum, vel mutationē, tñ tu non potes dicere Philosopho, ꝙ dicā cœlum eē factum per alium modū productionis, qui non est per motū verum, & per verā mutationem, quia illæ non est respectu istorum q̄ fiunt cū tpe, sed est eoꝝ quæ sunt supra tps, patet sancte. Sed contra istā responsionē replicat ipse cōtra, illa actio qua produceretur primū mobile ab æterno quæ non esset mutatio, non ꝓsuppo-
K
Solu. primę rōnis.
Replica eiusdem.
L

nebat mām primā pro subiecto, qa 1. phy. & 8. meta. ponit Philosophus istam actionē mutationē. s. in qua supponit materia prima pro subiecto, sed actio productiua in qua nō supponit materia prima pro subiecto est creatio, ergo Philosophus ponit creationē, & aliquid fieri ex nihilo, cuius contrarium posuerunt oēs Philosophi. Philosophus. n. in primo phy. & Cōm. com. 71. dissentiūt ab opinione christianorum in hoc. &. 12. meta. & com. 44. Ab agente nihil ꝓuenit nisi extrahere id quod est in potentia ad actū. Dicimus nos
M negando consequentiam, & consequens. nam vt scribit Cōm. in disp. 3. in solutione. 18. dub. in lib. destructionum. Modus generationis sensibilium est, vt fiant à re, ex re, & pro re, quia talia sunt composita, & hñt omnes causas, tñ productio rerum ęternarum non requirit subiectū, & ideo non sequitur, ꝙ detur creatio, nam creatio eēt apud Philosophos quando aliquid ex natura sui factibile de nouo requirens materiam fieret nulla præsupposita materia.
Solutio.

Aeterna

A Aeterna autē bene in participando esse habent aliud a quo sunt.non autem vt sint requirunt subiectū, quia non sunt de conditione istorū, quia alio modo sunt disposita in esse,& in modo essendi illa,& alio modo ista. vnde Cō.inquit in 2 cœli,& mundi. cō.63. In corporibus cœlestibus illud quod est nobilius habet pauciores actiones,sed in corporibus inferioribus quod habet pauciores actiones est imperfectius, sicut elementa, & quod habet plures actiones est perfectius, sicut homo. Similiter finis minori actione attingitur,& hoc est
B verum in cœlestibus,q̄ etiam in terrenis, sed ex oppositis causis hoc contingit, quia in superioribus hoc euenit propter nobilitatem sui, & sui finis, sed in istis caducis hoc prouenit ex oppositis causis.s. propter vilitatē sui,& sui finis.ita scribit Auer. in. 2. cęli.in cō.66. Similiter entia necessaria primaria intentione sunt per se,& secundaria intentione sunt propter alia,sed entia inferiora sunt opposito modo, sicut scribit Cō. in 2.
Scda r8. cęli in com.17.& 21. Arguit iterum præfatus doctor ad idem sic. Itē qua ratione Philosophus ponit aliquid a
C deo ab æterno sine mutatione produci potest, & in tempore sine mutatiōe produci, ergo si Philosophus in demonstratione sua pręsupponit quod potuit ab ęterno efficiēter fuisse productum sine mutatione, & nō in tempore, ergo præsupponit falsū, & petit principium. Approbatio assumpti, quia certum est ꝙ ex parte Dei impossibilitas nō potest assignari nisi ex parte factibilis, quia cęlum fm omnē opinionem sibi derelictū est non ens,& ita siue producebatur ab æterno, siue in tempore suū non esse, vel suum nihil ordine naturæ
D præcessit suū esse,sed per te, cum ab æterno ponitur productū post suū nihil ponitur ex hoc ꝑduci sine mutatione,quia.s. mutatio pręsupponit saltem aliquid esse productibile, ergo eadem rōne cū sibi nō repugnat in tēpore produci in esse post suū nihil,sicut nec ab æterno,& hoc dico a Deo agente ꝙ statim patet fm Christianos, sequitur ergo quod sicut ab æterno potuit efficienter produci sine mutatiōe,& hoc a Deo ita in tpe.
Dicimus nos ꝙ sermo istius viri est Solutio. imaginarius, & mirum est qūo ista
E audet dicere in via Philosophi, & Auer.cuius doctrinā profitetur. Scribit nanq; Cō.in.1.cœli,& mundi in cō.106. Quod innatum est inueniri in tpe non inuenitur sine tempore, & quod non innatū est inueniri in tpe,nō hēt prius, & posterius nisi fm esse tm̄,& in 8 phy.cō 15. late disputat in principiis Peripateticis fundādo suas rōnes,ꝙ a voluntate antiqua non pōt aliquis effectus nouus īmediate prouenire.& ideo neganda est ꝯñtia istius viri in qua dicit,ꝙ si cęlū alio mō efficiēter produciť ab æterno, ergo eodem mō pōt produci in
F tpe.nā cęli nā fm philosophum non apta est emanare illo mō quo emanant a primo principio res tēporales, & quia hoc nō potuerunt isti intelligere declaremus eis hoc ex mente Res sunt duobus modis. Auerro. Res vt diximus sunt in duplici dñia,tēporales,& æternæ,res tēporales producuntur a primo principio mediāte motu cęli,& causis secūdis, & sua productio est per verū agēs,quod in agendo pēdet a mā cū actio eius non fit nisi ut formæ,quæ sunt ī potentia materiæ deducanť ad actū,sicut dicit Cō 8.ph.cō.4 &. 12. met

meta.com.44.& talia in tempore ꝓducuntur,& vnum actum consequitur vnam actionem vnius agentis, quia.12.meta.tex.com.27. Singularium aliud tua materia,& species, & mouēs,& mea,vniuersali autem ratione eadem.sed res æternæ nō habent agens isto modo,sed ibi est cā,& causatum,secundum ꝙ intellectū est causa intelligentis,sicut autem vnū intelligibile potest mouere plures intelligentes,sic primum intelligibilium,quod est Dei essentia, & scientia est causa plurium intelligētium immediate sm ꝙ diuersimode aptum natum est tale ab ipsis intelligentiis participari sm latitudinē quandam,quia non omnes participant illius perfectionem æqualiter, & vno modo.& hoc voluit Comm. 12.meta.com.44.dum dixit contra Auic.qui ponebat ibi productionē omnium non esse immediate a prima intelligentia,sed erat consequutio.inquit enim ꝙ ille sermo ē imaginabilis.non enim est illic prouentus,neque consequutio, neq; actio. ita quod dicamus,ꝙ vna actio consequitur vnum agentem. tantū enim est illic causa,& causatum, secūdum quod dicimus,ꝙ intellectum est cā intelligentis, vult igitur,ꝙ non causentur per actionem, & per cōsequutionem,& prouentum, quia vt habet ipse in eodem commento parū infra.Mos autem qui est inter modernos in dicendo, ꝙ a tali motore prouenit talis motor,aut consequit᷑, aut præcedit,aut talia verba ,non vere intelligūtur de istis principiis abstractis.omnia enim ista sunt dispositiones agētium superficietenus nō vere,ab agente enim nihil prouenit vt diximus nisi extrahere illud, qđ est in potentia ad actum, sed illic non est potentia, vnde neq; agens. tantum enim est illic intellectus, & intellectum,& perficiens, & perfectum,&c. Vbi vult ꝙ in intelligētiis non est actio, sed bene est causa, & causatum, vnde causantur ab ipso primo intelligibili ab æterno alij causati intellectus,& perficiuntur ꝑ illud sm diuersos gradus in perfectione,& in tali causatione non incōuenit,vt inquit,vt illud quod est per se intelligentia, & intellectus sit causa plurium entium sm ꝙ intelliguntur ex eo multi modi.illud igit᷑ quod intelligit motor corporis cœli de primo motore, & est causa in anima cœli,aliud est ab eo, quod intelligit ex eo motor Saturni. Et sic de vnoquoq; eorum ; quod non est intelligendum , ꝙ ista alietas sit ex parte primi intelligibilis, ꝙ ab omnibus intelligētiis intelligitur, quia tale est in fine vnitatis, simplicitatis, & nobilitatis,vt dicit Com.12.meta.commen.37.formaliter loquendo. Nec est intelligendum,vt exposuit iste doctor,& sequaces eius ꝙ Deus inquantum intelligit suam essentiam sub ratione qua est diuersimode imitabilis ab intelligentiis in ratione finis,per uiam resultationis consequitur esse aliarum intelligentiarum,non quod Dei intellectio directe sit causa effectiua ipsarū. Hoc quidem stare nō potest,vt in sequēti theoremate statim dicā, quia tūc scientia Dei esset relatiua. & pateret Comm.consimiles instantias, quas adduxi ipse contra Themistium.12 meta.commen. 51. sed solum hoc debet intelligi ex parte intelligentiarum diuersimode participantiū perfectionem primi per causationē istam

A istam, quæ fit per intelligere, & non per actionem. hoc est dictu. ꝙ illud quod intelligit motor Saturni. i. ꝙ ab intellectione primi accipit, est aliud ab illo, qđ intellig' motor Martis, & Mercurij, quia emanat a scientia, vel tanquam a causa effectrice in multa diuersitate quo ad perfectionem. Et ita vides pater reuerende differentiam inter actum, quod fit ab agente, & inter causatum, quod causatur ab intelligibili, quia actum præsupponit agens prius tempore acto, sed causatum illo modo præsupponit causam, quæ est prior natura, quia si prima causa non esset nulla intelligentia esset.

Dr̃ia inter actum, ab agente & causatum ab intelligibili.

B Similiter actum quod fit actione ab agente fit cum prouentu, & extractione de potentia ad actum, quia actio agentis pẽdet a materia, & ita ibi est consequutio, ꝙ vnum actum est ab vno agente propinquo, sed causatum ab intelligibili non fit cũ prouentu, & consequutione, quia in tali causatione ab vno possunt immediate causari plura causata secundum diuersos modos participantia perfectionem vniusmet causæ causantis, quia vnum imaginatum potest mouere plures imaginationes.

C Similiter est alia differentia, quia agens, ad hoc, vt agat actum præsupponit materiam, sed causa prima in causando intelligentias abstractas necessariaq; entia non præsupponit materiam, quia iste est diuersus modus causandi, immo sua scientia est causa immediate causans illa tanq̃ efficiens. Sed quid fuit causa erroris istorum, si ita licet loqui de tantis viris? fuit meo iudicio, quia crediderunt omne causatum, eodẽ modo debere cãri, sed est error purus,

Cã erroris istorum.

D quia ratio causæ, & causati, sunt in plus, quàm rõ agentis, & acti. vnde decepit istos viros locus consequentis, quia videntes, quod non habent causam agentem, crediderunt, quod non habeant causam efficientem, & quod si in eis non est actum, ergo in eis non est aliquid effectiuè causatum. Aliud argumẽtum istius viri est hoc, Item si Philosophi posuissent, ꝙ intelligentiæ, vel quodcunq; aliquod sempiternum potuisset fuisse ab æterno efficienter sine mutatione, tunc argumentum quod facit Com. 12. meta. com. 44. nihil valeret, ergo philosophi hoc non posuerunt. Probo ꝙ nihil valet. Auic. ponit, vt recitat Com. supra eodem cõmen. 44. ꝙ primus motor producit animam primi cœli, & motorem orbis consequentis. contra arguit Cõ. infra, ꝙ hæc non proueniũt ab agẽte, quia ab agente nihil prouenit, nisi extrahere illud, quod est in potentia ad actum, sed in his non est potẽtia, ergo nec agens. Ecce Cõ. arguit cõtra Auic. ꝙ si talia æterna fuissent producta, quod fuissent extracta de potentia ad actum, quod est acquirere esse per mutationem, sed planũ est, ꝙ illud argumentum Com. non valeret si talia æterna potuissent esse producta efficienter ab æterno, sine mutatione, ergo philosophus nullã efficientiam posuit sine mutatione, etiam ab æterno. Dicimus nos, ꝙ ad opinionem Auic. sm modũ suæ positionis in quo declarabat, ꝙ intelligentiæ non possunt immediate produci ab vno, quia ab vno inquãtum vnum immediate non prouenit nisi vnum est, & ꝓpter hoc conatus est dicere, ꝙ vna tantum vnũ producit, & sic cõsequenter dici productio-

Alia ratio eiusdem.

E

F

Solutio.

G ctionem intelligentiarum esse per consequutionem, & prouentum, sequitur quod Aui. imaginabatur, ꝙ eodem modo esset causatio in intelligentiis, sicut est in istis rebus corporalibus agentibus superficieten', idest per contactum. nam in talibus in quibus est vera actio, & motus atque contactus, est vera illa propositio, quæ erat fundamentum imaginariæ positionis suę, valet ꝙ ab vno inquantum vnum, nõ prouenit immediate nisi vnum. sed Auer. dicit ꝙ intelligentiæ per actionem non

H producuntur, sed causantur sm ꝙ itelligibile est causa intelligentis, & quia vnum intelligibile immediate potest mouere plures intelligentes, sic prima intelligentia, quæ est primum intelligibilium causat ab æterno multos intellectus intelligentes immediate, quia in tali modo causandi plura possunt immediate causari ab vno, & ideo dixit, ꝙ solum ibi est cã, & cãtum sm ꝙ intellectũ est causa intelligentis, & ideo immediate infert. Et cum ita sit, non est impossibile, vt illud quod est per se intelligentia, & intellectus sit causa plurium entium sm, ꝙ ex eo intelliguntur multi modi. licet igit' Auic.

I in sua positione non dixerit formaliter intelligentias produci per verã actionem, per quàm aliquid extrahit', vt de potentia ad actum, tamen ex modo suæ declarationis cõcomitanter dixit hoc, quia assimilat illũ modum modo istorum, & ideo dixit bene Com. ꝙ ille sermo est imaginabilis, quia in loquendo de causatione abstractorũ imitatus est imaginationem, quæ est in istis sensibilibus. Aliud argumentum eius est istud, cum Philosophus. 8. phy. accepit si mobile est factum, ergo p mutationem præcedentem, aut ipse vidit modum efficientiæ sine mutatione, & ab æterno, aut non. Si non vidit, ergo nũ posuit, cuius contrariũ tu dicis. Si vidit, ergo petit principiũ quia apparenter saltem potuit sibi responsum fuisse, qđ non sequit' cõsequentia sua, immo sicut ab æterno potuit fuisse sine mutatione aliquis effectus, quãuis de se nihil erat eadem ratione, & in tempore, & sine mutatione, ergo cum non reprobauit istam responsionem satis apparentem, petiit, vel saltem non valuit demonstratio sua. Ad hoc dicimus nos ꝙ philosophus bene vidit alium modum efficientiæ, sed non oportuit illum in proposita consequentia manifestare, quia si mobile esset de numero factibilium, tunc esset de numero eorum, quæ sunt generabilia, talia autem sunt illa, quæ apta nata sunt fieri in tempore, & q̃ sunt hmõi sunt longe diuersa ab illis, quæ sunt apta nata causari sine tẽpore, quia vt dixit Auerr. in. 1. cœli. com. 106. Quod aptum natum est inueniri ĩ tempore, nõ inuenitur sine tpe, & quod non est aptum natũ inueniri in tpe, non habet prius, & posterius, nisi sm esse. Et ita imaginarius est sermo istorũ, qualis erat sermo Auic. quia isti imaginantur, ꝙ omne cãtum vno, & eodem mõ cãri habet a sua cã, quod tñ est falsũ. nam longe diuersus est modus, quo causantur æterna a modo quo causantur, ea quæ de nouo fiunt. & iõ non petit Arist. in sua rõne. natura namq; inferiorum est multum diuersa a natura superiorum, tam ex parte materię, quàm ex parte formę tam ex parte agẽtis, quàm ẽt ex parte fi-

Alia ratio eiusdem.

K

L Solutio.

M

A te finis, sicut late prosequitur Auerr. in libro de substantia orbis, & ideo nulli mirum videatur, si est aliud genus causalitatis in illis, & in istis.

ADDI. Hoc etiã sentit Homerus in quinto Iliados vbi introducit Apollinẽ alloquentem Diomedem, qui Venerem deam in bello percussit, ausus mortalis immortali congredi.

φάζεο τοδείδη καὶ χόζεο, μαδὲ θεοῖσιν
ἶσ᾽ ἔθελε φρονέειν, ἐπεὶ ϰ ποτε φῦλον ὁμοῖον
ἀθανάτον τεθεῶν χαμαὶ ἐρχομένων τ᾽ ἀνθρώπων

B

Alia ratio eiusdem. Aliud argumentum eiusdẽ doctoris est istud. Si Philosophus vidit, & posuit talem factionem ergo probando primam causam ex effectibus non solum potuit ipsam probare ex motu sed ex tali efficientia sine motu, quia sicut ex naturalibus suis potuit Philosophus conuincere effectum dupliciter causatũ, ita ex naturalibus potuit dupliciter cõuincisse causam primam, sed hoc non, immo ex solo motu conuincit primam causam sicut patet. 8. physi. & 12. met. ergo, &c.

Solutio. Ad hoc dicimus C nos, ꝙ istud est difficilius inter oĩa argumenta istius viri, vt mihi datur cernere, tamen in via Auer. isto mõ respõderẽ, ꝙ naturalis solus via motus potest demõstrare primam causam esse abstractam a magnitudine, & est via qua processit in 8. physi. & eadem via processit in 12. meta. tex. com. 41. tamen vtrum talis substantia abstracta, a magnitudine sit intelligentia, hoc assumitur etiã a naturali ex. 3. de anima. & ibi etiã ostẽditur quomodo intelligibile se hẽt respectu intelligentis, & similiter ꝙ in intelligentiis sit multitudo, accipit diuinus ex illo loco propter naturam intellectus possibilis inuentam in eis. D Et ne videamus ista somniãdo dicere, adduco auctoritatẽ Auer. in. 1. de anima com. 2. vbi ponit tres vtilitates scientiæ libri de anima: Quarum vna consistit in hoc. ꝙ illa scientia tribuit diuersis scientiis multa principia, inquit. n. Secundus est quia dat pluribus sciẽtiis plura principia, vt scientiæ morali. s. regendi ciuitates, & diuinæ. Moralis. n. suscipit ab hac scientia vltimum finem hoĩs in eo quod est homo, & scientiã suæ substantiæ quæ sit: Diuinus autem E suscipit ab ea substantiã subiecti sui. hic. n. declarabitur quoniam formę abstractæ sunt intelligentes, & alia multa de cognitione dispositionum consequentium intelligentiã in eo quod intelligentia est, & intellectus. Et in. 3. de anima in com. 5. in solutione. 3. q. inquit. & nisi esset hoc genus entium, ꝙ sciuimus in scientia de aĩa nõ possemus intelligere multitudinem in rebus abstractis, quemadmodum nisi sciuerimus hic naturam intellectus non possemus intelligere, quod virtutes mouentes abstractæ debẽt esse intellꝰs. Et hoc latuit multos modernos adeo ꝙ negauerunt illud quod dicit Arist. in tra. F sui libri ꝙ necesse est, vt formæ abstractæ mouentes corpora cœlestia sint sm̃ numerum corporum cœlestium, & ideo scire de aĩa est necessarium in sciẽdo primã philosophiã. Et infra cõ, 14, inquit vnde non est opinandũ, ꝙ prima materia est causa receptionis simpliciter, sed causę receptionis transmutabilis, & est receptio huius singularis, causa autem receptionis simpliciter est ista

G natura, & ex hoc modo fuit possibile, ꝙ corpora cœlestia reciperent formas abstractas, & intelligerēt eas, & fuit possibile, vt intelligentiæ abstractæ perficerentur per se adinuicem, & si non, non esset illic recipiens, & receptum, vnde videmus, quòd illud quod est liberatum ab hac natura est primum intelligens, & ponendo istam naturam dissoluetur quæstio dicens. quomodo intelligitur multitudo, & quomodo intelliguntur multæ ex formis abstractis, & intellectus idem est in eis cum intellecto.

H Ex omnibus igitur his auctoritatibus colligitur, ꝙ quādo Auer. dixit. ꝙ via motus solum potest demonstrari primum principium esse verum, est quantum ad hoc, quod sit abstractum a magnitudine, tamen ꝙ tale sit intelligens, & quod intelligibile sit causa intelligentis, & multitudo, & modus omnium istorum sumuntur ex libro de anima.

Confirmatiões eiusdem.

Et per hoc patet ad auctoritatem adductam per istum doctorem ex primo physic. cōmē. vltimo quæ vt inquit. non recipit glossam vbi dicit, ꝙ primum principium esse, vel aliquid separatum non potest proba-

I ri in philosophia naturali nisi via motus, & transmutationis, & dicit Auicen. peccasse peccato manifesto qui posuit primum Philosophum .i. metaphysi. probare primum principium esse. Et confirmatur, nam si Aristo. vidisset efficientiam talem, siue ab æterno, siue in tempore cum in metaphysic. considerat de causis æternis, & de his quæ agunt sine motu si qua talia sūt, ergo in met. in .5. lib. vbi distinguit genera causarum debuit fecisse mētionem de isto, saltem in genere, scilicet quod diffinitio causæ agentis sibi poterit conuenisse, consequens est falsum. K

vbique enim dicit de efficiēte quod est principium vnde motus, sed ista diffinitio non potest conuenire agenti sine motu. Confirmatur, & est contra quandam responsionem. Philosophus naturalis considerat de fine acquisito per actionem, vt est sanitas, metaph. autem considerat de fine qui præexistit actui, & ideo 12. meta. distinguit talem finē perscrutandum qualiter, &c. & Commen. 12. metaphy. com. 37. distinguit duplicem istum finem. ergo eadem ratione cum Philosophus naturalis cō- L

Solutio.

siderat de agente per motum, metaphysicus agens sine motu distincte considerat, cuius oppositum est verum, semper enim vocat per totum principium, vnde motus, & 5. meta. vocat principium transmutandi.

Solutio.

Dicimus nos ad istas confirmationes, ꝙ motus est duplex, verus & æquiuocus .i. secundum similitudinem, tūc efficiens in sui generali ratione, vt dicitur quod est principium vnde motus, intelligitur siue sit principiū motus veri, sicut est motor naturalis, siue sit motor per intelligere, vñ. 12. meta. com. 36. dicitur ꝙ intelligen- M

tiæ de potentiis animæ non habent nisi intellectum, & virtutem desideratiuam per quæ mouent in loco, & hoc est concessum ab omnibus Philosophis ꝙ omne agens, aut est agēs per naturam, aut per intelligere, & mirum est de istis viris illustribus. quomodo auferunt efficientiam a primo intellectu, cum tamen ille sit maxime actiuus, scientia .n. Dei est causa omnium entium, & si Aristo. in 7. meta. dicit. Formam domus in materia fieri a specie domus sine ma-

teria

A terra existente, vt quid igitur imaginari nõ potuerũt primam formam esse omnium entium effectricẽ, non video. Ad vltimum respondetur ꝙ diuinus est artifex communis,& indifferenter considerat vtrunq; efficiens per motũ,& sine motu,sed differenter,quia efficiens per motũ verum considerat sub rationibus transcendentibus, quia cõsiderat omnia vt contingit tamen illud quod efficit sine motu vero, & efficit per intelligere, & velle de tali quiditatiue, & in propria forma considerat nedum sub rõnibus transcendentibus quia B tale est intelligētia, & de intelligentiis quiditatiue considerat diuinus,licet multas dispositiones, & de intelligentiis sumat diuinus a naturali, sicut supra deduximus in via Auerr. Et ex istis solutionibus apparet etiã solutio ad omnes rationes,& auctoritates Greg. de Arim. quæ ad idem tendunt sicut cuilibet facile innotescere potest, omnes.n.fundãtur sup illo præsupposito, quod si vnus, & idem modus quo causantur a primo principio temporalia, & æterna, si æterna causarentur, & hoc est fundamentũ quod est debilius quã C sit tela araneæ, quia est longe diuersum genus entium hoc & illud. Redeamus igitur ad locum nostrum, vnde diuertimus,& declaremus quo modo ex intellectu, & intelligili fit magis vnum q̃ ex materia, & foꝛa,& dicamus quod res est clara,& aperta ex verbis sequentibus in illa auctoritate, quia inqt. quod enim fit ex eis non est aliud sicut in compositis ex materia & forma, ly enim, vt clarũ est, est redditio causæ, vnde vt alias demonstraui, sententia Auer. fuit ꝙ substantia composita sit tertia, quædam entitas distincta a partibus, etiã D simul iũctis, quicquid alij imponãt sibi, ideo igitur ex intellectu,& intelligibili fit maxime vnum, quia intellectus põt fieri intelligibile, nam qñ intellectus intelligit seipsũ, patet quo modo intellectus sit intellectum, nõ sic est i cõpositis ex materia & foꝛa, quia nunquam materia fiet forma, nec forma materia, sed ex materia & forma, fit sũba cõposita, q̃ est aliud ab eis uel diuisim, quia non est materia. nec est forma, vt tenet via cõis de mẽte Auer. vel etiam coniũctim, vt ego teneo, & pro hoc habemus claram Auer. auctoritatẽ in 12, com. E 39. vbi inquit, intellectus.n inquantum intelligit intellectũ dicitur intellectus, & inquãtum intelligit per se dicitur, ꝙ intellectum per se est ipse intellectus econtrario illi, ꝙ intelligit, per aliud, & inquantum quidẽ intellectus est, illud quod intelligit, dicit ꝙ intellectus est res intellecta.

Cõclusio theorematis.

PROPOSITIO LXXXIII.

Primus intellectus solum seipsum intelligit.

PEripatetici omnes conuenerunt F in præsenti Theoremate, nam Aristo. de composito istam quæstionem examinat in. 12. primæ philosophiæ tex. commen. 51. verumtamen sunt discordes circa modum quo intellectus diuinus solum seipsum intelligens, nihil tamen dicitur ignorare. Animaduerte igitur quod Aristo. & Commentator vbi supra, tres cõclusiones de intellectione Dei proponunt per ordinem. Prima conclusio est ista. Deus est substantia intellectualis semper actu intelligens. Aut sic deducitur,

G nam Deus est ens nobilissimum omnium, hoc autem non esset, si non esset intelligens, aut non esset semper actu intelligens, vnde ait. si non intelligat, quid vtique erit insigne uenerabile, sed habet quẽadmodum, ut sit dormiẽs. ubi Auer. in cõ. inquit necesse est, si est intelligẽs, vt semper sit fm alterum istorum duorum modorum, aut secundũ dispositionẽ, in qua non vtitur sciens scientia, aut in qua vtitur. Si igitur fuerit in dispositione, in qua sciens non vtitur scientia sua est, quasi dormiẽs, & non erit in eo dispositio nobilis, &

H hoc est inconueniens. Secunda conclusio est ista, sua substantia est sua intellectio, quæ sic ostẽditur per Philosophum, nam si ipse non sit sua intelligentia. i. sua intellectio, sed potẽtia, tunc igitur non erit optima substantia, per intelligere. n. ei honorabile inest, quasi dicat. cum Deus non sit in optima dispositione nisi p intelligentiam, si sua substantia non sit sua intelligentia, tunc igitur ipse, ex se non erit optima substantia, & perfectissima, sed perficitur p aliud, scilicet per ipsam intellectionem, & hoc est inconueniens. Tertia conclu

I sio est, De⁹ nihil aliud a se intelligit, q uariis rationibus ab ipso, & a Cõ. ibi deducitur. Tum quia si intelligeret aliud a se, tunc sua substantia nõ esset sua intellectio, sed erit potentia per quam fit intelligens aut intellectio. Tum etiam quia erit aliquid nobilius eo quod est falsum. probatio sequelę, nam intellectum est perfectio intelligentis. s. causaliter, quia causat in intelligente suam perfectionem, quæ est intellectio, omne autẽ tale inquantum hmõi est perfectius eo. Tum quia non esset simpliciter independens, & nullius indigens, cõ

K sequens est falsum. Deduco consequentiam, quia intellectus depẽdet ab intellecto. Tum quia esset in eo passio, quia oẽ quod intelligit aliud transmutatur in sua substantia, seu mouetur ab alio. Tum quia nõ esset ens nobilissimum, & ex se optimũ. Probatur consequenia, quia intellectio rei vilis nõ est nobilis, sed vilis, vnde etiam vt inquit. Melius etiã est apud nos quædam negligere, q̃ intelligere, & non videre q̃ videre. Adducitur etiam per Com. alia ratio. nam si Deus intelligeret alia a se, aut hoc esset scientia in vniuersali, aut scien-

L tia in particulari. Non in vniuersali, q̃a scire in vniuersali est scire in potentia, & est scire confusum, & indistinctum. Nec in particulari, quia entia particularia sunt infinita, & infinitum secundum quod infinitũ est ignotum. Aduerte tamen quod licet Philosophus, & sequaces eius teneant istam conclusionem, tamen omnes hoc fatẽtur quod Deus se solum intelligendo dicitur omnia cognoscere, & nihil dicitur ignorare, & in hoc sunt uarii, & diuersi modi dicendi. Themistius autem vt recitat Com. in loco prædicto dixit. ꝙ intellectus diuinus intelligit oĩa, ex hoc quod intelligit se esse principiũ omnium. Com. autem impugnans dictum Them. inquit, ꝙ ista sunt dicta illius qui non intelligit demonstrationes Arist. & hoc pro tanto dixit, quia ex verbis Arist. apparet ꝙ De⁹ intelligit se, & nihil extrinsecum, sed secundum expositionem Thẽ. sequitur ꝙ Deus intelligat alia a se. Amplius, tunc intellectus, & intellectum in Deo non sunt eadem omnibus modis, quia si Deus ĩtelligit alia extrin-

The. opi. M

Impugn.

A extrinseca a se patet, ꝙ tunc ibi intellectus, & intellectum non essent eadem simpliciter, & omnibus modis.

Expositio Auer. Et ideo Auerr. aliter exponit mentem Aristo. in illo loco. inquit enim quod primus intellectus est simplicior omnibus, & est vnus simpliciter sine aliqua multiplicitate, neq; propter alietatem intellectus, & intellecti, neq; propter multitudinem intellectorum, multitudo enim intellectorum in eodē intellectu, sicut est in intellectu in nobis consequitur alietatem, quæ inuenitur in eo. s. alietatem intellectus, & intellecti in no-

B bis, q̄m cum intellectus, & intellectū fuerint adunata perfecta adunatiōe contingit, vt intellecta multo plura, quæ sunt illius intellectus adunētur; & terminēt vnum, & simplex omnibus modis, quoniam si remanētilla intellecta, quę sunt in vno intellectu plura, & non adunarentur cum essentia intellectus, tūc essentia eius illud erit ab eis. Quæ verba ita interpre-

Op.º Ioā. de Bacco. tatus est Ioannes de Bacchone. in. 1. sen. di. 39. q. 1. inquit. n. ꝙ licet opinio Themistii non possit stare, semper tñ remanet inconueniens quoddam, & est quod Deus sit ignorans,

C ea quæ sunt hic, & ideo subdit Com. ꝙ erant quidam dicentes, Deum scire omnia quæ sunt hic scientia vniuersali, non scientia particulari, & hanc reprobat. Non. n potest esse vniuersalis, quia tunc illorum scientia non esset nisi in potētia. Nec particularis, quia particularia sunt infinita, & infinita non determinantur a scientia, tenet igitur Com. pro finali cōclusione illud in quo ambæ istæ opiniones concordant. s. ꝙ Deus scit omnia quæ sunt hic, sed discordat ab vtraq; in modo ponendi, non. n. cognoscit ea scientia vniuersali, & cō- D fusa nec particulari, & diuisa, nec cognoscit ea per hoc cognoscit primum esse causam eorum subito trāseundo a cognitione suiipsius ad cognitionē eorum, vt quædam entia in seipsis, vt ponit Themistius, sed ex hoc ꝙ cognoscit seipsum in seipsū, dico ꝙ continet esse eorum, & ꝙ est causa esse eorum, & hoc est ꝙ dicit. & veritas est quod cum scit se tantū in se, scit omnia in esse quod est causa eorum esse. & nota dicit quod est causa, non dicit secundum quod est causa. Ad euidentiam istorum est

intelligendum, ꝙ aliquid potest dici esse intellectum, vel scitum, & s̄m ipsum esse quod habet in seipso dupliciter. Vno modo ꝙ ipsum s̄m proprium esse quod habet in seipso per se terminet actum intelligendi sic, ꝙ intellectus in intelligendo transeat super ipsum tanq̄ super per se terminum intellectionis, & tanquam sup obiectum per se speculatum, & per se intellectum, sicut posuit Themistius ꝙ cum Deus intelligit se, subito transferret se ad intelligendum creaturam secundum illud esse propriū quod habet in seipsa creatura, ita ꝙ E

actus intelligendi terminaretur ad F creaturam cognitam in proprio esse, quod habet in seipsa, tanquam ad obiectum per se speculatum, & intellectum sistens, & terminans actum intelligendi diuinum. Alio modo, ꝙ ipsum sit cognitum in quodam alio adunate, & vnitiue cum eo sic, ꝙ illud aliud in quo adunate ipsum cognoscitur, semper indefectibiliter sit per se terminans actum intelligendi & per se speculatum, & per se intellectum, & ꝙ intellectus suus nunquā se transfert vltra, tanquam in aliud

G obiectum per ſe ſpeculatum, ſed qđ ſolum conſequutiue intelligat illud quod adunate eſt cognitum, in eo ſecundum eſſe, proprium quod habet in ſeipſo. poſito enim quod eſſet vnus calor ſeparatus qui eſſet calor per eſſentiam, & includens perfectiones omnium calorum, ſi tunc eſſet aliquis intellectus comprehendens illum calorem, & omnes alios in eo adunate poſitos, cum hoc ꝙ ille intellectus comprehendens illum calorem, & omnes alios in eo ſemper indefectibiliter ſtaret ſpeculando ſemper illum calorem tãtum ex
H hoc quod ſic inteligeret ſemper ſtando in comprehenſione illius caloris per eſſentiam, qui includit perfectiones omnium calorum ſm proprium eſſe in ſeipſis, & inquit ꝙ iſtud clarius habetur diſtinct. 35. art. 4. in fine & in reſpõſione vltimi argumenti, per hunc modum vult Commen. dicere contra Themiſtium, quod non ſolum intellectus diuinus nihil intelligit extra ſe acquirendo ſcientiam a rebus, vt probauit prima concluſio principalis, ſed quod nihil intelligit extra ſe tanquam obiectum terminans actum intelligendi, &
I tanquam obiectum ſpeculatum, & intellectum; ſicut poſuit Themiſtius. Sed quod intelligit omnia in ſeipſo; ita quòd intelligendo comprehenſiue, ſeipſum tantum qui eſt cauſa eorum intelligit alia, & hoc eſt quod dicit reſpondendo, & veritas eſt; ꝙ ſecũdum quod ſcit ſe tantum ſcit omnia in eſſe, quod eſt cauſa eorũ in eſſe, & vocat cognoſcere in cauſa cognoſcere omnia in eo ꝙ eſt tale per eſſentiam, in quocunque genere ſit cauſa non curat. Et adhuc vlterius declaratur poſitio, ne enim aliquis crederet, ꝙ ſolum cognoſceret illa ſecundum eſſe ſolum, quod habent in ipſo, & non ſecundum eſſe proprium, quod habent in ipſis K
ſuis eſſe propriis extra, addit triplex exemplum, Primum de calore, quia qui ſcit calorem ignis tantum, non dicitur neſcire naturam caloris inexiſtẽtis in reliquis calidis, ſed iſte eſt qui ſcit nam̃ caloris ſecũdum quod eſt calor. Tunc arguo, ipſe dicit, ꝙ qui cognoſceret calorem per eſſentiam, ſcilicet ignis tantum, non dicitur neſcire naturam caloris exiſtentis in rebus calidis, ſed cognoſcere calorem, vt eſt in calidis eſt cognoſcere ipſa calida, ſicut cognoſcere albedinem, vt in pariete eſt cognoſcere parietem album. Igitur vult ꝙ L
qui cognoſcit calorem tantum, non ſolum cognoſcit calorem in his, ſed cognoſcit ipſa calida, ſed hoc non poteſt eſſe niſi conſequutiue. Cum nõ ponitur niſi vnum per ſe intellectũ terminans cognitionem. Et poteſt formari ratio principalis a ſimili ſed ſententialiter ſic. Si aliquis ſciret calorem per eſſentiam. ſcilicet; ignis tãtum. ſuper perfecta comprehenſione ſciret omnia calida omnibus modis quibus ſunt calida, quia da oppoſitum, non comprehenderet calorẽ. M
Igitur, ſimilia ſi primũ ens ſcit ſe tãtum, ꝙ ens eſt ens per eſſentiam, & comprehenſiue, ſequitur ꝙ ſcit omnia entia omnibus modis quibus ſũt entia, ſed cognoſcere omnia entia omnibus modis quibus ſunt entia, eſt cognoſcere diſtincte ea ſecundũ propria eſſe. Igitur Deus intelligendo ſe tantum comprehenſiue excluſo omni alio obiecto terminante eius cognitionem, ſaltem cognoſcit alia diſtincte ſecundum ſua eſſe propria,

A pria, ut sunt videlicet in seipsis. Secundo ponit aliud exemplum, si esset aliquod ens, quod ens esset in seipso simplex existens, & esset omne ens secūdum perfectionalem, & identicam continentiam, tunc eo quod quis sciret perfectissime tale ens, sequitur, quod sciret omne ens secundum omnem perfectionem suam, quod est scire ipsum secundum quālibet entitatem suam, quia in omni ente est aliqua perfectio, sed ut dicit, tale est Deus, ait enim sic, primus scit naturā entis in eo quod est ens, in eo quod est ens simplex, quod est
B ipsum. Tertio de intellectu, videlicet si esse aliquis qui per essentiam contineret omnia intelligibilia. Tūc qui comprehenderet illum intellectum, consequenter cognosceret oīa alia secundum omnem modum suę entitatis. Addit etiam præfatus Doctor ex suo, ad hoc duplex exēplum naturale. primum numerus senarius est formaliter cōstitutus aliqua vnitate. Non enim est bis tria, neq; ter duo, sed semel sex. 5. meta. & tamen patet, ꝙ qui comprehenderit illam vnitatem .s. senitatem cognosceret distincte duas trinitates. & sex vnita
C tes, cum enim hęc in eo quoquo modo continentur, non esset comprehēsio eius nisi hæc omnia secundū sua propria esse cognoscerentur, sic in proposito, Deus cōprehendendo seipsum qui est per se quædam vnitas cognoscibilis omnium, dicitur esse comprehensiuus, &c. Aliud exemplū valde conueniens est, posito gratia exempli, quód vnitates omnium conclusionum, quæ continentur in primis principiis essent eadem vnitas per essentiam cum vnitate prioris secundum continentiā perfectio-
nalem, sicut ponit Commenta. com. D
51. 12. meta. quod plura in intellectu diuino non sunt ab essentia intellectus diuini. si igitur intellectus meus comprehenderet prima principia, & staret semper indefectibiliter speculando, & non transferret se a speculatione principiorum ad speculandum conclusiones in seipsis, tunc manifestum est quod comprehendendo prima principia, etiā perfectissime adunate, & simplici comprehensione comprehenderet omnes conclusiones, & geometricas, & astronomicas. & omnium aliarum scientiarum, sed talis comprehensio E
non esset omnino totalis, & perfectissima, nisi ad illam consequeretur cognitio rei secundum omne suum esse. Ergo intellectus meus comprehendendo perfectissime adunate, & simplici comprehensione prima principia, & omnes conclusiones in eis consequūtiue, saltem cognoscit omnes conclusiones in seipsis, & sic arguendum est per omnia de intellectu diuino, & cætera. ista est opinio, & declaratio Auerr. secundum istum doctorem. Licet autem de hoc memini me specialem quæstionem edidisse in com F
mentariis meis super. 12. metaphyquantum spectat ad præsentem locum, Dico quòd ista non est mens Auerr. quia intellectio Dei secundum ipsum est omnino simplex, & omnino indiuisibilis, quia, ut scribit Commentator 12. metaphysic. commen. 37. est in fine simplicitatis, vnitatis, & nobilitatis. Et per consequens ibi non est multitudo intellectorum in propria forma, neque per viam intentionis primæ neque per uiam consequutionis, si-

G cut sibi imponit iste doctor. Amplius tūc intelligens, & intellectum in eo non essent omnibus modis eadem, quia obiecta consequutiue cognita non sunt formaliter loquendo secundum proprium esse forma le omnibus modis eadem cum obiecto primo cognito, quia si omnibus modis obiectum primo cognitum, & obiecta alia consequutiue cognita formaliter, & omnibus modis sunt eadem, igitur non oporteret alia obiecta per participationē entia consequutiue distincte cognosci, ex hoc ꝙ intellectus diuinus suā

H essentiam, quæ est ens per essentiam cognoscit, imo omnia æque primo intuerentur a diuino intellu in propria forma sine aliqua consequutione. Confirmatur, quia Auer. contra Auic. 12. meta. non ponit in intelligentiis esse consequutionem, nec in se, nec in suis actibus intelligēdi. Amplius pateretur Com. confitēs angustias quas patitur Themistius, ꝙ posuit intellectum diuinum cognoscere omnia inquantum cognoscit se esse principium omniū, manifestū est autē ꝙ si ita esset, vt inquit Themistius ꝙ in cognitione Dei esset ali

I qua consequutio inter cognitionem principij, & principiati, & ita est fm te consequutio inter intelligere ens per essentiā, & inter intelligere ens per participationem. Quod autē dicit præfatus Doctor de tribus exemplis adductis per Auer. facile excludi potest. nam exemplis vtimur, non vt ita sint, sed vt audiant qui addiscunt; nam exemplorum requiritur manifestatio, & non verificatio, vt scribit Commenta. in. 2. de anima in cōm. 67. vnde lucidissimus Themist. in. 1. de anima cap. 24. scribit.

Ego vero primum illud demiror eo K rum qui hoc audent dicere, quod arbitrantur exempla vim probationīs habere, cum tamen exemplum ad faciendam fidem infirmissimum argumentum sit. Amplius autem ex illis exemplis non potest haberi illud quod deducit præfatus Doctor. nam licet cognoscens calorem per essentiam inuentum in igne, non dicatur ignorare naturam caloris existentis in aliis rebus calidis, tñ in illa intellectione caloris ignei, non intelligit iste intellectus omnes alios calores per participationem in aliis rebus calidis secundum propria esse, L & formaliter, quia ꝗnō intelligit iste intellectus formaliter nisi caloris essentiam, non tamen iste in propria forma intelligit calorem lapidis, qui est, vt quatuor, & calorem plantæ, ꝗ est vt quinq;, vt clarum est, vnde deductio eius videtur peccare per fallaciam accidentis, cognosco albedinem, quę est in pariete. ergo cognosco parietem album, quia accidit albedini, vt est cognita a me, ꝙ sit in pariete, ita omnia calida per participationem cognoscuntur in cognitione caloris per essentiam, sed non sequitur propter hoc, quod illis taliter cognitis cognoscātur in propria M forma, quia cognosci in propria forma accidit, & extraneum est cal dis per participationem, vt cognosci dicuntur ad cognitionem caloris per essentiam, & ita patet solutio ad omnia exempla adducta per ipsum. Amplius in seipso hoc experiri potuit, nam non est dubium quod in entubus est ordo, & imperfectiora dñr contineri in perfectioribus, vñ Arist. in. 2. de aīa in te. cō. 31. inquit, ꝙ vegetatiuum est in sensitiuo, sicut trigonum

A trigonum in tetragono, & nõ oportet, quod qui distincte cognoscit hominem, qui est metrum omnium eorum, quæ sunt hic, quod principaliter, aut consequutiue intelligat omnes alias species, & creaturas a quibus differt homo, vnde Arist. & Cõmen. & Them. in. 2. poster. damnat in tex. comm. 20. in illo cap. non autem oportet definientem, & diuidẽtem omnia scire Speusippum, vt inquit Themi. in sua paraphrasi. cap. 24. qui opinabatur, ꝙ ille qui diffiniturus esset aliquam rẽ, debet priꝰ cognoscere omnia a quibus differt, vnde Arist. ibi manifeste concedit B aliquem habere posse distinctam cognitionem de specie nobiliori, esto quod ignoret viliorem distincte a qua illa nobilior distinguitur, & iõ sine dubio cum supportatione, & reuerentia, non medullitus penetrauit veram opinionem tangendo Auer. sed corticem verborum tetigit, vt statim ostendã, nam rectum est iudex sui, & obliqui. Dico igitur altius quædam repetendo necessaria circa hoc, quæ sunt de mente Auer.

solutio. Primum ꝙ suppono de mente eius est hoc, quod esse sensibilium C formarum gradus habet, quorum vilior est in materia nobilior, illo autem est esse, quod habent in humano intellectu, & nobilior illo est esse, quod habent in separatis intelligẽtijs, deinde ĩ ipsis separatis intelligentiis, dictæ formæ gradus habent adinuicẽ differẽtes, sm qd differũt illæ intelligẽtiæ adinuicẽ, & est de intẽtione Auer. in li. destr u. dest. in di spu. 3. in sol. 18. du. Pro quo debes scire ꝙ sunt duo extrema latitudinis formarũ. Vnum ĩ extremo remissiori, & hoc est prima materia, quæ secundum beatum Aug. in. 12. lib. cõ- D fessionum est prope nihil, vnde ex sua imperfectione, & latentia propter suum esse diminutũ quod habet Plato non distinxit inter ipsam & priuationem, vt patet. 1. phy. tex. com. 79. Aliud est in extremo intẽsiori, & istud est Deus sublimis, vnde Commen. 12. meta. tex. com. 18. inquit. Omnes formæ sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore, & iõ formæ, quæ sunt maxime ꝓpinquæ naturæ primæ materiæ, sunt imperfectissimæ, sicut sunt formæ elementales. Dein- E de sunt parum illis perfectiores formæ mixtorum inanimatorum, vt sunt mineralia, & lapides. Deinde sunt vegetabilia, & plantæ. Deinde sunt quædam, quæ a Græcis zoophyta, a nobis autem ambiguam naturam obtinentia inter animalia, & plantas, vt est spõgia marina. Deinde sum animalia. Demũ in hoc mũdo inferiori est homo, qui est terminus istorum inferiorũ. vnde Auer. 2. de anima. com. 32. Complementum autem animalium, & finis eorum qui intendebatur in natura, & generatione, quem cum natura potuit pertingere stetit, est modus ani- F malium habentium virtutem speculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem, & ita intelligis primam partem suppositi, ꝙ vilior gradus quem obtinet forma sensibilis in hoc mundo inferiori, est ille quem habet in materia, & nobilior est ille quem habet in humano intellectu. nam vt scribit Auer. in eodẽ loco, lapis sine dubio, & quælibet forma duobus modis habet esse. videlicet esse intelligibile, quando comprehenditur separatum a materia ab intellectu, & eẽ sensibile,

G sensibile, videlicet id quod habet in materia. verbi gratia lapis formam habet materialem extra animam, & aliam formam, quæ est intellectio, & comprehensio facta in anima, prout anima rationalis separatam capit eam, & ideo forma, vt est in anima humana, quæ est locus specierũ non omnis, sed intellectus, vt dicitur in. 3. de anima, habet nobilius esse, quod habere potest respectu istius ordinis, qui est in hoc mundo inferiori, nam vt scribit Aristo. in. 3. cœli, & mund. tex. comm. 24. Ordo est

H propria natura sensibilium. Secũdo imaginare debes & consimilis ordo, immo longe perfectior est in illo superiori mundo, a quo omnis ordo, & series, & permanentia isti' mũdi disponitur, teste Aristo. in principio libri meteororum. vbi inquit. Oportet mundum istum inferiorẽ superioribus lationibus esse continuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur. vnde Aristo. deridet antiquos, qui ponebant casum & fortunam in corporibus cœlestibus, & non in istis inferioribus, vt patet in

I 2. physic. tex. comm. 46. vbi inquit. Adhuc inconuenientius est dicere hoc videntes quidem in cœlo nihil casũ fieri, in his autem, quæ nõ sunt a fortuna multa contingere a fortuna, & erat merito ecõtrario fieri. vnde. 8. physi. tex. com. 15. Nihil inordinatum est eorũ, quæcunq; a natura, & fm naturam sunt, natura enim causa ordinationis est, & Commen. in com. dicit, ꝙ illud quod est causa ordinis est, dignius ordine, & ideo scire debes, quod gradatim ascendẽdo ab anima humana, quæ licet sit suprema inter formas, quæ sunt in hoc mundo inferiori, est tamen infima respectu formarum, quæ sunt

K in mundo superiori, quia est in confinio æternitatis, & temporis, vt dixit Isaac, & est etiam sententia Auerro. in. 3. de ani. in com. 19. Et in. 2. physi com. 26. Forma igitur eadẽ, vt est in intelligentia lunæ est habẽs nobilius eẽ, quàm vt erat in anima humana, & eadem, vt est in intelligentia Mercurij est in nobiliori gradu essendi, quàm vt erat in illa, quæ est Lunæ, & adhuc nobilius esse habet, vt ẽ in intelligẽtia Veneris, & nobilius esse adhuc habet vt est ĩ ĩtelli-

L gentia Solis, & adhuc nobilius esse habet, vt est in intelligentia Martis, & adhuc nobiliori modo, vt est in intelligentia Iouis, & adhuc nobilius esse habet, vt est in intelligentia Saturni. in supremo autem, & pfectissimo gradu essendi est, vt est in primo motore, qui est Deus sublimis, & hoc tenendo ꝙ ordo intelligentiarum in nobilitate, & perfectione sit, sicut est ordo in orbib' motis, videlicet ꝙ quanto aliquis orbis est ꝓpinquior orbi stellato, tanto est perfectior, & quanto est remotior tanto imperfectior, vnde orbis Lunę inter corpora cœlestia est, sicut elemẽ-

M tum terræ inter elementa, vt dicit Comm. in. 2. cap. de substan. orbis, & in. 2. cœli. in comm. 49. & est sententia Arist. vt dicit in libro de animalibus, & sic est tenendum fm opin. Arist. vt scribit Com. 12. meta. in commen. 44. vbi inquit. ꝙ Arist. intendebat, quod ordo earum sit fm ordinem orbium earum in loco, licet mathematici aliter sentiant in hoc, vt dicit ibidem. Et sic intelligis quomodo formæ istorum sensibilium sunt in superiorib', & nobiliori modo quàm sint in materia, vnde

A de in lib. de diuinis nominibus. cap. 5. Dionysius dicit, quod superiora in entibus sunt exemplaria in inferioribus, & beatus Thom. in quonibus disputatis de anima. in. q. 15. scribit, quod similitudo inferiorum inuenitur in superioribus. Vnde & mathematici futura praenunciant considerantes similitudines eorum, quae hic aguntur, & in coelestibus corporibus. Et isto modo innotescere etiam potest tibi, vnde contingat diuinatio, quae est secundum quietem, de qua multum laborauit Arist. & etiam Auer. in libro de diuinatione. Et inde etiam

diuinatio ne secundum quietem.

B contingunt futurorum prophetiae, quae plerunque melancholicis cotingunt, licet tales non intelligat illud quod dicant, vnde Comm. 12. met. comm. 18. prophetae praedicentes futura, non intelligunt illud quod dicunt. Vnde scire debes, quod antiquitus erant instituti interpretes vaticiniorum, & isti dicebantur prophetae, sed loquentes futura dicebantur vates, vt refert Plato in Timaeo, & ratio naturalis super hoc, est, quia vates, sunt melancholici, & extasim

Prophetae Vates.

C passi, qui vt inquit Arist. in lib. de diuinatione, quae est in somno praeuident futura, quia propriis motibus non infestantur, sed longe proijciuntur, & ideo extraneos motus maxime percipiunt, & de hoc vide Auic. in. 6. naturali. parte. 4. ca. 5. Et sic intelligis etiam quomodo multae artes, & quomodo et medicina, vt inquit Auer. existimatur, quod sit pars prophetiae, quia multa remedia aegritudinum reuelata fuerunt in somno, vt refert Auicen. de splenetico in. 2. canon. in ca. de vrina, & multa consimilia. Et sic intelligis quomodo omnia, quae sunt in hoc mundo inferiori cadunt sub so licitudine, & prouidentia, vnde Co menta. in. 2. physicae auscultationis. in commen. 75. vbi Aristote. intendit declarare, quomodo natura agit propter finem. inquit enim, quia ista propositio est maxima, & fundamentum in hac scientia, & in scientia diuina, quoniam si naturalis no concesserit eam negat principium finale, & negat materiam esse propter formam, ex quo sequitur ipsum negare agens, generans enim non generat nisi propter aliquid Et similiter mouens no mouet nisi propter E

D

E aliquid. Et cum sequitur formam necessario materiae natura nascitur casu. Et sic non erit agens, aut si erit, erit frustra. Et similiter si diuinus non concesserit eam non poterit probare quod Deus habet solicitudine circa ista quae sunt hic. Et similiter ex hoc intelligis quomodo opus naturae rememoratur ab intelligetia no errante, vt recitat Commen. 12. metaphysi. commen. 18. & fuit sententia lucidissimi Themistij. inquit. n. in primo physicae auscultationis super expositione tex. commenti. 81. vbi Aristote. loquitur de appetitu F

F naturali materiae in illo textu. Existente enim quodam diuino, & optimo, inquit enim. Nam cum materia sit receptrix capaxque priuationis, atque id habeat solum, vt potentia constet infirmior, & imbecillior est, quàm vt possit formas quas vicibus suscipit perpetuo retinere. Sed cur suscipit vicibus formas? Quia appetens est diuinitatis, & discupiens boni. Voco autem diuinum, & bonum primam formam, & primam causam, quo referuntur collimatque omnia, & cui quaeque res tendit fieri quam simillima quantum pot, pot autem quantum

tum

tum natura conceditur. Ea vero appetitio, quonam modo est in materia ꝑfecto verissimum puto, quod dicitur, prouidentiam fuisse, quæ & turpi desiderium honestatis, & egēti opulentiæ quantum sit satis iniecerit. Sed tunc est ardua difficultas, quomodo ea, quę sunt hic cadūt sub Dei prouidentia, si Deus nihil fm Peripateticos, eorum quæ sunt hic intelligit. Istam autem difficultatem Auer. isto modo euadere conatus est in. 12. met. com. 37. inquit enim. Dicentes autem ꝙ Deus solici-

Ardua difficultas.

Euasio

H tus est circa vnumquodq; indiuiduum aliqualiter est verum, & aliqualiter non, quia nullum indiuiduum habet dispositionem propriā nisi illa dispositio inueniatur in aliquo modo illius speciei. hoc igitur modo verū est Deum solicitari circa indiuidua. Solicitudo autem circa indiuiduum tali modo, quod nullus habeat communicationem cum eo, hoc non est fas bonitati diuinæ. Et iste locus fuit iudicio meo, in cā ꝙ Ioannes ille de Bacchone deuenerit ad illum modum dicendi in via

Cā erroris Io. de bac.

I Auer. ꝙ intellectus diuinus intelligit diuinam essentiam, quæ adunate continet omnia, & hoc cōprehensiue, tunc per viam consecutionis intelligit oīa alia entia distincte secundum suū propriū esse. Sed iste intellectus stare non potest, vt prædiximus. Amplius sequeretur positio idearum in intellectu diuino secundum viam Arist. quia intellectus diuinus si cognoscit speciem hominis, pariformiter, & alias species, hoc autem stare non potest sub propriis rationibus distinctis ista esse apprehensa ab intellectu Dei secundum fundamenta eorum. Nam Aristo. in. 1.

Impugna.

cœli & mundi. in text. commen. 92. K vbi Aristo. arguit contra Platonem qui dicebat mūdū istum sensibilem esse ꝓductum a Deo per exemplar in mente diuina, ꝙ ipse Plato nuncupabat mundum archetypum, iuxta illud Boeth. in. 3. de consolatione philosophica in illo metro.

O qui perpetua mundum ratione
gubernas.
Terrarum cœliq; sator, qui tempus
ab æuo
Ire iubes, stabilisq; manens das cuncta moueri:
Quem non externæ pepulerunt fingere causæ L
Materiæ fluitantis opus. verum insita summi
Forma boni, liuore carens. tu cuncta superno.
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens, similiq; in
imagine formans.

Inquit præcipue in tex. translationis Arabicæ Arist. ibi. Et iste sermo sequitur sermonem de exemplari mundi, sicut dicunt quidam, ꝙ mūdus habet exemplar apud creatorē. M Vbi Auer. in commen. inquit. & testatur huic sermoni. s. mundos esse plures, qui ponit in Creatore mundi exemplar secundum, quod fecit mundum. dicens enim exemplar esse contingit ei necessario dicere; vt mundus habeat plura indiuidua, nā vno existēte exemplari possunt fieri multa exemplata ad imaginem, & similitudinem illius, vt clarum est. Ecce igitur secundum viam Aristote. & Auer. ꝙ intellectus diuinus non habet exemplar mundi in propria forma, quia tunc ipse pateretur consimiles angustias, quales ip

se

A ... intulit in Platonem, vt patet intelligenti. Amplius si intellectus diuinus intelligit Sortem & Platonem, non sub rönibus indiuidualibus, qa hoc non est fas bonitati diuinæ, vt ipsi opinantur, sed intelligit illa sub ratione speciei, inquantum videlicet cõueniunt in humanitate, tunc ista scientia esset in vniuersali, & tamen ipse determinat in. 12. meta. commen. 51. ꝙ scientia Dei non est vniuersalis, neq; particularis, & iam vides quantum sit arduus iste locus.

B Dicamus igitur, ꝙ in solo primo intellectu veritatem habet simpliciter, & omnibus modis, ꝙ intellectus & intelligibile sunt idem omnibus modis, sicut dicit Commen. 12. meta. com. 51. Et clarius in libro destructio destruct. in disputatione. 3. in solutione. 16. dubii. inquit enim. Non nanq; sequitur, ꝙ quamuis intellectus, & intelligibile sint in separatis intelligentiis vnum, & idem, quod sint æquales in simplicitate. Philosophi enim ponunt, ꝙ intellectus differunt in hac proprietate secundum magis & minus. Et dicta simplicitas non reperitur, secundũ

Solutio.

C veritatem nisi in primo intellectu. Et causa huius est, ꝙ substantia primi intellectus est, quid existens per se. Et alij intellectus intelligunt de seipsis, quod, in primo intellectu consistant. Vnde si intellectus intelligens, & intelligibile ĩ quolibet horum iutellectuum essent in gradu vnitatis, quod sunt in primo, esset ipsorum substantia similis substantiæ aliorum, quod ẽ falsum. Et vult dicere iuxta doctrinam in. 3. de anima. in comm. 5. in solut. 3. q. ꝙ in sola prima intelligentia quiditas, & essentia sunt idem omnibus modis, sed in alijs intelligentijs citra primã

D quiditas, & essentia distinguuntur quoquo modo. Nam vt alias declaraui, licet in intelligentiis non reperiatur vera materia, & realis potentia, inuenitur tamen aliquid proportionale materiæ, & reperitur aliquis modus potentialitatis, & sicut vera materia, & realis potentialitas inuenta in istis substantijs compositis ex materia, & forma diuersificauit simpliciter essentiam a quiditate, quia tota quiditas est ipsa forma, licet essentia constet ex materia, & forma, sic in intelligentijs, in quibus est potentia aliqua pro quanto vnaquæq;

E citra primam non est ens per essentiam, nec per consequens aliqua ex ipsis habet perfectionem simpliciter quia solum primum principium, quod est Deus sublimis est ens simpliciter pfectum vt scribit Com. in 5. meta. in capi. de perfecto, & est in com. 21. & hoc vult dicere, ꝙ causa quod secũdum veritatem, idest simpliciter, & omnibus modis intellectus, & intelligibile identificantur in solo primo, quia substantia primi intellectus est existens per se, id est est ens per essentiam, & essentia, & quiditas sunt eadẽ omnibus mo-

F dis, vnde etiam sacra testantur eloquia Deum esse id quod est, iuxta illud Exodi. Ego sum qui sum. Et alij intellectus intelligunt de seipsis, qđ in primo intellectu consistant, quia sunt intellectus causati, & non sunt entia per essentiam, sed per participationem, vnde inquit Auer. in disputatione. 6. in solut. 6. dub. prima causa est quiditas absoluta. Et omnia alia entia a prædicta quiditate quiditatem habent. Et dicta prima causa est ens, sciens omnia entia absolute.

G solute, entia namq; esse habent, & sunt intelligibilia, ꝑut ipse seipsum scit. Dicamus igitur iuxta præinducta fundamenta, ꝙ cũ esse sit in primo principio per essentiam omnes perfectiones formarũ vnitiue continentur in essentia eius non secundum proprium & distinctũ esse repræsentãs ipsa in propria forma, nec principaliter nec consequutiue secũdum opinionem Peripateticorũ, sed nobiliori, & altiori modo, quàm si secũdum propriũ, & formale esse eorum repræsentarentur, vnde intellectus diuinus essentiam diuinam so
H lũ distincte intelligit omnibus modis, ex hoc tamen non dicitur confusam, aut vniuersalem cognitionem de alijs habere.

Ad D 1. Vnumquodq;.n. perfectius esse habet in causa prima, licet ſm aliam rationẽ q̃ in seipso ſm propriam rationẽ, quæ enim in seipsis non sunt vita in Do sicut vita, vt dicit etiam beatus Augus. super primo Ioannis quod factum est in ipso, vita erat. Vnde nihil dicitur extra se intelligere, quia extra ens per essentiã nihil intelligit, quia tamen omnis modus essendi nobiliori modo est in ente
I per essentiã q̃ sit in propria forma, ideo intellectus diuinus intelligendo seipsum tãtũ, nihil dicitur ignorare, immo oĩa entia intelligit nobiliori, & altiori modo q̃ aliquis intellectus ea possit intelligere, vnde Cõ. in dispu. 3. in solutione. 18. dubij. inquit. Facta igitur ista excusatione dicimus, ꝙ id qđ dixerat Algazel, videlicet ꝙ si primum principiũ tm̃ seipsum intelligeret, ignoraret omnia quæ creauit bene sequeretur, si id quod intelligit de seipso esset aliquid præter entia absolute, hoc est dictu, si nullo modo entia per participationem essent contenta, & adunata in sua essentia, q̃ est ens per essentiam, & sequit̃, sed id qđ ponit, s. K
ꝙ id quod intelligit de seipso sunt entia ĩ nobiliori esse qđ fieri posset s. qđ ipse est intellectus, qui oĩum entiũ est causa, vult dicere ꝙ oĩa alia entia in intellectu diuino nobiliori modo sunt quã sint in seipsis, quia ibi sunt independenter, & sunt modo diuino, nam intellectus diuinus est causa omnium entiũ. Et quia ex his verbis aliquis posset cogitare, ꝙ intellectus Dei intelligit oĩa inquã L
tum cognoscit se esse causam omnium, sicut opinabatur Themistius, ideo immediate subdit, non quod intellectus Dei intelligat entia inquantum sunt causę absolutæ, quod ipse ea intelligit eo modo, quo nos ea intelligimus, immo modo quo nullus intellectus præter eum, potest ea intelligere. si enim alius intellectus entia intelligeret illo modo, quo intellectus diuinus ea intelligit, communicaret ergo cum eo in sua scientia, quod est falsum, & est manifestum, quod Deus ab alijs in hac proprietate differt ex- M
presse, & ideo cauemus nobis dicere, quod Dei scientia est vniuersalis, aut particularis, quoniam ambæ istæ scientiæ causantur ab entibus, & sunt generabiles, & corruptibiles, & hæc diffusius declarabimus in sequentibus, quando tractabimus de Dei scientia, attamen, quo ad præsens dicimus summatim, ꝙ hæc quæstio duo habet membra, quorum vnum est, ꝙ si ipse Deus intelligeret entia prout sunt cãæ ipsi' scĩæ, sequeretur ꝙ Dei intellectus esset generabilis, & corruptibilis, & quod

A quod nobilior ex viliori perficeret. vnde si eius substantia ab intelligibilibus rerum, & earum ordine non differret, oporteret ergo huic dare intellectum qui non est comprehensio formarum entium sicut in se in gradu, & ordine, vnde postquã ista duo sunt falsa, sequitur id quod seipsum intelligit, sicut omnia entia, sed in nobiliori esse q̃ illud quod habent in seipsis. Ecce igitur ꝙ Philosophi dicentes Deum seipsum intelligere solum, non negant ex hoc illum ignorare alia a se, omnibus mo
B dis, licet.n. ignoret illa eo mõ quo nos ea scimus, quia talis ignorantia non arguit imperfectionem, sed perfectioni attestatur, qñ quidem scientia nostra est causata ab entibus, & tali scientia Deus non scit entia, vnde sic ignorare quædam præstat q̃ intelligere simpliciter loquendo. nã si intellectus diuinus sciret entia isto modo quo intellectus humanus scit illa, sequeretur ꝙ scientia Dei esset causata sicut scientia nostra, & cum intelligibile sit perficiens intellectũ, tũc vilius perficeret nobilius. sequeretur etiã ꝙ si scĩa Dei esset causata ab obiecto, sicut scientia humana, cum talis sit generabilis & corruptibilis, saltem secũdum indiuiduũ, vt dicit Com. in. 3. de anima in cõ. 5. & Arist. 3. de aĩa tex. cõ. 20. tunc igitur scientia Dei esset corruptibilis. Et vt posis bene intelligere, qũo intellectus diuinus se solum intelligendo dicitur omnia intelligere nobiliori modo, quàm sint in proprio esse, audi verba Auer. quæ sequunt. Sed qũo vnum & idem ens gradus habeat diuersos in suo esse, manifeste apparet ab aĩa. color enim gradus habet in suo eẽ adinuicem differentes in nobilitate, vilior enim suis D gradibus est ille quem hẽt in materia, Deinde habet nobiliorẽ, eo. s. in visu, quare ex visu cõprehenditur & in materiã minime. Præterea declaratũ est in naturalibus, qũo color habet aliud esse in virtute phantasiæ q̃ est nobilior, & simplicior esse q̃ in visu hẽt. Deinde habet nobilius esse isto in memoriç virtute. Deinde habet in intellectu eẽ nobilius alijs pręcedentibus gradibus. Et dicunt Peripatetici, ꝙ adhuc habet esse aliud nobilius omnibus prædictis sine cõparatione aliqua, scilicet in scĩa Dei quomodo nobilior illo considerari non potest. E Et vt posis bene hoc capere, scire debes, ex Philosophorum conclusionibus, vt inquit Aue. in disputatio. 6. in solu. secundi dubij quod ens in corporeũ est ĩ se pura scĩa tantũ, ipsi enim opinati sunt qđ formę inscientes sunt. i. scĩa, & cognitione carentes, ꝓut cõsistunt in materia, & si forte inueniret aliqđ in materia nõ cõsistens, manifestũ ẽ qđ ẽ pura scĩa, & hoc patefit apud eos oĩ rõne, ipsi enim repererũt formas naturales aliquo mõ separatas F a materia & sunt pura scientia, & intellectus, & intellectus nõ est aliud in essentia a forma rerum separatarum a materia, vndeꝗ postquã res quæ de ipsarum naturis non sunt separatæ a materia sic se habent quã to magis illę, q̃ de natura earum continue separantur digniores sunt quod sint purus intellectus, & pura scientia? vnde arguit per locum a minori ad maius. si formæ materiales quæ sunt potentia intellectæ fiũt actu intellectæ cum abstrahuntur a materia, & fiunt vnum cum intellectu, vt dicit Commentator in 3. de

G 3. de anima. in com. 5. in solutione 2. q. quanto magis credendum est in alijs formis, quæ de se abstractæ sunt a materia in intellectum, & intellectus erunt vnum in superiori gradu, quam sit in intellectu nostro? in primo autẽ intellectu omnibus modis, & simpliciter ista sunt vnum, & ideo in eodem loco infert parum infra, & concluditur ex ipsis præmissis, quod intellectus separatus nõ intelligat nisi seipsum. & intelligendo seipsum intelligit omnia entia, quia intellectio sua non est aliud nisi omnium entium ordo, idest natura,

H quia natura entium, & bonum vniuersi consistit in ordine. vt patet. 12 meta comm. 44. Sed contra prædicta sunt rationes Gregor. de Arimi. in. 1 senten. distin. 35. & . 36. recitatis enim motiuis Arist. & Com. inquit. hæc sunt motiua huius partis, quibus multo fortioribus apparet probari partem oppositam, ideo cõclusionẽ oppositam teneo, quam probo primo sic. sequẽs naturalem rationem, habet ponere Deum intelligere. ergo habet ponere Deum

I intelligere alia a se. Añcedens est cõcessum, etiam a tenentibus partem oppositam, & ꝓbatur ratione, quia nomine Dei intelligim⁹ illud quod est entium omnium nobilissimum cuius nobilitatem non nisi ex his, q̃ nota sunt nobis possumus naturaliter inuestigare, cum ergo in rebus notis omnes communiter iudicem⁹ eas, quæ cognoscunt nobiliores eẽ, his quæ naturaliter carent cognitiõne, & ex cognoscentibus eas, quæ intelligunt nobiliores eẽ cæteris, quæ & si cognoscunt aliquo modo, v. g. per sensus corporales, non tamen intelligunt rõnabiliter, concludendũ est quod Deus alia intelligit. Con-

K sequentia quoq; quasi ex eadẽ radice probatur. nã sicut naturaliter iudicamus cognoscentia nõ cognoscẽtibus esse digniora, sic etiam virtutes per quas plura cognoscimus ex hoc ꝙ plura cognoscimus per eas iudicamus esse digniores, & perfectiores. vnde etiam sicut dicit Philosophus in proœmio meta & si nunq̃ diceret adhuc dictum in se verum ẽ sensum visus præ alijs, diligimus ẽt præter vtilitatem, quam habem⁹ de ipso, & nihil habere debentes. sup. ꝑ dilectionem visus, & causa est vt dicit, quia plures differentias rerũ nobis ostendit, & sicut est de visu respe

L ctu aliorum sensuum, sic generaliter oĩs virtus, ex sua natura plurium rerum dr̃ias s̃m speciem apprehensiua seu cognitiua est simpl'r s̃m suã naturam perfectior cæteris, quæ nõ sunt tot dr̃iarum entium cognitiuę. ergo cum Deus sit oĩum nobilissimus, si naturalẽ rõnem quis sequatur, non minus habet ponere quod plures dr̃ias, & maiores rerũ cognoscat cęteris coguitionem habẽtibus,

M & per consequens cognoscat alia a se, q̃ habeat ponere, quod ipse simpliciter se tantum intelligat. Forte dicetur quod nõ oportet propter nobilitatis excellentiam. in Deo respectu aliorũ cognoscentium ponere, quod plura cognoscat quàm alia, sed sufficit quod cognoscat aliquid nobilius quàm illa, cognoscunt, nunc autem dicitur, quod ipse cognoscit seipsum, qui est quid nobilissimum omnium cognoscibiliũ, & per consequens eius cognitio est nobilissima, & ipse est cognoscens nobilissimum. Ista responsio nõ valet. p̃imo quidẽ. quia rõ probat Deum

Rõnes Gr. de Ari. i. 1. sen. dist. 35. & 36.

Euasio aliquorum

Impugna Greg.

A Deum non esse nobilissimū nisi intelligat alia, vnde reduco istam rōnem,& potest esse ad principale. Oīs natura ex se primo plurium cognitiua,est nobilior omni alia,quę non est ex se primo tot cognoscitiua, dico aūt ex se primo ꝓpter organa, & potentias, si distinctæ sint ab essentijs,quarum dicuntur esse potentiæ, & sic ꝓpositio in omnibus nobis notis,patet per inductionem eē veram, vnde sensitiua animalis perfecti, vt leonis,vel equi simpliciter nobilior est qualibet anima,vel re alia q̄ non est tot cognitiua,& humana anima
B quæ est pluriū cognitiua, quàm cuiuscunque alterius animalis,anima simpliciter ē nobilior qualibet aliarum,& si esset plurium cognitiua,q̄ Angelus,vel Deus vtrq;, & Angelo, & Deo esset nobilior. Secundo non valet. quoniam & si forte proteruiter posset sustineri,non tamen rōnabiliter. Nam & sine maiori proteruia æque dici posset,quod non oportet propter Dei saluandam nobilitatem ponere,ꝙ ipse intelligat, quinimmo hoc non posito adhuc est ei[9] natura nobilissima. Nec certe magis poterit conuinci ipsum esse intel
C lectualis naturæ ex pręeminentia rerum intellectualium inquantū huius ad non intellectuales, q̄ poterit conuinci ipsum plura intelligere cęteris intellectualibus naturis, ex eo quod quæ plurium sunt cognitiuæ, & digniores, & perfectiores sunt his quæ pauciora cognoscunt. Licet autem illam conclusionem ego ex fide teneam,quia tamen fides, vt inquit Grego. non habet meritum,vbi humana ratio exhibet experimentum, & teneo quod non potest probari ratione naturali Deum aliquid aliud

Impugnatio.

à se intelligere,vel velle,vt tenet ętiā subtilis Doctor in suis theorematibus. Ad hanc igitur primam eius rationem,& ita respōdeo,concedo antecedens, sed nego consequentiam maxime si intelligat,ꝙ Deus intelligit alia à se in propria forma, sed si intelligat, ꝙ intelligat ea nobiliori modo,hoc non est negatum à Philosophis sicut patuit. aut igitur ipse mentem Philosophoꝝ non habuit, aut argumentum suum nullius est roboris. Et quia argumētum suum procedit in primo sensu,ideo ad probationē consequētię dico,ꝙ ipse cōparat cognitionem istorum inferiorū ad superiora,& credit, ꝙ sint vniformes,& hic ē maximus error,vnde scribit Cōm. in lib. destruct. destructionum in disput.6. in fol. 5. dubij,in simili cōtra Algazelem,& causam erroris eius assignando. Et nos dicimus,ꝙ hic error accidit ei assimilando scientiam humanam ad diuinam,vnde dicimus, ꝙ quicunq; moueat dubium in diuina scientia, & perpendit illud soluere per humanā scietiam,est manifestum, quòd ille transfert iudicium pręsens & absens in duob[9] entibus,in maxima distantia distantibus,videlicet in specie,& in genere, vnde. 12. meta. com.51. Scientia ęquiuoce dicitur de scientia nostra,& de scientia Dei, quia scientia Dei est causa entium : sed sciētia nostra causatur ab entibus. vnde nō oportet cōparare superiora inferioribus in aliquo vniuoco,quia habēt maximam diuersitatem adinuicem & ex parte formæ,& ex parte materiæ,& ex parte proprietatum,vt late prosequutus est Auer. in suo libro de substantia orbis. Similiter in. 2. cœli & mundi. in com.63. inquit. Nos

Sol. primę rōnis.

D E F

G autem diximus fm ꝙ dixit Alexan. quamuis non peruenit ad nos suus sermo. Quoniã primus sermo apud me est in corporibus cœlestibus. ſ.ꝙ illud quod est paucioꝝ actionũ est melius, quàm illud quod ẽ plurium actionum. Et ille sermo est in eis, quæ sunt sub corporib⁹ cœlestibus. ſ.ꝙ illud quod est pluriũ actionum est nobilius, quàm illud quod ẽ pauciorum, & ideo nobilissimum est homo. Et vilissimum elementa, & manifestum est ex hoc sermone, quod conuenit in rebus existentibus. Vnde licet Pater reuerende in virtutib⁹

H sensitiuis virtus, quæ plures differentias rerum percipit perfectior sit, vt allegatur ex proœmio metaph. & etiam est auctoritas Arist. & Auer. in fine libri de sensu & sensato, vbi inquit. Proprietas autem comprehensionis istorum sensuum in animalibus non est eadem, homo.n. cõprehendit differentias rerum, & intentiones earum proprias, quæ sunt in re sensata quasi medullã de fructu. In animali aũt bruto ꝯprehendunt ea quę sunt extra, quę sunt quasi cortices fructuum. Tamẽ in virtutibus à materia separatis, hoc locum non

I habet quod virtus quæ plura cognoscit perfectior sit virtute pauciora cognoscente, alioquin intellectus possibilis, qui cognoscit priuationes, & ea quæ sunt hic, perfectior esset intellectu agente, qui priuationes non cognoscit, teste Aristo. in. 3. de anima, nec vl̃r cognoscit aliquid eorũ, quæ sunt hic, vt scribit Cõm. ibidem. in com. 19. Consequens aũt est impossibile, nam agens semper est nobili⁹ passo, & principium materia, vt ibidem scribit Arist. tex. cõ. 19. Vnde lucidiss. Them. in. 3. de aĩa. super hoc Themist.

dicit hæc aurea verba cap. 45. Prohinc, si qs intell's est ab omni potentia exolutus liberq́ꝫ, is neqꝫ malum, neqꝫ priuationẽ intelligit, qualis intellectus videtur. i. agens. Et eo amplius causa rerum princeps. i. Deus. K Est.n. intellectus agẽs à materia abiunctior, quàm intellectus potentię. quamobrem is semper intelligit id quod maxime est, & quod maxime forma existit, & quod longissime ab omni priuatione informateq́ꝫ abest, talis ipsemet est, seipsum ergo intelligit atque hic est, cuius substãtiam merito actũ vocauimus, & qui proprie separatus est, & qui neqꝫ illum L quidem innexum potentiæ cõtinet. Nec eo tñ imperfectior videri debet, quàm hic, qui contraria, & priuationes intelligit, non n. numero rerum quæ sciuntur perfectio, aut pręstãtia corrigatur, sed pondere. nec qui plurima intelligit, idem etiã pluris est, sed qui meliora nobilioraq́ꝫ nouerit. Hęc ille. Vnde mirum est de tanto theologo, qui audet dicere rationem suam ostendere Deum nõ esse nobilissimam substantiam, nisi aliã intelligat, quandoquidem, vt puto nec hoc theologice dici potest. non .n. nobilitas Dei consistit ex hoc qđ M alia intelligit, sed quia intelligit seipsum. nam obiectum primarium, & adæquatũ ac beatificum intellectus diuini est essentia diuina, quatenus est infinita, & licet ita sit de facto, ꝙ alia à se intelligat, vt tenet fides Catholica, tamen nõ ex hoc dicitur esse nobilissima substãtia, nisi talis intellectus esset causatus, & perfectibilis ab intellectis, & ita vilius eẽt perfectio nobilioris. Et ad illã rationis reductionem pater, ꝙ ꝓpositio maior quæ dicit. omnis virtus, seu natu Solutio formalis.

ra

A ra ex se primo pluriū cognoscitiua, ē nobilior oī alia, quæ ex se primo nō est tot cognitiua, patet ex iā dictis, ꝙ illa propositio locū habet in virtutibus materialib' organicis, sicut sunt sensus, sed fallit illa propositio in virtutib' abstractis à materia, sicut sunt virtutes intellectuales, vnde Auer. de talibus loquēs in. 5. de aīa. in cō. 36. inquit. Ex eis comprehendentibus, q̄ nō sunt admixta materię quicqd cōprehendit minus perfectū necesse est, vt cōprehendat pfectius, & nō ecōtrario, sicut intellīs possis ex hoc quod est non admixtus materiæ in-
B telligit formas mãles, quæ sunt potentia intellectæ ītelligit formas abstractas, quę sunt actu intellectę, sed non conuertitur, ꝙ illę intellectus, q̄ intelligit abstracta intelligit mãlia, quia instantia est de intellectu agente, & Deo, vt supra diximus ex mēte Philosophorū. Et ꝙ dicit vltimo qđ cum minori proteruia teneri posset. posito ꝙ Deus non sit natura intellectualis, q̄ si ponat quod non intelligat alia à se. Negatur hoc. nā vt inquit Arist. si Deus non est vita intellectualis sp actu intelligens, nihil erit insigne, & ponendo hoc non negāt
C Philosophi Deū ex hoc qđ se solum intelligit qđ alia ignoret oībus modis, quia hoc veritatem hēt qn̄ alia entia essent qd diuersum à sua scīa, & hoc falsum est, qa scīa eius est cā oīum entiū, & ideo vt ꝯtinentur eminēter in ipso sunt scīa eius, & vt sic hñt esse nobilius, q̄ in seipsis, vnde si forma materialis, vt est in intellectu nostro fit comprehēsio, & fit vnum cum intellectu nostro, quæ forma ē potentia intellecta, quãto magis credere debemus de formis cōsideratis in esse, quo cōtinentur in primo intellectu qđ cū eo vnificent, vt ita di- D
cam? & ideo bn̄ dixit Cōm. ꝙ intellectus diuinus taliter intelligit entia qualiter nullus alius intellīs potest ea intelligere, quia si qs ita posset oporteret, ꝙ ille cōuerteretur in nām intellectus diuini, & rō est, quia intellīs, & ītelligibile oībus modis, & simplr nulli identificant, sicut in intellectu Dei, quia ille identificat sibi ens per essentiā. Et hoc nulla creatura pōt. Secunda rō principalis Gregorij talis est. si posse ē pluriū effectuū æqualiter, & indifferēter possibilium produci ab aliquo determinato actiuo naturali, in aliquo determinato pas- E siuo aliquid determinate produci reliquis eorū non productis. ergo possibile est aliquid actiuū singulorum eorundē effectuum possibilium distincte cognitiuū, & libere productiuum concurrere cū prædicto agente naturali ad determinate aliquid ex illis producendū, & vltra. ergo De' cognoscit alia à se. Antecedens statim patet, nam constat, ꝙ actiuum naturale est in potētia ad producendum plures effect' eiusdem rationis, verbi gratia, diuersas formas substātiales ex eadem materia, & similiter accñtales, vt corpus luminosum plura lumina, & eadē pars medij est simul in potentia ad recipiendum, & F indifferenter vtrunq; est in potentia ad omnia illa lumina, & tamen si approximetur corpus luminosum illi parti medij illuminabilis, nō producit oīa illa lumina possibilia, sed aliquid tantum determinate. Idem apparet de calefactiuo, & frigefactiuo, & cęteris agentibus naturaliter, & similiter generās determinate aliquam singularem formam substantialē, & non simul producit omnes.

Secūda ratio Greg.

G Consequentia vero probatur ex hoc ꝙ si aliquis effectus determinate ꝓducitur, oportet aliquã esse causam naliter, vel libere determinatam ad eius productionem potius, q̃ ad alio rum, talis autem non potest eẽ illud actiuum naturale, nec etiam aliqd aliud cum quodlibet actiuum natu rale potens in vnum illorum indifferenter possit in quemlibet, similiter nec passiuum est magis determi natum ad recipiendum vnum, q̃ alium, oportet ergo hoc ꝓuenire ab aliqua causa libera, quæ & si quemlibet possit, vult tamen hunc, vel il

H lum determinate producere. ad hoc autẽ necessarium est quod quemlibet distincte cognoscat, alioquin nõ se libere determinaret ad aliquem, & per consequens nullum determinate produceret. Ex hac causa puto Cõm. fuisse coactũ ponere ꝙ ad cuiuslibet indiuidui animaliũ, & plantarum generationem, & generaliter cuiuscunq; alterius qđ per se, & non à casu fit à natura cõcurrit simul cũ principio naturali immediato intelligẽtia agens, quæ ad generandum, hoc modo indiuiduũ vtitur illo naturali principio, sicut artifex instru

I mento, vnde ipse in de somno & vigilia ait. quod declaratum est in libro de animalibus, & vegetabilibus quod indiuidua animalium, & plantarũ sunt determinata in esse, & determinatarum causarum. In generabilibus autem per semina, & agentẽ intelligentiam. In non generabilib⁹ vero sunt determinata per corpora, cœlestia, & elementa, & intelligentiam agẽtem, & cum ista indiuidua habent determinatum esse necesse, vt natura eorum sit intellecta apud formam abstractam, cuius proportio ad illa est, sicut proportio formæ

K artificij. i. artis ad artificiatum, & statim post dicit, ꝙ nã sensibilis mouetur ab hac forma abstracta, sicut instrumenta mouentur à forma artifici, & ideo visum est, inquit Cõm. ꝙ nullum indiuiduũ sit essentialiter. i. per se à natura, nisi per scientiam antecedentem, quoniam instrumentũ artificis, sicut dicit Arist. non moueť nisi secundum artificem. ex quo patet ſm eum, ꝙ illa intelligentia pręcognoscit indiuiduum quod determinate producitur. & sic patet consequentia prima. Secunda vero satis est euidẽs, quoniam cum non o-

L porteat plura talia agentia libera poni, sed sufficiat vnum quod ad oẽs effect⁹ quorumcũq; agẽtium naturalium cõcurrat libere, vt dictum est, aut tale est Deus, & habetur propositum, aut si non est Deus ẽ nobilius Deo, quod est impossibile, cum Dei nomine intelligamus quod est in entibus nobilissimum, & patet consequentia, quoniam ens tantæ potentię, & causalitatis, ac etiam intelligibilitatis nobilius est cęteris, nec aliquis sanę mentis diceret oppositũ. Ad hanc rõnem posset dupliciter re

M spondere. Vno modo ad antecedens, & dicitur primo, ꝙ posset dici, quod nõ sunt plures effectus possibiles ꝓduci ab eodem agente in vno passo, sed vnus tantum. Secundo, esto ꝙ sint plures inter illos, tamẽ est ordo essentialis inquantum ad produci, & ita nõ quilibet potest primo produci. Secundo posset negari vltima consequentia, nam diceretur, ꝙ esto quod detur tale agẽs liberum determinate productiuum, non tamẽ sequitur, ꝙ quodlibet distincte cognoscat, quoniam voluntas, vel homo ꝑ volun-

Sol. prima

Sol. secũda

A voluntatē libere,& determinate producit aliquam volitionem circa aliquod obiectum determinatum, & tamen non cognoscit distincte quālibet volitionem productibilem ab eo circa illud obiectum. Ista nō tollunt prædictam rationem,nam primo apparet naturaliter esse falsum, quoniam si solus vnus effectus esset possibilis produci ab vno agente in eodem passo.ver.g.vnum lumen ab vno corpore luminoso, cū postquā illud esset productum,si ipsum corrumperetur,vel propter interpositionem alicuius opaci,vel remotionem

Impugnatio.

B agentis adhuc remoto obstaculo, & præsente eodem agente circa idem passum causaretur,lumen,sequitur, ꝙ illud idem numero, secundo modo causaretur,quod fuit primo causatum, & sic naturaliter corruptum idem numero repararetur, quod videtur impossibile per naturam.Præterea quicquid sit de effectu aliquo indiuisibili, aut de diuisibili totali, seu perfectissimo possibili ꝓduci ab agente,de partibus tamen formalibus,seu secundum intensionem effectus habentis tales partes nullus posset negare,qn plures sint productibi

C les ab eodem agente in eodem passo,& tamen ex eis aliquando aliqua determinate ꝓducitur ante aliam, & tunc stat ratio tota. Secundum ēt falsum est,quoniam inter ea q̄ sunt eiusdem rationis,& omnino similia nullus est ordo,vel esse potest, nō n. est ratio ꝓpter q̄ vnum sit prius alio potius,q̄ econuerso. Pręterea. Idem agēs naturale eosdem effectus quos in aliquo passo successiue producit posset in eodem simul producere. ergo non est æqualis ordo quo ad produci inter effectus huiusmodi,consequentia patet,assumptum declara

D tur,nam si aliquod corpus luminosum quod per continuū motum appropinquans alicui parti medij causauit in illa lumen,verbi.g.10. gradum fuisset genitum in eo loco in quo est quando totum lumen productum est,tunc statim illud totum lumē simul causasset,sicut experientia docet,& non prius vnum gradū, q̄ alium. Ad illud autem quod secundo dicitur,negando consequentiam vltimā dico, ꝙ ratio mihi demonstratiua est,ad probandum, qđ non solum ad actiones naturalium agentium, sed etiam ad quascunq;

E etiam libere agentium Deus libere concurrat immediate, alioquin nihil determinate produceret,nā quāuis voluntas libera sit ad causandū, & non causandum volitionem hāc, vel illam volitionē, tamen nunquā determinate causaret nisi Deus, qui hanc vel illam,& quamlibet similē possibilem distincte cognoscit vellet determinate eam ꝓducere, ita ꝙ qa Deus ita vult,cum voluntate cōcurrere ad causationem huius, & nō illius,ideo hęc ab vtroq; ita producitur quod non illa,& idē dico de partibus intensiuis volitionis,q̄ volun-

F tas aliquando potest intendere,nunquam enim vna pars potius, q̄ alia prius produceretur,nisi agens hanc, & illam distincte cognoscens vellet concurrere cum voluntate ad producendum primo hanc, & postea illā, & quod Deus concurrat tanquā causa partialis ad omnem actionem voluntatis,expresse dicit Aug.83.q.vbi ait. ꝙ quicquid in mundo gerit̄, partim diuinitus geritur, partim nostra voluntate,& pręcedentia, & sequentia ad hanc intentionem procedunt

G si inspiciantur. Iterum.q.78. dicit, ꝙ Deus operatur per artifices quodcũq; opus fiat ab eis,& cõstat, ꝙ ipsi volũtarie operant. Posset aũt in eadẽ virtute eadem conclusio probari, ex remissione alicuius formæ, verbi gra.luminis, quod ad excludẽdum quandã responsionem datam ponatur totum simul productum fuisse, & successiue,tñ remitti per continuã egentis elongationẽ, tũc.n. vna pars ante aliam desinet, cum tñ oẽs oĩno ęque propinquæ,& oĩbus modis vniformiter se habebãt ad ipsum agẽs, & nulla causa oĩno assignari possit,
H ꝑp quã vna ante aliam corrũpatur, nisi quia oĩno Deus ipse, sic vult determinate primo concurrere ad desinendũ ꝯseruare istã q̃ illam,& idem est de alijs formis nãlibus, sicut supra dist. 17. in solutione cuiusdã rationis,vbi agit de intẽsione formarũ corporalium,dictum est. hæc est

Solutio secundæ rationis. secunda ratio Gregorij. Ad hanc secundam rõnẽ Grego. rñdetur,ꝙ ipse bene nouit,ꝙ in accidentaliter ordinatis nõ est ordo per se. vnde Cõm. 5. physi.com.13.scribit,ꝙ ante trãsmutationem non est transmutatio essentialiter, per accidens vero est ne
I cessarium. s. ꝙ ante oẽm transmutationem sit transmutatio,qm̃ necesse est,vt sit hic vnus mot⁹ æternus, qui sit causa ꝙ ante oẽm motum factũ sit motus,vt declaratum est in octauo,& quia moderni non distinguũt illud quod est per se, & illud quod ẽ per accidens, existimauerunt, quod sequitur, ex hoc ꝙ si homo semper generatur ab homine,& primũ non fuerit,postremum non erit,& nõ est ita,quoniam primum est,& est sol, & intelligẽtia operans,hominem autem generari ab homine,est verũ in infinitũ per accidens, & non per se, K & ita dicit ẽt in.8.physic.com.15. & 47. Dicere etiam ꝙ ad actionẽ particularem agẽtis naturalis requirat aliquid agens determinans illud ad hunc effectum. & non alium, quod determinans est agens per cognitionem,& est libere agens,& quod hoc senserit Auer. in lib. de diuinatione est multũ remotũ à doctrina Auer. quia licet ipse,& Aris. magister eius ponant opus naturæ esse opus intelligentię non errantis, non tamen ipsi opinantur, ꝙ intelligentia concurrat nisi tanq̃ causa vniuersalis,neque tenent,ꝙ intellectus eius cogno L scit determinate aliquid singulare, sicut bñ patet inspiciẽti verba Auer. ibidem ĩ dissolutione quęstionis ibi motę,qũo cum intelligẽtia ſm Peripateticos non intelligat singularia potest eẽ dator istius cognitionis circa futura contingentia, quæ est singularis,& circa singularia,& licet in dissolutione illius qõnis ꝑ verba iã allegata dicat, ꝙ ĩdiuidua subarum cum non sint à casu,quia habẽt causas terminatas, ex consequenti dicere videatur, ꝙ talia sint cognita ab intelligẽtia,tamẽ non fuit mẽs eius, quod cadunt ibi sub cognitione,sub M ratione,qua sunt res singulares. vnde si prosequamur auctoritatẽ eius inueniemus,ꝙ intelligentia cognoscit naturam abstractam,quia vt formæ rerum sensibilium sunt in sciẽtia intelligentiæ,sic est eẽ earum apud illam,& quod hoc sit verũ,hæc sunt verba quæ subnectit parum infra. hoc.n.posito non est inopinabile,vt intelligentia abstracta det animæ imaginatiuæ naturam vniuersalem istius indiuidui facti. s. intellectum suæ causæ, & anima imaginatiua

A natiua recipiat ipsũ particulare, ſm quod eſt in materia,& tunc forte recipiet indiuiduũ illius intellecti, aut ſuum ſimile,& quemadmodum dat perfectiones animales vſes,& mã recipit eas particulares,ita hic dat perfectionẽ vltimam aĩæ imaginatiuæ vſem & imaginatiua recipit eã particularem.declaratũ eſt.n.ꝙ intelligentia agẽs dat primas perfectiones virtutum aĩa particulares,& particularium.ſ. quinq; ſenſuum, & virtutis imaginatiuæ. dator. n vltimarũ perfectionum ĩ eis eſt res ſenſibilis, Vbi aduerte, ꝙ per intelligẽtiam agentem, quæ dat immediate virtutes ſenſitiuas ĩteriores, & exteriores,

Virtus informatiua dicitur diuina.

B quæ eſt res ſenſibilis, debemus intelligere virtutem informatiuam, quæ ab Ariſt.nuncupatur in libris de generatione animal.intellectus, vt ſcribit Cõm. in.7.metaphy.com.31. & 12.metaph.com.18.Et ſic etiam intelligitur dictum Auer.in auctoritate allegata per Gregoriũ. vbi Cõm. dicebat,& declaratum eſt etiã in libro de animalibus, & vegetabilibus ꝙ indiuidua animalium, & plantarum ſunt determinata in eſſe, & determinatarum cauſarum,in genera

C bilibus autem per ſemina,& intelligentiam agentem,in non generabilibus vero per elementa, & corpora cœleſtia,& intelligentiam agentem. Vbi aduerte,ꝙ meo iudicio per intelligẽtiam agentẽ,puto ipſum intellexiſſe virtutem informatiuam.& mouet me auctoritas eius.Nam.7.met. com.31. in conſimili difficultate, de his q̃ gñanť ex ſemine, & ſine ſemine inquit. Nos aũt dicimus,ꝙ cum cõſiderata fuerit demõſtratio Ariſt. in hoc loco ſuper hoc,ꝙ formæ materiales ſunt generantes formas materiales,apparebit ꝙ ſemina ſunt illa,quæ dant formas rerũ gñatarum

D

à ſeminibus per formas quas dederunt ſemina gñantia, in gñabilibus autem non ex ſemine.i.caſu apparebit,ꝙ corpora cœleſtia ſunt illa,quę dant ſibi aliquid loco ſeminũ,& virtutum quæ ſunt in ſeminibus, & in eis quę generanť ex ſemine,& ꝙ oĩa iſta ſunt virtutes nãles diuinæ generantes ſibi ſimilia ſm ꝙ artes gñant ſua artificiata,& ideo dixit Ariſt. in libro de animalibus,ꝙ hæ erunt ſimiles intellectui.ſ.quia agunt actiones intellectuales, & declarat quare iſtę virtutes aſſimilẽtur intellectui,

E

in hoc,ꝙ non agunt per inſtrumentũ corporale,& in hoc differunt iſtę virtutes generatiuæ,quas Medici vocant formatiuas à virtutibus naturalibus,quæ ſunt in corporibus animaliũ,iſtę.n.agunt non actione intellectus operatiui,ſed agunt per inſtrumenta terminata,& mẽbra propria.virtus autem informatiua non agit per inſtrumẽtum proprium. & ideo dubitauit Gal. & dixit. Neſcio vtrum iſta virtus ſit creator,aut. nõ. Et.12. metaph. com.13.ꝑpe finem dicit. Et cum diximus,ꝙ illud quod generatur ex putrefactione genera-

F

tur ex conueniente,non volumus dicere, ꝙ generatur ex calore innato tantum,ſecundum quod dicit Alex. ſecundũ alteram ſuarum expoſitionum,ſed eſt dicere,ꝙ putrefactio eſt qua generatur eſt,ſicut ſemẽ in animalibus generantibus,ideſt,quia ſicut in ſeminibus eſt virtus generatiua ſpeciei, habentis illud ſemen quam Ariſt.aſſimilauit artificio,ita virtus quæ eſt in putrefactione propria alicuius animalis,ſiĩis eſt artificio,qquod eſt in ſemine,& cum ea,

G quæ fiunt ex artificio fiunt ex cõueniente, necesse est, vt ea quæ fiant ex virtute, quæ est in putrefactione ꝓpria alicuius animalis fiant à conueniente, & nulla differentia est inter virtutem, quæ est in putrefactione, quę assimilatur artificio, & eam quę est in semine, sed ea quæ est in semine fuit ex habente semen, & solẽ. Illa autem quæ est ex putrefactione à sole tãtum, & ideo dixit Arist. quod homo generatur ab homine, & à sole, & ideo nullo modo ĩdigemus ponere foras quas existimauit Them. ponere ex necessitate ĩ animalibus,
H quæ fiunt ex putrefactione, & eandem sententiam habet Auer. in lib. destructionum in disp. 3. in sol. 18. dubij. Nõ fuit igitur mens Auer. ponere, vt prætendit Grego. ex illa auctoritate Cõm. in libro de somno, & vigilia præcipue in illa parte, vbi de diuinatione quæ in somno pertractat in generatione quacunq; tã respectu substantiarum quæ ex semine generãtur, q̃ in generatione substãtiarum sine semine intelligentiã agentem quæ cognoscat, & determinet indifferentiam agentis naturalis, sicut sibi imponit Grego. Arim.
I Tum quia, vt prædictum est de mẽte eius, intelligentiæ abstractæ non cognoscunt aliquod singulare materiale sub ratione qua tale. Tum etiam quia intelligentiæ concurrunt tãquam causa vl'is, & remota, & per consequens potius agentia quę sunt hic determinant indifferentiam suę causalitatis, q̃ econtra. nam. 2. phy. tex. com. 38. Effectuum vl'ium causæ sunt vl'es, & particulariũ particulares. vbi Cõm. in com. ponderando hoc ponit documentũ dicẽs, & dixit hoc pręseruando se à Platonica opi. .s. ꝙ vl'ia sunt causæ particularium. K
Amplius si ꝑ illa verba Cõm. intellexisset, ꝙ aĩalia, & plãtæ sunt ab intelligentia agente, per intelligẽtiam agentem intellexit substantiam separatam, & ita etiã in verbis sequentibus dum dicit, ꝙ in non generabilibus sunt corpora cœlestia, & intelligentia agens, tũc ista est opi. Auic. qui voluit intell'm agentem quem nuncupabat colcodeam, seu datorẽ formarum, dare oẽs formas sub̃ales & quod agens materiale solũ disponebat materiã, vt patet. 7. metaph. com. 31. & 12. met. cõ 18. sic scribit de ipso. Vnde quidam dicunt, ꝙ oẽs L formæ sub̃ales fiunt à forma abstracta extrinseca, quę d'r à quibusdã dator formarũ, & dicũt ꝙ hęc est intelligentia agens &c. Sed quid fuit in causa, quod defecerit iste vir eximi⁹? Cã erroris fuit æquiuocatio, quæ plerunq; nobiliores intellectus impedit atq; confundit, vt testatur Arist. in primo de cœlo & mundo. in tex. com. 110. nã quia in principio digressionis Auer. intelligentiam agẽtem sumitur pro substãtia separata, vt clarum est, sic .n. procedit obiectio ĩ qua quæritur quõ fieri põt, vt ista diuinatio s'm quietem detur hoĩ ab intelligentia M separata, cũ declaratum sit apud Peripateticos, ꝙ intelligentiæ separatæ non intelligunt singularia, credidit ꝙ per totum illud capitulum, eodẽ modo vtatur nomine intelligentiæ. Quod quidẽ ita non est. nam in corpore quęstionis dicendo, quomodo ea quæ fiũt, quędam sunt substãtiæ, & quędam accñtia, & vult, ꝙ substãtiarum quędã sunt elementa, quædam mixta, quędam aũt sunt plantę, & animalia, postquam inductiue probauit, ꝙ indiuidua substãtiarum sim-

A simplicium, vt sunt elementa, & mixta non fiunt à casu, quia gñatio ipsorum habet cās terminatas, vt declaratum fuit in lib. de gñatione & corrupt. in secundo pſertim, vbi tex. com. 56. demonstratur, ꝙ motus solis in obliquo circulo est cā gñonis, & corruptionis in elementis. nā generātur, & corrumpūtur ſm partes. motus autem primi mobilis est causa cōtinuitatis, & sempiternitatis, & ita ēt loquutus est de mixtis. transit etiā ad declarādum, ꝙ gñationes viuentiū nō sunt à casu, vt inferat conclusionem suam vlem, q̄ intendebat

B ꝙ nullum indiuiduum substantiæ fit à casu, & ita vidit, ꝙ viuentia sunt in duplici differētia, quędā sunt abiuuicem gñabilia, sicut ea quę ex semine generantur, & q̄dam non sunt generabilia, illo mō declarauit vtrumq; generationes habere cās determinatas, nā respectu eorum quæ generantur ex semine sunt semina, & intelligentia agens. i. virtus informatiua existens in semine, sed in nō generabilibus, vt sunt illa quæ ex putri materia generantur, sunt corpora cœlestia, & intelligentia agens. i. virtus similis virtuti informatiuæ,

C quæ erat in semine respectu eorum quæ ex semine generantur. nam tales virtutes ab Arist. in libro. 2. de generatione aīal. ca. 3. intellectus nuncupantur propter causam dictā per Auerro. sed nulla est differentia nisi quia virtus informatiua in aīalibus, & plantis ex semine generatis datur à dante semen, & à corporibus cœlestibus, sed virtus generatiua in putrefactis data est solum à sole, idest à corporibus cœlestibus, & ista est vera mēs Auer. si nobis fas est Auer. per Auer. interpretari. Resolute igi-

Solutio rationis.

D tur ad totam rationem Gregorij dicendum est, ꝙ non opus est physice loquēdo propter actionem alicuius agentis naturalis hic inferius, siue agat generando substātiam, siue accidens ponere aliquod agens separatum per cognitionem illius effectus in propria forma, libere concurrere ad determinationem agentis particularis, quia ordo vniuersi, & sensata experientia ostendit totum oppositum videlicet, ꝙ agentia particularia, quę sunt hic, & dispositiones materiales, vt locus, tempus, & ipsa materia sunt quæ limitant, & dearticu-

E lant influxus, & deriuationes vniuersales sub vniuersalitate prodeuntes à causa vniuersali, sicut patuit per Auer. in loco prĕinducto in illa quęstione, & ideo amor induxit nos ad diuertendum in præsenti loco, quia tēpore meo auctoritas Gregorij Ariminensis multum inualuit, nedum Parisi⁹, verum apud Italos, & tamen ni fallor in via Auerro. multa induxit, quæ vel non intellexit, vel finxit se non intelligere. Tertia ratio principalis eius talis est. nam videmus, ꝙ agens naturale in omnibus suis partibus vniforme in diuersis parti-

F busei usdem materiæ etiam penitus vniformis diuersos causat effectus. verbi gratia, sperma maris agēs ī vniformem oīno materiam fœtus diuersa mēbra organica per se causat ex illa, ex vna enim parte causat neruum, ex alia os, & ex alia carnes, & sic de aliis, propter quid autem ex vna parte generatur caro, & non os, & ex alia econuerso? impossibile est dicere nisi ponatur aliquod agens liberum immediate concurrere secundum se, & illud ad sic agendum determinet, non enim ad hoc potest

valere

G valere sol, vel cœlum, vel aliud aliquid naturaliter actiuum cũ quodlibet tale indifferenter se habeat ad quaslibet illius materiæ partes, nec ex se taliter determinari possit, nec certe talis distincta causatio casui ẽ attribuenda, quoniam casus nõ est, nisi in his quæ raro accidunt. Hoc autem euenit semper, & oporteret secundum hoc quasi omnes naturales actiones attribuere casui, quod penitus est absurdum, tale vero vniuersale, & liberum agens omnino Deus est, & sic agere sine aliorum cognitione non potest. Ad hoc respondetur in simili, sicut dicit Arist. contra

H Platonem in primo de generatione & corruptione. tex. commen. 7. Causa autem propter quam non potuerunt confessa videre in experientia fuit, non enim credendum est, ꝙ si aliquod agens, aut passum materiale videatur esse vniforme quantum ad sensum, quod ita sit ex parte rei. Testantur hoc multa semina, quæ tametsi parua admodum sint, tamẽ diuersas, & contrarias qualitates, & proprietates in diuersis suis partibus obtinent, sicut sapientes medicinæ testantur de grano psilij, cuius partes

I tes superficiales sunt frigidæ complexionis, partes autem cẽtrales sunt calidæ, & in multis alijs hoc ostendi posset. nam modi mixtionum, & dispositiones materiales variantur in infinitum, vnde non est credendum in hoc sensui, qui licet iudicet menstruum mulieris, quod est materia generationis membrorum esse vniforme, immo ex parte rei habet magnam difformitatem. vnde Auicen. dicit in capit. de complexionibus membrorum, & etiam in capitulo de humoribus in prima Fen primi, quòd membra ista quæ ha- K

bẽt diuersas complexiones, ex diuersis nutriuntur humoribus, aut secundum Aristotelem ex sanguine diuersimode disposito in suis partibus, q̃a ipse tenet solum sanguinẽ nutrire. Amplius autem hoc ex dissolutione talium mixtorum experimento sensato probari potest. nam videmus, ꝙ multæ herbæ, quæ ad sensum nullam difformitatem primo aspectu habere cernuntur, si in alembico ponantur, quæ destillentur sensibiliter apparet in illa dissolutione fluere aquam, aliquas autem partes esse terrestres, aliquę vero sunt aer, & ignis. L

vnde ratio dictat, quòd ꝓpter diuersitatem approximationis agentis. & propter maximam diuersitatem, ex parte partium materiæ ipsius passi est magna difformitas in ipsis mixtis, licet sensus aliter iudicet. Quarta ratio eiusdem talis est ex quibusdam effectibus apparentibus, & expertis cogimur ponere aliquod ens quod habet certam notitiam de futuris contingentibus ad vtrumlibet. ergo naturaliter oportet ponere, ꝙ Deus cognoscat alia à se. Antecedẽs probo. primo quidem, quoniam visum est, & expertũ apud plurimos M

est quosdam plurima, & frequenter prophetasse futura, & ita euenisse, & quosdã habuisse, & hr̃e vera somnia de futuris, & quosdã ẽt habuisse notitiam interpretandi, tam somnia, q̃ prophetias, & interpretatione indigentes, sicut non solum ex Christianorum, & Iudæorum libris, sed etiã Gentilium patet, ac etiam Philosophorum, vt Auic. 6. naturalium. & com. Auer. testatur. Vnde in libello suo de somno & vigilia ait. determinatum de natura somniorum, & quod

Quarta rō eiusdem.

A q͂d est sui generis de comprehensionibus diuinis, quæ non acquiruntur secundum acquisitionem hominū. Dicamus ergo, ꝙ istarum comprehensionum quædam dicuntur somnia, & quędam diuinationes, & q̄dam prophetiæ, & quidam homines negant ista, & dicunt ea accidere à casu, sed negare ea est negare sensata, & maxime negare vera somnia, nullus.n.homo est, qui non viderit somnium quod enunciauerit ei aliquod futurum, & cum homo experimentauit hoc multoties videbit, ꝙ hoc non accidit à casu, sed essentia-
B liter, & illæ aliæ comprehensiones & prophetiæ, licet non sint visæ, vt somnia ita communiter, sunt tamen valde famosæ, & ea quæ sunt famosa apud omnes, aut sunt necessaria secundum totum, aut secūdum partem, impossibile enim est, vt famosum sit falsum secundum totū. hæc Cōm. Cuius dictum specialiter volui allegare, quoniam in principali conclusione opinionem oppositam habet, & tamen hoc assumptum cōfitetur, & dicit non posse negari. constat autem, ꝙ talia non proueniunt casualiter, sicut etiam ipse Cōm. pro
C bauit in prædictis veris somniis, & eadē fortior probatio est de prophetis. nam impossibile est, ꝙ idem homo frequēter vere prophetet à casu. nam quod est casuale rarissime accidit, ergo sunt talia, & acquirūtur huiusmodi hominibus ab aliqua causa determinata, & impossibile est aliquam assignare nisi illa habeat notitiam de illis futuris, de quibus prophetias, vel somnia causat in homine, alioquin non per se, sed casualiter talia causaret. Secundo idem antecedens probatur ex eo quod exper-

tum est, plures homines habere circa ea q̄ sunt agenda per ipsos quosdam quasi naturales, & indeliberatos, ac improuisos instinctus, & impulsus cordis, ad eligendum ex contradictorijs quod eis meli⁹ est, quos homines Philosophus in libello de bona fortuna, bene fortunatos dicit. Talium autem instinctum, nec natura, nec homines, nec ratio hominis potest esse causa primaria, vt ibi Philosophus probat, sed oportet, ꝙ ibi sit quid melius habens notitiam de futuris, in quibus vult tales homines dirigere, & propterea tales instinctus causat in eis. consequentia satis est euidens. nam & huiusmodi ens cognoscens futura est Deus, & habet propositum. nam sequitur ex hoc, quòd ipse cognoscat alia à se, aut est aliquid infra Deum, & tunc per locum à minori sequitur, quòd talem notitiam Deus maxime habeat cum ipse sit maximę nobilitatis. Et confirmatur ista consequentia ex intentione aduersariorum. nam Auerr. huiusmodi reuelationē propter sui nobilitatem, dicit esse comprehensiones diuinas, quæ nō apprehenduntur per acquisitionem hominis, vt supra allegatum est. Item infra ait, quòd iste modus dationis cognitionis rei futuræ est valde nobilis, & attribuitur principio nobiliori voluntatis, immo est à re diuina, & est ex perfecta solicitudine erga hominem, si ergo talia nosse est perfectionis, & ex hoc attribuitur principio nobiliori hominis, cōsequens est, quòd Deus qui est nobilissimus omnium huiusmodi perfectione non careat. vnde Auicen. vbi supra de hac materia tractans, quasi principium assumit, quòd. omnia,

quæ

D (margin at "tum est, plures homines habere cir-"), E (at "ctus causat in eis"), F (at "hominis, vt supra allegatum est.")

quæ in mundo sunt præsentia, prętę G rita, & futura, habent esse in sapientia Creatoris. Item Philosophus vbi supra illos instinctus bene fortunatorum reducit in principium supra rationem hominis, quod est melius, & nobilius ea, & expresse dicit, tale principiũ esse Deum, qui videt futurũ, & præsens, quorũ rõ petiit i. pteritã, quorũ notitia periit a memoriis hominũ. vnde rõ ista nõ dẽt cuiquã facilis videri, qñ pp ipsam Philosophus coactus est in principali cõclusione, quæ in hoc inquiritur sibi contradicere, vt ex dictis est euidens. pro H pter istam mihi appatet ꝙ quilibet volens naturalem rationem sequi in auctoritate exclusa, cogitur ponere Deum habere notitiã omnium aliorum, hæc ille. Ad istud argumentum patet ex iam dictis solutio, nam vt la Solutio. te disputat Auer. in cõm. super libro de somno, & vigilia in illa parte vbi Aristot. agit de diuinatione, quæ est fm quietem, vult tandem ꝙ sint ab intelligentia, tñ exeunt ab illla sub ratione cõi, & vniuersali, & anima imaginatiua recipit illam cognitionem singulariter, & signate. sic. n. omnes I effectus sunt a causis abstractis procedentes. & materia recipit illos signate. & cum hic & nunc, & dat exemplum dicens, & quemadmodum medicus enunciat, quod accidit corpori Sortis, & animæ eius in aliquo tẽpore terminato per duas propositiones, quarum vna est vniuersalis intelligibilis, & alia particularis sensibilis, ita ista enũciatio componitur ex vniuersali quod datur ab intelligentia, & ex intentione particulari simili illi vniuersali, quare vero hõ non comprehẽdit ex istis particularibus, nisi illud quod est proprium suo tẽpori, & suo loco, & corpori, & suis K hoĩbus, absq; aliis particularibus cõmunicantibus eis in illa natura vl'i. hoc est quia necesse est, vt hõ habeat in hac comprehensione alterũ duorum modorum generum cognitionis, quæ antecedit fidem. s. cognitio præparãs. s. cognitio imaginationis imaginem informans, & debet antecedere fidem, & hõ non põt acquire re istam cognitionem nisi in indiuiduis, quæ iam præsciuit, & maxime illa indiuidua circa quæ habuit magnam solicitudinem, de eis aũt quæ sunt ignota apud ipsum non põt acquirere sciãm. ista n. fides licet non L est necessariũ, ut antecedat eã cognitio agens, tñ necesse est, vt antecedat eã cognitio præparans, &c. vbi patet istã fuisse mẽtẽ Auer. sicut dicimus, & ita dicendum est pariformiter de prophetia fm Philosophos. Ad auctoritatem Atist. in lib. de bona fortuna pariformiter dicendum est, ꝙ De⁹ oĩa cognoscit, sed nobiliori mõ q̃ nos. aut quam sint in suo proprio esse. Aut aliter ꝙ ille non erat locus discutiendi istam materiam, & ideo ibi loquitur, vt erat famosum, nam quæstio de cognitione Dei est nobi M lissima, & maxime desiderata ab hominibus, vt dicit Auer. in commen. 51. duodecimo metaph. & pertinet ad scientiam diuinam, & ideo contradicentibus auctoritatibus, circa hoc hincinde magis adhibẽda fides est scientiæ diuinæ, cuius interest hoc determinare. Etenim in simili etiam in 10. ethic. ca. 10. scribit Deũ solicitudinẽ hẽ de sapiente, & eum amare, inquit enim. Qui fm mentẽ operatur, & eã colit, & optime dispositus est, amicissimus dijs vr esse. nã si dij curã aliquã hñt humanarum rerum,

A rerum, vt estimatur, & creditur, rationabile est eos gaudere optimo, & cognatissimo, tale vero hmõi mens est, & amantibus illã maxime honorantibusq; fauere, tanquã rerũ sibi charissimarum curatoribus, & recte ac bene agentibus. quod aũt hæc oĩa sapiẽti maxime cõpetãt, nõ est obscurũ. amicissimũ ergo deoꝝ eundẽq; feliciſſimum esse decẽs est itaque, & hoc modo sapiẽs vtiq; erit maxime felix. & Auer. scribit in cõ. dixit. De eo aũt qui agit ꝑ intellectũ, & fuerit obsequium eius intellectui, & dispõ eius dispõ bona vr, ꝙ sit Deũ amans valde, & si quidẽ cura sit Deo de ho-
B minibus, vt creditur, & debitũ est, & sit quidẽ Deus gaudẽs de eo, qui est melior, tunc gaudet de eo qui nitit' assimilari ei valde, & hic est intells. dignum est ergo benefaciat eis qui amant ipsum plus, & vt honorificet eos, & visitet ipsos, sicut est dispõ amici, cũ amico suo, patet ꝙ litera. d. rõnabiliter. nam ibi erat in scĩa morali, q̃ est via propria populorũ vt scribit Auer. in suo prologo. 1. physi. de Socrate, cui nõ fuerũt apertæ, vt existimatur viç cões & propiæ, quia voluit ambulare in via propria populorũ. i. moralibus tñ voluit insudare,
C iuxta illud Arist. in. 1. meta. Socrate circa moralia philosophãte, & de tota nã nihil, non est autẽ necessarium ꝙ populus, & rudes intelligãt veritatem, sed sufficit eis persuadere aliqua principia, iuxta quç possit bene viuere, quia ista est intentio legislatoris. vñ Arist. 12. meta. tex. cõ. 50. loquẽs de Chaldæis inquit, Tradita sunt aũt a senioribus, & antiquis in fabulæ figura demissa posterioribus, quia dij sunt ij, videlicet corpora cœlestia, & cõtinet diuinã nãm vlem: reliqua vero fabulose iam adducta sunt ad persuasionẽ multoꝝ, & ad oppotunitatẽ multoꝝ ad leges, se cõferens. vñ et Auer. in 2. me. cõ. 14. vbi Arist. adducit impedimenta, q̃ impediunt intellm scire veritatẽ, inter q̃ vt dicit fortissimũ est consuetudo in pueritia in reb' legis, & maxime in scĩa diuina, quia plures opĩones illius scĩę sunt radices legũ, & ponunt' in legibus non ad sciendum, sed ad inquirẽdũ bonitatẽ. Et cã in hoc est, quia cõplementũ hoĩum nõ cõpletur nisi ꝑ cõgregatiõnẽ, & cõgregatio ꝑ bonitatẽ esse, ergo boni est necessariũ, & non est necessariũ eos scire veritatẽ. & ita ni fallor diceret Arist. & Com. E
ad istas rationes adductas cõtra ipsos de ista contradictione. Colligentes igr synceram ni fallor Aristot. & Auer. in tã ardua qõne snĩam dicamus, ꝙ intells diuinus solũ suã essẽtiã intelligit, q̃ est ens ꝑ essentiam in qua eminẽter cõtinentur oĩa alia entia, & perfectiones oĩum, & talia entia sic cõtẽta nõ sunt aliud a dei scĩa. Etenim sicut supra dictũ fuit ꝑ locũ a minori ad mai', si forã nãlis, q̃ est in mã, & est potentia intellecta hẽt nobilius esse, vt est in humano intellectu, quia in materia non est comprehensio, sed in intellectu fit cogni F
tio, & cõprehẽsio, & fit vnũ cũ intellectu, q. in intelligẽdo perficit' ab ea, quanto magis forã eadẽ considerata quo ad esse quod hẽt in intellu diuino erit dei scĩa? Sed in hoc est dña fm Philosophos de forã, vt est in intellu nro, & in intellu Dei, quia vt est in intellu nro ꝑficit, & mouet ipsũ, quia intelligibile est perfectio intelligẽtis, sed vt est in deo causatur a scĩa sua, & sua scĩa est perfectio intelligẽtiũ, & oĩum intelligibiliũ, quia scĩa dei,

G dei,quæ est suamet essentia est maxime actiua. nā si ars, quæ nihil aliud est q̄ forma artificialis in mente artificis existens,teste Arist.in.7.primæ philosophię ex.cō.23.vbi dicit. Medicinalis.n.est,& ædificatiua species sanitatis,& domus; si talis inquā forma,& ars est principiū cū recta rōne factiuū,teste Arist.in.6.ethi,etenim vt ipse dicit.7.meta.vbi supra. A spē domus sine mā exn̄te fit species domus hn̄s mām,quanto magis credēdū est formā primam quæ absoluta prorsus est ab oī mā, & ab oī potentia productiua erit īmediate formarū sine mā, & aliarū in materia me-
H diate? quod nō potuit videre Greg. ille Arim.in 2.sentē.dist.1,q.1.arti.1.in rn̄sione ad rationem partis aduersæ. vbi arguebatur q̄ō in intelligentiis sit perficiens, & perfectum. dicit ꝙ illa ratio cōtinet duo falsa, & fm cuius falsitas patet, inquit, est ꝙ prima intelligentia intellectionis secundæ est causa efficiens, quia intelligitur a secunda.inquit ipse,ꝙ falsitas istius patet ex primo ibi declarato per ipsum, quia secunda intelligit primam per essentiam primæ.Tum
I etiā quia si ista ratione prima efficit intellectionem secundæ,quia intelligitur a secunda,tunc cum ipsa prima intelligat seipsa, igitur efficeret seipsam. Dicimus nos ꝙ prima intelligentia formaliter intelligit seipsam, & sua intellectio est sua essentia, nec sic causat, nec causare pōt seipsam, q̄a nullus intell'us hoc capere pōt, vt aliquid seipsum causet vt sit, vt inq̄t beatus Aug,quia hoc implicat manifestā contradictionē, quia tunc aliquid esset antequā esset, sed sua formalis intellectio,quæ est sua essentia est cā efficiens ab æterno oīs intellectionis causabilis,& ista est nā; intel-
K ligentiarū.scīa.n.dei est cā efficiēs totius entis causati,sed diuersis modis. causare aūt intellectionē nō est formaliter intelligere.nam obiectū causat saltim partialiter intelligere,& tn̄ non dr̄ intelligere,& hoc est quod dixit Com. ꝙ in intelligentiis solū est cā,& causatū,sicut intelligibile est cā intelligentis,intelligibile.n.est cā efficiens intellectionem in intelligente. & sic dei scīētia efficit intellectionem extra se,quæ intellectio sunt essentiæ ipsarum intelligentiarum fm ꝙ intelligunt multi modi, q̄a aliud est quod intelligit vna, & aliud est
L quod intelligit alia, quia intelligētię deriuatæ,& causatę a scīa dei,causantur in multa distantia,in participando perfectionē primi.Cōcludo ergo fm Peripateticos ꝙ deus se solum intelligēdo pp hoc non dr̄ alia ignorare,īmo oīa intelligit,& nobiliori mō q̄ intell's humanus, aut alius aliquis intell's possit ea intelligere,licet.n.nō cognoscat ea illo modo quo a nobis, vel ab aliis intelligentiis intelligunt, tn̄ oīa intelligit mō qui soli propri' est,quia nullus intell's hēt ens p essētiā sibi identificatū pro proprio, & adæquato obiecto,nisi solus intell'us
M dei sublimis.vn̄ se intelligēdo oīa entia cognoscit, quia alia entia ab ipso nō sunt quid aliud a sui scīa.vn̄ sicut possidens aurū nō dr̄ carere argēto, sic intell's cōprehendens mare entitatis,nō dr̄ ignorare riuulos qui a mari emanant in alietate, & diuersitate, & in mare reuertunt, & adunantur maiori virtute, & robore q̄ sint in seipsis.nam mare, teste Arist. putrescere non potest, riuuli possunt seu stagnā. sic omnia entia causantur a dei scientia fm ꝙ apta nata sunt causari,

A sari, quia distantiæ entium, vt scribit Commen. in 2. cœli & mun. cō. 63. sunt valde diuersæ, sed si talia cō siderata fuerint, vt sunt in scientia Dei sunt nobiliori modo, quàm sūt i seipsis, quia vt sic sunt idem quod Dei scientia. & hoc sine dubio credo tenuisse omnes Peripateticos, tamē ego teneo, & firmiter credo Deum etiam omnia singularia cognoscere in ꝓpria forma. Nam ut propheta testatur, ipse humilia respicit ī cœlo, & in terra. non enim opinio Philosophorum debet nos deterrere in his, in quibus videntur a rebus fidei B esse discordes, quia ipsi intantum ꝓcesserunt inquantum lumen naturalis rationis potuit eos ducere, sed fides nostra a supernaturali lumine spiritussancti illustrat, qui falli non potest, & ipse sit dator auxilij. placuit autem nobis soluere ea argumenta Grego. quia Deus, vt inquit beatus Augu. non indiget nostro mendacio. non enim rationes illæ sunt ex mente Philosophi, & ne aliquis rationibus illis innixus, amittat meritum fidei.

C PROPOSITIO LXXXIIII.

Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti.

VVlgatissima est propositio, & maximi momenti in philosophia. vnde Auer. in. 3. de anima. cō. 4. inquit. ꝙ illa demō in. 3. de anima adducta ibi p philosophum, fundatur super duas propositiones, quarum vna erat, ꝙ intellectus materialis omnia cognoscit, sicut dicit hoc esse per se manifestum. Secūda autem propositio est ista, quam habemus præ manibus speculandam, videlicet, ꝙ omne recipiens est denudatum a natura recepti. Glossatur D autem per Auer. in. 3. cœli & mun. in com. 67. isto modo, si fuerit aliqđ subiectum receptiuum omniū formarum, oportet absolute, & simpl'r illud subiectum esse denudatum ab omni forma, ita ꝙ non sit aliqua illarum, nec habens aliquam ex illis formis quas recipit sibi propriā, sed est indifferenter se habens in potentia ad omnes formas, & ita vt dicitē prima materia, quæ recipit omnes formas tam perfectas, quàm imperfectas: & ideo est denudata ab omni B forma, quia ipsa de se informis est, & est in potentia ad omnem formam. vnde nullam habet formam substātialem, neq; v'lem, neq; particularē, neq; imperfectam, neq; perfectam, sicut dicit. Si autem fuerit aliquod subiectum, quod non est receptiuū omnium formarū simpliciter, sed quarundam, non oportet, vt dicit ꝙ tale subiectum careat, & sit denudatum ab omni forma simpl'r, sed solum debet esse denudatum, ab illa forma, vel ab illis formis respectu quarum tale subiectum dicitur esse receptiuum. & isto modo elementa quæ sunt subiecta receptiua formarum mixtorum corporum, ab illis solummodo oportet esse denudata, sed non oportet, ꝙ ab omni forma absolute sint denudata, quia elemēta remanentia elementa, non possunt esse priuata proprijs formis. vnde nisi ita esset, tunc nulla prorsus esset dria inter primum subiectū, seu primam materiam, & inter subiectum fm, & materiam secundā, contra Arist. & Auer. 1. phy. in com. & tex. 82. vbi Arist. describens in illo tex. materiam, inquit. Dico autem mate-

Glo. Auer.

G materiam primum subiectum vnicuique, ex quo fit aliquid cum insit non sm accidens. vbi Commen. dicit primo, intelligo.n.cum dico materiam primum subiectum, quod e in potentia non subiectum ex quo generatur res, & est in actu, & generatum ex eo est existens per se, & nō per accidens, hoc enim sm subiectū, & primum conueniunt in hoc, qđ generatum inuenitur ex eis per se. Et differunt in hoc, ꝙ primum est in potentia; & secundum est in actu aut modo medio inter potentiam & actum, sicut est dispositio in illo, H quod generatur ex pluribus vno subiecto. Glossat etiam Auerr. istam propositionem in.2. de anima. in commen.67. & dicit, ꝙ est vl'r vera tam in receptione spiritali, quàm et in receptione materiali. vnde inqt, manifestum est, ꝙ non de necessitate illud, quod mouetur a colore debet esse non lucidum, sed debet esse non coloratum, nihil enim recipit se, aut e cā alicui⁹ i recipiēdo ipsum, & ista est propositio manifesta p se, & Arist. ea multotiens vtitur: & indifferenter siue mouere, & recipere I fuerint spiritalia: sicut aer recipit colorē, aut materialia sicut corp⁹ mixtum ex lucido, & diaphano obscuro recipit colorem. In tertio et de anima ꝑbat veritatem istius propositionis isto modo in com.4. dicēs, sm autem ꝙ omne recipiens aliquid necesse est, vt sit denudatum a nā recepti, & vt sua substantia non sit substantia recepti in specie. Si enim recipiens esset de natura recepti, tunc res reciperet se, & tūc mouens esset motū. vnde necesse est, vt sensus recipiens colorem careat colore, & recipiens sonum careat sono, & hæc propositio est vera, & sine dubio. K Vnde videt' limitare isto mō quod recipiens debet esse denudatum a natura recepti sm specie, quia alias idē reciperet se, & mouēs esset motum. nam in his quę sunt eiusdem speciei quicquid per se conuenit vni, per se cōuenit alteri, & ideo si fuerint duo indiuidua eiusdem speciei, quorum vnum esset recipiens alterum pariformiter idem posset recipere seipsum sicut sequitur, & tunc idē esset mouens, & motum, & per consequēs in actu, & in potentia. vnde parum infra Cōmen. in eodem com. confirmando istam limitationem scribit. L Vtrum autem hęc substantia habeat formam diuersam in esse a formis mālibus, adhuc non declaratur ex hoc sermone. q.d. licet per illam demonstrationem Arist. demonstraret intellectum possibilē esse denudatū ab omni forma materiali, quia est receptiuum omnium formarū materialium, tñ ex illa demonstratione non apparet an sit expoliatus qualibet forma etiam immateriali, quæ est diuersa a materialibus formis, & reddit causam dicens, propositio enim dicens ꝙ recipiens debet esse denudatum a natura recepti, intelligitur a natura speciei illius recepti non a natura sui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dictum est per æquiuocationem .i. analogice, sicut est substātia, & ens, & vnum, quæ plerūq; ab Auerr. dñr gña multipliciter dicta .i. sm prius, & posterius. nam de mente eius genus dupliciter dicitur, vno modo ꝑ M genere vniuoce dicto, & istud est genus logicum & etiam dicitur de genere dicto sm prius, & posterius .i. analogo, vt est videre.5. metaphysi. com.

Gloss. alia eiusdem.

Declaratio glossæ Auer.

Quo intelligit Auer. cōsequentia nisi recipiēs esset denudatū a nā recepti, idē reciperet seipsum & esset mouēs & motum.

Propter opionē Alex. qui putat in hoc loco ab Arist. oñdi ꝙ intellectus nō sit actu sed substantia pōa tm, & mā intelligibilium & vt ait ἀγραφον γραμματεῖον.

A com.4.&.1.de anima. commen. 7. & alibi frequenter, vt alias probaui diffusius. Ioannes autem de Gandauo in.3.de anima. in quæstio 4. inquit, ꝙ aliquid esse denudatum ab aliquo intelligitur dupliciter.

Opin. Ioã de Cand. Vno modo ſm eē, vt dicimus quòd Sortes est separatus a Platone, & vt sic se habent illa, quorum vnum nõ est coniunctum secundum subsistẽtiam cum alio. Alio modo intelligitur aliquid esse denudatum ab alio ſm quiditatem, seu essentiam, sicut cum quiditas vnius non est quiditas, & essentia alterius, quanuis sint

B coniuncta secundum subsistẽtiam, vt dicimus ꝙ materia prima est denudata ab omni forma seu actu, nõ quod secundum subsistentiam sit separata ab omni forma, sed quia quiditas, & essentia materiæ primæ nõ est quiditas nec essentia alicuius formæ, vt patet. 1. physicor. & sic est in multis aliis cõsimiliter. possibile.n. est, ꝙ aliqua duo sint sibiinuicẽ coniuncta secundum esse, ita ꝙ sint in eodem loco, & eodem subiecto, & tamen essentia vnius diuersa est ab essentia alterius, vt sciunt parũ exercitati in philosophia Aristote. vnde

C iuxta istam solutionem soluit multa argumenta in illa q̃one de tactu respectu qualitatum tangibilium, dicendo ꝙ licet tactus non sit denudatus ab omni tangibili secundum eẽ subsistentiæ, tamen ipsa virtus tactiua est denudata essentialiter ab omni qualitate tangibili. Sic.s. ꝙ essentia ipsius non est aliqua qualitas tangibilis, sed est virtus animæ naturalis fundata in organo habẽte quãdam medietatem, & proportionem omnium qualitatum tangibilium. Et sic dicit de intellectu, quod ẽ essentialiter denudatus ab omnibus

D formis materialibus, & earum speciebus, quamuis sit coñiunctus ſm esse cũ multis, & forte omnibus speciebus intelligibilibus formarũ materialium. Et eodem modo respõdet ad illud de visu, & visibili. Dicit enim ꝙ visus non est separatus ſm esse ab omnibus coloribus, sicut benè arguebat, videlicet, quia omnia mixta colore participant ex lib. de sensu & sensa. Tamen alia est quiditas visus ab omni colore, & sic denudatus est secundum essentiam, licet nõn secundum subsistentiam, & rursus, quilibet visus non cognoscit co-

E lorem sui organi in quo existit. Quamuis forte visus vnius animalis cognoscit, vel cognoscere possit colorem organi visus alterius animalis. & ita breuiter ſm prædictum doctorem ꝓpõ nostra, quæ proponitur hic, locum habet isto modo, ꝙ recipiens debet esse denudatum a natura recepti, secundum essentiam & non secundum subsistentiam.

Sed ista glossa Ioannis contradicit Commen. expresse in. 3. de anima. com. 4. vbi dicit, ꝙ. 2. propositio sua

F per qua fundatur demonstratio Aristo. est ista videlicet, ꝙ recipiens dẽt esse denudatum a natura recepti, & vt sua substantia, non sit substantia recepti in specie, vbi duo simul iuncta concurrunt in verificando illam propositionem videlicet, ꝙ recipiẽs debet esse denudatum a natura recepti, & hoc quantum ad esse, & quod substantia eius non sit substantia recepti in specie, & hoc quantnm ad essentiam. Amplius si recipiens secundum esse non debet esse denudatum a natura recepti, tunc aliquid secundum esse habens aliquam for-

G nam esset ratio recipiendi, suo subiecto consimilem formã in specie, & sic idem esset moueus, & motum, & in actu, & in potentia, & sic nulla esset probatio, qua vtitur Auerro. in verificando illam propositionem.

Impugna. Amplius quod dicit de tactu nihil est. nam mirum est quomodo non viderit glossam Commen. in. 3. de anima. in com. 4. vbi occurrit tacite obiectioni. nam glossauit Commẽ. illam propositionem isto modo ibi videlicet. ꝙ recipiens debet esse denudatum a natura recepti secundũ speciem. vnde infert, propositio. n.

H dicens ꝙ recipiens debet esse denudatum a natura recepti, intelligitur. a natura speciei illius recepti, non a natura sui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dictum est per æquiuocationem, & ideo diximus ꝙ in sensu tactus inuenitur medium inter contraria, quæ comprehendit. contraria enim alia sunt in

Intellige de medio foræ, non aũt de medio transitus.

specie a mediis. Et mirum est de Ioanne, quomodo responsionem istã, quæ est Commen. in simili argumẽto non viderit, vnde sensus tactus nõ potest esse denudatus a tota latitudine qualitatum tangibilium secun

I dum genus, quia organum in quo consistit requirit certam, & determinatam complexionem, quæ resultat ex actione, & reactione qualitatum primarum in elementis repertarum, quæ in mixtione diuiduntur ad minima, vt plurimum vnius contangat plurimum alterius, sicut dicit Princeps in cap. de complexionibus. & ideo sufficit, vt sit denudatus ab excellentiis contrariorũ quas cognoscit, & recipit. vnde. 2. de anima. tex. comm. 118. Æqualiter calida, & ęqualiter frigida non sentim⁹, & ideo bene dixit Auerr. in. 3. cœli.

K com. 67. ꝙ si subiectum fuerit simpliciter receptiuum cuiuslibet formæ, oportet illud esse denudatũ simpliciter ab omni forma. si vero fm quid etiam sufficit ipsum secũdum se ab illa forma esse denudatum. Ad illud autem quod de visu dicit. Ioan. multum decipitur. Nam Aristo. in. 2. de anima. in tex. com. 71. inquit. Est autem coloris susceptiuum, quod sine colore, soni autem absonum, & tex. comm. 83. ait, ꝙ per si quidem insonabilis aer. vbi Cõ. 1. cõ. ait, ꝙ queadmodũ si diaphanum

L hẽret colorẽ nõ reciperet colores, sic si aer hẽret sonos ex se nõ reciperet sonos. &. 3. de anima Cõ. dicit. com. 4. vnde necesse est, vt sensus recipiẽs colorem careat colore, & recipiens sonum careat sono. Sed quid fuit in causa, ꝙ Ioan deceptus fuit? Certe fuit famositas propositionis, quæ dicit ꝙ omne mixtum colore participat, quæ scribitur in lib. de sensu, & sensa. sed de hac fuit ĩ ꝓprio theoremate late dictum. nam color in li. de sensu sumitur nimis cõiter pro qualibet qualitate visibili, sicut est lux, sed nõ intelligit̃ pro vero colo- Cã erroris

M re proprie dicto, vt est qualitas, quædam secunda resultãs ex debita commixtione lucidi cũ opaco. nota n. isto modo verum est dicere, omne mixtum corpus coloratum esse. vñ. organum visus, siue pupilla, siue humor crystallinus fuerit, siue nerui optici, vt asserunt medici, nõ hẽt sic colorem dictum quantumq; tale organum sit, aut possit esse lucidũ. vñ Auer. in 2 de aĩa. cõ. 67. in digressione dicit pp verba Aris. in tex. vbi dicit, oĩs color motiuus est eius, qđ est fm actum diaphanum, & hæc est ei⁹ natura

A natura, q̃d manifestum est, ꝙ nõ de necessitate, quod mouetur a colore debet esse non lucidum, sed nõ coloratum, nihil. n. recipit se, aut est causa recipiendi se. licet enim color proprie dictus nõ nisi in corpore mixto reperiri possit, nõ tamẽ oẽ mixtũ coloratum est, sicut simitas, nõ nisi in naso reperiri potest, non tamen omnis nasus simus est, & ita ẽ de odore, sono, & sapore. Vnde organũ visus in sua naturali dispositione cõstitutum est abscolor, quia aliter visus non bene iudicaret de omnib⁹ coloribus. vnde manifestat sensata, B experientia, ꝙ vbi contingit in hictericia ægritudine vbi organum visus infectum est ex sparsione cholerę, quæ est citrini coloris, videmus tales hictericos iudicare omnia esse citrini coloris, & ita organum gust⁹ in sua naturali dispositione existens caret omni sapore, quod experimẽto comprobatur in infirmis, qui ꝑp habere organum infectum aliquo humore amaro iudicant etiam dulcia esse amari saporis, intus enim apparens, vt inquit Arist. prohibet extraneum. Sed dices ꝑp quid cõtingit, ꝙ sensu visus omnes colores percipimus, sensu autem tactus nõ possumus omnes qualitates tangibiles percipere, quandoquidem teste Aristo. in. 2. de ani. tex. com. 118. ęqualiter calida, aut frigida, aut mollia, vel dura non sentimus. Et ad hoc ex iam dictis patet solutio. nam organum visus est absque omni colore, ideo omnium colorum susceptiuum est. consistentia autem organi tactus a tota qualitatum primarum latitudine expoliari nõ potuit, sed solum denudatum est ab excellẽtiis earum, est. n. ĩ mediocritate quadam constitutum, & iõ excessus, & defectus potest percipere, medium enim, vt inquit Com. specie differt ab extremis. sufficit autem, sicut dicit, vt recipiens sit denudatum secũdum speciem ab extremis. Sed tũc iterum est difficultas contra Auer. Nam. 6. physicæ auscul. com. 32. ipse distinguit de duplici medio, inq̃t, enim declarando ꝙ sit primum in qualibet transmutatione, ꝙ primũ naturaliter in transmutationibus, quæ sunt in qualitate, manifestum est in coloribus cum bene apparet, ꝙ inter colores sunt media finita naturaliter ĩ numero. Et intelligo hic E per medium nõ illud quod diuersatur ſm magis, & minus. Sed illud q̃d diuersatur ſm formam, & qualitatẽ qm̃ pallidum non differt ab albo secundum magis, & minus, sed secundum qualitatem, & si nõ essente ius dem speciei. In gustabilibus autem videtur, ꝙ ita sit sicut in coloribus. In primis aũt qualitatibus. s. caliditate, & frigiditate vř, ꝙ medium sit temperatum. Trãsmutatũ. n. ĩ principio cũ trãsmutatur de calido ĩ frigidum, dř ꝙ quoddam est in calido & quoddam in temperato cũ inter calidum, & temperatum nõ est qua F litas media, sed ſm magis, & minus. Qm̃ manifestũ est ꝑ se, ꝙ cum transmutatum amittit partẽ calidi, & acquirit partẽ frigidi, ꝙ quædam pars eius est in calido, & quædã in tẽperato, qm̃ nõ est calidũ ſm totum, neque temperato ſm totum. Et consimilẽ distinctionẽ de hoc hẽt in cõ. super. 3. meteo. in ca. de iride, vbi dicit, ꝙ medium dř ſm duas species, vnum eorum est ſm veritatem, & prius, & est medium inter duo contraria, cuius esse consistit in comple

Dubium. C

olutio.

Tactus. n. aiæ valde materialis

difficultas

G xione duarum extremitatum,& ipsum secũdum quiditatem est diuersum a duabus extremitatibus. Secundum autem dicitur fm similitudinẽ & secundum posterius,& est mediũ inter duo contraria secundum quãtitatem tantum. vt igitur, ꝙ responsio Auer. ad tacitam obiectionem, quam dat de tactu respectu qualitatum tangibilium, non sit ad propositum, quia medium non specie distinguitur ab extremis, seu secundũ quiditatem,& simpliciter, sed solũ fm magis,& minus. Nisi esset, ꝙ in tali medio in quo sunt contraria refracta per vnum contrariorũ põt dici specie distĩgui ab alio extremo cuius est receptiuum.

solutio.

H Sed tunc insurgit contra eãdem glossam Auer. vna alia difficultas. nam si recipiens debet esse denudatum a natura recepti fm speciem,& hoc est vniuersaliter verum, sicut ipse fatetur in.2. de anima.commen.67.de qualibet receptione tam reali, quàm spirituali, tũc igitur materia habens formã substãtialem ignis posset illa remanente recipere formã aquæ aut terræ, quia istæ formæ sicut patet consideranti sunt specie differentes. hoc

Dubium.

I autem minime fieri potest, vt patet in.2.de generatione & corr. vbi agitur de modo transmutationis substantialis elementorum adinuicem. Nisi esset sicut scribit Auer.in.3. cœli & mundi.in commẽ.67. iuxta verba Arist.ibi in tex. vbi dicit. Sic & elementa oportet putare quemadmodum materiam esse compositis; propter quod,& possunt transmutari adinuicem separatis his, quæ secũdum passione; differẽtiis. Vbi Auer. exponens dicit, idest quia formæ elementorum non recipiunt seipsas cũ sint eiusdem generis. Contingit, ꝙ

K non generantur adinuicem, nisi cũ recipiẽs exuit formam,& recipit formam receptam:& ideo non sunt elementa adinuicem, & hoc non contingit in receptione formarum cõpositorum .s. vt denudentur a suis formis apud receptiones formarũ compositorum. Formæ enim compositorum sunt aliæ formis eorum. Formæ quidem eorum licet sint diuersæ, tamen in eodem ordine sunt in substantialitate. s. quod impossibile est, vt quædam sint materiæ formarum quarundam, & omnia ista manifesta sunt exercitatis in hac sciẽ

L tia. Secundum igitur istam expositionem oportet illo modo illud dictum Auer. glossare per seipsum, ꝙ recipiens,& receptum debent specie differre, ita ꝙ non sint eiusdem ordinis in substantialitate, præcipue in vera transmutatione reali, quæ fit cum abiectione contrarij, & ideo, quia formæ elementorum, vt sunt ĩ materia sunt contrariæ, vel secundum se, vt voluit Alexan. vel ratione contrariarum qualitatum, cum quibus existunt in materia, sic vnũ elementum non potest esse materia alterius. Sed quantum ad intellectũ possibilem ista glossa hoc modo in

Oẽ recipiens dẽt eẽ denudatũ a nã recepti fm speciẽ, atque ita, vt non sit in eodẽ ordĩe substantialitatis. neq; cõtrarias requirant qualitates.

M tellecta locum non habet videlicet, ꝙ intellectus possibilis habens speciem vnius elementi: non potest recipere speciẽ alterius, quia videlicet elementa sunt eiusdem ordinis in substantialitate. Et ratio est ista, q̃ formæ quæ contrariantur in materia, non contrariãtur in intellectu: Vnde Com.6. primæ philoso. com. vlti. inquit. Et intẽdebat per hũc sermonem declarare diuersitatem duorum entium. s. entis, quod est in intellectu,

A tellectu,& entis, quod est extra intellectum. Quod.n.est in aia cōtingit, vt recipiat duo opposita insimul quod non potest esse extra animā, quia materia recipit contraria successiue,& causa in hoc, ꝙ intellectꝰ comprehendit insimul, duo opposita est, quia natura primorum oppositorum in intellectu.s.veri, & falsi non est natura primorum oppositorum extra animam.s.boni & mali. veruntamen verum, & falsum sunt in cognitione,& bonum & malum est in materia,& nullum entium, ꝗ sunt in cognitione dicitur esse sim-
B pliciter secūdū ꝙ est extra animam, & propter hoc noli mirari, quia licet ista propositio vera sit, tam in receptione spirituali, quàm etiam in receptione materiali, quia tamē istæ receptiones sunt multum differentes,& præcipue receptio spiritalis, ꝗ est in intellectu,& receptio realis, ꝗ est in prima materia. nam vt scribit Commen. 3. de anima. com. 28 Materia nō est causa receptionis simpliciter, sed causa receptionis transmutabilis.s. receptionis huius entis indiuidualis. vnde necesse est, vt il-
C lud quod non recipit receptione indiuiduali, non sit materiale aliquo modo. Et propter hoc aliqua sunt necessaria ad verificandum illam ꝓpositionem in receptione materiali quæ fit cum vera actione, & cū abiectione contrarij, quæ non sunt necessaria ad verificandum illam in receptione spiritali. Sed tūc insurgit alia difficultas contra Aristot & Auer. Nam non videtur esse verū, ꝙ in receptione spirituali recipiēs debet esse denudatum a natura recepti, quia ibi non est necessarium, vt mouens sit distinctum a re mota, sicut scribit expresse Commen. in. 8. physi. com. 40. vbi habet ꝙ in motu æquinoco qualis est, qui inuenitur in entibus abstractis, idem potest eē mouens,& motum. Et confirmatᶜ quia in abstractis a materia idem ē intelligens,& intellectum, vt patet 3. de anima. tex. com. 15. vbi dicitur ꝙ in his, quæ sunt sine materia, idē est intelligens,& quod intelligitur. *difficultas* D

Nisi esset, quod vt scribit Com. ī lib. destru. destru. in disput. 3. in sol. 18. dub. Perfectio in ipsis separatis ītelligentijs latitudinem habet magnam. vnde. 3. de anima. com. 19. intellectus materialis est infimus in genere abstractorum,& ideo accidit si bi inquantum intellectus est ꝙ sua intellectio non identificatur cū sua essentia propter ipsum esse propinquum continuo,& tempori. nam si cut dicit Arist. in. 2. de ani. text. cō. 151. aīa magnum tempus apponit in ignorantia, sed in alijs intelligentijs, quæ sunt perfectiores in talibus intellectio,& intellectus,& intelligibile identificantur,& hoc maxime veritatem habet de primo intellectu, vt dicit Com. 12. meta. com. 51. *Solutio.* E

Vltimo autem dubitatur propter quid intellectus materialis si debet recipere formas materiales debet eē denudatus a materialitate. Si autem intelligit immaterialia non oportet pariformiter in virtute istius ꝓpōnis ipsum esse denudatum ab immaterialitate. Ad hoc dicimꝰ ꝙ Auer. hoc argūm dimisit in solutum in cō. 4. in. 3. de ani. inquit. n. vtrum autē hæc substantia. s. intellectus pōlis habeat formam diuersam in esse a formis mālibus, adhuc non declaratur ex hoc sermone. ꝓpō. n. dicēs. ꝙ recipiens debet esse denudatum a na- *Dubium.* F *solutio.*

G tura recepti intelligitur a natura speciei illius recepti, non a natura sui generis, & maxime remoti, & maxime eius, quod dicitur per æquiuocationem. Tamen rõ diuersitatis in hoc ẽ in prõptu, quia fm Philosophos impedimentum semper est a materia. Vnde immaterialitas nõ impedit cognitionem, immo promouet, sic scribit Auer. in lib. destru. destr. in disput. 5. in solu. 2. dub. dicens. Vnde dicimus ex philosophorum conclusionibus ꝙ ens incorporeum est in se pura scientia tm. ipsi. n. opinati sunt

Quare intellectus ĩ intelligẽs immateriali nõ est carens immaterialitate.

H ꝙ formæ sunt inscientes, prout consistunt in materia, & si forte inueniretur aliquid in materia non consistens, manifestum est, ꝙ est pura sciẽtia, & intellectus, & intellectum non est aliud in essentia a forma rerum a materia separatum.

PROPOSITIO LXXXV.

Eadem sunt principia, & causæ essendi, & cognoscendi.

I FAmosa est propositio, & sic declaratur, nam scire simplr ẽ causam cognoscere ꝑ quam res est, & qm̃ illius est cã, & quod impossibile est aliter se habere. vnde. 1. physi. non contingit scire, & intelligere in omnibus scientiis, quarũ sunt principia aut causæ, & elementa nisi ex horum cognitione. & Auicẽ. in prima Fen primi, doct. 1. in capi. de subiectis medicinæ inquit. Cognitio vniuscuiusq; rei habentis causas acquiritur cognitis causis eius, & completur qñ fuerint cognita oĩa inherentia illi rei. Vnde mirũ est quo fere oẽs expositores hallucinẽtur in illo loco atq; conueniant in declarando penes quid attenditur scientiæ acquisitio, & penes quid scientiæ K complementum, cũm ipse author se ipsum ibidem declaret. Vnde in re notissima litigant, & nodum in scirpo quærunt. Vnde Com. Auerr. in 1. de anima. com. 3. habet consimilẽ sñiam dicens. Cognitio vniuscuiusq; generis, & speciei eius nõ complebitur nisi per cognitionem substantiæ illius speciei, & per cognitionem eorum, quæ cõtingunt ei, vt dictum est in posterioribus analyticis, & est in. 1. poster. tex. com. 43. Vna autem scĩa est, quæ est vnius generis quæcunq; ex primis componũtur, & partes sunt passiones per se, & L Auer. iuxta hoc in prologo suo sup lib. phy. inquit, ꝙ intentio scĩæ naturalis est cognoscere causas specierum sensibilium, & causas visibiles in speciebus accidentium. vnde circa ista consistit perfectio, & complementum scĩæ. primo in cognitione quiditatiua sui subiecti, & sp̃eũ eius quæ habetur per causas, si causas habuerint. & hoc est intelligere ꝓprie loquendo, & in cognitione demr̃atiua oĩum proprietatũ & hoc ꝓprie est scire. Aduerte tñ, vt inquit lucidissimus The. in. 1. phy. auscul. causæ apud Arist. sunt efficientes, & M fines. Concausæ aũt sunt mã, & forma, & postremo elementa. Verum Plato causis additis addidit exẽplarem, quia posuit ideam. Concausis aũt addidit instrariam siue officialem. Vnde aĩaduerte ẽt in via Peripateticorum ꝙ nõ est vr̃ verũ cãm instrariam semper reduci ad genus causæ efficientis, immo etiã qnq; reducitur ad genus causæ materialis. nam certum est ꝙ diaphaneitas cõcurrit tanq̃ cã instrualis in illuminatione aeris. Patet aũt ꝙ nõ cõcurrit in

Cõtra Gẽtilẽ, Munđinũ, & Iaco. de Forliuio.

Nõ qualibet causa instrualis reducit ad cãm efficientem.

A in genere causæ efficientis. nam talē efficit corpus luminosum. nec etiā concurrit tāquā forma, quia aer formaliter nō lucet diaphaneitate, sed lumine. Neq; et cōcurrit tanquam finis, quia potius diaphaneitas est ꝓpter lumē nō ecōtra. Relinquitur ergo, vt concurrat in genere causę materialis, quod etiam ostendit diffinitio data de lumine ab Arist. in. 2. de anima. in tex. com. 68. vbi dicit lumen est actus diaphani fm actum.

Quodlib; genus causæ hēt ꝓprias dispōnes.

Immo si subtiliter rimari velis, vnū quodq; genus causæ in suo proprio gnē vr̄ determinare seu appropriare sibi aliquas dispōnes sicut pater in-

B tuenti librum de substan. orb. ipsius Auer. Et est vltra hoc etiam rō. nam sicut se habet dispō agentis ad agēs, sic dispō passi ad passum, sed dispō agentis causat efficienter, ergo dispositio patientis causat materialiter. Vnde istæ sunt dispōnes dictæ occultæ a medicis, quæ se tenēt ex parte materiæ. & sunt variabiles in infinitum, & nō possunt ab homine cognosci a priori, sed solo experimento, & illę sunt, vt inquit Auerr. in. 3. Colli. quæ reddunt artem medicinæ imperfectam. nam vt scribit A-

C uic. in prima Fen primi doctri. 1. in ca. de complexionibus. Dedit Deus gloriosus vnicuiq; indiuiduo complexionem sibi propriā, ī qua aliud indiuiduum sibi associari est impossibile. Licet. n. beatus Augu. in libro de ciuitate Dei, vt refert Concilia. in dfia. 23. dicit ꝙ fuerunt duo gemelli qui ita se habebant, ꝙ qñ vnus ridebat alter etiam ridebat, & quādo vnus tristabatur, & alter etiam tristabat, & vno ægrotante alter ægrotabat. cuius causam Hippocrates interrogatus dixit, quia ex eodem patre, & simili aluo, & nutrimento, &

D simili regimine fuerunt producti, & educati Posidonius autem astrologus de eodem interrogatus retulit hoc ad identitatem stellarum, cuius tamen responsionem postposuit Augustinus, & illam Hippocratis prætulit. Consimile narrat etiam Almansor de duobus gemellis, qui erant adeo similes, quod tempore magnæ famis, & penuriæ vnus eorum accedebat ad matrem quæritans panem, quo semel accepto itera to post paruam moram reuertebatur ad matrem simulans se esse aliū & quia similitudo est causa decep- E tionis, illo modo matrem decipiebat. Hoc etiam narrat Albertus magnus in. 9. de animalibus. Et Quintilianus in declamatione septima, pro duobus gemell. s infirmātibus desperantibus reliquis medicis de eis vnus medicorum salutem promittit, si alterius intralia. i. membra interiora respiciantur, & concedente hoc patre innuit. Quintilianus ꝙ ex omnimoda fere similitudine visa, & cognita ægritudine vnius per anatomiam, alter curatus fuit. vnde vxor virum incusauit ma- F læ tractationis. Licet omnia ista vera sint, tamen est aliqua differentia inter vnam complexionem vniꝰ indiuidui, & aliam sicut est alia, & alia forma. Non ergo credēdum est omnem instrariam dispōnem ad genus causæ efficientis reduci. Reuertamur igitur ad declarationem propositi Theorematis, ꝙ ista noīa principium, cā & elementum, vt scribit Comm. in. 1. phys. com. 1. qñq; sumuntur cōiter, & qñq; sumunt ꝓprie. Cōiter aūt sumpta confundun tur adinuicem, ita ꝙ cā cōmuniter

Principiū cā & elementum duplr.

G stat pro omni causa in quocunque genere causante,& similiter principium,& elementum. Tamen quãdo sumuntur proprie, cã dicit sicut stat pro causa finali.nam finis est cã causatum,ex.2. physi. nam causalitas finis est in causata. Principium autem proprie dicitur de agente,& mouente causa,Vnde Aristot vbiq; locorum vbi describit causam efficientem dicit ꝙ est principium vn-
H de motus,de ratione enim principij est primum esse, vt dicit Aristot. in principio.5.meta & quia causa efficiens in esse reali praecedit omnem aliam causam,licet.n.finis in intentione,& quo ad causalitatem praecedat causalitatem agentis,sed quo ad esse ẽ opposito modo, & apptopriate nomen principij attribuitur causæ agenti,& mouenti,differentia autem inter mouens,& agens nota est ex.1.de generatio.& corru.in text. com.43.& infra, quia omne agens

Aliquid põt eẽ principiũ eẽndi, & non cognoscẽdi.

est mouens,& non ecõuerso. Elementum autem appropriatur causis intrinsecis,praecipue tamẽ materiæ pp causam quam diximus, vbi de diffinitione elementi loquebamur.Nota etiam ꝙ aliquid potest
I esse principium essendi quod nõ est principium cognoscendi sicut prima materia,quæ de se ignota est, ꝗ tñ in proprio genere est cã materia lis respectu compositi, tñ de se non est principium cognoscendi, nisi vt stat sub forma,licet etiam dici possit ꝙ materia etiam, vt stat sub forma, vel vt coniungitur formæ est causa essendi compositi.nam Com. in.5.meta.com.5.dicit. ꝙ hoc nomen natura dicitur primo,& principaliter de substantia, quæ est forma,quæ est principium motus in rebus naturalibus essentialiter,& pri- K
mo.Et quod materia nõ dicitur natura,nisi quia recipit istã naturam. Et aduerte ꝙ oẽ causatum si omnes causas habuerit per omnes,cognitio ne completa debet cognosci si habuerit plures ex plurib⁹,vt dicit Cõmen.& si vnum,vnum,semper referendo singula singulis,& hoc est verum,tam in cognitione incomplexa,quæ habetur per diffinitionem, quàm etiam in cognitione complexa,quæ habetur per demonstrationem,quicquid dicat Burlæus,& sequaces eius in hoc.nam idem est v- Contra Burl. L
triusq; iudicium.nam diffinitio,aut est demõstrationis principium ,aut est conclusio,aut est demõ variata in situ,vt dicit Arist. in.2.poster.& ideo implicat scientiam complexã per demonstrationem habitam si perfecta simpliciter fuerit, quòd sit per omnes causas, & quòd in diffinitione omnes causæ non appareãt cum hoc quod est cõtra Arist.in.8. meta.tex.cõ.11.&.12.qui iubet in diffinitione cõpleta omnes causas assumi debere.Aduerte tamen ꝙ licet eadem sint principia,& causæ essendi, M
& cognoscendi, tamen alio modo sunt principia eẽdi, & alio mõ sunt principia cognoscẽdi. Nã ĩ eẽ signato,& particulari sunt prĩcipia eẽndi sed sunt principia cognoscendi sub alio respectu,videlicet in eẽ vrĩtatis, & abstractionis. vñ.v.g.de hoĩe loquentes dicere possumus, ꝙ hõ in eẽ reali cõponit̃ ex tali corpore, & ex tali actu,qui ẽ aĩa eius,sed dicere, ꝙ ẽ aĩal rõnale,hoc est p intell̃m, & vrĩ,& sic sunt cognitionis principia. vnde Com. 1.meta. scribit ĩ cõ.17. & intendit ꝙ cõprehensiones, quæ dicũtur sciæ sunt rerum,ꝗ sunt ĩ sensibilibus

A sibilibus nō generabiles, neq; corruptibiles nisi accidentaliter, & sunt intentiones vniuersales quas intellect⁹ comprehendit in eis, & sunt formæ. Comprehēsiones vero, quæ sunt corruptibiliū, & gñabiliū. s. indiuiduorum compositorum nō sunt sciæ, sed imaginationes eorū, & quasi intendebat ꝙ ista sensibilia hñt duos modos cōprehensionis, modum qui non est sciētia eorum, sed imaginatio, & modum qui est scientia eorum, & est intellecta vniuersalis, & hoc est quod dicit Boethius, singulare est dum sentitur, & vniuersale est dum intelligi-
B tur, & propter hoc dixit Auer. ꝙ partes diffinitionis sumunt a principiis, quæ sunt in re 1. de anima cōmē. 7. Aristo. n. non opinatur ꝙ intellecta rerum sint rerū substantiæ, sed sunt notiones, quæ notificant substantias rerum, vt dicit Cōmen. 1. metaphy. com. 45. Aduerte etiam ꝙ licet oīa principia, & causæ essendi sint principia cognoscendi sm prædictū modum, non tamen omnia principia cognoscendi sunt principia essendi, sicut patet intelligenti.

PROPOSITIO LXXXVI.

C *Intellectus omnia intelligit.*

PRopositio ista est Arist. 3. de anima, tex. commē. 4. & est vna de propositionibus in quibus fundatur demonstratio Aristo. ibi. vt scribit Auer. in com. ad demonstrandū ꝙ intellectus non est corpus, nec virtus in corpore. vnde dr̃ in litera. Necesse est autem quia omnia intelligit, immixtum esse, sicut dicit Anaxagoras: intus. n. apparens prohibet extraneum. & dicit Commen. ꝙ ista propositio est manifesta per se. Et in. 1. de generatione, & corruptione, in cōmen. 19. inquit de antiquis, & D isti quamuis errent in hoc, sicut dicit Arist. tamen in hac opinione consequuntur viam veritatis aliquo modo inquantum dicunt ꝙ ens est cōprehensum, & non comprehensum naturaliter est non ens. Et in 2. phy. in com. 47. vbi recitat opinionem illorum antiquorum de fortuna asserentium ꝙ, fortuna est quędam res diuina, & nullus scit quiditatē eius, inquit ꝙ Arist. tacuit istos. i. non dignatur reprobare istam opinionem, propterea quia iste sermo est irrationabilis. s. vt sit hic causa ignorata naturaliter. nam vt scribit Arist. 1. top. E cap. 9. quolibet proferente cōtraria opinionibus sapientum de quolibet solicitum esse stultum est. Mirum tamen est ꝙ Commenta. dicit istud esse manifestum per se, imo hoc est dubium, & forte falsum. nam in 2. cœli & mundi in tex cōm. 16. de illa quæstione, quæ sit nobilior pars cœli, an illa, quæ est sub polo arctico, an illa, quæ est sub polo antarctico. & dicit Com. ibi in com. ꝙ intellectus humanus non potest comprehendere verificationem huius comparationis. Amplius Arist. in 2. met. in tex. cōm. 1. dicit, ꝙ quemadmodum se habet oculus vespertilionis ad lucē F diei, sic se hēt intellectus animę nostræ ad ea quę sunt secretissima in natura. Nec valet responsio Auer. ibi in Cōmento, ꝙ illud exemplum nō ostendit nisi difficultatem. non autem impossibilitatem, quia tunc natura ociose egisset quia fecisset aliquod naturaliter intellectū ꝙ a nullo esset intellectum, est enim in tali ratione Auer. multiplex error atque fallacia. quia sicut ipsemet scribit. 7. meta. com, 58. essentiæ rerum sunt exi-

Instantia super propositione.

G existentes licet non intelligantur. Amplius Aristo. sm istã mirabilem Auer. phãtasiam incideret in foueã quam fecit. nam ipse in. 2. de anima. in tex. cõ. 142. argumentatur contra antiquos qui opinabantur nullũ esse colorem sine visu, nullumq; esse saporem sine gustu, vt patet clare de ducenti. Nam vt inquit Aristot. ibi. sic quidem recte dicebant, sic autem non recte. dupliciter. n. dicto sensu, & sensibili, his quidem sm potentiã, his vero sm actum, de his quidem. s. quæ sm actum dñr accidit quod dictum est, sed in alteris. s. in his quæ H secundum potentiam dñr, hoc non accidit. pariformiter dicam de intellectu cum intelligibili, quod illa dupliciter dicũtur sm potentiam, & secundũ actũ, & licet intells, & intelligibile in actu dicta simul sint, & nõ sint, non tamen sequitur vbi sm potentiam dñr. Confirmat quia. 3. de anima tex. com 2. sic se habet intelligibile ad intellum, sicut sensibile ad sensum, ergo sicut sensibile, & sensus dicuntur dupliciter pariformiter, & de intellectu cum intelligibili. Et cõfirmatur similitudo manifeste ex auctoritate Arist. in. 3. de anima in te. I cõ. 38. vbi. df. Secatur igitur scia, & sensus in res, quæ quidem potẽtia est in ea, quæ sunt potentia, q̃ vero actu in ea, quæ sunt actu, animæ aũt sensitiuum, & quod scire potest potentia hæc sunt, hac quidẽ scibile, illud aũt sensibile. & Com. in com. scribit. Res enim quarum dñæ sunt eædem ipsę sunt eædem in illo modo in quo habent easdem dñas. intellectus igr est intellectũ, & sensus est sensatum. Amplius dñæ vltimę rerum sunt nobis ignotæ. alioquin sententia Philosophi in. 2. poste. vera nõ esset, vbi scribitur, q̃ quælibet pars diffinitionis K est in plus q̃ diffinitum, & totum in ęquæ. nã si dñę vltimæ essent notæ, patet q̃ ille conuertunt cũ diffinitis. Amplius numerũ specierũ aĩaliũ, atq; plantarum stellas etiã oẽs, vt inquit sapientissimus Salomõ, quis dinumerauit? proportiones etiam diuersas mixtionum quis est, qui comprehẽdere possit? Nisi esset q̃ proposita propositio sic veritatem habet, q̃ intellectus oĩa cognoscit quo ad eius fieri põt, nam de omnibus materialibus cognitionem habet talem, qualẽ põt hẽre sm etiam quod requirit natura materiæ subiectæ. nam vt scribit Arist. in. 2. meta. in te cõ. vltimi. L Acribologia mathematica nõ in oĩbus est expetẽda, & vt inquit. 1. ethi. cap. 2. Eius qui eruditur est eatenus in vno quoq; genere certitudinem exigere, quatenus eius natura rei recipit simile quippe videtur a mathematico persuasionem recipere, & ab oratore demonstrationem requirere. Vnde Aristo in principio lib. meteo. scribit proponendo se inuestigaturum omnes causas meteorologici negotij, partim dubitando partim aliquo modo attingendo. Et in 2. cœli & mundi, tex. cõ. 60. inquit. M Duabus etiã dubitationibus entibus de quibus merito vtiq; quilibet dubitabis tentandum dicere, quod videtur dignum esse reputantes promptitudinem magis imputari verecũdiæ, q̃ audaciæ, si quis propter philosophiam stare, & paruas sufficientias diligit de quibus maximas habemus dubitationes, vbi Auer. notabiliter dicit, in principio commen. quia propositiones, quæ sunt in nostris manibus in talibus quæstionib⁹ sũt paucæ, & ferè dicuntur æquiuoce, quia

Solutio.

A quia sunt acceptæ ab animatis, quæ sunt hic, & de istis, & de illis dr̃ animatum fere æquiuoce, sed tamen q̃a nos nõ possumus habere in hoc, nisi hm̃oi propositiones, & propter hominem dicere in quolibet s̃m quod est in natura hominis dicere in illa re, non secundum ipsam rem. Cum in pluribus non possimus dicere nisi secundum potentiam nostram naturalem, & propter hoc Aristo. incepit se excusare dicendo, ꝙ aliquis nõ d̃et tenere hoc in nobis in verecundia, q̃m qui ignorat hæc duo. s. ꝙ perfectio hominis, & virtus eius inquãtũ

ADDI. Vñ angusta sint paria, vł ĩparia, hoc est naturæ cognitũ, sed nõ nobis, ut testatur Boe. in. 2. editiõe libri pihermenias.

B est homo nõ est dicere in istis rebus secundum quod est in natura sua, & quod impossibile est dicere de istis secundum suas naturas multoties attribuit loquenti in istis rebus stultitiam, & inuerecũdiam, qui autẽ ista scit, miratur ex sua diligentia, & ex sua philosophia, & etiã ex extraneitate sermonum quos addiscunt in istis rebus ex difficultate eorum, quãuis non sunt demonstrationes perfectæ fidei, tamen quia subiectum earum est valde nobile, sũt nobiliores illis, modicum. n. nobile nobilius est multo ignobili.

C Et. 3. de anima. cõ. 36. inquit. non sequitur, vt illud quod est magis visibile in se sit magis visibile a nobis. & in. 12. primæ philosophiæ. tex. cõ. 45. vbi Arist. venatur numerũ intelligentiarum ex numero motuũ ipsorum orbium dicit, ꝙ talia principia in maiori parte sunt famosa cum fere omnia sint fundata in sensu quantitatum motuum stellarũ, quod nõ potest p̃fici in vita humana, & ideo necesse est in considerationibus credere considerationibus prædictis, & tunc verificatur quantitas motuum, & p̃p difficultatem istarum rerũ impose est vti propositionibus necessariis, sed famosis in hoc loco magis vtimur q̃ necessariis, sed q̃n in eis non fuerit diuersitas, si aũt in eis fuerit diuersitas, nihil erit super quo sustentetur, sed quocunq; modo sit, melius est scire sermones homnium in hoc q̃ nihil. Ex quib⁹ authoritatibus clarissime colligitur ꝙ in quibusdam rebus intellectus humanus non potest attingere naturas rerum, vt sunt in seipsis, sed attingit illas quo ad sibi concessum est, & est sibi possibile. D

In quibus dã intells hois nõ attingit rerũ nãs.

Pro quo scire debes, vt colligitur ex intentione Aristot. & Com. Auer. in principio secundi meta. Duplex est causa difficultatis contingentis intellectui nostro. Vna sumitur ex parte obiecti intellecti. Et alia sumitur ex parte ipsius potẽtiæ intellectualis, & Com. ibi in com. dicit. duas conclusiones quod in cognitione entiũ materialium difficultas magis pẽdet ex natura rei intellectæ q̃ ab intellectu, & ratio est in promptu, quia intellectus posis est in potentia ad oĩa intelligibilia, & oportet ꝙ moueaťad intelligere ab aliquo obiecto quod sit actu intellectũ, sed quia entia materialia de se sunt potentia intellecta de se non possunt mouere intellectũ ad intellectionem, & propter hoc indigent extrinseco motore, qui extrahat illa de ordine in ordinem, id est de ordine sensibiliũ ad ordinem intelligibilium, & faciat ea de potentia intellectis actu intellecta, & hic est intellectus agens, vt patet tertio de anima, tex. cõmẽ. 18. & propter hoc labor, & difficultas intellectui contingens in intelligendo huiusmodi materialia magis pendet ex natura obiecti cogniti, quãm ex natura potentiç cogno- E F

cognoscentis. Sed in cognitione substantiarum separatarum difficultas pendet ex natura nostri intellꝰus, qui est infimus in genere substantiarū intellectualium, & vt continuatᷣ nobiscum in intelligendo dependet a sensu, & a phantasia, non.n. talis difficultas causatur ex natura obiecti cogniti, quia talia obiecta sunt actu abstracta a materia, & a conditionibus materiæ. vñ talia nō indigēt ad hoc ꝙ intelligātur, intellectu agēte qnantum ad hoc ꝙ extrahat, & transferat illa de ordine in ordinē, & faciat de H potentia intellectis actu intellecta, quia talia sunt de se actu intellecta. vnde dicit Com. 3. de aīa cō. 18. ꝙ si essent vl'ia Platonica extra animam, non opus esset ponere intellectū agētem, & pp hoc Arist. ibi in text. Cō. 1. loquens de ipsis, inquit. Forsan autē, & difficultate duobns modis existēte nō in rebus, sed in nobis est eius causa, quicquid dixerit Scotus, & sequaces eius ī hoc, ista est uia antiqua omnium Peripateticorum. Aduerte ēt ꝙ in istis rebus corporeis, & materialibꝰ est magna diuersitas, quia nō oīa atq; difficulter intelligūtur, īmo hēnt latitudinē magnā, quædam.n. similitudine, & cōparatione ad alieꝫ I intelliguntur, & tandē negatione, sicut est notio primæ materiæ quæ in prima cognitione naturali innotuit nobis ex analogia, & comparatione ad habentia formā, & ad ipsam formam, & sic naturalis cognoscit eam, sicut patet. 1. physi. tex. cō. 69. vnde Arist. in 7. primæ Philosophiæ. t. cō. 7. inquit. Dico aūt materiam ęs, formam aūt figurā speciei, vbi per comparationem ad res artificiales q̄ sunt nostra opera dedit nobis intelligere naturam materiæ, quæ est in rebus

Mi'ia entia diuersis modis intelligunt.

naturalibus. Cognoscitur etiam vltimate mā negatione, vt patet. 10. metaph. tex. cō. 24. quæ cognitio pertinet ad diuinum, sicut supra memini me dixisse. Aliqua cognoscuntur ꝑ effectus, & aliis modis, quos vide a Scoto in. 1. suæ meta. q. qua quærit an ars generetur ex experimento, vñ quanto aliqua fuerint magis, aut minus sensata, tanto sunt faciliora, aut difficiliora cognitu, vñ Com. in. 2. de anima. cō. 92. scribit. dans documentum iuxta textum, quare intellectus difficile potest comprehendere differentias odorum dicens. Et intēdebat per hoc demonstrare cām propter quam intellectus difficile cōprehendit differentias odorū, & est qa iste sensus est debilis, qui comprehēdit differentias sensibiles odorū, cōprehensio enim dr̄iarnm rerum sensibilium a sensu est causa in comprehensione earū ab intellectu, & ideo qui caret intellectu illius generis sensibilium, quod etiam dixit Aristo. in 1. poster. analyticorum. tex. cō. 33. vbi dicit. Manifestum autem est, & si aliquis sensus defecerit necesse est, & scietiam aliquam deficere, qnam impossibile est accipere si quidē addiscimus, aut per inductionem, aut per demōstrationem, &c. Et propter istam causam contingit ꝙ aliqua entia quæ licet fm naturam patū, aut nihil entitatis, & perfectionis participantia, quia tamē sunt sensibus proximiora, fiunt nobis magis cognita q̄ entia plurimum entitatis habētia, quæ a nostris sensibus sunt remotissima, vnde Aristo. 7. primæ philosophiæ. in tex. cō. 10. inquit. Quæ autē singulis nota, & prima multoties debiliter nota. s. quo ad naturam, & parum, aut nihil entis habent, attamen

K L M

ex

A ex male quidem noscibilibus, ipsi autem noscibilibus quæ omnino noscibilia noscere tentandum. & in proœmio meta. scribit. ꝙ vniuersalissima sunt difficilia ad cognoscendū, quia sunt a sensibus remotissima stantib' his, patet solutio ad obiecta. Ad primū dupliciter dicere possumus, primo quidem ꝙ illa authoritas Com. arguit difficultatem non impossibilitatem, hoc est quod est multum difficile intellectui attingere ueritatē in illa quæstione, seu non arguit impossibilitatem, sicut ipse dixit in simili de illo exemplo Arist. in. 2. metaph. com. 1. Aut aliter ꝙ in tali quæstione intellectus humanus nō potest dicere fm naturam rei, sed solū fm suā capacitatem, iuxta glossam eiusdem 2. cœli cō. 60. vbi dicit, ꝙ in quibusdā rebus homo nō potest enuntiare fm naturas rerum, sed vt est in natura hoīs. Ad secundum respondetur, vt dicit Com. in com. ꝙ illud exemplū Arist. in tex. adductum non arguit impossibilitatem, sed difficultatem, & est mens, & expositio illa Auer. ex intentione Aristo. licet ab omnibus Latinis derideatur, nam Arist. in. 9. meta. in tex. com. vltimi. loquens de intellectione simplicium seu separatarum substantiarum, inquit, quod ignorantia talium in nobis non est sicut cæcitas. Cæcitas. n. est ut vtique si intellectiuum omnino nō habeat aliquis. In quo loco beatus Tho. ab ipsa tandem veritate coactus dixit, ex quo patet ꝙ fm sententiam Arist. humanus intellectus potest pertingere ad intelligendū substantias simplices, quod videtur sub dubio reliquisse in tertio de anima.

Solo ad primū.

B

Ad secdm.

C

ADDI. Instantia etiam est de proprietatibus indiuidualibus quę teste Auer. 3. colliget cap. 1. sunt ignotæ, sed soluitur quod sunt incognitæ a priori, & per causam, quia sequuntur proportiones diuersas elemētorum, & vnaquæque habet propriam proportionem, & si illa nō cognoscitur, non potest cognosci illa proprietas, & quia istæ proportiones sunt infinitæ. nam vt. d. Auicē. Deus dedit vnicuiq; indiuiduo propriam complexionem in qua aliud communicare est impossibile, & id; & id quod est secundum sui naturam est infinitū non potest recipere finem ab humano intellectu, ideo sunt ignotæ per processum syllogisticum. 1. per causam, sed solum experimento cognoscuntur, ita notabiliter. d. Auer. in. 1. canticæ canticorum. com. 31.

D

E

Ad tertiū. Ad illud quod dicitur contra Cōmētatoris deductionem satis dixim' in concordantiis Auerr. & ideo non oportet hic immorari Ad illud. 2, de anima respōdetur dando rationem diuersitatis, nam Arist. arguit ibi cōtra antiquos, quorum opinio erat, vt ipse dicit in. 4. primæ philosophiæ. ꝙ omnia consisterent in apparentia, & tunc vt ibi deducit sequeretur quod omnia essent in cap. relationis essentialiter, quia omne quod apparet alicui apparet, vt patet in tex. cō. 26. & 27. & ideo apud ipsos sequebat' simpliciter ꝙ sensibile dependet a sensu, & est idem, cum sensu. & contra hoc procedit instantia sua, & ideo dicit, sed priores Philosophi hoc non bene dicebant nihil opinantes, neq; album neq; nigrū sine visu esse, neq; saporem sine gustu, sed Aristot. qui tenet quod rerum substantiæ sensibilium non consistunt formaliter in apparentia sensus, aut intellectus, immo esse cognitum accidit substantiis

F

tiis rerum istam difficultatem non habet. & ideo in via eius procedit illa distinctio per actum, & potentiam data, vnde omnes authoritates allegatę conceduntur, & iam diximus quod si intellectus humanus qui est libera tus a materia intelligit m alia oia, et intelligit abstracta. vnde Cōmen. 3. de anima com. 36. Ex illis comprehendentibus quæ non sunt admixta materiæ quod comprehendit minus perfectum necesse est vt comprehendat perfectius, & non conuertitur, & ideo si intellectus possibilis qui est eiusdem naturæ, & speciei salte analogæ cum alijs non potest abstracta intelligere, nullus pariformiter possit, vt alibi diffuse diximus. Ad aliud de differentiis vltimis rerum respondetur quod refert dicere differentias rerum vltimas esse ignotas, & dicere eas esse innominatas, vnde credo multas rerum vltimas differētias cognosci ab intellectu, licet illis non sint nomina imposita, quia institutores idiomatū non omnibus rebus posuerūt nomina, nullus. n. imponit nomen rei quam ignorat, & quia huiusmodi rerū dr̄iæ non nisi sapiētibus innotuerūt, ideo solet dici eas esse ignotas, quia vulgus non comprehendit illas. vnde Auic. 5. suæ meta. cap. 5. dicit latētia differentiarum, & carentia nominū aut hoc, aut illud fecit nos deuiare a principali ad concomitans, quia in diffinitionibus rerum ad circumloquendum differentias vltimas rerum vel quia sunt ignotæ, vel quia non habent nomina imposita ponimus propria. quę fluunt & concomitantur illas, vt dicit etiam Auerr. 8. meta. com. 5. Aut aliter istæ differentiæ vltimæ cognoscuntur eo modo quo sunt aptæ natæ cognosci. non enim omnia cognoscuntur ab intellectu, quia speciem faciant, sed multa ex operationibus, & effectibus aut alijs vijs innotuerunt, & hoc est de mente subtilis Doctoris.

H

Ad vltim.

I

K

ADDI.

Et Albertus Magnus in principio libri de anima. inquit, nobis ad hoc rationem, & intellectum deus dedit vt ratio, & intellectus reflexi ad sensum non tantum sēsibilia, sed etiam quæ sub sensibus latent accipiant, & pertractent.

Solutio ad oia secūdū Auer.

In via tamen Auerro. puto quod intellectus humanus in specie humana consideratus omnia cognoscit, & licet vnus vnam rei dr̄iam non cognoscat, cognoscit eam tamen alius homo, nō. n. vt inquit poeta. omnia possumus omnes. Et ita patet solutio ad omnia sequentia quod omnes species, & animalium, & plantarum sunt cognitę intellectui humano, quia intellectus speculatiuus sm̄ Auerr. in qualibet hora est completus in ordine ad speciem, licet non secundum indiuiduum, vt patet tertio de anima. cō. 5. & ita sentiunt in hoc quæsito peripatetici.

L

PROPOSITIO LXXXVII.

M

Omne diminutum est diminutum ratione contrarii admixti.

Solet allegari ista propositio ex 5. physi, tex. com. 45. vbi Aristo. loquit̄ de irregularitate motus vbi dicit, vnus quidem igitur irregularis est quo est continuus, minus autem quod reflexiuo quidem motui accidit, hoc autem minus commixtio semper contrarii est. Vbi Auerr. in com. dicit, diminutum in omni genere est diminutum per mixtionem contrarij, & ita etiam dicit ibidem

A dem cōmē. 19. ꝙ non fit minus nisi per mixtionem contrarij. Ista tamē propositio non est vniuersaliter vera, quia vt scribit Com. 2. cœli. com. 15. in corporibus cœlestibus reperitur differentia secundum magis, & minus in nobilitate, & tamen nō est ibi minus per admixtionem contrarij. in cęlo. n. nulla prorsus est cōtrarietas: vt patet 1. cœli, & mundi. tex. com. 20. vbi dicitur. Recte quidem natura futurum ingenitum, & incorruptibile videtur exemisse a contrariis. & ideo. Com. 2. cęli vbi supra dicit. & non sequitur ex hac positione ꝙ in orbe sit pars nobilior alia, vt sit B compositus ex virtutibus diuersis, stellę enim sunt partes nobiliores cęli, & ideo manifestum est quod non componitur ex contrariis, & non sequitur vt remissio sit semper ex mixtione contrarii, sicut dicit Alexā. in multis locis. Fallit etiam in moralibus. Sed est mirabile, quia tex. Arist. dicit semper minus fieri per admixtionem contrarij, & Alexand. dicit quod non semper. Et ideo aliqui glossant isto modo semper minus fieri per admixtionem vel contrarij positiui in habentibus contrarietatem, & præcipue quando inuicē con C traria agunt ad inuicem approximata, sicut supra dixi, propter elementa quæ non habent ambas qualitates in summo, vt tenet Alexand. in. 1. metheo. cap. 4. vel per admixtionem contrarii priuatiui, vt lumen diminutum, non quia tenebra sibi admisceatur, sed quia in eo est priuatio intensioris luminis, cum aptitudine ad illud. Albertus autem cognomento magnus in, 4. suæ primæ philosophiæ tracta. 2. cap. 7. dicit hoc confirmando quod magis, & minus dupliciter fiunt. Vno modo per remotionem a contrario, vt illud dicatur esse D intensius altero quod est contrario impermixtius, & sic suscipiunt intensionem media quæ sunt inter duo contraria, quorum vtrunq; est qualitas positiua, sicut album, & nigrū, & cęteri colores. Alio modo aliquid suscipit magis, & minus secundum accessum, & recessum ad vnū quod dicit rem illam in termino, sicut in his quæ opponuntur. & priuatio, & habitus, & affirmatio, & negatio, & in hoc non potest esse falsius, quod est vero impermixtius, quia falsum nihil est, & similiter non est aliquid cæcius quod est visui impermixtius, E quia cæcitas non est aliquid, sed est verius quod est certissimo vero propinquius, & falsius a certissimo vero longinquius.

PROPOSITIO. LXXXVIII.

In mathematicis non est bonum, neque finis.

Solet sæpe allegari ista propositio quæ scribitur in. 3. metaphysic. in text. commen. tertio vbi dicitur. Amplius autem multis existentium non insunt omnibus omnia. quo F nanque modo possibile est motus principium esse in īmobilibus, aut boni naturam, si quidē omne quod est bonum secundum se, & propter suam naturam finis est, & ita causa illius & fiunt &c. finis autem, & cuius causa actus cuiusdam est finis, sed actus omnis cum motu, quare in immobilibus non contingit hoc esse principium, nec esse aliquid auptoagathon. i per se bonum, vnde & in mathematicis per hanc nihil ostenditur

G ditur causam, nec est demonstratio vlla eo ꝙ meli⁹, aut deterius, sed nec omnino nullius talium alicuius reminiscitur. quapropter & sophistarũ quidam vt Aristippus ipsas pręneglexit. in aliis. n. artibus, & illiberalibus, vt tectonica, & coriaria eo ꝙ melius, vel deterius dici oĩa, mathematicas vero nullam de bonis, & malis facere ratione͂, & eande͂ ferme sententiam confirmat Arist. in. 1. de partibus animalium. cap. 1. Sed vr̃ ꝙ ista propositio veritatem non habet, nec ratio adducta valere videtur, quia innititur falso præsupposito. videlicet

Instantia super propositione.

H quod quilibet finis est respectu alicuius actus, & quod quilibet actus sit cum motu, & quia mathematicæ abstrahunt a motu, ideo abstrahunt a fine, nam sequeretur secundum hoc quod in abstractis a materia, & a motu sm esse, & sm rõnem, quod non sit ratio finis, quod est manifeste falsum, immo primum principiũ est forma, & finis omniũ abstractorum intellectuum, & omniũ entiũ, vt dr̃ in 12. meta. cõ. 7. & 36. & Cõ. ibide͂ cõ. 44. Dixerunt aliqui ad hoc distinguentes ꝙ duplex est bonum, sicut duplex est finis. Quoddam. n.

I est acquisitum per motũ, & tale non est in mathematicis, quia abstrahũt a motu. Aliud autem est bonum ꝙ præexistit motui, & non est acquisitum per motum, & tale est in mathematicis. Sed ista solutio non placet Ioan. de Gand. in. q 4. primi de anima, quia si in mathematicis est tale bonum vel finis, tunc in mathematicis deberet esse demõstratio per tale bonum vel finem, sed hoc est falsum, vt patet per Philosophum, & Com. 3. meta tex. cõ 30. consequentia a sit patet quia demfo est eorum,

Opio aliorum.

Impugnatio sm Io.

quorum est altera cã ex. 2. poster. & K patet in simili, quia in separatis a materia nõ est finis, acquisitus per motum, sed præexistens motui, vt dicit Philosophus in. 12. metaphysi. & tamen fit demonstratio per talem vnũ finem, vnde Aristot. 12. metaphy. per talem finem demonstrat quod est vnus princeps, cum dicit. Entia nolunt male disponi, vnus ergo princeps. vnde etiam Cõ. 1. phy. cõ. 1. inquit scĩa diuina demf at per tres causas. s. formam, efficiens, & finem. ergo eodem modo si in mathematicis esset tale bonum aut finis, demfo fieret per ipsum, quod est falsum. quare, &c. Et ideo ipse aliter respondet L cum dicitur ꝙ in mathematicis non est bonum, inquit, ꝙ hoc habet duos sensus, nam aut per ly, mathematicis, intelliguntur entia mathematica, & sic est verum: aut per ly, mathematicis, intelliguntur scientiæ mathematicæ, & sic est falsum, nec vt sic intellexit Philosophus. Sed ista solutio stare non potest, tũ quia non est de me͂te Philosophi, ibi quia infert, quapropter, & sophistarum quidam vt Aristippus ipsas præneglexit, in aliis enim artibus, & illiberalib⁹, vt tectonica, & coriaria eo ꝙ melius, vel deterius dici omnia: mathematicas vero nullam de bonis, & malis facere M rationem. vbi patet ꝙ loquitur de ipsis scientiis mathematicis, vt patet consideranti. Amplius solutio Ioannis est irrationabilis, nam in primo de anima. tex. cõ. 1. Vna scientia est melior, & honorabilior altera aut ratione obiecti, aut ratione certitudinis demonstrationis, & 6. met. tex. com. 2. Honorabilissimam scie͂tiam oportet circa honorabilissimũ genus esse.

Opio Io.

Impugn.

Et

A Et ideo implicat quod in entibus mathematicis non sit ratio boni, & in scientijs ista ratio sit. Et confirmatur, quia. 5. metaph. tex. com. 20. Scientia refertur. 3. modo relatiuorum ad scibile. videlicet per viā mensurati ad mensuram, & ideo impossibile videtur, ꝙ in obiecto de quo est aliqua scientia non sit aliqua bonitas, & tamen in scientia mensurata per illud reperiatur. Et ideo salua omnium Doctorum reuerentia, dico ꝙ illa propositio non est vera simpl'r, nec est de mente Arist. vnde authoritatibus. 3. metaph. nō est adhibenda fides per certitudinem, quia sicut scribit Cōm. in com. 1. illius. 3. Aris. in illo lib. ꝑ sermones disputatiuos ad vtranq; partem exagitat oēs qōnes scientiæ diuinæ, rationes autem dialecticæ procedunt ex probabilibus, & non ex necessariis, vnde ratio illa est ex intētione antiquorū, propter hoc. n. concludit, quapropter, & sophistarum quidam, vt Aristippus ipsas præneglexit. videtur ergo ratio illa adducta fuisse Aristippi, vnde illa ratione motus ipsas præneglexit mathematicas artes, seu disciplinas, quia in illis, vt asserebat, non erat bonum, neq; malum, sicut in alijs artibus, vnde vt recitat etiā Gale. in lib. de historia Philosophorum, Socrates scientias speculatiuas neglexit, tanquā inutiles ad vitam humanā, & ideo circa moralia versatus est, opinatus homini magis esse expediēs noscere q̄ sint iusta, aut iniusta quā naturas rerū perquirere, iuxta illud Arist. in primo primæ philosophiæ. tex. cō. 5. Socrate circa moralia philosophante, & de tota natura nihil. Et sic debet exponi ille locus, vt mihi videtur in quo S. Thom. videtur

Opi. propria.

B

C

Expō diui Tho.

D defecisse, refert. n. illud ad demōstrationes, quæ fiunt per causas finales, inquit. n. in lectione. 4. super expositione. tex. com. 3. super hoc loco. ꝑ quod quidam sophistę, vt Aristipp⁹, qui fuit de secta Epicureorum oīno neglexit demonstrationes, quę fiunt per causas finales, reputans eas viles ex hoc ꝙ in artibus illiberalibus, siue mechanicis, vt in arte tectonica. i. ædificatoria, & coriaria omnium rationes assignātur ex hoc, quod est aliquid melius, aut deterius: in mathematicis vero quæ sunt nobilissimæ, & certissimæ scientiæ nulla fit mentio de bonis, & malis. Sed si cōtextus verborum tex. Arist. inspiciatur potius illud relatiuū in quo dicitur ipsas pręneglexit, debet referri ad sciētias mathematicas, de quibus loquutus fuerat in antecedente in plurali numero, quàm ad demōstrationem de qua loquutus fuerat solum in numero singulari, nam sic iacet series verborum. Vnde & ī mathematicis per hanc nihil ostenditur causam, nec est demonstratio ulla eo ꝙ melius, aut deterius, sed nec oīno nullus talium reminiscitur quapropter, & sophistarum quidam, vt Aristippus ipsas præneglexit. Auer. etiam in com. 3. ita exposuit illum locum, sicut beat⁹ Doctor exponit. inquit. n. Deinde. d. & ideo quidam sophistarum, & cætera, idest negabāt eam. s. causam finalem esse in oībus scientijs, quia non repererunt eam in firmissima scientiarum. s. in mathematicis. Albertus etiam cognomento Magnus illam etiā Auer. expositionem sequitur in. 3. suæ meta. tract. 2. cap. 1. quapropter etiam sophistarum quidam vt Aristippus causam finalem in genere causarum ponere

E Impugnatio.

F Expositio Auer.

G prætermisit, opinatus est enim oĩa naturalia casu causati, sicut & multi alij: in mathematicis aũt non videš eam esse in alijs etiam dixit non in esse hanc causam, sed casu fieri ea q̃ fiunt &c. Sed expositioni primæ vr̃ astipulari translatio Argyropyli, vbi sic iacet, quapropter & in mathematicis nihil omnino per hanc ostēditur causam, neq; vlla prorsus ex eo fit demonstratio, quia sic est melius aut deterius, quia nemo mētionem vllam oĩno facit. icciro sophistarũ quidam in ipsa inuehebatur. i. cōtra mathematica, nam sequitur in cęte-
H ris quidem inquiens artibus, & etiã sordidis, vt in ædificandi facultate, atque suendi omnia dici, quia sic est melius, aut deterius, mathematicas vero nullam bonorum malorũque
Exeu. Cō. curã habere. sed Latini imitati sunt in hoc expositionē Cōm. qui exponens translationem Arabicam, vbi tex. eius ita iacet, & vr̃ nullus hominum inuenit istã talem cãm in mathematicis scientijs, vnde quidã sophistarum dimiserunt, & cætera. & ideo Cōm. exponens literam errantem alios etiam errare coegit. Aduerte tamen q̄ Cōm. in illo loco di-
I cit vnum annotatione dignum, de quo posteriores non ꝯsiderauerunt, nam super illis verbis. Deinde dixit & in sciētijs mathematicorum. i. quã ista causa non inuenitur in mathematicis, ideo non datur in eis in aliqua re quæsita causa finalis, neq; fit in eis demonstratio, cuius terminus medi⁹ sit ista cã. & super istis verbis quasi documentum apponens immediate subdit. & ipse dixit in tractatu de quo loquitur in principijs mathematicorum quòd ordinatio, & cætera, idest ordinatio numerorũ, & magnitudinũ inuenitur in eis, K
& indiget hoc perscrutatione. Et est valde mirandum per vitam meam, quõ nullus de hoc aliquid perscrutatus sit, in quo Auer. nos admonet, q̄ locus iste indiget perscrutatione, immo ista propositio passim allegatur & recipit̃ tanq̃ vera apud oẽs videlicet q̄ in mathematicis scientijs nõ est bonũ neq; finis, sed hoc nõ est de mente Arist. nam in. 12. meta. & est locus quem innuit hic Auer. in præallegata authoritate, ita scribit Arist. in fine primi cap. Quoniã aũt bonũ & malum alterum, hoc quidem est semper in positione. bonum aũt & L
in ĩmobilibus dicentes nihil dicere mathematicas sciẽtias de bono, aut optimo mentiunt̃, dñt. n. & demonstrant maxime, non n. si non nominatum, opera autem & rationes oñdunt non dicunt de ipsis, boni autẽ maxime oñdũt mathematicæ scientiæ, & quõ multorum causa vr̃ hic: dico aũt puta ordo, & determinatur palam quod dicent vtiq;, & talem cãm eã q̃ vt bonũ causa mõ aliquo, magis aũt vere in alijs de ipsis dicemus. de mathematicis igit̃, & quod entia sint, & quał̃ entia, & quõ non priora, tanta dicta sunt. Consideret M
igitur diligenter, qui scite desiderat ne sub imagine temerariæ præsumptionis labatur in barathrum ignorantiæ: nã vt scribit Auer. de Auic. in. 3. cœli & mundi. in com. 67. paucitas exercitationis istius viri in philosophia, & bona confidentia in proprio ingenio deduxit ipsum ĩ manifestissimos errores. vides. n. frater mi quõ in multis famosis propositionibus etiã viri illustres deficiunt? quãdoq;, & Deus sit dator auxilij. Sed propter reuerẽtiam authoritatis tan Glosã alĩ
torum

A torum virorum, glosso illam authoritatem de mēte etiam Philosophi, & Cōm. tenendo eā sic, φ formę mathematicæ absolute consideratæ nō habent bonitatē in se, quia bonitas insequitur formam rōne qua est finis, & quia illo modo non considerantur, ideo vt sic abstrahunt à rōne boni, sic dicit Cōm. in. 2. phy. cō. 74. & dicit hoc, vt notificet φ forma nō sequitur naturam materiæ necessario, vt opinati sunt antiq naturaliū, sed natura inuenit eam propter hoc φ ens sit in sua nā nobilius, & ideo forma quæ sequitur naturā entis nō

B est dicta nobilior, vt forma mathematica. non. n. dicimus φ lineæ exeuntes à cētro circuli ad peripheriā sunt ęquales, vt circulus sit nobilior, sed hoc contigit naturę circuli, & iō nobilius nō inuenitur in formis mathematicis, hoc. n. s. nobilitas nō accidit formis nisi sm quod est finis, & ista authoritas adiuuat opinionem nostram, vbi diximus, φ bonitas nō est primo entis inquantum ens.

ADDI. Nam cū eadem sint subiecto entia mathematica, & nālia. 2. physic. 18. eędem lineæ sunt in talibus nō est ratio finis, & boni nisi vt sunt ter

C mini generationis naturalis, non vt sunt in intellectu, quia bonū, & malum sunt in rebus, & quia in mathematicis talia non considerantur nisi vt sunt in abstractione intellectus, vt sic in talibus nō est talis bonitas, quæ est in re. dicit. n. Cōm. 12. met. com. 36. balneum in anima mouet vt efficiens, & extra animam mouetur vt finis, & quia entia mathematica considerantur, vt sunt in aīa, vt aūt considerantur à naturali cōsiderantur, vt sunt extra, sic habent rōnem boni, vt sunt extra, & nō intra.

PROPOSITIO LXXXIX. D

Scientiæ speculatiuæ sunt duobus modis, unus numeratur propter exercitium, sicut mathematica: alius propter perfectionē per quā ipsum est, & est scientia naturalis & diuina.

SCribitur ꝓpositio ista ab Auer. in prologo suo super libro phys. Scire autem debes pro declaratione eius φ scientia in cōi Aristo. teste in principio sexti primæ philosophiæ, prima sui diuisione diuiditur in actiuam, factiuam, & theoricā, siue speculatiuam, quod idē est, nota est aūt dria inter agere, & facere ex 6. ethic. Theorica aūt diuiditur prima sui diuisione in tres partes, in naturalem, mathematicā, & diuinā. vñ istæ tres sciæ solummodo sunt speculatiuę, illarum. n. finis est veritas, vnde plerunq; veritates nuncupantur, à fine. n. vnūquodq; denominare fas est, vt dicit Arist. in. 2. de anima. tex. cō. 49. vnde Auer. 1. de anima. com. 2. inquit, exponens quid Arist. intellexerit per omnem veritatem ad quā cognitio sciæ de anima videtur multum proficere, quòd intellexit scientias speculatiuas. nā. 2. meta. tex. c. 3. theoricæ finis est veritas, & practicæ opus, & sm sententiam Auic. in principio suæ logicæ, sciētię oēs, aut sunt de rebus q̃ non sunt ex nr̃o arbitrio vel opere, & tales dicuntur speculatiuæ, aut sunt de rebus q̃ sunt nostra opera, & dicuntur actiuę. finis primę est scire tantum, sed finis actiuæ nō est vt sciat tm̄, sed vt sciat qd debet agere

E Scientię diuisio.

F

G agere & agat, vnde Arist. in. 2. ethic. cap. 2. Sermo in talibus non cōtem plationis gratia fit, quemadmodum in cęteris, non. n. vt sciamus quid sit virtus, nā sic nulla eius foret vtilitas, sed vt boni simus perscrutamur. etenim vt ibidē cap. 4. testatur in virtutibus scire ipsum parum est, aut nihil, vt vero & exercere plurimū, immo totum valet vtpote quæ ex frequenti actione iustorum modestorumq; proueniat. res. n. tunc iusta, & modesta dicitur quando talis est qualem iustus, & modestus ageret, iustus autē & modestus non qui hoc
H agit, sed qui sic agit vt iusti, & mode sti agūt. bene igit dicitur quod qui iusta agēdo iust⁹ fit, & modesta modestus, non agendo autem nullus vt bonus fit, nec curare quidem vr, sed pleriq; non ita faciūt, verum ad verba disputationemq; conuersi putāt se philosophari, atq; ita viros bonos fieri, ægrotos imitari, qui verba medicorum audiunt quidem diligenter, faciunt autem nihil ex his quæ præcepta sunt sibi. vt ergo illorū corporibus non bene erit, qui ita curantur, sic nec illorū animis, qui ita philosophantur. Et voluit Auic. vbi su
I pra. ꝙ speculatiua dignior est comparari scientiæ ex isto fundamento, quia finis eius est scire tātum. Tum etiam quia diuisio scientiæ per theoricum, & practicum, videtur esse diuisio æquiuoci analogi in analogata, nomen autem tale absolute prolatum stat pro nobiliori, declaratū est aūt in procemio metaph. ꝙ sciæ speculatiuæ nobiliores sūt practicis, quia illę sunt gratia sui, sed practice sunt gratia alterius, vn̄ Arist. in. 10. ethic. ca. 10. In cognitione sciarum speculatiuarum videtur ponere con sistere hominis felicitatem. Et si be- K ne consideras, scientiæ speculatiuæ comparantur practicis, & actiuis, sicut causa ad causatum. vn̄ videmus, ꝙ multa principia tales accipiunt à speculatiuis scientijs, nam vt scribit Cōm. primo de anima. com. 2. Scīa moralis sumit à scientia libri de anima vltimum finem hominis in eo quod est homo, & scientiā suæ substantiæ quæ sit. Et similiter medicina quæ est scientia factiua subalternatur philosophiæ naturali merito principiorum, naturalis. n. est sanitatis & ægritudinis prima inuesti gare principia, vt testatur Aristot. in L lib. de sensu, & sensato. hinc ē quod vbi definit physicus, inde incipit medicus. Amplius autem sciētiæ actiuæ, & artes imitantur, & deriuantur à cognitione scientiarum speculatiuarū, sicut declarauit Alex. & Auer. diffuse ī prologo suo super lib. phys. vbi de vtilitate pertractat. inquit. n. & cum hoc consequitur cognitionē scientiæ speculatiuæ de moralitate virtutum, quoniam scientes istam scientiam quum erunt ſm ordinem naturalem, oportet eos de necessitate esse virtuosos in omnibus speciebus virtutum moralium & cętera. & M primo cœli. com. 2. scribit. Lex & ars licet sint res voluntariæ, dum veræ ponuntur insequuntur naturam & opus eius, regula autem est, vt scribit. Cōm. in. 8. physic. com. 77. nomen dictum de aliquibus secūdum prius & posterius, illud quod ꝑ prius participat illud nomen est causa posterioris, cum igitur Auic. sententia speculatiua sit dignior nomine sciētiæ, comparatio eius ad theoricā erit comparatio qualis est causæ ad causatum. Dicamus igitur ꝙ cum sciē sub-

A subalternatæ non ponant in numerum cum subalternantibus, quia nō nisi accidētali differētia distinguuntur, sicut homo, & homo albus solū tres in genere scientiarum speculatiuarum sunt sciæ. videlicet, naturalis, mathematica, & diuina, tū quia sunt de rebus quę nō pendent ex nostro arbitrio, tum ēt quia finis istarū est notio veritatis, & non opus.

Tres fuere opiniones de logica, an sit scia

De logica autem tres fuerūt opiniones. Stoici.n. voluerunt philosophiā diuidi i speculatiuam, actiuam, & in organicam. vnde logicam dixerūt, neq; speculatiuam, neq; actiuam esse, sed organicam. B Academici autē dixerunt logicam in se tantum consideratam esse partem philosophiæ, sed vt est in vsu, esse instrumentum. Peripatetici autem vtrunq; de logica asseuerant, & quod sit pars philosophiæ, & est etiam philosophiæ instrumentum. non.n. inconuenit idē respectu eiusdem alio, & alio respectu cōparatum dici partem, & dici instrm: sicut manus alio & alio respectu, & pars est humani corporis, & etiam instrm, sicut bene declarauit Boethius sup Porphyrio, & Anic. etiā in principio suæ logicæ.

Op. aliorū C

Dixerunt aūt quidā in declaratione propositi Theorematis, ꝙ scientiæ mathematicæ non sunt propter hominis finem, qui est felicitas, sed solum sunt propter exercitium. nā inquiūt quod antiquitus erant loco dialecticæ.

Impugnatio.

Sed hoc quidē stare non potest, qa Auer. absolute dicit scientias mathematicas esse propter exercitium, sed naturalem, & diuinam dicit esse propter finem, propter quē fit istud exercitium, manifeste autem patet, ꝙ tpe Auer. erat iā logica pfecta tradita ab Arist. Amplius nō est credendū ꝙ Plato, & Hippoc. & alij sapientes nō habuerint logicā, nā qūo fuissent sciētes sine demrone, & arte demōstrandi? si verū est, ꝙ dr in diffinitione demonis ꝙ est sylls faciens scire. nā licet logica p doctrinā non acquisiuerint sciam, credendum est illos habuisse logicā per inuentionē. D

Op. aliorū

Alij dixerunt ꝙ pro quāto deseruiūt architectonicis, & machinis, & picturæ, ideo dnr esse pp exercitium.

Impugna.

Sed hoc stare nō pōt, quia etiā nālis deseruit medicinæ, & scīa libri de aīa deseruit morali, q̄ sunt scīę practicę, sitr scientia nālis confert operi nautarū, nam in. 2. metheor. vbi agitur E de causis salsedinis maris, declaratur ꝙ aqua salsa est dēsior aqua dulci, seu insipida, & ideo magis sustinet pondera, q̄ dulcis, vnde nauigantes p flumina onustis nauib⁹ periclitantur, & tn naturalis non dr pp exercitium.

Aliorum positio

Alij aūt dixerunt scīas mathematicas eē pp exercitium memoriæ, nā vt inquit Arist. in lib. de memoria, & reminiscentia, ordo multū cōfert ad reminiscentiā. inquit.n. quęcūq; ordinationē hn̄t aliquam, sunt magis reminiscibilia, sicut mathematica: quę aūt prauę, grauiter.

Cōfutatio E

Sed nec ista solo satisfacit cōplete declarationi propositi Theorematis, quia nō ostēdit qūo hmōi exercitium sit pp finem hoīs potiusq̄ dialectica, & aliæ artes, siue potētiæ dictæ.

Opin. alia.

Alij aūt dixerunt, ꝙ sciæ speculatiuæ conferūt ad felicitatem, sed differēter, nālis.n. cōfert pro quāto demrat subas abstractas eē, sed diuina pro quanto illas contēplatur, sed scīę mathematicæ nullo mō deseruiūt, qa sunt de solis magnitudinibus, & numeris.

Impugna.

Sed hęc opi. stare non pōt, quia. 12. meta. tex. cō. 44. Astrologia confert

 quo

G stat pro omni causa in quocunque genere causante, & similiter principium, & elementum. Tamen quando sumuntur proprie, cā dicit sicut stat pro causa finali. nam finis est cā causarum, ex. 2. physi. nam causalitas finis est in causata. Principium autem proprie dicitur de agente, & mouente causa, Unde Aristot vbiq; locorum vbi describit causam efficientem dicit q̄ est principium vn-
H de motus, de ratione enim principij est primum esse, vt dicit Aristot. in principio. 5. meta & quia causa efficiens in esse reali præcedit omnem aliam causam, licet. n. finis in intentione, & quo ad causalitatem præcedat causalitatem agentis, sed quo ad esse ē opposito modo, & appropriate nomen principij attribuitur causæ agenti, & mouenti, differentia autem inter mouens, & agens nota est ex. 1. de generatio. & corru. in text. com. 43. & infra, quia omne agens est mouens, & non econuerso. Elementum autem appropriatur causis intrinsecis, præcipue tamē materiæ pp causam quam diximus, vbi de diffinitione elementi loquebamur. Nota etiam q̄ aliquid potest
I esse principium essendi quod nō est principium cognoscendi sicut prima materia, quæ de se ignota est, q̄ tñ in proprio genere est cā materia his respectu compositi, tñ de se non est principium cognoscendi, nisi vt stat sub forma, licet etiam dici possit q̄ materia etiam, vt stat sub forma, vel vt coniungitur formæ est causa essendi compositi. nam Com. in. 5. meta. com. 5. dicit. q̄ hoc nomen natura dicitur primo, & principaliter de substantia, quæ est forma, quæ est principium motus in rebus naturalibus essentialiter, & pri- K
mo. Et quod materia nō dicitur natura, nisi quia recipit istā naturam. Et aduerte q̄ oē causatum si omnes causas habuerit per omnes, cognitio ne completa debet cognosci si habuerit plures ex plurib⁹, vt dicit Cōmen. & si vnum, vnum, semper referendo singula singulis, & hoc est verum, tam in cognitione incomplexa, quæ habetur per diffinitionem, quàm etiam in cognitione complexa, quæ habetur per demonstrationem, quicquid dicat Burlæus, & sequaces eius in hoc. nam idem est v- L
triusq; iudicium. nam diffinitio, aut est demōstrationis principium, aut est conclusio, aut est demō variata in situ, vt dicit Arist. in. 2. poster. & ideo implicat scientiam complexā per demonstrationem habitam si perfecta simpliciter fuerit, quòd sit per omnes causas, & quòd in diffinitione omnes causæ non appareāt cum hoc quod est cōtra Arist. in. 8. meta. tex. cō. 11. & 12. qui iubet in diffinitione cōpleta omnes causas assumi debere. Aduerte tamen q̄ licet eadem sint principia, & causæ essendi, M
& cognoscendi, tamen alio modo sunt principia eēdi, & alio mō sunt principia cognoscēdi. Nā ī eē signato, & particulari sunt pricipia eēndi sed sunt principia cognoscendi sub alio respectu, videlicet in eē vītatis, & abstractionis. vñ. v. g. de hoïe loquentes dicere possumus, q̄ hō in eē reali cōponit̄ ex tali corpore, & ex tali actu, qui ē aīa eius, sed dicere, q̄ ē aīal rōnale, hoc est p intellm̄, & vlr, & sic sunt cognitionis principia. vnde Com. 1. meta. scribit ī cō. 17. & intendit q̄ cōprehensiones, quæ dicūtur sciæ sunt rerum, q̄ sunt ī sensibilibus

Aliquid potest eē principiú eēndi, & non cognoscēdi.

Contra Burl.

A sibilibus nõ generabiles, neq; corruptibiles nisi accidentaliter, & sunt intentiones vniuersales quas intellect⁹ comprehendit in eis, & sunt formæ. Comprehẽsiones vero, quæ sunt corruptibiliũ, & gñabiliũ. s. indiuiduorũ compositorum nõ sunt sciæ, sed imaginationes eorũ, & quasi intendebat ꝙ ista sensibilia hñt duos modos cõprehensionis, modum qui non est sciẽtia eorum, sed imaginatio, & modum qui est scientia eorum, & est intellecta vniuersalis, & hoc est quod dicit Boethius, singulare est dum sentitur, & vniuersale est dum intelligi-
B tur, & propter hoc dixit Auer. ꝙ partes diffinitionis sumunẽ a principiis, quæ sunt in re. 1. de anima cõmẽ. 7. Aristo. n. non opinatur ꝙ intellecta rerum sint rerũ substantiæ, sed sunt notiones, quæ notificant substantias rerum, vt dicit Cõmen. 1. metaphy. com. 45. Aduerte etiam ꝙ licet oĩa principia, & causæ essendi sint principia cognoscendi sm prædictũ modum, non tamen omnia principia cognoscendi sunt principia essendi, sicut patet intelligenti.

PROPOSITIO LXXXVI.

C *Intellectus omnia intelligit.*

Propositio ista est Arist. 3. de anima, tex. commẽ. 4. & est vna de propositionibus in quibus fundatur demonstratio Aristo. ibi. vt scribit Auer. in com. ad demonstrandũ ꝙ intellectus non est corpus, nec virtus in corpore. vnde dr̃ in litera. Necesse est autem quia omnia intelligit, immixtum esse, sicut dicit Anaxagoras: intus. n. apparens prohibet extraneum. & dicit Commen. ꝙ ista propositio est manifesta per se. Et in. 1. de generatione, & corruptione, in cõmen. 19. inquit de antiquis, & D isti quamuis errent in hoc, sicut dicit Arist. tamen in hac opinione consequuntur viam veritatis aliquo modo inquantum dicunt ꝙ ens est cõprehensum, & non comprehensum naturaliter est non ens. Et in 2. phy. in com. 47. vbi recitat opinionem illorum antiquorum de fortuna asserentium ꝙ, fortuna est quędam res diuina, & nullus scit quiditatẽ eius, inquit ꝙ Arist. tacuit istos. i. non dignatur reprobare istam opinionem, propterea quia iste sermo est irrationabilis. s. vt sit hic causa ignorata naturaliter. nam vt scribit Arist. 1. top. E cap. 9. quolibet proferente cõtraria opinionibus sapientum de quolibet solicitum esse stultum est. Mirum tamen est ꝙ Commenta. dicit istud esse manifestum per se, imo hoc est dubium, & forte falsum. nam in 2. cœli & mundi in tex cõm. 16. de illa quæstione, quæ sit nobilior pars cœli, an illa, quæ est sub polo arctico, an illa, quæ est sub polo antarctico. & dicit Com. ibi in com. ꝙ intellectus humanus non potest comprehendere verificationem huius comparationis. Amplius Arist. in 2. met. in tex. cõm. 1. dicit, ꝙ quemadmodum se habet oculus vespertilionis ad lucẽ F diei, sic se hẽt intellectus animę nostræ ad ea quę sunt secretissima in natura. Nec valet responsio Auer. ibi in Cõmento, ꝙ illud exemplum nõ ostendit nisi difficultatem. non autem impossibilitatem, quia tunc natura ociose egisset quia fecisset aliquod naturaliter intellectũ ꝙ a nullo esset intellectum, est enim in tali ratione Auer. multiplex error atque fallacia. quia sicut ipsemet scribit. 7. meta. com. 58. essentiæ rerum sunt exi-

Instantia super propositione.

G existentes licet non intelligantur. Amplius Aristo. fm istã mirabilem Auer. phãtasiam incideret in foueã quam fecit. nam ipse in. 2. de anima. in tex. cõ. 142. argumentatur contra antiquos qui opinabantur nullũ esse colorem sine visu, nullumq; esse saporem sine gustu, vt patet clare de ducenti. Nam vt inquit Aristot. ibi. sic quidem recte dicebant, sic autem non recte. dupliciter. n. dicto sensu, & sensibili, his quidem fm potentiã, his vero fm actum, de his quidem. s. quæ fm actum dñr accidit quod dictum est, sed in alteris. s. in his quæ
H secundum potentiam dñr, hoc non accidit. pariformiter dicam de intellectu cum intelligibili, quod illa du pliciter dicũtur fm potentiam, & secundũ actũ, & licet intells, & intelligibile in actu dicta simul sint, & nõ sint, non tamen sequitur vbi fm potentiam dñr. Confirmatur quia. 3. de anima tex. com 2. sic se habet intelligibile ad intellectum, sicut sensibile ad sensum, ergo sicut sensibile, & sensus dicuntur dupliciter pariformiter, & de intellectu cum intelligibili. Et cõfirmatur similitudo manifeste ex au thoritate Arist. in. 3. de anima in te.
I cõ. 38. vbi. dr. Secatur igitur scĩa, & sensus in res, quæ quidem potẽtia est in ea, quæ sunt potentia, q̃ vero actu in ea, quæ sunt actu, animæ aũt sensi tiuum, & quod scire potest potentia hæc sunt, hac quidẽ scibile, illud aũt sensibile. & Com. in com. scribit. Res enim quarum dñæ sunt eædem ipsę sunt eædem in illo modo in quo habent easdem dñas. intellectus igr est intellectũ, & sensus est sensatum. Amplius dñæ vltimę rerum sunt nobis ignotæ. alioquin sententia Philosophi in. 2. poste. vera nõ esset, vbi scribitur, quod quælibet pars diffinitionis est in plus q̃ diffinitum, & totum in K
ęquæ. nã si dñę vltimæ essent notæ, patet quod ille conuertuntur cũ diffinitis. Amplius numerum specierum aĩaliũ, atq; plantarum stellas etiã oẽs, vt inquit sapientissimus Salomõ, quis dinumerauit? proportiones etiam diuersas mixtionum quis est, qui comprehẽdere possit? Nisi esset quod proposita propositio sic veritatem habet, quod in- Solutio.
tellectus oĩa cognoscit quo ad eius fieri põt, nam de omnibus materialibus cognitionem habet talem, qualẽ põt hře fm etiam quod requirit natura materiæ subiectæ. nam vt scri- L
bit Arist. in. 2. meta. in te cõ. vltimi. Acribologia mathematica nõ in oĩbus est expetẽda, & vt inquit. 1. ethi. cap. 2. Eius qui eruditur est eatenus in vno quoq; genere certitudinem exigere, quatenus eius natura rei recipit simile quippe videtur a mathematico persuasionem recipere, & ab oratore demonstrationem requirere. Vnde Aristo in principio lib. me theo. scribit proponendo se inuestigaturum omnes causas meteorologici negotij, partim dubitando partim aliquo modo attingendo. Et in 2. cœli & mundi, tex. cõ. 60. inquit. M
Duabus etiã dubitationibus entibus de quibus merito vtiq; quilibet dubitabis tentandum dicere, quod videtur dignum esse reputantes promptitudinem magis imputari verecũdiæ, q̃ audaciæ, si quis propter philosophiam stare, & paruas sufficientias diligit de quibus maximas habemus dubitationes, vbi Auer. notabiliter dicit, in principio commen. quia propositiones, quæ sunt in nostris manibus in talibus quæstionib⁹ sũt paucæ, & ferè dicuntur æquiuoce, quia

A quia sunt acceptæ ab animatis, quæ sunt hic, & de istis, & de illis dr̃ animatum fere æquiuoce, sed tamen qa nos nõ possumus habere in hoc, nisi hmõi propositiones, & propter hominem dicere in quolibet sm quod est in natura hominis dicere in illa re, non secundum ipsam rem. Cum in pluribus non possimus dicere nisi secundum potentiam nostram naturalem, & propter hoc Aristo. incepit se excusare dicendo, ꝙ aliquis nõ dẽt tenere hoc in nobis in verecundia, qm̃ qui ignorat hæc duo. s. ꝙ perfectio hominis, & virtus eius in quãtũ

ADDI. Vñ angusta sint paria, vl ipaira, hoc est naturæ cognitũ, sed nõ nobis, ut testatur Boe. in. 2. editiõe libri pihermene.

B est homo nõ est dicere in istis rebus secundum quod est in natura sua, & quod impossibile est dicere de istis secundum suas naturas multoties attribuit loquenti in istis rebus stultitiam, & inuerecũdiam, qui autẽ ista scit, miratur ex sua diligentia, & ex sua philosophia, & etiã ex extraneitate sermonum quos addiscunt in istis rebus ex difficultate eorum, quãuis non sunt demonstrationes perfectæ fidei, tamen quia subiectum earum est valde nobile, sũt nobiliores illis, modicum. n. nobile nobilius est multo ignobili.

C Et. 3. de anima. cõ. 36. inquit. non sequitur, vt illud quod est magis visibile in se sit magis visibile a nobis. & in. 12. primæ philosophiæ. tex. cõ. 45. vbi Arist. venatur numerũ intelligentiarum ex numero motuũ ipsorum orbium dicit, ꝙ talia principia in maiori parte sunt famosa cum fere omnia sint fundata in sensu quantitatum motuum stellarũ, quod nõ potest pfici in vita humana, & ideo necesse est in considerationibus credere considerationibus prædictis, & tunc verificatur quantitas motuum, & pp difficultatem istarum rerũ impossibile est vti propositionibus necessariis, sed famosis in hoc loco magis vtimur q̃ necessariis, sed qñ in eis non fuerit diuersitas, si aũt in eis fuerit diuersitas, nihil erit super quo sustentetur, sed quocunq; modo sit, melius est scire sermones hominium in hoc

D q̃ nihil. Ex quib⁹ authoritatibus clarissime colligitur ꝙ in quibusdam rebus intellectus humanus non potest attingere naturas rerum, vt sunt in seipsis, sed attingit illas quo ad sibi concessum est, & est sibi possibile. Pro quo scire debes, vt colligitur ex intentione Aristot. & Com. Auer. in principio secundi meta. Duplex est causa difficultatis contingentis intellectui nostro. Vna sumitur ex parte obiecti intellecti. Et alia sumitur ex parte ipsius potẽtiæ intellectualis, & Com. ibi in com. dicit. duas conclusiones quod in cognitione entiũ materialium difficultas magis pẽdet ex natura rei intellectæ q̃ ab intellectu, & ratio est in promptu, quia intellectus poßis est in potentia ad oĩa intelligibilia, & oportet ꝙ moueatad intelligere ab aliquo obiecto quod sit actu intellectũ, sed quia entia materialia de se sunt potentia intellecta de se non possunt mouere intellectũ ad intellectionem, & propter hoc indigent extrinseco motore, qui extra hat illa de ordine in ordinem, id est de ordine sensibiliũ ad ordinem intelligibilium, & faciat ea de potentia intellectis actu intellecta, & hic est intellectus agens, vt patet tertio de anima, tex. cõmẽ. 18. & propter hoc labor, & difficultas intellectui contingens in intelligendo huiusmodi materialia magis pendet ex natura obiecti cogniti, quam ex natura potentiæ cogno-

In quibus dã intell's hois nõ attingit rerũ nãs.

E

F

cognoſcentis. Sed in cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum difficultas pendet ex natura noſtri intellꝰus, qui eſt infimus in genere ſubſtantiarũ intellectualium, & vt continuatꝰ nobiſcum in intelligendo dependet a ſenſu, & a phantaſia, non. n. talis difficultas cauſatur ex natura obiecti cogniti, quia talia obiecta ſunt actu abſtracta a materia, & a conditionibus materiæ. vñ talia nõ indigẽt ad hoc ꝙ intelligãtur, intellectu agẽte quantum ad hoc ꝙ extrahat, & transferat illa de ordine in ordinẽ, & faciat de
H potentia intellectis actu intellecta, quia talia ſunt de ſe actu intellecta. vnde dicit Com. 3. de aĩa cõ. 18. ꝙ ſi eſſent vl'ia Platonica extra animam, non opus eſſet ponere intellectũ agẽtem, & pp hoc Ariſt. ibi in text. Cõ. 1. loquens de ipſis, inquit. Forſan autẽ, & difficultate duobus modis exiſtẽte nõ in rebus, ſed in nobis eſt eius cauſa, quicquid dixerit Scotus, & ſequaces eius ĩ hoc, iſta eſt uia antiqua omnium Peripateticorum. Aduerte
Multa entia diuerſis modis īntelligunt.
ẽt ꝙ in iſtis rebus corporeis, & materialibꝰ eſt magna diuerſitas, quia nõ oĩa atq; difficulter intelligũtur, ĩmo hẽnt latitudinẽ magnã, quædam. n. ſimilitudine, & cõparatione ad alte**r**
I intelliguntur, & tandẽ negatione, ſicut eſt notio primæ materiæ quæ in prima cognitione naturali innotuit nobis ex analogia, & comparatione ad habentia formã, & ad ipſam formam, & ſic naturalis cognoſcit eam, ſicut patet. 1. phyſi. tex. cõ. 69. vnde Ariſt. in 7. primæ Philoſophiæ. t. cõ. 7. inquit. Dico aũt materiam ęs, formam aũt figurã ſpeciei, vbi per comparationem ad res artificiales q̃ ſunt noſtra opera dedit nobis intelligere naturam materiæ, quæ eſt in rebus naturalibus. Cognoſcitur etiam vlti
K mate mã negatione, vt patet. 10. metaph. tex. cõ. 24. quæ cognitio pertinet ad diuinum, ſicut ſupra memini me dixiſſe. Aliqua cognoſcuntur ꝑ effectus, & aliis modis, quos videas Scoto in. 1. ſuæ meta. q. qua quærit an ars generetur ex experimento, vñ quanto aliqua fuerint magis, aut minus ſenſata, tanto ſunt faciliora, aut difficiliora cognitu, vñ Com. in. 2. de anima. cõ. 92. ſcribit. dans documentum iuxta textum, quare intellectus difficile poteſt comprehendere differentias odorum dicens. Et intẽdebat per hoc demonſtrare cãm pro
L pter quam intellectus difficile cõprehendit differentias odorũ, & eſt qa iſte ſenſus eſt debilis, qui comprehẽdit differentias ſenſibiles odorũ, cõprehenſio enim dñarum rerum ſenſibilium a ſenſu eſt cauſa in comprehenſione earũ ab intellectu, & ideo qui caret intellectu illius generis ſenſibilium, quod etiam dixit Ariſto. in 1. poſter. analyticorum. tex. cõ. 33. vbi dicit. Manifeſtum autem eſt, & ſi aliquis ſenſus defecerit neceſſe eſt, & ſciẽtiam aliquam deficere, quam impoſſibile eſt accipere ſi quidẽ addiſcimus, aut per inductionem, aut
M per demõſtrationem, &c. Et propter iſtam cauſam contingit ꝙ aliqua entia quæ licet ſm naturam parũ, aut nihil entitatis, & perfectionis participantia, quia tamẽ ſunt ſenſibus proximiora, fiunt nobis magis cognita q̃ entia plurimum entitatis habẽtia, quæ a noſtris ſenſibus ſunt remotiſſima, vnde Ariſto. 7. primæ philoſophiæ. in tex. cõ. 10. inquit. Quæ autẽ ſingulis nota, & prima multoties debiliter nota. ſ. quo ad naturam, & parum, aut nihil entis habent, attamen

A ex male quidem noscibilibus, ipsi autem noscibilibus quæ omnino nosci bilia noscere tentandum. & in procmio meta. scribit. ꝙ vniuersalissima sunt difficilia ad cognoscendũ, quia sunt a sensibus remotissima stantib' his, patet solutio ad obiecta. Ad primũ dupliciter dicere possumus, primo quidem ꝙ illa authoritas Com. arguit difficultatem non impossibilitatem, hoc est quod est multum difficile intellectui attingere ueritatẽ in illa quæstione, seu non arguit impossibilitatem, sicut ipse dixit in simili de illo exemplo Arist. in. 2. metaph. com. 1. Aut aliter ꝙ in tali quæstione intellectus humanus nõ potest dicere fm naturam rei, sed solũ fm suã capacitatem, iuxta glossam eiusdem 2. cęli cõ. 60. vbi dicit, ꝙ in quibusdã rebus homo nõ potest enuntiare fm naturas rerum, sed vt est in natura hoïs. Ad secundum respondetur, vt dicit Com. in com. ꝙ illud exemplũ Arist. in tex. adductum non arguit impossibilitatem, sed difficultatem, & est mens, & expositio illa Auer. ex intentione Aristo. licet ab omnibus Latinis derideatur, nam Arist. in. 9. meta. in tex. com. vltimi. loquens de C intellectione simplicium seu separatarum substantiarum, inquit, quod ignorantia talium in nobis non est sicut cæcitas. Cæcitas. n. est ut vtique si intellectiuum omnino nõ habeat aliquis. In quo loco beatus Tho. ab ipsa tandem veritate coactus dixit, ex quo patet ꝙ fm sententiam Arist. humanus intellectus potest pertingere ad intelligendũ substantias simplices, quod videtur sub dubio reliquisse in tertio de anima

Solo ad primũ.

B

Ad secũdm.

ADDI. Instantia etiam est de proprietatibus indiuidualibus quę teste Auer. 3. colliget cap. 1. sunt ignotæ, sed sol D uitur quod sunt incognitæ a priori, & per causam, quia sequuntur proportiones diuersas elemẽtorum, & vnaquæque habet propriam proportionem, & si illa nõ cognoscitur, non potest cognosci illa proprietas, & quia istæ proportiones sunt infinitæ. nam vt. d. Auicẽ. Deus dedit vnicuiq; indiuiduo propriam complexionem in qua aliud communicare est impossibile, & id; & id quod est secundum sui naturam est infinitũ non potest recipere finem ab humano intellectu, ideo sunt ignotæ per processum syllogisticum. 1. per cau- E sam, sed solum experimento cognoscuntur, ita notabiliter. d. Auer. in 1. canticæ canticorum. com. 31.

Ad illud quod dicitur contra Cõmẽtatoris deductionem satis dixim' in concordantiis Auerr. & ideo non oportet hic immorari Ad illud. 2, de anima respõdetur dando rationem diuersitatis, nam Arist. arguit ibi cõtra antiquos, quorum opinio erat, vt ipse dicit in. 4. primæ philosophiæ. ꝙ omnia consisterent in apparentia, & tunc vt ibi deducit sequeretur quod omnia essent in cap. relationis essentialiter, quia omne quod apparet alicui apparet, vt patet in tex. cõ. 26. & F 27. & ideo apud ipsos seqnebať simpliciter ꝙ sensibile dependet a sensu, & est idem, cum sensu. & contra hoc procedit instantia sua, & ideo dicit, sed priores Philosophi hoc non bene dicebant nihil opinantes, neq; album neq; nigrũ sine visu esse, neq; saporem sine gustu, sed Aristot. qui tenet quod rerum substantiæ sensibilium non consistunt formaliter in apparentia sensus, aut intellectus, immo esse cognitum accidit substantiis

Ad tertiũ.

tiis rerum istam difficultatem non habet. & ideo in via eius procedit illa distinctio per actum, & potentiam data, vnde omnes authoritates allegatę conceduntur, & iam diximus ꝙ si intellectus humanus qui est libera tus a materia intelligit mālia oīa, ēt intelligit abstracta. vnde Cōmen. 3. de anima com. 36. Ex illis comprehendentibus quæ non sunt admixta materiæ quod comprehendit minus perfectum necesse est vt comprehendat perfectius, & non conuertitur, & ideo si intellectus possibilis qui est eiusdem naturæ, & speciei saltē analogæ cum alijs non potest abstracta
H intelligere, nullus pariformiter possit, vt alibi diffuse diximus. Ad aliud Ad vltim. de differentiis vltimis rerum respondetur ꝙ refert dicere differentias rerum vltimas esse ignotas, & dicere eas esse innominatas, vnde credo multas rerum vltimas differētias cognosci ab intellectu, licet illis non sint nomina imposita, quia institutores idiomatū non omnibus rebus posuerūt nomina, nullus. n. imponit nomen rei q̄ ignorat, & quia huiusmodi rerū drīæ non nisi sapiētibus innotuerūt; ideo solet dici eas esse ignotas, quia
I vulgus non comprehendit illas. vnde Auic. 5. suæ meta. cap. 5. dicit latētia differentiarum, & carentia nominū aut hoc, aut illud fecit nos deuiare a principali ad concomitans, quia in diffinitionibus rerum ad circumloquendum differentias vltimas rerum vel quia sunt ignotæ, vel quia non habent nomina imposita ponimus propria. quę fluunt & concomitantur illas, vt dicit etiam Auerr. 8. meta. com. 5. Aut aliter istæ differentiæ vltimæ cognoscuntur eo modo quo sunt aptæ natæ cognosci. non enim omnia cognoscuntur ab intellectu, quia speciem faciant, sed multa ex operationibus, & effectibus aut aliis vijs innotuerunt, & hoc est de mente subtilis Doctoris. K

Et Albertus Magnus in principio libri de anima. inquit, nobis ad hoc rationem, & intellectum deus dedit vt ratio, & intellectus reflexi ad sensum non tantum sēsibilia, sed etiam quæ sub sensibus latent accipiant, & pertractent. ADDI.

In via tamen Auerro. puto ꝙ intellectus humanus in specie humana consideratus omnia cognoscit, & licet vnus vnam rei drīam non cognoscat, cognoscit eam tamen alius homo, nō. n. vt inquit poeta. omnia possumus omnes. Et ita patet solutio ad omnia sequentia quod omnes species, & animalium, & plantarum sunt cognitę intellectui humano, quia intellectus speculatiuus fm Auerr. in qualibet hora est completus in ordine ad speciem, licet non secundum indiuiduum, vt patet tertio de anima. cō. 5. & ita sentiunt in hoc quæsito peripatetici. Solutio ad oīa secundū Auer. L

PROPOSITIO LXXXVII.

Omne diminutum est diminutum ratione contrarii admixti. M

Solet allegari ista propositio ex 5. physi, tex. com. 45. vbi Aristo. loquit de irregularitate motus vbi dicit, vnus quidem igitur irregularis est quo est continuus, minus autem quod reflexiuo quidem motui accidit, hoc autem minus commixtio semper contrarii est. Vbi Auerr. in com. dicit, diminutum in omni genere est diminutum per mixtionem contrarij, & ita etiam dicit ibidem

A Idem cōmē. 19. ꝙ non fit minus nisi per mixtionem contrarij. Ista tamē propositio non est vniuersaliter vera, quia vt scribit Com. 2. cœli. com. 15. in corporibus cœlestibus reperitur differentia secundum magis, & minus in nobilitate, & tamen nō est ibi minus per admixtionem contrarij. in cęlo. n. nulla prorsus est cōtrarietas: vt patet 1. cœli, & mundi. tex. com. 20. vbi dicitur. Recte quidem natura futurum ingenitum, & incorruptibile videtur exemisse a contrariis. & ideo. Com. 2. cęli vbi supra dicit. & non sequitur ex hac positione ꝙ in orbe sit pars nobilior alia, vt sit B compositus ex virtutibus diuersis, stellę enim sunt partes nobiliores cęli, & ideo manifestum est quod non componitur ex contrariis, & non sequitur vt remissio sit semper ex mixtione contrarii, sicut dicit Alexā. in multis locis. Fallit etiam in moralibus. Sed est mirabile, quia tex. Aris. dicit semper minus fieri per admixtionem contrarij, & Alexand. dicit quod non semper. Et ideo aliqui glossant isto modo semper minus fieri per admixtionem vel contrarij positiui in habentibus contrarietatem, & præcipue quando inuicē con C traria agunt adinuicem approximata, sicut supra dixi, propter elementa quæ non habent ambas qualitates in summo, vt tenet Alexand. in. 1. metheo. cap. 4. vel per admixtionem contrarii priuatiui, vt lumen diminutum, non quia tenebra sibi admisceatur, sed quia in eo est priuatio intensioris luminis, cum aptitudine ad illud. Albertus autem cognomento magnus in, 4. suæ primæ philosophiæ tracta. 2. cap. 7. dicit hoc confirmando quod magis, & minus dupliciter fiunt. Vno modo per remotionem a contrario, vt illud dicatur esse intensius altero quod est contrario impermixtius, & sic suscipiunt intensionem media quæ sunt inter duo contraria, quorum vtrunq; est qualitas positiua, sicut album, & nigrū, & cęteri colores. Alio modo aliquid suscipit magis, & minus secundum accessum, & recessum ad vnū quod dicit rem illam in termino, sicut in his quæ opponuntur. & priuatio, & habitus, & affirmatio, & negatio, & in hoc non potest esse falsius, quod est vero impermixtius, quia falsum nihil est, & similiter non est aliquid cæcius quod est visui impermixtius, E quia cæcitas non est aliquid, sed est verius quod est certissimo vero propinquius, & falsius a certissimo vero longinquius.

PROPOSITIO. LXXXVIII.

In mathematicis non est bonum, neque finis.

Solet sæpe allegari ista propositio quæ scribitur in. 3. metaphysic. in text. commen. tertio vbi dicitur. Amplius autem multis existentium non insunt omnibus omnia. quo F nanque modo possibile est motus principium esse in īmobilibus, aut boni naturam, si quidē omne quod est bonum secundum se, & propter suam naturam finis est, & ita causa illius & fiunt &c. finis autem, & cuius causa actus cuiusdam est finis, sed actus omnis cum motu, quare in immobilibus non contingit hoc esse principium, nec esse aliquid auptoagathon. i per se bonum, vnde & in mathematicis per hanc nihil ostenditur

G ditur causam, nec est demonstratio vlla eo q; meli', aut deterius, sed nec omnino nullius talium alicuius reminiscitur. quapropter & sophistarũ quidam vt Aristippus ipsas prçneglexit. in aliis.n. artibus, & illiberalibus, vt tectonica, & coriaria eo q; melius, vel deterius dici oĩa, mathematicas vero nullam de bonis, & malis facere rationẽ, & eandẽ ferme sententiam confirmat Arist. in. 1. de parti-busanimalium. cap. 1. Sed vr̃ q; ista propositio veritatem non habet, nec ratio adducta valere videtur, quia innititur falso præsupposito. videlicet

Instantia super propositione.

H quod quilibet finis est respectu alicuius actus, & quod quilibet actus sit cum motu, & quia mathematicæ abstrahunt a motu, ideo abstrahunt a fine, nam sequeretur secundum hoc quod in abstractis a materia, & a motu fm esse, & fm rõnem, quod non sit ratio finis, quod est manifeste falsum, immo primum principiũ est forma, & finis omniũ abstractorum intellectuum, & omniũ entiũ, vt dr̃ in 12. meta. cõ. 7. & 36. & Cõ. ibidẽ cõ. 44. Dixerunt aliqui ad hoc distinguentes q; duplex est bonum, sicut duplex est finis. Quoddam. n. est acquisitum per motũ, & tale non

I est in mathematicis, quia abstrahũt a motu. Aliud autem est bonum q; præexistit motui, & non est acquisitum per motum, & tale est in mathematicis. Sed ista solutio non placet Ioan. de Gand. in. q 4. primi de anima, quia si in mathematicis est tale bonum vel finis, tunc in mathematicis deberet esse demõstratio per tale bonum vel finem, sed hoc est falsum, vt patet per Philosophum, & Com. 3. meta tex. cõ 30. consequentia aũt patet quia demrõ est eorum,

Opio aliorum.

Impugnatio fm Io.

K quorum est altera cã ex. 2. poster. & patet in simili, quia in separatis a materia nõ est finis, acquisitus per motum, sed præexistens motui, vt dicit Philosophus in. 12. metaphysi. & tamen fit demonstratio per talem vnũ finem, vnde Aristot. 12. metaphy. per talem finem demonstrat quod est vnus princeps, cum dicit. Entia nolunt male disponi, vnus ergo princeps. vnde etiam Cõ. 1. phy. cõ. 1. inquir scĩa diuina demrat per tres causas. s. formam, efficiens, & finem. ergo eodem modo si in mathematicis esset tale bonum aut finis, demrõ fie-

L ret per ipsum, quod est falsum. quare, &c. Et ideo ipse aliter respondet cum dicitur q; in mathematicis non est bonum, inquit, q; hoc habet duos sensus, nam aut per ly, mathematicis, intelliguntur entia mathematica, & sic est verum: aut per ly, mathematicis, intelliguntur scientiæ mathematicæ, & sic est falsum, nec vt sic intellexit Philosophus. Sed ista solutio stare non potest, tũ quia non est de mẽte Philosophi, ibi quia infert, quapropter, & sophistarum quidam vt Aristippus ipsas præneglexit, in aliis enim artibus, & illiberalib', vt tectonica, & coriaria eo q; melius, vel de-

M terius dici omnia: mathematicas vero nullam de bonis, & malis facere rationem. vbi patet q; loquitur de ipsis scientiisq; mathematicis, vt patet consideranti. Amplius solutio Ioannis est irrationabilis, nam in primo de anima. tex. cõ. 1. Vna scientia est melior, & honorabilior altera aut ratione obiecti, aut ratione certitudinis demonstrationis, & 6. met. tex. com. 2. Honorabilissimam sciẽtiam oportet circa honorabilissimũ genus esse.

Opio Ioã.

Impugn.

Et

A Et ideo implicat quod in entibus mathematicis non sit ratio boni, & in scientijs ista ratio sit. Et confirmatur, quia. 5. metaph. tex. com. 20. Scientia refertur. 3. modo relatiuorum ad scibile. videlicet per viã men surati ad mensutam, & ideo impos̃e videtur, ꝙ in obiecto de quo est aliqua scientia non sit aliqua bonitas, & tamen in scientia mensurata per illud repetiatur. Et ideo salua omnium Doctorum reuerentia, dico ꝙ illa propositio non est vera simpl'r, nec est de mente Arist. vnde authoritatibus. 3. metaph. nõ est adhiben

Opi. propria.

B da fides per certitudinem, quia sicut scribit Cõm. in com. 1. illius. 3. Aris. in illo lib. ꝑ sermones disputatiuos ad vtranq; partem exagitat oẽs qõnes scientiæ diuinæ, rationes autem dialecticæ procedunt ex probabilibus, & non ex necessariis, vnde ratio illa est ex intẽtione antiquorũ, propter hoc. n. concludit, quapropter, & sophistarum quidam, vt Aristippus ipsas præneglexit. videtur ergo ratio illa adducta fuisse Aristippi, vnde illa ratione motus ipsas præneglexit mathematicas artes, seu disciplinas, quia in illis, vt asserebat, non erat bo

C num, neq; malum, sicut in alijs artibus, vnde vt recitat etiã Gale. in lib. de historia Philosophorum, Socrates scientias speculatiuas neglexit, tanquã inutiles ad vitam humanã, & ideo circa moralia versatus est, opinatus homini magis esse expediẽs noscere q̃ sint iusta, aut iniusta quã naturas rerũ perquirere, iuxta illud Arist. in primo primæ philosophiæ. tex. cõ. 5. Socrate circa moralia phi losophante, & de tota natura nihil. Et sic debet exponi ille locus, vt mihi videtur in quo S. Thom. videtur

Expõ diui Tho.

D defecisse, refert. n. illud ad demõstrationes, quæ fiunt per causas finales, inquit. n. in lectione. 4. super expositione. tex. com. 3. super hoc loco. ꝑꝑ quod quidam sophistę, vt Aristipp⁹, qui fuit de secta Epicureorum oĩno neglexit demonstrationes, quę fiunt per causas finales, reputans eas viles ex hoc ꝙ in artibus illiberalibus, siue mechanicis, vt in arte tectonica. i. ædificatoria, & coriaria omnium rationes assignãtur ex hoc, quod est aliquid melius, aut deterius: in mathematicis vero quæ sunt nobilissimæ, & certissimæ scientiæ nulla fit mentio de bonis, & malis. Sed si cõtextus

E verborum tex. Arist. inspiciatur potius illud relatiuũ in quo dicitur ipsas pręneglexit, debet referri ad sciẽtias mathematicas, de quibus loquutus fuerat in antecedente in plurali numero, quàm ad demõstrationem de qua loquutus fuerat solum in numero singulari, nam sic iacet series verborum. Vnde & ĩ mathematicis per hanc nihil ostenditur causam, nec est demonstratio ulla eo ꝙ melius, aut deterius, sed nec oĩno nullus talium reminiscitur quapropter, & sophistarum quidam, vt Aristippus ipsas præneglexit. Auer. etiam in

Impugnatio.

F com. 3. ita exposuit illum locum, sicut beat⁹ Doctor exponit. inquit. n. Deinde. d. & ideo quidam sophistarum, & cætera, idest negabãt eam. s. causam finalem esse in oĩbus scientijs, quia non reperierunt eam in firmissima scientiarum. s. in mathematicis. Albertus etiam cognomento Magnus illam etiã Auer. expositionem sequitur in. 3. suæ meta. tract. 2. cap. 1. quapropter etiam sophistarum quidam vt Aristippus causam finalem in genere causarum ponere

Expositio Auer.

Theore. Z præne-

G prænegl exit, opinatus est enim oĩa naturalia casu causari, sicut & multi alij: in mathematicis aũt non vidẽs eam esse in alijs etiam dixit non in esse hanc causam, sed casu fieri ea q̃ fiunt &c. Sed expositioni primæ vr̃ astipulari translatio Argyropyli, vbi sic iacet, quapropter & in mathematicis nihil omnino per hanc ostẽditur causam, neq; vlla prorsus ex eo fit demonstratio, quia sic est melius aut deterius, quia nemo mẽtionem vllam oĩno facit. iccirco sophistarũ quidam in ipsa inuehebatur .i. cõtra mathematica, nam sequitur in cęte-

H ris quidem inquiens artibus, & etiã sordidis, vt in ædificandi facultate, atque suendi omnia dici, quia sic est melius, aut deterius, mathematicas vero nullam bonorum malorũque

Excu. Cõ. curã habere. sed Latini imitati sunt in hoc expositionẽ Cõm. qui exponens translationem Arabicam, vbi tex. eius ita iacet, & vl̃r nullus homi num inuenit istã talem cãm in mathematicis scientijs, vnde quidã sophistatum dimiserunt, & cætera. & ideo Cõm. exponens literam errantem alios etiam errare coegit. Aduerte tamen ꝙ Cõm. in illo loco di-

I cit vnum annotatione dignum, de quo posteriores non ꝯsidetauerunt; nam super illis verbis. Deinde dixit & in sciẽtijs mathematicorum .i. qa ista causa non inuenitur in mathematicis, ideo non datur in eis in aliqua re quæsita causa finalis, neq; fit in eis demonstratio, cuius terminus medi⁹ sit ista cã. & super istis verbis quasi documentum apponens immediate subdit. & ipse dixit in tractatu. de quo loquitur in principijs mathematicorum quod ordinatio, & cætera, idest ordinatio numerotũ, & magnitudinũ inuenitur in eis,

& indiget hoc perscrutatione. Et est valde mirandum per vitam meam, q̃uo nullus de hoc aliquid perscruta tus sit, in quo Auer. nos admonet, ꝙ locus iste indiget perscrutatione, im mo ista propositio passim allegatur & recipit̃ tanq̃ vera apud oẽs videlicet ꝙ in mathematicis scientijs nõ est bonũ neq; finis, sed hoc nõ est de mente Arist. nam in. 12. meta. & est locus quem innuit hic Auer. in prææ allegata authoritate, ita scribit Aris. in fine primi cap. Quoniã aũt bonũ & malum alterum, hoc quidem est semper in positione. bonum aũt & L in imobilibus dicentes nihil dicere mathematicas sciẽtias de bono, aut optimo mentiunt̃, dñt. n. & demonstrant maxime, non n. si non nominatum, opera autem & rationes oñdunt non dicunt de ipsis, boni autẽ maxime oñdũt mathematicæ scien tiæ, & q̃uo multorum causa vr̃ hic: dico aũt puta ordo, & determinatur palam quod dicent vtiq;, & talem cãm eã q̃ vt bonũ causa mõ aliquo, magis aũt vere in alijs de ipsis dicemus. de mathematicis igit̃, & quod entia sint, & qual̃r entia, & q̃uo non priora, tanta dicta sunt. Consideret M igitur diligenter, qui scire desiderat ne sub imagine temerariæ præsumptionis labatur in barathrum ignorantiæ: nã vt scribit Auer. de Auic: in. 3. cœli & mundi. in com. 67. paucitas exercitationis istius viri in philosophia, & bona confidentia in pro prio ingenio deduxit ipsum i mani festissimos errores. vides. n. frater mi q̃uo in multis famosis propositionibus etiã viri illustres deficiunt? quãdoq;, & Deus sit dator auxilij. Sed propter reuerẽtiam authoritatis tan Glosã alĩa torum

A torum virorum, glosso illam authoritatem de mēte etiam Philosophi, & Cōm. tenendo eā sic, ꝙ formę mathematicæ absolute consideratæ nō habent bonitatē in se, quia bonitas insequitur formam rōne qua est finis, & quia illo modo non considerantur, ideo vt sic abstrahunt à rōne boni, sic dicit Cōm. in. 2. phy. cō. 74. & dicit hoc, vt notificet ꝙ forma nō sequitur naturam materiæ necessario, vt opinati sunt antiq naturaliū, sed natura inuenit eam propter hoc ꝙ ens sit in sua nā nobilius, & ideo forma quæ sequitur naturā entis nō
B est dicta nobilior, vt forma mathematica. non. n. dicimus ꝙ lineæ exeuntes à cētro circuli ad peripheriā sunt ęquales, vt circulus sit nobilior, sed hoc contigit naturę circuli, & iō nobilius nō inuenitur in formis mathematicis, hoc. n. s. nobilitas nō accidit formis nisi sm quod est finis, & ista authoritas adiuuat opinionem nostram, vbi diximus, ꝙ bonitas nō est primo entis inquantum ens.

ADDI. Nam cū eadem sint subiecto entia mathematica, & nālia. 2. physic. 18. eędem lineæ sunt in talibus nō est ratio finis, & boni nisi vt sunt ter
C mini generationis naturalis, non vt sunt in intellectu, quia bonū, & malum sunt in rebus, & quia in mathematicis talia non considerantur nisi vt sunt in abstractione intellectus, vt sic in talibus nō est talis bonitas, quæ est in re. dicit. n. Cōm. 12. met. com. 36. balneum in anima mouet vt efficiens, & extra animam mouetur vt finis, & quia entia mathematica considerantur, vt sunt in aīa, vt aūt considerantur à naturali cōsiderantur, vt sunt extra, sic habent rōnem boni, vt sunt extra, & nō intra.

PROPOSITIO LXXXIX. D

Scientiæ speculatiuæ sunt duobus modis, unus numeratur propter exercitium, sicut mathematica: alius propter perfectionē per quā ipsum est, & est scientia naturalis & diuina.

Scribitur ꝓpositio ista ab Auer. in prologo suo super libro phys. Scire autem debes pro declaratione eius ꝙ scientia in cōi Aristo. teste in E principio sexti primæ philosophiæ, prima sui diuisione diuiditur in actiuam, factiuam, & theoricā, siue speculatiuam, quod idē est, nota est aūt dr̄ia inter agere, & facere ex 6. ethic. Theorica aūt diuiditur prima sui diuisione in tres partes, in naturalem, mathematicā, & diuinā. vn̄ istæ tres sciæ solummodo sunt speculatiuę, illarum. n. finis est veritas, vnde plerunq; veritates nuncupantur, à fine. n. vnūquodq; denominare fas est, vt dicit Arist. in. 2. de anima. tex. cō. 49. vnde Auer. 1. de anima. com. 2. inquit, exponens quid Arist. intelle- F xerit per omnem veritatem ad quā cognitio sciæ de anima videtur multum proficere, quòd intellexit scientias speculatiuas. nā. 2. meta. tex. c. 3. theoricæ finis est veritas, & practicæ opus, & sm sententiam Auic. in principio suæ logicæ, sciētię oēs, aut sunt de rebus q̄ non sunt ex nr̄o arbitrio vel opere, & tales dicuntur speculatiuæ, aut sunt de rebus q̄ sunt nostra opera, & dicuntur actiuę. finis primę est scire tantum, sed finis actiuæ nō est vt sciat tm̄, sed vt sciat qd debet

Scientię diuisio.

G agere & agat; vnde Arist. in .2. ethic. cap. 2. Sermo in talibus non cõtemplationis gratia fit, quemadmodum in cęteris, non. n. vt sciamus quid sit virtus, nã sic nulla eius foret vtilitas, sed vt boni simus perscrutamur. etenim vt ibidẽ cap. 4. testatur in virtutibus scire ipsum parum est, aut nihil, vt vero & exercere plurimũ, immo totum valet vtpote quæ ex frequenti actione iustorum modestorumq; proueniat. res. n. tunc iusta, & modesta dicitur quando talis est qualem iustus, & modestus ageret, iustus autẽ & modestus non qui hoc
H agit, sed qui sic agit vt iusti, & modesti agũt. bene igit̃ dicitur quod qui iusta agẽdo iust⁹ fit, & modesta modestus, non agendo autem nullus vt bonus fit, nec curare quidem vr̃, sed pleriq; non ita faciũt, verum ad verba disputationemq; conuersi putãt se philosophari, atq; ita viros bonos fieri, ægrotos imitari, qui verba medicorum audiunt quidem diligenter, faciunt autem nihil ex his quæ præcepta sunt sibi. vt ergo illorũ corporibus non bene erit, qui ita curantur, sic nec illorũ animis, qui ita philosophantur. Et voluit Auic. vbi su-
I pra. ꝙ speculatiua dignior est comparari scientiæ ex isto fundamento, quia finis eius est scire tãtum. Tum etiam quia diuisio scientiæ per theoricum, & practicum, videtur esse diuisio æquiuoci analogi in analogata, nomen autem tale absolute prolatum stat pro nobiliori, declaratũ est aũt in procemio metaph. ꝙ sciæ speculatiuæ nobiliores sũt practicis, quia illę sunt gratia sui, sed practicę sunt gratia alterius, vñ Arist. in. 10. ethic. ca. 10. In cognitione sciarum speculatiuarum videtur ponere consistere hominis felicitatem. Et si bene K consideras, scientiæ speculatiuæ comparantur practicis, & actiuis, sicut causa ad causatum. vñ videmus, ꝙ multa principia tales accipiunt à speculatiuis scientijs, nam vt scribit Cõm. primo de anima. com. 2. Scia moralis sumit à scientia libri de anima vltimum finem hominis in eo quod est homo, & scientiã suæ substantiæ quæ sit. Et similiter medicina quæ est scientia factiua subalternatur philosophiæ naturali merito principiorum, naturalis. n. est sanitatis & ægritudinis prima inuestigare principia, vt testatur Aristot. in L lib. de sensu, & sensato. hinc ẽ quod vbi definit physicus, inde incipit medicus. Amplius autem sciẽtiæ actiuæ, & artes imitantur, & deriuantur à cognitione scientiarum speculatiuarũ, sicut declarauit Alex. & Auer. diffusę ĩ prologo suo super lib. phys. vbi de vtilitate pertractat. inquit. n. & cum hoc consequitur cognitionẽ scientiæ speculatiuæ de moralitate virtutum, quoniam scientes istam scientiam quum erunt ſm ordinem naturalem, oportet eos de necessitate esse virtuosos in omnibus speciebus virtutum moralium & cętera. & M primo cœli. com. 2. scribit. Lex & ars licet sint res voluntariæ, dum veræ ponuntur insequuntur naturam & opus eius, regula autem est, vt scribit. Cõm. in. 8. physic. com. 77. nomen dictum de aliquibus secũdum prius & posterius, illud quod ꝑ prius participat illud nomen est causa posterioris, cum igitur Auic. sententia speculatiua sit dignior nomine sciẽtiæ, comparatio eius ad theoricã erit comparatio qualis est causæ ad causatum. Dicamus igitur ꝙ cum sciẽ sub-

A subalternatæ non ponant in numerum cum subalternantibus, quia nō nisi accidētali differētia distinguuntur, sicut homo, & homo albus solū tres in genere scientiarum speculatiuarum sunt sciæ. videlicet, naturalis, mathematica, & diuina, tū quia sunt de rebus quę nō pendent ex nostro arbitrio, tum ēt quia finis istarū est notio veritatis, & non opus.

Tres fuere opiniones de logica, an sit scia

De logica autem tres fuerūt opiniones. Stoici. n. voluerunt philosophiā diuidi ī speculatiuam, actiuam, & in organicam. vnde logicam dixerūt, neq; speculatiuam, neq; actiuam esse, sed organicam.

B Academici autē dixerunt logicam in se tantum consideratam esse partem philosophiæ, sed vt est in vsu, esse instrumentum. Peripatetici autem vtrunq; de logica asseuerant, & quod sit pars philosophiæ, & est etiam philosophiæ instrumentum. non. n. inconuenit idē respectu eiusdem alio, & alio respectu cōparatum dici partem, & dici instrūm: sicut manus alio & alio respectu, & pars est humani corporis, & etiam instrūm, sicut bene declarauit Boethius sup Porphyrio, & Auic. etiā in principio suæ logicæ.

Opi. alioꝝ

C Dixerunt aūt quidā in declaratione propositi Theorematis, ꝙ scientiæ mathematicæ non sunt propter hominis finem, qui est felicitas, sed solum sunt propter exercitium. nā inquiūt quod antiquitus erant loco dialecticæ.

Impugnatio.

Sed hoc quidē stare non potest, qa Auer. absolute dicit scientias mathematicas esse propter exercitium, sed naturalem, & diuinam dicit esse propter finem, propter quē fit istud exercitium, manifeste autem patet, ꝙ tpe Auer. erat iā logica pfecta tradita ab Aris. Amplius nō est credendū ꝙ Plato, & Hippoc. & alij sapientes nō habuerint logicā, nā qūo fuissent sciētes sine demrōne, & arte demōstrandi? si verū est, ꝙ dr in diffinitione demronis ꝙ est syllis faciens scire. nā licet logica p doctrinā non acquisiuerint sciam, credendum est illos habuisse logicā per īuentionē.

D

Opi. alioꝝ

Alij dixerunt ꝙ pro quāto deseruiūt architectonicis, & machinis, & picturæ, ideo dnr esse pp exercitium.

Impugna.

Sed hoc stare nō pōt, quia etiā nālis deseruit medicinæ, & scīa libri de aīa deseruit motali, q̄ sunt scię practicę, similr scientia nālis confert operi nautarū, nam in. 2. metheor. vbi agitur de causis salsedinis maris, declaratur ꝙ aqua salsa est dēsior aqua dulci, seu insipida, & ideo magis sustinet pondera, q̄ dulcis, vnde nauigantes p flumina onustis nauib⁹ periclitantur, & tñ naturalis non dr pp exercitium.

E

Aliorum positio

Alij aūt dixerunt scīas mathematicas eē pp exercitium memoriæ, nā vt inquit Arist. in lib. de memoria, & reminiscentia, ordo multū cōfert ad reminiscentiā. inquit. n. quęcūq; ordinationē hñt aliquam, sunt magis reminiscibilia, sicut mathematica: quę aūt prauę, grauiter.

Cōfutatio

F

Sed nec ista solo satisfacit cōplete declarationi propositi Theorematis, quia nō ostēdit qūo hmōi exercitium sit pp finem hoīs potiusq̄ dialectica, & aliæ artes, siue potētiæ dictæ.

Opin. alia.

Alij aūt dixerunt, ꝙ sciæ speculatiuæ conferūt ad felicitatem, sed differēter, nālis. n. cōfert pro quāto demrat substas abstractas eē, sed diuina pro quanto illas contēplatur, sed scię mathematicæ nullo mō deseruiūt, qa sunt de solis magnitudinibus, & numeris.

Impugna.

Sed hęc opi. stare non pōt, quia. 12. meta. tex. cō. 44. Astrologia confert

G quo ad numerũ orbiũ, & intelligen-
opi. ppria tiarum venandum. Propter hoc igitur reiectis alioꝝ sermonibus in hoc loco dicendũ puto iuxta ea quę superius declaraui, ꝙ scientiæ mathematicæ puræ, vt geometria, & arithmetica non considerant de substantia, sed solũ magnitudines, & numeros, sola.n.mathematicarum astrologia de substantia theoriam facit, vt scribit Arist.in.12.primæ philosophiæ. tex.com.44. Et lucidissimus Them. in paraphrasi libri primi de aïa.cap. 9.scribit. Est & genus tertium, siue id affectionẽ vocare, siue accñs malis,
H quod quãquam non põt à corpore naturali euidenter seiungi, inest tñ in corpore, vt naturale non est quo numero sunt illa, rectum, inflexum, triangulum, concauũ, deuexum. demum in oĩbus quę sibi mathematici contemplantur, naturales affectiones à conspectione sua reijciunt. Solas merasq; magnitudines, & nuda atq; inania spatia æstimant: finiendis his, neq; materiam, neq; naturalem qualitatem adiungunt. Quia aũt felicitas humana cõsistit in speculatione nobilissimi entis, oportet ꝙ cum substãtia sit prior natura co-
I gnitione, diffinitione, & tempore, vt patet.7.meta.tex.com.4.de necessitate igitur tale ens est nobilissima subã, talis aũt Deus est: vnde Aris lo-quens de hmõi hoĩs continuatione. 12.meta. tex.cõ.39. Deductio autẽ qualis optima paruo tpe nobis. Sic .n.semper illud est nobis quidẽ impossibile. quę verba declarantur per Auer.in fine com.pręcedẽtis. videlicet in cõ.38.inquit.n Et ex hoc quidem apparet bñ ꝙ Ari.opinatʳ, ꝙ forma hoĩum in eo qđ sunt hoĩes, non est nisi p continuationẽ eorum cum intellẽu, qui declaratʳ in lib. de aĩa esse K principiũ agens nos, & mouens nos, intelligẽtiæ.n.abstractæ in eo quod sunt abstractæ dicunʳ esse principia eorũ quorum sunt principia duobᵘ modis, fm qđ sunt mouentes, & fm quod sunt finis. Intelligẽtia.n. agẽs inquantũ est abstracta, & est principiũ nobis necesse est, vt moueat nos fm quod amatũ amans, & si oĩs motus necesse est vt cõtinuetur cũ eo à quo fit fm finẽ, necesse est, vt in postremo continuemur cũ hoc intellectu abstracto, ita ꝙ erimus depẽdentes à tali principio à quo cœlum dependet, quãuis hoc fit ĩ nobis in mo- L dico tpe, vt dixit Arist. Quia igitur sciæ de substantia cõsiderantes præcipue sunt scientia naturalis, & diuina, alio tamen & alio modo, sicut docet Auer. in.12. metaph. cõmentis. 1.& 5.& 29. Naturalis.n.via transmutationis ostendit primã materiã & via motus localis ostẽdit esse primi motoris, qui est abstractus à magnitudine. Diuinus autem præsuppositis istis declarationibus factis p nãlem Philosophum, & habitis pro constanti declarat ex cõsideratione substantiarum inquantum entia, & inquantum substãtię sunt, quòd ta- M lis virtus abstracta à magnitudine ẽ prima forma, & prius finis oĩum entium inquantum entia sunt, & ideo Cõm.dicit in.12.meta.cõ.44.ꝙ per acquisitionẽ istius scię diuinæ ab homine homo inuenitur ĩ sua vltima perfectione essendi, ita ꝙ in tali cognitione cõsistit vltimata hominis felicitas, vt voluit Alpharabius, aut saltẽ tanquã in dispositione vltimata q̃ est pręuia ad vera felicitatem, q̃ est fm Auer. per intellectum adeptũ vt tenet ipse in.9.metaph. com.vlt.

&

A & 3.de anima.cõ.36. Quia igitur fęlicitas hoīs non pōt nāliter homini contingere, nisi multis actionibus, ista.n.est conditio istorum inferiorum,& gnābilium, ꝙ quanto aliqd est nobilius,& perfectius altero,tanto pluribus actionibus coniungitur suo fini, vt scribit Cōm.in.2.de cœlo & mundo in cō.63. Et quia natura in suis operationibus nō facit saltum,nec progreditur de extremo ad extremum sine medio, vt dicit sæpe Arist.in libris de natura aīalium. cū entia de quibus intellectus human⁹ scientiam speculatiuam capere pōt

B sint in triplici differentia Quædam .n.sūnt in vno extremo,& talia concernunt materiam sm esse,& diffinitionem. Quædam sunt in alio⁹ extremo,q̄ videlicet abstrahunt à materia,& sm esse,& secundum diffinitionem. Tertium genus entium est illorū quę quodāmodo sunt in materia,& quodāmodo sunt à materia seiuncta, & talia sunt entia mathematica,& sm aliquos in hoc genere entium est scientia de aīa,vt videtur Themist. in sua paraphrasi in principio libri physicæ auscul. inquit.n. ponendo diuisionem sciārum specu

C latiuarum. Alterum vero genus, ꝙ in conspectione dūtaxat, & æstimatione rerum sola consistit. Cuiusq; finis est veritas gnāli vocabulo spectatiuū, contemplatiuumq; appellari voluere. Iterum genus hoc posterius secatur in spēs, nam ea speculatio quæ circa res à materia non separatas versatur,quę auxilio sensus, & visionū ope ipsum intellm ptātis perficit,nālis scīa nuncupatur ea ratione quod & circa eas res,& ī his nā consistere videatur. Eam aūt contemplationē quæ circa res materia omnino carentes,& potissimam; intellectus agentis actionem, nec non

D circa illum actū intellectus versatur ptātis,qui vna cum intellectu agēte conficitur diuinarū rerum sciam, & primā philosophiam,& metaphysicam vocant,quia.s.post naturalium rerū traditionem instituta illa, & ordinata esse videatur. Cęterum ea cognitio cui subiectæ sunt res, partim coniunctę materiæ,& partim abstractæ mathematica,& scientia de aīa nuncupatur. Etenim mathematicarum rerum substantiam affinitate quadam,& interstitio vtriusq; naturę ancipitem esse atq; intermediam

E autumant. Eo ꝙ si vlītatem atq; in cōe species naturæ sint expertes, si dimensum ipsum discretioneq́; particularem ac sensilem à mā disiungi, atq; auelli non possiut. Idem de aīa dicitur,ex sensibus nanq; & imaginationibus, atq; illo ipso intellectu potentiæ multum in eē materiæ colligunt,ex agente vero intelłu,quem caput animi Arist.ostendit,aiunt eē aīam ab omni materia abiunctam, quāuis non idem Alex.videat. Hæc ille. Vbi aduerte non fuisse, mentē Themistij sciētiam de aīa esse in numero sciārum mathematicarum,vt

F intellexerunt vulgares. Sed est constituta in numero illarum sciārum, q̄ considerant res quodāmodo iunctas materię,& quodāmodo à materia seiunctas.quēadmodum.n.entia mathematica in vl'i considerata abstrahūt à materia, in particulari aūt & sm esse signatum quod hn̄t extra animam à materia diuelli non pn̄t, ita vt inquit est de aīa.Nam quo ad vegetatiuum,sensitiuum, & intellectum potentię, scientia de anima videtur tractare de his, quæ multum

Z iiij sunt

Entia ī triplici sunt dria.

Opi. The.

Declar o mētis Th. mist.

G sunt connexa materiæ, sed in illa parte in qua considerat de intellectu agente dicitur cõsiderare de re abiuncta à materia. ita φ conuerso modo videtur esse quantum ad hoc de scīa de anima, & de scientijs mathematicis, nam ille primo, vt vſitarē ſpectāt sic sunt expertes materiæ, sed sciētia de anima pro maiori sui ambitu res materiæ innexas contēplatur, & pro minori rem à materia seiunctā. Et ista est via eius, quā etiam vr̄ imitari Boethius in prima editione super Porphyrio in principio, sicut poteris videre, sed quicquid sit de hoc opor

H tet intell'm ante q̄ prouehatur ad intellectionē entium totaliter separatorū à materia, & s'm esse, & s'm rationem præexercitari in cognitione istorum entiū, quodammodo in materia, & quodāmodo à materia separatorum. Nam credendum est, φ ordo sit in intellectu in ipsa cognitione, qn̄ ascendit ad suā vltimam perfectionē, sicut bn̄ declarat. Cō. in. 3. de anima. in com. 36. Sic igitur bene intelligere potuisti qūo scientiæ mathematicę sunt propter exercitiū intellectus, vn̄ antiquitus sciētię mathematicę dicebant progymnasma-

I ta. i. pręexercitamenta intell's, ꝓpter prędictā causam, & ista est antiqua sententia Platonis in. 6. lib. de republica, & ita exposuit Ammon. super Porphyrio, & est vera expositio in se.

ADDI. Et nota vt alias dixi, quòd ista authoritas magis est ex intentione Platonis, qui theoricū solum in duo diuisit, theologicum, & in physiologicū, mathematicum aūt apud Platonem nō est sub theorico, sed sunt progymnasmata, & exercitamenta intellect' modo declarato, sed Arist. sexto primæ philosophiæ collocauit tertium membrum mathematicū, & hoc adde hic. Naturalis autem & diuina, quia istę scientiæ considerant de substantia quibus ex mathematicis adminiculatur astrologia, q̄ etiam sola inter mathematicas sciētias de substātia sempiterna considerat. istæ directæ sunt propter hominis finē, vel vltimatū, vel saltem in rōne pręuiæ dispōnis īmediate præparantis intellectū ad illius finis cōsequutionem, secūdum diuersas opiniones, sicut diximus. K

PROPOSITIO XC.

Omne agens, agit propter finem. L

Propositio ista patet inductiue, nam ex. 2. physi. omne agēs aut agit per intellectum, aut agit naturaliter. ibi aūt Arist. probat tā agens naturale, q̄ agens à proposito agere propter finē, vt patet in. 2. phy. à tex. com. 75. vsq; à tex. com. 87. Nota tamen, quia est differentia in numero agentium, quia quędam sunt necessaria, & quędam sunt contingentia sicut ista quę sunt hic. In agētibus necessarijs dicimus nos φ ista est dispositio eorum, vt ipsa non sint pp suam actionem, sed actio eorum sit propter ipsa, & ista necessitas est in rebus æternis. ita scribit Cōm. in. 2. phy. in com. 88. vbi animaduerte, vt scribit Auer. in. 2. cœli & mundi. cō. 17. & 21. & in. 12. meta. cō. 36. præcipue aūt. 2. cœli tex. com. 17. vbi dicit Arist. in litera. Dei autē operatiò immortalitas, inquit, necessario est, vt actio rei diuinę sit ęternitas, actio enim rei diuinæ est ipsa, & suū esse cum non sit propter aliud. Et quia appropriatur ab alijs entibus, & distinguitur in esse. Contingit quòd actio eius quod est suum esse nō est nisi

Agentia in duplici sunt dria.

M

A nisi propter ęternitatē.i.ęternitatem sui esse. Actio autem aliorū entium q̄ non sunt æterna, nō est primo nisi pp esse aliorū entium tm̄, quāuis illorum eē sit pp aliud, v.g ꝙ actio hominis prima intentione non est pp suum esse, & ipse etiā non est nisi pp complementū diuisionis huius esse, s̄m hoc erit actio huius prima intentione propter aliud, secundo propter se, in rebus aūt diuinis est econuerso.s.ꝙ actio eorum prima intentione est propter suum esse, & secunda propter aliud, & hoc est quod ponendum est, & declarandum in scīa diuinali, vnde Arist. 12. meta. tex. cō.

B 36. declarat qūo intelligētia mouet in ratione finis amati, & desiderati, vbi Cō. mouet qōnē in cōm. & tandem concludit ꝙ motus intelligentiarum nō est propter exitum istarū formarum de potentia ad actū, non ita ꝙ illud est perfectio eorū prima, sed ita ꝙ illud est ɔn̄s primam perfectionē eorum. ver. g. qui exercitat ad conseruādam sanitatē per aliquam operationē alicuius artis, primo intendit ad conseruandam sanitatem suam, secundo aūt intendit illā operationem. in hoc igitur consistit, si-

C cut vides natura agentium æternorum qđ ipsa non sunt propter suam actionem prima intētione, sed econuerso, sed natura agentis corruptibilis primo est propter suam actionē, & propter alia, & secūdo propter se. Sed quæres causam ꝑpter quid hoc contingat, nisi esset, quia natura de possibilibus semper facit quod melius est, vt dicit Aris. in. 2. cęli. in tex. com. 34. & in libris de generatione aīalium frequenter, quia natura in istis corruptibilibus perpetuari non potest s̄m indiuiduū indidit Deus,

& natura naturale desideriū ad conseruandam speciem, & ideo spēs est D de primaria intētione naturæ, & pp hoc, pater nāli desiderio plus amat filium, q̄ seipsum, & pl' nepotem, q̄ filium, hoc est quod dixit Auer. 2. de aīa. com. 34. Solicitudo diuina cum non potuerit facere ipsum permanere s̄m indiuiduum miserta est in dādo ei virtutem, qua possit permanere in specie, & hoc nō est dubium. s. ꝙ melius est in suo eē, quod habeat istam virtutem quā si non habeat.

Sed tunc contra prædicta est difficultas, quia si agens corruptibile sit pp suā actionem, tūc sequeretur ꝙ ipsa operatio esset finis operantis, & cum operatio ipsa sit qualitas, accideret cum finis sit nobilior ordinatis ad finem, tunc igitur substantia esset imperfectior accidente, hoc aūt non capit intellectus, & hoc est quod multi non intelligunt. Nisi esset, ꝙ hoc sic debet intelligi, quod complementum rei ex rebus q̄ sunt hic est quando actualiter operantur, & sunt in actu secundo. Nam vt inquit lucidissimus Themist. in primo de anima. cap. 8. illud quidem defendi nō potest, vt aliquod ociosum natura creauerit. Est enim compertum hoc nihil in natura torpere, nihil feriari, sua in singulis ingenia rebus contineri, officia quæq;, & gestiones suas agnoscere agitareq;, & quasi pensa persoluere. Vnde Cōm. in. 9. primæ philosophiæ in cō. 7. contra loquentes in sua lege, inquit, Moderni autē ponunt vnū agens omnia entia sine medio. s. Deum. Et contingit istis, vt nullum ens habeat actionem propriam naturaliter. Et cum entia nō habuerint actiones proprias, non habebūt essentias proprias. Actiones enim

Dubium. E

Solutio. F

G enim non diuersantur nisi per essentias diuersas. Et ista opinio est valde extranea à natura hominis. Et qui recipiunt hmôi non habent cerebrũ habilitatum nãliter ad bonum. hoc autem non dicit lex nostra Christianorum. Nã vt inquit beatus Augus. in lib. de libero Arbitrio. Deus res quas condidit sic administrat, vt eas proprios motus agere sinat. Dico igitur, ꝙ agens etiam corruptibile non dr̃ esse propter suam operationem principaliter, ita ꝙ ipsa operatio absolute considerata in se sit finis, & perfectio vltimata ipsius agentis principalis.
H Nã vt scribit Arist. in. 7. politicæ. semper deterius est melioris gratia, patet hoc in his, vt inquit, & quę s̃m artem sunt, & quę sunt s̃m nãm, sed est inquãtum illa coniungit ipsum agens enti quod est causa finalis eius, quia oĩa entia non intendũt p suas operationes nisi, vt assimilentur perfecte nobili, ꝙ est deus s̃m qđ in natura eorum est acquirere de assimilatione, vt dicit Cõm. in. 2. cęli. com. 64. Sic enim ignis per motum ascensus, & per suam leuitatem vnitur suo fini, & graue per suũ descensum, & suam grauitatem consequitur finem suum,
I sic homo etiam per intelligere vnit̃ primo principio qđ est felicitas eius. omnia. n. participant bonitatem primi per suas operationes s̃m quòd possunt, vnde etiã prima materia per naturale desiderium, quod nihil aliud est, vt scribit Cõm. primo physi. com. 81. nisi motus ille quem habet materia ad recipiendum formam. Nã materia s̃m quod accidit ei priuatio est innata appetere se assimilari primo principio. Et sic oĩa agentia, quæ sunt hic agunt nõ solum pp suam operationem, & pp suos effect⁹, verũetiam agunt pp aliquẽ finem, qui est causa finalis eorum, & hoc est quoddã ordine seruato. K
Nam vt scribit Aristo. in. 8. physi. tex. com. 15. Nihil inordinatum est eorũ quæ natura, & s̃m naturã sunt, natura. n. causa omnis ordinationis est, & 3. cœli & mundi. tex. com. 24. Ordo, propria sensibilium natura est, immo bonũ totius vniuersi in ordine consistit, vt patet 12. meta. tex. com. 44. Sic igitur dicimus materiam eẽ propter formam. 2. physic. tex. com. 91. Et elementa propter mixta. vt patet. 3. cœli. 67. & mixta propter vegetabilia. & vegetabilia propter animalia in quibus est magis ordo, q̃ in vegetabilibus, vt patet secundo physic. tex. com. 83. Et animalia propter hominem. Nam vt scribit Cõm. in. 2. de anima. com. 32. Complementum animalium, & finis eorum, qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere stetit, est modus animalium habẽs virtutem speculatiuam cogitatiuã. i. intelligibilem. Et Arist. in. 2. de anima. tex. cõmen. 37. Sicut . n. intellectus gratia huius facit, eodem modo & natura, & hoc est ipsi⁹ finis, huiusmodi autem in aĩalibus anima, & secundum naturã, omnia M enim physica corpora animæ instrumenta sunt sicut animalium sic, & plantarum, tanquam gratia animæ exñtia. Vnde rõnabiliter dictum est aĩam quodãmodo esse oĩa. Nam est oĩa sensibilia per sensum, & est oĩa intelligibilia p intell̃m, vt patet. 3. de aĩa. tex. cõ. 37. Et aduerte ꝙ iste ordo procedit ẽt ascendendo ad primũ principiũ, nã si ordo reperit̃ in istis gñabilib⁹ & corruptibilib⁹ lõge magis, & nobiliori mõ repit̃ in cęlestib⁹

A & abstractis substantijs,in qbus neque casus,neq; malum reperitur, vt scribit Aristot.in.9.primæ philosophiæ.in tex.commen.19. vnde Aristote.in.2.physico.tex. comēm.46. multum deridet antiquos, qui posuerunt casum in corporibus cœlestibus,& non in istis generabilibus, & corruptibilibus,& erat merito sicut dicit econtrario fieri. Sic igitur intellexisti,quomodo omne agens siue sit a natura, siue ab intellectu agens agit propter finem,& intellexisti differentiā inter agentia æterna,& corruptibilia. Est & alia differentia,nam in corruptibilib⁹quāto aliquod agens fuerit nobilius, tāto pluri actione coniungitur suo fini,secus est in agentibus ęternis, ita scribit Com.in.2.cœli & mundi. in commen.63. Tertia differētia est, quia agens per intellectum cognoscit finem,propter quem agit, quia agit cum cognitione,secus est de agente naturali,quia agit sine cognitione , licet in suum finem ordine ab intelligentia non errante. vnde Com.12.meta.com.18.dicit ex sententia Them.ꝙ opus naturæ rememoratur ab intelligentia. Et ex

C hoc exoritur quarta differētia, quia finis propter quem agit agens naturale semper est bonus. Non semper autem est bon⁹ finis propter quem agit agens cum cognitione, licet appareat bonus,vnde Arist.describens finem.in.2.physi.auscult. inquit.in tex.com.31.quod autem cuius causa potissimum est, & finis aliorum voluit esse,differt autem nihil quidem dicere bonum,vel videri eē bonum.vbi Com.in calce com.ponderans hoc inquit. Et dixit hoc vt descriptio sit cōis rebus voluntariis, & naturalibus, qm vltimum intentū in rebus voluntariis multoties videtur bonum.Et non est in rei veritate, intentum vero in rebus naturalibus est bonum verum,& ratio est illa quam diximus,quia agens naturale licet agat sine cognitione, tamē dirigitur in suum finem ab intelligentia non errante. Nam quemadmodum sagitta tendit in determinatum signum ex directione,& ordinatione sagittantis:sic agens naturale in finem sibi præfixum disponitur.& dirigitur ab intelligentia. Et quia illa errare non potest, hinc est, ꝙ talis finis semper est bonū verū. Secus autem est in nobis, nam ratio humana quandoq; errat, & ideo nō semper bonum verum appetimus, pauci. n. dignoscere possunt Vera bona,atq; illis multum diuersa remota. Erroris nebula, vt dicit Iuuenalis. Est etiam alia drīa inter agētia in materia, & inter agentia abstracta a materia penes hoc, quia in abstractis idem est,ꝙ mouet vt finis & quod mouet vt agens. In istis aūt quæ sunt in materia diuersificātur, vnde Auer.12.primæ philosophiæ. com.36.scribit.hæc autem differūt in nobis.s.illud quod mouet nos in loco sm quod est agens,& ꝙ mouet nos in loco secundum quod est finis, & habet duplex esse in anima, & extra animam, quod aūtem in anima est,est agens motum, sm vero quod est extra animā est mouēs sm finem.v.g.qm balneum duplicē habet formā in anima, & extra animam . Et propter illā formam quę est in anima desideramus aliam formā,quæ est extra aīam. Forma igitur animæ balnei inquantum est in aīa,est agens desiderium,& motum.

Secun-

¶ Secundum aũt quod est extra aĩam est finis motus, & non agens. siquidem igitur forma balnei non esset ĩ materia, tunc moueret, & ſm agens & ſm finem sine aliqua motione cõtingente, & sic est intelligendum de mouentibus corpora cœlestia ſm quod sunt fines eorum, mouẽtur ab illis ſm desiderium. Et eandem sententiam habet in lib. de substantia orbis. in fine primi cap. licet per accidens in istis materialibus possit cõtingere ꝙ efficiens, & finis coincidãt in idem ſm diuersas rationes, sicut operatio motiua est finis sanitatis

H membrorum quæ sunt instrã motus, quorum sanitas ad hanc operationem finaliter ordinatur, pro quãto vero operatio motiua, est causa potens aliquo modo alterare nr̃m corpus, & conseruare, sic est causa efficiens. Sed aduerte ꝙ operationes sunt causæ conseruantes non principaliter, & per se, sed secundario, & quasi per accidens. Nam dum mem brum mouetur expanditur spiritus, & calor naturalis ad illud, & sic vigoratur. Alias etiam differentias poteris inuenire si bene consideres, sed

I istæ sufficiant ad excitandum intellectum. Iuxta hoc intelligere debes, ꝙ vt inquit lucidissimus Themistius. in secundo de anima. capitulo 14. Duplex est id quod sub hoc nomine, cuius gratia, notari volumus. Tum id quo itur, tum id cui itur, & ẽ distinctio philosophi in. 2. de ani. tex. com. 35. & 37. vbi dicitur. Illud autem quod cuius causa fit dupliciter est hoc quidem cuius, illud vero cui. Datur autem accommodatũ duplex exemplum per Themistiũ in moralibus. primo vt dicit, finis bifariam dicitur vt primus, felicitas habeatur quo omnes laboramus, & tẽ

K dimus. Alter vt nosipsi, & sibi quisq; cui fœlicitas optatur, & quæritur.

Secundum vero exemplum est in medicina in qua etiam hmõi finis conspicitur, est enim ibi sanitas tanquam id quo pergitur, & cuius causa adhibitus, & accersitus est medic˚. Est & ægrotus vt is cui paranda restituendaq; est sanitas. Item etiam intelligere debes, ꝙ in omni agente naturali duplex dicitur esse finis, & primus quidem est diuina bonitas, & immortalitas, cuius gratia agunt quæcunq; agunt secundum naturã,

In agente nãli duplex est finis.

L vt patet. 1. physic. 81. & 2. de anima. 34. Alter vero est natura ipsorum entium participantium talem finẽ, & perfectionem. Et iuxta hanc distinctionem patet tibi limitatio famosæ propositionis, quæ solet passim allegari, finis est nobilior ijs, q̃ sunt ad finem, & elicitur ex. 2. physi. text. commen. 31. quod autem est, cuius causa potissimum, & finis aliorum voluit esse, nam vera est de fine cuius. seu de fine quo itur, non autem est vniuersaliter vera de fine cui, vnde vt inquit Commenta. primus respectus est materiæ ad formam, & corporis ad animam, nam materia est propter formam, tanquam propter finem, & non econuerso, vt dicitur secundo physicorum. text. commen. 91. Secundus autem respectus est animæ, & corporis ad corpus animatum. nam corpus animatum, seu compositum ex anima, & corpore est finis cui, respectu animæ, & corporis. manifestum est autem secundum doctrinam Auerro. ꝙ compositum non est nobilius, neq; perfectius quàm sit forma & ita non est vniuersaliter vera illa propositi-

Limitatio unius famosę ꝓpõis.

M

A propositio de fine cui. Fallit etiam de fine secundario, nam certum est, ꝙ intelligentiæ agunt propter ista inferiora tanquam propter finem, tamen hoc est consecutiue, & secundaria intentione, & ideo non sunt illa nobiliora illis, vt patet. 12. meta. commen. 36. vnde locum habet de fine principali. Iuxta hoc intelligis veritatem alterius propositionis famosæ in philosophia, quæ dicit, ꝙ agens naturale agit, vt assimilet sibi passum. non enim est intelligendũ, quòd illa assimilatio quæ formaliter relatio sit finis ipsius agentis, q̃n quidem relatio est debilis entitatis, intantum quòd quidam reputauerunt prædicamentum relationis eẽ de secundo intellectis, vt scribit Cõmen. 12. metaph. commen. 19. Nec intelligitur ꝙ agẽs agit propter formam generati tanquam propter finem principalem, in quo agens assimilatur ipsi genito, nam forma rei generandæ, aut est æque nobilis formæ ipsius generantis, sicut cõtingit in generationibus vniuocis: aut forma illa est minus nobilis, sicut contingit in generationibus a generante æquiuoco, sicut quando sol generat ranam: manifestum est autem, quod æque nobile, vel minus nobile, non potest esse finis principalis agentis. nam finis principalis debet esse nobilior omnibus ijs quæ sunt ad finem, sed intelligitur isto pacto, quòd agens naturale agit propter formam generandi acquirendam, tanquam propter finem sub fine, inquantum ordinatur ad saluandam speciem in ordine ad perfectionem vniuersi.

Limitatio alterius ꝑpositionis

B

C

PROPOSITIO XCI.

Omne quod corrumpitur a contrario corrumpitur.

D

Famosa satis est ꝑpositio in philosophia, vt patet. 1. phy. tex. cõmen. 47. & 1. cœli & mundi tex. cõmen. 20. & est sententia Commen. Auer. in libro de substantia orb. ca. 1. vbi inquit. Declaratum est igitur quòd causa corruptionis entium, & factionis eorum est contrarietas existens in suis formis, & commune subiectum, quòd nullam habet propriam formam, immediata enim cã est contrarietas, & commune subiectum, est causa mediata. Vera est propositio in habentibus contrariũ, & in his q̃ per se corrumpuntur, nã talia possunt corrumpi per accidens ad corruptionẽ subiecti in quo existunt, vt sapor, & color, & tunc non oportet ꝙ a suis contrariis talia corrumpantur. In carentibus aũt cõtrarietate aliquid corrumpi põt ꝑp absentiam agentis, vel producentis seu conseruantis, vt lumen in aere corrumpitur, & non est dicendum ꝙ a nullo corrumpat̃, nã q̃d oĩno nihil est, non hẽt vim aliquam corruptiuam, nõ entis. n. nullæ sunt virtutes aut dñię. Nec a seipso, quia nihil seipsum corrumpit p se, quemadmodum nihil seipsum generat, vt patet. 2. de anima tex. com. 47. Nec corrũpitur a suo contrario, quia aut a contrario positiuo, aut a cõtrario priuatiuo. Nõ sm, quia illud est tenebra, q̃ est pura priuatiuo, & p cõsequens nullius actiuitatis ẽ. Nec a cõtrario positiuo, q̃a nihil hoc pacto sibi cõtrariatur. Nec ab aliquo opposito

E

F

desperato

G disperato. quia formę disperatæ possunt simul se compati in vno, & eodem subiecto, sicut albedo, & dulcedo in lacte. relinquitur igitur per sufficientem diuisionem ꝙ corruptio luminis fiat propter absentiam producentis, aut conseruantis. præsentia. n. radij solaris in aëre conseruat lumē, & ideo ad eius absentiam corrumpitur. Pro quo scire debes. vt scribit Commen. in. 4. phy. cō. 129. dubitādo contra Aristo. ibi dicētem, ꝙ oīs motus, & transmutatio est in tempore, quomodo hoc esse potest. nos. n. videmus transmutationes quasdam

H quæ fiunt non in tempore, vt illuminatio totius horizontis a sole, & totius domus a candela, & sicut factio formę rei generatæ in actu. existimatur. n. ꝙ hoc est aliquod indiuisibile. sumus. n. inter duo aut concedere hanc demonstrationem esse vniuersalem, & dicere sensum peccare in istis rebus, & quod non comprehendit tempus propter velocitatem earum, aut iste sermo erit particularis, scilicet qm̄ non est verus nisi de quibusdam transmutationibus in quibus inuenitur velocius & tardius. Et soluendo dicit, & ad hoc dicemus ꝙ

I transmutatio dicitur æquiuoce. de transmutatione quę est per se, & trāsmutatione quæ non est per se, sed est finis transmutationis. finis. n. rei nō est de natura rei, & quia transmutationes quæ sunt non in tempore sunt fines transmutationis, & non sunt transmutationes nisi æquiuoce, ergo in omni transmutatione vera inuenitur velocius, & tardius, & omne in quo inuenitur velocius, & tardius, inuenitur in eo prius & posterius, & omne in quo inuenitur prius, & posterius est in tempore. ergo omnis transmutatio est in tempore, siue finis transmutationis fuerit de genere

K illius, siue de alio genere, & hoc declarabitur bene in. 6. nam. 6. physic. cō. 32. fecit prolixam digressionem contra expositores qui accusauerūt Aristo. in illo loco, & ibidem Cōmē. istam solutionem confirmat. Dico igitur ꝙ corruptio luminis non est uere motus, nec vere transmutatio, nam si ita esset, fieret in tempore, sed hoc falsum est, nam quemadmodū sua generatio est in instanti, vt patet 2. de anima in tex. com. 70. vbi Arist. arguit contra Empedoclem opinantem lumen esse corpus, & quod in tē

L pore multiplicabatur, sed latebat nos propter velocitatem sui motus, inquiens ꝙ iste sermo est extra verum, & extra apparētiam, possibile est n. hoc percipi in breui spatio, sed non percipi de oriente ad occidentē magna est differentia valde. ita etiā corruptio luminis fit in instanti, & ideo non corrumpitur a contrario, quia contrario caret, & si haberet posset in tempore per se corrūpi, quia vbi est contrarietas ibi est resistentia, & vbi est resistentia, ibi est successio, vt scribit Commenta. in. 4. physi. com. 71. Sed est dubium de calore naturali a quo corrūpatur in morte animalis, non. n. sufficit dicere ad hoc, sicut quidam theorici medicinæ ausi sunt dicere quod corrumpitur ad corruptionem humidi substantifici, quod continue exiccatur, & deterius fit, & generatur, vt dicunt respectu prioris dissoluti. Nam vt asserūt si humidum æque perfectū, aut melius dissoluto posset reparari, tunc vita hominum posset perpetuari. Et ideo ad corruptionem sui subiecti ex quo reparatur, accidit corruptio eius,

M

Dubitatio de Garb. in spāli trac. de restauratiōe humidi.

A eius, sicut est de flamma quæ desinit esse consumpto oleo, vnde Galen. in prima particula separatorum sermonum dixit, ꝙ natura senum est sicut lucerna extinctioni parata. Hoc quidem stare non potest, quia effectus positiuus requirit causam per se positiuam, licet enim Arist. in. 2. physicæ auscultationis dicat eandem esse causam contrariorum sm̃ cõtrarias dispositiones, vt nauta per sui præsentiam est causa salutis nauis, & per sui absentiam est causa submersionis. Tamen adhuc illa absentia cum sit causa priuatiua præexigit, & debet reduci ad aliquam causam positiuam, & sunt venti aut alia causa quæ submergit istã, & ita corruptio olei est flammæ generatio. si igitur flamma corrupta oportet de necessitate ꝙ habeat corrumpens, & eodem mõ corruptio substantialis ipsius humidi substantifici est generatio ipsius caloris nãlis (loquor. n. de colore nãli, vt est corpus calidum, & nõ loquor, vt sumitur ꝓ qualitate) oportet igitur ꝙ calor naturalis ab aliqua causa positiua corrumpatur. Amplius autem solutio istorum in alio deficit. Nam peccat ratio ipsorum per fallaciã consequentis, licet enim humidum substantificum æque perfectum, & etiam perfectius naturaliter reparetur, quod credo firmiter esse verum, si Galeno credimus posse fieri corporum reductionem, non propter hoc vita hominis esset ꝑpetuabilis. Tum quia, vt nouerunt Philosophi, virtutes materiales sunt fatigabiles, & per consequens non posset virtus ista vniformiter agere, & eodem modo operari, vel esto ad imaginationẽ quòd hoc fieret, sicut fingit Auic. in prima Fen primi can. doctrina. 3. cap. 3. de complexionibus ætatum, & generum, vbi inquit. Amplius, si hæc virtus infinita foret, & semper permutationem in corpore faceret, & eius quod dissoluiť æqualiter, & vno modo dissolutio nõ esset, immo semper quotidie augeretur, & corpus dissolutionem tolerare non posset, & dissolutio humiditatem finiret, quanto magis cũ duæ res se iuuent ad minorationem faciẽdam, & retrocedendum? Et postquã sic est, oportet necessario, vt materia destruať, & calor extinguatur. Quæ quidem ratio etiã innuitur ab Arist. in 2. de generatione animaliũ. ca. 4. vbi loquitur de generatione dentiũ. Amplius cum sm̃ Philosophos in. 2. cœli, & mundi. text. com. 18. nullum violentum perpetuum esse possit, dato ꝙ semper vniformiter humidũ repararetur, elementa tamen in mixto existentia violentiam passa q̃nq; alterarentur adinuicem, & dissoluerentur, vt uadant ad suã loca. vnde Aristo. & Com. in. 2. cœli & mundi. tex. com. 37. in tertia demonstratione, quam adducunt ad probandum ꝙ motus cœli non potest esse irregularis, sicut est in animalibus corruptibilibus, quia remissio vniuscuiusq; in talibus propter impotentiam euenit. impotentia autem præter naturam, etenim in animalibus in potentiæ omnes præter naturam sunt, puta senectus, & decrementum. tota. n. consistentia animalium forte ex talibus constat quæ differunt propriis locis, nulla enim partium ipsius habet eam quæ ipsius regionem. vbi Auer. in com. dicit. i. neq; motus cœli potest tardari & flecti in tempore futuro, flexibilitas enim motus erit in animalibus propter debilitatem,

debilitas

G debilitas autem est extra naturam, quia contingit φ hoc est accidẽs in animalibus ex prima generatione, & quia causa φ transmutatio, & corruptio accidat animalibus, est quia generatur ex elementis contrariis, & cùm hæc sint in eis, non sunt in locis propriis, & hoc intẽdebat per hoc φ corruptio, & transmutatio cõtingit propter ista duo, quoniam propter contrarietatem transmutantur ad inuicẽ, & quia non sunt in suis locis appetũt separationem, & reuerti ad sua loca naturalia. Et ideo aliter est dicendum φ calor naturalis corrum-

Solo propria.

H pitur ab ipsis membris in quibus dominatur maxima frigiditas tunc tẽporis, & flamma cõsumpto oleo corrumpitur a continente, immo si bene consideras, sicut continue, est alia & alia flãma sic continue ẽt corrumpitur a continente, & alia generatur, & ista est veritas.

PROPOSITIO XCII.

Intelligere diuersificatur secundũ diuersitatem rei intellectæ.

Solet allegari ista propositio ex 3. de anima. in text. com. 35. vbi

I Arist. ponit modum quo intellectus intelligit entia mathematica dicens. Abstractione autem dicta intelligit sicut simum sm φ simum non separate. inquantum autem concauũ si aliquod intellexerit sine carne actu, vtiq; intellexit in qua concauum sicut mathematica. & Com. in cõmẽ. elicit ibi istam propositionẽ in propria forma. Vbi animaduerte φ nõ omnes formæ quæ ab intellectu intelliguntur sunt æqualis abstractionis. vbi animaduerte vt dicit Aristo. in 6 primæ philosophiæ. tex. com. 2. entia naturalia sunt sicut simum, & K

Non oẽs formæ intellẽ sunt equalis abstractiõis.

entia mathematica sunt sicut concauum. nam simum non potest esse nec intelligi sine materia sensibili, quia simitas est concauitas nasi, nulla. n. alia pars corporis simitatem habere potest, nisi nasus, & ideo talia accidentia limitantia sibi vnum certum determinatum subiectum, dicũtur accidentia copulata, & in diffinitione istorum de necessitate ponitur tale subiectum, vt patet. 7. meta. text. cõ. 17. Entia autẽ mathematica sunt sicut concauum, quia concauitas licet sit accidẽs superficiei quæ est materia intelligibilis, non tamen limi- L tat sibi aliquod subiectum sensibile determinate, quia indifferenter concauitas esse potest in naso, & in pede, & in animatis, & in rebus inanimatis. Quæcunq; igitur formæ ita esse habent φ non possunt esse, nec diffiniri sine materia sensibili, sunt appropriatæ naturali, sicut scribit Arist. in loco præallegato, & Com. in 2. phy. com. 18. sed quæcunq; formæ indifferenter considerari possunt, & cum materia sensibili, & abstrahendo a materia sensibili sunt cões vtriq; scientiæ. s. naturali & mathematicæ, sicut sunt magnitudines, & numeri, & M accidentia istorum, sed diuersis modis, vt dicit Arist. & Com. in. 2. phy. nam physicus considerat de istis inquantum sunt vltimum seu terminus, physici corporis, sed mathematicus considerat de istis abstrahendo a corpore physico, & a materia sensibili, verbi gratia, naturalis considerat de corpore quod est trina dimensio inquantum est vltimum existẽs in corpore mobili, seu transmutabili, sed geometer cõsiderat de illo inquantum est trina dimensio absolu-

te

A te similiter geometer considerat de superficie in quantum est superficies tantum, naturalis vero in quantum est finis corporis naturalis. nam vt scribit Cõ. in. 2. phy. cõ. 71. non inconuenit dũ ens diuiditur fm cõsiderationem demonstratiuã, vt vna nã ingrediatur duas, aut plures artes, vt consideratio mathematici, & diuini de numero, & sic cõsideratio mathematici, & nãlis in corpore, & linea, & in superficie. Et vt possis bene discernere propõnem naturalem a mathematica, & quamlibet propõnem propriam alicui sciæ, manda memoriæ

Nota.

B istam regulã, ꝙ propositiones absolute consideratæ specificãtur a prędicatis, & demõnes specificant a mediis. vnde logici bene dixerũt ꝙ prędicatũ hẽt locum formæ, & subiectũ hẽt locum materię. nam sicut forma est quæ dat speciẽ, & distinctionem rei, ita prædicatum speciem, & distinctionem dat propositioni. vnde ista propõ, linea est terrestris, est naturalis, sed ista, linea est lõgitudo sine latitudine, est mathematica. ista autẽ, linea est ens, est metaphysicalis, sed ista linea est species, aut indiuiduũ aut subiectũ, aut prædicatũ, oẽs istæ

C sunt logicales. similiter ista, materia est ens, sensibile, est naturalis, sed ista materia est ens, vel materia est substantia, vel materia est ens in potentia, omnes istæ sunt metaphysicales, vt patet expresse per Auer. 2. ph. cõ. 4. & 21. & 7. meta. cõ. 5. & 9. & 12. meta. cõ. 15. & 29. Vnde non sunt distinguẽdæ istæ propositiones, vt qui dã ex modernis dicere ausi sunt, videlicet ꝙ ista propõ, materia est ens, debet distingui. nam rõne subiecti est naturalis, & ratione prædicati est diuina. nunquam. n. neq; Arist. neq; Cõ. ausus est dicere hoc. nã vt patuit

Cõtra modernos.

D vna, & eadem res materialiter sũpta põt sub diuersis rõnibus formalibus pertinere ad diuersas scientias. Et si dicatur ꝙ scientia secatur, queadmodũ, & res, tertio de anima. tex. cõ. 38. Dico ꝙ ista propositio cõiter allegatur extra intentionem Aristo. ex illo loco, sicut ẽt in multis aliis cõtingit modernis doctoribus, quibus euenit, vt dicit de Auicẽ. Auer. in. 3. de aĩa. in com. 30. dicit. n. sed illud quod fecit istum hominem errare, & nos ẽt longo tempore ẽst, quia moderni dimittunt libros Arist. & considerant libros expositorum. patet. n. ꝙ Aris.

Dubium.

Solutio.

E ibi non vult dicere ꝙ sciæ diuersant ad diuersitatem rerum. nã tunc non posset esse vna scia quæ considerare posset de corruptibilib' corporibus, & de æternis, & tñ hoc est falsum, vt patet de scientia nãli quæ considerat tam de cœlo, quàm de aliis corporibus coruptibilibus. similiter scia diuina de omnibus considerat. sed intentio Arist. ibi est dicere, ꝙ queadmodum res diuiditur per potentiã, & actũ de qua scia haberi potest, sic & scia, & ita ẽt est de sensu, & sensibili, vnde ista sunt verba text. ibi nam in fine. 37. proposuerat ꝙ sciẽtia est

F quodãmodo scibilia, sensus aũt sensibilia, & declarans hoc in text. sequenti. subdit. Qualiter aũt hoc sit, oportet inquirere, secatur igr scia, & sẽsus in res, quæ quidem potentia est in ea quæ sunt potentia, quæ vero actu in ea quæ sunt actu, animæ aũt sensitiuum, & ꝙ scire põt potẽtia hæc sũt, hoc quidem scibile, illud autem sensibile. vbi Cõ. in cõ. scribit, dñæ entium quibus diuiduntur sunt eędem cũ differentiis animæ, & sunt potentia, & actus. quemadmodũ. n. sensus,

G & intellectus, aut sunt potentia, aut actu, ita omne sensibile, & intelligibile, aut est in potentia aut in actu, & cum ita sit, si sentiens fuerit in potentia sensatum erit in potentia, & si fuerit in actu sensatum erit in actu, & similiter est de intellectu cum intelligibili, necesse est, vt vere dicatur ꝙ illa pars animæ est illa pars entium. res. n. quarum differentiæ sunt eædē, ipsæ sūt eædē in illo modo sm quem habent easdem differentias. intellectus igitur est intellectum, & sensus est sensatum. Sic igitur propositiones simpliciter a prædicatis specificantur. H Conclusiones autem quę demonstrantur specificantur a mediis, quia eadem conclusio potest demonstrari medio naturali, & medio mathematico vt quod terra est rotūda. Similiter eadem cōclusio potest demonstrari in naturali scientia, & in scientia diuina, sed in scientia metaphysicali vliori modo, sicut dicit Com. in 2. meta. cō. 6. vbi inquit, & consideratio vl'is in omnibus causis in eo quod sunt causæ est huius sciētiæ, & Arist. q̄uis vtatur hic demonstrationibus sciæ naturalis, tñ inducit eas vniuersalius, qm̄ quanto fuerit demonstratio vniuersalior, tanto I magis erit proprior huic scientiæ: & Arist. obseruat se in hac intētione. s. inducendo demonstrationes vl'es alio modo quā in sciētia naturali, & hęc est causa in iteratione illarū demonstrationum in hac scientia. Et ex illa auctoritate patet solutio contra temerarios, qui ausi sunt dicere Arist. fuisse imperfectum metaphysicum, quia tota fere meta. Aris. constat ex demonstrationibus naturalibus, & ideo imitari iubet in metaph. Auic. cum tñ in nulla scīa adeo. Auic. erra-

Contra temerarios Auic. stas.

uerit, sicut scribit Cōmēt. de eo in 3. de anima sicut in met. vt patet. com. K 30. & hoc quia noluit. Arist. imitari nisi in dialectica, sed in aliis errauit, & maxime in meta. & hoc quia incepit quasi a se. Et fuit etiam alia causa vt mihi videtur, quia plures opiniones sciæ diuinæ sunt radices legum, vt dicit Com. in 2. meta. cō. 14. sermo autē Auic. semper inuenit quasi medius inter Peripateticos, & loquentes, vt dicit idem in 2. physi. cō. 22. & consimile dicit in 4. disput. in lib. destructionum in solut. 5. dub. & non aduertunt isti vicinitatem, & ordinem istarum scientiarum ad inuicem, cum istæ de substantia principaliter considerent, nec aduertunt ad diuersos modos sm ꝙ tales demonstrationes reiterantur in scientia diuina, nam ad pauca respicientes de facili enuntiāt. L Reuertamur igitur ad declarationem propositi theorematis, & dicamus ꝙ intelligere diuersificatur sm diuersitatē rei itellectæ isto mō, quia non oīa intelligibilia sunt æqualis abstractionis, nam licet oīs scīa vtatur abstractione vl'is a singularibus, quia demonstrationes, & diffinitiones sunt vniuersalium, & non singularium: tamen aliqua intelligibilia ita se hn̄t ꝙ nō possunt esse nec intelligi sine mā sensibili. M aliqua vero licet sm esse sint in mā sensibili, diffiniri tñ, & abstrahi possunt a materia sensibili, vt sunt entia mathematica: quædā vero abstrahunt vtroq; modo, vt sunt substantiæ abstractę. Et aduerte ꝙ de talibus, abstractis substantiis intellectus noster pōt habere diuersas intellectiones, attribuē do multa prædicata, quæ tñ multiplicitas nō est ex parte rei intellectę, sed est ex parte nostri modi intelligen-

di.

A di. vnde allegata propositio in talib[us] locum non habet gl. elicitur ex intẽtione Auer. 12. meta. com. 39. Diuersificatur etiam, intelligere ad diuersitatem rei intellectæ quo ad nobilitatem 1. de anima tex. cõ. primi, & 2. cœli. cõ. 60. dicit Cõ. modicum nobile nobilius est multo ignobili. ¶ Diuersificatur etiam intelligere ad diuersitatem rei intellectæ, quantum ad facilitatem, & difficultatem 2. meta. tex. com. 1. & 2. de anima. cõ. 91. Diuersificatur etiam quãtum ad diuersos modos abstractionis, sicut diximus in principio.

B PROPOSITIO XCIII.

Agens, forma, & finis multoties coincidunt in unum.

FAmosa est propositio ex. 2. physicæ auscultationis. tex. com. 70. vbi dicitur. Veniunt autem tres in vnam multoties, ꝙ quidem. n. quid est, & quod cuius causa vna est, ꝙ vero vnde motus principium specie eadẽ est his, homo. n. hoĩem generat. Aduerte ꝙ licet Philosophus in physicis hoc asserat, tñ etiã in abstractis a materia uerificari põt hmõi propositio fm similitudinem quãdam, C vt dicam. Sed videamus primo quõ vera est in physicis. intelligitur in actione vniuoca, & de agente principali, & de fine generationis. fallit autem in generatione æquiuoca, & de agente instrumẽtali, & de fine rei generatę. Pro quo scire debes ex. 7. primæ philosophię. tex. cõ. 29. & infra. Generatio duplex. generatio duplex est ab vniuoco, & est quando generans, & genitum assimilãtur in forma, & sunt eiusdem speciei. sic dicimus ꝙ homo generatur ab homine, & forma domus in materia ab vniuoco dr̃ fieri a forma D domus existente in aĩa artificis sine materia. non. n. est de cõditionibus agentis formæ, vt sit in materia eiusdẽ speciei, cũ mã in quã agit forma, exempli causa, forma agens respectu lecti est in aĩa artificis, quæ differt a materia lecti, vt dicit Auer. in. 2. de gene. cap. 1. Alia aũt gñatio est æquiuoca, & est qñ gñans, & genitum sũt diuersarum specierum, & nõ assimilant in forma proximi gñis, aut spẽi, sicut est gñatio ranæ a sole. clare aũt patet ꝙ agens æquiuocũ cum fora ꝙ est finis gñationis taliũ nõ sunt eiusdẽ speciei. Fallit de agentibus instrumẽtalibus, quia in gñatione vniuoca E effectus non assimilatur agẽti instrumẽtali, vt clarum est. Fallit in agente vñ, & remoto, & per accñs causantẽ, sed locum habet de agente principali propinquo. sic. n. ex intentione Alexan. glossat. Auer. 12. primæ philosophiæ, istam propositionẽ in cõm. 24 ubi scribit ꝙ illa propositio quod simile fit a simi, verificatur tribus conditionibus. s. vt fit in agente non instrumento, & in propinquo non in remoto, & in agente essentialiter non accñtaliter, intelligitur etiã de fine generationis, qui est ipsa forma, nõ de fine rei gñatæ qui est ipsa F operatio, glossa est Auer. in cõ. 70. secundi physi. finis tñ generationis, & forma in generabilibus illo modo iam dicto incidunt in idẽ numero, quia eadem forma numero, alia, & alia ratione concepta finis, & forma dici põt. finis quidẽ respectu gñationis non respectu rei gñatæ. nam forma hominis non est finis hominis, sed est finis gñationis hominis, & eadem potest dici forma respectu compositi. Vnde lucidissimus Themist.

G in. 2. de anima. cap. 6. inquit. Nempe, forma tametsi in materia producitur, non tamen ipsi materię forma est, sed eius quod ex duabus facultatibus conditum est. nunq̃ tñ agens, & forma quæ est finis generationis pñt in mortalibus coincidere in idẽ numero, quia vt patet 2. de anima. Nihil seipsum gñat te. cõ. 47. in abstractis aũt a materia ista tria coincidũt in idem numero, vt in. 1. principio. nam vt scribit Auer. 12. primæ philosophiæ. cõ. 5. &. 6. primum efficiẽs, prima forma, & primus finis sunt vnum in subiecto, & tria in intentione.

H vnde Auer. ibidem cõ. 29. in substantia æterna sunt causæ quæ fm similitudinem dñr cum causis generabilibus, & corruptibilib9. vnde deus sublimis non dr forma informans p formalem inhærentiam, sicut multi rudes, & profani dicere conati sunt. nam hoc non decet dei celsitudinẽ. non. n. omnis forma inhæret, sed est forma extrinsecus perficiẽs, sicut dominus est forma serui. Audiant isti Auer. 12. primę philosophię & Alex. cõ. 37. vbi inq̃r, & Alex. dixit qđ dixit hoc ne aliquis existimet qđ intendit

Cõtra ponẽtes deũ formã informãtẽ.

I perfectionem q̃ est accñs in perfecto, perfectionũ. n. pp quas mouetur pfectum, quædã sunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur vt illud quod mouetur propter sanitatem, & quædam sunt substantiæ extrinsecæ a re quæ mouetur ad eas, vt assimiletur eis vt inueniuntur oẽs actiones seruorum, qñ sunt erga genera intentionum domini sui. igitur dicuntur esse propter dominũ, & similiter omnia entia cũ hoc primo principio. quid clarius dici potuit? Et in lib. destru. destructionũ. dispu. 1. in solutione dub. vlt. inquit. Dicimus nos q̃ ad hoc respondendũ est videlicet q̃ nõ est impossibile reperiri perfectiones similes dispositionibus quæ separantur a subiecto, sicut nauta a naui, & artifex cum suo instrumento. Et confirmatur. nam alias irrationabilis fuisset petitio Aristo. in 2. de anima ubi posita generali animæ diffinitione dicente, q̃ anima est actus corporis organici physici potẽtia vitam habentis, in tex. cõ. 11. deinde subdit. Amplius autẽ immanifestum si sit corporis actus anima, sicut nauta nauis, si omnis actus actuat inhærenter. similiter primũ

L principium non est finis qui per generationẽ acquiratur, sed est per participationem suę bonitatis omnibus entibus communicatus, vt exigit natura, & conditio vniuscuiusq;. Et similiter etiam est agens fm similitudinem, vt declarat Commẽ. 4. cęli. & mundi. com. 1.

PROPOSITIO XCIIII.

Mouens corporeum non mouet nisi motum.

Propositio vulgata ex. 7. & 8. ph. Contra quam tamen dubitauit Theophrastus, vt inq̃t lucidissimus

M Them. in erroribus primi de anima ca. 17. vbi inquit, sed resistit huic loco Theophrastus in his libris in quibus tractat locos ab Aristo. ante tractatos nõ eodẽ inquit, mouetur aĩa motu quo mouet ipsa corp9, iudicia comprehẽsiones a sẽsiones sunt animæ motus. locales vero sunt corporis, præterea neq; retortionẽ illam videri seriam necessariamq;, vt eo. s. motu quo corpus mouetur eodem moueri animam sit necesse. nam trahitur lignum ab homine nõ tamen contra

A contra homo videtur trahi ligno. Item vapores vi solis in sublime rapti rectis angulis subuolant, sol ipse versa vice non rapitur, nec in linea mouetur, sed in orbem & circulum. Hæc sunt Theophrasti argumenta contra Aristo.in.1.de anima.tex.cō.41.vbi arguit contra antiquos dicētes animam per se moueri. Quibus respondet Them.dicens, solutio est primum demonstret ille iudicia, & assensiones esse motus, hoc nunquā præstabit vtiq;,si definitionem motus recipit quā supra nos attulimus motum esse continuum, & attendi

B cum tempore ex indiuiduis motionibus non componi de potentia ad actum conferri,& dum cōfertur obiter retineri potentiam quorum ille omnium tanquam videtur oblitus, ꝙ eo magis mirari subit qđ ille edito commentario amplexus est oīa quæ de motu ab Aristot. conscripta sunt,cæterum homines qui lignum trahunt,& sol qui in gyrum torquetur, quo motu mouent eodem etiā motu mouentur.mouet adeo & mouentur motu locali, ꝙ si alio motu numero, aut specie mouentur nihil ad rem.nec.n.tenere aliud Arist.vo-

C luit quā vt id quod locali motu mouet, si propterea quod mouet etiam mouetur, necesse sit ēt ipsum quoq; motu locali moueri. Ex qua quidē Themist. dissolutione elicitur ista limitatio ꝙ in mouentibus corporeis mouens necesse est moueri vel eodem motu,vel diuerso saltim in specie. nō enim est necessarium vt eadē specie motus mouens,& motum moueantur,vt patuit in exemplis adductis.Com.etiam Auer.in eodem loco,cō.41.in. 1. de aīa mouet consimilem dubitationem dicens Et cum

Glossa fm Themist.

quidam existimauerunt ꝙ hæc con- D tradictio est fm rē in se,dederuntq́ dubitationes super Arist. in hac probatione dicēte, ꝙ oē corpus nō mouet nisi moueatur, & dicunt. nos videmus hic multa quæ mouent,& non mouentur illo modo motus, vt lapis retitus, qm̄ cū calefit mouet paleam motu locali,tn̄ ipse nō mouetur. Et soluendo Auer.inquit.sed iste nō est locus istius qōnis, & eius dissolutio iā dicta est in.8.physi. vbi indigebat ponere istā propōnem, & est in tex. cō. 35.-si qō esset propria huic loco cōtradictio esset fm rem in se, quia

multa videmus alterare quæ tn̄ non E alterantur. sumus igr̄ inter duo, aut debentes ponere ꝙ contradictio est fm rem in se,& tunc non erit verum nisi in motu locali,quod non sonant verba Arist. aut ponere ꝙ contradictio est fm sermonē dicentis nō fm rem in se &c.Ex quibus verbis Auer. elicitur ista limitatio ꝙ proposita propō sqlum locum hēt in motu locali vnde.8. physicæ auscult. vbi est locus propri⁹ & indigebat ista propōne ad demonstrandū ꝙ in mouenti b⁹,& motis localiter est deuenire ad vnum primū motū ex se,quod mo-

uetur a motore non moto. ponitur F ibiq́ ista propō in tex.cō. 35. & Com. sic glossat illā.nam inquit,corpus.n. impoſe est, vt moueat in loco sine eo ꝙ moueatur essentialiter. Propō igr̄ est vr̄iter vera de motu locali fm viam Peripareticorum,ꝙ oē mouēs corporeū localiter non mouet nisi localiter moueatur,quod autem eodem modo motus fm numerū aut speciē moueat,& moueatur, hoc nō est necessariū,quia sufficit ꝙ sit idētitas in gn̄e tm̄. Vnde fallit allegata propō in motu alterationis, quia nō

Glossa fm Auer.

 omne

G omne corpus alterans alterat, nec eadem specie, nec sm genus, vt clarum est de corpore cęlesti quod alterat alteratione passiua ista inferiora, & tñ ipsum inalterabile est tali gñe alterationis, vt patet in.1.cœ. & mun. tex. cō.20.& in lib.de substā. orbis. nota tñ ꝙ licet mouēs corporeum in alterando nō est necessariū quod alteretur, nec eadē alteratione sm speciē, aut sm genus, tñ necesse est qđ moueatur aliquo motu diuerso sm genus, vnde cęlū licet in alterando nō alteretur, tñ mouet localiter. Sed est instantia contra limitationē Auerr.

Instantia.

H nā magnes localiter attrahit ferrū, & tñ non oportet ꝙ in tali attractione magnes localiter moueatur. Nisi esset ꝙ sic intelligitur dictū Auer. ꝙ oē mouens corporeū localiter īmediate aliquid in mouendo localiter mouetur, modo magnes immediate non mouet localiter ipsum ferrum, sed mouet mediāte alteratione qua alterat medium per impressionē cuiusdam qualitatis, & mediū taliter alteratum alterat ferrū, vnde postmodum ferrū taliter alteratū mouet se ad magnetem localiter. vnde Com. in.8.ph.cō.55.scribit, & similiter ferrū est quoquo mō de numero, eorū

Solutio.

I quæ mouentur naturaliter cum nō mouetur a magnete nisi per alterationem, quam acquirit mediāte aere, & magnete, & ideo qñ complexio magnetis transmutatur nō attrahit sicut accidit ei qñ confricatur cum alliis vt sꝫ. & hoc manifestum est in lapide qui non attrahit paleas donec calefiat. vnde ēt in 7.physi.cō.10.inquit. Ad hoc autem quod quæritur quoniam plura attrahentia videntur attrahere sine tractu, & sine motu. dicendum est ꝙ hæc dr̄ attractio æquiuoce attractio.n.in rei veritate est illa in qua attrahens mouetur cū attracto, & hoc qñ attractum ad ipsum nō fuerit quiescēs. necesse.n.est vt motus attrahentis sit velocior motu attracti, & hoc inuenitur in virtutibus volūtariis, & inuenitur in multis virtutibus naturalibus vitalibus, & ideo posita sunt fila in mēbris animaliū, attractio autem in qua attrahens est quiescens, & attractū motū non est attractio in rei veritate, sed attractū mouetur ex se ad attrahens, vt perficiat, sic vt terra mouetur ad inferius, & ignis ad superius, & similiter oportet hoc intelligere de motu ferri ad magnetem, & nutrimenti ad membra. ver. gr. de motu sanguinis ad superiora corporis, & vlr̄ter nutrimēti arborū ad superiora eaꝝ, sed est differentia inter ista, & illa q̄ mouentur ad locum proprium. qm̄ illa mouētur ad locū, siue fuerit propinquus siue remotus. nutrimenta vero non mouentur ad nutriendū nisi fuerint in aliqua dispositione de nutrito, & similiter ferrum non mouetur ad magnetem nisi cum fuerit in aliqua qualitate de magnete. & iō magnes qñ fricatur cum allio amittit virtutem. nam ferrū tunc non acquirit de lapide in illa dispositione qualitatem per quam innatū est moueri per se ad lapidem. & hoc manifestū est in ambra quod attrahit paleam quando calefit, ergo iste modus motionis si dicatur attractio nō intendebatur ab Arist. in hoc nomine attractio cum collocetur in his q̄ mouētur ex se. Ex quibus verbis colligitur de mente Com. ista limitatio ꝙ oē mouens corporeum localiter mouēs aliud corpus in mouendo localiter mouetur, veritatem habet de illis K L M

A illis motibus quæ fiunt ab extrinseco de quibus meminit Aristo. in. 7. phy. tex. cõ. 10. de motibus autem factis ab intrinseco gñaliter propositio verificari nõ potest, sicut est motus ferri ad magnetem, & vaporis ad solem, & nutrimenti ad nutritum, & hæc sunt quæ dici possunt. Sed est difficultas de elemẽto. quod teste Auer. in. 3. cœli & mundi. cõ. 28. mouet se per accidens mouendo medium. nã imaginatur ꝙ sicut nauta per se mouendo nauim mouet seipsum per accidens, sic elementum mouendo per se medium mouet seipsum per
B accidens. vnde inquit. & quia lapis sicut diximus non diuiditur in motorem, & rẽ motã, ita ꝙ vtrunq; eorum sit existẽs in actu, lapis enim mouetur a principio quod est in eo accidentaliter cum non habeat esse motus nisi per illud principium. non enim est motus lapis nisi fm quod est potẽtia inferius, & est motor fm ꝙ est gradus. Si igitur fuerit motus essentialiter per se inquãtum est grauis, & iam posuerimus ꝙ non mouetur essentialiter nisi fm ꝙ est grauis, ergo est motor, & motus essentialiter eodem modo quod est im-
C possibile, & ideo non est motus hic essentialiter lapis, neq; mouet se essentialiter, & cũ ita sit, & omne quod mouet se accidentaliter, necesse est vt moueat se, quia essentialiter mouet aliud motum a se. ver. gra. quia homo non mouet se accidentaliter in naui, nisi quia mouet nauim essẽtialiter, & cum ita sit, lapis, igitur nõ mouet essentialiter, nisi aerẽ in quo est, & mouet se secũdum motum aeris, sicut de homine cum naui, & cũ ita sit, aer igitur, & aqua sunt necessaria in motu lapidis. Ex hoc elicitur ꝙ in motu locali licet omne mouẽs
D corporeum localiter Imediate mouens aliud per se motum, in mouendo localiter moueatur, non oportet tamen ꝙ tale semper sit per se motum, sed sufficit ꝙ sit vel per se, vel ꝑ accidens motũ, & hoc additur propter elementum quod licet per se localiter moueat, medium tamen ipsum non est per se motum a seipso, quia nõ diuiditur in partẽ per se mouentem. & in partem per se motam. sicut animal quod diuiditur in duo in actu, quorum vnũ est per se mouens, & est aĩa, & aliud est per se motum & est ipsum corpus, & ideo animal est motum ex se, & per se, sed elementa non diuidunt in duo in actu. B
nam non diuiduntur nisi in materiam, & formam. Materia autem cũ sit ens in pura potentia non põt esse subiectum motus, quia quod mouetur est in actu. 5. phy. tex. com. 8. Materia autem prima est primo diuersa ab actu. vnde Auerr. ibidem dicit ꝙ cum esse primæ materiæ non admiscetur actus omnino, & ideo elementa dicuntur mota ex se per accidens, quia dum mouentur de potentia accidentali, habent principium actiuum intrinsecum sui motus, sed F
non habent principium intrinsecũ passiuum, & ideo elementum a sua forma mouendo per se mediũ mouet seipsum per accidens ad motum medii; & in tali motu forma est quę mouet inquantum forma, & mouetur vt est in materia. vt dicit Com. ibi. & 4. cœli. com. 22. & 24, & 25. & in. 8. physic. 32.

G PROPOSITIO XCV.

Medium est nobilius extremis.

ADuerte ꝙ vbi est æquiuocatio ibi est confusio. mediū est terminus multiplex, & vltra alias acceptiones, de quibus supra locuti fuimus, pro nunc medium est duplex. vnum est secūdum magnitudinem, aliud autem est medium quod eligitur a natura. Propositio vera est de medio secundum naturam, non autem de medio secundum magnitudinem siue secundum situm, glossa est Aristo. & Auer. in. 2. de Cœli & mun. tex. com. 74. vbi Aristo. reprehendit opinionem antiquorum probantium ꝙ medium mundi est nobilius horizonte. nam terminans est nobilius terminato, sed horizon terminat medium mundi. ergo horizō est perfectior, quia proportio terminantis ad terminatum est proportio formæ ad materiam, forma autem est nobilior materia. & Commen. dicit in com. ꝙ Aristo. concedit antiquis illas propositiones quod nobilius debet esse in nobiliori loco, vnde. 1. cœli & mun. tex. cō. 22. omnes homines de dijs habent existimationem, & oēs eum qui sursum deo locum attribuunt, & barbari, & græci, quæcunq; putāt deos palā vt īmortale īmortali coaptatum sit, impossibile. n. aliter. & ita tenet etiā. 12. meta. t. c. 44. sed non concedit ꝙ mediū in magnitudine est nobilius, sed medium quod eligitur a natura. vnde vt inquit, medium quod est ſm nobilitatem, & electionem in aīalibus nō est medium in magnitudine, sed est medium in substantia. & inquit Cō. ꝙ iste sermo contradicit pythagorico sermoni de corde, & sermoni K ipsius. dicit. n. ꝙ cor est nobilissimū membrorū. ergo debet habere locum nobilissimū quod est medium corporis, sicut princeps debet habere medium in ciuitate vt habeat regnum æquale, & est exemplū Arist. in libro de motibus animalium, & subdit. sed tamen videtur ꝙ non est ita de aīali magno. s. de mundo, sicut de aīali paruo quod est generabile, & corruptibile, qm̄ horizon in mundo est nobilius cētro. horizon. n. est terminās, & centrū est terminatum, & entia nobiliora sunt in cœlo quod est nobilissimum locorum, videtur; L ergo ꝙ medium animalis generabilis, & corruptibilis est cōtrarium medio aīalis æterni, & propositio quam accipiunt isti. i. antiqui fuit accepta vniuersaliter in aīali simpliciter. Vbi considera ꝙ plerunq; paralogizat mens sumēdo aliquas propōnes quæ sunt veræ de aīali corruptibili trāsumens illas ad aīal cęleste, & est error magnus. nā aīatū fere dr̄ æquiuoce de istis, & de illis, vt dicit Cō. in 2 cęli c. 60. aīal. n. corruptibile ē animal per sensum, sed aīal cœleste de virtutibus aīæ nō habet nisi intellm̄ M & appetitū. 12. meta. c. 36. & 1. ca. de sub̄a orbis contra Auicē. ponentem aīam imaginatiuam in cœlo, vn̄ vt excitē intellm̄ tuū in hoc parū digredi cōstitui nō sine cā, quia multi decipiuntur loquentes vniformiter de illis, & istis. Altera differentia inter animal magnum, & paruum est ista, quia animal cœleste ita se habet quod est ſm vniuersum animatum & intelligens, qūia intelligētia non vnitur orbi mediante dimensione interminata. nō. n. habet totū neq; partem, secus est de animali corruptibili

Medium duplex.

H

I

A ruptibili.colligitur dña ista ex. 2.cç li com. 3.& ex. 1.cap. de subſtan.orbis. Amplius illæ ſex dñæ poſitionis dextrum,ſiniſtrum,ſurſum deorſum,ante,& retro,aliter ſunt ibi,aliter hic,patet ex. 2.cœli,comm. 15.

Amplius in animali cœleſti non eſt aliquid quod animatur per animam,nec eſt aliquid quod viuat per vitam,quia omne tale eſt generabile,& corruptibile animal. ſententia eſt Auerr. clara in.8.meta.com.12. vbi dicit,& cum narrauit ꝙ iſtæ ſub-
B ſtantiæ cœleſtes non habent materiam.ſ.quia non ſunt compoſitæ ex materia & forma,ſed ex corpore, & forma animata intelligibili, nõ ita ꝙ anima ſit res animata,ſicut,ſupple tu,eſt in iſtis corruptibilib⁹ in qbus forma eſt tota quiditas,non ita,ꝙ illic ſit aliquid quod aĩatur per aĩam, aut viuat per vitam,ſed ſunt animata per ſe,& viua, omne enim quod viuit per vitam eſt generabile,& corruptibile,& ideo dicit Themi. ꝙ ſol & luna,& ſtellæ,aut ſunt formæ ſine materiis,aut habẽt materias ꝑ æquiuocationem, ſicut eſt diſpoſitio in materia intellectus. Et ex illo loco
C patet error eorum, qui ponunt intelligentiam per formalem inherentiam animare cælum cum tamẽ hic aperte reclamet Cõ.ꝙ ibi nihil animatur per animam nihilq; viuit ibi per vitam.Et rõ eſt, quia vt idem dicit in lib.de ſubſtan.orbis in penul. cap.vbi dicit,ꝙ corpus cœleſte non indiget in ſuo eſſe anima, quia ipsũ eſt permanẽs per ſe, ſecus autem eſt de corpore animalis corruptibilis, quia tale eſt fluxibile, & ideo indiget anima animante quod videmus experimento,ceſſante.n. anima corpus ſtatim diſſoluitur. vnde Ariſto. contra antiquos. 1.de anima inquit D quod vr̃ magis, ꝙ anima continet corpus,quàm corpus animam. Pro quo aduerte,ꝙ anima apud ſapientes præcipue arabes dicitur a forma liter animando,ſicut eſt anima vegetatiua,& ſenſitiua, quæ ſunt formæ informantes corpus organicũ. vnde Auer.in.2.Collig̃ ca.7. loquẽdo de virtutibus animæ vegetatiuæ inquit. Et in naturali philoſophia fuit declaratum de iſtis, quod ſunt animæ,& hoc ideo,quia ipſę ſunt organicæ,& quia non ſunt virtutes naturales. Et ex hoc poteris intellige- E re etiam ſermonem Ariſtot.in.2. de anima.in tex.com.21. vbi inquit. De intellectu autem, & perſpectiua potentia nihil adhuc manifeſtum, ſed vr̃ aliud genus animæ eẽ, & hoc ſolum contingere ſeparari,ſicut perpetuum a corruptibili. vbi Auer.in comm.dicit ꝙ rectius eſt, vt ſit non anima.& Auic.9.ſuæ meta. c.4. loquens de anima imaginatiua cœli dicit,ꝙ nõ eſt forma ſeparata ab orbe,alioquin eẽt intelligentiã, & hoc non eſt dubium in via Com. quicquid dicant alij. vnde ſi intelligentia dr̃ anima cœli ẽ rõne motus; qã F principium mouens de rebus mobilibus eſt ſicut anima de rebus viuis. 8.phy.com.1.& ita dicit ſeipſum declarando in lib.de ſubſtan,orb. cap. 1.ꝙ cælum non dr̃ animatum, niſi ꝑꝑ motum localem,& propter appetitum,quia dr̃ motum ex ſe, & appetens per ſe,& neutrum iſtorum requirit,ꝙ intelligentia ſit forma inhærens,vt alias diffuſe demonſtraui. Alia dña eſt,quia in animali cœleſti non datur materia niſi ꝑꝑ motum localem:ſed in animali corruptibili datur materia ꝑꝑ gñationẽ, &

G & corruptionem sic dicit Comm. in lib. de substan. orb. & ibi vide, quia longe plures drĩas inuenies tum ex parte formæ, tum ex parte materiæ, tum ex parte accidentium. Reuertamur iterum ad declarationẽ propositi theorematis, qđ est alia æquiuocatio ex parte medij. nam quædã dñr media per compositionem ex extremis, sicut colores medij inter album & nigrum, & quædam dicũtur media per comparationẽ tantũ, sicut aer, & aqua sunt media inter ignem & terrã. distinctio est Auer. 4. cœli & mun. comm. 26. in neutris
H est vñr vera ꝓpositio assumpta. nã viredo non est perfectior albedine. nam. 10. met. tex. com. 7. albedo est metrum, & mensura omnium colorũ, sĩr aer, & aqua quæ sunt media ſm comparationem inter ignẽ, qui est leuis simpr̃, & terram quæ ẽ grauis simpr̃, non sunt nobiliora igne qui est formalissimum omniũ elementorum. Falsa etiam est propositio in formis recipientibus intensionem, & remissionem: Fallit ẽt ꝓpõ in operationibus propter eandẽ causam, nam extremum intensius in o-
I peratione est nobilius medio. Vera autem est propõ in moralibus, quia virtus quæ est in medio duorũ extremorum, quæ sunt vitia, est nobilior extremis. ibi. n. veritatem habet sermo Hesiodi poetæ, dicentis, medium eẽ plus toto, vt declarauit Plato in. 3. libro de legib.

PROPOSITIO XCVI.

Semper existimabitur aliqua species mouens.

FAmosa est propositio, & scribitur in. 3. physicæ auscultationis in tex. comm. 17. Aduerte tamen ꝙ K
Aristo. sibimet obuius esse vĩ. nam in. 5. physicæ auscul. tex. com. 3. inquit. species, neq; mouet, neq; mouetur. & Com. ibidem com. 5. scribit qui fingit formas moueri, non est amplius cum eo loquendum in hac scientia naturali videlicet. nam vnũ eorum quæ ponit naturalis est, qđ forma non separatur per se. s. non mutatur de materia in materiã ſm ꝙ corpora mutantur de loco ad locum, sed separatio eius a materia est corruptio, vt scribit Auer. 4. physic. com. 17. Aduerte igitur ꝙ est duplex formarum genus, quædã sunt L
abstractæ a materia, & quædã sunt eductæ de potentia materiæ, vt patet per Auer. 1. phy. com. vlti. Differentia tñ magna valde est ĩ hoc duplici genere formarum, nã in abstractis a materia idem est quiditas, & essentia. In materialibus autẽ ista diuersantur, vt patet in. 7. meta. tex. com. 41. Et in. 3. de anima tex. commẽ. 9. Et iõ principiũ forale agẽdi est ipsa forma, sed id qđ agit est ipsa essentia substantiæ compositæ, & in passione id quod patitur est compositum, sed principium quod est sibi ratio patiendi est materia. vnde Arist. M
in procemio met. actus & generationes sunt suppositorum. Et. 7. meta. tex. com. 26. & 27. Non generatur forma nec materia, sed synolon. i. congregatum ex materia & forma. Sic igitur species rei materialis est principium mouendi, vt quo, nõ vt quod, sed quod sic mouetur, & mouet est compositum ex materia, & forma. Et hoc innuit Com. ibi in. 5. phy. reddens cãm illius dicti, quare forma non mouet, neq; mouetͬ, & inquit, qm̃ motor, & motum est cõpositum

Formarũ duplex est genus.

A positum ex materia, & forma. Et declaratū est in. 3. phy. q motus est in moto non in motore. Themisti' autem in. 5. physi. perscrutans illum locum inquit, q licet nonnullæ formæ mouere dicātur, vt animal anima, & lapidem grauitas, non tamen ab his mouentur illa quatenus procreantur. Nec enim grauitas lapidescentem, & concrescentem vaporē progignit ipsa. Alioquin motus in his necessario haberetur, q statim reuincitur falsum, qm̄ in rebus mo-

B tis non in mouentibus motum esse persuasum est, &c. Consistit igitur solutio Themistij in hoc q qn̄ res ē in procreari, & gigni non mouetur a sua forma, sed ab ipso generāte, vt patet. 8. physi. tex. com. 32. vnde forma, quæ est terminus motus nō mouet, neq; mouetur in illo motu, sed bene forma, quæ est agens, quæ coincidit in idem specie cum forma, quę est terminus motus est illa, quæ mouet, & hoc etiam est de intētione Alberti magni ibidem dicentis. q forma in motu rei quæ transmutatur

C ad illam formā, non mouet influendo aliquid de moto ipsi materiæ, sicut facit efficiens, licet enim efficiens idem specie sit cum forma, quæ est finis motus, nunquam tn̄ est idem numero. Et ideo forma vt est finis motus, neq; mouet, neq; mouetur proprie loquendo. Nisi forte velimus dicere q mouet metaphorice pro quanto mouet intentionē agētis. Nam vt inquit Arist. in. 1. de genera. & corru. in tex. com. 55. Faciēs causa est, vnde principium motus. Cuius autem gratia non actiuū. nā sanitas nō factiuum est nisi fm metaphoram. Intellectus igitur propositionis in rebus habētibus formam in materia talis est, q omne agens debet habere aliquā formā per quā sit in actu, & per quam agat. frustra enim esset agens nisi haberet in se principium alicuius operationis, sed non oportet, q sit in actu rei fiendæ ita q semper sit eiusdem speciei. Sic enim omne quod mouet, & agit est in actu loquendo de vera motione. Nam illud q metaphorice mouet sicut est finis, non debet esse in actu. Nam quam primum finis est in effectu cessat motus. Nam habitibus præsentibus in materia non adhuc generatur aliquid, sed iam est primo de gene & corr. vbi supra, & ma E ximede fine secundario. Vnde hoc est singulare, & peculiare in hoc genere causæ finalis q sit ens in potentia cū actuali intentione eius ad qđ mouet. Vnde dicit Auer. in. 12. meta. com. 36. Balneum in anima mouet, vt efficiens, & balneum extra animam mouet, vt finis, non vult dicere, q forma balnei, præcise, vt acquiritur homini in esse reali fm tale eē, sit causa mouens, quia finis illo modo nō habet rationem causæ, sed est effectus fm esse productus, ab agente, sed voluit dicere q quia finis ha- F bet mouere in ratione boni amati, & desiderati intensionem agentis, & quia non habet bonitatem, & vtilitatem respectu sanitatis, vt forma balnei habet esse cognitum, sed vt ē inexistentia, quia bonum, & malū sunt in rebus, & verū, & falsum sunt in anima, sic forma balnei præcise i esse abstractionis considerata, mouet vt efficiens, quia obiectum mouet intellectum sicut motor mobile, vt patet. 3. de anima. tex. com. 54. Sed forma balnei primo, vt apprehenditur ab aīa, vt hēt bonitatē extra

G tra acquirendam infirmo debēti accedere ad illud sic mouet in ratione finis,& iste est intellectus Auerro. Nota tamen ꝙ actio proueniens a forma duplex est. Quædam est materialis,& tunc forma agit medianti bus qualitatibus existentibus in materia, vnde dicit Arist. in lib. de sensu,& sensato, ignis non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus. Et ratio est, quia actio est merito cõtrarietatis. Ignis autem nõ habet cõtrarium, nisi rõne qua calidus, non ratione qua ignis. Alia autem est

Actio formæ dupl.

H actio spiritalis,& in tali actione forma sola est principium agendi. sic dixit dominus Alber. magnus in. 2. de anima. in tract. 3. ca. 6. Vtrum autē concurrat aliquid aliud in illa actione Auer. 2. de ani. com. 60. visus est dereliquisse sub dubio, tamen sine ꝑ iudicio dici potest, ꝙ si in actione materiali agens naturale rememoratur ab intelligentia non errante, multo magis credēdum est in actione spiritali, quæ est longe præstantior. Nam non est opinandum, ꝙ si eē coloris nobiliori modo est in vi-

I su quàm sit in corpore colorato, ꝙ ista diuersitas causetur ab ipsis subiectis, quia vt inquit Comm. in loco præallegato, melius est existimare, ꝙ diuersitas formarum sit causa diuersitatis materierum, quàm econtra. Forma igitur materialis qũo sit principium agendi dictum est. Sed forma abstracta a materia per suā essentiam agit secundum Peripateticos,& in sua actione non est fatigabilis, quia non est constituta in esse per subiectum, sed est potius cõstituens suum subiectum in esse, vt patet per Auer. 1. physicorum commen. 63.

PROPOSITIO XCVII. K

Materia est causa pluralitatis, seu numeralitatis apud philosophos, & causa conuenientia in multitudine numerali est forma.

PRopositio ista in propria forma scribitur per Auer. in lib. destr. destruct. in dispu. 1, in solut. 7. dub. extrahitur autem ex mente Aristo. 12. primæ philosophiæ. in tex. com men. 49. vbi scribit. Quod autē vnũ cœlum manifestum est, si enim plu- L res essent cœli, vt homines, foret prĩcipium quidem circa vnumquodq; specie vnum, numero vero multa, sed quæcunq; sunt numero multa multam materiam habēt. vna enim & eadem ratio multorum vt hoīs, socratis vero vnus. Quod autem qđ quid erat esse non habet materiam primam. endelechia enim. vnũ igitur,& ratione,& numero primum mouens immobile ens,& motum, ergo semper,& continue vnum solum, vnum ergo solum cœlum.

Dicit autem Scotus in. 7. suæ meta. Opin. Sco. q. 13.& in. 2. sententiarum distin. 3. parte prima,& Anto. And. in. 5. suæ M metaphy. q. 5. dicunt ꝙ cum secundo physi. tex. com. 26. materia & forma opponunt relatiue,& quia quot modis dicitur vnum oppositorum, tot modis dicitur & reliquum, sicut forma apud Philosophos sumitur duobus modis, videlicet pro forma partis quæ est altera pars essentialis compositi, sicut anima respectu hominis,& pro forma totius, sicut humanitas, quæ est idem, ꝙ quiditas. pariformiter materia sumitur duobus modis, quia quædam est materia,

A ria, quæ opponitur formæ partis, & hæc est materia, quæ est principiū essentiale rei constituens rem cum forma, & vnum ens per se, quædam autem est materia, quæ opponitur formę totius, & ipsi quiditati, & per consequens est extra rōnem quiditatis formaliter, & hæc est materia, quæ est differētia, seu proprietas indiuidualis, & tunc iuxta huiusmodi distinctionem dicūt Arist. & sequaces intellexisse, ꝙ ista materia indiuidualis est illa, quæ causa existit propter quam indiuidua multiplicantur numero in eadem specie, & for-
B ma est causa cōuenientiæ .s. forma, quæ est quiditas iuxta illud Porphyrij, participatione speciei plures homines sunt vnus homo, & sic glossant omnes auctoritates Arist. in. 5. &. 7. primæ philosophiæ, quæ videntur sonare, ꝙ quæ numero differūt propter materiam differunt, & ita præallegatam Aristot. auctoritatem in. 12. meta. tex. com. 49. de primo motore glossant, qa Deus de se ē hic & singularis, quia natura diuina nō est contrahibilis per differentias in-
Impugna. diuiduales ad plures deos. Sed qᵹ
C quid sit de principio indiuiduationis, de quo feci quæstionem prolixam dum essem iunior, quātum tñ spectat in declaratione pñtis theorematis: Dico, salua pace, istam glo. eē de mente Aristo. & sui Com. Auer. in præallega. locis. nam Com. in cō. 49. exponens illam Arist. demōstrationem dicit, ꝙ omne quod est vnū, & plura in numero habet materiā, idest omne, ꝙ est vnum in specie, & plura in numero habet materiam, sed iam declaratum est, ꝙ principiū cœli non habet materiam. manifestum est autem, ꝙ demfo qua ibi in 12. meta. com. 41. & in. 8. physi. tex. com. 78. &. 79. demonstrauit ꝙ primus motor non habet materiam non processit de materia, vt opponitur quiditati. Amplius. 7. primæ philosophiæ. tex. commen. 28. contra Platonem inquit. Quare palam, quia non oportet quasi exemplum speciem probare. maxime enim in his exquirerentur formæ, nam substantię maxime hæ, sed sufficiens est generans facere & speciei causam esse in materia. omnis vero iam talis species in his carnibus, & ossibus callias, & sortes, & diuersa quidem pro E
pter materiam. diuersa nanqᵹ, idem vero specie. nam indiuiduæ species. Patet autē manifeste ꝙ materia sumitur pro subiecto generationis, in tali enim est forma generans. Et cōfirmatur auctoritate Auerr. ibidem commē. 28. vbi expresse dicit in calce commenti, exponens allegata verba. Deinde dixit, sed vt generās possit, idest, sed sufficit in generatione, vt in generante sit potentia ad generandum formam sibi similē in materia, quæ est in potentia forma eius idest, quia actio eius nihil aliud est, quàm extrahere illud, quod est in potentia ad actum, & erit causa in F
multiplicatione generabilium ab vno generante multiplicatio materierū in quas agit, & vt ipsum agere in aliud, & vt generans, & generatū, cū hęc sint idem I forma. Et hoc intendebat cum dixit, vt sit sortes, & callias. i quoniam si generatio esset a formis separatis, non possibile eēt vt istæ formæ essent causæ eius, qđ apparet, scilicet quod generans, & generatum sunt duo in numero, & vnum in forma. Vbi patet clarissime intelligenti, quod loquuntur de materia

materia ex cuius potentia res extrahitur ab agente ad actum, tale autẽ non est differentia indiuidualis, immo est materia quæ est subiectum generationis. Ex hoc igitur loco patet, ꝙ expositio istorum non est de mente Arist. Dicamus igitur istũ esse propositi theorematis intellectum, ꝙ comparando principium distinctiuum ad principium assimilatiuum, materia ſm Peripateticos est appropriatum principiũ pluralificationis, & distinctionis. forma autem est appropriatum principiũ assimilationis. vnde isto modo in-
H telligitur etiam auctoritas Auer. 1. meta. com. 40. vbi habet ꝙ dualitas in re est propter materiam, non tñ credas, vt multi ante nos tenuerunt, materiam comparatam ad formam respectu indiuidui demonstrati, & suæ vnitatis numeralis principalius dependere ab vnitate materiæ, quã vnitate formæ. nam materia nõ est vna numero, nisi priuatiue de se, vt scribit Auer. 12. met. com. 14. sed ipsum indiuiduum demõstratum est hoc, & vnum numero principaliter per suam formam, & ista est vnitas
I positiua, sic enim scribit ad literam Auer. vbi supra dicens. Demonstrãdum igitur quomodo vnum numero potest inueniri in pluribus. hoc quidem nõ intelligitur in eo quod est in actu, in eo autem, quod est in potentia dicere est, quod est vnum in numero, & commune pluribus, & non habet differentias, quibus differunt in singulis indiuiduis adinuicem, & quia differentiæ indiuiduales absunt, & caret formis quibus inuenitur pluralitas in numero dicit esse vnum, & quia caret forma qua res dr̃ esse vna numero dici-

tur eẽ communis rebus pluribus in K
numero, non quia habet formam communem sicut est in genere. ſm igitur quod caret drĩis formarũ indiuidualium est vna numero non, quia habeat formam indiuidualem qua res dicitur esse vna numero, & ſm hoc etiam quod caret forma in actu indiuiduali est communis pluribus rebus, & primo de anima com mento. 90. dicit manifeste: omne quod est vnum, & continuum non est vnum per suam materiam, sed per suam formam, quod intelligo principaliter, vt in quæstione de principio indiuiduationis latissi- L
me declaraui, & ista est via eius, & sui magistri ni fallor. Sed quæ fuit causa ꝙ ista opinio inualuit in via multorum virorum iuxta principia peripatetica, quod absolute crediderunt multiplicationẽ a materia principaliter prouenire non a forma, & ꝙ distinctio indiuiduorum in eadem specie principaliter est a materia non a forma fuit, quia ista multitudo indiuiduorum in eadem specie in solis materialibus reperitur. vnde etiam Comment. primo physico. commento 6. quasi ab ipsa ve- M
ritate coactus dicit, ꝙ differentiæ, aut sunt rerum differentium scdm formam, aut rerum differentium ſm quantitatem differentiam per formas nuncupans specificas differẽtias. Differentiæ vero ſm quantitatem sunt indiuiduales. nam indiuidua per accidens differre dicuntur, & quantitas insequitur materiam, vt patet ex libro de substan. orbis. cap. 1. ita etiam dicit in præsenti loco, in disputa. 1. in solutione. 7. dub. vbi habet. Nullum nanque indiuiduum ab alio indiuiduo distingui debet

Cs errorꝭ

debet ab aliqua proprietate, nisi per accidens, immo indiuidua abinuicē distinguuntur materia. Quem locum quidam illo modo exposuerunt ꝙ Auer. istā rationem innuit ibi. Quæcunq; multiplicātur in numero, & vniuntur in forma, sunt cōposita ex materia & forma, sed animæ separatæ nō sunt compositæ ex materia, & forma, ergo nō sunt multæ in numero. Syllogismus est in secunda figura, & accepit maiorem, & tacuit minorem, quia est concessa ab eis, & dicunt ꝙ ibi. nullum autē indiuiduum, quod ibi probat maiorem, & dicit. nullum indiuiduum distinguitur ab alio ab aliqua proprietate, nisi per accidens. hæc maior ꝓsyllogismi, sed indiuidua distinguūtur materia. igitur distinctio per accidens est per materiam, & econtra. est enim ratio in tertia figura, & maior est Aristo. in. 2 poster. & minor est manifesta per se, & notat, ꝙ sicut materia concurrit ad eē indiuiduorum ita concurrit ad distinctionē, sed quoniam materia est causa per accidens indiuidui necessario, tamen forma per se est causa indiuidui, ideo distinctio indiuiduorum est per accidens, non tamē pure, sed per accidens necessarium. declaratum est. n. in. 7. meta. ꝙ materia est causa quiditatis indiuiduoꝝ nō per se, sed per accidens, sed tamen necessarium. forma autem est causa per se totalis essentiæ, & quiditatis rerū, ideo essentia indiuiduorum est per accidens a materia, & per se a forma.

Expō modemi expositoris. B C Impugna.

Sed iste bonus vir, vt sui moris est, ad pauca respiciens in omnibus de facili enunciat. Primo quidem non animaduertit ꝙ ille prosyllogismus non est ad maiorem, quia est in tertia figura, & illa maior erat vniuersalis, quę erat syllogizanda, & in pro syllogismo altera præmissarū erat vna indefinita. vnde propter vtrāq; causam ex vi prosyllogismi. maior primi syllogismi, quæ erat vniuersalis non potest concludi. nam licet gratia materiæ, quando ambæ præmissæ sunt vniuersales, & minor est in terminis cōuertibilibus, quia tūc potest redire ad primam figurā post sit sequi conclusio vniuersalis in figura tertia, vt dicit Auer. in. 4. phy. commento. 42. vbi tamen non sunt sic dispositæ, nullo pacto sequi potest. Amplius autem adhuc non habet intentum suum, quia per talem prosyllogismum non concluditur maior rationis, quia maior illius rationis erat ꝙ quæcunq; multiplicantur in numero, & vniuntur in forma, sunt composita ex materia, & forma, sed per mirabilem deductionem tui prosyllogismi, sequitur quòd distinctio per materiam est per accidens, aut ecōtra. quid ad rem? Amplius Commenta. in illo prosyllogismo peteret principium, quia arguens contra Algazelem, & Auicennam, qui posuerunt animas separatas numero differentes, accipit in prosyllogismo, quod indiuidua distinguuntur per materiam, sed hoc erat, quòd ab ipsis negabatur, immo dicunt, quòd animæ illæ per proprietates accidentales distinguūtur. Præterea. Bone vir, quomodo dicis materiam esse causam essendi, & distinguendi tanquam principium, & causam per accidens respectu indiuidui, cum hoc sit per se notum, & manifestum omnibus etiam de nouo inchoantibus philosophari, quòd materia, & forma sunt principia

D E F

G cipia per se generationis, quia sunt principia p se rei generatę, & remanent in re generata. priuatio aūt est principium per accidens necessariū, tamen sicut patet in. I. physi. auscul. in tex. commen. 65. vbi habetur, manifestum igitur, ꝙ si quidem sunt causę, & principia eorum quę natura sunt. Ex quibus primis sunt, & fiunt non sm accidens, sed vnunquodque quidem dicitur sm substantiā, quod fit ex subiecto & forma. componitur enim musicus homo ex homine, & musico quodammodo, resolues enim rationes in rationes eorum. vbi. Commenta. dicit ꝙ cum

H Aristo. declarauit ꝙ principia sunt tria, forma, & priuatio, & subiectū, incepit notificare, quę eorum sunt per se, & quę per accidens. Et infra reassumens rationem, quam Arist. intendit in tex. in forma inquit. Et syllogismus componitur sic. Si principia naturalia sunt illa ex quibus generatur genetabile per se, & principaliter, & talis est dispositio formę, & subiecti, necesse est, vt omne generabile generetur ex forma, & subiecto. Dimittit autem minorem, & cō clusionem, quę debet suppleri, quia

I est syllogismus hypotheticus continuus constructiuus, quem nostri appellant syllogismum cōditionalem a positione antecedentis ad positionem consequentis, & ita dicit etiam in seq. tex. & com. usq; ad. 68. inclusiue. Amplius Comm. 5. meta. cō. 23. expresse habet ꝙ omne compositum est per se, per suam materiam & per suam formam, & non per accidens, vt tu dicis. quomodo enim priuatio distingueretur aliter a materia, si materia est p rincipium per accidens, necessarium tamen, sic enim est de priuationē, & ita rediret opinio Platonis, qui non distinxit inter materiam, & priuationem, vt patet primo physicorum. 66. & 79.

K Amplius quod dicit iste expositor, quod materia est causa per accidens essentię, & quiditatis indiuiduorū, & dicit hoc esse declaratum in septimo meta. est purus error, quia frater mi, apud Peripateticos in conceptis cum materia, aliud est, qd quid est, ab eo, cuius est quod quid est, vt dicit expresse Philosophus. 7. meta- phy. tex. commen. 41. idest differt essentia a quiditate. illud enim, quod

L in talibus diuersificauit essentiam a quiditate est materia, vt dicit etiam Commen. tertio de anima. comm. 5. in solutione. 3. q. vnde referet dicere aliquid esse partem per se essentię, & dicere esse per se partem quiditatis, vel dicere aliquid per se pertinere ad rei essentiam, & illud met pertinere per se, ad rei quiditatem. vnde dicunt Peripatetici ꝙ materia & forma per se pertinent ad rei essentiam, quia essentia substantię cō positę per se resultat, & integratur ex ipsis. vnde a gręcis dicuntur synætia, idest concausę, quia simul cau

M sant substantiam compositam, & dicuntur partes essentiales eiusdem, sed tamen materia non pertinet ad rei quiditatem per se, quia ipsa neque quiditas est, nec quiditatem habens, est tamen in se considerata substantia, & natura quędam. nam sola forma a Peripateticis quiditas nūcupatur. vbi Aristo. in secundo physicorum. & in septimo meta. & . 5. & vbiq; appellat eam rationē, & quod quid erat esse rei. Et ne videamur ista studio contradicendi dicere, adducamus verba Auer. I. 7. primę philosophię.

A losophiæ com. 21. vbi inquit. Et solutio est, quoniã quidditas hominis est homo vno modo, & non homo alio modo, & est forma hominis, & non est homo, qui est congregatus ex materia & forma. q. d. si homo sumat᷑ pro hominis quidditate, sic forma hominis est homo: sed si homo sumatur pro esſētia hominis, sic forma hominis non est homo, immo homo vt sic est congregatum ex forma, & materia. Et in com. 34. ibidē confirmans istam sententiam expresse dicit. Si igitur hoc nomē substantia dicit᷑ simpliciter de materia sub-
B stantiæ compositæ ex materia & forma, & de forma eius, & de cōposito, tunc forma substantiæ dicetur esse substantia, rei cum ipsa declarat essentiam rei. Materia vero dicitur secundum considerationē ad substantiam ꝯpositam ex materia, & forma esse pars substantiæ, ſm considerationem vero ad substantiam declarantem essentiam rei non dicitur eē pars substantiæ, sed esse appatēs deferens formam in suam diffinitionem. vnde in diffinitionibus rerum necessario debet poni materia, non qa sit pars quidditatis, quia ipsa ſm
C se est ignota, est. n. pura potētia, sed ponitur tanquam vehiculum deferēs ipsam quidditatem. vnde primo de aīa. cō. 16. inquit. Qui in diffinitionibus ponit materiam, & dimittit formā diminute accipit, sed qui ponit formam, & dimittit materiam videtur dimittere aliquid non necessarium, sed nō est ita qm̄ forma debet accipi cum dispositionibus in quib⁹
opi. ꝓpria existit. Dicamus igitur nos, ꝙ opīo Cōm. est ista in illo loco, ꝙ comparādo induidua quo ad principium cōuenientiæ, & distinctionis, seu plurificationis appropriatæ conuenientia est à forma, & plurificatio, & distinctio, numeralis est à mā. Philosophi. n. innixi rationi sensatę, quod natura nihil frustra facit, euitauerunt multitudinem entium inquantum fieri pōt. vnde Arist. in. 1 physicę auscultationis in tex. com. 50. ꝓposuit opinionem Emped. ponentis principia finita opinioni Anaxagorę, & Democriti ponentium principia infinita, quia vbi fieri potest, & saluari possunt apparentia in rebus cum paucitate principiorum longe meli⁹ est, q̄ multiplicare illa sine necessitate. vbi inquit Cōm. in com. ꝙ qui potest sanare modica actione ille agit actione artificiali. Si aūt laborauerit actiōe maiori superflue aget & ociose, & ita est de natura, sicut de arte. Quia igitur viderunt multitudinem entium in eadē specie in habentibus formam in materia ex sua imperfectione proficisci, quia natura non potest perpetuari ſm induiduum, sed ex diuina solicitudine, & misericordia datum fuit, vt alia ſm speciem perpetuētur, vt dicit Cōm. in. 2. de anima. com. 34 & est etiam sententia Arist. in. 2. de gener. & cor M ruptione in tex. com. 59. vbi habet. Hoc autem rationabiliter cōtingit. quoniam. n. in omnibus inquimus, ꝙ melius est desiderare naturā semper, melius est autem esse quàm non esse. Esse aūt quot modis dicim⁹ in alijs dictum est. Hoc autem in omnibus impossibile existere propter lōge à principio distare reliquo modo compleuit esse Deus faciens continuam generationem, ita enim maxime continuabitur esse, quia proximè est substantiæ fieri per generationem. Vbi Cōm. inquit, quia iam

¶ visum est nobis, ꝙ natura semp mouetur ad nobilius ſm ꝙ potest ĩ vnoquoq;, Et ſm potest recipere vnum quodq; & quia ens est nobilius quã non ens, & ens verum, quàm nõ verum, & ſm indiuiduum, quàm ſm speciem. Quãuis impossibile est aliquod ens in istis rebus esse simpliciter nobile, propter remotionẽ à prima causa habens essentiam, & nobilitatem, quia Deus compleuit diminutionem in istis contingẽtem hoc modo, ſm ꝙ generatio facta est continua, quare eẽ põt perpetuũ in istis rebus. Et in primo de cœlo, & mun-
H do cõmen. 4. ꝙ inuenitur ex eis plus quam vnum. s. plus quã vnum indiuiduum in vna specie est diminutũ, quia si esset perfectum sufficeret esse vnum sicut in mundo, & hæc est cã esse indiuiduorum multorum ĩ vna specie. s. ꝙ propter diminutionẽ non fuit natura contenta esse vnius. Et ideo Philosophi in abstractis à materia in quibus tota perfectio naturæ potest perpetuari in vno indiuiduo dixerunt, ꝙ in talibus non est nisi vnum suppositum ĩ vna specie. sic igitur Auer. cõtra Algazelem, & contra Aui. ponentes animas ratio-
I nales esse plurificatas in eadem specie, & posse remanere post mortem separatas à materia, & distinctas inquit. Nos dicimus quòd ponere animas separatas à materia plures ĩ numero, est opinio in concessa ab omnibus Philosophis, immo est opinio valde dubitabilis, & reddit causam. Causa enim pluralitatis, seu numeralitatis est materia apud Philosophos, & causa conuenientiæ in multitudine numerali est forma. Sed quod possint reperiri res plures ĩ numero vna in forma sine mã, sic debet stare, quia litera iacet ſm mãm, K
& est mendosa, impossibile est. Et qa Algazel, & Auic. possent arbitrari, & dicere, ꝙ stat quod aliqua indiuidua in aliqua natura, & specie distinguãtur per aliquas proprietates accidentales, & nõ ratione materiæ, Ideo ĩmediate occurrens huic tacitę responsioni subnectit. Nullũ namq; indiuiduum ab alio indiuiduo distingui debet ab aliqua proprietate nisi per accñs. q. d. non est prima indiuiduoꝝ distinctio ĩ eadẽ specie ex proprietatibus q̃ sunt accidentia. Et ideo subdit, immo indiuidua abinuicem distinguunť materia. Nã de fa- L
cto Algazel, & Auic. possent dicere, ꝙ aĩæ separatæ à corporibus nõ differunt inter se materia, quia sunt per casum separatæ à materia, sed differunt p aliqua accñtia, quæ nõ faciũt differre specie, sed numero tñ, & iõ Auer. excludẽdo istam rñsionem dicit, ꝙ indiuidua inter se non distinguuntur p accidentia, loquendo primo & p se, ĩmo prima distinctionis cã in ipsis est materia. modo præexposito ꝯparando principium distinctionis ad principiũ assimilationis.
Ex quibus clare patet error illorum, M
qui ad mentem Arist. & Auer. ponũt principium indiuiduationis esse aliquod accidens, vt quãtitas, aut aliud consimile. Hoc quidem stare nõ potest sicut vides ex verbis pręallegatæ auctoritatis. Amplius hoc expresse est contra ipsum in. 7. primæ philosophiæ. cõmen. 2. vbi inquit. In hoc cap. intendit declarare, ꝙ quidditas indiuidui substantiæ est prior inesse. quidditatibus accidentium, indiuiduum enim substantiæ, quod prius est alijs indiuiduis accidentium, manifestum est per se, & ita dicit infra com. 4.

Cõtra ponentes aliquod accidens esse principiũ indiuiduationis.

A com.4.& 47. Et quod ista sit mens eius adducamus verba eius ibidem in solut.8.dubij. vbi dicit. Dicimus nos ꝙ Petrus bene differt à Gulielmo in numero, & sunt vnus in forma.s.in anima vna. Si anima Petri differt ab anima Gulielmi in numero, sicut personaliter differunt in numero. Oportet igitur ꝙ anima Petri, & Gulielmi essent duæ in numero. Et sequeret ex hoc, ꝙ anima haberet animam, & sic anima Petri, & Gulielmi essent vna, & eadem in forma. Et pluralitas numeralis.s.diuisio sequitur vnum in forma ratione

B materiæ. Vnde si anima non admitteretur in corporis diuisione, seu admissione, oportebit ꝙ quando separata fuerit à corpore quod sit vna & eadem in omnibus. videlicet, in numero. quid clarius quam exponere. Auer. per ipsummet Auer? & iō non potest stare opinio illa, vt ipse opinatur cum principijs Peripateticis, ꝙ videlicet, duo indiuidua sine materia numero distingui possint. Ad hoc igitur respiciētes Philosophi, ꝙ multiplicatio indiuiduorum in eadē specie non inuenitur in genere formarum nisi in formis habētibus esse in

C materia, ideo dixerunt absolute materiam esse causam pluralitatis, seu numeralitatis, quia hoc nō insequitur formas inquantum sunt formæ, sed formas quæ sunt in materia. Si tamen diligens inquisitor compareт materiam & formam, quæ concurrunt ad constitutionem indiuiduorum in eadem specie, & inter se, & vt constituunt indiuiduum, non est credendum ꝙ materia sit prima causa pluralitatis ipsius formę, quia forma non sequitur naturam materiæ ſm Arist. in.2.physic. quia tunc esset à casu. vnde Cōm. ibidem com.75. vbi

D Arist. intēdit probare, ꝙ natura agit propter finem inquit. Quia ista propositio est maxima, & fundamentū in hac scientia, & in scientia diuina, quia si naturalis non cōcesserit eam negat principium finale, & negat materiam esse propter formam, ex quo sequitur ipsum negare agēs. generans.n. non generat nisi propter aliquid. Et similiter mouens mouet propter aliquid, & cum sequitur forma necessario materiæ naturam, nascitur casu, & sic non erit agens, & si erit, erit frustra &c. Et infra com.87. inquit. Et omnes antiqui dicentes

E causam materialem tantum esse, nituntur ex illa reddere causas formarum, & actionū, opinabātur.n. ꝙ formæ sequuntur de necessitate naturā materiæ, & quod diuersitas earū est ex diuersificatione materię. ipse igitur vult destruere hoc, quoniam ipse opinatur ecōtra.s. ꝙ materia sequitur formam, & est verum dictum Cōm. nam Arist. ibidem tex. cō. 91. expresse dicit, & vtreq; physico dicēdæ sunt causæ. magis autem quæ cuius causa, causa enim hæc materiæ est, sed non hæc finis, vbi Cōm. inquit, ꝙ oportet naturalem redde-

F re vtranq; causam, quia constitutio rerum naturalium est ex ambobus .s.ex materia, & ex illo propter quod est materia. deinde dixit, sed magis debet, idest oportet naturalem solicitari magis circa causam finalem cum ꝓpter causam finalem sit causa materialis, & nō propter causam materialem est causa finalis. vnde etiā Auic 5. suæ metaph. dicit materia est materia formę, sed nō est causa formæ, licet illum modū dicēdi late loquēdo Cōm. admittere visus est

G quandoq;, & ideo in via Arist. & Peripateticorum nō teneo primam rationē multitudinis, & plurificationis in forma materiali prouenire in forma à mā, sicut supra diffuse declaraui: imo hoc est ex sua propria, & intrinseca rōne, quia ex se plurificabilis est, quia distantiæ entiū sunt valde diuersæ, vt scribit Cōm. in. 2. cęli & mūdi. in cō. 64. vnde Auer. in. 2. de aīa. com. 60. expresse dicit melius est existimare, ꝙ diuersitas formæ ē causa diuersitatis materiæ, q̄ econuerso, & in primo de aīa. com. 53. dicit, ꝙ membra cerui non differunt à

H membris leonis, nisi quia anima differt ab anima. & Auer. lib. destr. destruct. in disp. 3. in sol. 12. dub. inqt, ꝙ sequaces Pythagoræ fuerunt qui dicebant ꝙ pluralitas ꝓcedit à mā. Plato etiam & sequaces fuerūt illius opinionis, vt patet. 1. phy. tex. cō. 55.

Sic igitur intelligere potuisti quō apud Philosophos causa pluralitatis est materia, & causa cōuenientiæ est forma, & quō forma pendet à materia in hoc, & quomodo non, nā pauci ad hoc pertingere potuerunt.

PROPOSITIO XCVIII.

I *Diuisibilitas est passio quantitatis.*

SOlet extrahi & allegari præsens propositio ex intentione Aristo. in. 5. metaphy. cap. de quanto, & est in tex. com. 18. vbi dicitur. quantum vero dicitur, ꝙ est diuisibile in ea q̄ insunt, quorum vtrunq; aut singulū vnum aliquid, & hoc aliquid natū est esse. Scire debes ne propter multiplicitatem contingat cōfusio apud intellectum, quod partes sunt duplices. subiectiuæ, & integrales. Partes subiectiuę sūt, quę sunt sub toto vli, ꝙ quidditatiue, & in recto prædicatur de ipsis, sicut superiꝰ respectu inferioris, & isto mō species sunt partes subiectiuæ generis, & decem genera generalissima sunt partes subiectiuæ entis, & indiuidua respectu speciei. Partes autē integrales sunt duplices, quædam. n. sunt, quæ integrant totam essentiā substantię cōpositæ, quarum vna non potest naturaliter esse sine alia, sicut materia, & forma respectu substantię compositæ, & hęc alio nomine partes essentiales nuncupantur, & ab Auer. primo physi. com. 5. dicūtur partes ſm

L qualitatem, & de talibus veritatem non habet proposita propositio, qa diuisio in tales partes, siue sint subiectiuę, siue sint integrales hoc modo, queadmodum materia & forma respectu ꝯpositi nō est hæc diuisio passio insequens quantum in eo, quod quantum, diuisi enim totius in partes subiectiuas causatur, aut ex differentijs essentialibus, siue sint vniuocæ, siue sint analogæ, siue per differentias quę accidētaliter faciunt differre, siue sint modi, siue sint dr̄iæ.

M Et aduerte bene hic vnum, ꝙ est annotatione dignum, quod est alia diuisio entitatiua, & alia quātitatiua. Diuisio entitatiua ex contradictione causa ẜ, vt quia a, est a, & b, est b, ideo a, & b, sunt duo in entitate distincta, in hoc enim errauit vehemēter Auic. vt inquit Auerro. de ipso. in quarto primæ philosophiæ, in com. 3. & in. 8. com. 10. metaph. quia opinatus fuit, ꝙ idem esset vnum quod est synonymum enti cū vno, quod est principium numeri, immo sunt valde diuersa, vnum enim quod est principium numeri est accidens, & est

Partes sūt duplices.

Partes integrales duplices.

Diuisio duplex.

Numerus duplex.

A est principium numeri prędicamentalis, qui causatur ex diuisione continui, & talis numerus non est nisi in rebus materialibus, & in generabilibus, & corruptibilibus, & incorporalibus tantum.

ADDI. In hac distinctione de duplici nũmero, concordat etiam Plato vt recitat Themist. in. 1. de anima in expositione tex. 26. vbi sic ait. Cum enim incorpoream naturam à quantitate continua remotissimam putarent, vtpote quæ nullam molem, aut diffusionem haberet, sed sub discretam commode posse cadere viderent, nu-

B merum illi & multitudinem asciscebant non omnem, sed quã veræ, & simplices vnitates attollerent. Dixi veras vnitates ac simplices, quia numerus, qui ad incorporea pertinet, non constat ex his vnitatibus, quæ corporali naturæ mortaliq; tribuuntur. Nullum. n. corpus perfecte vnũ est, quia distrahi potest subinde in plura, immo infinitæ secari, quamobrem numerum illum tãquam ex speciebus, & formis collectum formalem, seu specificum appellabant. Contraq; eius generis numeros vt rerum formas, & species prædicabant,

C atq; huic sẽtẽtiæ versus ille de proximo congruit. Quęq; suos retinent numeros, numero omnia constant. Alius autem est numerus transcendens, & causatur secundum diuinos ex cõtradictione, & partes eius sunt vnitates, quæ sunt eadem cum essentijs rerum. Nam vnum, & ens, vnam naturam significant, & non distinguuntur nisi ratione, vel secundum modum, vt dicit Cõm. in prærallegatis locis, non enim superaddit vnum supra rationem entis nisi in diuisionem in entitate tantũ, vt dicit Cõm. in libro destructio destruct. dispu. 3.

D in sol. 14. dubij, & non est dispositio quæ sit accidens, vt voluit Auic. Pro quo scire debes, ꝙ vnum quod conuertitur cum ente ex hoc quod superaddit modum, qui est priuatio diuisionis, ratione talis modi opponiť multitudini, & illi non opponiť ens, & sic vnum fit diuisiuum entis, dum ens diuiditur per priuationes, quando dicimus, ꝙ ens diuiditur per vnũ & multa. diuisiones. n. entis, vt dicit Cõm. in prædicto loco sunt multiplices, aliæ nãq; sunt per drias substantiales, sicut dum diuiditur ens ꝑ

E substantiã, & accidens, quia substantia & accidens sunt de primis differentijs entis, vt scribit Cõm. 2. phys. com. 4. Aliquæ dantur per relationes. vt quando diuiditur ens per potentiam, & actum: actus. n. & potentia relatiue opponuntur, vt patet in 9. primæ phylosophiæ, tex. com. 11. sunt. n. illo modo drĩæ oppositæ, & circuunt omne genus. primo de aĩa com. 6. Aliæ dantur per priuationes .i. per priuatiue opposita, vt dum diuiditur ens per vnum & multa, & ita intelligis quõ vnum inquãtum ſm subiectum significat eandem natu-

F ram cũ ente, est synonymum enti, & conuertitur cum ente, sed pro quanto addit modum, qui est priuatio diuisionis in entitate, sic opponiť multitudini, cui nõ opponitur ens secundum propriam rõnem, & sic vnum fit entis diuisiuum, & ita non inconuenit aliquid conuerti cum aliquo, & esse illius diuisiuum, præsertim in transcendentibus. de tali igitur diuisione entitatiua, quæ ex cõtradictione causatur, veritatẽ non habet proposita propositio, quod ista insequatur quantitatem in eo quod quanti-

 tas.

G tas. Aliæ autem sunt partes integre les eiusdem rationis, quarum quęlibet de se apta nata est esse sine reliqua diuiso toto, & de tali veritatem habet proposita propositio, & sic intelligitur etiã descriptio quanti posita ab Arist. 5. met. tex. com. 18. quantum est quod diuiditur in ea, quæ insunt, quorum vtrunq;, aut singulum aptum natum est esse hoc aliquid, & vnum aliquid. Et quod talis diuisio sit passio per se primo insequens quantitatẽ in eo quòd quãtitas, ostendo tali ratione. Illa est prima proprietas alicuius quæ cuicũq;
H competit, competit ratione eius, sibi autem non competit per aliud, sed ista diuisio in partes integrales eiusdem rationis cuicunq; competit ratione quantitatis cõpetit, nam si alicui inesse per propriam rationẽ maxime illud est prima materia, sed secundum Auer. in lib. de substãtia orbis. c. 1. Diuisio non competit huic subiecto nisi per quantitatem: vnde coactus fuit Auer. ponere quantitates interminatas præcedere formas substãtiales in materia, aliter, vt inquit, materia non posset simul habere plures formas coexistentes in ea.
I Sed est maxima difficultas in philosophia, vtrũ materia habeat aliquã diuisionem aliam ab illa, quam habet merito dimensionis interminatæ, & arguitur ad partẽ affirmatiuã, ꝙ sic. Nam in vno pugillo terræ dicitur esse plus de materia, q̃ in duob⁹ pugillis aquæ, si vera est sñia Arist. in. 2. de gña. & corru. ꝙ ex vno pugillo terræ gñantur decẽ pugilli aquæ, sed illud plus nõ potest sumi ex parte dimensionis, q̃ est fm quantitatẽ, quia clarũ est quod plus est de quantitate in duob⁹ pugillis aquæ, quàm sit in vno terræ, iiã est maior extensio quantitatis, igitur oportet, ꝙ hoc intelligatur de alia extensione q̃ de extensione quãtitatis. sed in casu nõ est dare aliam extensionem nisi primæ materię. ergo prima materia habet aliã extensionem ab illa, quã habet à quantitate. Præterea. Vbi ẽ dare alias, & alias dimẽsiones, ibi ẽ dare alias, & alias partes materiæ, vt clarũ est: sed partes materiæ sunt aliæ à partibus quantitatis, q̃a partes materiæ sunt substantiæ, partes autem quantitatis sunt accidentia, substantia autem, & accidens sunt entia diuersa, vt clarum est. Subtilis Doctor
L in. 2. sent. dist. 3. q. 4. in responsione ad argumenta opinionis, & præcipue ad secundum inquit. Ad secundam rationem patet quõ ex illa potest concludi per idem, quòd idẽ generet seipsum, sed ad formam argumenti, dico ꝙ ambæ præmissæ sunt falsę. licet. n. alia forma sit ĩ alia materia, non tñ propter alietatem materiæ est alia forma, sed sicut entitas formę est prior illa, ita & sua alietas. Similiter alia pręmissa. s. quod ẽ alia pars materiæ propter aliam partem quantitatis falsa est, quia siue sit distinctio partium materiæ in se præter quantitatem, siue non, prior est distinctio partium materiæ, q̃ quantitatis, quia hui⁹ accidentis subiectũ est hoc aliquid, vnde sequaces eius volunt aliam partibilitatem in partem, & partem aliam in partem extra partem. Auer. autem oppositum sentire videtur, quia dicit in lib. de substantia orbis, ꝙ materia non habet diuisionem in suis partibus, nisi merito quantitatis, & rõ vt mihi videtur est illa, quã supra adduxi, quia illud quod est ꝓprietas, aut effectus for-

Ardua q̃o (margin, beside I)

Opi. Scoti (margin, beside L)

M (margin)

opi. Auer (margin)

A formalis alicuius, nõ potest esse sine eo, cuius est proprietas, siue sine sua causa, sicut esse albũ quod est effect⁹ formalis albedinis, non põt esse sine albedine: sed habere partes integrales eiusdẽ rationis, quarum quęlibet põt esse hoc aliquid, & vnũ aliquid est proprietas, seu effectus formalis quantitatis inquantũ quantitas est: igitur non põt inueniri sine qñtita-te. Quo stante, patet solutio ad rationes adductas. Ad primam respondetur, ꝙ in vno pugillo terræ dicitur esse plus de materia quã in duobus pugillis aquæ, & in vno aquæ plus ẽ B de materia, q̃ in duobus pugillis aeris. nã ex vno aquę fiunt decẽ aeris, non quia mã in actu habeat aliam diuisionẽ ab illa quã recipit à quantitate, vt imaginatur argumentum, sed hoc est solũ in potentia tm̃, pro quanto, videlicet materia stans sub vno pugillo terræ, est in potẽtia per transmutationem substantialem ad maiorem extensionem quantitatis, quàm materia stans sub duobus pugillis aquæ, quandoquidem ex vno pugillo terræ possunt fieri decem aquæ, & ita dicendum est de vno pugillo aquæ respectu duorum aeris, C vnde Cõm. in primo cap. de substantia orbis. scribit, & hoc totum conuenit sensui. videtur enim ꝙ forma caliditatis quãdo agit in aquam incipit aqua augeri, & crescere in dimensionibus, & vicinari dimensionibus aeris, cũ igitur peruenit ad maximam quantitatem aquæ, tunc subiectum eius denudatur à forma aquæ, & quantitatem dimensionum aquę propria, & recipit formã aeris, & quantitatẽ dimensionem ꝓpriarum formæ aeris. Et sic facit cõtrarium forma frigiditatis in aere. s. ꝙ

Solutio rationum.

dimẽsiones aeris nõ cessant diminui D donec spolietᷣ à sua forma, & recipiat formã aquæ. Sic igitur patet, qũo in vno pugillo terrę est plus de materia quàm in duob⁹ pugillis aquæ, quod hoc est in potentia intelligẽdum nõ actu, ex hoc autem non sequitur, ꝙ materia habeat aliam extensionem in actu ab illa quã recipit à quantitate, quia pariformiter sequeretᷣ qualitatem quę extenditur merito quãtitatis habere aliam extẽsionem ab illa, quam recipit merito quãtitatis, quod est falsum. Ad secundam rationem dicitur, ꝙ peccat per fallaciã E æquiuocationis, nam materię cõpetit habere partes subiectiue, quantitati aũt formaliter, vñ bene cõcedo, ꝙ sub diuersis ꝑtibus quãtitatis sunt diuersæ partes materiæ, tamen materia dicitur habere partes subiectiue, non formaliter loquendo de partibus integralibus eiusdem rationis, quarũ quęlibet potest esse sine alia, vnde non sunt ibi diuersę partibilitates quibus aliquid formaliter dicitur esse quantum atq; partibile, sed est vna tãtummõ, & est ipsius quantitatis inquantum quantitas est, per eam enim aliquid formaliter dicitur esse quantum, & diuisibile. Sed re- F plicabis, diuisio partiũ materiæ præintelligitur quantitati. ergo in illo priori materia habet partes, & tamẽ non per quantitatem. Ad hoc respondetur, quòd si argumentũ procedit de partibus subiectiuis non est ad propositum, quia de talibus non loquimur nunc, sed si intelligas de partib⁹ integralibus eiusdem rationis, sic negatur assũptũ, & si probaretur, quia sicut substantia composita præcedit accidentia, & sm Auer. 7. meta. com. 2. Indiuiduũ substantiæ

Ad secundam

Replica.

Solutio.

G præcedit indiuidua accidentium.ergo partes & distinctio partium substantiæ præcedit partes,& distinctionem partium accidentium. Nisi esset ꝙ licet partes materiæ quo ad id quod sunt præcedant quantitatem, quia substãtia absolute ꝑcedit quãtitatem,& omne accidẽs,non tamen præcedunt quo ad esse diuisum per diuisionem quæ est proprietas,quãtitatis,aut effect⁹ formalis eiusdem, sicut licet substantia præcedat qualitatem absolute,non tamen quo ad esse quale,quando nihil potest esse quale sine qualitate. inquit.n. Arist.
H in quinto metaph.ꝙ accidẽs secundum rationem est toto prius,vt musicum homine musico. nõ enim est ratio tota sine parte,nanq; non contingit musicum esse non existẽte alio musico. Redeamus igitur & dicamus ꝙ quantitas est per se primo diuisibilis illo mõ,& sic est eius proprietas,fallit autem de eo quod est diuisibile per accidens,sicut est qualitas,& sicut sunt formæ,vnde Auer. in lib.destruct.destruct.disput.1. in sol.18.dubij,inquit. Sed id quod dicebar,ꝙ diuisio non potest diuidere in quantitabile falsum est absolute,
I videlicet, ꝙ hæc propositio non est vl̃is,immo deficit in quodã modo, hoc.n verificatur in eo quod per se diuiditur,sed non in eo qd diuiditur per accidẽs.s.id quod diuiditur rõne subiecti diuisibilis per se, vt albedo quæ diuiditur rõne subiecti diuisibilis per se .s.rõne corporis,& hoc modo forma,& aĩa diuiduntur ratione subiectorum. Intelligitur ẽt propositio ꝙ diuisibilitas est merito quãtitatis formaliter,sed subiectiue est merito materię,& hoc vel materiæ,quę est in potentia ad eẽ,sicut est in istis generabilibus,& corruptibilibus,vel K materiæ quæ est in potentia ad vbi tantum,sicut est orbis cœlestis, præcipue in via Auer. Intelligitur etiã propositio ad hoc, vt sit vl̃r vera de diuisione quæ fit in partes ſm designationem propter corpus cœleste, & propter minima naturalia, quia non semper omne quantum est diuisibile ſm actualem separationem. Vel si sic velis intelligere,hoc erit secundum non repugnantiã,quia cœlo inquantum est quoddam quantum qđ possit in ea quę insunt,quorũ quodlibet,aut vnũquodque aptũ natum est esse hoc aliquid,& vnum L aliquid diuidi non repugnat,licet repugnet cœ'o inquantum cœlum,sicut in simili dicit Cõm.in.7.physic. com.2.ꝙ cęlũ inquantum corpus potest quiescere,sed non inquantũ cœlum,& sic de minimo naturali dicas consequẽter. Animaduerte tamen Nota. ꝙ plerunq; contingit quod cum diuisione quantitatiua quæ est totius integralis in partes integrales, associatur diuisio totius vl̃is in partes subiectiuas, præcipue in homogeneis substantijs,& in hoc contingit intellectum errare putando nullam esse drĩam inter vtranq; diuisionẽ, sicut M quando vnum lignum diuiditur in plura ligna, & vnus lapis in plures lapides,& est error magnus, quia totum integrale nõ potest in recto formaliter prædicari de parte integrali,sed totum vniuersale bene prædicatur formaliter de partib⁹ subiectiuis,& ideo aduerte,ꝙ licet concurrãt diuisio totius integralis in partes integrales,& diuisio totius vniuersalis in partes subiectiuas,sicut contingit in homogeneis, tamẽ nõ sunt vnius totius diuisi, quia totum quãtum diuiditur

Limitatio p...s propositionis.

A uidit diuisione quantitatiua,& non prædicatur de aliqua parte diuidēte sic, nec quantum heterogeneum de suo diuidente. vniuersaliter.n. nulla pars quantitatiua est totum illud cuius est pars, sed cum hoc concomitatur quod sunt plura indiuidua habētia idem commune, quod diuiditur in ipsa alia diuisione,& illud cōe non erat illud quantum quod diuidebatur diuisione quantitatiua, est igitur aliud totum diuisum hac diuisione & illa,& tamen in easdem partes per accidens, sed formaliter partes alterius rationis respectu huius
B totius,& illius, quia respectu huius integrales,& respectu illius subiectiuas,& propter istum cōcursum duarum diuisionum duorū totorum in partes in quibus cōcurrit diuersa ratio partis, putauerunt aliqui, ꝙ ista duo tota diuiderētur in partes eiusdem rōnis,& quod accipitur à Philosopho. Dicendum ꝙ Philosophus non dicit quantum diuidi in partes eiusdem rōnis,sed quod est diuisibile in ea quæ insunt,quorū vtrunq;, vel singulum est natum eē aliquid, & hoc aliquid in ea quę insunt. inquit,tanquā componētia totum cui
C insunt. igitur non sicut in partes subiectiuas quę non sic insunt, quorū vtrunq; si diuisio fiat in duo, aut singula,si in plura natum est esse aliqd per se.f.existens eo modo quo totū, quia inquantū aliquid est pars quātitatiua diuidens,ita per se potest eē sicut totum diuisum, & hoc contra diuisionem compositi in materiam & formā,& hoc aliquid,& hoc contra diuisionem generis in species, & si numerus componeretur ex diuersis numeris,non obstaret rationi numeri inquantum quantus,quod diuideretur in numeros alterius ratio- D
nis,& eodem modo nō obstaret vniuersali, puta quanto quod diuideretur in partes alterius rationis,sicut si componeretur ex partibus alterius rationis, si cōponeretur ex bicubito & tricubito,quę differunt specie, ita etiam quantitati non obstaret diuisio suiipsius in partes eiusdem rationis.cōcedo igitur de facto,ꝙ licet totum nō requirat quod diuidatur in partes alterius rationis, tamen nō requirit eas esse distinctæ rationis,qa inquantum sunt partes quanti, non sunt alterius rationis,licet enim caput,& man⁹,& cor sunt partes quan E
titatiuæ,& alterius rationis, non tamen sunt partes alterius rationis.inquantum sunt præcise partes quāti. eo ergo modo quo verum est, licet à Philosopho nō possit accipi ꝙ quantum diuidatur in partes eiusdem rationis oīno,non est ad propositum, quia non diuiditur in partes in quibus includatur ratio diuisi,sed ĩ partes quę infuerunt diuiso,& habēt rationem vnam nō illius, sed alicuius cōis illi toti, & ipsis.f.diuidentibus: species autē diuiditur in partes eiusdem rationis,quarū quælibet includit rationem diuisi, & non aliquid F
aliud alterius rationis cōe diuiso,& diuidentibus . ita notabiliter tenuit subtilis Doctor in.2.sent.dist.3.q.4. in illa parte, vbi infringit rationes Aegidij Rom. Discrepat igitur à via communi Scotus in hoc,quia dicit, ꝙ nō est de ratione quanti diuidi in partes eiusdem rationis propter causam assignatam, sed via communis tenet oppositum.

Nota hic aliam propositionem,q̄ ADDI.
solet allegari,ꝙ idem nō potest esse diuisiuū,& diuisiuū respectu eiusdē,

ꝙ

G ꝙ veritatem habet propositio in diuisione secundum se, fallit autem in diuisione secundum accidens, & præcipue quando accidẽs diuiditur per accidentia, vt dicit Boe. in libro diuisionũ. Dicimus nos, quòd partes integrales quędam sunt alteri⁹ rationis, vt materia, & forma, vt dixim⁹, & tales naturaliter ita se habẽt ꝙ vna naturaliter non põt esse sine alia. Aliæ aũt sunt partes integrales, quæ ideo dicuntur eiusdem rationis, nõ quia totum integrale prædicetur in recto de ipsis, sed pro quanto tales participantes naturã quantitatis, sunt eiusdem rationis quãtum ad hoc, ꝙ vna non potest esse sine alia, & sic intelligit via cõmunis, nec hoc Scotus negare potest, illud autem dictũ est notabile, quod licet in eodem per accidens coniungantur diuisio in partes subiectiuas, & in partes integrales, vna tamen est distincta ab alia. Aduerte etiam vt scribit Auer. in. 3. cœli, & mundi. cõ. 7. quod vt etiã supra patuit per nos diuisibilitas qualitatibus, & formis competit per accidens, sed de his, quæ sunt per accidens nulla scientia cõsiderat. Tunc igitur est quæstio quomodo scientia naturalis se intromittit in hoc, dum loquitur de diuisione qualitatum, & formarum. Ad hoc autem soluit Auer. dicens, dicamus respondendo, quòd accidentia de quibus artifex considerat quædam sunt, quæ existunt in suo subiecto essentialiter, & primo, vt par, & impar in numero, & quædam existunt sub similitudine ad accidentia existentia in subiecto alterius scientiæ naturaliter, vt arithmeticus considerat de numeris superficialibus, & solidis, & considerat geometer de superficiebus, & lineis, & corporibus communicantibus, & plus de hoc est sciẽtiæ inferioris consideratio tantũ in accidentibus contingentibus suo subiecto propter subiectum alterius scientiæ, vt prædictum est, & cum tu inspexeris consider ationem naturalis in diuisione continui, inuenies ipsam esse in consideratione demonstratam his duobus modis quos dixim⁹, scilicet nio do per assimilationem, & modo per causam cum diuisio qualitatis sit similis diuisioni quantitatis, & causa diuisionis earum sit diuisio quantitatis, in eo quod est quantitas.

H

I

K

Cõcordia. Partes integrales duplaciter.

L Vult dicere in hac solut. quæ videtur obscura sententia Arist. in primo posteriorum analyticorum, in illo cap. Non est ex alio genere trãscendentem demõstrare, & est tex. com. 22. vbi dicitur nõ est arithmeticam demõstrationem accommodare in magnitudinibus nisi magnitudines numeri sint. vnde accidẽtia demonstrabilia sunt in duplici differentia, quędam quæ existunt primo, & essentialiter illi sicut par, & impar est passio primo competẽs numero, inquantum numerus est, & quædam sunt accidentia secundum similitudinem ad accidentia existentia in sũbiecto alterius scientiæ, sicut lineę, & magnitudines, vt sunt numerabiles participant par, & impar, ꝙ primo erat numeri inquantum numerus, & ita per oppositum numerus, vt induit aliquam rationem magnitudinis, habet propria illius. vnde considerat arithmeticus de numeris solidis, & superficialibus, cum tamẽ ista per se primo, & vere, & essentialiter insequantur magnitudines de quib⁹ est geometria. ita in proposito, vult Cõm. ꝙ diuisibilitas istis duob⁹ modis

Dicit etiã Cõm. 1. de a'a cõ 17. qđ accidẽtia nõ abstracta a corpe, & cõsequentia ipsum non in eo qđ transmutabile, sed in eo qđ est corpus tñ, & magnitudo & sunt ea, quę intellis intelligit secũdũ abstractionem a mã secũdũ veritatem sunt, materia sunt de quibus cõsiderat mathematicus, & sĩ finia Arist. ibidem in tex. vbi patet qđ ac-

M

dis

A dis demSatur in philoſophia, modo per aſſimilationem, & modo per cauſam. nã qñ demonſtratur de quãtitate, cui primo, & eſſentialiter competit, tunc dicitur demonſtrari per cãm. ſ. adæquatam, quia eſt ei primo, & vl̃r competens, ſed dũ demonſtratur de qualitatibus, & formis, tũc demonſtratur de illis per aſſimilationem. nam qualitates & formæ, vt induunt rõnem quanti participant diuiſibilitatem, quæ eſt proprietas quãti in eo ꝙ quantum iuxta illud Ariſt. in prædicamentis. Quanta ſuperficies fuerit, tantam albedinem fore dices, & ita vides ex præſenti Auer. authoritate, qualiter diuiſibilitas ſit paſſio primo, & eſſentialiter fluens a quantitate in quãtum quantitas eſt. Si uisautem reſolute, & ample videre naturam quantitatis, & interminatæ, & terminatæ, vide quæ ſcripſi in libro de ſubſtãtia orbis latiſſime.

Aſfectia quæ fluit a rõne q̃titatis abſolute i quantũ q̃tit s ſunt, vt ſic mathematicę cõſiderationis, & ſi a nãli cõſiderãt' tũc magis cõtractè conſiderãtur, vt patet ſe cũdo phy. tex. cõ. 18.

B

Iuxta hoc intelligis propoſitionẽ notabilem, quæ dicit quòd totum ſequitur partes in magnitudine, & par uitate, intelligitur .n. de partibus ſm quantitatem, & non ſm qualitatem, & quia partes ſm quantitatem ſunt duplices, videlicet in potentia, & in

C actu, propoſitio locum habet de partibus in actu, & ſunt quæ actu ſunt in toto, & in quas totum poteſt diuidi in actu, ita ꝙ vt dicit Themiſt. 1. phyſi. ſuper. 36. poſſunt ſeorſum eſſe a toto, & a ſeinuicem. limitatio eſt Ariſt. & Com. 1. phy. tex. com. 36.

PROPOSITIO XCIX.

Intellectus abſtrahit a materia.

Intellect' quatuor modis ſumitur.

NE ſit Confuſio in hoc, ſcire debes ꝙ intellectus apud Peripateticos ſumitur multis modis, & ſm ꝙ ſcribit Com. in. 3. de anima com. D
20. ſumitur quatuor modis. Primo namq; modo dicit' de intellectu materiali. i. de ĩtellectu poſſibili, de quo Ariſto. locutus eſt in principio 3. de aĩa. in tex. cõ. 5. & dixit quod eſt oĩa fieri, & ꝙ nullam habet naturã niſi ꝙ poſſibilis eſt vocatus animæ intellectus, pro tanto autem dr̃ materialis ſiue hylealis, quia cum ſit quoddam ens, & non eſt forma materialis, nec compoſitum ex materia, & forma nec etiã eſt prima materia, quia alia eſt receptio primę materię, & alia eſt receptio intellectus poſſibilis. nam vt ſcribit Com. in 3. de anima cõ. 5. E
in principio. Diffinitio intellectus materialis eſt illud, quod eſt in potentia omnes intentiones formarum materialium vniuerſalium, & non eſt in actu aliquod entium anteq̃ intelligat illud, & cum iſta ſit diffinitio intellectus materialis, manifeſtum eſt ꝙ differt apud ipſũ a prima materia in hoc, quod iſte eſt in potentia omnes intentiones formarum vniuerſalium materialium, prima autem materia eſt in potentia omnes iſtæ formę ſenſibiles non cognoſcẽs, neq; comprehendens, & cauſa propter quã iſta natura eſt diſtinguens. F
& cognoſcens, prima autẽ materia, neq; diſtinguens, neq; cognoſcens eſt, quia prima materia recipit formas diuerſas. ſ. indiuiduales, & iſtas ideſt mãliter ſignatas pp̃ inſtãtiã de ſenſibus, intelllectus aũt recipit formas vl̃es. vnde non eſt opinandũ, vt inquit ipſe in eodem. 3 cõ. 28. ꝙ materia ſit cauſa receptionis ſimpl̃r, ſed eſt cã receptionis tranſmutabilis. ſ. receptionis huius indiuidualis. vnde neceſſe eſt, vt illud quod non recipit receptione indiuiduali, non ſit mãle vllo

G nullo mō,& pp hoc,vt dicit Cōm.in solut.tertiæ.q.cō.5. Intellectus iste possibilis est quartum gen⁹ entium. nam queadmodum esse sensibile diuiditur in materiam,& formā,sic esse intelligibile diuiditur in duo.s.in aliquod simile formæ,& in aliquod simile materiæ,& ideo iste intellect⁹ dicitur materialis,q͂a est materia intelligibilium vniuersaliter, & abstracte recipiens. Secundo modo sumitur intellectus pro intellectu agente, vt patet.3.de anima tex.cō.17. Nā sicut intellectus possibilis est omnia fieri,& est omnia modo similitudi-
H nis,& receptionis.i.fit omnia recipiē do similitudines omnium. Ī hoc.n. discrepat Arist.ab Empedocle, & sequacibus,qui ponebant aīam realiter ex omnibus esse compositā, quia omnia cognoscit, & cognitio apud eos erat per assimilationem cognoscentis ad cognitum.vnde cum Empedocles principia materialia omnium quatuor elementa posuerit,sine dubio voluit ex eisdem animam esse cōpositam, dum metrice sic de anima scripsit.

Terrea,vis terras,vis humida percipit vndas,
I Aether ab ętherea sentitur, ab igni bus ignis.

Sed & hi,qui ex vno duntaxat elemento aīam fabricantur, eius quoque qualitatem solum tribuunt animæ, Heraclitus caliditatē, quæ igni conueniat. Hippon humiditatem, quę aquæ sit propria, vt patet in erratis primi de anima. tex. com. 35. & 36. Arist. autem voluit animam nullam realiter habere naturam ex istis formis quas recipit, sed esse in potentia ad omnes.vnde intellectus est tāquam tabula rasa in qua nihil est depictum.3.de aīa. tex.cō.14. & K voluit silitudines rerū recipi in aīa. vnde tex.cō.38.lapis non est in aīa, sed species lapidis. ita igit̃ oportuit intellectum agentem esse omnia facere.vnde officium eius est transferre res de ordine in ordinem, & facere de potentia intellectis actu intellecta.nam cum phantasmata, seu modo loquendi Auer.intentiones imaginatę cū sint potentia intellectę,q͂a non possunt mouere intellectū possibilem,qui īmaterialis est nisi fiant actu intellectæ,ideo opus fuit ponere intellectum agentem. nam.3. de anima.com.18.in calce commen. si L darētur vl'ia extra aīam sicut posuit Plato,tunc nō opus esset ponere intellectum agentem,quia talia essent actu intellecta,& abstracta à materia,& conditionibus materiæ, & per consequens de se sine aliquo extrinseco motore possent mouere intellectum possibilem ad intellectionem. Tertio mō sumitur intellectus apud Peripateticos pro intellectu in habitu.i.pro ītellectu speculatiuo, & iste intell's secundum Theophrastum, & Themistium cōstat ex intellectu agente, & possibili, vt imponit sibi Auer.in com.5. in.3. de anima, sed M f̄m Auerro. concurrunt vltra intellectum agentē,& possibilem intentiones imaginatę,& ideo f̄m Auer.ītellectus speculatiuus ex parte qua depēdet à phātasmatibus,quoquo modo est generabilis,& corruptibilis,& quoquo modo est æternus. nam secundum indiuiduum est generabilis,& corruptibilis, sed secundū speciem est æternus. Quarto & vltimo mō sumitur intellectus pro virtute imaginatiua, siue cogitatiua, & de hoc loquutus ē Ari. ī.3.de aīa.tex.c. 20.

A 20. dum dixit quod intellectus passiuus corrumpitur. & sine hoc nihil intelligit anima. Vlterius scire debes quod materia apud Philosophos multifariã sumitur. nam vt scribit Auer. in fine libri de substantia orbis. Materia hẽt gradus, & potentia hẽt grad⁹. nam infimus gradus materiæ in rebus corporalibus est prima materia, quæ de se est substantia quædam, & natura quæ non est forma, nec formam habens, nec vlẽm, nec particularem, nec priuationem aliquam sibi propriã, sed est in potentia ad oẽs formas substantiales, & accidentales,

B & hæc dicitur prima materia, & primum hyle, & est substantia simplex. Alia autem est materia composita, & ista nõ est natura sed naturatum, aut habens naturam. vnde Cõmẽ. 1. physi. vbi Aristo. ponit diffinitionẽ primæ materiæ dicens. Dico autem materiam primũ subiectũ vnicuiq;, ex quo fit aliquid cum insit, non secundum accidens, ponderans ly primum, subiectum dixit, hoc. n. secundum subiectum, & primum conueniunt in hoc quod generatum inuenitur ex eis per se, & differunt in hoc quod primum est in potentia, & se-

C cundum in actu, aut mõ medio inter potentiam, & actum, sicut est dispositio in illo quod gñatur ex pluribus vno subiecto, vnde tale appellatur materia secunda. Materia etiam apud Philosophos triplex est, alterationis tñ, compositionis tñ, alterationis, & compõnis sil. exẽplũ primi, vt humores respectu mẽbrorũ, exẽplum secundi, vt literæ respectu syllabarum, exemplum tertij, vt elementa respectu mixti, q a mixtio est miscibilium alteratorum, & non corruptorum vnio. ista distinctio de tripli

Mã multipliciter dr

ci materia habetur in 2. phy. auscultationis in com. & tex. 31. Materia etiam q̃ est in supremo gradu in rebus corporalib⁹ est materia in actu, & ista rectius dicitur subiectum q̃ mã, & ẽ orbis cœlestis, ita scribit Cõ. in. 2. ca. de sub̃a orbis dicẽs, sed quia natura corporis est alia a natura animæ, quia est cõpositũ, & necesse est mouens, & motũ esse diuersa, necesse est cõsiderare de natura illius corporis, & quia declaratũ est hoc corpus esse ingenerabile, & incorruptibile, apparet quod est necesse, vt sit corpus simplex non compositum ex materia & forma, & quia est demr̃a- D

E tum indiuiduum, & ens demr̃atum in actu, & habens vnam figuram in actu, & omnia ista sunt in corpore p materiam, & in materia propter formam, necesse est, vt hoc corpus cœleste sit materia animaliũ cœlestiũ, quæ mouentur circulariter ex se, & vt sit perfectius modis ceteris materiæ, non. n. est in eo de potentiis nisi tñ potentia in loco, & ex motu locali nobilissimus oĩum. s. circularis, intelligo autem orbem seclusa intelligentia esse nobiliorem, & perfectiorem inter omnes modos materię in-

F uentæ in naturis corporalibus, non aũt simplr, quia vt supra patuit, intellectus possibilis alt materia in genere entium intelligibilium. manifeste autem patet quod comparando esse intelligibile ad esse corporeũ, est longe præstantius hoc q̃ illud. Materia etiam apud Philosophos alia sensibilis, alia intelligibilis, vt colligitur ex 7. meta. tex. cõ. 35. & etiam in 8. meta. tex. cõ. 16. Materia autem intelligibilis sm aliquos est ipsa substantia, & ab ista non dicuntur abstrare scientiæ mathematicæ, quia vt aiunt posterius

Opĩo aliquorũ de mã intelligibili.

G posterius non potest abstrahi a priori,& quia scientiæ mathematicæ sunt circa magnitudines,& numeros quę sunt accidentia, quæ sunt posteriora substãtia, vt patet.7.metaph. tex. comm.4.ideo dicunt ꝙ a substantia scientiæ mathematicæ non abstrahũt,& sic glosant. Sed ista opinio, vt supra dictum fuit, non est de méte Aristo. & Peripateticorum, quia ipse voluit I.12.primæ philosophiæ ex scientiis mathematicis astrologiam solam de substantia theoriam facere, inquantum se intromittit de substantia æterna, quæ est corpus cęleste. Et ideo dicimus materiam

Impugna.

H intelligibilem esse ipsam quantitatem, siue sit continua, siue sit discreta, vt abstrahit ab omnibus qualitatibus sensibilibus, quæ fluunt a natura, quæ est principium motus,& quietis. Materia autem sensibilis sunt hmôi qualitates, quæ fluunt a natura, quæ est principium motus, quia non est credendum, ꝙ mathematicus nullas qualitates cõsideret. nam patet ꝙ considerat proprietates insequentes naturam sui subiecti, arithmeticus enim cõsiderat par

I & impar, quæ sunt passiones numeri,& geometer considerat rectum,& curuum,& magnum,& paruum, immo etiam locum,& tactum, vt patet.1.de genera.& corrup.tex.com. 44.vbi Com.inquit, locus est inseparabilis a corporibus mathematicis, siue fuerint abstracta, vt aliqui dicunt in sermone,& in esse, siue fuerint abstracta in sermone tantũ, cũ corpus non sit in loco nisi per suas dimensiones non per accidẽtia aliorum prædicamentorum. Similiter etiam non dicitur abstrahere a qualitatibus sensibilibus, quia nullo mo

do possit loqui,& intromittere se de illis, quia vt scribit Com.in.2.physi. auscul.in com.71.dum ens diuiditur fm considerationem demõstratiuam, ingredietur vna natura duas artes. nam certum est, ꝙ licet motus sit qualitas sensibilis fluens a natura, quæ est principium motus, tamen de motu potest considerare mathematicus consideratione sibi ꝓpria, & alio modo quàm considerat naturalis,& hoc expresse testatur Auer. in.1.cęli.com.32.vbi dicit ꝙ in motibus circularibus, etsi contrarietas inueniri non possit fm physicam cõsiderationem, tamen fm mathematicam illud non inconuenit imaginando duos motus circulares super eosdem polos ad diuersas partes, sicut etiam testatur.12.meta. comm. 47. Similiter etiam rarum & densum fm Auer.1.physicæ auscul. cõ. 49.solum comprehendũtur in corporibus sensibilib' naturalibus, sed magnum & paruum comprehendũtur in corporibus naturalibus,& mathematicis,& tamen Auer.4. physi. auscult com.71. scribit, quod ita est de subtilitate & spissitudine, sicut est de diuisione lineæ & superficiei, qm̃ quemadmodũ linea fm ꝙ linea potest diuidi in infinitũ, quod est impossibile, fm ꝙ est linea terrestris, aut ignea: ita de subtilitate potest intelligi processus in infinitum ex sua natura. s. fm ꝙ est subtilitas simpliciter, non fm ꝙ est subtilitas corporis mobilis,& fm hoc, hæc propõ posita est falsa possibilis, secundum ꝙ fuit posita,& ex falso possibili nõ sequitur falsum impossibile, & hoc modo declarationis vtitur multoties Aristo. & etiam Plato. Vnde animaduerte ꝙ illud dictum sic dẽt intelli-

K

L

M

Quomodo intelli-

A intelligi ꝙ mathematicus abstrahit a qualitatibus sensibilibus, quia videlicet considerat suum subiectum, quod est magnitudo, & numerus secundum rationem abstrahentē ab illa ratione, quæ est principiū qualitatum sensibilium, quod est uatura, tamen non inconuenit ꝙ qualitates aliquæ sensibiles possint modo intelligibili in scientiis mathematicis considerari. sicut enim naturalis entia intelligibilia scientiarum mathematicarum sensibiliter speculat̄, sic entia sensibilia naturalia possunt modo intelligibili cōsiderari in sciētiis mathematicis, saltem in aliquibus, hoc non est impossibile pp prędictam causam, quia vnamet res sub diuersis rōnibus formalibus potest pertinere ad diuersos artifices. & immorari in hoc est superfluum, sed multos nebulones vidi errare tempore meo in istis. Aduerte ēt ꝙ materia dupl̄r adhuc sumit̄ apud Peripateticos, primo modo pro materia, quæ est subiectum motui: secūdo modo pro materia, quæ est substans vl̄i, & dr̄ia est inter vtranque, quia materia primo modo est pars rei, & non prædicatur de re, alia aūt est idem, quod ipsa res. singulum. n. non est aliud a suimet substantia, & talis materia est, idem, quod ipsum singulare demonstratum, quod substat vl̄i, quod est idem ipsi, & prædicatur de illo. vnde sic sumitur materia. 1. cœli & mun. tex. com. 92. vbi dicitur, qui dicit cœlum, dicit formā & qui dicit hoc cœlum dicit materiam. Vlterius scire debes ꝙ reperiuntur in nobis quatuor abstractiones in virtutibus comprehensiuis, vt bene notauit Auic. in. 6. naturalium sectione. 1. cap. 2. & dominus Albertus cognomento magnus in. 2. de anima. tract. 3. cap. 4. Primus gradus abstractionis, & infimus est dū abstrahitur & separatur forma a materia, sed non a præsentia materiæ, nec ab eius appendiciis, & hoc facit virtus apprehensiua deforis, quæ est sensus, nam simulacra rerum, & species sine mā recipiuntur in sensibus dicente Arist. in. 2 de anima. in tex. com. 121. sensum susceptiuū eē spērum sine mā, vt cera anuli sine ferro, & auro recipit figurā, accipit enim aureum, aut æneū signū, sed non inquantum aurū, aut æs. sil̄r autem, & sensus vniuscuiusq; ab habēte colorem aut humorem, aut sonū patitur, sed non inquantum vnumquodq; illorum dr̄. Sed inquantum hmōi est, & fm rōnem, vbi Com. dicit, intentio coloris est alia a colore, & dixit fm ꝙ est in hac dispositione & intentione, obseruando se ab intētionibus, quas recipit intellectus, illæ enim sunt vniuersales, istę autem sunt particulares, & est locus apertus contra negantes species intelligibiles. Secundus gradus abstractionis est ꝙ separetur a materia, & a pręsentia materiæ, sed non ab appendiciis siue conditionibus materiæ, & hanc apprehensionem facit imaginatiua potentia, quæ etiam singularibus nō præsentibus retinet formas sensibilium, sed non denudat eas a materiæ appendicibus. Dico autem appendices materiæ conditiones, & proprietates quas habet subiectum formæ, quod est in tali, vel in tali materia, verbi gratia, talis membrorum situs vel talis color faciei, vel talis ætas, vel talis figura capitis, vel talis locus generationis. hæc enim sunt quę dam indiuiduātia formā, q̄ sic sunt in

Margin notes: [Intelli]gitur mathematicus abstrahere a qualitatibus sensibilib. — Quatuor gradus sūt abstractionis.

G in vno indiuiduo vnius speciei, quod non sunt in alio. Et hac apprehensione sortem non præsentem imaginamur crispum, & album, & senem vel iuuenem, & cum longis digitis, vel breuibus, quorum nullum accidit ei inquantum est homo. Tertius autem gradus abstractionis, quo accipimus, non tantum sensibilia, sed quasdam intentiones, quæ non imprimuntur sensibus, sed tamen sine sensibus nunquã nobis innotescunt, sicut est esse socialem, & amicum, & delectabilem in conuictu, & affabilem, & his contraria, quę quidem cũ
H sensibus accepimus. Et tamen eorũ nullum sensibus imprimitur, & tale est, quod accipimus hunc esse filiũ Cleonis, & esse agnum vel hominem. Alium autem esse lupum, vel leonẽ secundum quod substantiales formæ mediantibus sensibilibus, & nõ separatæ ab ipsis apprehenduntur. & iste gradus nunquam est sine æstimatione, & collatione, & iste gradus est virtutis æstimatiuæ in brutis, & cogitatiuæ in hominibus, quę a philosophis appellatur intellectus particularis, quia particulariter discurrit
I & quia immediate ministrat intellectui. vnde Diuus Thom. in. 2. de anima. in lectione. 13. in expositione tex. 65 ponendo dñiam inter æstimatiuam, & cogitatiuam, quod cogitatiua hominis apprehendit indiuiduum, vt existens sub natura cõi. quod contingit ei inquantum vnitur intellectiuæ in eodem subiecto. Vnde cognoscit hunc hominem, prout est hic homo, & hoc lignum, prout est hoc lignum: æstimatiua autẽ in brutis non apprehendit aliquod indiuiduum sm quod est sub natura communi, sed solũ sm, quod est terminus, aut principium alicuius K
actionis, vel passionis, sicut ouis cognoscit agnum hunc non inquantum est hic agnus, sed inquãtum est lectabilis. Et hanc herbam inquantum est eius cibus. Vnde alia indiuidua ad quæ non se extendit eius actio, aut passio, nullo modo apprehẽdit sua æstimatiua naturalis. Naturalis autem æstimatiua datur animalibus, vt per eam animalia ordinentur in actiones proprias, vel passiones prosequendas, vel fugiendas, & hoc etiam est de mente Com. in L
lib. de sensu & sensa. circa finem, vbi dicit proprietas autem comprehensionis istorum sensuum in animalibus non est eadem in omnibus, homo enim comprehendit differẽtias rerum, & intentiones earum ꝑprias quæ sunt in re sensata, quasi medullam de fructu. In aĩali autem bruto comprehendunt ea, quæ sunt extra, quæ sunt quasi cortices fructuum, & signum eius est, quod bruta nõ mouentur a sensibilibus, sicut hõ mouetur, homo enim mouetur apud cantum, quod non faciunt bruta. Et silr mouetur homo a picturis, & figuris M
motu quo non mouentur bruta, & similiter de modis saporis, & odoris. Quartus modus abstractionis, & vltimus est gradus, qui apprehendit quiditates rerum denudatas ab omnibus appendicibus materię, nec accipit ipsas cum sensibilibus intentionibus, sed potius simplices, & separatas ab eis, & ista apprehensio solius est intellectus, sicut est intellectus hominis per hoc, quod conuenit oĩ homini, vel intellectiuæ substantiæ. Vlterius scire debes, quod abstrahere apud Philosophos sumitur bifariam. Nã primo modo idem est quod trãsfer- Abstrahere dupl.

re

A re res de ordine in ordinem, & facere de potentia intellectis actu intellecta, & hoc fit absq; comprehensione virtutis abstrahentis, & sic abstrahere est operatio intellectus agetis, virtute cuius, obiectum relucens in phantasmate causatur in esse obiectiuo in specie intelligibili, quæ est effectus intellectus agentis, & phantasmatis. sicut enim sol, & homo generant hominem, & vnum concurrit tanquam agens principale, & reliquum tanquam causa particularis, quod autē species illa vl'r representet, habet ab intellectu agēte, sed B quod representet naturam hominis & non leonis, hoc est pro quanto illa spēs intelligibilis dependet a phātasmate hominis, & non a phantasmate leonis in virtute cogitatiua. Vnde Auer. in. 3. de anima. in com. 30. vult propter verba Arist. in tex. vbi habet, ꝙ nequaquam sine phantasmate intelligit anima, quod intellecta vl'ia sunt colligata cum intentionibus imaginatis, & corrupta per corruptionem earum, & isto modo intellectus agens abstrahendo a phātasmatibus non cognoscit, sed ista actio prouenit ab eo naturaliter, qa C vult Com. 3. de anima. com. 19. ꝙ intellectus agens, non cognoscit aliquid eorum, quæ sunt hic, & fuit ēt sententia Them. & Arist. in. 3. de anima. Alio modo abstrahere est apprehendere ex his, quæ sunt coniuncta in esse aliquid non apprehenso reliquo. Et tale est operatio intellectus possibilis qui, vt inquit Com. in. 12. primæ philosophiæ, aptus est diuidere adunata in eē, iudicium n. & apprehensio formaliter attribuūtur nobis per intellectum possibilē, ille enim est pars per quā intelligit anima i. nos habentes animam, illō intelligimus, vt glossat Them. & Cōmen. in principio tertij de anima. D Vlterius scire debes ꝙ abstractio duplex est s'm philosophos. vna s'm rōnem diffinitiuam, s'm quam dicim', ꝙ aliqua abstrahunt a materia sensibili s'm rōnem tantum, vt mathematica aliqua, neq; s'm rōnem, neq; s'm esse, vt physica, aliqua vtroq; mō, vt metaphysica. Alia vero est abstractio vl'is a particulari, & ista est cōis omnibus scientiis. His stantibus, accedamus ad declarationem propositi theorematis ꝙ intellectus particularis. i. uirtus cogitatiua abstrahit a materia, vt clarum est, & patuit, & a pōtia materiæ, & ab appendicibus materiæ, sed non abstrahit a materia, prout materia idem est quod subiectum vl'i, quia particulariter discurrit quantuncunq;, vt dictū fuit possit intelligere īdiuiduum, inquātum stat sub natura communi propter eam coniungi in eodem supposito cum intellectu, vt voluit beatus Thom. Intellectus etiam agens dr̄ abstrahere a materia modo prædicto, quia transfert obiectum de esse sensibilium, & particularium ad eē intelligibilium & vl'ium. Intellect' F etiam possibilis dr̄ abstrahere a materia in intelligendo, non a materia quæ est subiectum motui, vl'r enim hoc verum non est. Nam qñ intellectus possibilis intelligit hominem non potest ipse in sua intellectione a carnibus, & ossibus, sicut dicit expresse Aristot. in. 7. primæ philosophiæ. tex. comm. 37. & 39. Vbi dr̄ ꝙ hominis species semper in carnibus apparet, & ossibus, & talibus partib' vbi Com. inquit com. 37. Impossibile est enim hominem intelligere

Dec. ratio theorematis. E

G sine carne,& ossibus Formæ autem mathematicæ, quæ inueniuntur in pluribus vna materia intelliguntur abstractæ a materiis & intendebat, ꝙ intellectus comprehendit diuisionem inter formas,& materias facile quia abstrahit eas in imaginatione a materia: in naturalibus vero difficile,quia non potest abstrahere eas in imaginatione a materia. Et ex hoc loco patet,ꝙ non omnis abstractio est intellectus agentis,& ꝙ ista abstractio,quæ est cum apprehensione est intellectus possibilis opus, & nihil aliud est quàm in imaginatio
H ne,idest in apprehensione apprehédere ex his,quę sunt coniuncta in esse vnum, non apprehenso reliquo, & de tali abstractione verificatur dictum Arist.in.2.phy.tex.com.18.dicentis.Abstrahentium non est mendatium.nam loquimur de abstractione,quæ est simplicium apprehésio,quæ dicitur formatio apud Arabes,& est prima operatio intellectus in qua non cadit error formaliter loquendo.licet igitur intellectus possibilis abstrahat a materia subiecta motui in mathematicis,non tamen
I hoc est vŕ verum, vt patuit. vnde Comm.dicit com.39. septimi meta.Quiditates naturales nō possunt intelligi sine sensu & motu,sicut possunt intelligi quiditates mathematicorum: semper tamen intellectus possibilis dicitur in quacunq; scientia abstrahere a materia,idest a singularibus,quia scientia est vniuersalium,& sensus singularium.2.de anima.tex.commen.60. Intellectus enim possibilis intelligit vniuersale per se,& singulare mediante sensu, vt dicit Com.in.3.de anim.com.9.

De aliis etiam abstractionibus satis diximus in illo theoremate, quo K declaratur,quomodo diuersificatur intelligere ad diuersitatem rei intellectæ,ideo non repeto.

PROPOSITIO C.

Posteriora generatione sunt priora perfectione.

ALlegari plerũq; solet ista propositio:& scribitur.9. primæ philosophiæ in tex.com.15. vbi dicitur.Quæ generatione posteriora, specie & substantia sunt priora, vt vir puero,& homo spermate. Scire debes ꝙ prius,& posteri⁹ sunt dif L ferentiæ contrariæ per quas diuidiť ordo,vt scribit Com.1.physi.cō.41. Ordo enim est respectu primi positi,aut intellecti,vt dicit idem.5.meta.com.16.ꝙ pro tanto suspicor dictum fuisse,quia ordo aut est fm rē, aut fm rationem semper cum priori,& posteriori est.vnde Aristot. in prædicamentis ista ratione probat quantitates positione carentes habere ordinem,quia habent prius & posterius. Quãtum autem spectat ad declarationem pñtis propositionis, ordo naturæ ex duplex.Quidam est fm viam generationis. Et quidã fm M viam perfectionis.vnde Arist.5.meta.in cap.de priori,prioritatem gn̄o nis appellat prioritatem fm tempus. Talia autem inquit priora fm tempus esse dñr,vel quia sunt remotiora ab ipso nunc,quod est instás præsens,vt in factis, quemadmodum dicim⁹ Throica bella priora fuisse Medis,quia sunt remotiora a præsenti nunc. Alia aũt dñr priora fm tépus, ꝓp ea'q sunt propinquiora tali nũc vt in futuris,sic.n. antiquitus Priores dicebantur ludi Iouis,ludis Apollinis.

Ordo naturæ ẽ duplex.

A finis. Et sic non dicimus prius esse festiuitatem natiuitatis Domini, quã sit festiuitas Epiphaniæ. Tali prioritate generationis materia præcedit formam, & sensus tactus præcedit sensum visus vnde Comm. in. 2. de gene. & corrup. in comm. 7. dicit super verbis Arist. ibi in tex. vbi dicitur, quanuis prior visus tactu, qua propter & subiectum etiam prius, vbi vult obiectum visus esse prius obiecto tactus, sicut visus est prior tactu, dicit Com. & non debet aliqs B dicere ꝙ contrarietas, quæ est in visu est prior contrarietate tactus, nõ enim quærimus in hoc loco priori tatem sm finem, & formam, sed sm subiectum, & materiã, quæ est prioritas sm naturam, prioritate autem perfectionis forma est prior materia, vt patet. 7. meta. text. com. 7. Et visus tactu. vnde Aris. dicit in proœmio meta. ꝙ istum sensum maxime diligimus, quia plures dñas rerum nobis demonstrat. similiter ex modo suæ immutationis, qui spiritalior est modo, quo immutatur ta-C ctus, & alij, & est longe aliis pfectior. vt patet in. 2. de anima. in tex. com. 115. & 116. vnde Com. in eodem loco com. 77. inquit, ꝙ Arist. visus ẽ. ordinare considerationem de virtutibus sensus sm nobilitatem non secundum naturam. Et ideo præposuit sermonem de visu aliis sensib⁹, deinde de auditu, & de odoratu. Et infra comm. 101. inquit. cum com pleuit sermonem de olfatu, & sensu gustus, & illud quod debet consequi numerum secundum ordinem qui incepit a meliori, & procedit ad magis necessarium incepit loqui de eo. Auicen. autem. in. 6. naturalium loquens de sensibus incepit a tactu, deinde de gustu, olfatu, auditu, & D postremo de visu, quia voluit obseruare ordinem secundum naturam, qui est via generationis. Et debes scire pro intellectione ꝓpositi theorematis, ꝙ veritatẽ habet de his, quæ generantur, vt quod, non vt quo, & hoc ideo apponunt aliqui propter opinionem. Com. tenentis formam esse perfectiorem composito, cum tamen compositum sit posterius generatione forma. nam vt inquiunt, Omne compositũ est posterius partibus componentibus, & per consequens forma est prior generatione E composito, & non est imperfectior composito, quia non generatur, vt quod, sed vt quo. ad excludendam igitur istam obiectionem apposuerunt istam limitationem. Sed ista opinio & glossa stare non potest, quia illud quod per accidens generatur dicitur posterius generari illo, quod dicitur generari per se. nã vt scribit Arist. in. 2. physicæ auscul, ta. in com. 66. Nihil secundum accidens prius est his, quæ sunt per se, sic enim ibi probat, ꝙ cã per accidens non est prior per se, sed forma per accidens generatur, & compositum F est quod per se generatur. textus est, Aristote. in septimo metaph. tex. eõmen. 26. quemadmodum nec subiectum æs inquam ipsum, sic sphærã, nisi secundum accidens facit, quia ænea sphæra est, & illud facit. nam, hoc aliquod facere ex totalr subiecto hoc facere est, dico autẽ, quia æs rotundum facere est non rotũdum, aut sphæram facere, sed alterũ aliqd aut spẽm hãc ĩ alia. nã si facit ex aliquo facit alio, hoc. n. subiiciebat, vt, facere æneã sphęrã, hocãt ita, qa ex hoc qđ ẽ æs, hoc facit qđ ẽ sphęra, si

Opin. aliquorum.

Impugna.

CC ij igitur

G igitur,& hoc facit ipsum, palã, quia similiter faciet, & ibunt generationes in infinitum. vbi clarissime patet, ꝙ illud quod per se fit, & per se generatur esse compositum ex materia,& forma, quia dicitur ibidem in tex.27. semper diuisibile eẽ oportet id quod fit,& hoc quidem hoc,& hoc hoc.i.in duo,quorum vnum ẽ materia,& reliquum est forma,& iõ si forma per se fieret, generationes protenderentur in infinitum, sicut dicitur.quia si agens faceret p se formam,oporteret ꝙ illã ageret ex materia & forma,& sic illam aliam formam ex forma & materia,& ita hoc
H abibit in infinitum.& Com.in calce com.23.in eodem.7.meta. inquit, & hoc inuenitur in sermone Arist. in capite sequenti, in quo declarat drĩam inter formam, & materiam, & dat propositionem in eo ꝙ vult declarare quod forma nec est generabilis,nec corruptibilis, nisi per accidens,& similiter est de materia, & quod generabile, & corruptibile in rei veritate est indiuiduum compositum ex forma,& materia, & ideo ista opinio male dicit in conceden-
I do formam prius generari composito,& ideo cogitur ad illã limitationem,quandoquidem compositum est illud quod primo generatur, qa per se generatur sicut diximus.

Ad rationem autem partis aduersæ qua cogebatur illud dicere ex hoc, videlicet,quia compositum præsupponit partes componentes, respondetur quod vt supra ex verbis Auerro.dicebam,eliciendo duplicem eẽ ordinem,vnum fm rem,& alium secundum rationem,tunc dico ꝙ cõpositum ex materia,& forma, præsupponit materiam,& formam, nõ tanquam duo in actu secundum rẽ præcedentia ipsum esse compositi, quia non alia generatione generatur forma ab illa qua generatur cõpositum,immo est vna & eadem secundum rem qua compositum per se primo in re dr̃ generari, & forma eadem generatione dr̃ generari per accidens, sed compositum dr̃ ꝓsupponere partes componentes fm rationem,& hoc pulchre elicio ex verbis Com.in.7.meta.in tex.com. 27. vbi Arist.dicit in tex. oportet enim diuisibile esse semper quod fit, & eẽ hoc quidẽ hoc,& hoc, hoc dicit cũ declaratum sit quod in forma simplici non est generatio nec materia habet generationem, necesse est, vt omne generatũ sit diuisibile in duas partes rõne non actu in materiam. s.& in formam,& Arist.in. 2. physi. tex.com.12.dicit formam non esse ens separabile,sed aut fm rationem, vbi Com.dicit ꝙ non separatur in esse a materia, ita ꝙ possit esse sine materia,sed est separabilis a materia secundum diffinitionem tantũ. materia autem differt a forma,sed nunquã denudatur a forma, immo cũ separatur a forma induit aliam,quoniam si denudaretur ab oĩbus for-
M mis.s.prima materia, tunc quod nõ est in actu esset in actu. vnde multi sunt,qui credunt ꝙ generationes naturales similes sint generationibus artificialibus, quæ constant ex reb⁹ adunatis per contactum,& ligamentum.vbi generatio totius præsupponit partes componentes, vt generatio nauis præsupponit tabulas,& clauos,& generatio domus præsupponit ligna,& lapides,& cæmentum,& valde errant.vnde Auer. inquit. 12 metaphysi.commen.18. Imaginatio

K Illã opionẽ inueni post lõgũ tps in Simplicio.1.cę li. & Alex. in li.prio. in princ.a suppulat ei dũ dicit ꝙ modus abstractionis mathematicus i pñibus casib. deseruit philoso-
L pho nãli, & iõ laus deo illustranti intellectum detur.

A tio super creationes formarum induxit homines dicere formas eẽ, & datorem esse formarum. Et propter hoc etiam patet ꝙ Scotus in.7. suæ meta.q.10 & Ant. And. in eodẽ loco.q.4.in solutione primæ rationis,&.q.9.non satis,vt videtur congrue dixerunt opinantes, quod in composito forma habet duplex eẽ, s.esse proprium,& esse communicatum sibi a composito, & tunc dicũt ꝙ forma per eẽ proprium est prior

Opi. Scoti & Anton. And.

B composito,& est ens per se,aliud autem esse est esse existentiæ quo cõpositum est ens per se,& tali esse forma est per accidens,sicut pars per esse totius,& ita ad esse compositi generatur forma per accidens,quia existit ad existentiam compositi, tale enim esse est per se compositi,& formæ est per accidens, sed forma secũdum proprium esse est ens per se, & est prior,vt sic ipso composito. Sed ista opinio non potest stare, quia non oportet multiplicare entia sine necessitatẽ,quia omne esse secundũ Peripateticos ẽ a forma ĩ rebus crea-

Impugna

C tis.vnde philosophi illud sic describunt,eẽ est existentia formæ in materia, vt inquit Boe.in lib. de vnitate,& vno.Nec valet, ꝙ illud veritatẽ habet de esse specifico,& non de esse indiuiduali.nam Aristo. in.2 de anima.tex.com.2. dixit forma est per quam est hoc aliquid & infra. text. com.7.vnum enim,& esse cũ multipliciter dicantur, quod proprie est actus est,vbi Com.inquit, hæc nomina ens,& vnum licet dicãtur pluribus modis,tamen prima perfectio in istis.s.forma est magis digna, vt habeat hoc nomen.s.vnum, & eos quàm illud quod est congregatum ex materia & forma, congregatum

D enim non dicitur vnũ nisi per vnitatem existentem in forma,& si materia,& forma essent in composito existentes in actu, tunc compositũ non diceretur vnum nisi sicut dicit in rebus,quæ sunt vnum secundum contactum, & ligamentum, modo autem, quia materia non differt a forma in composito nisi potentia, & compositum non est in actu ens nisi per formam, tunc compositum non dicitur vnum nisi quia sua forma est vna,& The. ibidem dicit, sicut res a forma habet vt sit,ita a forma habet vt sit vnũ. Et ꝓpter hoc

E videtur mihi iuxta fundamẽta Aristo. & euitando multitudinem entium,vbi necessaria non est inquantum est possibile quod vnomet esse dicitur esse compositum, & dicit eẽ materia in composito existens,& ipsamet forma,tamen tale esse est formæ per essentiam, nam quod vere est, actus est,quia esse nihil aliud est nisi existentia formæ in composito.vnde non est opinãdum, quod forma existit ad existentiam compositi,immo magis compositũ existit propter formam,dicimus enim compositũ esse in actu per formã,&

Positio ꝓpria.

F non econtra. Existere igitur compe tit composito per participationem. vnde verius est forma quã cõpositũ quia propter vnũquodq; tale, & illud magis est,ex.1.poster.& ita non oportet imaginari tria esse in composito, vnum propriũ formæ, aliud propriu m materiæ,& aliud composito,quod cõmunicatur vtrique.nã licet sit alia entitas,quæ est materia, & alia sit entitas,quæ est forma, tñ non est aliud esse materiæ, & aliud esse formæ,& aliud cõpositi, immo vnũ est esse oĩum istorum, sed for-

G mæ est per essentiam ipsum esse, q̃a forma non alio est, sed compositum & mã habent esse a forma. Sed dices, q̃uo igit̃ cõiter dici solet, ꝙ forma generatur per accidens, & tñ. 5. phy. generatio per se terminatur ad formam, & hoc vt patet fuit in causa quod deduxit istos viros, & multos alios, vt dicam quod aliud est eẽ proprium formæ, & aliud est eẽ cõpositi, & quod forma fm esse ꝓpriũ est terminus per se generationis, partialis tamen, sed compositum fm eẽ proprium est terminus per se totalis, & illo modo forma quo ad esse, quod cõicatur sibi a composito dr̃ generari per accidens, & omnes fere currunt ex modernis doctoribut cũ ista solutione, & salua oĩum reuerẽtia, quia non est nobis etiã præclusa via ad speculandum, isti multiplicãt entia sine necessitate, vt supra dixi.

Cã erroris

H

Dico igitur ꝙ aliud est considerare generationẽ fm rõnem, & aliud est considerare inquantum ipsa mediante aliquid in effectu, & in re ipsa terminat actionem agẽtis, nec videatur tibi mirum hoc, quia intellectus innatus est diuidere, quæ sunt adunata in esse, quæ tñ natura non potest sicut diuidit materiam a forma, vt dicit Com. 12. primæ philosophiæ. com. 39. & 14. primo igitur modo, quia motus, & terminus motus sunt idem, & non differunt nisi sicut via, & terminus viæ, aut sicut imperfectum a perfecto. 5. physi. cõ. 9. sic forma est terminus, per se gñonis, & isto modo motus, & mutationes sumunt speciem, & distinctionẽ a terminis, & hoc modo considerantur in. 5. phy. vbi ponitur distinctio inter motum, & mutationem, tũ ex terminis, tum ẽt ex subiectis, vt patet in tex. com. 7. & 8. ibidem. in̄ tali aũt consideratione non considerat intellectus an forma in re extra habeat terminare per generationẽ actionem agentis transmutantis ipsum subiectũ, sed abstrahit ab hoc.

Gñatio du p̃r cõside ratur.

I

K

Sed considerando gñonem, vt per eã extra aliquid accipit primo esse ab agente mediante forma, sic compositum est illud, quod in tale eẽ ꝑ se generatur. & forma illo modo nõ dr̃ generari nisi per accidens. vnde Com. in. 7. primæ philoso cõm. 26. scribit, & est sñia Arist. vt supra dcm̃ est in illo tex. ꝙ agens non facit aliquid vnum in aliquo vno, v. g. formam in subiecto, qm̃ manifestum est qd̃ facit ex alio aliud, nõ aliud in alio, facit. n. ex materia formatũ nõ in mã formam, refert igr̃ dicere formam eẽ per se terminũ gñonis, & dicere formã per se gñari. prima ẽ vera, & secunda est falsa. nam aliquid connotat generari, quod non connotat generatio.

L

Sicut dicit The. in. 3. phy. ꝙ licet sit eadem distantia ab Athenis Thebas, & econtra, non tñ est idem distare hinc inde. Et immorare sup hoc, & noli ex abrupto iudicare, nã fm diuersa esse, seu fm diuersos modos considerandi opposita pñt de eodẽ verificari. mã. n. prima negatione cognoscitur ab intellectu. 10. meta. tex. com. 24. & tũ in esse reali nõ potest esse cũ priuatione oĩum formarum, quia qd̃ non est in actu esset in actu, silr̃ finis, vt est in intentione agentis est cã mouens agentem, & vt est in re ẽ effectus terminãs actionem agẽtis. sic pariformiter noli de distinctione nr̃a mirari. Reuertamur igr̃ vnde diuertimus, & dicam? ꝙ in his, quæ sunt eiusdem generis, &

A D D I.

M

Ita ꝙ posterius in finis prioris.

A & sunt ad inuicem ordinata, q̃ sunt posteriora gñone sunt perfectiora. nam duplex est processus naturæ, quidam est perfectus, & gñonis, quidã aũt est processus defectus, & imperfectionis. nam motus solis in obliquo circulo est cã gñonis, & corr. & æquale est tẽps gñonis, & corru. quæ fit ſm naturam, vnde tẽps, & vita vniuscuiusq; habet numerum, & hæc determinantur, oĩum, n. est ordo, vt patet in. 2. de gñone, & corru. te. com. 56. & 57. Et Com. ibi. cõ. 57. inquit, ꝙ tẽps iuuentutis est æquale tẽpi senectutis, tñ diuerso, & opposito modo ꝓ-
B cedit natura in via gñonis, & opposito modo, in via corruptionis. Nã in via gñonis, quæ est via ad formã, & ad esse procedit de imperfectiori ad perfectius. vnde dicit Com. in. 1. meta. cõm. 17. Mã prima ex formis quas recipit nullam hẽt formã omnino, neq; vl'em, neq; particularem, sed primo recipit formam vl'em. Et postea mediante forma vl'i recipit formas alias vsq; ad indiuiduales. Et Arist. in. 2. de gñone aĩa. inquit. ca. 3. ꝙ homo prius viuit vita plantæ, deinde vita bruti, postremo viuit vita hominis. In via vero corruptio-
C nis & defectus, quæ est via ducens ad non esse est cõuerso modo, quia ibi est a perfectiori ad imperfectius, sic in simili dixit Com. in. 3. physi. cõ. 60. ꝙ ire ad augmentum est ire ad formam, & ad esse. Sed diminutio ẽ ire ad nihil, cuius causa est materia.

Summa limitatiõis. In his igitur, quæ sunt eiusdem generis posteriora gñone sunt perfectiora, fallit aũt in his, quæ sunt diuersorum prædicamentorum. Nã accidẽtia sunt posteriora gñone substantia, & tñ non sunt perfectiora. Fallit etiam in his, quæ sunt in diuersis subiectis. Nam membra reliqua D sunt posteriora corde via generationis, quia primum membrum, vt dicit Hippocra. in libro de natura fœtus, & Aristot. in libro de partibus, & de generatione animalium, quod formatur a virtute informatiua est cor, & est primum quod viuit. & vltimum quod moritur. Et tamen ex authoritate Aristo. principalissimũ & perfectissimum omnium membrorum, & hoc ideo contingit, quia alia est portio materiæ, quæ recipit formam cordis, & alia, quæ recipit formã hepatis, siue istæ formæ sint E substantiales, siue accidentales non sit nobis curæ de hoc.

Aut dic ꝙ cor non ordinatur ad reliqua, sicut ad finem, ideo non est imperfectius.

PROPOSITIO CI.

Omne ens omni enti comparatum, aut est idem, aut diuersum, aut æquale, aut inæquale, aut simile, aut dissimile.

FAmosa est propositio apud Latinos in scientia diuina multum exagitata, sed quo ad sui primã partem inuenitur expresse apud Arist. in. 10. primæ philosophiæ. in text. commen. 12. vbi scribit Arist. Omne nanque aut diuersum, aut idem quodcunq; ens. Sed duæ reliquæ ꝓpositiones expresse non habentur ab Aristotel ibi, sed in. 3. metaphy. tex. com. 2. Dicit Com. omne ens oĩ enti comparatum, aut est idẽ, aut diuersum, aut sĩle, aut dissĩle, aut cõtrariũ, aut nõ cõtrarium. Sed a modernis doctoribus eliciuntur a simili.

G Vnde Anto. Trombeta clarissimus in scientia diuina, & magister meus maxime mihi præcipuus, & venerādus in.q.de diuisione entis isto modo declarat illas propositiones in vltimo argumento, omne ens, aut idē aut diuersum, & ex consequenti simile, aut dissimile, ęquale aut īæquale. Nam vnumquodq; ens est quid, & quale, & quātum. Est enim quid pro quanto habet aliquam quiditatem vel essentiam: est quale qualitate essentiali modo quo actus, & forma dicitur esse qualitas ad modum loquendi Arist. 5. metaph. capit. de

Fr. Ant. Tróbeta.

H quali. vbi vult ꝙ differentia essentialis est quædam qualitas, quia est actus essentialis, & cum vnumquodque ens sit in actu aliquo modo, sic est quale. Est etiam quantum secundum Arist. pro quanto habet aliquē ordinem in entibus ad primum ens simpliciter, sm quem ordinem dicitur esse quantum. Et ita omne ens inquantum quid ad aliud comparatum, est idem, vel diuersum. Inquātum quale est simile, aut dissimile. Inquantum quantum, & habēs quātitatem, est æquale, vel inæquale, qm̄ identitas, & diuersitas immediate

I fundātur super essentiam rei. Similitudo, vel dissimilitudo super qualitatem, æqualitas, vel inæqualitas super quantitatem. Sed quia teste Arist. in. 1. ethi. cap. 7. pro defensione veritatis, etiam propria impugnare oportere, pręsertim philosophos magis forsan existimandum est. Nam cum ambo sint amici pium est veritatem in honore præferre. Videtᷓ mihi salua pace non esse de mente Aristo. Omne ens omni enti comparatum esse æquale, aut inæquale, nec omni enti omne ens comparatum

Impugna.

esse simile, vel dissimile. Tum quia non omne ens de se quantum est, nec omne de se quale, vel actus est. K

Et ne laboremus in æquiuoco primo videndum est de primo, an omne ens sit quantum. Sequaces Scoticæ doctrinæ propter authoritatem Aug. in lib. de trinitate asserētes: In his, q̄ nō mole magna sunt idem est maius esse quod melius eē, & est in 7. de trinitate ca. 8. volūt q̄d duplex est q̄titas, molis videlicet, & virtutis: quātitas molis est in rebus corporalibus sm quā aliquid extēditᷓ. Quantitas virtutis est q̄titas pfectionalis. & sic ēt dicūt de finitate, & infinitate, quædam est in q̄titate molis, & q̄dā in q̄titate virtutis. Et licet Auer. in. 8. phy. ī com. 79. in solu. 2. q̄onis videatur negare istā distinctionem. Dicit. n. ad scdam aūt q̄ōnē qua q̄ritur, vt quid si posuerimus actionē īfinitā in corpore sequitᷓ, ꝙ motus sit in nō tpe. Et nō sequitᷓ si posuerim⁹ actionē infinitā eē potētię nō in corpore, sic rn̄dētes dicimus, ꝙ si posuerimus actionē propriā esse corporis ꝑpriam, sequitᷓ ꝙ infit ei potētia infinita. Si aūt posuerimus alicuius nō corporis, tūc potētia illius nō pōt dici finita, aut infinita. Finitum enim & infinitum solum de corporib⁹ dici possunt, & sic sola actio ipsius dicetur infinita, si autem potētiam in finitam posueris in corpore, sequetur quod motio eius sit in non tempore, quod est impoſſe. Si aūt illā posueris non in corpore, tunc non dicetur, neq; finitum, neq; infinitum eo quòd non est in corpore, non ergo sequitur ꝙ sit mouens non in tēpore. Cum in his non pōt intelligi vna potentia maior alia eo, quòd non sunt in corpore potētiæ, maius enim

Beat⁹ Augustiu.

L

M

A enim,& minus solius est quantitatis. Vnde si dixerimus potentias esse in corporibus, tunc actio eaꝝ erit proportionalis .s. quod proportio potentiæ motiuæ ad potentiam motiuam est sicut proportio velocitatis motus ad velocitatem existentibus autē nō in corpore nō est proportio,cū proportio est solius magnitudini ad magnitudinem,vel eorum, quæ insunt magnitudinis eo quod insunt ei. Et hęc manifesta sūt p se.Ex qua authoritate clarissime patet ꝙ maius,& minus, & finitum, & infinitū, similiter B proportio non inueniūtur talia nisi in rebus corporeis. Nihilominus Auer.ab ipsa tādem veritate coactus retractauit se,in 2.cœli,& mundi. in cō.71.Et in.3.cap.de substan.orbis. vbi inquit, quod qui non possunt distinguere finitum in qualitate seu vigore a finito in quantitate,& in tpe, accidit eis ista perplexio. Et ibi,& ēt. 2.cœli.cō.38.& 39.dicit ꝙ infinitas vigoris cōpetit formis inquantū formę.Ita ꝙ nulla forma, siue sit materialis,siue sit abstracta a materia fm ipsum est infiniti vigoris,vnde quælibet forma inquātum forma,est vigoris finiti,sed dña est, quia formæ C materiales sunt finitæ motionis in tpe, sꝫ formæ īmateriales sūt infinitæ motionis in tpe.vnde ad literā 2. cœli.vbi Arist.probat motū cęli esse terminatū te.cō.39.obiicit Com. & occurit tacitæ obiectioni dicens. Et non debet aliquis contradicere huic inductioni in dicendo ꝙ hoc nō est nisi in potētiis finitis materialibus. Vos autē dicitis ꝙ potentia motoris cœli est in finita,qm̄ nos non intēdimus per infinitum nisi infinitatem motionis.i.ꝙ motio eorum non cessat.Infinitas autem intensionis vt illic non sit proportio inter potentiā D motoris,& moti, impossibile est,in formis,inquantum sunt formæ. Et prætere a etiā ratione probari pōt quod detur magnitudo profectionis,& vigoris,Nam Arist.in.5. primæ philosophiæ in cap.de perfecto.& est tex. cō. 21. Et virtus est quædam perfectio,vnumquodq;.n.tunc perfectū, & substantia omnis tūc perfecta qñ fm speciē propriæ virtutis nulla deficerit pars eius fm naturam magnitudinis.Patet autem ꝙ vl'r loquitur de omni substantia,non.n. credendum est perfecti rationem solum in corporalibus rebus saluari,posse,cū longe magis perfecta sint entia incorporea,sicut dicit Arist.in.2.cęli,& mūdi.in tex. cō. 36. vbi arguit per locū E a minori ad maius,ꝙ si cęlum quod est corpus est simplex,& ingenitum, & incorruptibile, multo magis mouens rationabile est esse tale. primū enim primi & simplex simplicis, & incorruptibile, & ingenitū incorruptibilis,& ingeniti motiuum.Quoniā igitur quod mouetur non transmutatur corpus existens, neque vtique mouens transmutabitur incorporale existens. Amplius non negaret Philosophus species entiū esse F inæquales in perfectione, cū ipse dicit,species entiū esse sicut numerus, quod ēt dicebat Plato, vt patet.8.meta.tex.cō.10 Similiter indiuidua specierum dicunt Philosophi esse æqualia in perfectione essentiali, quia in illis non est hoc prius,& illud posterius.3.meta. te. cō. 11. Et ideo sine dubio datur ista distinctio apud Philosophos,tñ non teneo omne ens de intentione Philosophi formaliter esse quantum ex se,& per propriam ratione mouet me rō,& authoritas.nā

G materia de se nullam magnitudinẽ perfectionis ex se formaliter hẽt, sed si quam habet est a forma, quia perfectio & nobilitas, vt dixi in proprio theoremate, & bonitas sunt passiones primò competentes enti in actu quatenus in actu, & quia cũ substa materiæ non permiscet actus omnino, vt dicit Auer. 5. phy. cõ. 8. ideo materia de se imperfecta est, & ideo appetit formam sicut turpe bonum, & fœmina marem, & hoc videtur sensisse Arist. in. 1. phy. tex. cõ. 81. Existente quodam diuino, & optimo, &c. Vbi Cõ. in cõ. dicit. Et quia priuatio accidit materiæ de necessitate, & est hic

H perfectio diuina maxima cui oĩa entia appetunt assimilari, & ex qua appetunt acquirere fm̃, ꝙ natura eorum potest recipere, dicimus nos ꝙ materia fm̃ ꝙ accidit ei priuatio est innata appetere se assimilari primo principio fm̃ ꝙ põt, hoc est appetere receptionem formæ. Videtur igitur materiam in tm̃ participare magnitudinem diuinæ perfectionis, inquã tum recipit formam quæ est participatio quædam diuinæ bonitatis, & pulchritudinis. Cõfirmatur ẽt authoritate Auer. in. 2. physicæ auscult. cõ.

I 74. vbi Arist. in tex. ibi expresse dicit nobilitatem esse a forma. inquit. Et dixit hoc vt notificet ꝙ forma nõ sequitur naturam materiæ necessario, vt opinati sunt antiqui naturalium, sed natura inuenit eã propter hoc quod ens sit in sua natura nobilius. Et ideo forma quæ sequitur naturam entis, nõ est dicta nobilior vt forma mathematica, non. n. dicim⁹ ꝙ lineæ exeuntes a centro circuli ad peripheriã sunt æquales, vt circulus sit nobilior: sed hoc contingit naturæ circuli. Et ideo nobilius non inuenitur in formis mathematicis, hoc K enim: s. nobilitas non accidit formis nisi fm̃ ꝙ sunt finis. Diuini etiam tenẽt relationes originis in diuinis nõ esse formaliter quantas, quia neque formaliter sunt finitæ, nec formaliter sunt infinitæ, vt tenet Subtilis Doc. in. 5. q. quolibetorũ. similiter teneo non omne ens formaliter esse simile, vel dissimile alicui, quia non oẽ ens formaliter est actus, aut hñs actum per propriam rõnem. vnde materia prima de se est primo diuersa ab omni actu, & ab omni qualitate tam substãtiali q̃ accidentali. Nã; 7. primæ philosophiæ. materia non est quid nec quale, nec quãtum, nec vniuersaliter est aliquid eorum quibus ens est determinatum, vt patet in tex. cõ. 8. Dico igitur ꝙ Philosophus bene dixit, videns vĩr oẽ ens oĩ enti cõparatiuum, esse idem vel diuersum formaliter, ideo dixit illud quot modis dicitur diuersum in. 5. primæ phylosophiæ requiratur. Sed limitatio, & intellectus cõpletus propositæ propõnis talis est; omne ens omni enti comparatum, aut est idẽ, aut diuersum, aut est identitas, aut diuersitas. quia idẽtitas proprie loquẽdo non dicitur idem nec diuersum. sed est quo aliquid dr̃ esse idẽ, & similiter diuersitas est quo aliquid dicit diuersum, sed diuersitas nõ est diuersum. Auicen. dicit ꝙ relatio non refertur, sed est principium referendi pro quanto relatione relatiunm dr̃ referri. vnde inquit, melius dr̃ ꝙ relatio nõ refertur, q̃ dicere quod refertur seipsa. Alij aũt sub aliis verbis glossant ꝙ omne ens omni enti comparatum, aut est idem, ad diuersum, aut æquale, aut inæquale, aut simile, aut dissimile, aut inhærens, aut non inhærens,

Limitatio propõnis.

L

M

A inhærẽtes,& cõsimiles propõnes sic hñt limitari, videlicet, quod sunt veræ, aut formal͞r, aut denominatiue, uel ut qđ, vel vt quo. q͞a regula est apud sapiẽtes ꝙ q͞n aliqua sunt quorũ alterũ est tale denominatiue, aliud autem est tale formaliter, semper status debet esse in .2. & fuit antiqua ꝓpositio Platonis dicentis, omne ens p participationẽ debere reduci ad ens per essentiam, cui consentit Aristo. in .2. primæ philosophiæ. in tex. cõ. 4. dicens, vnumquodq; est maxime tale per quod alijs inest vniuocatio, & Auer. in libro destruct. destruct. in
B dispu. 6. in solutio. 6. dubii expresse dicit, ꝙ denominatio rei habẽtis aliquid imperfecte, est respectu denominationis rei habentis illud perfecte. Et ratio est quam assignat Boet. in. 3. de philosophica consolatione, perfectione, inquit, sublata, vñ aliud imperfectum extiterit ne fingi quidem potest, sola nanq; diminutione perfecti imperfectum esse perhibetur, & propter istam causam dixit Auer. in eodem loco loquẽs de Deo, si Philosophi posuerunt quiditatem nudam a subiecto, est ergo necessario a denominationibus denudata,
C non enim potest esse subiectum denominationum nisi composita fuerit ex natura actus. ergo prima causa est q͞ditas absoluta, & omnia alia entia a prædicta quiditate, quiditatem habent. vnde etiam secundum theologos verius dicitur Deus quod sit bonitas q̄ bonus, & sapientia q̄ sapiens, & entitas q̄ ens, & hoc plerunque confirmat antiqua theologia beati Dionysij in lib. de diuinis nominibus, & de mistica theologia.

PROPOSITIO CII. D

A priuatione ad habitum impossibilis est regressus.

Allegata & diuulgata authoritas quæ scribitur ab Aristo. in prædicamentis in sermone de oppositis veritatem habet de priuatione quæ priuat potentiam: fallit de priuatione priuante actum. nam videmus ꝙ somnus cum sit priuatio vigiliæ, potest fieri transitus a somno ad vigiliam, quia est priuans actum vigilandi non potentiam, similiter quis in tenebris constitutus est priuatus actu vidẽdi, & tamen aduenie
E te luce, transit ad videndum lucem. sed a cecitate non potest fieri transitus ad videre, quia nedũ priuat actũ, verumetiam & potentiam. Fallit ẽt propositio de priuatione quæ non inest subiecto mediante forma secũdum aliquos. nã si aer nunquã fuisset lucidus esset tenebrosus, & tamen a tenebris posset transmutari ad luce, & si possibile vel impoſſe mã prima nunquam formã habuisset, esset in hoc casu priuata forma, & ab illa posset transmutari ad formam, sed vera est de priuatione quæ in est subiecto mediante forma, sicut est de
F morte respectu vitæ, & sicut de cæcitate respectu visus, a tali. n. priuatione non potest ĩmediate fieri regressus nisi per longas, & varias transmutationes, sed a priuatione primo mõ sumpta ĩmediate põt fieri transitus ad formam. Habet etiam veritatem propõ de formis quæ ordine quodã habent fieri circa idem subiectũ, inter quas non est reciprocatio immediate, sicut est de forma vini, & aceti, vt patet. 8. metaphy. tex. cõ. 14. & de forã viui, & mortui, & illo modo a pri-

G a priuatione formæ in ipsam formã non potest fieri regressus. aliæ autẽ sunt formæ inter quas nata est fieri trãsmutatio mutua, sicut de albo in nigrum, & de calido in frigidum, & in talibus per naturam potest fieri regressus a priuatione formæ in ipsã formã, sicut circa aerẽ potest esse vicissitudo circa lumen, & tenebras, & in anima vitij, & virtutis. Aduerte tamen ꝙ differentia est inter res natura constantes, & inter res factas ab arte. nam in rebus ab arte constitutis, quarũ forma expositione rerũ existentiũ in actu per contactum resultat, possibile est idẽ numero reparari postq̃ fuit dissolutũ, vt eadẽ numero nauis ex eisdẽ tabulis, & clauis reparari potest postquã fuit dissoluta, hoc aũt in rebus naturalibus contingere non potest ſm naturã, vt idẽ numero cõpositũ postquã corrũptũ fuit redeat. vnde Arist. in 2. de generatione, & corruptione tex. cõ. vlti. inquit, quorũ quidẽ igitur incorruptibilis substantia mota, manifestũ q̃m, & numero eadẽ erunt. motus. n. sequitur quod mouetur: quorũ autẽ non, sed corruptibilis, necesse specie, numero autẽ nõ reiterari. vbi Auer. in cõ. d. dicamus ergo ꝙ oĩs subã indiuidua manẽs incorruptibilis necessario reuertitur ſm idem indiuiduũ, corruptibilia autẽ impossibile est vt reuertantur nisi secundũ speciẽ, v. g. aer generabitur ab aqua, & aqua ab aere, non, quod indiuiduũ illi⁹ aquæ corruptæ reuertatur per se, quamuis materia esset eadẽ, & agens idẽ, q̃m si idem agens ex eadem materia faceret lateres, & postea corrũperentur, vt faceret alios posterius, manifestũ est ꝙ differt primũ a præcedẽtibus. Et ex illo loco patet non recte sentire illos qui ponũt naturaliter aliqua eadẽ numero redire posse ex corruptibilibus. dicunt. n. materia existente eadẽ, & agente eodẽ, effectus erit idẽ propter authoritatẽ Philosophi in 8. meta t. cõ. 11. & 12. vbi nõ assignat diuersitatem effectus nisi propter diuersitatem efficientis, vel materiæ, sed possibile est idem efficiens esse, & eandem materiã respectu secundo producti, quę erant respectu primo producti, ergo possibile est secundo productum esse idem cũ primo producto. Minor ꝓbatur, quia si frequenter in corruptione fiat dispersio, vel diuisio materiæ, tñ pose est oppositum in multis casibus, puta si includatur ignis intra vrinale, & ibi corrumpatur in aerem, deinde ex illo aere generetur ignis per reflexionẽ radiorum solarium, uel aliter, materia inclusa erit eadem, cõsimiliter si ex solido generatur solidum, vbi præcise forma geniti potest sequi formam corrupti: sequitur ꝙ qua ratione tota materia præfuit sub forma corrupti, pari ratione tota materia suberit sub forma generandi. Et est ratio Ricardi, & opinio quã etiã insequitur Scotus in. 4 sen, dist. 43. q. 3. qua quærit vtrum natura possit esse causa actiua resurrectionis. Sed manifeste patet per prædictam Auerr. authoritatem ꝙ ratio illa peccat per fallaciam consequentis, quia ad identitatem numeralem effectus reparãdi, non sufficit identitas materiæ, & identitas agẽtis. verum etiam requiritur identitas potentiæ, sicut ipse fatetur. 12. meta. cõ. 11. vbi dicit, si materia fuerit vna, & generans vnum, & potentia vna, tunc illud quod fit erit vnum, subiectum enim cum fuerit vnum, & potentia existens in eo fuerit

Margin notes: H (beside "sultat"); I (beside "in cõ. d."); Dña Iter naturalia, & artificialia.; Cõtra ponentes idẽ; K nũero naturaliter redire.; Rõnes eorum. L; M Impugn.

A fuerit vna,& agens vnum,tunc nulla erit causa multitudinis: modo ad præteritum, & corruptum nõ est potentia. vnde Arist. in 6.ethi.cap,5.approbat dictum Agathonis asserentis hoc solum priuatum esse deũ ingenita facere quę facta sunt. Non est igitur sic in corruptione substantiali individuorũ a natura factorum, sicut est in aliquibus factis per artem. vbi dissolutio fit in aliqua actu existẽtia, & eorum forma nihil aliud est nisi compositio rerũ quæ erant diuisæ, nam compositum ex materia,& forma licet diuidatur in duo fm rationem,videlicet in materiã & formã,q̃
B formæ est aliud fm rationem a materia,quia alia est vtriusq; diffinitio non tñ diuidi potest fm naturam in duo in actu,quia in corruptione substantiali corrupto composito forma corrumpitur, & materia induit aliam formam.separatio.n.formę a materia est corruptio eius, loquendo de formis constitutis in esse per subiectũ. ita notabiliter dicit Auer. 7.primæ philosophiæ.com. 27. vbi super verbis Arist. in tex.dicentis. Oportebit semper diuisibile esse qđ fit,& esse hoc quidẽ hoc, & hoc hoc,
C inquit,necesse est vt omne generatũ sit diuisibile in duas partes ratione, non actu, in materiã.s.& in formã. &.3.cœli,& mundi com. 31. scribit, ponens documentum circa diffinitionem elemẽti ibi positam quę erat de elemento corporeo quę dicit.Sit itaq; elemẽtum corporum ad quod alia corpora diuiduntur intus exñs potentia aut actu,hoc.n.vtro modo se habet dubitabile,ipsum autem in diuisibile:est in altera specie. Dicit, & debes scire quod hæc elementa de quibus perscrutatur,sunt alia ab vniuersalibus de quib᷑ perscrutatus fuit
D in.1.physi.illic.n.declarauit elementa vniuersalia corporum simpliciũ, & compositorum. s. primam materiam,& formam. Hic autem declarare intendit elñta corpoꝝ cõpositoꝝ tm̃,quæ ęquiuoce dicuntur elñta cũ illis, qm̃ cũ compositũ diuiditur nõ existunt in actu.forma n.corrumpitur,& materia induit aliam formã. Sed tunc ex hac differentia inter elementa vniuersalia quæ sunt prima materia,& forma quę non sunt corpora,& elementa quæ sunt corpora posita per Auer. insurgit dubitatio, Obiectio.
E quia dicã ꝙ licet in corruptione substantiali alicuius indiuidui compositi ex illis primis elementis quæ sunt incorporea,puta dum aer corrumpitur non possit idem numero per naturã restitui,quia non dissoluitur in elementa remanentia in actu, quia forma corrumpitur, & materia induit aliam formam,tamen dicam ꝙ in corruptione mixti quod dissoluitur in quatuor elementa quæ sunt actu, videtur ꝙ istud potest idẽ numero reparari, quia possibile est ꝙ remaneat idem agens quod vniuit illa ad mixtionem,& est eadem materia,quia elemẽta sunt materia mix
F torum corporum,vt clarum est. Ad hoc respondetur ꝙ si mixtio nihil aliud esset nisi iuxta positio miscibilium, casus possibilis esset. Sed ista opinio fuit reprobata per Aristo. in fine primi libri de generatione, & corrup.in tex.cõ.86.non enim, inquit,compositio,& mixtio idem. nã tunc non quælibet pars mixti mixta esset,quia non eadem posset esse ratio totius, & partis. Amplius autem mixtio non esset secundum crasim, & secundum rei naturã, sed ad sensum Solutio.

G sum tantum, & idem huic, quidem mixtum si non acute quis videt, lynceo autem non mixtum videbitur, sed quia mixtio est miscibilium alteratorum, vnio in tali mixtione ex alteratione miscibilium resultat in materia quędam forma superaddita elementis, & est ipsa forma substantialis mixti, quæ in eius corruptione corrumpitur, licet elementa ex quibus mixtum componebatur tanq̃ ex materia proxima remaneant in actu. & ideo dicit Cō. in 2. de generatione & corrupt. tex. cō.
H 48. ꝙ mixtioni opponit dissolutio, & generationi corruptio. vnde diffō illa data in 1. de gener. & corrup. videlicet generatio est trāsmutatio totius in totū, nullo sensibili remanēte vt subiecto, præcipue veritatem habet de simplicibus corporibus. vnde liber ille appellatur ab Arist. plerūq; de elementis, vt patet in 2. de anima. in tex. cō. 117. in qua vnum generatur ex vno, sed non habet locum in generatione in qua vnū generatur ex pluribus. Si igitur forma mixti remaneret in actu post mixti dissolutionem, sicut remanent elementa,
I vtiq; mixtum idem numero reparari posset. vnde Aristo. in 1. de anima in tex. cō 41. vbi arguit contra antiquos, qui dicebāt aīam esse ꝑ seipsā seipsam mouentē, ꝙ si anima posset egredi a corpore, tunc pariform iter posset naturaliter remigrare ad corpus, & ita contingeret resurgere mortua animalium, quæ ratio præcipue uim habet contra Democritum, & contra omnes, qui asserebant animā esse aquam aut ignem, & esse in corpore tāq̃ in vase, & sicut locatum in loco, vt dicit ibi Themist. in cap. 17.
Solō ad rō nem Sco. Et ita pater reuerende ignis ille in vrinali de nouo genitus non est idē
K numero cum corrupto, licet materia sit eadem, & agens sit idem, nec est eadem numero flamma in lucerna ardente licet videatur, sed continue alia, & alia numero quę est eadē per æquiualentiam generatur, & cōtinue corrumpitur a continente. vnde nec Aris. in. 8. met. dixit illud sed bñ dixit ꝙ vbi materia fuit altera, & agens alterum, & quod factum est alterum, sed non dixit affirmatiuā oppositam, quod si agens sit idē, & materia sit eadē, quod effectus est idē. ista.n. propositio sic præcise intellecta vera non est. vt.d. expresse Cō.
L in com. vlti. 2. de generatione & corruptione. vt supra allegaui, sed licet illa propositione vtatur Aris. in. 12. meta. in te. com. 11. contra Anax. ad hominem arguendo, tñ in se si vera esse debet, oportet ꝙ suppleatur, vt eā limitat ibi Com. videlicet si agēs est idem, & materia eadem, & eadem potentia, tunc effectus erit idem. quærere igitur causam quare corruptum idem numero naturaliter redire nō potest, est querere quare ad præteritum non est potētia, & propter hoc Aristo. cito se expediuit de hoc in. 2. de gene. & corrup. ꝙ in his quorum
M substantia eadē remanet, possunt reuerti eadem numero, quia motus sequitur motum. vt idem sol numero est qui occidit nobis, & qui oritur, sed quorum substantia non remanet, non reuertuntur eadem numero, sed eadem specie, quare? quia corruptum est corruptum, ideo non potest non fuisse corruptum, & ideo non potest reuerti idem numero. non enim est potētia præteritorum & hoc est ꝙ multos fatigauit.

A PROPOSITIO CIII.

Omnis potentia passiua est contradictionis.

Diuulgata nimis est propositio, & scribitur in 9. primę philosophiæ tex.cō.17.vbi dicit tex. Est aūt nihil potentia sempiternū. ratio vero hæc omnis potentia simul contradictionis est,& vt videtur in eodem tex.com.dicere Arist.habet veritatē de potētia passiua,quæ est in generabilibus & corruptibilibus. nam inqt ꝙ semper agit sol, & astra,& totum cœlum.non est aūt timēdum, ne'qn̄
B stent,quod timent q de natura,neq; laborant hæc agentia,nō n.inest potentia contradictionis ipsis vt corruptibilibus motus.nam substātia materia & potentia non actu ens causa hui⁹. Pro quo animaduerte quod vt scribit Cō.in lib.de substantia orbis. cap.vlt.potentia habet gradus,& materia habet gradus. impfectissimus modus potentiæ est ille qui reperitur in prima materia,quæ est potentia ad esse.in substātia.n.primæ materiæ non est permixtus actus omnino,vt dicit Com.in 5.phy.cō.8. vnde ista est illa,quę est ad vtrumlibet.
C nam materia prima est per quā res potest esse,& nō esse vniformiter, & æqualiter,vt patet.7.met.tex.cō. 22. & Com.in 2.phy.cō.48. ꝙ in potentiis actiuis naturaliter agentibus nō est contingens æquale, qm̄ natura eius est natura materiæ, non natura formæ,qm̄ prima materia sicut dicit est parata ad recipienda duo contraria æqualiter,& ideo receptio vtriusque contrariorum est ei naturalis.& ibidem dicit,ꝙ cum dicimus ꝙ potentia primæ materię est æqualis potentiæ ad non esse,intēdimus ꝙ duo contraria inueniuntur in ea in temporibus æqualibus oppositis, vt pluuiam esse, & non esse æqualiter, sed hoc in hyeme , & hoc in æstate, & causarum agentium alternatio hæc duo contingentia æqualiter est necesse in temporibus æqualibus, quia vt inquit Aristo. in. 2. de generatione, & coruptione in tex. cō. 56. motus solis in obliquo circulo, est causa generationis, & corruptio.& tempus generationis & corruptio.fm naturam æquale est,sed actio talium agentiū in cātis est in maiori parte , & sunt corpora cœlestia, & ideo sunt causæ eorum quæ sunt,& non sunt ęqualiter,& in calce illi us cō.48. epilogādo dicit. Apparet igitur ex hoc ꝙ contingens æqualiter non inuenitur in potentiis agentibus per se, sed in potentiis passiuis, & earum in eis quarum præparatio ad receptionē duorum contrariorum est æqualis, siue sit anima,siue non anima , in potentiis autem passiuis quæ dignius recipiunt alterum contrariorum q̄ reliquum,non est contingentia æqualiter,& tamen cōtingens æqualiter reperitur in passione non in actione. Pōę passiuæ duplices.
F Ex quo loco dat̄ ista distinctio fm Peripateticos ꝙ potētiæ passiuæ sūt duplices,quędam recipiunt duo contraria æqualiter.quędā vero dignius recipiunt alterum contrariorum. & videtur fuisse sententia Aristotel. in prædicamentis. in cap. de substātia. vbi dicit,ꝙ proprium maxime substantiæ esse videtur , ꝙ cum vnum , & idem sit numero contrariorum susceptibile esse cum permutatione, quod vt glossat Boethius ibi intelligitur,nisi alterum cotrariorum a natura insit, vt igni calor , & niui candor.& est sententia eiusdem Aristo. ibidem

G ibidem in sermone de oppositis. vbi dicit, quorum vero aliquid est medium nunquam necessitas est omni susceptibili in esse alterum, neque.n. necesse esse omni susceptibili candidum, vel nigrum esse, neq; frigidũ, neq; calidum, horum.n. medium aliquid nihil prohibet esse, horum.n. erat aliquid medium, quorum non erat necessarium alterum in esse susceptibili præter illa subiecta quibus naturaliter vnum inest, vt igni calidum esse susceptibili, & niui candidum. Propositio igitur assumpta quæ dicit ꝙ omnis potentia passiua
H simul contradictionis est, locum habet in generabilibus, & corruptibilibus, præcipue de potentia passiua primæ materiæ, & de illis potentiis passiuis, quaꝝ præparatio est æqualiter ad recipiendum duo contraria, siue sint in anima, siue non. vt dicit Cõ. in com. præallegato secundi physic. Glossat istam propositionem ad id quod mõ dixi animaduertens Auer. in.2.cap. de substantia orbis, in principio. vbi proponit ꝙ corpus cœleste non est compositum ex materia, & forma, sicut generabilia, & corrupti-
I bilia componuntur. nulla.n. est potentia in eo omnino. omne enim in quo est potentia non est potentia nisi ad duo contradictoria, scilicet potentia quæ est in substantia. vult igitur potentiam passiuam quæ est ad substantiã siue modo loquendi eius in aliis locis potentiam illã quæ est ad esse, illam esse ad duo contradictoria ad excludendam potentiam quæ est ad vbi nam cœlum est in potentia ad vbi, & illa potentia non est potentia passiua, quæ recipiat duo cõtraria æqualiter, quia non est timẽdum cœlum quiescere. Sed si propter hoc fuit illud enuntiatum per
K Auer. tunc insurgit maxima difficultas in via eius, nam. 12. met. com. 41 expresse scribit, ꝙ quoniã corpus cœleste ex se mouetur, & omne quod ex se mouetur possibile est, vt quiescat ex se, ex quibus verbis clarissime patet ꝙ potẽtia ad vbi quæ est in corpore cœlesti videtur esse potentia cõtradictionis. & ibidem expresse dicit ꝙ in cœlo nulla alia est possibilitas nisi vt quiescat, immo sequaces doctrinæ scoticæ vniuersaliter volunt istam propositionem veram esse, ꝙ omnis potẽtia passiua, siue sit ad sub
L stantiam, siue sit ad acidentia, quòd si potentia cõtradictionis, & propter hoc Scotus coactus fuit ponere subiectum respectu propriæ passionis nõ solũ concurrere in genere causæ materialis, verum ẽt quoquo modo in genere causæ efficientis, quia dicit ꝙ propria passio pullulat a principiis subiecti; aliàs propria passio contingenter, & non necessario inesset ipsi subiecto. Sed tamen illud non est necessarium, quia ex.2. physi. tex. cõ. 70. materia. & efficiens non coinci-dunt in idem, quia est primo diuer-
M sa ab aliis causis. nunc autem subiectum respectu propriæ passionis cõcurrit vt materia, vt patet. 4. primæ philosophiæ per Auer. cõmẽ. 2. vbi habet ꝙ substantia respectu accidentium, nõ est causa nec secundũ agẽs, neque secundum finem, sed quia est materia eorum, & constituuntur per illam, nec propter hoc sequitur ꝙ ipsum subiectum respectu proprię passionis sit in potentia contradictionis. Et ratio est, quia in tali subiecto sunt inductæ dispositiones ab agente quibus præpatatum subiectũ de necessitate ita limitatur, & coarctatur,

Ardua difficultas in via Auer.

A stat, vt stet sub illa, ꝙ nullo mõ stare potest sine illa, & hoc est quod dixit.³3. cœli & mundi. commen. 28. ꝙ agens quantum dat de forma, tantum dat de accidentibus cõcomitantibus formam mediãte tñ forma. vnde etiam videmus, ꝙ in generatione simplicium in qua vnum generatur ex vno, & fit transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto, licet materia de se corrupta forma sit indifferẽs ad quãlibet formã, tamen limitatur propter præsentiam agentis disponẽtis ipsam ad receptionẽ formæ q̃ ita recipit hãc
B formã, quòd non aliã, vt scribit Cõ. in fine primi libri phy. com. 81. vbi dicit, ꝙ appetitus naturalis est in materia ad recipiendum oẽs formas, recipit igit͛ eas alternatim quando forma agens est pręsens. Ad difficultatem igitur motam memini me aliàs soluisse illam contradictionẽ in cõcordãtijs Auer. & diffuse dixi de hoc in cõmentarijs meis super. 12. met. in expositione com. 41. Pro nũc igitur paucis me absoluo, ꝙ orbis cœlestis inquantum consideratur in natura propria, vt est corpus quoddam simplex, non compositum ex mã, &
C forma, sic est indifferens tam ad motum, q̃ etiam ad quietẽ. vnde motus cœli dependet in suo eẽ ab ipso motore, & ideo ex natura propria, & ꝑ intrinsecam, & formalẽ sui rõnem ẽ ens poſe, quia habet cõtrariũ ipsam quietem. nam motui inquantũ motus est contrariatur quies, sed perpetuatur ab ipso motore, & pp hoc cœlũ, vt stat sub motore nõ est in potẽtia contradictionis admoueri, & nõ moueri, quia motor eius non est de virtutibus quę possunt agere, & non agere, nec est de virtutib⁹ in quibus est cõtingentia ad vtrumlibet, quia D radix eius est materia, vt dicit Arist. 7. met. 53. & Cõ. exꝑsse. 2. phy. c. 48.

Solutio ad difficultatem.

Aut dic. ꝙ oĩs potẽtia passiua inquantum passiua est cõtradictionis, sed potẽtia passiua, quę est in prima mã est contradictionis respectu esse simpl͛r: potentia aũt passiua in orbe est cõtradictionis fm esse, fm quid, puta ad vbi, & licet Arist. 9. met. 17. videatur dicere, ꝙ ibi non est potentia contradictionis. respondet͛, ꝙ loquit͛ ꝯditionate, vt patet, quia dicit, vt incorruptibilibus, quia nõ est ibi mã, quę est cã laboris quę ẽ mã, quę est subã non actu, sed potentia. Et E vtraq; potẽtia in se, vt nõ est ꝑparata est contradictionis, sed fallit vtrobiq;, vbi potentia est præparata, vt de igne, & subiecto, & de orbe, vt stat sub forma sua. A DD 11

PROPOSITIO CIIII.

Omne cõpositum ex duobus extremis, si unum reperitur per se sine altero, etiã alterum erit sine altero.

Elicitur ista propositio ex. 8. physicæ auscult. in tex. c. 37. & reperit͛ in. 12. primę philosophiæ. in tex. cõ. 35. vbi Aris. demrat, ꝙ datur mo F uens nõ motum, quia motor medi⁹ siue instr̃alis ꝯponitur ex mouente, & moto, tanquã ex duobus extremis oppositis, sed vnũ extremũ quod est motũ reperitur in rerum natura separatum ab altero, quia datur aliq̃d quod ita ẽ motũ quod nihil mouet. ergo dabitur aliquis motor, qui ita mouet, quòd nullo mõ mouebitur. Glossatur aũt & limitatur per Auer. pręsens propõ in pręalle. cõm. de extremis, quorum vtrunq; existit ꝑ se. Inquit. n. in. 8. physi. cõ. 37. q̃ꝰ cum

G aliquid fuerit cōpositum ex duobus oppositis, quorū vtrunq; existit per se,& alterum eorū fuerit separatum à reliquo, necesse est, vt reliquum sit separatum. v.g. si terra, & aqua sint cōiuncta in mixto, & vtraq; earum existit per se. s. φ neutrum est necessarium in eē alterius, & aqua fuerit abstracta à terra in aliquo loco, necesse ē, vt terra sit abstracta ab aqua in aliquo loco. sunt. n. duo extrema, & medium. cum igitur alterum extremū fuerit, necesse est, vt aliud sit. & sic est de. 1. motore cum medijs, & postremo moto. & 12. primæ phi

H losophiæ. com. 35. inquit. φ ista rō quæ fuit adducta in vltimo phys. est fundata super duas propōnes, quarū vna est, φ omne cōpositum ex duobus, quorū alterum pōt eē per se, possibile erit ēt alterum esse per se, nisi cōpositio sit substantiæ & accidētis. v.g. hydromel, quia componitur ex aqua & melle, & mel inuenitur per se, necesse vt aqua inueniatur per se.

Cōtra modernos. Et aduerte vnum contra modernos tenentes quālibet intelligētiam esse formam formaliter dantem esse per actualem inhærentiam suo orbi, & ita dicunt etiā de primo motore. nā

I iste locus in. 8. physi. tex. cō. 37. Manifeste est contra istam opinio. quia Auer. in com. habet φ proprium primi motoris est, vt non solum sit prius eo quod est post secundū diffinitionem, verū etiam fm esse cōtrario dispōni in motore, per quem mouetur mota ex se. s. generabilia & corruptibilia, nā animal corruptibile, licet sit motū ex se, tñ anima quę est primus motor ī illo distinguitur à moto fm diffōnem, quia alia est essentia aīæ, alia corporis, sicut alia, & alia ē vtriusq; diffō. nam sicut diffōnis identitas arguit eandē formam & nām, vt

K dicit Cōm. in. 1. cœli. com. 19. ita diffinitionū diuersitas arguit nās diuersas: tamē aīa in aīali corruptibili nō est distincta fm esse à corpore, quia est forma inhęrens corpori. primus aūt motor in corpore cœlesti debet esse vtroq; mō separatus à corpore, & fm diffinitionem, & etiam fm esse, quia habet suam actualē existentiam per se, & separatam ab orbe, q̄a non inhæret orbi. Et confirmatur quia parū infra in eodē com. Auer. occurrit tacitæ obiectioni, q̄ dari posset, & inquit. Et non sufficit in hac declaratione φ primus motor sit separatus in esse, q̄m potest aliquis dicere, licet sit separatus in esse, tñ est mixtus cum eo quod mouet tali mixtione, φ non pōt euadere, qui moueatur cū motu moti, sicut si aliquis dixerit, φ elementa nunquam inueniuntur nisi mixta. cum igitur fuerit positum propriū postremi, & est ipsum esse separatum à motore: tūc verificabitur proprium primi principij fm φ est motor, & principium. s. φ non mouetur, vnde licet primus motor sit forma, nō tñ est forma inhærens refert. n. multum dicere formam perficere, & dicere formam in hęrere, sicut dñs est forma serui perficiēs ipsum extrinsece, sed non est forma inhęrens. 12. metaph. cō. 37. Sic igitur omne cōpositum ex duobus extremis oppositis, si vnum eorum potest esse sine reliquo, contingit alterum esse sine altero. vbi tale compositum non fuerit ex substantia & accidente, quia licet substantia possit esse sine accidente, accidens tamen non potest per se naturaliter esse sine substantia. & ista est glossa eius secundum Auerroem.

Aiaduerte circa hoc exp̄'ūq̄m nō psit di ceē, φ primus motor ē separatus ī eē, ita vt dee esse, nec recipiat eē.

L

Et adde φ hæc ppositio cōtra ipsos torqueri pōt,

M

tenēt. n. intelligentiā, ita scire esse, ut ipsa per se sit separata.

Propositio

A PROPOSITIO CV.

Actus & potentia sunt differentiæ, quæ contingunt omnibus prædicamentis et sunt ualde opposita.

PRopositio ista satis allegata, & est Auer. in 1. de aĩa. cõmen. 6. Aduerte, ꝙ vt refert Cõ. in. 7. primę philosophię. in procemio. Tres sunt diuisiones entis primæ, quarũ diuisione diuiditur tota prima philosophia, & sunt diuisiones entis extra aĩam. nam Arist. vbi in. 5. meta. tex.

Tres entis diuisiões.

B cõ. 13. & 14. diuisit ens in aĩa, & extra aĩam, & in ens per se, & in ens p accidens in. 6. exclusit à cõsideratione sciẽ diuinę ens per accñs, quia nõ habet cãs terminatas per quas contingit posse haberi sciam de seipso, & abiecta sua consideratione ens in aĩa, quia est ens diminutũ, & ideo diuidit illud in substantiã & accidens, & per potentiã & actum, & per vnũ & multa. diuisio aũt entis per potentiam & actum est prima inter diuisiones entis quæ dantur per relationes, seu per relatiue opposita, & sunt diuisiones entis realis qa omne ens

C extra aĩam, aut est sũba, aut accidẽs, aut est potẽtia, aut actu, aut est vnũ, aut multa. & hoc etiã est de intentione Arist. in. 9. primæ philosophię in principio. vbi diuidit ens diuisum in decem prædicamenta p̃ potẽtiam & actum: inquit. n. qm̃ vero dr̃ ens, hoc quidẽ eo quod quid, aut quantitas, aut qualitas: aliud fm potentiã & actũ, & fm opus. Vbi aĩaduerte ꝙ potentia & actus dñr drĩæ analogæ, sicut ens plerunq;. Ab Auer. nuncupatur genus analogum dictum fm prius & posterius. a formalizãtibus nuncupantur modi. Vnde aduertẽ, D ꝙ sunt primo diuersæ. sicut materia est primo diuersa à forma, potentia. n. vt dicit Cõm. 12. primę philosophię com. 26. reducitur ad materiã, & actus ad formã & contingunt oĩbus prędicamẽtis, quia sunt principia oĩum prędicamentorum & sunt diuersa in diuersis prędicamẽtis. vnde. 12. metaph. Arist. postquam perscrutatus fuit, vtrum eadẽ dicant̃ esse principia oĩum prædicamentorũ, vel diuersa: tandẽ concludit, ꝙ licet principia remota sint eadem, quia principia substantię sunt principia oĩum. materia. n. subiecta cũ forma E cã est eorum, quę fiunt, sicut mater, vt patet. 1. physicæ auscult. tex. com. 80. tñ principia propria, & proxima sunt diuersa in diuersis prędicamentis. potẽtia. n. & actus quę sunt principia prędicamenti substantię, sunt substantiæ, & q̃ sunt principia quantitatis sunt quantitates, & quæ sunt principia qualitatis sunt qualitates, & sic de singulis. hoc dicit Cõm. expresse & Arist. tex. com. 22. & 26. & sic principia oĩum prędicamentorũ sunt eadẽ analogia, & non sunt eadẽ simpl'r & oĩbus modis Et ex hoc aduerte ꝙ res quę in prędicamento po F nuntur sunt quandoq; in potentia, & qñq; in actu. nã si ens diuisum in decẽ prędicamenta diuidit̃ in principio. 9. met. per potentiã & actum, sequitur ꝙ res sempiternæ, quę nunquam fuerũt in potentia ante actũ; quia in eis non differt posse ab esse, vt patet. 3. physic. 33. & nono meta. tex. com. 17. non sunt igitur in prædicamento, & est doctrina antiquorum, & Cõm. in. 2. cœli & mundi. in com. 49. & super Porphyrio in cap. de specie. & 5. met. tex. cõ. 17. & est

G in cap. de ptãte, vbi dr̃, horum.n. dictorũ terminorũ esse dicimus, & qđ ptãte est dicibile, & qđ actu.i. vnusquisq; terminus ex his, quæ signãt decẽ prædicamẽta aliquid dr̃ esse in potentia, & aliquid dr̃ esse in actu, & est clara ẽt sñia Philosophi & Cõm. 12. meta. tex. com. 26. Sunt aũt potentia, & actus valde oppositæ drĩæ inter ea quæ relatiue opponũtur. nã actus, & potentia relatiue opponuntur, vt patet 9. metaph. tex. com. 11. Aduerte igitur, ꝙ cum potentia, & actus diuidant ens extra aĩam, talis potentia quę est drĩa entis nõ est po

H tentia logica, à qua aliquid denominatur possibile, quę potẽtia causatur ex habitudine terminorũ inquantũ illi termini inuicẽ non repugnãt, & ẜm hoc aliquid dr̃ posse esse verum, vel non posse esse verum. De tali.n. possibili logico tractat Philosophus in lib. priorum. sed talis potẽtia dicit aliquid ex natura rei quod dicit ordinem ad actũ. & tale posse physice, vel realiter sumptum denoĩatiue dr̃ à potẽtia actiua, quę est principium transmutãdi aliud inquantũ aliud, vel à potentia passiua quę est principium transmntandi ab alio inquã

I tum aliud. Et aduerte etiam ꝙ apud sapientes arabes potentĩa differt ab aptitudine, quia potẽtia respicit duo contraria æqualiter, sed aptitudo alterum tantum. sñia est Auicẽ. in. 6. naturalium sectione. 4 cap. 5. & in lib. de viribus cordis. cap. 3. vnde vt inquit, quilibet homo potest tristari, & gaudere, sed non quilibet habet aptitudinem ad gaudium, nec quilibet habet aptitudinem ad tristitiã. Quod autem moderni dixerunt in primo de anima. ĩ expositione cõm. 6. ꝙ actus, & potentia ↄstituunt oĩa

Potentia differt ab aptitudine.

Cõtra modernos.

prędicamenta, & non diuidũt ens, K & quod non inconuenit drĩãm constituere aliquid & nihil. diuidere est figmentum vix fictum. nam Arist. in principio. 9. primę philosophię diuidit ens diuisum in decem prędicamẽta, per potẽtiam & actum, & Cõ. ita exorditur in principio cõmen. 1. Quia ens ẜm ꝙ ens diuidit̃ essentialiter in potentiã & actum, & ista ars habet considerare de ente simpl̃r, & de generibus, & drĩjs in quas diuidit̃ essentialiter: incepit hic loqui de speciebus potentiæ & actus, vt declaret substantias eorum, & contradicat dicentibus potentiam non esse in en- L tibus, & in procemio super. 7. primæ philosophię inquit. Ista sciã diuiditur in tres partes. prima est de diuisione entis in substantiam, & accñs. secunda de diuisione entis in potentiam & actum. tertia est de diuisione entis per vnum, & multa. Nec valet ratio sua qua dicit, ꝙ oĩs diuisio per drĩas, siue modos fit ab aliquo vno vnam nãm importante, modo ens nõ dicit vnã nãm, vt dicit Com. 10. metaph. cõ. 8. nam æquiuocatio decepit ipsum. Genꝰ.n. & drĩa apud Peripateticos, & in via Auer. præsertim, bifariam sumuntur, qñq;.n. su- M muntur pro genere, & drĩjs vniuocẽ dictis, & quandoq; sumuntur ꝓ his quę dicuntur ẜm prius, & posterius: vnde super verbis Arist. in. 5. meta. tex. com. 4. dicẽtis. Nam cui drĩa inest, & genus sequitur, sed cui genus, non oĩno drĩa. omnium aũt cõe est elementum esse cuiuslibet, ꝙ primo inest cuiq;. inquit Cõm. & causa in hoc ꝙ gña generalissima sunt magis elementa, q̃ alia genera, est, quia sunt simpliciora. alia.n. hñt drĩam, & quod habet differẽtiam habet ge

nus

A nus,& nõ omne quod habet genus habet dñam,& hoc inrẽdebat dum dixit,& omne quod habet genus nõ habet dñam. genera. n. gñalissima non habẽt genus nisi genus dictum multipliciter,& cõsimilis distinctio elicitur ex.4.primæ philosophię.cõ. 2 & in.1.de aĩa.com.7. Et aduerte, ꝙ ista est vna inter alias dñas inter genus analogum & genus vniuocũ, quia genus vniuocum dicit,aut vnã naturã cõem suis speciebus, ſm ponentes formas esse multiplicatas ad multiplicationẽ pr̃dicatorũ quidditatiuorum, ita ꝙ quot sunt prædicata quidditatiua tot sunt formæ:
B aut dicit vnum conceptum realem obiectiuũ cõem, & distinctum a cõceptibus suarum specierum, & vniuoce dictũ de illis,& tale prius pręintelligitur esse diuisum per dñas oppositas condiuidentes ipsum, quàm intelligatur esse in suis speciebus,sed non ita est de genere analogo quod dicitur ſm prius & posterius, immo ens sine medio diuiditur in subam, & accidens,vt dicit Cõm. 10. meta. com.8.vbi habet ꝙ essentię,& quidditates pr̃dicamentorũ sunt diuersæ,& nõ est in eis aliquid cõe, ita ꝙ
C vnũ & ens sint tanquam genus,qm si ita esset,tunc hoc nomen vnũ nõ signaret illud quod significat,in prędicamento substantiæ, aut qualitatis,aut quãtitatis pr̃ima signatione, & sine medio,sed significaret quẽad modum hoc nomẽ genus significat species mediante aliquo cõi, ita etiã ens immediate diuiditur per actũ,& potẽtiam,& per vnũ,& multa, ita ꝙ vt aliàs declaraui sunt plures diuisiones entis primæ, & quælibet est prima in suo ordine,quia nõ sunt eiusdem generis, nec eiusdem rationis, sicut.n.inquit Porphyri⁹ ꝙ sunt decem genera generalissima tanquam decem rerum prima principia,quodlibet.n.est primũ in suo ordine. dñr D aũt,vt supra dictũ est actus,& potentia dñæ valde oppositę,quia sunt primo diuersa, quia potentia est extra actum,& actus extra potentiam.

Non aũt sunt valde oppositæ simpliciter,quia oppositio maxima est ꝯtradictio in qua non est mediũ,sed inter potentiam,& actũ datur actus medius permixtus ex extremis,vt patet.3.physi.com.14. ADDI.

PROPOSITIO CVI.

Perfectum est quod tale alterum, quale ipsum efficere potest. E

QVarto metheororum scribitur ista propositio tex.com,19.Vera est propositio,vbi alterum sit factibile est qd additur pp Deum,cum nõ possit facere aliũ Deum,quia nõ est factibilis alter. Fallit ẽt propositio ſm aliquos,vbi productũ requirit cãm ęquiuocam.vnde ꝙ angelus nõ possit gñare aliũ angelũ,vt aiũt, hoc est perfectionis. Fallit ẽt in vniuocis,qñ est aliquid in potentia passiua tñ,vnde lapis durus quantumcunq; perfectus non põt alium simi- F lem gñare, quia solummodo habet potentiam passiuã ad resistendum, durũ.n.est ꝙ resistit diuidenti.Mihi aũt vr̃ propositio illa in via Peripateticoꝝ pr̃cipue hr̃e veritatem in aĩalibus,& plantis quæ sunt hic. Nam Aristo.ibi loquitur de seminibus,vt patet intuẽti verba tex. & iuxta hoc Arist.dixit in.2.de aĩa.tex.com.34. Naturalissimum opus viuẽtium est quæcunque perfecta,& non orbata, aut gñationem spontaneam habentia. opi. ppria

G tia facere tale alterum, quale ipsum, animal quidem animal, planta vero plantã. vnde proprie in habentibus virtutem gñatiuam veritatẽ habet.

PROPOSITIO CVII.

Finis est causa causarum.

EX secundo phy. 31. Vbi dicitur ꝙ autem est cuius cã potissimũ est, & finis aliorum voluit esse. Dixi supra multifariam sumi finem, hic vero sumitur proprie pro fine principali, quia ille est, qui mouet ipsum agens. Intelligitur tñ propositio respectu formæ, & ipsius esse. Fallit au-
H tem respectu priuationis. Nam priuatio & non esse ipsius effectus magis dependet ab agẽte, aut à defectu agentis quã à fine. Vnde monstra, q̃ sunt priuationes dispositionum naturalium, & vĩr corruptiones nõ possunt fieri sine agente, & corrumpente, & tamen sunt præter finem. vnde Arist. 2. physi. tex. com. 23. dicit poetam derisorie apposuisse dicere hũc finem, cuius quidẽ causa factus est. Ad esse igitur positiuũ præcipuã causa est ratio finis, quia illa necessitat agens, & agens formã, & forma materiam. vnde respectu corruptionis
I non est aliquis finis in se. sed vt inde aliud generetur, & tamen illa corruptio non fit sine corrumpente.

PROPOSITIO. CVIII.

Cœlũ nihil prohibet vt sit materia, sed prohibet vt sit forma.

AVerrois est propositio in. 9. primæ philosophiæ cõm. 17. placuit mihi speculari de hoc, qa multi grauiter errant in via Auer. Ideo altius exordiendum est. Scias ꝙ substantia est duplex, transcendens, & li- (Sub̃a duplex.)
mitata. vnde ista distinctio necessaria est apud Peripateticos, qui volũt genus generum prædicamenti substantiæ esse corpus compositum ex materia & forma, vt tenuit Cõm. super Porphyrio in cap. de specie, & in 2. cœli. com. 49. Et theologi nostri etiam tenentes Deum nõ esse in prædicamento substantię, habent concedere hmõi diuisionem. Talis autẽ substantia analoga dicitur de materia, forma, & de composito ex materia & forma. Et ſm doctrinã Auer. 7. primę philosophiæ, prius dicitur de forma, deinde de cõposito, postremo vero de materia, licet aliqui ve- L
lint ꝙ prius dicatur de ꝯposito, sicut supra diximus. Aduerte tamen ꝙ vnũquodq; istorum trium analogatorum subdiuiditur. Nam mã alia est in rebus sensibilibus, & alia est in rebus spiritalibus, seu intellectualibus. Materia intellectualiũ substantiarum est intellectus mãlis, qui possibilis est vocatus. ita scribit ad lĩam Cõm. in. 3. de anima in cõ. 5. in sol. 3. q. sicut aliud est esse sensibile, & aliud est esse intell'uale. & esse sensibile diuiditur in duo. s. in mãm & formã, sic esse intellectuale in duo consimilia diuiditur. Materia aũt, quæ M
est in sensibilibus, & corporalib' substantijs gradus habet sicut potentia qua substantiatur ipsa materia habet gradus. nam infimus & imperfectissimus gradus in talibus est materia prima, cũ sit substantia cui non est admixtus actus oĩno. 5. physico. com. 8. Vnde Auer. in. 1. cap. de substantia orbis loquens de prima materia dixit, ꝙ substãtiatur per posse, ita ꝙ potentia est dña substantialis eius, quia est in potẽtia oĩa siue sint formæ subãles, siue sint accidentia, &

(Mã multiplex.)

A & ista dicitur esse in potētia ad esse, quia recipit formā substantialem à qua profluit esse rei per transmutationē substantialem. supremus aūt & perfectissimus gradus materiæ in talibus est orbis, qui seclusa intelligentia nō est forma, nec est compositum ex materia, & forma. Sed dicitur materia. in actu, quia est in potentia ad vbi. inter aūt ista duo extrema sunt multa media quæ reducūtur ad genus causæ materialis. sic enim elementa sunt materia mixtorum, & humores sunt materia respectu membrorum, & membra consimilia sunt materia organicorum.

B Mā & subiectū differunt. Et scias q̄ dr̄ia ē apud Peripateticos inter materiam & subiectum. Nam materia dr̄ respectu alicuius qd̄ nōdum est, sed eē pōt & fieri pōt. vnde Auer. 7. primæ philosophiæ. cō. 37. inquit. Forma est, quę cum fuerit erit res, materia aūt cum fuerit non erit res. vñ æs ex quo pōt fieri Mercurius dr̄ mā Mercurij. Subiectum autem dr̄ respectu formæ iam inductę. vnde æs in quo impressa est forma Mercurij dr̄ subiectum respectu eius & hoc longe ante Auer. edocuit lucidissimus Themist. in. 1. physicæ

C auscult. in aurea digressione de potentia, & priuatione materię. inquit enim, vtrunq; tñ nomen. s. materiæ & subiecti, ex ijs vocibus est quæ referuntur ad aliud. nā & materia dr̄ alicuius materia, & subiectū alicui' subiectū, sed cū materia alicuius capit, tunc cū potētia priuatio neq; . 1. Dr̄. n. materia earum rerum eē quæ factæ aut ortæ nondum sunt. Cum vero accipitur pro subiecto, tunc cū priuatione non est. Nihil. n. prohibet materiam alicui formę subiectū esse, illud autē qui pōt esse materia. Cuius cōtinendi ptātem amisit. qua

D propter æs eatenus dum sine forma vlla est, recte dixeris mām statuę: postea vero quam iam ē formatū iam in Apolline, aut in Mercurio factū fusumq;, non materiam amplius recte, sed subiectum appellaueris. huius rei signo est, illud quod idē hoc est subiectū & permanens, alias alia ratio rerū materia efficitur. Quēadmodum. n. Boe. inquit. Materia qualitatibus informata nō amplius materia remanet. nam sm̄ se informis est & speciebus oībus caret, sed adhibitis qualitatibus materia abit in subiectis. Debes prætérea scire, q̄ for-

E Forma duplex. ma etiam duplex est, quędam est separata à materia, & quędam est materialis, vt scribit Cōm. in. 1. phys. cō. vlt. Forma materialis nuncupat' ab Auer. cōstituta in esse per subiectū, quia est educta de potētia materiæ, & ē cohęrens materię sm̄ ipsum mediantibus dimēsionibus interminatis, & recipit totum, & partem ad diuisionem materiæ. Quēadmodum dicit Arist. de albedine in p̄dicamentis, q̄ quanta fuerit superficies, tantam albedinem fore dices. Formæ vero abstractę à materia non cohærent materię mediantibus dimēsio-

F nib', vt dicit Cōm. in. 2. cœli & mundi. com. 3. & in. 1. cap. de substantia orbis. & istæ dicuntur constituentes sua subiecta in esse, vt patet. 1. phys. cōmen. 63. Similiter compositum

Cōpositū duplex. quod est substātia est duplex. quoddam quod cōponitur ex materia prima & forma materiali. quoddam vero ex materia in actu, & forma abstracta, & sic cœlum pro aggregato sumptum dr̄ esse quædam substantia cōposita ex duabus naturis, sicut generabilia & corruptibilia corpora

G cōponuntur, vt dicit Auer. in principio libri de substātia orbis, tñ vt inquit, Philosophi cōpositionē inuentam in generabilibus substantijs cognouerunt per transmutationē substantialem. Alteratio.n.contrariorum inuicem coegit omnes credere, ꝙ oīa corpora sunt cōposita, & non simplicia, & quod in eis sunt aliqua plura vno, & maxime prima corpora.s.quatuor elemēta, vt asserit Cō. 1. phy. com. 51. vñ per hoc patet solutio ad obiectiones illorum, qui asserunt Auer. sibi cōtradicere in hoc quęsito. quia dicunt, ꝙ qnandoq; di

H cit cęlum esse cōpositum ex duabus naturis. Et quandoq; dicit cęlū esse corpus simplex non cōpositum, patet ꝙ æquiuocatio decipit istos. cœlum.n.sumit᷑ tribus modis, vt dicit Arist.& Cōm. in. 1. de cœlo & mūdo in tex.cū.96. Vnde qñ cœlum apud Auer. dr̃ esse cōpositum ex duab᷒ naturis, sumitur pro toto aggregato ex orbe & intelligentia: & orbis est vna natura quę dr̃ materia in actu, & altera est intelligentia, quæ est forma abstracta in esse. Sed qñ dicit cęlum esse simplex, tunc sumit cœlū pro orbe tm̄. nam orbis seclusa intelligen-

I tia est quędā sub̄a simplex nō composita ex mã & forma. neq; forma, sicut Greg. Arimi. & Burlęus, & multi alij ausi sunt dicere in via eius, qđ quidem stare nō potest, sicut expresse testatur Cōm. in pręsenti theoremate. Dicit.n. ꝙ nihil prohibet, vt cęlum sit materia, sed prohibet vt sit forma, nam formæ est mouere non moueri, & quia orbis est ille, qui mouetur. nam intelligentia nullo modo mouetur, neq; per se, neq; per accidens. Et quia materiæ est moueri & pati, vt patet in. 2. de generatione & corruptione. tex. commen. 53. K

Vnde nunquam inuētum est in doctrina Arist. & Auer. orbem formam fuisse simpliciter appellatum. vnde 8. primæ philosophiæ tex. com. 12. in naturalibus aūt quidem, sempiternis autem substantijs alia ratio. forsan.n. quędam non hñt materiā, aut non talem, sed solum sm̄ locum mobilē. Et 1. 12. primę philosophię. tex. com. 10. inquit. Quare materiā habuerunt, oīa vero materiam hñt quæcunq; transmutātur, sed aliam & sempiternorum. Quæcunq; non generabilia, mobilia aūt latione, verum non generabilem habēt, sed vn L

de & quo. Quia tamē corpus cœleste est terminans corpa mūdi huius inferioris, terminans aūt est nobilior terminato. 2. cęli. commen. 74. quia proportio terminantis, ad terminatum est, sicut ꝓportio formæ ad materiam. Forma autē est nobilior materia, sił᷑ quia cœlū continet ista inferiora. nam. 1. metheor. in principio inquit Philosophus. Oportet autem mundum istum inferiorem superioribus lationibus esse ꝯtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernet᷑. respectus aūt continentis est respectus formæ ad materiam. 4. cęli. tex. M

com. 23. Vnde Arist. in. 2. de gñone, & corrupt. tex. c. 50. inquit. Solus autem & maxime est speciei ignis, qa innatus est ferri ad terminū. vnūquodq; autem innatū est ferri in sui ipsius regionem, forma.n. & species in terminis oīum. Et vniuersaliter, vt inquit Cōm. in. 3. de anima. com. 36 respectus perfectioris ad imperfectius est respectus formæ ad materiam. Quia igitur cœlum respectu istorum inferiorum habet habitudinem terminantis, & continentis, & simpli-

Quō cęlū dr̃ forma.

A simpliciter est perfectius, sicut imortale & incorruptibile mortali, & corruptibili præstantius est, vt patet. 8. physicę auscult. tex. com. 75. propter istas cãs, cœlũ à Philosophis dicitur esse tanquam forma respectu istorum, non qđ orbis seclusa substantia intelligentiæ sit verè substantia, quæ sit forma, imo est materia in actu, q̃ nihil aliud est nisi corporeitas substantialis subiecta trinæ dimensioni, non composita ex materia & forma, neque pura forma, sed est materia in actu. & vt inquit Cõm. 8. metaph. com. 12. Et in lib. de substãtia
B orbis in cap. 2. rectius dicitur subiectum, quã materia. Nam nomen subiecti dicit aliquid in actu, sicut supra patuit, & quia subiectum motus est in actu. 5. physi. tex. com. 8. quia orbis est ĩ quo recipitur motus, ideo rectius dr subiectum, quia est actu, & non est in potentia ad esse, sed ad vbi tãtum. Nomen autem materiæ sonat fm vsitationẽ aliquid, ex quo potest aliquid fieri, & dicit aliquid in potentia ad esse, ideo absolute, & stricte loquendo cœlũ pro orbe sumptum rectius dicitur subiectũ, quàm materia, & hoc voluit dicere Auer.
C in. 2. cap. de substantia orbis sub verbis obscuris dum dixit. Corpus autẽ cœleste est quasi materia istius formæ abstractę, & est materia existens in actu. Et ideo non assimilatur materiæ nisi in hoc tãtum, quia est materia fixa, ad recipiendum formam, & ideo dignius dicitur subiectum, q̃ materia. Materia. n. quæ est hic dicitur materia, quia est in potentia forma in ea fixa, & dicitur subiectum, quia fixa est formæ, & fit compositum ex materia & forma. Vbi animaduerte, ꝙ in materia prima, quæ inuenitur in generabilibus, & corruptibilibus, inueniuntur duæ conditiones. Prima est, quia forma materialis educitur de potentia materiæ. & sic materia dicitur esse in potentia forma in ea fixa, aut figi, vt habet alia litera, quia forma materialis taliter est fixa materiæ, quod est constituta in esse per illam, ita ꝙ est extensa ad extẽsionem eius. Alia vero cõditio est, quia stat subiecta formæ, & perficitur per formam. Prima conditio nõ est in orbe, quia intelligentia non est ex potentia orbis educta ad actum. Sed secunda conditio bene inuenitur, quia orbis est E subiectum recipiens formam, tanquam perficientem, sed non inhærenter, vt quidam male opinantur, & sic rectius dicitur subiectum. & ista est mens Cõm. & vt inquit subtilis Doctor in. 2. sent. dist. 14. solus ipse Auer. visus ẽ in hoc habuisse mentem Arist. & ita est sine cõtrouersia.

in mã duę sunt cõditiones.

D

PROPOSITIO CIX.

Scientia secatur quemadmodum, & res.

FRequenter allegatur ista propositio, & scribitur in. 3. de anima. F tex. cõ. 38. & sicut superius incidentaliter dixi, solet allegari extra propositum, & intentionem Aristo. non enim fuit mens Philosophi, ꝙ scientiæ secantur, ad diuersitatem scibilium absolute. hoc. n. falsum est. nã 2. physic. tex. com. 18. Eedem sunt lineæ naturales, & mathematicæ. & Cõm. 2. physi. com. 71. inquit. Cum ens diuiditur, secundum considerationem demonstratiuã intrabit vna natura in duas artes, vt consideratio mathematici, & diuini de numero, &

G & consideratio naturalis, & mathematici, de corpore superficie, & linea. Sẽsus igitur propositionis ibi in tex. patet. nam ibi dr, ꝙ sicut res diuidit per potentiam & actum, sic scientia & sensus, vbi Auer. in com. pulchre ponderans hoc, reddit cām dicens, ꝙ res quarum drīæ sunt eædem, ipsæ sunt eædem in illo modo, fm quem habent easdem drias. vnde si sensus fuerit in potẽtia, & sensatum erit in potentia, & si in actu etiam in actu, & sic de intellectu, & intellecto. vnde eodem actu, quo sensibile actu, sentitur, eodem sensus actu sentit, & eodem actu, quo intells intelligit, eodẽ
H obiectũ intellectum intelligitur. Sic enim dicit Philosophus in. 2. de anima. in tex. com. 141. quod vnus, & idem est actus sensibilis & sensitiui, sicut in simili. 3. physic. tex. com. 20. dr vnus & idem est actus motiui, & mobilis, sic etiã scire debes, qd vnus & idem est actus intelligibilis, & intells, concomitantur igitur & identificantur modo prædicto sciã, & res scita quo ad actum & potentiam, & hoc formalitet loquendo. Habet veritatem etiam ꝓpositio ista de scientia nostra, quia de illa loquitur Arist.
I in. 3. de anima. Fallit autem de sciẽtia Dei, & intelligentiarũ, quia scientia in Deo, & intelligentijs non diuiditur fm diuisionem, quę datur per potentiam & actum, nec per vl'e, & particulare, sicut dicit Cõm. 12. metaph. com. 51. sed sciã in intelligentijs, diuiditur fm diuersitatem scientiũ. sciã. n. Dei de entibus est tali modo quali nulla aliarum intelligẽtiarum particeps esse potest, quia entia vt prædiximus nihil diuersum sunt à scientia Dei, vt in illa continentur, & nullibi eus simpliciter oĩbus modis est idem cum intellectu scientis, K sicut in primo principio.

PROPOSITIO CX.

Potentia quæ potest in maius, potest in minus.

GLosatur propositio, & veritatẽ habet in potentijs actiuis, fallit in passiuis. Potentiæ autem actiuæ differunt à potentijs passiuis, vt scribit Cõmen. in. 3. de aĩa. com. 4. nam virtutes passiuæ sunt mobiles ab eo, cui attribuuntur, actiuæ autem mouent illud cui attribuuntur. i. respectu obiecti. & est intẽtio Philosophi L in. 9. primæ philosophiæ. in tex. c. 2. vbi inquit. Potentia passiua est principium transmutãdi, ab alio inquantum aliud, & potẽtia actiua est principium transmutandi aliud inquantum aliud. vnde sensus cum sint de virtutib' passiuis, vt est sentẽtia Philosophi in. 2. de anima. tex. com. 51. vbi dicitur. Sẽsus autem in ipso moueri & pati aliquid accidit, & Cõm. in com. dicit ꝙ primum considerandum de sensu est, vtrum. s. sit numeratus in virtutibus actiuis, aut passiuis, & cum posuit ipsum esse in genere virtutum passiuarũ dedit causam M istius existimationis, quòd sensus fit fm passionem, quia existimatur, ꝙ sensus alterantur à sensibilibus, aliquo modo alterationis. In virtutib' aũt sensitiuis allegata propositio veritatem non habet, videlicet, quòd si patitur à maiori, quod patiatur à minori, sed habet se conuerso mõ, quia in talibus, quæ potest pati à minori potest à maiori. colligitur hoc expresse ex mente Philosophi in primo cœli & mundi. tex. com. 116. & 117. Similiter alia propositio famosa

A mosa quæ dicit, quicquid potest potentia inferior, potest etiã superior, veritatem habet in potentijs actiuis, & in potentijs existentibus in materia. Fallit autem propositio ista in virtutibus passiuis, & in potẽtijs abstractis à materia. nam potentia cœli, quæ est prior natura, & perfectione elementorum, potentia non põt quicquid possunt elementa. similiter apud tenentes in virtutibus sensitiuis interioribus, quod alterius virtutis est recipere, & alterius retinere, quia virtutes tales sunt organicæ, & in talib' receptio fit per humidum,
B & retentio per siccum, virtus imaginatiua ẽ superior sensu cõi, & tamen non potest id, quod põt sensus cõis, quia sensus cõis iudicat, & componit, & diuidit, & hoc non facit virtus imaginatiua. In potentijs etiam abstractis à materia fallit ista propositio. nam intellect' poss'is intelligit ea quæ sunt hic, puta singularia & priuationes, & tñ intellectus agens, qui est præstãtior intellectu possibili, nihil intelligit eorum quæ sunt hic, vt dicit Cõm. in. 3. de anima. in cõ. 19. Et Themist. ibidem cap. 45. vbi inquit, super expositio. tex. cõ. 25. vbi
C Aris. vult, ꝙ intellectus possibilis intelligit priuationes, & non intell's agens, quia est quãdoq; in potentia, & quandoq; in actu. Inqt, pro hinc, si quis intellectus est ab omni potentia exolutus liberq;, is neq; malũ, neque priuationem intelligit, qualis exterior intellectus videtur, idest agens, & eo amplius causa rerũ princeps. i. Deus. & Auer. in. 3. de anima. com. 36. inquit. Ex eis cõprehendentibus quæ non sunt admixta materiæ, quod comprehendit minus perfectum, necesse est, vt comprehẽdat perfectius, sed non econtrario. Simi- D
liter etiã in potentijs actiuis, in quibus tenet illa propositio, quicqd põt potentia inferior, põt superior, intelligitur extensiue, quia ad oẽm effectũ ad quem cõcurrit causa inferior concurrit superior, sed non intelligi' ꝙ superior possit causare, non cõcurrente cã inferiore, sicut sol, & homo generant hominem, & tñ sol nõ posset causare hoĩem non concurrente homine. Et aduerte, ꝙ causa & potentia superior nobiliori modo concurrit quã potentia inferior. vnde vegetatiuum est in sensitiuo, sicut trigonum in tetragono, ex. 2. de anima, & vegetatiuum in aĩalibus vegetat, auget, & generat aĩal, in plantis aũt vegetat, & auget, & generat plã- E
tam. Et nota quod ista propositio, Nota.
quod potentia primo mouẽs est nobilior potentia secundo mouente, & vltimo moto, quę colligitur ex intẽtione Philosophi in. 8. de physico auditu. tex. com. 38. & est auctoris libri de causis dicẽtis, ꝙ cã prima plus influit quã causa secunda, & per consequens est nobilior, veritatem habet, vbi secundum mouens recipit virtutem & influentiam motiuam à primo mouente. Sed qñ non recipit veritatem, nõ habet. Nam certum est F
ꝙ in virtutib' interioribus primum mouens est sensus cõmunis, & vltimum motum est virtus memorialis, & tamẽ virtus memorialis est magis spiritalis inter omnes virtutes sensitiuas, teste Auerro. in tertio de anima. in cõmen. 6.

Propositio

PROPOSITIO. CXI.

Si non essent substantiæ abstractæ, physica esset prima philosophia.

Elicitur ista propositio ex, 6. meta. tex. cõ. 3. vbi dicit Aristot. Si quidem ergo non est aliqua altera substantia præter natura consistẽtes, physica vtique erit prima scientia: Magna est altercatio circa hoc apud diuinos, Anto. Tromb. excellens in scientia diuina, & præceptor meus venerãdus in speciali quadam sua q̃one, de hoc isto mõ deducit istã ↄsequentiã, & cõiter oẽs sic deducere cõsueuerũt. Inquit. n. ꝙ stante casu, q̃d non sint subẽ nisi nãe consistẽtes, tũc metaphysica non esset distincta a nãli, qa istæ sciẽ distinguũt penes modũ diffiniẽdi diuersum, q̃ insequitur distinctionem obiectorum formaliũ. nã modus diffiniendi metaphysicus omnino abstrahit a materia, quia sicut ens quod primo considerat, ita & quodlibet inquantum ens non includit materiam, & addit quod ideo metaphysica abstrahit a materia sensibili, quia considerat aliquid, quod est simpliciter abstractum secundũ esse, sicut sunt substantiæ abstractæ. Alia autem abstracta fm considerationem considerantur propter ista quæ sunt abstracta fm esse, & ideo vbi tñ esset substantia naturalis non esset aliqua substantia abstracta fm esse, ergo non oporteret ponere sciẽtiã aliquã quæ abstractius considerare quam naturalis, quæ licet posset considerare ens, & alias quiditates abstrahendo a motu, & quantitate. ista tñ scientia seu consideratio non pertineret ad aliquam scientiã priorem physica, quia stante isto nulla esset scĩa, quæ consideraret de ente priori simpliciter, quia prima entia essent naturalia, & ita consideratio de quiditate, modo abstracto pertineret ad eandem sciam ad quã spectat consideratio modo non abstracto. s. in ordine ad motum, & alias passiones naturales, & sic physica esset prima scĩa, & prima philosophia. Sed tunc obiicit contra se, quia illo casu stante, adhuc conceptus entis abstractus a substantia nãli pertineret ad aliam sciam, quia esset abstractior conceptu ꝓprij obiecti. Ad quod dupliciter r̃ndet. prima r̃nsio est, ꝙ ad hoc quod conceptus abstractior nõ egrediatur limites sciæ, duo requirũtur. Primum ꝙ non sit cõior conceptu proprii obiecti. Secundum ꝙ nõ abstrahatur tanta abstractione, quod sit abstractus ab ordine essentiali, & habitudine ad subiectum primum, quod signanter dr̃ propter mathematicã, quæ in illo casu esset distincta à physica, quia abstraheret quantitatem ab ordine essentiali, & attributione ad materiam sensibilem, ita in casu prędicto scientia naturalis cõsideraret ens, & quodlibet transcendens dũmodo non circumscriberet ipsum ab ordine essentiali eius ad subiectum primum. Sed salua pace ista dicta sunt mihi dubia. Primum, quidem in quo dicit, quod in illo casu philosophia naturalis esset prima philosophia, quia nulla esset de ente simpliciter priori, nõ apparet verũ esse, quia licet naturalis cõsideret de substantia, q̃ est ens simpliciter prius accidente natura, cognitione, diffinitione, & tempore, vt patet in 7. primæ phylosophiæ te. com. 4. Mathematica autem est de quantitate, tamen prioritas scientiarum, & distinctio, vt patet in 6. meta. tex. com. 2. attenditur

A attenditur penes alium, & alium abstractionis modũ, & diuersum modum diffiniendi, modo maior, & altior abstractio est in scientiis mathematicis, quàm sit in naturalibus. Nã entia mathematica sunt sicut cõcauum, & naturalia sunt sicut simum. habent.n.se naturalia per additionẽ ad mathematica, & ex consequenti stante illa distinctione data per Philosophum in. 6. meta. penes diuersũ diffiniendi modum in casu illo quo non essent aliæ substãtiæ, nisi natura subsistentes mathematica adhuc, & si de quantitatibus sit, esset natura B prior naturali. Et confirmatur quia etiam de facto ita contingit, ꝙ sciæ mathematicæ sunt mediæ inter naturales & diuinas. nam sm Peripateticos sunt propter exercitium, & nõ propter finem hominis vltimum, vt dicit Com. in suo prologo super lib. phy. quia intellectus hominis postquam venatus est cognitionem entium naturalium concernentiũ materiam, tam sm esse, quam etiam sm diffinitionem, anteq̃ prouehatur ad aliud extremum, videlicet ad notitiam entium separatorũ a materia vtroq; modo opus est ipsũ præexer- C citari in cognitione scibilium, medio modo se habentium, videlicet q̃ quoquo modo sunt in materia, & quoquo modo abstrahũt a materia, sicut sunt entia mathematica, & secũdum aliquos in hoc ordine est scientia de anima etiam. licet.n. Arist. dicat in principio libri de aĩa, ꝙ vna scientia excedit aliam, vel ex parte obiecti, vel ex certitudine demõstrationis: illud, locum habet loquendo quantum ad nobilitatem obiecti. nã vt ipsemet Arist. fatetur. 6. meta. in tex. com. 2. honorabilissimam sciam oportet circa honorabilissimum ge- D nus esse. vnde bene concederem in illo casu argumenti, quod sciẽtia naturalis esset nobilior ex parte obiecti, quàm sint scientiæ mathematicę, & non tamen propter hoc sciẽtia naturalis esset prior quo ad modũ formalem abstractionis penes quẽ sciæ distinguuntur. Nec videatur tibi mirum hoc, quia in simili Cõ. dicit in. 1. de anima, cõ. 1. artes non differũt abinuicem, nisi altero duorum istorum modorũ. s. aut confirmatione demonstrationis, aut nobilitate subiecti, aut vtroq; ver. gr. q̃m geometria excedit astrologiam, per confir- E mationem demonstrationis. astrologia autem excedit illam per nobilitatem subiecti. Amplius mirum est qualiter illo casu stante mathematica esset distincta a physica, & notitia entis inquantum ens nõ esset distincta. Vnde arguo sic. non minus esset abstractus conceptus entis cõis naturalibus, & mathematicis, quàm conceptus quantitatis vt patet, sed per te scientia de quantitate illo casu stante esset distincta a naturali, ergo & scientia de ente inquantum ens esset distincta. Nec videtur ualere ratio, q̃ adducitur contra hoc, qua dr̃ ꝙ con- F ceptus entis non esset abstrahibilis. hoc enim est voluntarie dictũ, quia per casum non magis concerneret materiam sensibilem ens inquãtum ens, quàm quantitas, quæ est immediata affectio insequens materiã sm Peripateticos. Et quod deinde dicit in solutione illa ad argumentũ non satisfacit, quia etiam ita de facto contingit quod naturalis, nunc etiam cõsiderat de ente, & substantia, vt ista contrahuntur ad habitudinẽ essentialẽ sui subiecti, quia licet ista materia

G teria est ens, sit considerationis meta physicalis, tamē ista materia est ens, mobile, vel ens sensibile, est naturalis considerationis, vt patet. 12. primæ philosophi ç. 5. & 6. commentis. & 7. meta. cō. 9. vnde casu illo stante di cerem, ꝙ de ente etiam consideratet mathematicus, & de substantia etiā per habitudinem ad rationem formalem sui subiecti maxime, quia ipse tenet cum Scoto, substantiam corpoream esse subiectum mathematicarum scientiarum. Alia solutio quā ponit præfatus Doct. est ista, si meta physicus inquit considerat quidita-
H tes rerum solum in vniuersali, si ex casu essent tm̄ quiditates naturales non essent quiditates vniuersales, & abstractæ quę essent cōmunes aliis a substantiis naturalibus, quia exposito, si nullum aliud ens esset, tūc physica haberet considerare omniū qui ditates, & ita metaphysica non esset prior scīa naturali. vnde arguit sic. si metaphysica in illo casu esset prior naturali, aut ergo consideraret quiditates vl̄es abstractas, aut particulares, non secundum, quia illas non cō siderat nec vniuersales, cum per casum ille non essent, quia omnes es-
I sent naturales. Sed ista solutio secunda patitur etiam manifestam in stantiam, quia in illo casu non video, quomodo solum quiditates naturales solummodo essent, quia adhuc remanerent quiditates mathematicę, vnde ex illa deductione sequi videtur, non solum philosophiam naturalem esse primam, immo omnem scientiam, & hoc nō videtur esse verum, nā licet in illo casu intellectus humanus nō haberet cognitionem abstractorum secundum esse, posset tm̄ adhuc habere cognitionem naturalem, & mathematicam, nam intellectus innatus est diuidere coniuncta in esse, vt dicit Commentator in. 12. metaphysic. commen. 39. unde adhuc alia esset ratio lineæ inquantum linea est, & alia esset ratio lineæ terrestris, vt manifestum est, vnde non video quō in illo casu naturalis scientia omnē quiditatem consideraret, nā aut hoc esset in vniuersali, aut in particulari, non fm, quia mathematicæ quiditates pertinerent ad mathematicum, nam Com. in. 1. physic. com. vlti. habet. ꝙ si scientia naturalis non demō straret istud genus entiū abstracto- L
rum esse, tunc non esset nisi scientia naturalis, & doctrinalis, manifestū est autem ꝙ per scientiam doctrinalem non intelligunt Peripatetici, nisi scientias mathematicas, nec in vniuersali, quia modus abstrahendi nō esset, illo casu stante, magis abstrastractus qui conueniret naturali po tius, quàm mathematico, immo adhuc abstractior esset ille qui esset mathematici, nam casu quo metaphysica non esset, posset remanere naturalis, & mathematica per Auer. in consequentia eius iam adducta M
ex commen. primi physicorum.

Impugn. Manifestum est autem ꝙ modus abstrahendi mathematici esset abstractior, & altior quàm ille qui esset respectu naturalis, & sic secunda solutio stare non potest, vt patet clare intelligenti. Alij autem conterranei nostri dixerunt, quód casu illo stāte si conceptus aliquis abstraheretur a materia sensibili, & intelligibili, adhuc ille conceptus includeret materiā, & pertineret per ꝯns ad naturalē philosophiā, quia philosophia nālis ē prior mathematica opīo aliorum.

&

A & est solo magri Frãcisci Neritonẽsis concurrentis præceptoris mei.

Impugna. Hoc quidem etiam nõ videt posse stare, quia si ille cõceptus est abstractus ab vtraq; materia sensibili & intelligibili. quã igitur materiam includit, aut naturalem, aut intelligibilem? si naturalem, quare etiã non intelligibilem, si ab vtraq; abstractus est? Præterea. Si abstractus est quomodo illam includit? si neutrũ includit, & est dare tertiam materiã indifferentem vtriq;, tunc ille conceptus erit alterius artificis distincti a naturali, & a mathematico. Et pp hoc post longam perscrutationem circa hoc visum est mihi dicere, salua semper reuerẽtia aliorum aliter sentientium, ꝙ & si consequentia illa absolute proferri videatur ibi ab Arist. tamẽ ad hominem deduci habet, antiqui enim opinabãtur ꝙ ens sensibile, & ens inquantum ens conuerterentur, & per consequẽs in via eorũ sequitur ineuitabiliter, quòd scientia considerans de substãtia sensibili sit prima philosophia. Isti. n. antiqui contra quos deducitur hic sermo. non cognouerunt genus entium abstractorum, vnde apud eos ista conuertuntur, ens inquantũ sensibile, & ens, inquantum ens. & opinabantur ꝙ prima entia, & primæ substantiæ sunt sensibiles. Vnde adduco super hoc testem Aristo. in. 4. primæ philosophiæ. in text. com. 7. vbi inquit. Vnde nullus particulariter intendentium nititur dicere aliquid de eis, si vera aut non, nec geometer, nec arithmeticus, nisi physicorum quidam merito faciẽtes, hoc soli nanq; putãtur de tota natura intendere & de ente. De istis etiam loquutus fuit Aristo. in principio. 4. de physico auditu dum dixit, ea nãque quæ sunt, omnes opinantur alicubi esse, vnde isti existimabant oẽ ens in loco esse, & per consequens non erat apud illos aliud genus entium nisi sensibilium sm rem. Et de istis etiam loquitur Arist. in. 4. met. in te. com. 22. vbi inquit. Huius aũt opinionis causa est, quia de entibus quidem veritatem intendebant, entia autem putauerunt sensibilia solum. Et de istis etiã loquitur Aristo. in. 1. primæ philosophiæ. in tex. com. 18. vbi Com. in com. expresse dicit, quòd multi homines reputãt scientiam naturalem, & diuinam esse eandem scientiam. Et ideo Cõ. 1. physi. com. vlti. animaduertẽs ad hoc, quod modo dixi inquit. si hic videlicet in scientia naturali non demonstraretur iste modus entium. s. separabilium, non esset nisi scientia naturalis & doctrinalis, & ideo antiqui naturales existimauerunt, quod scientia naturalis est prior omnibus scientiis, dicentes quod subiecta eius sunt priora omnibus entibus. Et qa verum attestatur sibi, & est sibi consonum ex omni parte, vt dicit Arist. in. 1. ethi. ca. 8. sic ni fallor deductio ista, & Ari. & Auer. intelligi habet.

Opi. aliorum. Nam ꝙ aliqui volentes istam consequentiam Auer. com. vlti. deducere dicunt, sic debere deduci, si metaphysica posset probare substantias abstractas esse, illud non posset esse nisi per motum: sed omnis scientia probans per motum aliquid est naturalis: igitur metaphysica esset sciã naturalis, & per consequens nõ sunt nisi duæ scientiæ. s. naturalis, & doctrinalis.

Impugna. Hoc quidem stare non potest, nam multa probat naturalis ꝑ media meta. sicut qñ disputat in. 1. phy.

G phy.contra antiquos negantes principia cognitionis,& esse scientiæ naturalis induens habitum meta.& tñ non pp hoc scientia naturalis est meta.similiter metaphysicus multa demonstrat per media naturalia licet vniuersaliori modo,vt patet per Auer.in.2.primæ philosophiæ. in cõ. 6.vbi Arist.demonstrat ꝙ in causis efficientibus,& mouentibus non est processus in infinitum, nam tota illa demõstratio principaliter innitit̃ medio naturali,quia totam illam ra-

H tionem pertractat cum motu, vnde inquit ibi Com. quod consideratio vl̃is in omnibus causis, in eo quod sunt causæ,est huius scientiæ,& Aristo.quamuis vtatur hic demonstrationibus scientiæ naturalis, tamẽ inducit eas vl̃ius, quoniam quanto demonstratio fuerit vl̃ior, tãto magis erit proprior huic scientiæ,& Arist. se obseruat in hac intẽtione. s.in inducendo demonstrationes vl̃es, alio modo quàm in scientia naturali, & hæc est causa in iteratione illarum demonstrationum in hac scientia, & ideo non valet dictum istorum,

I ꝙ si metaph.demonstraret substantias abstractas,cum hoc non posset facere,nisi per motum tanquam ꝑ medium, ideo scientia diuina esset naturalis,patet quod est fallacia a secundum quid ad simpliciter,licet.n. diuinus in illo casu induens habitũ naturalis diceretur quo ad illud eẽ naturalis,tñ simpliciter non sequit̃, ꝙ scientia naturalis, & diuina sunt eadem simpliciter. Amplius, si rõ illa valeret pariformiter sequeretur, ꝙ si scientiæ mathematicæ demonstrarent substantias abstractas esse, cum hoc non possit fieri nisi ꝑ motum,& cum omnis scientia demonstrans aliquid per motum sit scientia naturalis,tunc igitur scientiæ mathematicę essent naturales,& ita stãte illa forma arguendi sequitur,ꝙ si hoc genus entium separatorũ a materia non demonstratur in scientia naturali, tunc nulla alia scientia remaneret,nisi naturalis contra Aue. forte dices,hoc nõ potest dici de mathematicis,quia illæ non considerãt de substantiis. Contra,saltem sequi tur de Astrologia,quæ sola ex mathematicis de substantia sempiterna theoriam facit,vt dicit Aristo.in 12.primæ philosophiæ, tex.comm. 44. Amplius esto, ꝙ nulla prorsus ex mathematicis scientijs de substãtia cõsideraret, adhuc tamẽ illa consequentia esset necessaria maxime sm taliter opinantes, licet tam antecedens quàm consequens sint impossibilia, videlicet si sciẽtiæ mathematicæ demonstrarent substantias abstractas esse, tunc scientiæ illæ demonstrarent hoc per motum, sicut si lapis volat,lapis habet alas. consequentia ista est necessaria, vt dicit Auer.7.physi.com.2. & ita in virtute istius deductionis Com.non haberet intentum suum. Moderniores autem aliter illam consequentiam Auer.deducunt præsupponentes vnum,quod conceptus entis sit indifferens abstractis,& non abstractis,& quod abstracta sunt in duplici dña videlicet,per essentiam vt Deus, & intelligentiæ, & per indifferentiam, vt conceptus entis substantiæ vnius boni,& veri, & id genus quæ transcendentia cõiter nuncupantur, & tunc dicunt ꝙ si ens abstractum per essentiam non esset, tuuc nec per cõsequens ens abstractum per indifferentiam esset,sicut si rõnale nõ eẽt, non

K (margin)
Eusio.
L Solutio.
M Deductio modernorum.

A non esset animal ꝙ est indifferẽs rationali, & irrõnali, & ita si entia abstracta non essent, videlicet substantiæ separatæ, tunc nõ esset ens abstractum per indifferentiam cum consideratio istius principaliter ordinaẗ ad illam quæ est de abstracto per essentiam, & ita prima philosophia nõ esset, & sic non remanerent nisi duæ scientię solummodo videlicet naturalis, & mathematica. Sed nec ista deductio stare potest in via Cõ. quia ipse non dicit si entia abstracta non essent, non essent nisi naturalis, & mathematica, ita ꝙ arguat a destructio B ne subiecti scientiæ ad destructionẽ scientiæ, nam ex illo medio etiam se querentur destructio aliarum scientiarum, nã si substãtiæ abstractæ nõ essent, nõ essent etiam naturales, nec entia mathematica essent. Et præterea istæ scientię ẽt ordinantur ad primam philosophiam, quæ est vltima via doctrinę, licet sit prior via naturę vt dicit Cõ. in. 6. primæ philosophiæ cõ. 3. & in 7. meta. cõ. 39. & Auicẽ. in prima Fen, primi doctr. 1. in c. de subiectis medicinæ, inquit, principia scientiarum particularium, tanq̃ credita recipiuntur, & in aliis scientiis, q̃ C sunt sm ordinem ante eas ratiocinãtur, & ita sit donec principia oĩum sciẽrum ad philosophiam primã, quę metaphysica nuncupatur, eleuetur. Amplius in illo casu videtur, ꝙ si per impossibile entia abstracta non essent, & posset, vt isti dicunt, intellectꝰ intelligere sine implicatione contra dictionis remanere duas scientias. s. naturalem, & mathematicam, dico ꝙ adhuc daretur tertia sciẽtia distincta ab istis, quia a conceptu entis sensibilis concernentis materiam secundum esse & rationem, & a conceptu

Impugn.

entis concernentis materiam solum sm esse, non autẽ sm rationem, posset abstrahi conceptus entis in quantum ens, quem ego dicam in illo casu esse indifferentem vtriq;, sicut in exemplo. ꝙ ipsi adducunt, esto quod non esset homo in rerum natura, nõ implicaret contradictionem abstrahere ab equo, & asino cõceptum animalis. Et cõfirmatur, quia teste Porphyrio destructis differentiis diuisiuis, & speciebus constitutis per illas, non est implicatio contradictionis apud intellectum remanere conceptum generis. a pari ego dicerem, ꝙ & si substantiæ separatę non essent, E adhuc sine ĩplicatione contradictionis conceptus entis abstrahi posset a naturalibus, & a mathematicis entibus. Et confirmatur, quia intellectus sm Auer. 12. primæ philosophię. cõ. 39. innatus est diuidere coniũcta in esse: mõ remanentibus duabus scientiis solum naturali, & mathematica, patet ꝙ conceptus entis quiditatiue includeretur in vtrisq;, & esset in plꝰ, & magis cõmunis, q̃ vnusquisq; illorum, & patet quod contemplatio de isto conceptu cõmuni, & de proprietatibus eius, non magis esset naturalis q̃ mathematicæ disciplinæ. & ita F videtur sequi, quod esset alia sciẽtia. Et ideo relictis aliorum deductionibus, videtur mihi, quod ratio Auer. isto modo deducatur. Pro quo suppono quod scientiæ speculatiuæ distinguuntur inter se penes triplicem abstractionis modum, qui est penes diffinitionem. nam quædam abstrahit a materia secundum esse, & rationem, & de his est scientia diuina, quędam vero abstrahit sm rationem tãtũ, & non sm esse, & de iis est mathematica, quædam vero neq; sm esse,

Opĩo propria. Distĩõ sciarũ speculatiuarum.

G neq; fm' rationem abstrahit a mate
ria sensibili, sed vtitur sola abstra-
ctione vniuersalis a singularib', qua
abstractione etiam utuntur aliæ sci
entiæ, & talis est scientia naturalis,
nam. 1. de anima tex cõ. 16. natura-
lis diffinit per materiã, & dialecticus
per formam, cum igitur meta. sit de
abstractis vtroq; modo, & principa-
lissimum subiectum eius sint substã
tiæ separatæ, scientia autem cuius su-
biectum latet nos, haberi non potest
sine cognitione eius. & quia substan
tiæ abstractæ, in nulla scientia fm ip
sum demõstrari possunt, nisi in sciẽ-
tia naturali, quia nullum mediũ effi
H cax est, nisi uia motus. ideo si in scia
naturali, tale genus entium separato
rum a materia nobis non innotesce
ret uia motus, tunc non possemus ha
bere distinctam cognitionem scien-
tiæ diuinæ, quandoquidem lateret
nos subiectum eius principalissimũ
maxime, quo ad illam partẽ vbi scia
diuina, agit de abstractis substantiis,
& ita non remanerent nisi duę sciæ,
scilicet naturalis & mathematica, o-
mnis. n. scientia. vt ipse dicit præsup-
ponit suum subiectum esse, aut quia
est notũ de se, aut quia sumitur tãq̃
I notum ab alia scia, in qua fuit, demõ
stratum, in casu autem nostro cum
substantiæ separatæ, quæ sunt subie-
cta scientiæ diuinæ, vt ipse dicit cõ.
vltimo primi Phy. cum non sint no
tæ de se, nec in alia sciẽtia possint de-
monstrati esse nisi in scia nãli, pp
cãm assignatã. sequitur ergo qđ si ĩ scia
nãli, non demonstrãtur in nulla de-
monstrantur, & ita lateret nos, & ita
duas solum scientias habere posse-
mus. s. naturalem, & mathematicam
saltẽ distincte & perfecte in suo pro-
Obiectio. prio gñe, nã rõ Auer. a signo, vr̃ ꝑcce

dere. Et si arguas, saltem meta. posset K
remanere, quo ad illam partẽ in qua
agit de substantiis sensibilibus, quia
argumẽta adducta per nos contra
alias deductiones pñt reflecti contra Sol. pria.
nos. Et ad hoc concedo totũ fm istã
respõsionem, & intentio eius est, qđ
si substantiæ abstractæ non demon-
strantur esse in scientia naturali, tũc
non essent nisi scientia naturalis, &
mathematica. supple, perfecte distin
ctæ in proprio genere, metaphy. au-
tem nõ esset quo ad nobiliorem sui
partẽ, & est illa in qua de abstractis Sol. 2.
intelligentiis pertractat Aut aliter di
ci debet, & melius iudicio meo, qđ
Auer. hic per alia verba facit illã ean
dem consequentiam q̃ facit Aristot. L
in 6. primæ philosophiæ, quæ est ad
hominem, vt prædiximus, videlicet
quod si nõ essent aliæ substantię nisi
natura consistentes, tunc physica es-
set prima phylosophia, ita Cõ. dicit
in simili si in scientia naturali non
demõstraretur istud genus entium
separabilium esse, quia talia non sũt,
vt opinabantur antiqui, tunc non es-
sent nisi duæ scientiæ. s. naturalis, &
doctrinalis, ita quod deductio Auer.
est ad hominem qualis erat dedu-
ctio Arist. & quod ita debeat intelli-
gi sententia eius, adducamus verba
eius completa. inquit. n. in com. alle M
gato videlicet in vltimo primi phy.
& totum hoc est contrarium eius qđ
existimauit Auicen. qm̃ si hic nõ de-
monstratur istæ modus entium. s. se
parabilium esse, non esset nisi scien-
tia naturalis, & doctrinalis, & subdit
immediate, & ideo antiqui naturales
existimabant quod scientia natura-
lis est prior omnibus scientiis, dicen
tes quod subiecta eius sunt priora o-
mnibus entibus. manifestum est au-
tem

A tem quod taliter colligimus in conclusione sicut seminauimus in præmissis,& ita videtur quod antecedés illud sit ad hominem, ex quo sequitur illud consequens, & ista est via de præcipuis causis erroris contingētibus expositoribus,quia multa sunt quæ Aristot. deducit ex datis ab aduersariis,& ipsi volunt illa simpliciter sustinere,ac si ex principiis Arist. sequerentur. & hoc accidit, quia dimittunt text. Arist. & inspiciunt expositores,sicut dicit in simili de Aui. Cō.in.3.de anima.cō. 30.

B PROPOSITIO. CXII.

Actio agentis nihil aliud est,quā extrahere rem de potentia ad actum.

FAmosa nimis est propositio,& formaliter scribitur ab Auer. in libro destru.destr.dispu.2.in solu.5. dubij & 7.metaphy. com. 28 & 12. metaphy. 18.& 44.com. Aduerte ne æquiuocatio sit causa confusionis, primo cœli.110.& 7. metaph. com. 36.quod actio quandoq; sumit vere,& quandoq; sumitur fm similitudinem,& transumptiue;& ita etiam C passio dupliciter sumitur.colligitur ista distinctio ab Auer.4.cœli,& mūdi com. 1.vbi scribit res æternæ non habent agēs nisi fm similitudinem, neque habent ex quatuor causis nisi formalem & finalem,& si habuerint aliquid quasi agens,non erit nisi inquantum est forma illi, & conseruans ipsum,& 12.metaphy.com.29. scribit consimilem sententiam dicēs in substantia æterna inueniūtur causæ,quæ per similitudinem dicuntur causæ cum causis generabilibus, &

Actio, & passio dupliciter.

corruptibilibus, & in tertio de anima com.5.in prima parte digressionis, vbi recitat opinio. Theophrasti, & Themistii auctoritate eorum, D colligitur ibidem ista distinctio, q̃a dicebant quod isti tres intellectus agens,& recipiens,& intellectus speculatiuus sunt idē subiecto,vt dicit etiā in.3. de aīa cō. 20. ex mente ipsorū, & quia intellectus speculatiuus resultabat ex intellectu agente, vt tangit intellectum materialem, cum recipiens sit æternum,& agēs æternum, necesse est,vt factum sit eternum, & quia opinati sunt hoc cōtingit, vt in rei veritate non sit intellectus agens, neq; factum,cum agens, & factū nō intelligantur nisi cum generatione, & tempore, aut dicatur quod dicere hoc agens,& hoc factum non est nisi fm similitudinē, ecce quomodo de mēte Theophrasti,& Themistij colligitur ista distinctio. Actio proprie dicta est in rebus corporalibus tm̄, & est duplex. Quædam est corruptiua,& ista fit merito contrarietatis,& fit per qualitates alteratiuas,quæ sūt quatuor primæ qualitates. s. caliditas,frigiditas, humiditas, & siccitas, quarum duæ,scilicet caliditas,& frigiditas dicuntur actiuæ, & duæ reliquę,scilicet humiditas, & siccitas dicuntur passiuæ, non quia ille nullo E modo patiantur dictæ sunt actiuæ, nec iste quia nullo modo agant dictæ sunt passiuę, sed hoc est in respectu mixti generandi, dicit enim. Auerr. in principio quarti metheoro. commen. primo in sua paraphrasi. Debes scire quod non debemus dubitare i hoc quod diximus, quód humiditas,& siccitas sunt passiua, & frigus, & calor actiua, quoniam inuenimus illas quaslibet agere si-

Actio propria duplex.

G bi similia, siccum.n.gñat siccum, & humidum humidum sicut facit calidum calidum,& frigidũ generat frigidum,qm̃ hæc prædicta propositio de passiuis, & actiuis non cõsiderabatur nisi in comparatione actionis indiuiduorum mixtorũ, & passiuorũ non in se.in hac.n. mixtione fuit inuentum ꝙ calor, & frigus sunt quæ coniungunt, & applicant elementa rerum ad seinnicẽ & admiscent quo usq; gñetur ex illis elementis res noua,& fuit humidum inuentum cum quo recipit res passionem caloris, & frigoris,& mixtionis, & siccitas cum
H qua recipitur incorporatio, & statio in se,& ita igitur illa fuerunt comparata ad actionem,& ista ad passionẽ. & sic debet iacere,quia litera est corrupta communiter in illo loco,& bene dicit, & est ex mente philosophi ibidem in tex.cõ. 2.inquit.n. Est autem simplex, & naturalis generatio permutatio ab his virtutibus cũ habeant rationem,ex subiecta materia vnicuiq; naturæ, hæ autem sunt dictæ virtutes passiuæ, generãt autẽ calidum,& frigidum obtinentiam materiam. Et aduerte,ꝙ loquendo, de tali actione solæ istæ quatuor qualitates sm̃ Peripateticos effectrices di-
I ctæ sunt,quia solum alterando subiectum ad aliam speciem transire faciunt,acuitas quidem incidit rem sibi approximatã,sed non alterat eius naturam, neq; duritiçs ita põt alterare,quod sibi proximũ est, vt ad aliã speciem transire faciat substantiam eorum quæ sibi proxima sunt. Et aduerte etiã, ꝙ aliter ẽt dici potest,quare caliditas, & frigiditas dictæ sunt actiue, humiditas,& siccitas, passiue, videlicet in respectu ad sensum tact⁹ cuius sunt obiecta, nam respectu tactus illæ sunt magis actiuæ, q̃ passi- K
uæ,ita scribit Auer.in.2.Colliget in c.31.de accidentibus superuenientibus virtuti sensibili. Aduerte tamen, ꝙ ex actiuis caliditas est maioris actiuitatis, q̃ frigiditas, nam frigus est sicut caloris priuatio. 1. de generatio.& corrup.cõ. 18. & ex passiuis siccitas est magis passiua, q̃ humiditas,& ideo Gal. inqt, quod ex dyscrasiis simplicib⁹ nulla est deterior,quã sicca & ex compositis frigida, & sicca. dyscrasia.n.humida facile curat̃, vt patet in 7..inge.sani. cap. 10.& in eodem libro,ca. 5.dicit. licet omnes istæ qualitates inter se sunt actiuæ, L
& passiuæ, magis tñ sunt passiuæ humiditas,& siccitas,q̃ actiuæ,caliditas autem, & frigiditas sunt minus passiuæ,& ideo dicunt Medici, ꝙ dyscrasiæ quę sunt sm̃ calidum , & frigidũ sunt facile curabiles,sed sunt difficile curabiles,dyscrasiæ sm̃ humidum & siccũ. Et aduerte,quod de tali actione loquitur Arist.in. 1.de genera. & corrup.dum ponit dr̃iam inter mouens,& agens,quia oẽ agens est mouens,& non econtra, quia actio talis fit cũ abiectione contrarii,& est corruptiua vt patet ibi in tex. cõ. 43. & infra. Actio autem & passio alia est M
perfectiua,quæ de intentione passionis non habet nisi receptionem tm̃, vt dicit Com.in 3.de anima.cõ.2.& isto modo dicitur ibi ꝙ sentire,& intelligere est quoddam pati. Et est ista distinctio de mente Philosophi in.2.de anima.in tex. cõ. 57. vbi dr̃.

Non est autem simplex ipsum pati,sed aliud quidem corruptio quædam a contrario, aliud autem salus magis eius ꝙ potentia ab eo quod est actu,&. 3.de anima.tex.com.28. idem dicitur. Aduerte tamen quod actio,

A actio,& metaphoricè dicta propriissime sumpta est in abstractis substātiis,inquantū.n. Deus intelligit per intelligere causat, quia scientia Dei est causa entiū.12.meta cō.51.sic dicitur agens quia nō agit per qualitates alteratiuas,sicut verū agēs corporale,qđ agit alterando ipsm passū. Et aduerte ꝙ multa verificantur, de vero agēte, q̄ non verificant̄ de agente sm similitudinem,sicut supra etiam tetigimus. nam solet frequenter dici ꝙ agēs assimilat sibi passum,hoc quidem dictum verificari habet solum in vere agētibus,quæ agunt per qualitates actiuas,& passiuas transmutātes materiam & præparantes eam, &

Limitatio nes multarū famosarū propositionum.

B remouendo contrarium ab ipsa, de talibus quidem veritatem hēt quod assimilant sibi passum.sed fallit propositio de agēte quod agit per suam formam, & agit per essentiam sine præparatione materiæ,& transmutatione ad illam formam, sicut inquit Albertus, re & nomine magnus, sicut generatur forma in speculo absque hoc quòd superficies speculi remoueatur a sua planitie vel a natura uitri,& isto modo etiam sensibilia generant species suas in organis, & veritatem habet de agente vniuo-

C co,& de agente per se agente, & non per accidēs, & de agente propinquo, non remoto. & de agente principali, & non instrumentali, vt inquit Com.12,met.cō. 24. Et de tali etiā agente veritatem habet alia propositio famosa,quę dicit ꝙ agens & passum in principio sunt contraria, & in fine sunt similia, vt patet in.1. de generatio.& corrup.in tex.com.50. & in 2.de anima tex.com.45.de nutrimento,& nutribili. Et de tali agēte,veritatē etiam habet famosa pro-

D positio,vt supra dixi, ꝙ vna actio sequitur vnum agens. sic limitat Cō. illam propositionem.12.meta.cō. 44. dicens contra Auic. qui opinabatur, ꝙ in intelligentiis erat actio, & consequutio inquit. sed ille sermo est imaginabilis, non .n. est illic consequutio neq; actio,ita quòd dicamus, quod vna actio consequitur vnum agens, tm̄.n. illic est causa, & causatum sm quod intellectum est causa intelligentis. Similiter alia propositio famosa, quæ dicit, agente & passo debite approximatis statim prouenit actio,de tali vero agēte uerificatur, concurrentibus tamen sex conditionibus positis per subtilem

E Doctorem in.9.suæ met.q.14.in te sponsione ad secundum. & per Ant. And. sequacem ad literam. in eodē. 9.q.1. in responsione ad secundum principale,inquit.n. Scotus quod nō oportet semper actiuo,& passiuo approximatis,ut semper sequat̄ actio, quia hoc tangebat argumentum,nā habito termino non agit, non habito etiam impediri potest ne agat per virtutem contrariam fortiorem. Si etiam non est tota causa actiua, sed aliud cum ipso, si illud aliud non adsit,non agit. Si etiam non habet in

F quod vel circa qđ agat,non agit. Si iterum alia actio naturaliter præsupponatur sine illa nō posita nō aget. Si tandem est liberum ex se potens non agere,vno istorum sex modorū potest saluari de quocunq; motiuo cur non semper moueat. Exemplū primi, graue quādo est in centro nō mouet se, quia habitib' pręsentibus in materia cessat motus. vt dr̄ in.1. de gener.& corrup.tex.cō.55.Exemplum secundi, aqua bulliens præsente igne calefaciente non frigefacit se,

G quia tenet cum Auicen. ꝙ elementa possunt ab intrinseco alterari secundum Auer. exemplum accõmodatum est, ꝙ aqua bulliens præsente igne sufficienter calefaciente, non infrigidatur ab aere. Exemplum tertii, in potentiis cognitiuis tenendo ꝙ obiectum vna cum potentia concurrat ad causandum actum, talis potẽtia sine obiecto non posset agere.

Exemplum quarti, & quinti, vbi videlicet aliqua actio naturaliter præsupponitur suæ actioni, illa non posita non aget, & non sic circa aliquid
H est, vt nihil intelligens nihil vult ex eo quod actus volũtatis nãliter præsupponit actũ intellus. nã vt scribit Auer. 12. primæ phylosophiæ. tex. cõ. 39. desideriũ insequitur cognitionẽ, sicut umbra insequitur corp⁹. & fm beatũ August. inuisa diligere possumus, incognita nequaq̃. Exemplum sexti, vbi videlicet agens sic liberum est, vt si intellectus ostenderit aliqd voluntati, potest illud non velle pp̃ sui libertatem. Et ego addo etiam aliam conditionem ꝙ requiritur debita commensuratio agentis ad passum, vt colligi potest manifeste ex
I secunda particula problematũ, problemate. 12. De tali etiam agente vere, & proprie dicto intelligitur propositio alia famosa, quæ dicit, ꝙ agẽs prius agit in partem propinquam q̃ in partem remotam, quę vera est, uel eadem actione, vel diuersa. nam vt inquit Auer. 2. cœli com. 42. ex sententia Themistij contra Alexan. rete patitur a pisce qui stupefacit manum piscatoris, q̃uis nõ patiatur passione simili passionis manus. Glossant ẽt aliqui ꝙ nõ est vera informis respectiuis. nã fm tenentes ꝙ relatio dicit aliquã realitatẽ distinctã a suo

Limitatio alterius ꝓ põnib⁹ famosæ.

fundamẽto, põt sic aliqua relatio acqri duob⁹ in duob⁹ extremis existentibus absq; hoc, ꝙ ista acquiratur alicui intermedio, vt si Sortes fit albus Romæ, & Plato generetur albus Parisiis, acquiretur vtrique simul absq; hoc quod aliquid existens in medio fiat simile. Glossatur autem ista propositio de agente quod est corpus solidum, quia de corpore orbiculari sicut est corpus solare, & lunare, propositio ista fallit, quia ex. 17. perspectiuæ talia plus agũt in remotum, q̃ in propinquũ. Item requiritur ꝙ agẽs sit vniforme per totum, quia luna quando non est fm totum illuminata, non ita agit pars illuminata, quẽadmodum pars non illuminata. Itẽ requiritur, quod sit seducta rarefactio, & condensatio propter sophisticas captiones fieri solitas, si .n. esset vnum corpus vniformiter calidum, ut quatuor, & fieret rarefactio, plus ageret in remotum, quã in propinquum, vbi scire debes quod rarefactio, & condensatio variant actionẽ agentis quantum ad modum agendi. scribit enim Auer. 2. cœli, & mundi com. 42. quod cum duo corpora tangunt aliud, & fuerit vnum eorũ profundi⁹ altero, necesse est, vt actio profundioris, & spissioris in corpus quod tangit sit maior, quamuis superficies eius qua tangit ipsum sit æqualis superficiei, qua tangit ipsum illud ꝙ est minoris profunditatis, nã potentia diuiditur fm diuisionẽ corporis, & similiter cum duo corpora fuerint æqualia & alterum eorũ fuerit densius alio necesse est, vt densius sit fortioris actionis. Item fallit etiã propositio de agente, quod agit aliquod actum mediante actione reflexa, nam videmus quod sol, cum non calе-

A calefaciat lumine nisi inq̃tũ lumẽ reflectitur, talis calefactio magis fit in partibus remotioribus, quàm in partibus proximioribus, vt clarum est.

Vbi aduerte ꝙ vt inquit Auerro. in secundo cœli, & mundi, com. 42. & in secundo ca. de substantia orbis. corpora cœlestia non agunt, nisi lumine, & motu, & sic sunt causa caloris. tamen est diuersitas, nam corpora, quæ calefiunt a cœlo mediante motu, quanto sunt propinquiora orbi, tanto magis calefiunt, & quanto sunt distantiora, tanto minus caliditate participant. scribit enim. Commenta. 2. cœli. com. 94. Propinquitas motui cœli largitur caliditatem, raritatem, leuitatem, & motum, & remotio largitur frigiditatem, densitatem, grauitatem, & quietem. & ratio est, quia cœlum mediante motu attritionem causando est causa calo. ris, vt dicit Aristot. in secundo cœli tex. com. 42. & in primo metheor. sed caliditas causata a cœlo mediante lumine conuerso modo se habet, quia quanto corpora sunt remotiora a corpore cœlesti, tanto magis in calescunt, & ratio est, quia lumen nõ calefacit nisi inquantum reflectitur,

B

C tales autem reflexiones in partibus superioribus sunt magis dispersæ, quàm sunt in partibus distantioribus, & inferioribus, & ita differenter motus, & lumen sunt causa caloris, vnde ignis ratione propinquitatis motus cœli est calidior aere, & propter eandem causam suprema pars aeris calidior est alijs partibus. Item ad hoc vt illa propõ uera sit, requiritur quòd medium sit dispositum, & aptum natum recipere illam actionem, sicut dixi mus de pisce, qui mediante rete stupe facit manũ piscatoris, & ipsum non stupefit, quia

D non est aptum stupefieri cum careat sensu. Item sol & coniunctiones stellarum generant mineras in ventre terræ, & non in aere, nec in superficie terræ, propter eandem causam. non enim omnis causa, quæ corpori aduenit in ipsum operatur, immo præter hoc tria sunt necessaria, fortitudo, scilicet suæ virtutis agentis, & fortitudo virtutis corporis præparatiuę, & possibilitas permittendi vnum tangere aliud tãto tempore vt in tali, quale illud possit peruenire operatio in aliud, sicut dixit Princeps in secundo Fen primi, doctrina secunda cap primo. De tali

E etiam agente per transmutationem veritatem habet illa alia famosa propositio in via Auerr. præsertim, quę scribitur in septimo primæ philosophiæ. commen. 31. videlicet, quòd idem est agens disponens materiam & inducens formam, quæ quomodo veritatem habeat, infra dicam in loco proprio, Et de tali agente vero intelligitur alia famosa propositio, quod omne agens communicãs in materia cum passo in agendo repatitur, vt dicitur in primo de generatione & corrup. tex. com. 43. Intelligitur autem de communicantibus in eadem materia, vnde corpora cœlestia alterant ista inferiora, sed nõ alterantur quia non communicant in eadem materia, non. n. est de conditionibus agẽtis formę, vt sit in materia, quæ sit eiusdem speciei cũ materia in quã agit forã, exempli causa, forma agens respectu lecti est in aĩa artificis, quæ differt a materia lecti. 7. meta. tex. com. 29. & est etiam sententia Auer. in. 2 de generatione animalium, cap. 2. vbi agit an sper

Limitatio alterius ꝓpõnis.

F

G ma sit animatum, & habet ueritatem in actione reali, fallit enim in actione spirituali. Intelligitur etiã quod non eadem actione repatiatur qua agit, sed opposita, nam ignis calefaciendo aquam non recalefit, immo infrigidatur, licet vt dicit Comm͏̃. 2. de anima. cõ. 115. Vulgus nõ absolute uocet ignem qui ifrigidatus est propter admixtionẽ corporum frigidorum. Item requiritur ꝙ sit in debita distantia, quia virtutes naturaliter agentes sunt terminatę. Itẽ ſm aliquos requiritur, ꝙ virtus actiua in resistendo non sit fortior potentia passiua in reagendo, licet de hoc

H sit dubium. Et sic intelligitur etiam alia propositio famosa, quæ dicit ꝙ agens per cõtinuationem, & frequẽtiam actionis debilitatur, uerum est de agente qđ in agendo repatitur, q̃a tale habet contrarium, & ex cõsequẽti est virtus materialis, & fatigabilis, sed de agente quod non repatitur in agendo, falsa est propositio, & instãtia est de lumine, & in moralibus, & de intellectu, in talibus. n. per frequẽtiam actionis intenditur, & perficitur ipsum agens, quia talis actio est pfectiua, & nõ corruptiua, & si quandoq; ibi concurrit debilitas, est p accidens, vt patet de sensu respectu excellentis sensibilis, vbi cum actione spiritali coniungitur actio realis corrumpens complexionem, & harmoniam organi, aut hoc potest esse accidentaliter pro q̃to operatio alicuius virtutis non fatigabilis in se, dependet ab opere virtutis fatigabilis, sicut est de intellectu, vnde Com. in. 3. de anima. in com. 7. occurrens tacitę obiectioni, quæ posset fieri, contra demonstrationem Aristo. ibi inductam. inquit, & non oportet obijcere huic argumẽto, ex eo quod accidit in intellectu de transmutatione pp transmutationẽ virtutũ imaginationis & maxime cogitatiuæ, in intellectu. n. existimatur accidere fatigatio hoc modo, & non est ita nisi accidentaliter, virtus. n. cogitatiua, & rememoratiua non sunt nisi in loco virtutis sensibilis, & ideo non indigetur eis nisi in absentia sensibilis; & omnes iuuant se ad præsentandũ imaginem rei sẽsibilis, vt aspiciat eã virtus rationalis abstracta, & extrahat intentionem vniuersalem, & postea recipiat eã. i. comprehendat eã.

Limitatio alteri⁹ p͏̃põnis.

I

K

L Et eodem modo alia propositio, quę solet sæpe allegari, videlicet q̃n sunt duo agentia, quorum vnum est fortius, & alterũ debilius, fortius citius producit suum effectum quàm debilius, vera est de agentibus per abiectionem contrarij, quia vbi est contrarietas, ibi est resistentia, & vbi est resistentia, ibi est successio, vt dicit Com. in. 4. physi. auscultа in cõ. 71. Fallit aũt in agentibus sine cõtrarii abiectione, sicut patet de duobus corporibus luminosis, quorum vnum sit intensius altero, vtrunq;. n. in instanti illuminat, licet lumen productũ a potentiori sit intensius lumine producto a debiliori, & multas consimiles inuenies in philosophia de huiusmodi propõnibus, quę veritatem hñt de veris agentibus, quæ tñ veræ non sunt de agentibus ſm similitudinẽ, & metaphoricę, sed hę sufficiant ad excitandum intellectũ pro nunc.

Limitatio alterius p͏̃põnis.

M

Redeamus igitur ad declarationem principalis propositi, & dicamus ꝙ actio agentis apud Philosophos nihil aliud est quàm extrahere rem, quæ est in potẽtia ad actum, talis. n. propositio procedit de vero agente

quod

A quod agit mediante vero motu, & cum trãſmutatione ſubiecti in quo forma eſt in potẽtia, & virtute actionis agentis extrahitur ad actum, & ideo dixit Commen. in. 12. primæ philoſophiæ.in commen. 18. quod niſi eſſet potentia non eſſet agens, inquit enim. Si aliquis dixerit quomodo agens agit priuationes, dicemus ſicut facit inuenire, ideſt eſſe, & eſt extrahere illud, quod eſt in potentia ad actum. generatum enim in actu eſt corruptum in potentia, & omnis potentia non exit in actum niſi propter extrahens, quod eſt in actu. ſi igitur potentia non eſſet ens non eſſet agens, omnino, & ſi agens
B non eſſet, nihil eſſet hic omnino in actu, & in commen. 44. eiuſdem. 12 inquit contra Auic. mos autem quiam eſt inter Modernos in dicendo quod a tali motore prouenit talis motor, aut conſequitur, aut præcedit, aut a talia verba non vere intelligũtur de iſtis principiis abſtractis omnia enim iſta ſunt diſpoſitiones agentium ſuperficietenus, ideſt per contactum non vere ſup. iſta dicuntur de abſtractis propter rationem, quam immediate ſubnectit dicens, ab agente enim nihil prouenit, vt di
C ximus niſi extrahere illud quod eſt in potentia ad actum, ſed illic, ideſt in abſtractis principiis non eſt potẽtia, vnde neq; agens, tantum enim illic eſt intellectus, & intellectum, & pficiens, & perfectum, vnde negat ibi eſſe verum agens, & proprie, & hoc ſequebatur occulte admodum dicẽdi Auicen. de productione intelligentiarum ſicut late diximus ſuperius. licet Auic. ad hoc non animaduerterit, vt late etiam expoſui in. 12. metaphy. locum illum.

D Iſtam imaginationem Ariſt. ſequitur præclariſſimus poetarũ Maro, inquit enim. Quærit pars ſeminaflammę Abſtruſa in venis ſilicis, quod nihil aliud innuit, niſi formã ignis in ſilice poteſtate latere, & nõ dari ab idea nec a datore formam, vt Pla. & Auic. ſuſpicantur. ADD.

Sed dices, quid eſt formam extrahi de potentia ad actum ab ipſo agente? nam multi ſunt hoc tempore philoſophantes, qui ſolum de vocibus diſputant nihil tamen intelligunt, ſunt enim, vt inquit Ariſt. in. 2. phyſic. auſcultationis. ſicut cæci de coloribus diſputantes, qui de nominibus rationem habent, nihil tamen intel
E ligunt. non eſt credẽdum, quod forma latitet in materia, & quod agens extrahat illam ad actum, ſicut quando aliquem per crines ex aliquo loco latitãte, & infimo reuocamus ad eminẽtiorem locum. iſta enim fuit imaginatio Anaxagoræ ponentis quodlibet eſſe in quolibet, & eſt iſte error proueniens ex imaginatione, qua opinantur formam eſſe illam, quæ per ſe primo terminat in eẽ reali actionem agentis, & eſt cauſa multorum errorum iſta credulitas, vn-
F de dicit Commen. 12. metaphyſic. commen. 18. verſus finem, imaginatio ſuper creationes formarum induxit homines dicere formas eſſe, & datorem eſſe formarum, & induxit loquentes trium legum, quæ hodie ſunt dicere aliquid fieri ex nihilo, & hoc quidem non eſt verum de lege noſtra, quicquid ipſe dicat. vnde fuit iſta ſine dubio opinio Ariſt. in. 7. metaphyſico. contra Platonem q̃ illud quod per ſe fit, & quod per ſe generatur, eſt compoſitum ex materia & forma, & forma non dicitur fieri

G fieri nisi per accidens, quia fit ad generationem illius quod per se fit, & est ipsum compositum. inquit enim in tex com. 26. dando exemplum in generationibus rerum artificialium iuxta suum morem, semper a notioribus manuducẽdo intellectum nostrum ad ignotiora, quòd quemadmodum nec subiectum æs inquam ipsum, sic nec sphæram, nisi secundum accidens facit, quia ænea sphæra est, & illam facit, & Auer. in commen. habet ꝙ agens nõ facit aliquid H vnũ in aliquo vno, verbi gratia formam in subiecto, quoniam manifestum est, quod si facit, facit ex alio aliud, non aliud in alio, facit enim ex materia formatum, non in materia formam. Dico igitur quod agẽs extrahere aliquid de potentia ad actum nihil aliud est, nisi facere compositum in actu existentiæ esse, qđ erat in potentia subiectiua materię. vnde forma per se non fit, sed ideo dicitur extrahi de potentia ad actũ, quia materia, quæ erat in potentia ad formam actu fit sub forma, generato composito, vnde agens in generando compositum essentiali depen I dentia dependet a subiecto in quod agit, quod est in potentia, sic dicitur extrahere aliquid de potentia ad actum. vnde Comment. in. 12. primæ philosophiæ. commen. 18. dicit. Tertia autem opinio est Aristo. ꝙ agens non facit nisi compositum ex materia & forma, & hoc fit monẽdo materiam, & transmutando eã, donec exeat de ea illud quod est potẽtia in ea ad illam formam in actu. nam si potentia non esset, agens nõ esset, vt ipse dicit in eodem Com. 18. 12. meta. quia frustra est agens qđ caret propria operatione, & si operatio eius est extrahere aliquid de potentia ad actum, vbi non esset potẽtia non esset actio, & vbi non est actio, ibi etiam non est agens. nam 9. meta. cõ. tex. 18. scribit Auer. cum entia non habuerint actiones proprias non habebũt essentias ꝓprias, actiones enim non diuersantur, nisi per essentias diuersas. & lucidissim° Themi. in. 1. de anima. idem sentit. inquit enim, quod natura non permittit entia feriari. Deus enim & natura nihil frustra faciunt. 1. cœli tex. commen. 32. &. 3. de anima. tex. cõ. 45. Et confirmatur, quia potentia L actiua diffinitur per passiuam, & passiua per actiuam, vt patet. 9. primæ philosophiæ. tex cõ. 2. & ideo si non esset potentia passiua, nec actiua esset & propter hoc Commen. vult ꝙ omnes formæ sunt in potentia passiua primæ materiæ, & sunt in potẽtia actiua primi motoris. 12. meta. com. 18. & commen. 24. inquit. qđ forma primi mouentis aliquo modo est omnes formæ. Et ꝓpter hoc Commen. idem habet in. 8. physic. commen. 4. contra Sarracenos dicẽtes aliquid posse generari ex nihilo, dicens, & nituntur ad confirmandũ M hoc ex hoc, quòd mos est dicere, qđ subiectum esse necessarium agenti, scilicet subiectum ex quo fit generatio, est diminutio agentis, & omnia ista sunt existimatiões vulgares valde sufficientes secundum cursum, secundum quem nutriuntur homines in eis, non secundum sermones sufficientes. agens enim non posse agere aliquid impossibile non dicitur esse diminutio, sed dicere ipsum facere aliquod impossibile, & posse facere est deceptio. & propter hoc iuxta fundamenta iacta in philosophia

Quid sit extrahere aĩt de pôa ad actum.

A phia Aristo. tenuit Comm. quod quicquid est possibile ex parte agentis, est possibile ex parte passi, & econuerso, quicquid senserit de hoc Alexan. & post ipsum Auicen. sicut patet in 2. physico. com. 48. & in 8. physico. commen. 79. & 12. meta. com. 41. iuxta hanc sequitur ista.

PROPOSITIO CXIII.

Agens extrahens aliquid de potentia ad actum, non largitur multitudinem, sed perfectionem.

B

Famosa satis, & diuulgata authoritas, & extrahitur in propria forma per Auerro. ex tex. commen. 15 & 16. ex 8. primæ philosophiæ, & sub alijs verbis eandem prætendentibus fermè sententiam scribitur per eundem in 12. primæ philosophiæ, commen. 18. agens apud Arist. non est congregans inter duo in rei veritate, sed extrahens illud quod est in potentia ad actum, & quasi congregat inter potentiam & actum. i. inter materiam & formã, secũdum quod
C extrahit põam ad actũ, nõ destruendo subiectũ recipiẽs põam, & tũc efficiũtur in cõposito duo. s. materia, & forma. Ex quo loco clare patet quã tum deuiant a veritate, qui allegatam propositionem exponũt de potẽtia obiectiua, nã expresse dicit hic non destruendo subiectum recipiẽs eam, vbi patet quod loquitur de potentia subiectiua. Amplius Commen. 5. metaphysi. commen. 14. declarat quomodo in lapide est forma mercurij in potentia, & in actu, potentia quidem quia habet naturam recipiendi formam mercurij, actu

Contra ponentes potentiã obiectiuã s. m Auer.

D vero quia recipit illam. vnde mirũ est quomodo aliqui ausi sunt ponere ex mente Commentato. potentiam obiectiuam distinctam realiter a subiectiua, imitãtes in hoc viã Henrici de Gandauo, & Scoti, & nõ animaduertũt quòd principia Auerro. sunt primo diuersa a principiis illorum, nam illi coacti sunt ad illud, quia tenẽt sicut rei veritas est, & lex nostra credit, quod aliquid est possibile ex parte agentis, quod non est in potentia subiectiua alicuius subiecti, sicut mundus, & prima materia ante sui creationem, & ideo forma mundi, & entitas primæ materiæ in illo casu, vt respiciebant potentiam actiuam Dei in ratione termini terminantis actionem ipsius creatoris, dicebantur esse in potẽtia obiectiua, quia ens in potentia obiectiua non est subiectum actionis, vel transmutationis, sed terminus, vnde primum potentiale, idest prima materia, licet in nullius sit potẽtia subiectiua, tñ ante mundi creationẽ primũ põale erat in potẽtia obiectiua respectu creatoris. quia igitur ista secundum Theologos separantur in esse, propter hoc igitur coacti sunt ad illam distinctionem: sed Peripatetici negantes creationem, & asserentes, quod quicquid est possibile ex parte agentis, est possibile ex parte subiecti, quia possibilitas vere non est secundum ipsos nisi in rebus materialibus, ista non separantur in re, sed sola ratione, vt aliàs diffuse declaraui in concordantiis Auerrois. Dico igitur, quòd iste est sensus propositi theorematis, quod agens verum, quod videlicet agit per veram actionem, & transmutationẽ extra-

E

F

Limitatio theorema

G extrahendo aliquid de potentia subiecti ad actum existendi non largitur multitudinem, propterea quia agens apud Aristotel. non est congregans apud duo in rei veritate, ita quod alia sit res in potentia, & alia sit res in actu. unde Aristote. in octauo primæ philosophiæ in tex. commẽ. 16. dicit. quòd ista fuit causa erroris antiquorum quærentium causam, quõo ex materia, & forma fiat vnum dicens. causa vero quia potentiæ, & actus quærunt unum faciens, & differentiam, est autem, vt dictum est, & vltima materia, & for

H ma idem, & hæc potentia hæc actu, inquirebant enim antiqui quid sit qd uniat potentiã cũ actu, ac si opus esset ibi esse aliqd gluten, & vinculum quo mediante debent vniri inuicem, sicut est in rebus, quæ secundum actum sunt separatæ, vt est in artificialibus, sed Aristotel. inquit, quod huius non oportet quærere aliquam causam isto modo, quia vltima materia quæ est, videlicet appropriata ad aliquam formam, & ipsa forma sunt idem, aliud enim est

I sicut potentia, & aliud sicut actus, & ex actu, & potentia suis rationibus intrinsecis per se vnum fieri habet, & ita non oportet illa mediante aliquo vinculo vniri, vt resultet per se vnum. sic igitur eadem numero res, quæ erat prius in potẽtia est postea in actu, non enim alius nunc est Antichristus in potẽtia ab illo qui erit in actu, sed largitur perfectionem, quia res actu existens habet perfectius esse seipso dum erat in potentia, vnde Aristotel. in nono primæ philosophiæ. in tex. commen. septimo inquit. venit autem actus nomẽ qui ad entelechiam compositus, & ad alia ex motibus maxime videtur actus maxime motus esse, quapropter, & non existentibus nõ assignant moueri, alias autem quasdã

K categorias, puta intellectualia, & cõcupiscibilia esse non entia, mota vero non, hoc autem, quia non entia actu, erunt actu. Non entium enim quædam potentia sunt. Non sunt autem, quia nõ entelechia sunt. vbi Auerro. in commen. ait. entia, quæ non sunt extra animam non dicuntur esse simpliciter, sed dicuntur eẽ in anima cogitatiua, aut anima ap-

L petitiua, sed non dicuntur entia, sicut dicuntur res mobiles Manifestũ est autem, quòd entia ĩ anima sunt entia diminuta, & imperfecta, vt patet ex 6. primæ philosophiæ. tex. Cõmen. 8. vnde ens perfectum est ens existens extra animam. Sed tũc est difficultas, quia certum est quod ens extra animam est quod diuiditur per decem prædicamenta, & per potentiam, & actum, & per vnum & multa, quia Aristote. in sexto primę philosophiæ abiecit a sua consideratione ens per accidens, & ens in anima, illud quia non habet causas termi-

M natas, & istud quia erat ens diminutum. Et tale ens extra animam diuiditur illa triplici diuisione. iuxta q̃ diuiditur prima philosophia in tres partes, vt dicit Commen. in proœmio. 7. metaphysi. Et tunc videtur quòd omne ens extra animam sit, vel substantia, vel accidens, vel in potentia, vel in actu, vel vnum vel multa, & ita ens in potentia non est in anima tantum, vt videtur asserere Aristote. & Commenta. in præfatis auctoritatibus, nono metaphysi. Nisi esset quod ens in anima est terminus multiplex. Nam aliquid potest dici

Dubium

Solutio.

A dici ens in animæ, quia dependet solum in esse, & conseruari ab opere animæ, & non habet aliquod esse ex natura rei, sicut vacuum, & chimæra. Aliud autem dicitur ens in anima, quia non habet esse in effectu, sed tamen potest esse, & hoc est quod sub aliis verbis alii dicunt, quod ens rationis aliud est subiectiue, quia est in ratione, vt in subiecto, vt species intelligibilis actus intelligendi, & habitus intellectuales. Alio modo aliquid dicitur ens rationis obiectiue, sicut vniuersalia, quæ relucent in specie intelligibili, quæ non sunt

Ens in aia multiplex est.

B in ratione nisi sicut cognitum in cognoscente, & in esse abstractionis, quia quiditas lapidis relucens in specie intelligibili lapidis, non est in intellectu inhærenter, & sicut forma in subiecto, quia forma existens illo modo in subiecto denominat subiectum, & sic intellectus diceretur lapideus, aut asininus, si forma lapidis & asini illo modo essent in intellectu. sunt igitur in esse abstractionis, & sunt sicut cognitum in cognoscente. Tertio modo ens rationis sumitur pro cōparatione passiua, qua vnum obiectum cognitum comparatur ad aliud obiectum cognitum,

Qd ens rōnis distinguitur cōtra ens extra aiam.

C & istud vltimum est illud, quod distinguitur contra ens extra animā, quod descendit in decem prædicamenta, & quod diuiditur per potentiam, & actum, sic dicit Doctor subtilis in .4. sententiarum. distinctione prima, quæstio secunda. Quando igitur Aristote. in nono primæ philosophiæ, inquit, quod entia in potentia sunt in anima concupiscibili, vel cogitatiua primis duobus modis sumpsit, non autem vltimo modo, & ille vltimus modus entis in anima seu rationis, est qui abiicitur a D consideratione scientiæ diuinæ, sicut diximus etiam in Commentariis nostris super formalitatibus. Sic igitur intelligitur, quomodo agens cum transmutatione extrahendo aliquid de potētia ad actum, nō largitur multitudinem, quia non facit id quod erat potentia esse diuersum ab eo quod fuit in actu, sed largitur perfectionem, quia esse actualis existentiæ, est esse simpliciter, sed esse in potentia est esse secundum quid, vnde ens in potentia non ens dici potest, vt expresse dicit Aristot. in nono metaphysi. in loco prællegato. Quod si quis instet in contra- E rium, nam ens diuiditur per potentiam, & actum modo diuisum prædicatur de condiuidentibus. igitur ens in pōa erit ens sicut ens in actu.

Dubium.

Nisi esset quod propositio illa famosa veritatem habet in prædicatis vniuocis, fallit autem ī analogis, quia terminus analogus simpliciter dicitur de vno, de alio vero dicitur secū dum quid, aut aliquo modo sicut ens respectu substantiæ, & accidentis. Nam septimo primæ philosophiæ. tex commen. secundi. accidētia dicuntur entia eo, quia taliter en- F tis, vbi Comment. in principio commen. inquit. quod cum declarauit, quod hoc nomen ens significat substantiam, & accidentia substantiæ, quæ sunt nouem prædicamenta intendit declarare, quod hoc nomen ens principaliter, & simpliciter significat prædicamentum substantiæ secundario, & determinate, scilicet relatiue ad substantiam alia prædicamenta accidentium, quæ non dicuntur esse, nisi quia accidunt enti, quod est ens per se, scilicet substātiæ.

Solutio.

G tiæ. Ita in proposito ens simpliciter dicitur de ente in actu, quia illud est prius natura. Nam. 9. primæ philosophiæ. tex. commen. 13. omni tali scilicet ente in potentia prior est actus ratione, & substantia. De ente autem in potētia ipsum ens dicitur cum additione, quia ens in potentia est ens in potentia. Et sic patet declaratio propositi theorematis.

PROPOSITIO CXIIII.

Idem est agens disponens materiā, H & inducens formam.

Scribitur ista propositio formaliter ab Auerr. in. 7. primæ philosophiæ. in commē. 31. In illa ardua digressione, & diu agitata ab antiquis Patribus philosophiæ. s. a Platone, & ab Aristot. de positione & necessitate idearum. Inquit enim beatus August. in lib. 83. quæstionum q. 46. Non est verisimile, aut nullos sapientes fuisse ante Platonem, aut res quas Plato ideas vocauit, non intellexisse. Siquidem in eis tanta vis constituitur, vt nisi illis intellectis sa I piens esse non possit. Inter præcipuas autem causas quæ mouerunt Platonem ad ponendum ideas duæ præcipue ponuntur ab Arist. in. 7. primæ philosophiæ. vna fuit, propter scientiam. nam cum istæ res, quę sunt hic sint generabiles, & corruptibiles, & de talibus non fit scientia, ideo posuit ipsas ideas separatas ab ipsis singularibus. Alia autem causa fuit propter generationem. Aristo. autem in. 7. metaphysic. tex. commen. 16. vsque ad tex. commen. 21. inclusiue ostendit, quòd non sunt necessariæ propter saluandam scientiam. Deinde ostendit a tex. cōmmē. 22. vsq; ad tex. com. 32. inclusiue, quod nō prosunt ad generationem, inquit. n. in cō. 22. intendit in hoc ca. declarare quō formę Platonis nihil ꝓsunt ad gnonē, quō cum destruxit eas nō ꝓ desse in scientia si cōcesserimus eas esse, vult etiam in hoc capitulo destruere eas non prodesse ad generationem. Quæstiones autem multe & difficiles, vt inquit Comment. in digressione contingunt circa hoc. nam si illud quod est in potentia, non exit de potentia ad actum, nisi ab aliquo ente in actu eiusdem generis, aut eiusdem speciei. Et nos videmus plures plantas, & plura animalia generari sine semine absq; hoc, quod hic appareat aliqd agens simile, vel secundum genus, vel sm speciem, oportet dare aliquod agēs separatum, quod sit eiusdem speciei, vel generis cum talibus rebus generatis. vnde ista reputatur esse maior ratio Platonis, vt habet Com. in comm. 31. Secunda ratio ad idem est ista præsupponendo vnum quod est verum in se, quòd quælibet forma substantialis est forma supperaddita formis cōplexionalibus, hoc est dictu, e forma realiter distīcta a qualitatib', & complexione resultante, ex qualitatibus elementorum: complexio enim sicut dicit Princeps in prima Fen, primi canonis doctrina. 3. ca. 1. est qualitas, quæ ex actione adinuicem, & passione contrariarum qualitatum in elementis repertarum, quorum partes ad tantam paruitatem redactæ sunt, vt cuiusq; earum plurimū, contangat plurimum alterius prouenit. vnde in elementis forma substantialis est supperaddita qualitatibus primis, vt forma grauitatis substantialis in grauibus, & forma

K

Prima rō pro ponēdis ideis.

L

Scđa ro.

M

A ma leuitatis l leuibus. & eodem modo in mixtis forma substantialis mixti est supperaddita forma ipsis miscibilibus. nam vt scribitur ibidem in tex. commen. 60. in compositis p se ex congregato fit aliquid additũ, aliud a componentibus. vnde caro non est terra, & ignis, tunc de istis formis substantialibus, dum generantur a quo generantur? nam aut generantur ab aliquo extrinseco eiusdem generis, & speciei cum ipsis, aut generantur ab aliqua forma separata. sed non videtur pri-

B mum posse dari, quia res generatæ a semine non videntur generari ab aliquo eiusdem generis vel speciei, quia semen non est animatum, qđ videtur esse proximum generans. igitur datur idea separata, quæ dat huiusmodi animas istis ex semine generatis, ita quòd prima ratio procedit de generatis ex putri materia, secunda vero de generatis ex coitu, & fundamentum vnius rationis est commune vtrique, & est quòd omne ens in potentia non deducitur ad actum nisi ab aliquo ente in actu eiusdem generis, aut speciei cum ip-

C so. Vnde confirmando secundam rationem inquit Commenta. quòd hoc non solum apparet in non generabilibus ex semine, verumetiam & in generabilibus, quia semen non est animatum nisi in potentia non actu, & omne quod est in potentia indiget aliquo, in actu, quod sit eiusdem generis vel speciei, & ita tandem, tam in istis, quàm in illis deuenire oportet ad generans abstractum a materia, Et quia amplius posset dicere, quòd anima fit a cõplexione, inquit, quòd hoc dici non potest, nisi imitando opinionem

eorum, qui posuerunt animam esse complexionem. Sed hoc est reprobatum in tertio de anima. commento quinto, contra Alexand. vbi inquit; & magis inopinabile de opinione Alexandri est hoc, quod dixit, quòd primæ præparationes ad intellecta, & ad alias postremas perfectiones de anima sunt res perfectæ a complexione, non virtutes factæ ab extrinseco motore, vt est famosum ex opinione Aristotelis. & omnium Peripateticorum. Ista enim opinio in virtutibus animæ comprehensiuis, si est secundum, quod nos intelleximus, est falsa. A substantia enim elementorum, & a natura eorum non potest fieri virtus distinguens, aut comprehensiua, quoniã si esset possibile, vt a natura eorum, & sine extrinseco motore fierẽt tales virtutes, tunc eẽt posse, vt postrema perfectio, quæ est intellectus esset aliquod factum a substantia eorũ, vt color, & sapor fiunt. Et ista opinio est similis opinioni negantium causas agentes, & non concedentiũ, nisi causas materiales tãtum, & sunt illi qui dicũt casum. & propter hoc Commen. non dignatus est in illa digressione argumentari contra illam opinionem, dicentem animam fieri a complexione, quia est forma complexionalis, nam alibi fuerat diffusus sermo contra illam opinionem, & vt inquit Alexand. probatis in vno loco possumus vti, tanquam suppositis in alio loco. Ad- ductis illis rationibus, Commentator adducit sententias posteriorum in doctrina Arist. Et prima opinio, fuit opinio Auicen. qui propter illas rationes dixit, quod omnes formæ viuentium, siue sint plantæ, siue

Opi. Auic.

animalia,

G animalia, & omnes formæ corporũ cõsimilium partium, scilicet formæ substantiales mixtorum, immo etiã omnes formæ substantiales elementorum, sunt a quadam substantia separata, quæ ab Aristote. nuncupatur intellectus agens & Auicen. vult qđ non solum iste intellectus agens ponitur pp oĩa facere, quo ad esse intelligibile, immo etiam quo ad omnia facere, quo ad esse sensibile, & dicebatur colcodea, & dator formarum. Et hic animaduerte incidenter vnum contra modernos somniãtes in via Auerro. intellectum agen-
H tem esse Deum, quia Commenta. vult quod Auicen. datorem formarum appellabat illud, quod philosophi in via Aristotel. dicunt intellectum agentem. Patet autem quod colcodea Auicennæ erat intelligentia decimi ordinis, & non erat Deus. Vnde Auicen. fundabat suam positionem super hoc, quod in hoc mũdo inferiori non sunt qualitates actiuæ trãsmutabiles, nisi quatuor qualitates primæ, vnde formæ materiales non sunt actiuæ, & ideo forma substantialis ignis non est actiua, sed caliditas eius ignis enim, vt di-
I cit Aristote. in libro de sensu, & sensato, non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus. vnde vt inquit Commenta. quæstio illa vniuersaliter fundatur super propositiones, quarum prima est, quod omne qđ est in potentia, non exit de potentia ad actum, nisi ab aliquo agente quod est eiusdem generis, vel speciei cum ipso. Dicitur autem notabiliter, hoc sub disiunctione, quia vniuocatio in generationibus videtur attendi, vel penes genus, sicut est de generatiõe muli, qui fit ab equo, & asino, vel penes speciem, sicut homo fit ab homine. Altera proposi- K
tio est, quod formæ substantiales materiales non sunt actiuę, neq; passiuæ essentialiter, quod pro tanto dicitur ad differẽtiam formarum immaterialium, quæ sunt principia eorum, quorum sunt principia duob⁹ modis, & secundum agens, & secundum finem. vnde scribit Auerr. 12. metaphysi. commen. 36. Si quidem forma balnei non esset in materia, tunc moueret & secundum agens, & secundum finem. Dicitur autem notabiliter essentialiter, quia formæ materiales bene agunt, & patiuntur L
per suas qualitates. Vnde Aristo. dicit in libro de sensu & sensato, ignis non agit inquantum ignis, sed agit inquantum calidus. quod pro tanto dixit, ni fallor, quia actio proprie sumpta est merito contrarietatis, vt patet in. 1. de generatione, & corru. tex. commen. 50. & quia igni inquã tum ignis nihil est cõtrarium, quia substantiæ nihil contrariatur, tamẽ ignis est contrarius, atque eo modo quo contingit substantiam substantiæ contrariam esse, vt dicit Aristo- Propō ніз
te. in secundo de generatione & corruptione in tex. commen. 49. quia M
vt ipse ibidem dicit tex. com. 24. omnia elementa contrarietatem habẽt ad inuicem, quia differentiæ, contrarię sunt, id est ratione suarũ qualitatum, quæ sunt differentiæ, aut vere substantiales, vt voluit Alexander vt sibi imponit Comm. 5. physi co. commen. 10. aut circunloquutiuę, vt tenuit Auer. vbi supra. & in. 8. metaphysic. commen. quinto. ideo formæ materiales non dicuntur actiuę, aut passiuę essentialiter, sed si agunt & patiuntur, hoc erit p accidens

A dens rone suarum qualitatum. Et licet Cõm. sit in parte argumentatiua, & infra non declarat quomodo hoc sit intelligendum, ideo ne iterũ redeam ad istum locum, Animaduerte quod ista propositio nõ est absolute intelligenda, quod formæ materiales non sunt actiuæ, neq; passiuæ essẽtialiter, & quod actiuæ, & passiuæ sunt primæ qualitates, imo formæ substãtiales materiales sunt magis actiuæ, quã primæ qualitates essentialiter, ad bonum intellectum, quia certũ est, quod omnis actio facta ex congregato duorum diuersorum,

B necesse est, vt alterum duorum sit quasi materia & instrumentum, & aliud sit quasi forma & agens, sicut clare testatur Auer. in. 3. de anima. in com. 36. & elicitur etiam de intentione Philosophi, in. 2. de anima. in tex. com. 24. Igitur omnis actio proueniẽs à formis substantialibus elementorum, & suis qualitatibus, siue sint alteratiuę, siue sint localr motiuę oportet ꝙ attribuaẽ alteri tanquam formæ & agenti, alteri vero tãquam materiæ, & instrumento. manifestum est aũt quod semper respectus imperfectioris ad perfecti⁹

C est respectu materiæ ad formam, aut

ppõ. 114. instrumẽti ad agẽs, sicut dicit Cõm. in eodem com. 36. tertij de anima & in. 2. de anima. tex. com. 24. Manifestum est autem quod forma substãtialis ẽ nobilior qualitatibus. 7. metaph. tex. com. 4. Quod cõfirmatur primo in motu locali forma substãtialis elementi concurrit, tanquam causa agens principalis, ex diffinitione naturæ posita in. 2. physicor. tex. commẽ. 3. in qua dicitur, natura est principium motus, & quietis eius, in quo est primum, & per se, & non secundum accidens. vbi dicitur, quod

D est primum, idest principale, & non instrumentale principium. Quod confirmatur clare auctoritate Auer. in primo cœli & mundi. in tex. com. 17. vbi Arist. in tex. diffinit graue, & leue dicens. Graue quidem igitur sit quod ferri natum est ad medium. Leue aũt quod à medio. vbi Auerro. ponit documentum, & inquir. & intelligendum est ex descriptione grauis, & leuis naturam, quæ innata est ad mouẽdum ad medium, vel à medio. f. habitum & formã, ex qua procedit hæc operatio, & si hoc nomen grauitas, & leuitas non dicuntur vul-

E gariter nisi de accidente. vbi euidenter apparet de mente Auerr. formas substantiales grauium & leuium, esse principium principaliter causans motum localem, quia vt ipse inquit in. 2. physi. com. primo, ꝙ licet non ppõ. 125. inueniatur corpus simplex quod alteretur ex se, inuenitur tamen quod moueatur in loco ex se, & ẽ sine dubio mens eius, quod elementa habent principium intrinsecum actiuum motus localis, non tamen passiuum, secus autem est in motu alterationis, vt est videre in tertio cœli in commen. 28. & in pluribus alijs

F locis. Similiter etiam est in alijs motibus prouenientibus à formis mediantibus qualitatibus alteratiuis. nam si ignis calefaciendo aquã conuertit aquam in sui naturam nõ est dubium, quòd forma ignis generantis concurrit vt agens, & caliditas, vt instrumentum, & ita etiam est in alijs formis perfectioribus, sicut sunt formæ mixtorum, & sicut est anima plantarum, & animalium. vnde Aristot. increpat Empedoclem ponentem motum augmenti prouenire in

G viuētibus à virtute elemētali ignea, sed vult q ignis, & calor cōcurrant, vt concausa, & vt instrumentum, sed anima concurrit tanquam agēs principale, vt patet in secūdo de anima. tex. cōmen. 41. Si igitur propositio proposita locum habet, sic est intelligenda, quod formæ materiales nō sunt actiuæ, aut passiuæ essentialiter, sed qualitates primæ sunt actiuæ & passiuæ, hoc est intelligendum, quo ad esse principium immediatum agendi & patiendi. nam esse isto modo principium actionis, & passionis in istis gñabilibus, & corru

H ptibilibus, pertinet ad causam instrumentariam, aut organicam, & non ad causam principalem. nam formæ quę sunt hic, non agunt per suā essentiam, sicut formæ abstractæ à materia, sed requirunt instrumentū ad hoc quod ab eis emanet propria operatio, sed intelligentia si mouet cœlum, mouet per scientiam suam, quæ est idem cum essentia sua, & qa vt diximus, actio proprie est merito contrarietatis, & formæ elementales non sunt contrariæ per se, sed per suas qualitates, & sic tene de ista propositione apud Peripateticos. Reuer

I tamur vnde discessimus, & quia Auicen. obedit istis propositionibus, iō credit omnes formas esse ab intelligentia agente, quam vocat datorem formarum. & Themistius etiam videtur esse eiusdem quasi opinionis, vnde istam opinionē Themistij pautis pertransit hic, sed si vis diffuse videre eam, vide in cōmen. 18. 12. metaph. & nos ibi loquuti fuimus plene de hoc. ī hoc vero loco dicit Themestius in sua paraphrasi de anima, qui liber dicitur esse sextus naturalium in ordine secundum Arabes. in hoc enim concordat cū Auic. Auer. K

vt ē videre in principio libri metheororū ab ipso. Vult igitur quod Themistius dixerit, quod anima non solum est illud, quod est omnes formæ intelligibiles, & sensibiles spiritaliter, iuxta illud Arist. in. 3. de anima. tex. com. 38. anima est quodam modo omnia, quia est sensibilia per sensum, & est intelligibilia per intellectum, verumetiam est illud quod ponit omnes formas in materijs, & creat eas præcipue autem, vt inquit Cōmenta. duodecimo primæ philosophiæ commen. 13. motus fuit ad ponendum huiusmodi animam L

abstractam vniuersalem ꝓpter animalia quæ generantur sine semine. vnde hæc sunt verba eius in primo de anima. in cap. 24. Animam itaq; illam mundi vnicam atq; vniuersalem, quæ corporibus præbet siue animam dicere, siue vitam malis. quæ nihil aliud est, quāuis quędam vitalis generabilisq; per omnem naturā inuenta, clarissime asserunt ea animalia, quę ortu spontali de materia putri prouenīūt, ea ex tali excrementorum, & sordium mixtione, aut tali ortu spirant viuiscunt, mouentur, vt in Aegypto mures, & in no- M

stro cœlo vermes, & locustæ, & quæ huius generis plurima &c. Demum Auer. ponit vnam aliam rationem pro Auicen. quia videmus ignem generari à motu. Nō est autem dicendum quòd motus generat substantiam, ergo forma ignis datur à datore formarū separato, & est super isto fundamento, quod omne quod fit, vel fit ab aliquo eiusdem generis, vel ab aliquo eiusdem speciei. Motus aūt, & forma substantialis ignis, neque sunt eiusdem gñis, neq; sunt eiusdem

A eiusdem speciei. Auer. vero tandem ponit viam Aristo. in hoc, ꝙ formæ materiales sunt generantes formas materiales. & in hoc vides qualiter propositio prima sumpta per Auic. falsa erat, ꝙ formæ materiales non sunt actiuæ, neq; passiuæ essentialiter, immo quælibet forma inquantum forma, est per se actiua, formæ enim est agere, & mouere, sed moueri & pati alterius principij sunt, vt dicit Philosophus in secundo de generatione & corruptione in tex. cō. 50. Bene verum est, ꝙ formæ materiales sunt passiuæ per accidens. Vnde Comment. 3. cœli commen. 28.

Opi. Aris. & Auer.

Forā p se actiua est.

B Forma elementi inquātum forma, mouet, sed vt est forma in materia mouetur, & ideo formæ abstractæ à materia sunt solum per se agentes, & nullo modo patientes, neq; essentialiter, neq; accidentaliter, quia essentialiter pati repugnat formis inquātum sunt formæ, sed nec accidentaliter, quia sunt abstractæ à materia, quæ est origo prima passionis cum transmutatione. & in hoc est differentia, vt patet nono primæ philosophiæ commen. 2. Et ideo Cōment.

C tenet cum Aristo. quod in animalibus, & plantis genitis, ex semine generantia semina sunt quæ dant seminib⁹ virtutes informatiuas, & corpora cœlestia. Sed in genitis sponte, vt illis, quę ex putri materia gignuntur tales virtutes dantur à calore solis, & stellarum. Et vult Auer. quod huiusmodi virtutes assimilantur arti, & intellectui. arti quidē, quia ars nihil aliud est quàm forma rei artificialis existens in anima artificis, quę est principium factiuum formę artificialis in materia. Vnde Aris. septimo metaph. tex. com. 23. Quare modo quodā accidit ex sanitate sanitatem fieri, & domū ex domo, sine materia materiam hñtem. medicinalis enim est, & ædificatiua species sanitatis, & domus. Sic etiam istæ virtutes informatiuę inquantū sunt generantes similia illis, à quibus data sunt semina assimilantur arti. Assimilantur autem intellectui, in hoc ꝙ non agunt per instrumētum corporale, quod est intelligēdum ex parte subiecti, nō sunt enim virtutes organicæ, vt potentia visiua, & auditiua, tamen bene operantur per calorem commensuratum, qui est viuificus.

Virtutes Iformatiuę assimilāt arti, & intellectui.

D

E Et in hoc est differentia inter istas virtutes dictas informatiuas à Medicis, & inter virtutes naturales, quia virtutes naturales nō agunt actione intellect⁹ operatiui, idest practici, sicut virtus informatiua, quæ assimilabatur intellectui, hoc quod non agit per organum, tāquam per subiectum & instrumentum, sed virtutes naturales habent membra propria, vt prima digestio stomachum, & secunda hepar, & sic de alijs, sed virtus informatiua non agit p membrum proprium. Sed in hoc est difficultas, quia secundum Aris. in. 16. de animalibus. Cor est primum qd̄

Dfia inter virtutes Iforatiuas & nāles.

F viuit, & vltimum ꝙ moritur, ergo virtus informatiua, mediante corde producit reliqua membra, & ita videtur, ꝙ agit mediante aliquo membro. Nisi esset, quòd licet cor præsupponatur generationi omnium aliorum membrorum, tamen virtus informatiua est, quæ est principium ꝓductiuum omnium membrorum. vnde non per cor, vt per organum in quo fit talis virtus, vt visiua virtus in oculo generat alia, quia tunc cor esset ēt medium in ge

 nerando

G nerando seipsum. Et propter hoc Galenus dubitauit de hac virtute, an esset Deus, aut non. Etenim vt scribit idem Auer. in lib. destructio destructionum, in disputatione. 3. in solutione. 18. dubij, inquit. sed entia inferiora, & seinuicem generabilia, quæ animata sunt, indigent alio principio ratione animæ, quòd dictam animam det, & etiam formam. Et Galenus nuncupat eam virtutem formatiuam, & aliqui sapientes dicunt, quòd ipsa virtus est separatum principium. Quidam vero istarum, dicunt ꝙ est intellectus.
H Quidam dicunt quod est anima. Quidam dicunt, ꝙ est corpus super cœleste. Et quidam dicunt, ꝙ non est aliud nisi Deus. Et ideo dubitauit Galenus vtrum agens hác actionem, sit ipsemet Deus, aut aliud. Sed inquit Auer. in eadem digressione septimi, quòd talis virtus informatiua agit per calorem existẽtem in semine, tanquam per instrumentum, non tanquam per organum in quo sit, sicut virtus in subiecto proprio & forma in materia, & sicut anima est in calore naturali. Nam vt habet Auerro. in commen. 73. super
I primo canticæ canticorum Auicen. calor naturalis est subiectũ animæ, vt est notum ex scientia naturali. Nam Aristot. in libro de morte & vita, describens generationem viuentibus accommodatam, dixit, generatio est prima participatio animæ in calido naturali, & vita est eius permansio. nam extinctio caloris innati mors est. Vnde Galenus satis congrue vitam senum comparauit in prima particula separatorũ sermonum lucernæ, cuę est extinctioni parata. Vnde quidam ex hoc tenuerũt calorem naturalem, & spiritum K esse formaliter animatum, tamen tenendo aliam viam, quæ magis placet, possumus glossare, ꝙ generatio est prima participatio animæ à corpore organico disposito per calidũ naturale, quia in diffinitione animę dicitur, quòd est actus corporis organici physici, potẽtia vitam habentis. Sed talis virtus informatiua est in calido, quod est in semine, sicut intelligentia in cœlo, & est sicut motor in mobili, & in instrumento, & ille est locus, vt vides clare cõtra Chimerizantes in uia Auerr. qui tenent intelligentiam esse formam per for- L malem inhærentiam perficientem ipsum orbem. Et postea conuertitur se contra illos, qui opinati sunt istam virtutem esse intelligentiam separatam, siue sit Deus, siue idea, siue anima mundi, siue colcodea, ex demonstratione Arist contra Platonem, qui vult, ꝙ forma non generatur per se, quia tunc generatio esset non à materia. consequens est impossibile, quia in omni generatione oportet subijci aliquod subiectum, quod dicitur generari, & deferre ipsam transmutationẽ, vt late demonstratum est in primo physicor. cum M hoc quod est concessum ab omnibus, quia omnes, qui de natura loquuti sunt, in hoc conuenerunt, ꝙ ex nihilo nihil fit, vt dicitur in primo physi. tex. com. 34. Consequentia autem deducitur, quia si generás sit forma separata, ergo in generando non dependet à materia. & si sic est, igitur producit sibi simile omnino, & ita non opus esset ponere materiam. nam omne mixtũ cum materia fit à mixto cum materia. Amplius materia si est necessaria in generatione

A neratione per se est, quia est pars generati, sed materia non est pars formæ. igitur si forma per se generaretur non opus esset ponere materiã. & propter hoc concludit Cõmenta. ꝙ generans est illud quod transmutat materiam extrahẽdo id, quod est in potentia ad actum, & quia transmutatio fit per qualitates alteratiuas, necesse est quod tale alterans sit corpus, nam declaratum est in septimo physic. tex. com. 12. ꝙ alterans, & alteratum debent esse simul, & debent se contangere. cõtactus autem est eorũ quorũ vltima sunt siĩ. 5. phy.
B tex. c. 22 & talia sunt corpa physice
Suasio. loquẽdo. Et qa aliqs pro Pla. & Aui. dicere posset, ꝙ aliud est agẽs, ꝙ disponit subiectum formę, & aliud est quod generat formam, sicut de facto isti ponunt.
Cõfutatio Contra hoc arguit Auer. quia si aliud est generans subiectum formæ. i. disponens subiectum ad recipiendum formam, & aliud est generans formam, tunc subiectum & sua forma essent duo in actu. consequens est impossibile, qa cum ex subiecto, & forma fiat per se vnum, oportet ꝙ vnum sit in potentia, & aliud sit in actu, vt dicitur octa
C uo metaph. tex. commen. 15. & 16. ex duobus enim entibus in actu nõ fit per se vnum. Consequentia autem sic deducitur, quia actio disponentis subiectum terminatur ad aliquod ens ĩ actu, & similiter actio generantis formam terminatur per se ad aliquod in actu. Si igitur aliud est disponens subiectum, & aliud generans formã. Forma igitur & suũ subiectum sunt duo in actu, & ita patet sequela, & propter hoc subdit Auer. ostendendo impossibilitatem consequentis. in quo inferebatur, ꝙ subiectum formæ, & sua forma sunt
D duo in actu, quod subiectum formę nõ habet esse supple in actu, nisi per formam, vnde Commenta. loquens de prima materia, quæ est subiectũ omnium formarum, in secũdo physico. commen. 12. infert, ꝙ si esset per se in actu sine omni forma, tunc qđ non esset in actu, esset in actu, quod implicat manifestam contradictionem. Et propter hoc subdit, quòd actio agentis non pendet de subiecto, nisi qa pendet de forma, quia agens transmutans subiectum non transmutat ipsum, nisi propter formam,
E vt dicitur in secundo physic. forma enim est finis generationis, & illa est quæ mouet intentionem agentis, & ideo actio agentis non pendet à forma, supple tu, sine subiecto, ita quòd intendit generare formam per se sine materia subsistentem, quia hoc est impossibile, nec pendet etiam à subiecto, per se sine forma. Et propter hoc dicitur in septimo metaph. tex. com. 23. & 26. quòd illud quod per se fit, est compositum ex materia & forma. Adducit etiam aliam rationem in declaratione pñtis theorematis, quòd si aliud est generans subiectum formæ, & aliud est gene-
F rans formam, tunc vnum actum, secundum quòd est vnum actum generaretur à duobus agentibus, quod est impossibile, æque immediate intelligas, quia non inconuenit, immo est necessarium, quòd idem effectus per se producatur à duob⁹ agentibus, quorum vnum est per se causa vniuersalis, & aliud per se est causa particularis, homo enim generatur ab homine, & à sole, vt patet in secundo physic. tex. commen. 26. & 12. primę philosophiæ. tex. com. 13.

G nam idem agens particulare sufficit ad vtrunque. Si igitur tu separas, quia aliud p te disponit, & aliud generat, ergo idem actum per se est à duobus agentibus proximis. Vltimo Auer. innuit in calce commenti aliã rationem, quia aliquis soluere posset, iam factam rationem, ꝙ agens particulare est quod disponit, & vniuersale separatum est, quod generat inquit. Hoc stare non potest, quia illud non potest generare aliquid materiale, quia est incorporeum, & non potest alterare materiam, per qualitates alteratiuas, quia tale necessario

H est corpus. Amplius iste effectus genitus est particularis, ergo generans debet eẽ particulare, quia ex. 2. phys. tex. com. 38. effectuum particularium causæ sunt particulares, & vniuersaliũ causæ sunt vniuersales. vbi Cõmenta. in com. dicebat, & dixit hoc præseruando se à Plato. opinione, videlicet, ꝙ vniuersalia sunt causę particularium. Vltimo in calce digressionis ostendit quod mouit Arist. in ponendo mouens separatum à materia, & dicit, ꝙ fuit factio virtutum intelligentium, quia virtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixtę

I cum materia, vnde necesse est, vt omne non mixtum cum materia generetur quoquo modo à non mixto cum materia simpliciter, quemadmodum est necesse, vt omne mixtum cum materia generetur à mixto cum materia. Quem locũ Gregorius Ariminensis in secundo sententiarum distinct. prima, quæstione prima, articul. primo in respõsione ad argumenta, ita exponit, quòd Comment. non loquitur de virtutibus intellectualibus, quæ sunt intelligentiæ, sed loquitur de virtutibus

Expositio Greg. Ari. & Ioá. de Gand.

intelligibilibus quæ sunt intellecta vniuersalia, & intentiones vniuersales abstractæ à materia, & conditionibus materiæ, propter quarum factionem in nobis coactus fuit Arist. imponendo intellectum agentem, & ita exposuit Ioannes de Ianduno in. 7. suæ metaphy. quæst. 19. Sed ista expositio non quadrat verbis Commen. quia loquitur de virtutibus intelligentibus, quia dicit quòd mouit Arist. in ponendo mouens separatum à materia fuit factio virtutum intelligẽtium, quia virtutes intellectuales sunt non mixtę, modo si Commenta. per hæc verba intellexisset species intelligibiles, & vniuersalia relucentia in eis, nõ dixisset virtutum intelligentium, sed intelligibilium, neque dixisset virtutes intellectuales, sed virtutes intellectas. nã in scientia humana non potest dici, ꝙ res intellecta sit intelligẽs propter ipsam animam intellectiuã esse infimam in genere abstractorum, vbi sciẽtia est qualitas, & de nouo secundum Peripateticos fit in nobis, quia intellectus à principio in nobis est veluti tabula rasa, in qua nihil est pictum, vt dicitur in tertio de anima tex. commen. 14. Ideo aliter dicendum est, ꝙ vt alias in consimili materia diximus supra in via Arist. est duplex generatio, vna proprie dicta quæ est actus generabilis in quãtum generabile est, & ista requirit de necessitate subiectum quod vere dicitur gñari, vt dicit Auer. primo physicæ auscultationis. tex. com. 60. quia motus est in moto, & denominat ipsum & requirit priuationẽ, & alterationem prçuiam, quæ fit in tempore & istum modum generationis intẽdit Arist. remouere à cœlo, vt scribit Cõmen.

K (beside line 1); Cõfutatio (beside "Commen. quia loquitur de virtuti-"); L (beside "Commenta. per hæc verba intelle-"); M Põ ppria. Gño duplíciter. (beside "dum est, ꝙ vt alias in consimili ma-" / "teria diximus" / "duplex generatio")

A Commen. in primo de cœlo & mundo. in tex. com. 20. Alia vero est generatio secundum similitudinem, & dicitur quoquo modo generatio, & rectius dicitur productio qua in ęternis causa secundum naturam, & nō secundum tempus præcedit causatum, & ita dicimus nos iuxta viam istius viri, ꝙ in æternis est causa, & causatum secundum ꝙ intellectum est causa intelligentis, & ista non requirit subiectum, neq; tempus, neq; priuationem, & quia omnes virtutes intelligentes sunt causata ab ęterno prima in triplici genere causę huB iusmodi res fuit in causa, quę mouit Arist. ad ponendum mouens separatum à materia, quia omne non mixtum cum materia, necesse est, vt generetur quoquo modo à non mixto cum materia, vbi manifeste patet, ꝙ vniuersaliter loquitur, & etiam dicit quoquo modo, quia in abstractis a materia, non dicitur aliquid generari simpliciter, quia generatio simpliciter dicta non est nisi in reb⁹ materialibus generabilibus, & corruptibilibus, & ista est mens Auerro. sine dubio. Ex his igitur patent rationes adductę per Auer. in illa digresC sione. 31. commen. in septimo primæ philosophiæ, quem publice hoc anno Neapoli legere non potui, propter imminentem epidimiæ suspicionem, & male mihi successisset, nisi vir ille nunquam satis laudatus, poeta, & orator, Italiæ & tempestatis nostræ decus, Petrus Grauina, mihi consuluisset, cui semper, & ob singularem doctrinam, & morum probitatem secundum doricam harmoniam, vt inquit diuus Plato, connexus ero, & obnoxius. Sed redeamus ad rem nostram. mens Aristot. secūdum Auerroicam doctrinam est, D quod idem est agens disponens materiam, & inducens formam propter rationes tactas. Sed contra Auer. rationes insurgit subtilis Doctor in septimo suæ metaphysicæ, quæstione vndecima. Inquit enim, ꝙ prima ratio Commenta. nulla est, nec probat consequentiam, videlicet, quòd si forma separata esset generans formam, tūc generaret sibi simile, quia omne agens quantum est de se, producit sibi simile, quia vt inquit, instantia est in promptu. nam actio primæ causæ minus dependet à materia, quàm actio alicuius ideæ si esset, sed primum non potest semper producere sibi simile, sed producit materiam sicut formam, & similiter compositum, quia quicquid potest causa inferior, potest & superior, sed inferior potest gn̄are compositum, ergo & superior. Item consequentia assumpta non valet, ꝙ quia agēs non est in materia, ideo non dependet actio à materia, quia omne agēs citra primum, requirit materiam in quam agat, & tamen aliquod est agens immateriale præter primum. Item contra secūdam rationem, ista propositio videtur impossibilis, immateriale non potest transmutare materiam, & hoc propter quatuor. Primo quia ex ipsa sequitur impossibile, scilicet, quòd prima causa nō potest transmutare materiam, quia nullum agens separatum est ita immateriale, sicut prima causa. Item secundo, impossibile est aliquid trāsmutare aliud per medium nisi transmutet medium. Sed Commentat. in fine illius commenti dicit, quòd forma separata potest transmutare materiam mediāte corpore cœlesti,

Rōnes Scoti contra Auer.

G ergo potest trāsmutare illud corpus medium, aliás procederet in infinitum, quia vltimum transmutatum transmutatur ab aliquo trāsmutante, & illud est materiale, & deuenies ad aliquod transmutans nō corpus, quod transmutet corpus immediate. Item tertio de dictis proprijs sequitur oppositum dicti sui, quia dicit ꝙ corpora cœlestia in illis quę generātur per putrefactionem dant illis aliquid loco seminum, sed corpora cœlestia sunt formę, ita ꝙ non est ibi materia receptiua formę substātialis secundum ipsum in lib. de sub

H stantia orbis, ergo sola forma potest transmutare materiam. Itē quarto transmutans transmutat inquātum est in actu. 9. metaph. & inquantum tale accidit sibi habere principium potentiale, ergo accidit transmutanti habere materiam, & esse compositum. Item contra aliud quod tangit excludendo responsionē per vnitatem compositi. dicit. n. ꝙ subiectū & forma essent duo in actu, & quod vnum actu esset á duobus agētibus, hæc sunt opposita, quia si subiectū, & forma sunt duo, tunc nō sunt vnū actu, sed duo actu. Item ex eodem

I affirmato, & negato non sequit̄ idē. Item ꝙ ratio nō valet in se, quia materia est á Deo, quia in gn̄abilis, & tamen forma est á generante particulari, ergo subiectum & forma sunt duo in actu non valet, quia tota materia est in potentia, & actus aduenienes facit vnum actu. Item alia ratio non valet quādo infert, ꝙ vnum actu est á duobus agentibus. probatio ꝙ conclusio sit necessaria, aliquis vnus effectus est ab agēte particulari, & qcquid ē á cā particulari, est ab oib⁹ causis vl'ibus ordinatis, & veri q̄ ab isto particulari. & illud voluit

K Plato, vt ipoit̄ sibi, tn̄ qd eēt á duobus agentibus æque primo, & æque īmediatis, hoc esset impossibile, sed isto modo non potest inferre cōtra Platonem, quia disponens, & inducens sunt agētia ordinata. Sustinendo viam Auer. ad primum Scoti respōdetur ꝙ quicquid immediate fit á non mixto cum materia, est nō mixtum cum materia, sicut intelligentiæ, sed ista quæ sunt hic dependent á Deo mediantibus corporibus cœlestibus, & conseruantur in esse. vnde Auer probauit ex intentione Aristo. nullum nouum á volūtate antiqua

L īmediate posse prouenire. mixta igitur ꝯposita ex materia, & forma immediate á prima causa ſm Peripateticos non proueniunt. De prima autem materia id quod adducitur nō est ad ꝓpositum, tum quia materia non dependet á Deo in esse secundū se, sed vt stat sub forma, sic. n. participat esse, & bonitatem primi tum etiā quia dato ꝙ materia immediate cū sit æterna dependet in esse quo ad suam essentiam á Deo, tamen ipsa non est composita ex materia & forma, quia materiæ non est materia, tunc. n. generationes protēderentur in infinitum si forma per se

M fieret, vt dicit Aris. & Cōm. in. 7. meta. tex. cō. 26. & 27. & idem iudicium est de materia si per se generaretur, quia diuisibile semper eē oportet id quod per se fit, & per se generatur, vt ibidem dicitur. Sed tunc in hac solutione esset dubium. nam si materia immediate ab æterno ꝓducitur, tunc cum quicquid procedit immediate á causa prima perfectū sit. materia igitur ſm se eēt ens perfectum, quod est cōtra oēs sapientes. Ad hoc respon-

Defensio Auer.

Dubium.

Solutio.

A rñdetur ꝙ propositio illa veritatẽ habet de eo, ꝙ sic procedit à causa prima quod conducit ad esse entia ad maximam Dei similitudinem, sicut est intelligentia, tñ id quod procedit ab ipso immediate, sic, vt sit subiectum & fundamentum oĩum stat imperfectum esse, sicut est prima materia. nam distantiæ entium in hoc sunt valde diuersæ, oĩa.n à primo principio habent esse, & viuere sibi cõmunicatum. tamen his clarius, his vero obscurius. sic dixit in hoc longe ante nos Magnus Albertus in. 1. physicorum tractatu vltimo, cap. 13. Ad

B aliud de consequentia illa quam dicit non valere, respondetur, ꝙ agens immateriale bene præsupponit materiam dum comparatur ad effect' materiales in quos agit mediãtibus corporibus cęlestibus. Vnde Auer. in octauo physic. cõmen. 4. contra loquentes sarracenos in sua lege inqt, & nituntur ad confirmandum hoc ex hoc, ꝙ mos est dicere quod subiectum esse necessarium agenti, scilicet subiectum, ex quo fit generatio est dimibutio agẽtis. Et omnia ista sunt existimationes vulgares, valde sufficientes secũdum cursum, secun-

C dum quem nutriuntur homines in eis, non secundũ sermones sufficientes. agens enim non posse agere aliquod impossibile non dicitur esse diminutio, sed dicere ipsum facere aliquod impossibile, & posse facere, est deceptio sed si forma per se fieret ab agente separato immediate, oporteret illam esse aliquid immateriale, immateriales enim substantiæ, vt sunt virtutes intellectuales sunt illę, quę immediate ab agente abstracto producuntur, vt dicit Commentator de mente Philosophi. Ad illa quatuor, quæ deducit contra secun-

D dam rationem, respondetur per ordinem tenendo conclusionẽ de mẽte Arist. & Commenta. Auer. ꝙ immateriale non potest immediate agere aliquod materiale, vt tenuit etiam in octauo physic. in commen. 15. Ad illud quod dicit de prima causa totum concedunt Peripatetici, quia posuerunt essentialem dependentiam istorum à prima causa mediantibus corporibus cęlestibus. Vnde Philosophus primo methcor. in principio dicit, oportet mundum istum inferiorem superioribus latio nibus esse continuum, vt omnis eius E

virtus inde gubernetur. Ad secundum bene concedunt Philosophi, ꝙ intelligentia potest immediate mouere corpus cœleste, sed hoc non est transmutare aliquid substantialiter, quia motus cœli est æternus, & in corpore cœlesti non est alteratio passiua, nec augmentatio, nec diminutio, nec generatio, neq; corruptio. Peripatetici igitur tenuerũt ꝙ aliquid ſm substantiam transmutabile immediate à substantia immateriali transmutari non potest, quia talis alteratio est per contactum, & conta-

F ctus est corporum. Ad tertiũ in quo reducit Auer. ad cõtradictionem ex dictis proprijs probando, ꝙ forma aliqua sine materia potest transmutare materiam, quia corpus cœleste seclusa intelligentia est quędã forma sine materia, & tale largitur animalibus ex putrefactione genitis aliquam virtutem loco virtutis, quę est in semine. Respondetur, vt in proprio theoremate declarauimus aperte de mente Auer. ꝙ orbis cęlestis in via eius non est forma sine materia, quia oĩs forma sine mã: apud Peripate-

G pateticos est intelligentia abstracta. vnde vt supra dixim⁹, multi magnę authoritatis viri, decepti sunt ī hoc, credentes in via Arist. & Auer. ꝙ cum cœlum seclusa intelligentia non sit cōpositum ex materia, & forma, nec est prima materia, quia talis est ī potentia ad esse. Igitur per locū à sufficienti diuisione, orbis ille est forma. Sed locus consequētis decepit eos, & etiam æquiuocatio. Nam substātia, quæ diuiditur in materiam, & formam, & in substantiam cōpositam ex materia & forma est analoga, & quodlibet analogatum ex illis trib⁹
H habet membra analogata, etiā sub eo in quę diuiditur. vnde mā habet gradus, sicut potentia habet gradus. vt dicit Auer. in fine libri de substantia orbis, dicimus igitur nos, ꝙ cœlū seclusa intelligentia, licet nō sit substantia composita ex materia, & forma, nec sit forma abstracta à materia, nec forma materialis est, tamen materia non prima, sed materia in actu. vnde est in supremo gradu pfectionis debito materijs, vt dicit Cōmenta. in secundo cap. de substantia orbis, & hoc ſm rem nihil aliud est nisi corporeitas, vt ipse dicit in li-
I bro destructionum. i. vna substātia simplex subiecta trinæ dimensioni, cui competit esse subiectū motus circularis. vnde Cōm. 9. primæ philosophiæ. com. 17. inquit, nihil prohibet, vt cœlum sit materia, sed prohibet, vt sit forma. Ad quartum conceditur, ꝙ transmutans non trāsmutat nisi inquantum est in actu, quia semper existimabitur aliqua species mouens, vt dicitur in. 3. phys. in tex. commen. 17. Sed quando dr̄ quod accidit sibi, vt sic quod habeat principium potentiale. Ad hoc respondetur, ꝙ si loquamur de transmutante ad aliquid nouum, necessario requirit principium potentiale, merito cuius sit talis transmutatio, quia non potest fieri sine alteratione prępuia, & alteratio requirit contactum, & contactus est merito quantitatis, quæ requirit subiectum quod sit in potētia susceptiua respectu talis quātitatis. licet igitur materia sit principium potentiale in rōne agendi est, tum cōditio necessario requisita ad actionem. Ad aliud quod tangit excludendo rn̄sionem, quia dicit opposita, quia si subiectum & forma sunt duo in actu, tunc non erunt vnum. Rn̄detur, ꝙ quælibet positio impossibilis implicat opposita, & ideo ex illa responsione dicēte, quod aliud est agens disponēs materiā & aliud est agens inducēs formā, sequitur ꝙ sit vnū in actu, sicut de facto est quod gn̄atur est per se vnū in actu, & q̄a terminatur actio cuiuslibet agentis semper ad aliquid actu. sic igitur sequitur, ꝙ sunt duo actu, si aliud est, quod disponit, & aliud est quod inducit formam, & ita vnū, & non vnū, & ita patet ad sequens. Ad aliud de instātia de materia prima, quę est à Deo, & forma ab agēte. Dico ꝙ ista instantia non militat contra Auer. quia mā non est à Deo per trāsmutationem. Ad vltimum non negat Cōm. quod idem effect⁹ in actu possit per se esse à pluribus causis ordinatis, quarum vna sit particularis, & alia vniuersalis. sciebat enim quod, sol, & homo generant hominem, tamen ex hypothesi data per aduersarium in responsione sequitur, quod à duab⁹ causis immediatis eiusdem ordinis aliquid producatur, vt supra deduximus. Reuertamur igitur, & dicamus

K L M Obiectio. Limitatio ppōnis.

A dicamus ꝙ proposita propositio ab Auerro. quæ dicit, quòd idem est agens disponens materiam, & inducens formam, veritatem habet in transmutatione substantiali a natura facta, & intelligitur respectu immediate disponẽtis mãm, quia stat artem disponere materiam alterando materiam, & tamen natura introducet formam substantialem, licet enim multæ sint differentiæ inter naturam, & artem, quas pro nũc nolo prosequi, tamen vna est ista ex illis, quia ars non potest producere
B immediate formam substantialem, quia oẽs formæ introductæ ab arte sunt accidentia, vt patet ex. 2. physi. com. 13. vnde Auerr. inquit. in. 12. primæ philosophię. commento. 18. Ars nihil facit in corpore nisi in extremitatibus tantum, natura vero in ipso corpore toto, vnde si ars alchymię vera est, non est credendũ, quòd forma substantialis auri, aut argenti inducatur principaliter ab arte, sed ars solũ applicat actiua passiuis, & virtutes, & qualitates naturales sunt illæ, quæ virtute naturæ ĩ ducunt formam. nam non est du-
C bium quòd aliqua inchoatiuè possunt proficisci ab arte, & completiuè inducuntur a natura, sicut segetes. Vnde Auerrois in secundo physicorum. commen. 77. reprehendit Alexand. opinantem quòd pluuia, non esset propter segetes, quia messes sunt ab arte. nam inquit quòd natura complet multa, quæ sunt per artem, & ars multa, quæ sunt per naturam, & sapiẽtes medici, vt Aui. in. 5. cano. & Auer. in singulari tract. de theriaca fatent, ꝙ ĩ theriaca fermẽta resultat ex actione miscibiliũ quędam forma substantialis distincta, & superaddita miscibilibus, per D quam operatur tot diuersos, & mirabiles effectus. vnde sicut ars multa perficit, quæ natura nõn potest, vt dicit Aristote. in secundo physicorum. text. commen. 79. sic etiam natura perficit illa, quæ ars non potest. non inconuenit igitur artem disponere a remotis materiam, & natura est illa demum, quæ immediate disponit, & inducit. Vnde propotio illa famosa, gaudeant alchymistæ, quia vna species non potest trãmutari in aliam per artem, non est vera apud sapientes, quia nõ est species, quæ conuertitur in speciem per E artem substantialiter, sed est materia stans sub vna forma, & expoliatur ab illa, & induit aliam secundũ prædictum modum. Fallit autem proposita propositio in artificialibus, quia vna ars potest disponere materiam, & alia ars inducit formã sicut patet in secundo physicorum. in text. commenti. 24. & in primo Ethicorum capitulo primo. Et si contra determinata arguatur, quia tunc ex non substantia fieret substãtia, quia si disponẽs, & inducens est idem, cum dispositio sit qualitas, a F qualitate igitur inducetur substantia. Respondetur quòd proposi- Solutio. tio illa sic intelligitur, ex non substantia non fit substantia constitutiue, quia partes constituentes substantiam debent esse substantiæ. vnde propositio illa veritatem habet, vt ly ex, dicit habitudinem causæ materialis. Fallit etiam in accidentibus, quia lux disponit mediũ, & color inducit speciem.

PRO-

PROPOSITIO CXV.

Eiusdem est actus, cuius est potentia.

SCribitur ista propositio ab Aristote in libro de somno & vigilia. glossant formalizantes de potentia, & actu quæ sunt differentiæ, aut modi diuidentes ipsum ens, quæ secundum ipsos sunt potentia obiectiua, & actus entitatiu⁹. Sed quicquid sit de illa potentia obiectiua: de qua alias diffuse dixi, intellectus tamen
H Aristote. non videtur esse talis, vt ipsi asserunt, propterea, quia Aristote. ibi probat, quòd quemadmodum actus sentiendi est in composito, ita & potentia sentiendi est in composito, & ex consequenti eiusdem subiectiue est potentia cuius est actus. Inquit enim Aristotel. in primo de anima. tex. commen. 64. Dicere autem irasci animam simile est, ac si aliquis dicat eam texere, vel ædificare. Melius autem est fortassis nõ dicere animam misereri, aut addiscere, aut intelligere, sed hominem anima.
I Et eodem modo potest verificari etiam ab bonum sensum, quod eiusdem obiectiue est potentia cuius est actus. nam idem est obiectũ potentiæ, & actus, alioquin potentiæ non distinguerentur per actus, & actus per obiecta contra Philosophum in secundo de anima. tex. cõmen. 33. & eodem modo propositio illa Aristote. in nono primæ philosophiæ. tex. commen. 13. Potentia & actus sunt eiusdem generis, secundum ipsos veritatem habet de potentia obiectiua, & actu existentiæ, immo talia sunt eadem nedum genere & specie, verumetiam, & numero. vnde damnãt Diuum Thomam qui posuit potentias animę esse qualitates, & accidentia, quia act⁹ sunt qualitates, fundans se super hac propositione dicente, quòd eiusdẽ generis est potentia & actus. nã stat potentiam subiectiuam esse in genere substantiæ, & actum esse in genere qualitatis. similiter potest contingere quòd potentia susceptiua sit in prædicamento quantitatis, & actus susceptus sit in prædicamento qualitatis, sicut superficies respectu colo-
K
L ris, & sine dubio illa opinio sancti Thomæ non est vniuersaliter vera nec credendum ipsum simpliciter, & vniuersaliter hoc sentire. Sed vidit Aristote. in. 12. metaphysi. determinasse, quòd principia omnium prædicamentorum secundum analogiam sunt eadem, & sunt potentia & actus, & quod principia proxima sunt diuersa. & remota sunt eadem.

PROPOSITIO CXVI.

Omne æternum caret potentia.

M PRopositio est satis allegata, & extrahitur in propria forma ab Aristote. in nono primæ philosophię: tex. commen. 17 vbi dicitur. Est autem nihil potentia sempiternum, intelligitur de æternis, quæ sunt actus: & formæ. nam prima materia substantiatur per posse, ita ꝙ potentia est dña substãtialis materiæ, similiter, orbis cœlestis, qui ẽ materia in actu est in potentia ad vbi licet non sit in potentia passiua contradictionis in substantia per quam res potest esse, & non esse. talis enim potentia est in

A in rebus generabilibus,& corruptibilibusquæ sunt hic, & in nullo æterno inuenitur. Aduerte tamen quod in formis æternis citra primam, licet nõ sit potẽtia realis, quia in æternis aliis a prima materia, & orbe non differt posse ab esse, tamen bene in talibus potest esse aliquis modus potentiæ logicè, vt alias declaraui in concordantiis Auer. in 3. de anima. Dixi autem notabiliter alijs a prima materia,& ab orbe, quia materia prius est in potentia ad aliquam formam, quàm actu sit sub illa forma,& in or
B be in quo est potentia ad vbi pars cęli, quæ est in oriẽte prius est in potẽtia, vt sit in occidente, quàm quod actu sit illic. sed in intelligentiis excepto intellectu possibili, potentia ibi phy sicè loquendo non differt ab actu, quia omnem perfectionem quam potest habere quęlibet intelligentia ab ęterno secundum Pphilosophos habet illam, tamen loquendo de potentia logica, quæ nihil reale ponit, sed solũ est non repugnatiua, sic in intelligẽtiis citra primam reperitur potentia, vt dicit Commenta. in. 3. de anima in commen. 5. in solutione ter-
C tiæ quæstionis, quia intelligentiæ Saturni inquantum ens, non repugnat quod sit perfectior, quàm sit. sicut talpa inquantum animal potest videre, i. est sibi non repugnat, quia tunc visio repugnaret cuilibet animali, sola autem prima intelligentia est liberata ab omni potentia. quia nullum ens est simpliciter perfectũ nisi primum principium, vt dicit Commenta. in quinto metaphy. in capite de perfecto. dixi autem notabiliter excipiendo intellectum possibilem secundum Peripateticos, quia vt scribit Aristot. in tertio de anima in commẽ. 14. Intellectus possibilis D est tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum. Vnde intellectus speculatiuus secundum Auer. comparatus ad indiuiduum est generabilis, & corruptibilis, licet secundum speciem sit æternus, vt scribit in tertio de anima. commẽ. quinto & 20. & hoc fuit ex sui imperfectione, quia Cõtra modernos. infimum obtinet locum in genere abstractorum entium, vt ipse dicit ibidem. commen. 19. Et ex hoc patet quantum deuiant moderni tenentes de mente Aristo. & Commẽ. nostrum scire esse reminisci, vt asserebat Plato, cum tamen Auer. apertissime illi opinioni manifesta, & aperta voce in plerisque locis reclamet. videant isti quæso Auerr. in paraphrasi sua super libro Posteriorũ analyticorum. commen. 2. vbi occurrit tacitę obiectioni, quia aliquis posset credere quod ita est de scientia respectu, intellectus, sicut est de sensatione respectu sensus, vbi illudmet sentiri potest a nobis, quod fuit prius sensatum. inquit igitur, nec est anticipatio scientia præcedentis in scientia discipuli, sicut sensibilium priorum in re ad sensibilia secunda in tempore alio, & illud est quia iam F sentimus quod sensimus prius, & cũ sentimus illud secundo scimus, quod est illud quod iam sensimus prius, quoniam si esset dispositio scientiæ acquisitę per doctrinam, cum scientia præcedente hæc dispositio, esset necesse vt sit disciplina recordatio deducit ergo ad illud tanquam ad impossile, & isti dicunt hoc esset de mente eius quod ipse reputat impossibile.

Amplius Aristotel. in primo primæ philosophiæ. text. com. 49. postquam in præcedenti dixerat textu. omnis

¶ omnis disciplina fit in nobis ex præcognitis, aut omnibus, aut quibusdam, aut per demonstrationem, aut per diffinitionem, oportet enim ex quibus est diffinitio præscire, & esse nota, & similiter & quę per inductionem dicit, at vero si existit connaturalis, mirum quomodo latemus habentes potissimam scientiarum. vbi Auerro. in commen. inquit. dicere formas esse contingit ex eo, vt omnes scientiæ sint notæ a nobis in natura, quoniam si hic sunt formæ ad quas intellectus aspicit, sicut sensus aspicit ad sensibilia, & comprehen-
H sio sensibilium est naturalis in nobis. cum non acquiritur ex cognitione antecedenti, necesse est, vt intellecta sint naturalia in nobis, non vt quædam sint naturalia, quædam autem accepta per doctrinam. Et idem habet Aristote. in calce secundi libri posteriorum analyticorum, in illo capite, de principiis autem quomodo fiunt cognita, infert enim contra Platonem, si quidem igitur habem⁹ ipsos, scilicet habitus principiorum inconueniens est, contingit enim & certiores habentes cognitiones, de-
I monstratione latere, vbi Commentator in commento vltimo illius libri, super istis verbis Aristotelis, ita scribit, & principium considerationis est, vt inquiram⁹ primo vtrum hi intellectus primi, qui sunt formę & habitus proueniant nobis a principio nostræ inuentionis, sed nos sumus quasi obliuiscamur eorum, & non memores, aut sunt innouati in nobis postquam non fuerunt sed quo prouenit nobis ex principio rei, & nos sumus obliti eorũ, ex hoc sequitur res repugnans, & est vt simus adepti scientias vehemẽtis ꝑuentionis, & certioris quàm demonstrationis scientiæ, & sumus obliti earum. Amplius Commenta. in septimo primæ philosophiæ. in commen. 58. expresse dicit iuxta text. vbi Aristoteles contra Platonem inquit. quanuis vtique si non videremus astra non minus existimo forent substãtiæ sempiternæ post eas, quas non videmus, inquit, & necesse est, vt essentię rerum intelligibilium sint existentes, licet non intelligantur, & intendit quòd manifestum est, quod quemadmodum sensibilia non sunt sensata in actu, donec sentiantur, ita est de intelligibi- L
libus. ex quibus verbis infert Commenta. dicens, & secundum hoc sequitur ex opinione Aristotel. vt intelligibilia sint noua, & secundum opinionem dicẽtium formas, sunt æterna. quid clarius in hac re potuit dici in ponendo differentiam inter Platonem ponentem ideas, & Aristotelem negantem illas de ipsa intellectione, & scientia? Amplius, septimo physico. tex. commen. 20. vbi Aristote. probat, quod non est alteratio in parte intellectiua animæ. M
Commentator. in commento inquit, quòd Aristoteles totum quod dicit ibi est de intentione Platonis, qui assimilabat animam intellectiuam ebrio, infirmis, & pueris, in quibus sedatis passionibus reuertuntur ad pristinam cognitionem in calce prolixi documenti. inquit Auerro. quòd hæc non est opinio Aristotelis, sed intendebat demonstrare vim istius opinionis, vt cum homo illa signa sciuerit, habebit pro impossibili, vt sit alterata in sua substantia, & non remanebit ei cognitio nisi inter duas aliàs intentiones

de

A de quibus prædixerat. Amplius Cōmenta. & Aristo. in secundo de anima. text. commen. quinti, expresse ponunt quòd anima est actus corporis sicut scientia. vbi Commentator inquit, quòd hoc est simile scientiæ in sciente, in tempore in quo nō studet, & non est simile esse ignorantiæ in non sciente. igitur ignorantia negationis non solum negat actum, verumetiam, & habitum. non est igitur scientia nobiscum congenita de mente Peripateticorum. Amplius Auerroes reprehēdit Themistium, & Theophrastum in tertio de ani-
B ma. commento quinto, & commen. vigesimo. qui posuerunt intellectū speculatiuum esse simpliciter, & omnibus modis ęternum, quia apud eos cōstabat solūmodo ex intellectu agente & possibili, qui sunt æterni, & quādo causæ sunt æternę causatum, & constitutum ex illis est æternum. Sed Auer. accusat eos de insufficientia, quia non sufficienter assignauerunt omnes causas intellectus speculatiui, quia apud Aristo. vltra intellectum agentem, & intellectum materialem seu possibilem, cōcurrit ad integritatem intellectus speculatiui
C alia causa, & sunt intentiones imaginatæ, quādoquidem secundum Philosophum, oportet intelligentē phātasmata speculari. tertio de anima. tex. commen. 39. & ideo secundum Auerr. doctrinam, intellectus speculatiuus secundum speciem licet sit æternus, tamen secundum indiuiduum est generabilis, & corruptibilis. Nam intellecta vniuersalia, sunt colligata cum intentionibus imaginatis, & corrumpuntur per corruptionem earum, & immorari in hoc amplius est superfluum.

D PROPOSITIO CXVII.

Frustra est illa potentia, quæ nō reducitur ad actum.

FAmosa & vulgata satis est istius propositionis auctoritas, & ratio eius est, quia vt inquit Aristo. in. 1. cœli, & mundi. tex. com. 32. Deus & natura nihil frustra faciunt, & idem asseuerat in tertio de anima in text. commen. 45. vbi Aristotel. si igitur E natura nihil facit frustra, neq; deficit in necessariis nisi in orbatis, & imperfectis, in quibus est impedimentum proueniens a materia, aut ex debilitate agentis, ex quibus contingit raro peccare naturā, vt est sextus digitus in manu. Secundum aliquos Heruei limitatio tracta. de mā cęli. isto modo glossatur ista propositio, vera est propositio quando illa potentia principaliter ordinatur ad illum actum, ad quem dicitur esse in potentia. Si vero non respicit illum principaliter, non oportet ꝙ sit frustra talis potentia, si ad actum nō deducatur, verbi gratia, esto ꝙ quantitas cœli esset in potentia ad actum diuisionis, si nunquam reducatur ad actum nō est frustra, quia istud pos- F sibile quod est quantitas cœli, nō ordinatur principaliter ad diuisionem per suam potentiam, quę plura respicit, sed magis ad disponendum ipsum cœlum ipsi intelligētiæ, ad hoc ꝙ possit recipere mediante ipsa qualitates suæ naturæ conuenientes, & suis propriis operationibus, ad quas principaliter ordinatur, & ideo licet non reducatur ad actum diuisionis, propter hoc non dicitur frustra eius potentia, & eodem modo est de potentia diuisionis in minimis

rerum

rerum naturalium. Nã primo physicæ ascultationis datur minima caro, vt patet tex.commen.36. nam licet potentia diuisionis in talibus nõ reducatur ad actum, quia non datur minus minimo, quod sit naturaliter dispositum, tñ illa potentia in quantitate non est frustra, quia eius potentia quæ plura respicit, non principaliter ordinatur ad hoc, sed potius ad disponendum materiam ipsi formæ ad hoc ꝙ subiectum, cuius est, possit recipere dispositiones conuenientes suæ naturæ pro suis propriis operationibus, ad quas principaliter ordinatur, & ista sunt quæ communiter

H dici solent circa hoc. Nobis autem aliter apparet dicere distinguentes iuxta nostram consuetudinem de multiplicitate potẽtiæ nam alia physica, alia logica, & physica, alia actiua ali passiua. Dicimus igr̃ ꝙ potentia physica siue realis quæcunq; fuerit, uel passiua frustrari non potest. vnde quicquid est possibile ex parte agentis est possibile ex parte passi, & econtra, vt dicit Commenta. in primo cœli, & mundi commen. 124.

Opio propria.

Et ratio est, quia potentia actiua

I diffinitur per passiuã, & passiua per actiuam, & cum hoc fundamento transit Aristo. in tertio de anima. in tex.commen.17. ad probandum dari intellectum agentem, quia in omni natura in qua datur vnum quod est omnia fieri, est dare etiam vnum quod est omnia facere, & cum hoc fundamento transiuit etiam Commenta. in.12 primæ philosophiæ, in commen. 18. ad dicendum ꝙ omnes formæ sunt in potentia, in prima materia, & sunt in actu in primo motore, & quod sit impossibile dari potentiam passiuam realiter loquendo, quæ non reducatur ad actum. Patet authoritate Auerr. in primo cœli, & mundi. in commen. 20. vbi loquens de prima materia. Inquit enim in materia non est potentia nisi apud separationem eius a forma. Si igitur substantia materiæ est in potentia, & fuerit aliqua materia cuius potentia nunquam exit in actum, ista potentia est ociosa, & superflua, & si non esset generatio, & corruptio non staret operatio istius virtutis, scilicet potentiæ, & cætera. K

Similiter Aristot. in secundo cœli. tex.commen.50. inquit, ꝙ si natura dedisset astris virtutem motus progressiui, vtique dedisset sibi instrumenta, nihil enim vt contingit facit natura. Et ex hoc aduerte quantum errant in via Aristotel. qui ponunt animam secundum omnes sui potestates esse in qualibet parte corporis: ita ꝙ potentia visiua non solum est in oculis, verum etiam in pedibus, sed in pedibus illa potentia nõ potest exire ad actum, quia deficiũt sibi in illa parte dispositiones necessariæ ad videndum. Dicit.n. Arist. in secundo de anima in tex.commẽ. 82. ꝙ non vbiq; audit animal, neq; vbique penetrat aer. non enim vbique habet aerem mouenda pars, & animatum, sicut pupilla humidum.

Cõtra eos q uolunt aiam secũ L dum oẽs potestates suas eẽ in oĩ pte corporis.

M Sed ista opinio ex iam dictis stare non potest, quia si natura dat alicui potentiam ad aliquam operationẽ, dat sibi etiam omnia instrumenta, & dispositiones necessario concurrentes ad illam operationem, quia natura non deficit in necessariis, nec abundat in superfluis, quia nihil frustra facit: nisi fuerit impedita, sicut in imperfectis, & orbatis, vt dicit Aristotel. in tertio de anima. text. commen.

A men. 45. similiter etiam ex hoc patet qnantum deuient a via Aristot. qui tenent de mente eius in corporibus cęlestibus esse materiam eiusdem rationis cum materia generabilium, & corruptibilium, & quod ibi ideo non est corruptio, quia nō est priuatio, neque contrarietas, hoc quidem stare non potest, quia quæcunque sunt eiusdem rationis, habent eandem diffinitionem. primo cœli. commen. 29. & quæ habent eā dem diffinitionem, habent eandem B formam, & quæ habent eandem formam, habent eandem actionem; sic enim probat Aristoteles primo cœli, & mundi. tex. commen. 72. quòd si essent plures mundi, terræ essent eiusdem rationis, & haberent easdē operationes, ita quòd sicut ista terra tendit ad medium mundi, pariformiter, & illa. Similiter etiam potentia actiua agentis frustrari non potest in natura quòd non exeat in propriam operationem. vnde Commentator reprehendit Sarracenos loquentes suæ legis, qui propterea loquentes dicuntur ab Auerroi, quia ponunt aliquas positiones sine ratione, sic inquit ipse in tertio metaphysicorum. commento. 15. vbi exponit dicens. Et intendit per loquentes in diuinis, loquentes sermonem extra intellectum hominis. Dicebāt igitur in sua lege, quod est vnum āgēs omnia sine medio, scilicet Deū, & contingit istis, vt inquit nono primæ philosophiæ, commento septimo, vt nullum ens habeat actionem propriam naturaliter, & cum entia non habuerint actiones proprias nō habebunt essentias proprias. actiones enim non diuersantur nisi per essentias diuersas. Et ista opinio est

Quid per loquentes Auerr. intelligat.

C

valde extranea a natura hominis, & D qui recipiunt huiusmodi, non habent cerebrum naturaliter habilitatum ab bonum. Et in. 12. primæ philosophiæ. comment. 18. loquens de eisdem prope finem commenti. inquit. Et cùm loquentes nostræ legis opinabantur, quod agens agit creādo formam ex nihilo, & nullum huiusmodi agens viderunt hic, dixerūt vnum agens omnia sine medio; & quòd actio istius agentis transit in vno instanti in actiones contrarias, & cōuenientes. & infinitas, ita quòd negant ignem comburere, & aquā E humectare, & dicunt omnia ista indigere creatione. Sed corpus, non creat corpus, & tandē dicit ꝙ error istorum est manifestus. Reuertamur igitur & dicamus ꝙ omnis potentia realis, siue actiua, siue passiua, necesse est, quod reducatur ad actū alias frustrabitur. Sed dices, nonnè materia habet in potentia passiua multas formas, quas nūquam recipiet respectu indiuiduorum? aliâs, sequeretur, quod omnia quæcunq; eueniunt de necessitate euenient, cōtra Aristotelē in libro de interpretatione, & etiam contra veritatem. nam vt inquit Commentator. in se F cundo physicorum commento. 48. in calce commenti, sermo dicens, quod omnia ex necessitate eueniūt, est sermo falsus, & in metaphysi. contradicitur illi, & in secundo de generatione, & corruptione in tex. com. 64. inquit, quod autem nūc verum dicere, qnia futurum est nihil prohibet non fieri, futurus enim incedere quis non incedet. Nisi esset quòd non inconuenit aliquam potentiam secundum indiuiduum frustrari, quia natura in agendo potest

Dubium.

Solutio. Nō inconuenit potentiā in indiuidua frustrari.

Theore. GG impe-

G impediri, scribit enim Aristotel. in libro de somno & vigilia in illo capite, in quo agit de diuinatione quę fit secundum quietem, quod multa consulta bene, quæ fieri expediebat dissoluta sunt propter alias digniores inchoationes. omnino enim omne non fit quod futurum erat, de indiuiduis igitur quæ nō sunt de principali intentione naturæ, nihil prohibet aliquam frustrari potentiam sed impossibile illud est secundum speciem, quam primo natura intendit, loquendo autem de potentia logica, quæ nihil reale ponit non inconuenit illam nō reduci ad actum, H secundum enim talem potentiam dicimus talpam posse videre, quæ tamen in talpa nunquam reducetur ad actum, vt clarum est.

Nā primo spēm intēdit indiuidua.n. qđ sint entia per accidēs, & p accidens intendūtur.

Dubium. Sed est vna difficultas contra prædicta, quia certum est quod continuum est diuisibile in infinitum, & tamen illa potentia nunquam reducetur ad actum, quæ tamen potentia physica est, vt patet sexto physicorum, & tertio cœli & mundi. & tertio physico. commen. 60.

Solutio. Nisi esset quod vt scribit Aristot. & Auerro. in primo de generatione & corruptio. in tex. commen. 9. quod omne quidem igitur corpus sensibile, diuisibile esse I secundum quodcunque signum, & in diuisibile non est inconueniens, hoc enim in potestate, hoc autem entelechia existit, vbi Auer. in commē. dicit quōd sicut non sequitur, ꝙ cū homo sit receptibilis omnium sciētiarū, vt recipiat eas insimul, quod enim dicitur de aliquo diuisim non sequitur, vt semper dicatur coniunctim. vnde est ibi simultas potentię, sed non est potentia simultatis, vide etiam si placet pro hoc dn̄m Albertum. in tertio physico. in expositione text. commē. 58. K

Dubium. Sed remanet adhuc vna difficultas de cœlo, quia secundum Auerr. in. 12. primæ philosophiæ. commē. 41. in cœlo non est possibilitas, nisi vt quiescat, sed ista possibilitas nunquam reducetur ad actum, quia inquit Aristo. in 9. primæ philosophiæ. in text. com. 17. non est timendum cœlum quiescere.

Solutio. Nisi esset quōd potentia illa qua cœlum potest quiescere est inquantum corpus, non inquantū cœlum, sic scribit Auerro. septimo physicæ auscutationis. commen. 2. I vnde ratio quę mouit Auerro. ad dicendum illud est ista, in cœlo non L est potentia, vt corrumpatur, quia non habet contrarium, est igitur ꝑmanens per se, & per suam substantiam, motus autem impossibile est, vt sit permanens per suam substantiam cum habeat contrarium ipsam quietem. & sic etiam motus inquātum motus habet contrarium, non autem quilibet motus habet contrarium, quia motui circulari nihil est contrarium, physice loquendo, vt patet in primo cœli, & mundi. in text. commentu. 32. & sic dicimus potentiam illam logicam esse. quemadmodum dicimus quōd talpa inquā- M tum talpa potest videre. Aut aliter dici potest, quōd loquendo de potentia, quæ est ad aliquod accidens quod totaliter dependet ab extrinseca causa efficiente, non est necessarium, & hoc quia, vt inquit Commenta. motus cœli est ens possibile de se, sed perpetuatur ab alio. in substantiis autem secus est, vt in proprio Theoremate declarauimus.

PRO-

A PROPOSITIO CXVIII.

Omne ens, aut est substantia: aut accidens.

Vera est propositio de ente extra animam, quia tale ē, quod diuiditur in substantiam, & accidēs, vnde omne ens extra animam, vt est in existentia reali, aut est substantia, aut est accidens, fallit autem de aliquo, vt habet esse in comprehensione, quia obiectum vniuersale relucens in specie intelligibili, lapis B enim non est in anima, sed species lapidis non est in intellectu, vt accidēs & vt forma inhærens in subiecto, quia forma existens inhærenter in subiecto denominat subiectum, & ita equi quiditas si illo modo esset in intellectu, tunc intellectus denominaretur equinus, nec etiam est in intellectu tanquam substantia. Aristote. enim non reputat quòd intellecta vniuersalia sunt substantiæ, sed notiones declarantes substantias rerum sicut testatur Commen. in primo metaphysico. in commen. 45.

C Similiter etiam Aristote. in prædicamentis dicit. quòd non esse in subiecto non est proprium substantiæ, sicut esse in subiecto non est propriũ accidenti, quia competit differentia & tamen differentia non est vere accidens. vide igitur quòd alicubi intellectus inuenit medium, vbi natura non potest habere medium, sicut dicimus in simili quòd multa diuidit intellectus, quæ natura non potest separare, & multa connectit ratio, quæ non potest coniungere natura, vt scribit Commen. 12. primæ philosophiæ. commen. 39. & ideo aduerte, ꝙ non est necessarium qđ idem sit iudiciũ de rationibus quibus res intelliguntur, & de rebus intellectis. vnde conceptus magnitudinis non est magnitudo, neq; diuisibilis est sicut est magnitudo, sed ē D notio, aut rõ magnitudinis, & illa rõ in indiuisibili consistit, simplicium enim intelligentia, vt inquit Arist. in. 3. de anima. in tex. com. 21. in indiuisibili consistit rõne, & tñ quælibet magnitudo diuisibilis est similiter rõ, & forma domus existens in anima artificis sine materia est, & incorporea est, & tamen domus extra est quid materiam habens, vt clare testatur Arist. in. 7. primæ philosophiæ. tex. com. 23. & vt tu possis bene intelligere hoc quo inter subam E & accidens datur medium sm rationem, licet non sm naturam, dabo tibi alium modum. aduerte ꝙ opus ē distinctione, vbi ē multiplicitas, ne sit confusio apud intellm. accidens enim qñq; diuiditur contra subam & sic continet nouem prædicamenta accidentium, qñq; autem sumit accidens, prout est vnũ ex quatuor prædicatis positis ab Arist. in topicis, seu vt est quintum vniuersale positum a Porphyrio, & isto modo idē est, quod prædicatum significans accidentalem habitudinem prædicati ad subiectum, & isto modo accidēs non est cõmune ad nouem genera. nam si accidens secundo modo sumptum esset idem cum accidente primo modo sumpto, quod videlicet ē commune ad nouem genera accidētium, tunc cum accidens secundo modo contradiuidatur contra, genus, & speciem, tunc igitur sequeretur, quòd in nouem prædicamentis accidentium, non esset inuenire genera, & species, quod est falsum.

Accidens sumitur multipliciter. F

G sum. in omni enim genere est inuenire quid, vt dicitur in primo topicorum capite septimo, & sic accidés non diuiditur contra substantiam, sed contra substantiale, seu essentiale prædicatum, & isto modo inter substantiam, & accidens, idest inter substantiale, & accidentale prædicatum datur medium, puta proprium, quod fluit ex principiis speciei, sed accidens per accidens fluit ex principiis indiuidui. vnde stat aliquid, quod est secundum rem substantia esse propinquius modis accidentis. vnde differentia, quæ secundum rem est in prædicamento substantiæ quo ad modum vicina est accidenti, quia prædicatur per modū adiacentis, & informantis aliud, vnde prædicatur in quale. vnde Aristoteles in quinto primæ philosophiæ, in capite de quali inter alias acceptiones, qualis ponit etiam differentiam substantialem. inquit enim in tex. commento. 19. quale dicitur vno modo differentia substantiæ, vt quale quid homo animal, quia bipes, sed & equus quadrupes, vbi Cōmentator in commento dicit, quòd non intendit de speciebus quantitatis, & qualitatis secūdum quòd sunt prædicamenta, sed solummodo intendit numerare intentiones quas significant hæ dictiones quantitas, & qualitas, & ideo incepit a qualitate, quæ est substantia, & similiter aliqd quod reponitur in prædicamentis accidentium secundum rem, potest esse vicinum modo substātiæ, quia prædicari in quid, est modus prædicandi per modum per se stantis, & quia genera, & species in prædicamentis accidentium reperiuntur, quia in omni genere est reperire quid, sic talia licet secundū rem sint accidentia, tamen quantum ad modum assimilantur, & vicinantur substantiæ. vnde non inconuenit aliqd secundum rem existens substantia vicinari accidenti quantum ad modum. & econtra etiam de accidentibus similiter dicatur. Et quia loquimur de substantia, & accidente placet nobis hic apponere nonnullas propositiones de accidente, quod diuiditur contra substantiam, circa quas multi errant, quarum prima est, accidens non transit de subiecto in subiectum. verum est de subiecto inhæsionis, quia nulla forma est per se mobilis: fallit secundum viam ponentium qualitates symbolas eē easdem ingenito, & incorrupto de subiecto denominationis. Similiter alia propositio, vnius accidentis vnū est subiectum, fallit in his quorùm vnum est pars alterius, quod dico propter quantitates interminatas, quæ sunt in materia, & terminatas, quæ sunt in composito, & materia est pars compositi, & ideo vtrique competit quantitas interminata, differenter tamen. Similiter subiectū accidentis est in actu, & subiectum formæ substantialis est in potentia, vera est propositio ista, & est differentia posita per Auerr. in secundo de anima. commento quarto. de accidentibus terminatis, glosa est ex mente Auerro. in primo capitu. de substantia orbis. vnde Commentator in secundo de anima commen. 4. dicit. æquiuoce dicitur forma esse in subiecto, & accidens esse in subiecto. subiectum enim accidentis est corpus compositum ex materia, & forma, & est aliquid existens in actu, & non indigens in suo esse accidente

A dente, subiectum autem formę non habet esse in actu secundum, quod est subiectum nisi per formam, & indiget forma, vt sit in actu, & maxime primum subiectum. Sed tunc est difficultas in via eius de accidentibus interminatis, quæ sunt accidētia, quæ fundātur in ente in potentia sicut forma substantialis, quæ igitur erit differentia inter formā substantialem penes esse in subiecto, & talia accidentia? Nisi esset, quòd ex forma substantiali, & materia fit

Dubium.

Solutio.

B vnum per se, sed ex materia, & accidentibus interminatis nō fit vnum per se, vide etiam pro hoc commen. 65. tertio physicor. vide etiam clare Auerro. in septimo primæ philosophiæ. commen. 17. in calce commē. vbi expresse dicit quod ex subiecto, & accidente non fit vnum per se in actu, sicut ex genere & differentia. Similiter propositio, quæ dicit, ꝙ accidens, quod est in parte non denominat totum, vera est propositio de illis accidentibus, quæ ex natura rei non determinant sibi aliquam partem determinatam nam in talibus, quæ determinant sibi aliquam

C partem, falsa est propositio, sicut simitas nasum, & crispitudo capillos, & glaucedo oculos. vnde in hoc nulla est differentia, siue illa pars sit nobilis, vel ignobilis, notabiliter autē apposui ex natura rei, quia licet æthiops sit albus secundum dentes, non tamen dicitur absolute albus, quia non per se ex natura rei hoc habuit, sed accidit sibi. Similiter propositio famosa quæ dicit quòd illud quod est accidens vni alteri non potest esse substantia, vera est in vnivocis, fallit in æquiuoce dictis, quia scientia in nobis est qualitas, & in

D Deo est substantia, scientia autem æquiuoce dicitur de scientia Dei, & nostra, vt dicit Commenta. 12. metaphysi. commen. 51. & similiter propositio famosa, quæ allegari solet, ex. 5. primæ philosophiæ. text. commen. 14. si accidens accidenti accideret, in infinitum ire necesse est, vera est in his, quæ accidētaliter insunt; fallit autem in his, quę per se insunt, multa enim accidentia per se insunt numero pari, & numero īpari, quæ sunt finita & terminata.

PROPOSITIO. CXIX.

E

Nulla latitudo subito acquiritur, aut deperditur.

FAmosa est apud sophistas, & calculatores propositio, sed si vera est, tenet in latitudinibus intensibilibus, & remissibilibus acquisibilibus per verum motum: fallit autem in latitudinibus formarum, quæ in indiuisibili, & in aliqua relatione consistunt, & in his quæ per subitam acquiruntur mutationem, certum est enim, quòd materia stans sub forma hominis est in aliqua ꝓportione

F perfectior materia stante sub forma asini. sit igitur quod in dupla, tunc probo quòd ista latitudo perfectionalis sit subito acquisita, quia in hoc instanti materia ista sub forma hominis generati est in duplo ꝑfectior materia stante sub forma asini, & immediate ante hoc non fuit, quia immediate ante hoc illa materia. quæ in hoc instanti stat sub forma hominis, non erat sub forma hominis. vnde hoc non inconueniť; quia per subitam mutationem acquisitā ē talis latitudo perfectionis,

G ficut & forma, & non per verum motum. Amplius fecundum doctrinam Commen. in libro de fubftantia orbis, cap. 1. Quantitas terminata in eodem inftanti temporis inducitur ficut forma, quia licet talis quantitas fit pofterior forma fecundum effe, tamen non eft pofterior fecundum tempus, & non eft dubium ꝙ illa quantitas eft aliqua latitudo, poffet tamen dici iuxta viam Commenta. ꝙ ratione alterationis præuiæ quæ præcedit iftas fubitas mutationes quæ funt fines motus, & non poffunt effe fine motu, fic non
H fubito deperduntur, fic in fimili foluit ipfe. 6. phyfic. commen. 32. & 4. phyfic. cōmmen. 129. ꝙ fic etiã intelligere debes aliam propofitionẽ famofam quæ in hoc confimili cafu allegari folet, videlicet, quod non fit tranfitus de extremo ad extremũ nifi per medium, & colligitur ex. 5. phyfico. tex. commen. 12. ex medij diffinitione, mediũ eft in quod mutat mutãs prius quàm I extremum; ficut diximus in proprio theoremate, de hoc tamen addo vnum, quod hoc maxime veritatem habet vbi fu
I biectum debet tranfire, fed quando non debet non oportet. nam ex prima mixtione elementorum poteft aliquid generari nigrum, aut albũ, quod tamen non tranfit per alios colores medios, fed quãdo ifti colores generato iam fubiecto debent per fe acquiri illi fubiecto, tunc eft verum quòd illud non põt tranfire de vno extremo contrario ad aliud nifi pertranfeat per aliquod medium. vbi animaduerte fuper hoc illud quod Commenta. inquit in. 2. de Anima in commen. 105. dicens. Albedo nõ transfertur ad nigredinem, vel econtrario nifi mediãte aliquo colore mediorum in aliquo, igitur transfertur mediante charopo, & in aliquo mediante chiano. non enim eft neceffarium, vt translatio in extremis fit fuper omnia media, & aduerte ꝙ hoc habet veritatem de medio trãfitus, non de medio fecundum formam, videlicet, quòd tranfiens ab extremo ad extremum debet tranfire per mediũ, alioquin materia nõ poffet recipere formam hominis ni fi reciperet formam afini, quia inter formam menftrui, & formam hominis, forma afini, & multæ aliæ L
formæ funt mediæ fecundum formam, quia funt perfectiores menftruo, & imperfectiores forma hominis, & tamen non funt media tranfitus. Similiter etiam folet gloffari alia propofitio vulgata apud calculatores quæ dicit, quòd à proportione maioris inæqualitatis prouenit actio, & quòd quilibet exceffus fufficit ad mouendum. quod veritatem habet in vero motu, in quo eft contrarietas, & actio, & reactio, non autem habet locum in actione fpiritali, quæ eft alteratio perfectiua, quia datur minimum vifibile ex li- M
bro de Senfu & Senfato. nobis tamẽ apparet dicere circa huiufmodi propofitiones ꝙđ illa non eft phyfice loquendo vniuerfaliter vera, quod quilibet exceffus, & quælibet proportio maioris Iæqualitatis fufficiat ad mouendum, fed eft vera de motu imaginario fecundum Mathematicam confiderationem, cuius fundamenta funt propofitiones fundatæ fuper imaginatione, vt fcribit Auerro. in tertio Phyfic. commen. 60. nam fecundum Arifto. in fecundo de Anima. commen. & text. 42. Om-

Cõtra calculatores.

A Omnium natura constantium determinatus est numerus magnitudinis, & augmenti, virtus enim quę libet activa, aut passiva requirit in operatione sibi propria habere per se quantitatem terminatam, & qualitatem terminatam, sicut scribit Auerrois in paraphrasi super secundo de generatione animalium. in illo capite, quo agitur quomodo fœtus augeatur in vtero, & est etiam sententia eiusdem in sexto physicorum commento. 91. vbi dicit, quòd actio cuiuslibet entis perficitur per quantitatem, & qualitatem terminatam, sicut est dispositio in entibus artificialibus. Et aduerte, & bene

B manda memoriæ, quòd ista est vna de præcipuis causis erroris contingentibus latinis Doctoribus, & præcipue modernis, quia immiscent propositiones mathematicas ad inferendas conclusiones naturales, cum tamen Auerrois dicat in secundo cœli & mundi in commento quinquagesimonono, quòd demonstrationes naturales non sunt innatæ poni in hac scientia, videlicet in naturali, & ratio est, quia demonstrationes naturales debent esse ex causis naturalibus, vt ipsemet scri-

C bit in quarto cœli. commento vigesimo. medium enim debet esse in eadem proximitate cum extremis, vt dicit Aristote. primo posteriorum. vnde Aristotel. in hoc plerunq; dānat antiquos, & pręcipue Platonem, quia reddebat eā usas intelligibiles, idest mathematicas respectu effectuum sensibiliū. Amor enim geometriæ, & magistri fuerunt dnę cāsæ erroris Platonis in naturalibus. 3. cœli. tex. commento. 60.

PROPOSITIO CXX. D

Mouens & motum debent esse simul.

Allegata Authoritas, & probata diffuse p philosophum in 7. physicæ auscul. in tex. com. 10. & infra intelligitur de vero motu, & non de motu æquiuoco. distinctio patuit supra, & elicitur ex. 8. physic. com. 40. Veritatem autem habet ꝓpositio ista de mouente in genere causæ efficientis, fallit autem de mouente in genere causæ finalis, præcipue in generabilibus, & corruptibilibus, in quibus aliud est mouens, vt E finis: & aliud est mouens, vt efficiés, vt dicit Auer. in. 1. capite libri de substantia orbis, glossa autem est eiusdem Arist. in. 7. physico. tex. com. 9. vbi inquit, primum quidem igitur mouens non sicut, quod est cuius causa, sed vnde est principium motus est simul cū eo, quod mouetur, licet Com. propter prauam translationem aliter exponat illum locum. causa enim finalis non mouet, nisi metaphorice, vt scribit Aristot. in. 1. de genera. & corru. in tex. com. 55. F est enim faciens causa, vt vnde principium motus, cuius autem gratia non actiuum. nam sanitas non factiuum est nisi fm metaphoram. vera autem est propositio de motore immediate mouente propter instātiā de motu elementorum de potentia accidentali, quę mouentur in principio a remouente prohibens, & et ad excludendam instantiam de motu proiectorum. & aduerte ꝙ vera est propositio in motu locali, quod pars mouens potest contingere, ꝙ non sit distincta secundum locū, & subiectum a moto, sed in motu alte

G rationis, licet mouens, & motũ sint simul secundum contactum, nullo pacto tamen possunt esse simul secũdum subiectum, quia forma existẽs in subiecto non alterat, nec agit in subiectum suum in quo est. testatur hoc hecticus qui non sentit febrem suam. vnde in vera alteratione passiua alteratio, & alteratum debent esse distincta loco, & subiecto. text. est expressius in primo de generatione, & corruptione. tex. commen. 78. & quia de motu loquimur volo inserere declarationem multarum propositionum de motu. Solet dici ꝙ

H diuersi motus specie sunt a diuersis motoribus secundum speciem. quæ propositio absolute falsa est, quia idem calor mouet ad substantiam quantitatem, & qualitatem, motus enim non reponitur in specie, vel in genere ex mouente, sed ex termino: sed si ꝓpositio illa alicubi vera est, tenet de mouente quod est efficiẽs, & cum hoc est forma & species. nam secundo physi. tex. commen. 70. tres causæ plerunque veniunt in vnum, sic enim calor mouens ad calorem dat speciem calefactioni, vbi aduer-

I te quòd ex hoc patet error aliquorum asserentium naturalitatem in effectũ esse a causa efficiente solum, quod quidem falsum est, quia ab efficiente nihil aliud fit nisi quod trãsmutatur materia ad ipsam formã, sed ab illo non habet quòd naturalis sit, vel nõ sit, sed requiritur de necessitate, quòd sit aptitudo materiæ ad ipsam formam. vnde formæ artificiales violenter inducuntur ab agente extrinseco, propter materiam non habere aptitudinem ad illas. 7. metaphysic. commen. 29. & considera, quia inuenies aliquam generationem esse naturalem, licet sit causata ab agente per violentiam, sicut generatio ignis ex collisione lapidis cum ferro causatur. Propositio etiam

K famosa, quæ dicit idem est subiectũ motus, & termini motus vera est de termino intrinseco, non de termino extrinseco motus. nam generatio substantialis est terminus extrinsecus alterationis, vt dicit Commen. 6. physicorum. commen. 32. & tamẽ subiectum generationis est materia, quæ est ens in potentia, & subiectum alterationis est ens in actu s. ipsum compositum, sic enim Arist. ex subiectis posuit differentiam in-

L ter motum, & generationem. tex. cõmen. 8. in. 5. physi. nam quod generatur non est, & quod mouetur est. Vbi manda memoriæ, ꝙ hoc est verum de subiectis proximis, tamẽ noli existimare, quòd subiectum alterationis sit aliud a subiecto generationis substantialis, sicut notabiliter monuit nos Auer. in. 1. de generatione & corru. in commen. 1. vbi sic scribit in calce com. & non debet aliquis dicere ꝙ subiectum in alteratione aliud est a subiecto in substantia, quoniam quomodo cõtingeret,

M vt subiecto in substantia ablato, vt subiectum in alteratione auferatur, subiectum enim alterationis nõ est ei subiectum, nisi etiam inquãtum est subiectum in substantia, & ideo istud quod Arist. dedit in alteratione, dedit etiam in substantia. Propositio etiam ex. 8. phy. tex. com. 35. allegari solita, oẽ quod per se mouetur a motore extrinseco corporeo nõ mouetur nisi a motore moto, vera est, si ille motor extrinsecus hẽat in se p motũ, qđ dico pp elemẽtũ, ꝙ per se mouet medium, tñ ipsum est

A est per accidens motum ad motum medij, sicut nauta in naui, & rō est, quia elementum non habet partem intrinsecā in actu quæ possit per se moueri. unde teste Auer. in 4. physi. cō. 71. elementa posita in vacuo, nō possent moueri, quia non diuiduntur in partē per se mouentē, & in partem per se motam, & aduerte in talibus corporibus simplicibus dū mouentur de potētia accidētali seu violenta idē numero est subiectum qd est in potentia ad motū, cū eo qd actu mouebitur, ita φ potētia & actus sūt in eodem numero subiecto, sed dū

B mouentur de potentia essentiali, in alio subiecto est potentia, & in alio est actus, ver. gr. si ignis generandus ex oleo debet moueri superius de potentia essentiali, talis potentia fundatur in oleo ex quo a generante debet trāsmutari, & moueri ignis sursum, sed motus secundum actum erit in igne, quia generans dans formam dat accidentia concomitantia formam, mediante tamen forma. vnde propositio famosa, quæ dicit φ forma existens in subiecto non agit in subiectum suum, fallit in motu locali, & fallit in motu spirituali, vera est

C de actione alteratiua, quæ fit cū abiectione contrarij, de distinctione illa, & differentia de duplici potentia, vide clare Auer. in 8. physic. commē. quarto contra Ioan. Grāmaticum. Propositio etiam quæ allegari solet ex primo de anima. tex. com. 40. quod naturaliter mouetur, violenter mouetur, locum habet, vt glossat ibi Cōmen. in motu recto, fallit autem de motu circulari. nam cœlum naturaliter mouetur motu circulari, & tamē nullo modo potest moueri violenter. Ita etiam glossat Cōmenta. illam propositionem in secundo cœli & mundi. in commē. 84. D

vbi animaduerte φ omnes etiam huiusmodi propositiones, videlicet, omne corpus sensibile hēt vbi, & omne corpus sensibile habet locum naturalem, & innaturalem, & locus partis naturalis est idem numero cum loco totius, omnes huiusmodi propositiones habent veritatem in mobilibus motu recto, & in motibus qui sunt ex se non ab extrinseco, falsæ autem sunt in cœlestibus. glossa est Commenta. tertio physico, com. 48. Similiter propositio illa, corpora simplicia mota sunt contraria, vera est de his quæ mouentur motu recto, glossa est Auer. tertio. physico. commen. 49. & eodem modo est intelligenda propositio dicens, φ motus naturalis intēditur in fine in mobilibus motu recto, natura. n. fere æquiuoce dicitur de generabilibus, & de corporibus cælestibus, quæ mouētur circulariter, vt patet primo cœli commen. 5. Propositio etiam famosa quæ dicit motus est ab immobili. & solet allegari ex libro de motibus animalium. & etiam ex. 3. de anima tex. commen. 55. veritatem habet, vt inquit dominus Alber. in quarto physic. in digressione super tex. cōmē. 43. in motu animæ, & intelligētiæ, fallit autem in motu naturali, quia motus ille non procedit ab immobili, sed a generante, bene tamen talis motus terminatur ad immobile quod est locus eius, sed secundum istam glossam Alberti videtur, φ illa intelligitur in genere causæ efficiētis, ita φ causa efficiens motus sit immobilis. Et ista non videtur fuisse sententia Aristot. in lib. de motibus animalium, & etiam in tertio de anima.

E F

G ma. immo videtur quod hoc sit in genere causę materialis, quia in omni motu requiritur aliquid fixum, & immobile circa quod figatur motus. vnde ibidem Arist. inducit authoritatem Homeri dicentis, quod omnes dij non possent terram a suo loco extrahere, quia in motu cœli requiritur aliquid fixum, nam vltima sphæra locatur per centrum, & Commenta. in octauo physi. commen. 84. expresse dicit super verbis Arist. ibi dicentis, necesse est aut in medio, aut in circulo esse, hæc enim principia sunt. hęc enim duo sunt principia totius secundum
H quod totum est sphæricum, mediū quidem est principium secundum quod super ipsum est motus, circunferentia vero quia ex illa est initium motus, & declaratum est in libro de motibus animalium secundum locum, quoniam omne quod mouetur habet corpus quiescens circa quod voluitur, & quod virtus quiescentis dēt esse firmior virtute illius quod mouetur, & si aliter esset, totum expelleretur. existentia ergo mundi huius his duabus virtutibus perficitur, scilicet virtute quietis, & virtute mouendi, quæ est contraria illi, & in ve
I ritate si inspiciatur processus Aristo. in illo lib. & in. 3. de anima. tex. commen. 55. ista est mens eius sine dubio, quod in omni motu requiritur aliquod fixum circa quod versetur, & appodietur motus. Propositio etiā famosa quæ dicit, quod omne quod mouetur ad omnem differentiam positionis est animatum, sic limitari dēt, & suppleri. videlicet aut est instrumentum deseruiens animæ, præcipue apud tenentes calorem naturalem, & spiritum non esse formaliter animatum, cum tamē moueatur ad omnem differentiam positionis ab K anima, & secundum quod exigunt animæ virtutes, & operationes, & sic etiam glossari solet propositio Philosophi. in 7. physic. tex. commē. 10. vbi enumerat motum vertiginis inter motus violentos, vera est propositio, si talis motus comparatus fuerit ad motorem qui est natura, fallit autem propositio si comparetur ad motorem qui est anima, nam anima est supra naturam, & intellectus supra animam, & deus supra intellectum, vnde anima ad diuersos potentiam habet motus, & differētias motuum. Propositio etiam famosa quæ L dicit, quod omne quod mouetur partim est in termino a quo, & partim in termino ad quem, vera est in veris motibus, fallit in mutationibus subitis, & instantaneis, & si vniuersaliter vera esse debet, tunc oportet assumere nomine motus totum aggregatum, ex motu vero præuio, & ex subita mutatione, quādoquidem tales instantaneæ mutationes sunt fines motuum, & finis rei non inueniri potest sine re cuius est finis, glossa est Auer. in sexto. physicorum commento. 32. M

PROPOSITIO CXXI.

Natura determinatur ad unum.

Extrahitur ista propositio ex. 9. primæ Philosophiæ. tex. cōmen. tertij. vbi Aristotel. ponit differentiam inter potentias rationales, & irrationales, nam potentiæ rationales sunt ad opposita irrationales autem sunt ad vnum, & intelligitur de potentiis actiuis, quia vt bene scribit Auerr. in secundo physi. commen. 48. nō datur contingens ad vtrumlibet

A libet in potētijs actiuis naturalibus, quia natura eius est natura materiæ. Non intelligitur autem propositio, quòd natura determinetur ad vnum ꝑducibile, sed ad vnum modum producendi, quia videlicet nō est principium indeterminatum respectu oppositorum sicut est voluntas, vbi aduerte, quòd ratio allegatur ibi, quare potentiæ rationales sint ad opposita, quia eadem est sciētia contrariorum, vbi Auerro. reddit causam dicens. iuxta text. quare agens rationale agit duo contraria,
B & est, quia agit per scientiam, & q̄ scit duo contraria, ideo agit duo cōtraria, quia scientia contrariorum est vna. Et ex hoc nota, quòd aliqui glossant istam propositionem, isto modo, quòd scientia contrariorum est vna subiectiue, quia intellectus est subiectū oīum scientiarum. Sed ex præfata authoritate Arist. & Auer. elicitur, ꝙ vna est scientia de contrariis obiectiuè, quia contraria sunt obiecta consideranda ab vna, & eadem scientia, sicut enim vnus est visus albi & nigri, & lucis, & tenebræ, & idem auditus soni, & si-
C lentij. secundo de anima. tex. commenti. 120. &. 144. Sic vna est scientia sanitatis, & ægritudinis, & vna est scientia virtutis, & vitij, & illa propositio habet veritatem de vere contrarijs. Nam est instātia, substantia enim corporalis quiditatiue pertinet ad naturalem, sed incorporea ad diuinum.

Vna ē sciā contrariorum.

ADDI. Aduerte etiam quòd scientia cōtrariorum est vna isto modo, sed est differentia inter dialecticam, & rhetoricam, & inter alias scientias, quia illæ sunt contrariorum vniformiter, & æqualiter, sed aliæ scientiæ
D spiritales sunt vnius contrariorum per se, & alterius per accidens, aut cōsecutiue, vt medicina principaliter est scientia sanitatis, ægritudinis vero secundario, & consecutiue, & sciētia moralis principaliter ē virtutis, vitij vero per accidens. ita dicit Alexan. in. 2. topicorum.

PROPOSITIO. CXXII.

Nihil agit ultra suam speciem.

E Vagatur per scholas ista propoṡ, sed est falsa, si absolute intelligat. miscibilia enim in mixto agunt ad actum mixti, qui est præter actū miscibilium, vt patet ex. 7. primæ philosophię. tex. com. vltimi, vbi dicitur, ꝙ caro non est ignis, & terra, ex. 1. & 2. de gener. & corru. Si vero intelligatur de actione simplicium, adhuc est falsa, quia simplicia non semper agunt in simplici virtute. Sed quandoq; agunt in virtute sua, & in virtute cœli, & in virtute animæ, vt patet in. 2. de anima. tex. cōmen. 41. contra Empedoclem. iam autem supra diximus, ꝙ actio alicu-
F ius, quando ipsum fit instrumentū specie variari potest a sua propria actione, qua agit tanquam agens principale. Licet igitur simplicia in uirtute propria agentia non agant vltra propriam speciem, quando tamen agūt in virtute superioris agētis, cuius ipsa sunt instrumenta, tūc vltra propriam speciem agunt. limitari aūt pōt ꝑpō famosa isto modo, q̄d vera est de agentibus in virtute ꝓpria. vnde virtus informatiua existens in semine, licet nō sit aīata in actu producit inde aīatum, quia est instrm̄ rememoratum ab animato, videli-

G videlicet a cœlo. Fallit etiam in accidentibus eadem ratione, quia idē est agens disponens materiam, & inducens formam, sed non virtute propria, vt diximus, quia agit sicut instrumentum. Fallit in agente remoto. Fallit in agente per accidens, & a casu, vide ꝓ his septimo primæ philosophiæ, commen. 31. Vbi scribit, ꝙ omne mixtum cum materia, fit a mixto cum materia, per hoc datur intelligi ꝙ propositio tenet de agente propinquo, & per se agente, vide in 12. primæ philosophiæ. commē. 24. istas tres conditiones ex mente

H Alexan. vbi scribit Comment. ꝙ ista propositio, conueniens fit a conuenienti, verificatur tribus conditionibus, scilicet vt fit in agēte non instrumento. Et in propinquo non remoto. Et in agente essentialiter non accidentaliter. Aduerte tamen vnum annotatione dignum, ꝙ agens debile quando agit in materiam passibiliorem magis, & manifestius agit, q̄ si ageret agēs fortius in materiā difficilis passibilitatis, vt scribit Auerr. super secundo de generatione animalium. Et consimilem sententiam

I habet in secundo metheoro. capit. 2. vbi agit de ventis, inquit enim. Non est impossibile vt agens debile faciat in vno met loco actionem maiorem actione agentis fortis, & hoc pp diuersitatem subiecti in dispositione seu præparatione.

PROPOSITIO CXXIII.

Scientia qualibet speculatiua, aut est naturalis, aut mathematica, aut diuina.

Scribitur in sexto primę philosophię. tex. co mmen. secundi glossatur tamen per Auer. de scientiis cogitatiuis, nono metaphyc. commen. vltimo, & tertio de anima com. 36. nam scientia illa quæ fm fictionem: eius habetur p intellectum adeptū, currit alio cursu, & ex hoc soluitur quoddam argumentum fieri solitū, contra Philosophum de insufficientia scientiarum, quandoquidem cognitio quiditatiua intelligentiarum fm proprias rationes est quoddam scibile, ergo pertinet ad aliquam scientiam. non ad naturalem, neq; ad mathematicam sicut patet; nec ad scientiam diuinam traditam a Philosophis, quia in hac scientia non cognoscuntur quiditates intelligentiarum sub proprijs conceptibus, sed sub conceptibus transcendentibus. L

diceret enim Auer. ad hoc argumentum, quòd talis contēplatio quiditatiua illo modo pertinet ad metaphysicam sub rationibus transcendentibus, vel sub aliquo conceptu aggregato ex talib⁹, sed cognitio ipsarum in propria forma non pertinet ad aliquam scientiam ex his, quæ acquiruntur per discursum, sed habetur alio modo, videlicet per intellectum adeptum: & ita non oportet ponere M

quartum genus scientiæ speculatiuę, & sic soluitur argumentum, quod Scotus reputat Achillem, in prima quæstione primi metaphysi. secundum Theologos autem nostros, in prologo primi sententiarum dicitur, quòd illa diuisio scientiarum posita per Philosophum, in sexto primæ philosophiæ, locū habet de scientijs humanitus inuentis. nam vltra illas oportet ponere vnam supernaturaliter inspiratam, & ista est sacra Theologia.

PRO-

A PROPOSITIO CXXIIII.

Sensus non decipitur circa proprium obiectum.

ALlegari solet sæpe ex.2. de anima tex.cō.63. Vbi aduerte ꝙ Auer. ibidem glossat illam propositionem isto modo, uidelicet ꝙ sensus in maiori parte circa sensibile ꝓprium non errat. Themist. autem ibidem ponit tres conditiones in.2. de anima cap.21.& est super expositione tex.com.63.inquit, propria .s. sensibilia sunt quæ a cæteris sensibus B dignosci non possunt, & circa quæ nec temeritas, nec hallucinatio sensuum cadit, si natura integre incorrupteque iudicet, nec causa sit, quæ extrinsecus obstrepat, nec positura obsistat, nec intercapedo aut recessus officiat. falli enim aspectus neqꝫ circa rem visibilē. si mundus & probus oculus habeatur, si serenum sit, si interstitio iusto colores abscesserint. vult ergo quòd circa sensibile proprium in debita distantia approximatum stante puritate organi, & debita medii dispositione, non contingit sensum errare. in hoc autem C apparet manifesta differentia inter sensum, & intellectum, quia intellectus circa communia non decipitur, sed magis circa propria, sensus autē se habet opposito modo.

PROPOSITIO. CXXV.

Semper honorabilius est agens patiente, & principium materia.

SCribitur & allegari solet frequēter ex.3. de anima. tex. com. 19. vbi Aristotel. comparat intellectūm D agentem intellectui materiali. Glossari autem consueuit de passo correspondente ipsi agenti, quia nō oportet absolute quodlibet agens nobilius esse quodlibet passo. nam certū est ꝙ sensitiuæ animæ virtutes sunt passiuæ vt patet in. 2. de anima tex. com. 51. virtutes autē animæ nutritiuæ, sunt actiuæ, non tamen dicimus illas esse nobiliores simpliciter virtutibus sensitiuis. Vnde Aristot. quia iam probauerat ꝙ in omni natura in qua est vnum, quod est omnia fieri, oportet dare alterum quod est omnia facere, sic tale quod est omnia facere, quod correspondet illi E quod est omnia fieri, oportet quòd sit præstātius illo, & ita in natura animæ, quia vt inquit Com. ibi in cō. quia anima est vnum entium naturalium, & scientia de anima est naturalis, & datur ibi intellectus possibilis q̃ est ōīa fieri, oportet ꝙ etiam detur intellectus qui est omnia facere, & talis est præstantior intellectu possibili, & similiter quia materia prima est omnes formæ materiales in potētia, oportet ꝙ sint in actu in primo motore, vt dicitur 12. metaphy. cō. 18. & ille est longe præstantior materia vt patet. Vbi animaduerte ꝙ sēper in bona comparatione, cætera debent esse paria, excepto illo in quo F est comparatio. non enim quælibet potentia actiua debet comparari cuilibet passiuæ, sed sibi correspondenti. dantur. n. materiæ propriæ, sicut & formæ, non n. quodlibet ex quolibet fieri potest, sed determinatum ex determinato. sic. n. in simili Glossatur famosa propositio Philosophi in.8. physi. tex. com.75. æternum & incorruptibile est prius natura, & tēpore,

G pore,& perfectione gñabili,& corruptibili,veritatem.n.cæteris paribus continet,videlicet comparando actum ad actum,& potētiam ad potentiam,non comparando potētiā ad actum.nam prima mā est æterna,& forma est generabilis,& corruptibilis,& tñ forma est præstantior materia,vt patet in.7.phimæ philosophiæ.in text.com.7.&.2.phy.cō. 4.& similiter glossatur alia famosa propositio,quæ solet allegari ex.3. de anima com.36.& ex 2.de anima te,com.24.videlicet. qñ aliqua duo concurrunt ad constitutionem alicuius tertij,quorum vnum se habet
H vt materia,& aliud vt forma: quod se habet vt forma est perfectius eo, quod se habet vt materia,vera est si sunt eiusdem ordinis, puta si ambo fuerint substātiæ,aut ambo fuerint accidentia,sed vbi sunt diuersorum ordinum nō tenet. nam certum est quod obiectum in scientia se habet vt materia, & modus considerandi se habet vt forma. nam idem obiectum fm materiā sub diuersis modis considerandi,& sub diuersis ab-
I stractionibus,potest spectare ad diuersas scientias, vt dicit Com. in.2. physi.commen.71. & tamen perfectio scientiæ magis attenditur circa nobilitatem obiecti,quàm circa modum cōsiderandi.Inquit enim Aristo.in lib.1 de partibus anima. cap. 5.ꝙ melius est habere topicam cognitionem de substantiis separatis a materia,quàm demōstratiuam de istis materialibus,& dat exemplum de pulchra muliere,ꝙ longe magis delectat pulcherrimā inspicere mulierem,ꝙ̄ alterius omnia pertractare membra.& ita ēt sentit Auerr.in 2.cœli & mundi.in com.60.vbi hēt demfonibus inductis de illis qōnibus,qd̄ quamuis non sint demſones perfectæ fidei, tñ quia subiectū earum est valde nobile, sunt nobiliores illis.modicū enim nobile nobilius est multo ignobili. Sed tūc est difficultas.nam tunc sequeret,ꝙ sensibile esset præstantius sensū, q̄a agit in sensum, & est agens proportionatum corrñdens sensui. Nisi esset,ꝙ non inconuenit idem respectu eiusdē sub vno respectu esse præstantius illo,qd̄ tñ simpl'r deinde est imperfectius,sicut brutum rōne qua sanum,est præstantius homine rōne qua æger,& vt inquit sapiens Salomon,melior ē canis viuus, leone mortuo: ita pariformiter si sensus comparetur sensibili rōne qua recipit speciem,& mouetur ab obiecto sub illo respectu,quo patitur sensus & obiectū agit,est imperfectior sensibili,tñ absolute sensus est nobilior sensibili, quia pfectissima operatio eius excellit perfectissimam operationem sensibilis,& hoc a signo arguendo.Et aīaduerte hic vnum annotatione dignum,quod nō est credendum ꝙ virtutes sensitiuæ sint pure passiuæ,ita ꝙ nullo modo agant, nā licet sensus particularis, quia materialis est habēs particulare ꝓpriū sensibile materialiter obiectum extra,maxime per se patitur a sensibili,& minime agit,& ideo dicitur ꝙ sensus maxime in patiendo perficitur,aliquid tamen agit. cum. n.ab obiecto patitur in recipiendo conuertit se super ipsum in cognoscendo ipsum,sicut patet in visu, & auditu ex hoc,ꝙ quāuis obiectū per speciem suam agit imprimendo se organo,ex hoc non videt,& audit homo,nisi vis visiua, vel auditiua ad perci-

K Dubium. Solutio. L M Virtutes sensitiuæ non sunt pure passiuæ.

A percipiendum obiectum per motũ speciei se cõuertat ad obiectum, sm ꝙ dicit Philosophus in lib. de sensu & sensa. ꝙ ad alia fortiter intenti delata sub oculis non videmus. Nec potes dicere ꝙ talis recipiẽdo videt, licet interiori virtute non iudicat, qm̃ & si dormiẽti apertis oculis lux esset præsens ipsa organo imprimeretur, & tamẽ nihil videret, quia vis particularis visus ligata est, & tamen patitur, cuius signũ ꝙ magno splendore oculis impresso, vi passionis excitatur, & tunc primo videt, quod ẽt patet in dormientibus qui non au-
B dinnt paruos sonos, etiã auribus impressos, & cum magno strepitu excitantur, & fuit sententia solennis doctoris Henrici de Gandauo, in quolibeto secundo, quæstione sexta. & videtur mihi, quòd ista etiam fuerit mens Auerro. nam in secundo de anima. in commen. 125. inquit quòd Aristotel. opinatur, quòd sensuum quidam sunt in capit. relationis, & quidam sunt in cap. actionis, & passionis per se, & accidit eis relatio, & in commento. 144. scribit clarius declarando istam sententiam ponens documentum super verbis
C Aristotelis, ibi in text. dicentis, quòd auditus est aliqua proportio, & non dixit ꝓportio simpliciter, quia existimatur, quòd ista proportio, quãuis sit in capitulo relationis, tamen est proportio agens, & proportiones in eo quòd proportiones non sunt agentes, sed in eo, quòd qualitates. sensus igitur numeratur in relatione vno modo, & in qualitate alio modo, & sic intelligitur.

PROPOSITIO CXXVI. D

Quæcunque eadem generatione generantur, & eadem corruptione corrũpuntur, sunt eadem realiter.

EX. 4 primæ philosophiæ. tex cõ. 3. allegari solet, habet tñ sic limitari de illis, quæ æque primo generantur, alias sequeretur ꝙ quantitas & substantia, & propria passio, & subiectum essent vna res, quod tamẽ cõiter non teneri solet. Vnde aduerte ꝙ ista propositio locum non E habet de his, quæ simul tempore generantur, verum etiam quæ generãtur simul sm naturæ ordinem, vnde licet substantia, & quantitas terminata simul tempore generãtur, & corrumpũtur, tñ non sunt simul natura, quia per Auer. in illo libro de substan. orbis, quantitas terminata aduenit posterius non tempore, sed secundum esse, idest secundum naturam substantiæ compositæ. Sed Dubium. tunc est maxima difficultas contra istam glossam. nam tunc probatio Arist. ibi non procederet de ente, & vno. nam vnitas est passio entis, & p F consequens non simul natura generatur passio, & subiectum Ad hoc Solutio. ego dico salua pace aliter sentientiũ, nam scio ꝙ viri magni oppositum tenent, ꝙ non fuit de mente Aristo. & sui Com. Auerr. ꝙ vnitas sit passio entis, sicut late disputaui in commentis meis super. 7. primæ philosophiæ, & super formalitatibus, nec reperitur locus in doctrina Aristot. & cõtra ponentes, ꝙ vnitas sit passio entis. Auerro. vbi dicatur quòd vnum sit passio entis, licet Auic dicat illud. vnde vbiq; locorum vniformiter videtur

G detur Aristo. loqui de ente & vno, & ne videamur ista gratis dicere, Arist. in 4. primæ philosophiæ. in tex. cõ. 3. dicit ꝙ ens, & vnum significãt eandem naturam, sed non secũdum eandem rationem, sicut principium & causa quæ dicunt eandem naturam, sed ratio principij est negatiua, quia dicit negationem essendi ab alio, qa principio non datur prius, quia de ratione principij est primum esse, vt dicit Arist. in. 5. meta. Ratio autẽ causæ est positiua, quia est ab illa aliud esse, causa enim est ad cuius esse sequitur aliud, ita pariformiter

H vnum non ponit supra ens aliquam naturam, aut proprietatem positiuã ut tenuit Auicen. & Scotus, sed ut dicit Auer. in lib. destruct. destruct. in disp. 3. in solõne. 14. dub. non debet intelligi de vnitate entis, nisi significatio priuatiua. & ita etiam dicit. 4. meta. cõ. 3. Amplius in eodem tex. com. 3. Aristot. expresse dicit quòd substantia uniuscuiusq; rei est vna, sicut & ens. & Auer. ibi in com. dicit, quod vnaquæq; substantia est, una essentialiter, vbi vniformiter comparatur ens & vnum ad unumquodq; Et confirmatur, quia Cõmẽ. arguit

I contra Auicen. ponẽtem ens, & vnũ esse dispositiones accidentales superadditas essentiæ, & eodẽ medio cõcludit ꝙ quemadmodum unaquęq; res per se est ens, etiam per se est vna, quia aliter vt deducit esset processus in infinitum. Patet autem ꝙ nisi esset eadem perseitas in vtraque præmissa, argumentum eius esset sophisticum, & in quatuor terminis. Amplius ibidem Aristo. text. commen, quinti habet, ꝙ vnius inquantum vnum, & entis inquantum ens eædẽ secundum se sunt passiones. Amplius. 10. metaphy. tex. commen. 6. habet ꝙ ens, & vnum æqualiter dicuntur de omnibus, & idẽ habet in tex. cõ. 7. & in tex. cõ. 8. dicit ꝙ æqualiter assequũť categorias ens, & vnũ, videlicet ꝙ sicut ens diuiditur in decem prædicamenta, sic & vnum. & Comen. in com. dicit ꝙ vnum diuiditur in decem prædicamenta, & dicitur multipliciter sicut & ens. vnde sicut ens est genus analogum ad decem prædicamenta, eodem modo & vnum. vnde sicut est prædicatio superioris de inferiori, qñ ens prædicatur de decem prædicamentis, ita etiã est de vno. nam substantia vniuscuiusq; rei est vna essentialiter sicut est

K

L ens, vt dicit expresse Philosophus, & Commen. 4. metaph. tex. cõmẽ. 3. & ideo non possum non mirari de Ioãne Scoto, & de sequacibus, & de multis aliis viris illustribus, tenentibus vnum esse passionem entis, & prædicari de ipso, & de inferioribus ad ens in secundo modo dicendi per se, & id quod fuit in causa quare deuenerint ad illam opinionem, quia isti in scientia diuina imitati sunt Auicen. & Auerro. tertio de anima. commento 30. dicit, quòd nullibi ita errauit Auicen. sicut in metaphy. Aui

M cen. autem vt scribit Auerr. quarto primæ phylosophiæ. commen. tertio. & 10. mèta. cõ. 8. multipliciter errauit circa hoc. primo enim opinatus est quòd ens, & vnum dicunt accidentia superaddita essentiæ, & causa erroris fuit, quia non distinxit inter ens quod est tanquam genus, & inter ens quod significat verum. ens enim quod significat verum est accidens, & ens quod significat genus significat vnumquodq; decem prædicamentorum multipliciter.

vnde

A vnde quinto metaph. com. 14. scribit Auer. debes scire, ꝙ hoc nomen eius quod significat essentiam rei, est aliud ab ente quod significat verũ. Et ideo expositores diuersantur in quæsito simplici, scilicet dicere vtrũ aliquid est in secũdo topicorum, vel vtrum collocetur in quæstionibus accidentis aut generis, qui enim intelligit de ente illud quod est commune decem prędicamentis dicit, ꝙ collocatur in quęstionibus generis, & qui intelligit de ente illud quod intelligitur de vero, dicit ꝙ collocatur in quæstionibus accidentis, & in B lib. destructio destruct. in sol. tertij dubij inquit. nomẽ entis dicitur duplex. videlicet dicitur de vero, & de opposito priuationis, & hoc est quod diuiditur ad decem prædicamenta, & est eis tanquam genus. Alius error Auic. fuit quod credidit, ꝙ vnũ quod est synonymum enti, est idem cum illo quod est principium numeri, & quantitatis, & quia tale vnum numeratur in accidẽtibus, existimauit ꝙ vnum quod significat omnia prædicamenta est accidens. Scotus autem in aliquibus concordat cum Auic. & in aliquibus discrepat. nam C quia tenet vnum esse passionem entis & dicere aliquam rationem positiuam ex natura rei conuertibilem cum ente, in hoc discrepat ab Auer. & tenet cum Auic. Discrepat autem ab Auic. & concordat cum Auer. quia apud ipsum, & suos sequaces nõ est idem vnum quod conuertitur cum ente, & quod est principium quantitatis, & numeri, neq; tenet ꝙ ens, & vnum sint dispositiones accidentales superadditæ essentiæ, vt tenuit Auic. Tu autẽ animaduerte, & considera, quia multę sunt viæ istis temporibus multum remotæ à veritate, D & à syncera philosophia Aristot. & vnusquisq; confidit in proprio ingenio. mihi autem satis fuerit excitare intellectus nobiles ad perscrutationem veritatis, quia nõ decet Philosophum esse addictum alicui viæ, & dimittere rationem. isti enim rectius Philodoxi nuncupãtur, quàm Philosophi. semper autem illa Platonis in Phœdone sententia mihi in similibus casibus occurrit. Nullum, inquit, malũ maius hominibus contingere potest, quàm si rationes odio habuerint.

E

PROPOSITIO CXXVII.

Intellectus & intellectum & intellectio, sunt idem in abstractis à materia.

FAmosa est authoritas, & solet allegari ex. 3. de anima. tex. com. 19. vbi Arist. loquens de intellectu agẽte inquit. idem autem est secundum actum sciẽtia rei, & consimile habetur ibidem in tex. com. 27. vera tamen est propositio in intelligentijs, quæ in intelligendo nullo modo dependent à corpore, nec vt à subiecto, nec vt ab obiecto. vnde præsens propositio veritatem nõ habet de intellectu nostro possibili, qui in intelligendo depẽdet à phantasmatibus, siquidem oportet intelligentem phantasmata speculari, vt dicitur in tertio de anima tex. com. 30. & 39. glossa est Auer. in eodẽ com. 19. super hoc. inquit enim, & innuit vt reputo aliquid proprium intellectui agenti in hoc, in quo differt à materiali, scilicet, ꝙ in intelligentia agente scientia in actu eadem est cũ scito, & non est sic in intellectu ma- F

 teriali

G teriali, cũ ſuum intellectum eſt res quæ non eſt in ſe intellectus. conſimilem ſentẽtiam habet Comment. in.12.metaph cõm.39.vbi inquit, intellectus & intellectum, & intelligens reducuntur in vnum, & nõ differũt niſi ſecundũ reſpectum diſpoſitionum. intellectus enim inquantum intelligit ĩtellectum dicitur intellectum, & inquantum intelligit per ſe, ideſt per ſuam eſſentiam dicitur ꝙ intellectio per ſe eſt ipſe intellectus, econtrario illi quod intelligit per aliud. & hoc vt reputo, addit Cõment. propter intellectum poſſibilẽ
H qui intelligit per aliud, ideſt per ſpecies aliorũ, vt patet. 3 de anima tex. com.8. ex cognitione enim aliorum deuenit in ſui cognitionẽ, & hic iterum expreſſe patet, ꝙ ſciẽtia noſtra non eſt idem cum ſubſtantia intellectus noſtri, cuius oppoſitum quidã tenuerunt. conſimilem ſententiam habet clare Commen. in lib. deſtru. deſtructionum in diſput. 5. in ſolut. ſecundi dubij. vbi inquit, ipſi ſcilicet Philoſophi opinati ſunt, ꝙ formæ ſunt in ſcientes prout conſiſtũt in materia, & ſi forte inueniretur aliqd in materia non conſiſtens, manife-
I ſtum eſt, ꝙ eſt pura ſcientia, & hoc patefit apud eos omni ratione. ipſi enim reperierunt formas naturales aliquo modo ſeparatas à materia, & ſunt pura ſcientia & intellectus, & intellectus non eſt aliud in eſſentia à forma rerum à materia ſeparatarum. Vnde poſtquam res quæ de ipſarum naturis non ſeparantur, ſic ſe habent, quanto magis illę quę de natura earum continue ſeparantur, digniores ſunt, quòd ſint purus intellectus, & pura ſcientia, & quia rerũ intelligibilia eadem ſunt, ꝙ rerum veritates, & intellectus nõ eſt aliud ni- K
ſi comprehenſio intelligibilium, erit in nobis intellectus, & intelligibile vnum & idem inquantum eſt intelligibile, & nulla eſt ibi differẽtia niſi inquãtum intelligibilia ſunt rerum intelligibilia, quæ de earum natura non ſunt intellectus, immo fiunt intellectus prout intellectus ſeparat dictas formas à materijs ipſarum, & propter hoc intellectus noſter, & intelligibile non ſunt vnum, & idem omnimode. Et aduerte, ꝙ licet in omnibus intelligentijs citra intellectum poſſibilem ſecundum Peripateticos, iſta propoſitio vera ſit, nulli- L
bi tamen ſimpliciter verificatur ſicut in intellũ Dei, ſicut gloſſãt Commenta.12.primæ philoſophiæ.commen. 51. Et ratio eſt, quia in ſolo primo quiditas, & eſſentia ſunt eadẽ ſimpliciter, & omnibus modis, quia ipſe eſt ſolus ens per eſſentiam, & eſt quiditas abſoluta, & alia entia quidditatem habent. vt dicit Auer. in diſputa.6. in ſolutio.6. dubii. in libro. deſtructionum.

PROPOSITIO CXXVIII.

Non quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatum in determinatum. M

FAmoſa eſt propoſitio, & ſolet allegari ex primo phyſicè auſcultationis tex. commen. 43. & eſt una de ſuppoſitionibus conceſſis in ſcĩa naturali & de numero illarum propoſitionum quæ indigent modicula innuitione, vnde inductione, & exemplo ſenſato perſuaderi poteſt, & placuit mihi in hoc loco ponere plures ex huiuſmodi propoſitionibus

A busquæ sunt principia,& suppositiones concesse in scientia naturali. Et sunt hæc, videlicer,

Suppõnes quędam i sciẽtia naturali.

Motum esse, multitudinem entium esse.

Primo physico. tex.com.8.

Naturam esse,& naturæ diffinitio.

Secundo physicor. tex.com.3.& tex.com.6.

Omnia aut quædam moueri quæcunq; natura constant.

Primo physicorum. tex. cõ. 11.

Ex nihilo nihil fieri.

Primo physic.tex.com.32.

Plures formas naturales esse in materia.

B Commen. secundo physico.commen.21.ex fundamentis, quæ ponit naturalis est quòd plures formæ naturales sunt in materia. & est etiam sententia Aristote.in.6 primæ philosophiæ.tex.com.primi.vbi habet Physica est circa substantiam, quæ secundum rationem, vt secundum magis non separabilem solum. & vt ponderat ibi Comment. ly secundũ magis ponitur propter intellectum. eadem etiam sententia habetur.1. cœli.tex.com.primi.de natura sciẽ C tia fere plurima est de corporibus, & cætera.

Formas non mutari de materia in materiam.

Quarto physicorum. com.17. vnũ enim eorum quę ponit naturalis est ꝙ forma non separatur per se.s.non mutatur de materia in materiam secundum ꝙ corpora mutantur de loco in locum, sed separatio eius a materia est corruptio. idem haber. 5. phy.com.5.manifestum est ꝙ albedo est forma quiescens per se immobilis,& qui fingit ipsam moueri, nõ est loquendum cũ eo in hac sciẽtia.

Naturam agere propter finem. D

Commẽ.2.physico.com.74.hoc est maximum fundamentum huius scientiæ.

Formas specificas habere proprias materias.

Commenta.8.physic.com.46. &.2. meta.com.15.contra Auic.& colligitur hoc ex mente Arist.in.10. primæ philosophiæ.tex.cõ.25. vbi habetur ꝙ si mas & fœmina specie differrent, non possent ex eodem spermate generari vbi Com. inquit, & ideo materia maris, & fœminæ est vna vniuersaliter. E

Naturam nihil frustra facere.

Primo cęli. tex.cõ.32.&.3. de anima.tex.com.45.

Naturã de possibilibus facere quod melius est.

Secũdo cœli & mun.tex.com. 34. & in libris de animalibus sępe.

Naturam non facere saltum, idest de extremo ad extremum sine medio pertransire.

Nono de natura animalium.

Sed reuertamur ad declarationẽ propositæ ppõnis, quæ,& si demõstratione non indiget, tñ aliqua inuitione declarari potest,& ni fallor opinio Empedo. metrice scribẽtis hoc voluit, dum protulit, litẽ,& F amicitiam esse principia rerum natura cõstantium. nam vt inquit Aristo.in.1.cœli & mun.in tex. cõ. 22. Non enim semel aut bis, sed infinities oportet putare easdem opiniones peruenisse ad nos,&.1.meteororum hoc idem asseuerat oĩa natura constãtia excepto Deo, qđ erat cœlũ fm Empedoclem, constabant lite,& amicitia, vt ascribit Aristo. sibi in.3. primæ philoso. in tex.cõ.15. & habuit, ni fallor, bonũ intelsm. nã Idu-

 diue

G Ctiue consideranti in singulis, quæ sunt hic patebit esse quasdam proprietates currentes inter entia. dotauit.n. vt inquit Plato res natura proprietatibus, elementa enim numeris ligata sunt, vt voluit Plato, & secundum etiam Arist. mentē sunt in certo ordine, & mensura cōstituta. nam ex vno pugillo terræ fiunt decem aquæ, & sic deinceps de aere respectu ignis, & cōsistunt in determinato ordine, quia ordo est natura sensibilium. natura enim est causa ordinationis, vt dicitur in octauo phys. tex. com. 15. & in tertio cœli & mundi.
H tex. com. 24. vnde nō in quolibet locata situ elementa saluari possent, vt clare patet.

ADDI. Vtriusq; actus habet minimum tempus ad non excedere. 2. cœli. tex. cōmen. 39. quæ dignitas inductione persuadetur ibi, vnū quod quarum est opus est gratia operis, secundo cœli. 17. est enim dignitas. vt dicit Simplicius. Currunt etiam proprietates in mineralibus, & lapidibus per quas mirabiles effectus perficiūtur. nam magnes attrahit ferrum, & nō attrahit lapidem. similiter reubarbarum sepultum ī milio, & cassiam
I in arena, & fructus in melle conseruari diu cernimus, aurum etiam, vt inquit Auer. 5. colliget cap. 24. dure patitur ab igne, & tamen in ventre struthionis inuenitur notabiliter diminuj, & null⁹ est, qui dicat hoc prouenire, quia caliditas eius sit maior caliditate ignis, sed est propter proprietatem currentem inter ea. sanguis hirci destruit adamantem, non autem alios lapides. lapis smaragd⁹ coitu dissoluitur, vt dicit magnus Alber. in lib. de mineralibus, & lapidibus experimento fuisse comprobatū in Rege Vngariæ, & hoc non con K tingit alijs lapidibus, sanguis etiam hirci destruit lapidem in rhenibus genitū, & tamen ista proprietas non est in sanguine humano. Vnde authoritate Hermetis, mineralibus, & vegetabilibus insunt proprietates q̄ si ab hominibus essent cognitæ, possent homines operari quicquid per magicas conficitur artes. Et solertissimus naturę rimator Arist. in primo de partibus animalium. cap. 5. dicit nullam rem adeo vilem, & paruam esse in natura, in qua nō liceat inspectare aliquid diuinum, & admiratione dignum. descendamus parumper L ad animalia, napellus coturnicibus est cibus, hominibus vero est venenosa medicina, helleborus turdis cibus est, hominib⁹ vero nequaquam & ita est etiam de qualitatibus manifestis. inquit enim Princeps ī prima Fen primi, doct. tertia cap. primo de cōplexionibus, quapropter vna medicina plerunq; est frigida humani corporis comparatione, & comparatione corporis scorpionis calida, & humani corporis comparatione calida, & frigida comparatione corporis serpentis: immo illud mirabilius cōtingit, quòd homini sano aliquid M potest esse venenum, & tamen laboranti potest esse salutaris medicina. & hoc voluit dicere Empedoc. nam Poetæ, vt inquit doctissimus Petrus noster Grauina, plerunq; veritates physicas poeticis figmentis, & metaphoris tegere consueuerunt.

Proposi-

A PROPOSITIO CXXIX.

Sapiens cum cognouerit naturam iustitiæ existentem in substantia rerum, tunc cupiet similari illi naturæ, & acquirere illam formam.

ALexandri & Auerro. sententia est in præfatione primi libri Physicæ Auscultationis, iustitia, vt B scribit Aristo. in 5. Ethic. alia cõmutatiua, alia vero distributiua. In hoc autem est differentia, quia commutatiua consistit in æqualitate quæ est secundum arithmeticam proportionem, vt si do tibi centum, teneris restituere præcise centum. sed distributiua cõsistit in æqualitate quę est secundum geometricam proportionem, quemadmodum in ciuitatibus bene legibus gubernatis, qualis est proportio personæ ad personam, talis debet esse proportio digni tatis ad dignitatem, & magistratus ad magistratum, & donec isto mo C do viuitur, bene se habet ciuitas: sed quando hoc nõ seruatur, tunc sunt rixę, & contentiones. in substantia rerum reperitur ista distributiua iustitia, quæ a Deo originẽ duxit. Inqt Arist. 1. Cœli & Mundi. t.c. 100.

Iustitia in duplici est differẽtia.

ADDI. Et a natura vt patet 2. cœli. te. com. 69. Natura adęquat & facit ordinem

A primo quidem principio communicatum est esse, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obscurius. & Auerrois in Secundo Cœli & Mundi. commen. sexagesimoquarto inquit, quòd distãtiæ entium in hoc sunt valdæ diuersæ. Non enim credendum est intelligentias in eodem ordine perfectionis esse collocatas, sed est ibi magna latitudo, & distantia, & hoc etiam di D uinus Dionysius, Pauli qui magnus in sacris eloquijs fuit fidelis discipulus, asseuerat in libro de Cęlesti Hierarchia, sic etiam corpora cœlestia adinuicem maxima sunt colligata concordia, & iustitiæ vinculo connexa intantum, quòd Philosophus in libro de Animalibus, & Commẽtator in libro de substantia Orbis dicunt, quòd Luna inter orbes est sicut terra inter elementa. & quam bene Seuerinus Boethius illam iustitiam contemplatur in libro quarto de Philosophica consolatione Metro. 6. E

Si viuis celsi iura tonantis,
Pura solets cernere mente,
Aspice summi culmina cœli.
Illic iusto fœdere rerum,
Veterem seruant sidera pacem.
Non sol rutilo concitus igne
Gelidum phœbes impedit axem.
Nec quæ summo vertice mundi
Flectit rapidos vrsa meatus,
Nunquam occiduo lota profundo
Cætera cernens sidera mergi,
Cupit oceano tingere flammas.
Semper vicibus temporis æquis
Vesper seras nunciat vmbras,
Reuehitq; diem lucifer almum. F
Sic æternos reficit cursus
Alternus amor sic astrigeris,
Bellum discors exulat oris.
Hæc concordia temperat æquis
Elementa modis, vt pugnantia
Vicibus cedant humida siccis:
Iungant fidem frigora flammis,
Pendulus ignis surgat in altum,
Terræq; graues pondere sidant. &c.

Vbi manifeste patet mundum superiorem intelligibilem, atque corporeum, & hunc inferiorem in iustitia distributiua consistere. sic procedit

G procedit natura ab elementis gradatim ad mineralia,& lapides:a lapidibus ad plantas, a plantis ad animalia, & ab animalibus tandem ad hominem.de quo Aristo. in primo Politices ita scribit,vt enim perfectione suscepta optimum cunctorum animalium est homo, ita si alienus fiat a lege, & a iudicijs pessimus est omnium animalium. Et ratio est,vt mihi datur cernere, quia ea quæ a natura fiunt increpanda non sunt. Animalia autem ex naturæ instinctu exeunt in suos actus, non est imputandum Lupo si vorax sit,nec Leoni
H ferocitas, nec Tigribus crudelitas, sed vitia nobis imputanda sunt,quia non sponte natura aliquis malus nascitur, vt inquit Plato, sed propter malam prauamq; educationem. Et Aristoteles in Secundo Ethicorum inquit, ꝙ virtutes non sunt nobis a natura neq; præter naturam,sed sumus nos ad illas quidem recipiẽdas natura apti perficimurq; per consuetudinẽ. De iustitia autem ita scribit Philosophus quinto Ethicorum capitulo quarto. Excellentissima virtutum esse videtur iustitia, & neque Hesperus neque Lucifer ita mirabilis,ac in prouerbio dicimus omnes similiter virtutes iustitię inesse & perfecta maxime virtus, quoniam perfectę virtutis est opus, perfecta autem K
quod eam habens ad alium quoque vti potest virtute,non solum ad seipsum. Et beatus Augustinus in sermone quodã de iustitia inquit, tolle iustitiam a regnis,quid sunt regna nisi aperta latrocinia.

Cum igitur Serenissime Princeps sapientia polleas naturam iustitiæ quæ rarissima est in terris hac tempestate amplectere & excole, sicut incepisti, eris.n.in numero heroum & sola Phenix in hoc regno virtutum oĩum cui me plurimum commẽdo.

Et sic finem imponere constitui huic operi, in quo si quid dixerim ꝙ L
Christianę religioni aduersari videtur, illud recitando opiniones Philosophorũ vnusquisq; me dixisse, certo sciat, in his & in oĩbus alijs scriptis meis semper me submitto iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nihil enim adeo mirabile dicitur de diuinis rebus,quòd sapiens credere non debeat, vt inquit Pytagoras. Compleui autem hoc opus Neapoli Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimotertio. Dum scientiam diuinam publico stipendio legerem apud sanctum Laurentium, sub regimine Reuerendi patris fratris Antonini de Antorosa de Neapoli, Cui ego plurimum debeo.

F I N I S.

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG HH.

Omnes ſunt Quaterniones, pręter H H qui eſt Duernio

Tabula per ſe patet.

Venetijs Impreſſa in officina hęredum
Lucęantonij Iunctę. Anno Dñi.
M. D. LXIII.